

BORGARSTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

OLOF HOLM

12

1760–1762

1

15 oktober 1760–9 juli 1761

STOCKHOLM 2017

Borgarståndets riksdagsprotokoll 12:1

Tryckeri: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2017

Formgivning: Olof Holm (inlaga), Louise Edlund (omslag)

Omslaget återger borgarståndets ledamöters namnteckningar från riksdagsbeslutet 1762 (Ständernas beslut och försäkringar nr 90)

ISBN 978-91-88607-24-9

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL 1

Förord	5
Inledning	7
Protokoll 15 oktober 1760–9 juli 1761	9

DEL 2

Protokoll 10 juli 1761–1 mars 1762	829
--	-----

DEL 3

Protokoll 6 mars–13 juli	1657
Bilagor	2195
1. Borgarståndets allmänna besvär	2197
2. Vice borgmästaren Jonas Mollins memorial 29 november 1760 om rådslektorernas väljande	2328
3. Borgmästaren Olof Bidenius Renhorns inlaga (februari 1761) om adelsmäns rätt att i krigstider delta i riksdagar	2330
4. Borgmästaren Mattias Kiörnings memorial 13 april 1761 om anläggandet av två stapelstäder i Västerbotten och Västernorrland	2335
5. Svar av deputerade av sjö- och stapelstäderna på upp- och bergsstädernas förslag angående handelsrörelsen 13 april 1761	2337
6. Borgmästaren Arvid Schauvs memorial (maj 1761) om Nordencrantz' bok En wördsam föreställning	2342
7. Rådsmannen Abraham Hülphers' memorial 30 september 1761 om lanttullarnas upphävande	2348
8. Borgarståndets protokollsutdrag 16 november 1761 om befordringsärenden	2353
9. Borgarståndets protokollsutdrag 29 januari 1762 om bevill- ningen	2356
10. Borgmästaren Arvid Schauvs memorial (mars 1762) om behovet av ny tjänstehjonsstadga	2357

11.	Borgmästaren Olof Bidenius Renhorns memorial 19 april 1762 om behandlingen av befordringsärenden i riksdagen	2363
12.	Assessorn Reinhold Anthonssons anmärkningar på Renhorns föregående memorial	2365
13.	Borgmästaren Renhorns memorial 27 maj 1762 med svar på prosten Jakob Serenius' memorial om utrikes födda borgares rätt till ämbeten i städerna	2369
14.	Borgarståndets protokollsutdrag 15 juni 1762 om arvprinsarnas uppfostran och undervisning	2371
15.	Borgarståndets protokollsutdrag 17 juni 1762 om växelkursen	2372
	Personregister	2376
	Ortsregister	2427
	Käll- och litteraturförteckning	2445

FÖRORD

Sveriges riksdag beslutade 1936 med anledning av en motion från året innan, då man firade 500 år sedan riksmötet i Arboga 1435, att ge ut de hittills otryckta riksdagsprotokollen. Uppdraget innehades av Riksgäldskontoret fram till 1984, då Riksdagsförvaltningen tog över. Arbetet bedrivs vid Riksdagsbiblioteket.

Arbetet med de tre volymer som härmed publiceras, vilka omfattar borgarståndets protokoll från riksdagen 1760–1762, har, förutom av under-tecknad, förtjänstfullt utförts av medarbetare vid Riksdagsbiblioteket. Birgi Filppa och Carl Johan Pettersson har transkriberat delar av protokollstexten och bilagorna. I arbetet med utgåvan har även Eva Joelsson och Sabine Sjöberg deltagit.

Parallellt med utgivningen av dessa protokoll har ett arbete pågått med att digitalisera alla hittills tryckta utgåvor av protokoll från ståndsriksdagen. Under 2018 väntas dessa elektroniska versioner av utgåvorna bli tillgängliga via Libris (<http://libris.kb.se>), vilket öppnar för helt nya möjligheter för läsaren att söka på valfria sakord i protokollen. Av den anledningen har det bedömts vara överflödigt att ha med ett särskilt sakregister i denna tryckta utgåva.

Stockholm i december 2017

Olof Holm

INLEDNING

Protokollen från borgarståndets sammanträden under riksdagen 1760–1762 – den längsta av frihetstidens riksdagar – finns renskrivna i tre volymer i Borgarståndets arkiv (vol. R 1344–1346) i Riksarkivet. Även konceptprotokoll finns bevarade i samma arkiv (vol. R 1340–1342). Det renskrivna protokollet används som förlaga i denna utgåva, men jämförs med konceptprotokollet. När avvikelser av betydelse observerats påtalas detta i notapparaten.

I noterna görs också systematiskt hänvisningar till de handlingar, tryckta förordningar m.m. som nämns i protokollet. De flesta av de handlingar som det rör sig om finns i Borgarståndets arkiv. I de fall när handlingarna finns tryckta i samtida eller senare utgåvor, har detta nämnts. Vissa handlingar som inte tidigare har utgivits och som bedömts vara intressanta har medtagits som bilagor.

Bland bilagorna ingår borgarståndets allmänna besvär. Tyvärr finns det inget bevarat fullständigt exemplar av de allmänna besvären från denna riksdag. Besvärsparagraferna återges därför i bilaga 1 efter de utdrag (transumter) som remitterats till olika utskott och som i dag ligger spridda lite varstans i dels Borgarståndets arkiv (främst i vol. R 1357), dels Frihetstidens utskottshandlingar i Riksarkivet. Vissa besvärsparagrafer felar och för dem återges innehållet efter referat eller rubriker som har påträffats.

Texterna återges bokstavstroget, men med vissa varsamma redigeringar. Bruket av versaler och sammanskrivningar av ord har moderniserats. Interpunktion och kommatering har bara redigerats i den mån det ansetts väsentligt för förståelsen av texten. Förkortningar återges med kolon som uteslutningstecken. Understrykningar i förlagan återges med kursiv. Suppleringsangivelser anges med hakparentes [] och avser dels bokstäver som skrivaren missat att skriva ut, dels bokstäver som i dag inte är synliga i förlagan (på grund av skada eller inbindning). Uteslutna ord eller bokstäver eller andra redaktionella ändringar anmärks i notapparaten. Vissa rättelser av uppenbara skrivfel, t.ex. bortfallna diakritiska tecken över *å* och *ä* i vissa ord, har rättats utan kommentar.

Uppgifterna i personregistret om ställning och yrke avser, om inte annat anges, förhållandena vid riksdagen 1760–62. Både i personregistret och

ortsregistret återges väsentligt avvikande stavningar av namn inom parentes. I ortsregistret har de vanligt förekommande namnen Stockholm och Sverige uteslutits.

BORGARSTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

1760–1762

I. N. S. S. T.

År 1760 den 15 October

Till underdånigste efterlefnad af Hans Kongl. Mai:sts nådigste kallelsebref af d. [3 Junii] sidstledne, till en allmän riksens ständers sammankomst, här i kongl. residence- och hufwudstaden Stockholm,¹ samt i följe af den i dag skjedd kundgjörelsen om riksdagens början, hade rikets städers utsedde och hitkomne herrar fullmäktige infunnit sig uti borgareståndets wanlige rum, wid stadens ra torg, till att hälsa på hwarannan.

Handelsborgmästaren här i Stockholm, herr Gustaf Kierrman, såsom directeur wid ståndets cancellie, öppnade sammankomsten med följande tal:²

Med besynnerligit nöije ser directionen af borgareståndets cancellie rikets ständers herrar fullmäktige här nu församlade, till den af Kongl. Mai:st i nåder anbefalte allmänna sammankomst. Och således har jag ej underlåta bort, å directionens wägnar, så wäl här öfwer betyga en innerlig fågnad, som ock, att tillönska Eder mine herrar, samt och synnerligen, all ömnic nåd, wälsignelse och styrka af högden, till de förestående högstwigtige och rikswårdande gjöremålen. Jag gör mig försäkrat, mine herrar, att ehuruwäl wilja, samt lius i ärenderne, kunde wara hos allom, om icke lika lysande, dock i grunden lika uprichtig, ingen af oss är, som icke med all uptänckelig nit och ifwer, syftar till det enda sanskyldiga ändamåhl, rikets allmänna wähl. Låtom oss fördenskull å sido sätta alla fördomar, och, under den Högstas styrsell och bistånd, med förenade krafter, enligt rikets rätt, lag och tarf, utreda de förekommande ärender, då skola rådslagen finna behörigt lius, besluten blifwa rättmätige, hwars mans rätt, och allmän frihet, befästadt, wåre samweten förnögde, och wåra senaste efterkommande skola framgent behålla för oss, en så tacksam, som glad åminnelse. Ware derfore obetänckt ifwer, enskilte afsigter, och den högstförderfelige oenigheten ifrån oss allom, och således fjerran från ett rikets

¹ Tryckt riksdagskallelse 3 juni 1760: *Kongl. Maj:ts Öpne Bref och Påbud Til Samtelige Riksens Ständer, Angående En Allmän Riksdag Til then 15 Octobris uti innewarande År.*

² Manuskript till talet i Borgarståndets arkiv, vol. R 1340, löst blad.

stånd, som wid allmänna sammankomsterne, med rätta förwärfwat sig den heder, att det, genom sine ledamöters uplyste begrepp och ofärgade nit, ofta banat wägen till lyckeligit slut, i de wigtigaste och angelägnaste ärender.

Den stora Guden lede och styra alla våra gjöromåhl till sin ähra, rikets wähl, och hwar redlig inbyggares förmåhn och nöje.

Directionen skall icke underlåta, att framdeles aflämna dess berättelse, såwähl om de ärender, hwilcka sedan sista riksdag wid directionen förefallit, som cassans nu warande tillstånd. Emedlertid kan directionen med nöje gifwa wid handen, att protocoller och acter äro bragte i god och wederbörlig ordning.

Jag har, efter flere af högtärade ståndets herrar ledamöters åstundan, låtit gjöra anslag till i dag klåckan 12, lärandes första gjöromålet blifwa fullmagternes aflämnande, på sätt som riksdagsordningen föreskrifwer, men tiden dertill ankommer högtärade ståndets egit godtfinnande.

Sedan talet war till ända, hemställte herr handelsborgmästaren Kierman, om icke städernes närwarande herrar fullmäktige behagade nu i dag inlemna sine fullmagter. Men som klåckan redan war half ett, ty fants godt, att härmed måtte hafwas anstånd till i mårgon.

Herr handelsborgmästaren Kierman ärhindrade, att wid förut gångne riksdagar hade altid wid riksdagscerimoniellens genomseende, åtskillige anmärkningar förefallit, på hwilcka, för tidens korthet, skall warit swårt att winna behörigt slut. Hemställandes fördenskull herr borgmästaren, om icke bäst wore, att de anmärkningar, som wid förre riksdagarne blifwit gjorde, måtte utur protocollerne utdragas, på det man i god tid måtte kunna ställa dem i ordning och se till, huruledes behörig ändring må kunna winnas. Detta hemställande bifölls, med den tilläggnig, att desse anmärkningar skola wara färdige till i morgon, då vidare öfwerläggning därom kommer att företagas.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, att han, sedan sidsta riksdag, bragt ståndets räkenskaper i bättre ordning, än någonsin tillförene wanligit warit. Och lät herr grosshandlaren härhos förstå, att åtskillige städer försummat att betala cancellieafgiften för sidstledne åhr, hwarföre herr grosshandlaren trodde sig nu böra påminna, at de städers herrar fullmäktige, som wiste, att deras städer icke betalt, måtte nu den samma sig afbörda.

Herr handelsborgmästaren Kierman hemstälde, om icke härmed nu måtte förfaras, som wid förre riksdagarne wanligt varit, nemligen att de resterande städernes fullmäktige icke finge tillträde till ståndets cancellie innan betalningen behörigen skjedt.

Detta hemställande bifölls.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 16 October

S.d. Till följe af ståndets i går fattade beslut, och gjordt anslag till klåckan 9 i dag, sammanträdde högtärade wällofl. borgareståndet, då herr handelsborgmästaren Gustaf Kierman, uppå anmodan, emottog klubban, och ytttrade sig: Det nu nödigt wore, att städernes herrar fullmäktige aflämnade sine fullmagter, samt hemställte till ståndets godtfinnande, om icke nu straxt åtta deputerade, till stridige fullmagternes genomseende, efter förra wanligheten, efwen kunde förordnas.

Men herr borgmästaren Johan Boberg war af den tancka, att allenast 4 deputerade woro, till fullmagternes granskande, nu i början tillräckelige, och att ståndet kunde, sedan de woro upläste, utnämna de wanlige, hwilcke komma att öfwerse de twistige fullmagterne, och med deras ytt-rande deröfwer till ståndet inkomma.

Detta bifölls, och utseddes dertill herrar grosshandlaren Isaac Clason, borgmästarne Lange, Renhorn och Gabriel Hagert, hwilcke således intogo sina säten wid bordet.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del tycker jag bäst wara, att alla fullmagterne i ordning, efter städernes nummer, nu först upläsas, men att de stridige kunna läggas å sido, och remitteras till herrar deputerade, och att hwar och en af ståndets ledamöter lika fult må öppet lämnas, att afgifwa derwid de påminnelser, de kunna nödigt pröfwa.

Ståndet gaf härtill dess samtycke, och gjordes begynnelse med fullmagternes insamlande och upläsande i den ordning, som följer:³

1. Stockholms stads fullmagt af den 16 nästledne Julii, för herr handelsborgmästaren Gustaf Kierman, herrar rådmännen Johan Israel Torpadius

³ Alla här nämnda riksdagsfullmakter (numrerade 1–105 i protokollet, förutom några vakanta platser) ligger i Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, Riksarkivet.

och Johan Inde Betou, herrar grosshandlarne Isaac Clason, Johan Albrecht Kantzou, herr klädesfabriqveuren Hans Reinhold Apiarie, herr handelsmannen Petter Reincke, herr åldermannen wid bryggareämbetet Olof Ström, herr åldermannen wid knappmakareämbetet Moses Holtz, samt herr åldermannen wid peruqvemakareämbetet Daniel Hackman.

Denna fullmagt godkiändes och påskrefs.

Och som åfwannämde fullmäktigen rådmannen Torpadius sedermera genom döden aflidit, hade högädle magistraten häri staden, efter ordentligit försiggångit wahl, utfärdat behörig fullmagt, under den 20 Augusti nästledne, för herr rådmannen Hans Lindeman, hwilcken inlämnades, uplästes och gillades.

Herr handelsborgmästaren Kierman yttrade sig: Det torde wäl många af högtärade ståndet wilja påstå, att desse nu upläste fullmagter hade bordt äfwen wara underskrefne af borgerskapets electorer tillika med magistraten, och som wanligit är wid öfrige städernes fullmagter, men som kongl. förordningen af den 23 Augusti år 1731,⁴ tydeligen undantagit Stockholms stad derifrån, så hade magistraten agtat onödigt, att förse desse fullmagter med electorerens underskrifter.

Härom wardt ej vidare talat.

2. Upsala stads fullmagt af den 22 Julii nästledne för justitiaeborgmästaren herr Peter Herkepaecus, uplästes och befants rigtig.

3. Norrkiöpings stads twenne fullmagter af den 14 Julii nästwekne, för herr borgmästaren och rådmannen Sven Biörkman samt herr directeuren och rådmannen Anders Schenbom, uplästes och godkiändes.

4. Giötheborgs stads fullmagt af den 29 Julii sistledne, för herr handelsmannen Peter Bagge och bundtmakaren, mäster Lars Qviding, uplästes och gillades.

5. Wid Malmö stads fullmagts efterfrågande, berättade herr borgmästaren Schauw, att det där hållne riksdagsmanswahlet blifwit twistigt, och wore hos Hans Kongl. Mai:st anhängi[g]t gjordt.

Men herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg inlämnade en för honom af berörde stads magistrat och borgerskap utgifwen interimfullmagt, under den 4 i denne månad, af innehåll, att som det där hållne riksdagsmanswahl

⁴ Tryckt förordning 23 augusti 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Hwar-
efter Riksdags-Fullmäcktiges Wahlen för Städerna hädanefter skola inrättas.*

blifwit uphäfwit och ett nytt wahl ej kan komma att hållas, innan Kongl. Mai:sts nådigste utslag utfaller öfwer borgerskapets⁵ underdåniga beswär, rörande Malmö stads af Hans Kongl. Mai:st i nåder gillade politicordning, hwilken konungens befallningshafwande, genom särskilt utlåtande och resolution, förklarar wid detta tillfället icke böra följas, så hade magistraten och borgerskapet i anseende därtill, emedlertid förordnat herr borgmästaren Boberg, till stadens riksdagsman.

Ståndet pröfwade godt, att denna fullmagt borde hwila, till dess ståndet hade fått tillfälle att af acten, hwilcken protocollisten anbefaldtes, att utbegjära ifrån kongl. cammarexpeditionen, gjöra sig om förbemälte mål närmare underrättadt.

6. Landscrona stads fullmagt af den 15 September nästledne, för herr borgmästaren Arved Schauv och handelsmannen herr Johan Jurgen Mildahn, uplästes och gillades.

7. Calmare stads fullmagt af den 2 Augusti sidstledne, för herr rådmannen Caspar Abraham Hanell, uplästes och godkiändes.

8. Åbo stads fullmagt af den 20 September nästledne, för inspectoren och åldermannen herr Jonas Lexell, uplästes och befants riktig.

9. Lovisa stads fullmagt af den 9 i nästledne månad, för herr åldermannen Gerhard Backman, uplästes och gillades.

10. Carlsrona stads fullmagt af den 21 Augusti nästwekne, för herr politie- och commerceborgmästaren Paul Pihlgart, uplästes och godkiändes.

11. Nykiöpings stads fullmagt af den 8 Augusti sistledne, för justitiae-borgmästaren herr Carl Finerus, uplästes, och war derwid intet att påminna.

12. Westerviks stads fullmagt af den 10 uti nästwekne månad, för rådmannen herr Johan Hanqvist, uplästes och gillades.

13. Gefle stads fullmagt af den 21 Julii nästledne, för herr handelsmannen och fabriqveuren Jacob Tottie, uplästes och godkjändes.

Härwid inlämnade herr Tottie ett af borgar- och fiskaresocieteten i berörde stad underskrifwit memorial, hwaruti de hos ståndet, i anseende till andragne skäl och omständigheter, begjära, att justitiae- och commerce-borgmästaren derstädes, herr Johan Omnberg, måtte jämte herr Tottie, wid

⁵ *borggerskapets* i prot.

innewarande riksdag, bewaka berörde societets och borgerskaps rättigheter, med mera ut in actis.

Ståndet fant godt, att remittera detta ärende till herrar deputerade öfwer de stridige fullmagter.

14. Wisby stads fullmagt af den 21 Julii nästledne, för herr borgmästaren Abraham Lange, uplästes och befants rigtig.

15. Fahlstads stads fullmagt af den 2 uti denne månad, för herr konst-statsinspectoren, råd- och handelsmannen Fredric Muncktell, uplästes och gillades.

16. Halmstads stads fullmagt af den 6 uti nästledne månad, för herr borgmästaren Hans Unger, uplästes och godkjändes.

17. Christianstads stads fullmagt af den 1 Julii sistwekne, för borgmästaren herr Carl Schultén, uplästes och gillades.

18. Helsingborgs stads fullmagt af den 22 September nästledne, för borgmästaren uti Carlshamn, herr Frans Cervin, uplästes och godkjändes.

19. Carlshamns stads fullmagt af den 7 Julii sistledne, för herr borgmästaren Frans Cervin, uplästes och antogs.

20. Engelholms stads fullmagt af den 26 Augusti nästwekne, för borgmästaren uti Laholm herr Pehr Olof Cervin, uplästes och gillades.

21. Ystads stads fullmagt af den 18 Julii sistledne, för borgmästaren herr Carl Gustaf Boberg uplästes; hwarwid

herr grosshandlaren Classon påminte, att som herr borgmästaren Boberg blifwit af Hans Kongelige Mai:st icke allenast utnämnd till adelsman, utan ock ståndet, wid sishålne riksdag, understödt herr borgmästaren med underdånig föreskrift, om berörde måls företagan- och afgjörande. Och ståndet ännu icke hade sig kunnigt, huruwida sådant wore afgjordt eller ej, hemställte herr grosshandlaren, om icke denna fullmagt måtte emedlertid remitteras till herrar deputerade, som kunde häröfwer inkomma med deras yttrande.

Herr borgmästaren Boberg gaf wid handen, att den honom af högtärade ståndet gifne föreskrift wore ännu icke hos Kongl. Mai:st företagen till afgjörande.

Ståndet behagade bifalla den af herr grosshandlaren Clason gjorde hemställan, och öfwerlämnade detta mål till herrar deputerades öfwerseende.

Sedermåra continuerades med upläsandet af de öfrige riksdagsfullmagterne uti följande ordning, nemligen,

22. Staden Marstrands fullmägt af den 26 Julii nästledne, för herr borgmästaren Anders Wiggman, uplästes och gillades.

23. Warbergs stads fullmägt af den 7 Augusti nästwekne, för borgmästaren och riksdagsfullmägtigen från Halmstad, herr Hans Unger, uplästes och antogs.

24. Helsingfors stads fullmagter af den 27 Augusti och 17 September nästledne, för rådmannen Nils Burts, samt för politieborgmästaren herr Anders Ignatius, uplästes och godkjändes.

25. Westerås stads fullmägt af den 19 nästledne, för rådmannen herr Abraham Hulphers, uplästes och gillades.

26. Arboga stads fullmägt af den 4 Augusti sistledne, för commissarien och borgmästaren herr Olof Bidenius Renhorn, uplästes och antogs.

27. Örebro stads fullmägt, under den 7 Augusti nästledne, för borgmästaren herr Nils Fries, uplästes och godkjändes.

28. Jönkiöpings stads fullmägt af den 24 September, för borgmästaren herr Nils Kellander, uplästes och gillades.

29. Lindkiöpings stads fullmägt af den 4 uti innewarande månad, för rådmannen herr Nils Dahl, uplästes och godkjändes.

30. Kiöpings stads fullmägt af den 1 uti denne månad, för borgmästaren herr Eric Kihlman, uplästes och gillades.

31. Strängnäs stads fullmägt af den 6 uti innewarande månad, för rådmannen uti Torshälla stad, herr Georg Östberg, uplästes och antogs.

32. Scara stads fullmägt af den 25 Augusti nästledne, för borgmästaren herr Niclas Northman, uplästes och godkiändes.

33. Wexiö stads fullmägt af den 4 uti denne månad, för klädesfabriqveuren uti Stockholm, herr Hans Reinhold Apiarie, uplästes, och som åtskillige af ståndets herrar ledamöter härwid påminte, det wara owanligit och med lag stridande, att fullmägtig ifrån Stockholms stad wore tillika ombud för annan stad, så fants godt, att berörde fullmägt skulle till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne remitteras.

34. Lunds stads fullmägt af den 13 September, för borgmästaren i Sca-nör herr Leonard de La Rose, uplästes och gillades.

35. Söderkiöpings stads fullmägt af den 24 i nästledne månad, för handelsmannen fabriqveuren herr Hans Lindstedt, uplästes och godkiändes.

36. Hudviksvalls stads fullmägt af den 27 September nästwekne, för borgmästaren herr Johan Boberg, uplästes och gillades.

37. Mariaestads stads fullmakt af den ⁶, för borgmästaren uti Carls-
hamn, herr Frans Cervin, uplästes.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Innan denna upläste fullmakt kan antagas, är min oförgripeliga tancka, det den måtte lämnas till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, hwilcke måga inkomma med deras yttrande, huruwida större städer få conjungera sig om allenast en fullmäktig? Denna påminnelse bifölls.

38. Carlstads stads fullmakt af den 25 Augusti nästledne, för assessoren och handelsmannen herr Reinhold Antonsson, uplästes och godkiändes.

39. Hernösands stads fullmakt af den 27 i nästwekne månad, för borgmästaren herr Mathias Kiörning, uplästes och war derwid intet att påminna.

40. Uhleå stads fullmakt af den 9 September sistledne, för för detta borgmästaren, nu mera borgaren, herr Jonas Mollin, uplästes.

Denna fullmakt ansåg ståndet för stridig, hwarföre den ock till herrar deputerade remitterades.

41. Torshälla stads fullmakt af den 4 i denne månad, för rådmannen herr Georg Östberg, uplästes och gillades.

42. Eskilstuna: För berörde stad anmäلتes i dag ingen fullmäktig.

43. Borås stads fullmakt af den 22 i nästledne månad, för borgaren och fabriqveuren herr Philip Langlet, uplästes och godkjändes.

44. Wennersborgs stads fullmakt af den 25 Augusti nästwekne, för assessoren och borgmästaren, herr Anders Ingman, uplästes och gillades.

45. Enkiöpings stads fullmakt af den 2 i denne månad, för borgaren herr Bengt Enman, uplästes och godkjändes.

46. Sahla stads fullmakt af den 11 September nästledne, för borgmästaren herr Pehr Wallentein, uplästes och gillades.

47. Sigtuna stads fullmakt af den 23 Julii nästledne, för borgmästaren herr Johan Sundblad, uplästes.

Men i anseende till det herr borgmästaren ej hade warit så många år ti-
enstgörande borgmästare, som förordningen af den 1 Martii 1748,⁷ stad-
gar, så pröfwades godt, att denna fullmakt till herrar deputerades yttrande
häröfwer hänskiuta.

⁶ Datum saknas.

⁷ Tryckt förordning 1 mars 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Huru Med Riksdags-Mans Wal i Städerna hädaneftter bör förhållas.*

48. Wadstena stads fullmägt af den _⁸ nästledne, för handelsmannen och fabriqveuren uti Söderkiöping, herr Hans Lindstedt, uplästes, men häremot inlämnade handelsmannen ifrån Wadstena, herr Johan Jansson ett af honom författadt memorial, jämte bifogade acta, af hwilcka han wille bewisa, det ehuru han, genom lagligit wahl, erhållit mästa rösterne till riksdagsman för berörde stad, hade loflige magistraten derstädes icke dess mindre meddelt herr Lindstedt fullmägt, hwilcken han nu sökte bestrida.

Ståndet ansåg denna sak af sådan beskaffenhet, att den till herrar deputerade remitterades.

49. Schenninge stads fullmägt af den 19 Julii sidstledne, för råd- och handelsmannen herr Carl Schenberg Johansson, uplästes och gillades.

50. Wasa stads fullmägt af den 10 i nästwekne månad, för råd- och handelsmannen herr Nils Töhlberg, uplästes och godkjändes.

51. Lidkiöpings stads fullmägt af den 25 Julii nästledne, för borgmästaren herr Johan Gustaf Wennberg, uplästes och gillades.

52. Öregrunds stads fullmägt af den _⁹ nästledne, för borgmästaren herr Pehr Ubbman, uplästes.

Men herr commissarien och borgmästaren Renhorn påminte, att det torde wara nödigt, det denne fullmägt, i anseende till någon herr borgmästaren Ubbman, wid sishållne riksdag, rörande sak, remitteras till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne.

Och då herr borgmästaren Ubbman begärdte weta, hwari den skulle bestå, swarades af herr commissarien och borgmästaren Renhorn, det deputerade lära wäl i sinom tid underrätta herr borgmästaren derom.

Denna fullmägt blef fördenskull till herrar deputerade öfwerlämnad.

53. Söder Telge stads fullmägt af den 22 uti nästwekne månad, för borgmästaren herr Johan Torsk, uplästes och gillades.

54. Norr Telge: För berörde stad war ingen fullmäktig närwarande.

55. Hedemora stads fullmägt af den 22 sistledne September, för borgmästaren herr Hollstén, uplästes och befants riktig.

56. Lindesbergs stads fullmägt af den 6 uti innewarande månad, för herr rådman Eric Haeggeroth, uplästes och godkjändes.

⁸ Datum saknas.

⁹ Datum saknas.

57. Nora stads fullmägt af den 2 uti denne månad, för borgmästaren och handelsmannen herr Jacob Fröberg, uplästes och gillades.

58. Ekesjö stads fullmägt af den 24 uti nästwekne månad, för borgmästaren uti Jönkiöping herr Nils Kellander, uplästes och godkjändes.

59. Uddevalla stads fullmägt af den 17 September nästledne, för borgmästaren herr Michael Kock, uplästes och wardt godkjänd.

60. Askersunds stads fullmägt af den 2 i denne månad, för borgmästaren herr Carl Magnus Lönrot, uplästes och gillades.

Under detta anmälte herr borgmästaren Fries, det han funnit en främmande person wara uti ståndet inkommen, hwilcket han trodde wara obehörigt. Och då en och annan af ståndets herrar ledamöter sökte göra sig af denne obekante mannen underrättad, hwem han wore, och uti hwad afsigt han dristat sig, utan anmälan och lämnadt tillstånd, tråda in uti ståndets rum, berättade han sig heta Schierström och wara rådman uti Södertelge stad, samt kallad riksdagsfullmächtig för berörde stad, till hwilcken ända han inlämnade en fullmägt, samt memorial,¹⁰ hwaruti han sökte bestrida de röster herr borgmästaren Torsk ärhållit, och den derå sig grundade fullmägt, med mera.

Wid fullmägtens närmare genomseende, befants den wara tecknad både utan datum och månad. Och herr borgmästaren Torsk inwände äfwen, det rådman Schierström wore så mycket mindre befogad till klagomål häruti, som icke allenast wahlet gådt ordenteligen för sig, utan och herr landshöfdingen och riddaren Broman, genom resolution, den samma faststältd, hwarwid han sig trygga wille.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Som ingen anmält något klander wid den af herr borgmästaren Torsk inlämnade och upläste fullmägt, så wore den ostridig, men hwad den af rådmannen Schierström sedermera ingifne fullmagten angår, håller jag före, den kunna till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne remitteras. Hwilcket ståndet biföll.

61. Ulricaehamns stads fullmägt af den 1 i denne månad, för assessoren och borgmästaren uti Wennersborg, herr Anders Ingman, uplästes och gillades.

63. Schiöfde, för berörde stad war ingen fullmächtig tillstädes.

¹⁰ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänkanden, nr 9.

64. Biörneborgs stads fullmakt af den 6 Augusti nästledne, för borgmästaren herr Lars Sacklén, uplästes och war därwid intet att påminna.

65. Raumo stads fullmakt af den 30 Julii uti innewarande år, för borgmästaren herr Johan Eck, uplästes och antogs.

66. Torneå stads fullmakt af den 26 nästwekne September för borgmästaren uti Hernösand, herr Mathias Kiörning, uplästes och befants riktig.

67. Christinaehamns stads fullmakt af den 11 Augusti nästledne, för borgmästaren herr Anders Lönbohm, uplästes och gillades.

68. Sundsvalls stads fullmakt af den 1 uti innewarande månad, för borgmästaren uti Hernösand, herr Mathias Kiörning, uplästes och godkjändes.

69. Söderhamns stads fullmakt af den 22 September sistledne, för rådmannen och handelsmannen, herr Lars Danielson Stenbit, uplästes och befants rigtig.

70. Borgo stads fullmakt af den 8 uti nästledne månad, för borgmästaren herr Gabriel Hagert, uplästes och gillades.

71. Nycarleby stads fullmakt af den 24 September nästledne, för handelsmannen herr Olof Nordberg, uplästes och godkjändes.

72. Gamlacarleby stads fullmakt af den 16 Augusti sistledne, för råd- och handelsmannen herr Peter Stenhagen, uplästes och antogs.

73. Umeå stads fullmakt af den 11 uti förledne månad, för råd- och handelsmannen, herr Carl Gustaf Falck, uplästes och gillades.

74. Piteå stads fullmakt af den 2 September, för borgmästaren herr Nils Kröger, uplästes och befants rigtig.

75. Luleå stads fullmakt af den 15 uti nästledne månad, för borgmästaren uti Piteå herr Nils Kröger, uplästes, och war wid berörde fullmakt intet att påminna.

76. Mariaefred: För berörde stad anmälte wäl borgmästaren och riksdagsfullmäktigen för Trosa stad, sig wara kallad till fullmäktig, men att han ännu intet undfått fullmagten.

77. Nystads stads fullmakt af den 9 September sistledne, för borgmästaren herr Thure Hagert, uplästes och godkjändes.

78. Ekenäs stads fullmakt af den 1 uti förledne månad, för råd- och handelsmannen herr Johan Lilja, uplästes och gillades.

79. Philipstad: För berörde stad infant sig i dag igen fullmäktig.

80. Fahlkiöpings stads fullmakt af den ¹¹ nästledne, för manufacturämbetsmannen och riksdagsmannen för Alingsåhs stad och manufacturwärk, herr Håkan Göthberg, uplästes.

Och som wid berörde fullmakt påmintes, huruwida herr ombudsmannen egde rättighet, att wara riksdagsfullmäktig för annan stad, jämte Alingsåhs stad, eller ej? fant ståndet det godt, att remittera denna fullmakt till herrar deputerade öfwer de stridige fullmagter.

81. Alingsåhs stads fullmakt af den 24 nästledne September, för ombudsmannen herr Håkan Giöthberg, uplästes, tillika med en bewittnad afskrift, af 2 § uti Kongl. Mai:sts nådigt utfärdade privilegier, af år 1727, för Alingsåhs manufactursocietet, och hwaruti den rättighet societeten tilläggas, att kunna till riksdagsfullmäktig utse, antingen en af wärkets uppsyningsmän, eller den societeten åstundar och kan komma öfwerens om.

Denna fullmakt gillades.

82. Wimmerby stads fullmakt af den ¹² sistledne, för borgmästaren och rådmannen samt riksdagsfullmäktigen ifrån staden Norrkiöping, herr Sven Biörkman, uplästes, och lämnades till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, i anseende till den wid n:o 37 förrut gjorde anmärkning.

83. Kongelfs stads fullmakt af den 17 uti förwekne månad, för borgmästaren och riksdagsfullmäktigen ifrån staden Marstrand, herr Anders Wiggman, uplästes och godkiändes.

84. Sölvitsborgs stads fullmakt af den 27 September nästledne, för rådmannen och kjämnarspraeses, herr Carl Fridric Plåt, uplästes och befants riktig.

85. Laholms stads fullmakt af den 23 Augusti för borgmästaren herr Per Olof Cervin, uplästes, och war wid berörde fullmakt intet att påminna.

86. Trosa stads fullmakt af den 19 Julii sistledne, för borgmästaren herr Johan Brunsell uplästes och godkjändes.

87. Östhammars stads fullmakt af den ¹³ nästledne, för borgmästaren herr Samuel Grop, uplästes. Och som wid denne fullmakt anmärkning gjordes, fants godt, att remittera den samma till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne.

¹¹ Datum saknas.

¹² Datum saknas.

¹³ Datum saknas.

88. Sätters stads fullmakt af den 15 September sistledne, för vice borgmästaren råd- och handelsmannen, herr Olof Malmstein, uplästes och gillades.

89. Åmåls stads fullmakt af den 16 Augusti nästledne, för borgmästaren herr Anders Ekman, uplästes.

Wid denne fullmakt anmärktes, att bemälte herr borgmästaren icke varit, enligt kongl. förordningen af den 1 Martii 1748,¹⁴ twenne års tid tjenstgörande borgmästare, i anseende hwartill berörde fullmakt remitterades till herrar deputerade öfwer de stridige fullmagterne.

90. Christinaestads fullmakt af den 26 Augusti sistledne, för borgmästaren herr Nils Wetterbladh, uplästes och antogs.

Härjämte inlämnade riksdagsfullmäktigen ifrån staden Brahestad ett memorial,¹⁵ hwaruti han förmäler, att som städerna Christina, Nycarleby och Brahestad skola öfwerenskommit, enligt de memorialet åtföljande bilagor, om allenast en riksdagsmans hållande wid hwarje riksdag, efter touren. Och Christinaestad haft fullmakt wid sistledne riksdag, så wore det nu riksdagsfullmäktigens ifrån Nycarleby rätt, att nu wara fullmäktig för desse trenne städer, protesterandes således emot borgmästaren Wetterblads intagande i ståndet. Detta memorial lades ad acta.

91. Nåendahls stads fullmakt af den _¹⁶ nästwekne, för inspectoren och åldermannen samt riksdagsfullmäktigen ifrån staden Åbo, herr Jonas Lexell, uplästes.

Wid denne fullmakt gjordes samma anmärkning, som wid fullmagterne, under n:o 37 och 82, hwarföre den ock till herrar deputerade öfwer de stridige fullmagter remitterades.

92. Vacant.

93. Scanör stads fullmakt af den 8 uti nästledne September månad, för borgmästaren herr Leonard dé la Rose, uplästes och gillades.

94. Jacobstads stads fullmakt af den 9 September sistledne, för råd- och handelsmannen, samt riksdagsfullmäktigen ifrån Gamla Carleby stad, herr Peter Stenhagen, uplästes och antogs.

95. Vacant.

¹⁴ Tryckt förordning 1 mars 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Huru Med Riksdags-Mans Wal i Städerna hädanefters bör förhållas.*

¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 8, Riksarkivet.

¹⁶ Datum saknas.

96. Vacant.

97. Falkenbergs stads fullmagt af den 1 uti innevarande månad, för råd- och handelsmannen herr Peter Anthon Pijhlsson uplästes och befants riktig.

98. Kungsbacka stads fullmagt af den 24 September nästledne, för råd- och handelsmannen samt riksdagsfullmäktigen ifrån staden Falkenberg, herr Peter Anthon Pijhlson, uplästes och godkjändes.

99. Cimbrishamn: För berörde stad anmälte sig i dag ingen fullmäktig.

100. Tavastehus stads fullmagt af den 8 September sistledne, för råd- och handelsmannen samt riksdagsfullmäktigen ifrån Ekenäs stad, herr Johan Lilja, uplästes och gillades.

101. Vacant.

102. Brahestads stads fullmagt af den 16 September nästwekne, för handelsmannen och riksdagsfullmäktigen ifrån staden Nycarleby, herr Olof Nordberg, uplästes och befants riktig.

103. Strömstad: Ifrån berörde stad ingafs ingen fullmagt i dag.

104. Grenna: Derifrån anmälte sig icke eller någon fullmäktig.

105. Cajaneborgs stads fullmagt af den 18 uti nästledne September månad, för råd- och handelsmannen, samt riksdagsfullmäktigen ifrån Gamla Carleby stad, herr Peter Stenhagen, uplästes och wardt giltig ansedd.

Sedan nu alle desse fullmagter upläste blifwit, anmälte herr borgmästaren Malmstein, det borgmästaren uti Fahlu stad, herr Ericsson, genom honom begjardt, att som saken, rörande riksdagsmanswahlet i berörde stad, wore hos Kongl. Mai:st, i anseende till sig yppad twist derwid, anhängig gjord, men ännu icke afgjord, så förbehöllo han sig, att framdeles få inkomma hos herrar deputerade öfwer de stridige fullmagter, med de påminnelser derwid, hwartill han kunde finna sig befogad. Och fant ståndet godt, att bifalla denna herr borgmästarens begäran.

Och som wid åtskillige fullmagter, påminnelser blifwit gjorde, ty fant ståndet skiälligit, till bemälte fullmagters öfwerseende och skiärskådande, att utnämna och förordna åtta herrar ledamöter, hwilcke med deras betänckande och utlåtelse häröfwer till ståndet hafwa att inkomma, och woro följande:

herr grosshandlaren Clason,

herr borgmästaren Schauv,

herr borgmästaren Unger,

herr commissarien och borgmästaren Renhorn,
herr borgmästaren Hollstén,
herr borgmästaren Kock,
herr borgmästaren Eek och
herr borgmästaren Gabriel Hagert.

Herr handelsborgmästaren Kierman förestälte, huruledes det wore högt-
ärade wällofl. ståndets förnämsta angelägenhet, att nu i början förena sig
om talemans utväljande, och om icke berörde wahl nu genast kunde föret-
agas.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Jag är wäl icke deremot,
att wahlet nu anställes, men att det, för flere orsakers skull, bör skie skrif-
teligen genom slutne sedlar.

Herr borgmästaren Fries: Jag för min dehl tycker bäst wara, att wi vo-
tera, om wahlet bör gå för sig i dag, eller ej?

Men herr borgmästaren Schauv yttrade sig deremot: Det wore ganska
obehageligt, om wi skulle börja våra gjöromål med votering. Och om det
och skulle skje, möter den omständigheten, att de som äga stridige full-
magter, icke då få votera, hwilcket, efter min tancka, wore orätt.

Herr handelsborgmästaren Kierman: Mine herrar. Wi kunna ju ej uptaga
någon qvestion, eller någon decision göras uti något mål, innan taleman är
wald. Jag hämställer fördenskull ytterligare, till ståndets ompröfwande, om
icke wahlet nu må skje.

Herr borgmästaren Malmstein förklarade sig så mycket mer wara af
samma tancka, som afsigten uti 9 § riksdagsordningen wore enahanda,
med hwad som redan gjordts af de utsedde herrar deputerade, till full-
magternes insamlande.

Herr borgmästaren Johan Boberg war aldeles deremot, att något tale-
manswahl nu skulle företagas. Och tillade, att om man hade i början no-
gare granskat fullmagterne, hade man nu undwikit denne twist, om wahlet
skulle skje i dag eller ej.

Herr borgmästaren Kock: Jag bör påminna, att om wahlet går för sig i
dag, man förut noga efterser, hwilcka äga rättighet att votera eller ej.

Herr borgmästaren Schauv: Här nämndes för en stund sedan, att icke
något kunde företagas till afgjörande, innan talman wore wald. Men jag
will af 9 § uti riksdagsordningen erindra, att det wärkeligen är stånd, utan
att talman är wald.

Herr handelsmannen Bagge: Hwarföre skola wi utdraga tiden med discourser. Jag begjär för min del, att talemanswahlet nu i dag må för sig gå, utan någon de stridige fullmagters vidare granskning.

Men ståndet kunde icke komma öfwerens härom, utan beslöts, att talemanswahlet skulle först i morgon företagas, till hwilcken ända befaltes, att anslag till klockan 12 skulle för ståndet utfärdas, samt att sådant äfwen skulle skje för herrar deputerade öfwer de stridige fullmagter, till kl. 4 i dag eftermiddagen, och till kl. 9 i morgon före middagen.

Protocollet fördes i dag af ståndets vice secreterare Hagtorn, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 17 October

S.d. Uppå anmodan, emottog herr handelsborgmästaren Kierman klubban.

Och herr grosshandlaren Clason föredrog herrar deputerades öfwer stridige fullmagterne, betänckande, angående herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, lydande som följer:¹⁷

Wid inlämnandet af de till wällofl. ståndet ingifne fullmagter har ibland andra hofsecreterarens och borgmästarens i Ystad, herr Carl Gustaf Bobergs, till deputerade blifwit remitterad.

Då deputerade den samma till skjärskådande företager, blir wäl icke något emot sjelfwa fullmagten och det i orten hållne walet att påminna, utan frågan består egenteligen däruti, huruwida herr borgmästaren Boberg, såsom af Hans Kongl. Mai:st utnämd till adelsman, nu mera till ståndets ledamot kan och bör antagas.

Under sista riksdag har wälloflige ståndet gynnat herr borgmästaren Boberg dess underdåniga föreskrift till Hans Kongl. Mai:st, om berörde måls företagande och afgjörande, då herr borgmästaren Boberg förklarar, att, så snart han erhåller skjöldebref, wilja afhålla sig ifrån ståndet, och inom 1 och 2 år skilja sig wid sin innehafwande borgmästarebeställning, men tillika förbehållit sig, att få dädanefter, som förr, såsom ståndets ledamot biwista riksdagarne, när han blefwe lagligen wald, i fall han ej skulle erhålla adelig skjöld eller stämna, hwilcket förbehåld wälloflige ståndet äfwen funnit godt, att samtycka och herr borgmästaren bewillja.

¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 2.

I anledning här af har hos deputerade den frågan upkommit, huruvida deputerade äga fria händer, att inlåta sig uti någon öfverläggning, som strider emot detta wälloflige ståndets beslut.

Å ena sidan förekommer den betänckelighet, att en kan blifwa ståndets medlem, som med det ej har enahanda interesse och afsigt, ty ehuru herr borgmästaren Boberg ej ännu erhållit sköldebref, och änskiönt saken wore i samma stånd nu, som när ofwannämde beslut fattades, så lærer det dock ej kunna betagas herr borgmästaren, att, i anseende till Kongl. Mai:sts utnämmande, få utom riddarhuset utöfwa alla de rättigheter, ridderskapet och adelen tillhöra.

Å den andra sidan blir ock det i deputerades tancka icke mindre betänckeligit, att herr borgmästaren Boberg, i stöd af ståndets oftanämde beslut, trodt sig wara berättigad till inträde i borgareståndet, att han på den grund blifwit wald till riksdagsfullmäktig, och att följackteligen dess commitenter blifwa den olägenhet och kåstnad underkastade, att wällja och utrusta en annan fullmäktig, därest ståndets beslut ej äga bestånd.

Och som deputerade trodt sig enskilt ej kunna ändra, hwad wällofl. ståndet, wid förleden riksdag, beslutit, så framt wälloflige ståndet ej skulle finna för godt, att dertill lämna deputerade fria händer, utan afseende på hwad förut blifwit tillgjordt, så ha deputerade bordt sådant wälloflige ståndets bepröfwande underställa, hwarförinnan deputerade uti den om herr borgmästaren Bobergs yppade frågan sig hufwudsakeligen ej kunna utlåta. Imedlertid äro dock deputerade af den tanckan, att herr borgmästaren Boberg afhåller sig från ståndet, till dess qvaestionen om honom ordenteligen warder afgjord.

Herr borgmästaren Lange: För min del finner jag denna, herr borgmästaren Boberg rörande sak, nog öm, ty ehuru ståndet, wid sishållne riksdag gifwit honom underdånig föreskrift till Hans Kongl. Mai:st, att benådas med adeligit skiöldebref, har han icke ännu niutit någon wärkan deraf. Och så länge det icke skjedt, kan han hwarken kallas adelsman, eller blifwa utestängd ifrån dess rättighet, att, såsom laglig kallad riksdagsman, ega säte och stämma uti ståndet, wid innewarande riksdag.

Herr rådmän Hanqvist: Att den frågan, som herrar deputerade funnit sig föränlåtne till ståndets pröfwning upgifwa rörande den expedition, som ståndet lät, wid sistledne riksdag, för herr borgmästaren Boberg till Kongl. Mai:st afgå, bör afgjöras, innan de sig sluteligen utlåta kunna öfwer sjelfwa hufwudqvaestionen, är i min tancka oumgängeligit. Jag utbeder mig

ock derföre nu ståndets tillstånd, att för min del, utan att på något sätt he-
tas qwälja det beslut, som ståndet då stadnade uti, få min mening yttra.
Föra wi oss till minnes, i hwad afseende ståndet, wid sista möte, en sådan
expedition bewiljade, så måste jag ärkjänna, att det skiedde på ingen annan
grund än att tjäna herr borgmästaren Boberg med ståndets recommenda-
tion, att winna så mycket skyndesammare wärkställighet i den nåd, Hans
Kongl. Mai:st, genom dess resolution, honom tilldelat, under full förwiss-
ning, det han, innan denna riksdag inföll, antingen skulle, som adelsman,
blifwa antagen, eller ock, genom afslag i rådet, samt derå fölgd afsägelse
från en slik nåds åtniutande, för sig och de sina, försättas i lika tillstånd,
som han war, innan högstberörde Kongl. Mai:sts resolution honom med-
deltes. Nu åter, då intet dera af desse ändamål, sedan den tiden gådt i full-
bordan, förekomma considerationerne, wid frågan, om herr borgmästaren
Bobergs antagande uti ståndet, mig helt annorlunda. Å ena sidan står det
fast, att han wärkeligen, innehafwer en sådan konungens resolution, som
gör honom, änskjönt den till hans faveur icke skulle gå igenom i rådet,
lika fult berättigad till wissa frällsemannarättigheter åtföljande förmåner.
Å den andra theremot, är det ostridigt, att adelens och borgareståndets in-
teressen äro wida ifrån hwarandra skilde, om icke rättare att säga, aldeles
emot hwarandra stridande. Skulle man nu wid så fatta omständigheter anse
det förra ståndets beslut för så absolut och owilkorligt, att det ej tillåter nu
warande stånd, att öfwerwäga den hufwudsakeliga frågan, huruwida herr
borgmästaren Boberg kan wara till sin person att anse så qualificerad, att
han, riksdagsordningen likmätigt, i ståndet bör äga stämman, så torde fölg-
derne blifwa sådane, att ståndets i lagarne grundade rättigheter, emot allas
upsåt, som expedition samtyckt, i någon betydande del kunde widröras.
Och således är jag af sådan tancka, att herrar deputerade icke kan wara be-
tagit, att, utan afseende på merannämnde expedition, efter föregången be-
hörig granskning, med deras betänckande öfwer den så hufwudsakeliga
frågan, som emot herr borgmästaren Boberg wid dess fullmagts upwisande
rest blifwit, till wällofl. ståndet inkomma, på det ståndet efter omständig-
heterne, sedan må kunna ett lagligt slut deröfwer meddela.

Herr borgmästaren Frans Cervin war af den tancka, att detta förewa-
rande mål måtte hwila, till dess ståndet kunde ega mera tid, att afgjörat,
emedan ändamålet, hwarföre ståndet i dag sammankommit, wore att wälja
taleman.

Hwilcket bifölls.

Herr grosshandlaren Clason upläste derefter herrar deputerades betänckande, angående borgmästaren ifrån staden Uleå, herr Mollin, och lydde, som följer:¹⁸

Företogs till skiärskådande, huruwida borgmästaren, herr Jonas Mollin, ifrån Uleå må ansees för nämde stads laga fullmäktig, wid denne riksdag, till följe af den för honom utfärdade fullmagt af den 9 sistledne September.

Och ehuruwäl deputerade finna, det herr borgmästaren Mollin ej bordt, enligt Kongl. Mai:sts nådige förklaring öfwer riksdagsmanswahlen i städerne af den 1 Martii 1748¹⁹ 5 §, till riksdagsfullmäktig wäljas, så wida han ärhållit Kongl. Mai:sts nådigste afskjed ifrån dess innehafde borgmästaresyssla i Uleå, hwarföre deputerade ej heller kunna ansee honom för Uleå stads laga fullmäktig. Dock som deputerade af en utaf flere Uleå stads borgerskap underskrefwen skrift af den 13 i denne månad, inhämtat, att borgerskapet därstädes updragit honom borgarerätt hos sig, så wäl för den orsak, att han under de tjugu åhr han borgmästaresysslan i Uleå förestått, med öm och trogen nit, ej mindre hwad handelen, än det öfrige dess ämbetes åliggande beträffat, gått borgerskapet till handa, som ock derföre, att det finge wid denna riksdag ombetro honom sine angelägenheter, ty kunna deputerade ej undgå, att öfwerlämna till det högtärade borgareståndets egit mogna bepröfwande, om icke herr borgmästaren Mollin kan antagas till Uleå stads fullmäktig, wid denne riksdag, i afseende så wäl på de skjäl borgerskapet i omförmälte sin skrift andragit, som ock för det, att han förrut, under sin ämbetstid warit Uleå stads riksdagsfullmäktig, och han altså tyckes böra äga de egenskaper, som högst bemälte kongl. förklaring uti 2 och 5 §§ påsyftar: som är, att städerne måge blifwa med sådane riksdagsfullmäktige försedde, som äga tillräckelig insigt i stadens hushållning, rörelse och näringsfång samt öfrige tillstånd.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det war wäl jag, som i går war emot herr borgmästaren Mollins intagande uti ståndet, men då kjände jag ej så

¹⁸ Ibid., nr 3.

¹⁹ Tryckt förordning 1 mars 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Huru Med Riksdags-Mans Wal i Städerne hädanefter bör förhållas.*

wäl de goda omständigheter, han wärkeligen å sin sida äger, som nu, hwarföre jag hämställer till wälloflige ståndet, om icke herrar deputerades betänckande, så som på laga skjäl grundat, får bifall.

Herr handelsborgmästaren Kierman gjorde derföre proposition, och ståndet pröfwade rättwist, att berörde betänckande bifalla, hwarefter herr borgmästaren inkallades och lyckönskades.

Widare ingaf herr grosshandlaren Clason, herrar deputerades betänckande, angående borgmästaren ifrån staden Sigtuna, herr Sundblad, som uplästes, och lydde, som följer:²⁰

Som borgmästarens i Sigtuna herr Johan Sundblads fullmagt blifwit, till deputerades öfwerseende, remitterad, så hafwa ock deputerade den till skjärskådande förehaft, och därwid funnit, att ingen fråga om ett lagligt och ordentligt wahl upkommit, men wäl, att herr borgmästaren ej så länge warit tjenstgörande borgmästare, som kongl. förordningen af den 1 Martii 1748, föreskrifwer. Herr borgmästaren har wäl, genom ett Kongl. Mai:sts och riksens högloflige Swea hofrätts förordningsbref af den 19 September 1755, wisat, att han, under sistledne riksdag, förestått borgmästaresysslan i Askersund, och med ett af den 26 Februarii förledit år att han under ledigheten förwaltat borgmästaresysslan i Sigtuna.

Hwad det förra förordnandet angår, så lærer det så mycket mindre kunna wärka något till herr borgmästaren Sundblads fördel, som utom det, att extraordinairt tjenstgörande ej kan ärsätta hwad som brister i wärckeliga tjänsteår, så har det warit uti en annan stad, än den, hwaruti herr borgmästaren sedan blifwit ordinarius.

Beträffande det senare förordningsbrefwet, så kan det, såsom extraordinairt, icke eller räknas herr borgmästaren till godo, och om det ock räknas, utgör det, sammanlagt med herr borgmästarens ordinaira tjenstetid, ej fulla tu år.

Om derföre lagens stränghet skall utöfwat, kan herr borgmästaren Sundblad i ståndet ej antagas. Men i anseende till den ärhållne kallelsen, och Sigtuna stads mindre fördelagtiga omständigheten, som föränlåter deputerade att tro, dess inwånare utan kjänning och olägenhet ej kunna hitsända en annan fullmäktige, underställa deputerade wällofl. ståndets bepröfwande huruwida herr borgmästaren Sundblad må för en medlem i ståndet anses.

²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 4.

Uppå skjedd proposition biföll ståndet detta betänckande.

Föredrogs herrar deputerades betänckande, angående borgmästaren ifrån Åmåls stad, herr Ekman, af följande innehåll:²¹

Tå hos deputerade den frågan förekommit, om och huruwida borgmästaren från Åmål, herr Anders Ekman, som ej förr, än den 20 November 1759, blef borgmästare, må i anseende dertill, att han, enligt 2 § uti Kongl. Mai:sts nådige förklaring af den 1 Martii 1748, angående riksdagsmänswhalen i städerne, icke warit 2:ne åhrs tid tjänstgjörande, kunna anses för laglig riksdagsman, så hafwa deputerade låtit sig föreläsa twenne utdrag af rådstufwurättens i Åmål, den 6 Februarii år 1754 och den 14 sistledne Augusti, hållne protocoller.

Af thet förra hafwa deputerade inhämtat, huruledes bemälte borgmästare samma dag blifwit antagen till borgare uti Åmål, och att honom således blifwit tillåtit, att idka borgerlig handtering därstädes, i compagnie med sin mormoder, fru borgmästarinnan Christina Magnelia.

Thet senare innefattar 1:mo ett enhälligt beslut af borgerskapet, det skulle staden wid instundande riksdag, i anseende till the angelägenheter, som thär förmodeligen lära förekomma, och i synnerhet röra Åmåls stad, antaga egen riksdagsfullmäktig, utan att sig med någon annan stad therom förena.

2:do att herr borgmästaren Ekman enhälleligen till riksdagsman för Åmåls stad blifwit kallad, och tå herr borgmästaren, i anseende till ofwanåberopade § och förklaring, sökt förmå borgerskapet, att wara omtänckte på någon annan riksdagsfullmäktiges wäljande har

3:tio theremot af borgerskapet blifwit erindrat, att ehuru meranämde herr borgmästare icke mer än ett år warit i tjenstgjörande, skall han dock alt sedan år 1754 med sin mormoder fru borgmästarinnan Magnelia, hwilcken thär i staden är boende och idkar borgerlig näring, warit i compagnie, och således jämte henne i samfalte 6 års tid dragit borgerlig skatt och tunga. I anseende hwartill så wäl som ock, att Åmåls stad med någon annan stad sig om riksdagsfullmäktig icke skall kunna förena, samt att ther nu ingen skall wara att tillgå, som utom herr borgmästaren kan förmås, att åtaga sig riksdagsfullmäktigskapet för staden, borgerskapet altså förmodade, att herr borgmästaren Ekman, till hwilcken staden har ett så gemensamt och fullkomligt

²¹ Ibid., nr 5.

förtroende, skulle uti det wälloflige borgareståndet blifwa intagen, i synnerhet, som samtelige borgerskapet förklarade wilja till den ändan wända sig med behörig ansökning till borgareståndet med mera.

Detta alt hafwa deputerade i ömsint öfwerwägande tagit. Och ehuruwäl de deputerade icke kunna emot 2 §, af 1748 års förklaring, angående riksdagsmänswhalen i städerna, anse herr borgmästaren Ekman för nog berättigad, att nu intagas i wälloflige borgareståndet, så wida han hwarken såsom borgmästare uti twenne års tid warit tjänstgörande, ej eller förut warit sju års gammal borgare. Dock som följande omständigheter för honom synes kunna komma i consideration, nemligen: att han äger ett så allmänt förtroende; att han icke allenast ärhållit enhällig kallelse till riksdagsfullmäktig för Åmåls stad, utan ock tillika för Strömstad; att Åmåls stads enskylte angelägenheter icke skola tillåta then samma, att om riksdagsfullmäktig förena sig med någon annan stad; att theri staden ingen annan än att tillgå, än herr borgmästaren, som kan förmås, att åtaga sig riksdagsmansskapet för staden; att herr borgmästaren wärkeligen på 6:te året, i compagnie med fru borgmästarinnan Magnelia, såsom borgare, idkat borgerlig näring, samt dragit stadsens tunga och utskylder, och derjämte inemot ett års tid warit tjenstgörande, så att när dess tjenste- och borgareår sammanslås, han under then tiden synes kunnat förwärfwa sig all erforderlig kundskap om stadens privilegier, oeconomie och handelsrörelse, ty hafwa fördenskull the deputerade så i anseende härtill, som ock i betractande af den, igenom herr borgmästarens uteslutande, ej mindre fåfängt använda kostnad för Åmåls stad, än den kjänbara skada och afsaknad, som både thenne staden och Strömstad uti sine angelägenheter, i brist af riksdagsfullmäktig, måste widkjännas, funnit sig föranlåtne, att till det wälloflige ståndets egit gunstiga och mogna bepröfwande hemställa, om icke herr borgmästaren Ekman, såsom riksdagsfullmäktig, för Åmål och Strömstad kunde blifwa intagen till säte och stämma i ståndet.

Ståndet fant äfwen godt, att härtill samtycka. Och bemälte herrar borgmästare lämnades fördenskull företräde och intogo sine säten uti ståndet.

Sedermåra förhades herrar deputerades promemoria:

- 1:mo angående borgmästaren ifrån staden Östhammar, herr Groop,
- 2:do herr borgmästaren ifrån staden Södertelge, Torsk,
- 3:tio angående borgmästaren ifrån Öregrunds stad, herr Ubman,
- 4:tio handelsmannen ifrån staden Wadstena, herr Jansson och

5:to angående assessoren och handelsmannen ifrån staden Carlstad, herr Anthonsson. Warandes detta promemoria till innehåll, som följer:²²

§ 1. Angående borgmästaren Grops fullmagt, kunna deputerade nu ej yttra sig vidare, än att Grop, i anseende till befundne omständigheter utestänges ifrån inträde i ståndet, till dess deputerade kunna medhinna, att nogare granska de i detta mål ingifne widlyftiga handlingar.

§ 2. Wid borgmästare Torsks fullmagt för Södertelge och det hållne wal, finna deputerade så mycket mindre något sådant att påminna, som kan utestänga Torsk ifrån inträde i ståndet, som Torsk fått både konungens befallningshafwandes och Kongl. Mai:sts utslag, till sin fördel. Men som andre omständigheter förefallit, som fordra bepröfwande, så förbehålla sig deputerade, att deröfwer sig framdeles få utlåta.

§ 3. Hofsecreteraren och borgmästaren Ubman finna deputerade böra afhålla sig ifrån ståndet, till dess deputerade hinna att infordra alla de handlingar, som kunna upplysa deputerade, om beskaffenheten af det hos Kongl. Mai:st anmälte ärende.

§ 4. Hwad Janson i Wadstena angår, så finna deputerade, att han ostridigt fått fläste rösterne, och derföre bör i ståndet intagas. Men som magistraten, oagtdt en ren pluralité, utfärdat fullmagt för en annan, så wilja deputerade framdeles utlåta sig, huru sådant med flere begångne olagligheter böra anses.

5 §. Beträffande assessor Anthonson, så gifwes ståndet till kjänna hwad handlingar och skrifter emot honom inkommit, hwilcka deputerade ej tro sig böra widröra, innan ståndet dem till deras påseende remitteradt.

Herrar deputerades utlåtande fick bifall, och till följe deraf inkallades herrar borgmästaren Torsk, handelsmannen Janson och assessoren Anthonson, hwilcke sine rum intogo.

Herr handelsborgmästaren Kierman: Sedan wällofl ståndet i går derom öfwerens kommit, att i dag wälja talman, och ståndet till den ändan i dag sammanträdt, så bör jag nu hemställa, om icke berörde mål nu må företagas.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag samtycker gjerna till hwad herr handelsborgmästaren proponerat, och will allenast tillägga, att det wore

²² Ibid., nr 6.

heder för ståndet, om öfwerenskommas kunde, det berörde wahl skier utan votering.

Men herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Det är ståndets rätt att votera, och jag påstår, enligt riksdagsordningen, att till undwikande af praejudicater för framtiden, wahlet må skje genom slutna sedlar.

Hwarefter ståndet resolverade, att man borde skrida till votering, som ock för sig gick med slutne sedlar, och föll på herr handelsborgmästaren Kierman hela ståndets röster, utom en enda, den herr borgmästaren Schauv ärhöll.

Herr handelsborgmästaren, och nu utwalde talman, lyckönskades fördenskull af ståndet till dess wigtiga ämbete, hwarföre han betygade sin ärkjänsla på följande sätt:

Som mig åter, wid denne riksdag, den heder och det gunstiga förtroende wederfares, att kallas till det wälloflige ståndets taleman, hwilcket jag med all uptänckelig wördnad och tacksamhet erkjänner, samt är försäkrad, att det endast skjedt af den wälwilja, högtärade ståndet för mig hyser, så önskade jag mig sådane lysande egenskaper, som emot ett så utmärkt förtroende swarar. Men jag försäkrar, att hwad hos mig derutinnan brister, aldrig skall saknas uti en upriktig willja, att göra wäl, och oryggeligit upsåt, att aldrig befrämja annat, än det som länder till Guds ära och fäderneslandets sanskylliga bästa, hwartill den högste Guden förläne oss samt- och synnerligen dess milde nåd och wälsignelse. Jag utbeder mig för öfrigt, att städse uti det högtärade ståndets wanliga ynnest få wara innesluten.

Strax häruppå aflade herr handelsborgmästaren och taleman talemanseden, enligt 10 § uti riksdagsordningen.

Sluteligen wardt beslutit, att anslag skulle skje i morgon, för ståndets herrar deputerade till underdåniga upwagtningen hos Deras Kongl. Mai:str och öfriga kongeliga huset.

Protocollet fördes i dag af vice secreteraren Hagtorn. Och ståndet skilldes åt.

Åhr 1760 den 20 October

S.d. Herr talman anmälte, det emedan ståndets cancellierum woro nog trångt, och knapt tillräckeligt för betjeningen, och således därstädes icke rum wore, at få tala med dem, som kunde hafwa att anmäla några angelägenheter, antingen ifrån de öfrige respective stånden, eller eljest, ty wille herr talmannen så föranstalta, att rummet, mitt emot på andra sidan om förstugan, skulle till denna olägenhetens afhjelpande uplagas och städas.

Ståndet betygade häröfwer dess nöije.

Eschilstuna stads fullmagt, för rådmannen därstädes, herr Hillebrand Wessman, uplästes och gillades.

Herr talman ärhinderade, att efter wanligheten wid förre riksdagar, borde tjugufyra af ståndets ledamöter wara herr talmannen följaktige, wid första upwagtningen och påhälsningen hos Deras Kongl. Maist:er, samt Hans Kongl. Höghet Cronprintsen, hemställandes herr talman, om icke sådane herrar ledamöter hälst, till detta ärende, måtte utses, som icke tillförene biwistat riksdagar, och således icke haft tillfälle, att få wisa sig för Deras Kongl. Mai:ster och Hans Kongl. Höghet Cronprintsen. Kunnande de herrar ledamöter, som härtill woro hågade, nämna sig sielfwe till protocollet. Och utnämndes:

herr rådmannen Indebetou,
herr grosshandlaren Kantzou,
herr borgmästaren Biörkman,
herr bundtmakaren Qviding,
herr rådman Backman,
herr handelsman Tottie,
herr borgmästaren Pehr Olof Cervin,
herr borgmästaren Ignatius,
herr rådman Östberg,
herr borgmästaren De la Rose,
herr handelsmannen Lindstedt,
herr assessoren Antho[n]sson,
herr borgmästaren Kiörning,
herr fabriqveuren Langlett,
herr borgmästaren Wallentein,
herr borgmästaren Sundblad,
herr rådman Schenberg,

herr rådman Töhlberg,
 herr borgmästaren Wennberg,
 herr borgmästaren Torsk,
 herr borgmästaren Fröberg,
 herr borgmästaren Sacklén,
 herr borgmästaren Eek,
 herr rådman Stenhagen,
 herr rådman Plåt,
 herr borgmästaren Malmstén,
 herr borgmästaren Ekman,
 herr rådman Pijhlsson.

Philipstads fullmagt för justitiarien herr Johan Faxell uplästes och gillades.

Den underrättelse meddeltes, att justitiaeborgmästaren häri staden, herr Jonas Robeck, wore i herr talmans ställe wald, till riksdagsfullmäktig. Och fant ståndet godt, det skulle bud afskickas med anmodan, det behagade herr justitiaeborgmästaren komma up, och intaga dess säte och stämma i ståndet.

Herr talman anmälte, att wid förre riksdagar hade ståndet ibland förr och ibland efter riksdagspredikan, walt dess electorer, hemställandes herr talman, om ståndet behagade nu företaga detta wal, hwilcket efter wanligheten borde skje på sexton, som i hwarje voteringsedel komma att nämnas.

Detta hämställande bifölls, och företogs wahlet med slutne sedlar, af hwilcke, sedan de blifwit insamlade, omskakade och öppnade, befants, det följande sexton herrar ledamöter fått de fleste rösterna, och följacketligen till electorer blifwit utnämde, nemligen:

herr grosshandlaren Clason	79 röster,
herr ålderman Ström	75,
herr borgmästaren Schauv	78,
herr inspectoren och ålderman Lexell	77,
herr borgmästaren Pihlgardt	78,
herr borgmästaren Finerus	75,
herr rådman Hanqvist	74,
herr borgmästaren Lange	78 röster,
herr inspectoren och rådman Munctell	76,
herr borgmästaren Schultén	74,

herr borgmästaren Renhorn	79,
herr borgmästaren Fries	75,
herr borgmästaren Johan Boberg	75,
herr borgmästaren Hollsten	73,
herr borgmästaren Kock	76 och
herr borgmästaren Gabriel Hagert	78.

Utom desse sexton herrar, hade ock efterskrefne herrar ledamöter wid detta tillfälle fått röster, nemligen:

herr rådman Lindeman	1 röst,
herr fabriqveuren Appiarius	1,
herr borgmästaren Herkepaeus	3,
herr directeuren Schenbom	2,
herr handelsman Bagge	3,
herr rådman Hanell	1,
herr handelsman Tottie	1,
herr borgmästaren Frans Cervin	4,
herr borgmästaren Wiggman	1,
herr rådman Burtz	1,
herr rådman Hulphert	2,
herr borgmästaren Kellander	1,
herr handelsman Lindstedt	1 röst,
herr assessor Anthonson	1,
herr borgmästaren Mollin	3,
herr assessoren och borgmästaren Ingman	3,
herr borgmästaren Wallentein	1,
herr rådman Schenberg	1,
herr borgmästaren Lönnroth	2,
herr borgmästaren Lönbohm	2,
herr rådman Stenbit	1,
herr rådman Stenhagen	2,
herr borgmästaren Kröger	2,
herr borgmästaren Brunsell	1 och
herr borgmästaren Malmstein	2.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck upkom och aflämnade dess fullmägt,²³ såsom wald fullmächtig för Stockholms stad i herr talmans ställe. Fullmagten uplästes och antogs, och herr talman önskade herr justitiaeborgmästaren all lycka och wälsignelse wid det förestående riksdagsarbetet.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck yttrade sig: Jag är wäl enhälleligen wald och utnämnd till riksdagsfullmächtig, men jag måste beklaga, att jag icke är wahn wid de ärender som hos högtärade wälloflige ståndet förefalla, icke eller äger sådan kundskap därom, som jag önskar, och wet, att större delen af ståndets herrar ledamöter äga. Icke dess mindre är min fasta föresatts, att, efter yttersta wett och samwete, förrätta det som mig åligger och kan anförtrödt warda.

Uplästes det af herrar deputerade öfwer stridige fullmagter författade betänckande,²⁴ angående riksdagsfullmäktigskapet för Gefle stad, tillstyrkande herrar deputerade, i anledning af anförde skjäl och omständigheter, det må justitiaeborgmästaren, herr Johan Omnberg till medfullmächtig för berörde stad antagas, och att bref härom till herr landshöfdingen i orten må afgå, med begäran, det måtte Gefle stads magistrat antydas, att för herr borgmästaren Omnberg behörig riksdagsfullmägt utfärda. Ut in actis.²⁵

Hwilket alt ståndet pröfwade rättwist att bifalla.

Uplästes herrar deputerades betänckande,²⁶ angående staden Ystads utfärdade riksdagsfullmägt, för borgmästaren herr Carl Gustaf Boberg, och hade herrar deputerade, i anledning af förekomne skjäl och omständigheter, funnit sig föranlätne att tillstyrka, det må herr borgmästaren Boberg i ståndet till säte och stämman inlåtas och därwid bibehållas, intills vidare. Ut in actis.

Ståndet fant godt att bifalla detta betänckande, och anmodade härhos herr talman, at hos Hans Kongl. Mai:st anhålla om slut i detta ärende, på det ståndet må kunna weta, om herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg för adelsman bör anses, eller icke.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg inkallades, och kundgjorde herr talman honom, i hwad slut ståndet angående honom stadnat.

²³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 7.

²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 15.

²⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 8.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg tackade för ståndets bewågenhet och förtroende, och intog sitt säte.

Sist uplästes Hio stads fullmagt, för borgmästaren i Lidkiöping herr Johan Gustaf Wennberg. Hwilcken fullmagt antogs.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 21 October

S.d. Herr talmannen gaf wid handen, det han, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, fått underrättelse, det Hans Kongl. Mai:st låtit weta, att Hennes Kongl. Mai:st Drottningen wore opasslig, och således icke gjärna i dag kunde emottaga den påhälsning, som riksens ständer efter wanligheten torde wilja aflägga. Men icke dess mindre hade Hans Kongl. Mai:st låtit förstå, det Hennes Kongl. Mai:st Drottningen förklarar, det ehuru opasslig Hennes Majj:t wore, wille hon dock, i händelse riksens ständer det åstundade, gripa sig an och wisa sig, samt emottaga riksens ständers wanliga hälsning.

Herr landtmarskalken och de öfrige respective talemännen hade, i anledning häraf, funnit rådeligast, att något uppskjuta med den wanliga påhälsningen, till dess man blefwe underrättad, huruwida Hennes Majj:ts hälsa, en sådan ceremonie kunde tillåta.

Herr talman berättade vidare, at han till nyss berörde sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalken, hade tillkallat twänne af ståndets ledamöter, som närmast warit för handen, nemligen herr rådman Burtz och herr borgmästaren Mollin, och hade i detta sammanträde jämwäl kongl. secreteraren Paléen blifwit wald till bondetståndets secreterare, med ståndets enhälliga samtycke.

Wid detta sammanträde hade ock herr talman talt med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, angående cerimoniellet, samt låtit förstå, det emedan borgareståndet föreställt sig, att cerimoniellet wid detta tillfälle ej torde annorlunda blifwa projecteradt, än wid förre riksdagar skjedt, så wore för ståndet nödigt, at så wäl nu, som för detta gjöra nödige anmärkingar derwid, till ändrings ärhållande uti wisse omständigheter. Och hade herr talman härwid sagt rent ut, att borgareståndet föresatt sig, att icke wika ifrån sine wid förflutne riksdagar gjorde påminnelser och

påståender. Herr grefwen och landtmarskalken hade lofwat, att ståndets begiäran skall willfaras, så snart som skje kan.

Herr talman gaf wid handen, att åtskillige hade, genom memorialer²⁷ anhållit, att blifwa antagne wid ståndets cancellie, under innewarande riksdag, såsom extraordinarie cancellister. Åtskillige hade ock af ståndets herrens ledamöter blifwit anmaldte, att få för öfnings skull, utan någon begjard belöning, biträda cancelliet. Och hemstaldte herr talman, antingen ståndet behagade sjelft afgjöra desse ansökningar, eller ock öfwerlämna dem till directionen wid cancelliet. Hwilcket sednare ståndet fant godt att bifalla.

Herr talman hämstaldte vidare, om icke ståndet jämwäl behagade öfwerlämna till cancelliedirectionen, at antaga dem som komma att biträda ståndets waktmästare Holm i dess syssla. Waktmästaren wore wäl en af de skickeligaste, samt derhos aldeles flitig och beskedelig. Men han wore derhos redan nog åldrig, så att man ej kunde wänta af honom, det kan skulle orka att förrätta alla de ärender, som förefalla, så hos herr talman sjelf, som ståndets secreterare och eljest, hwarföre och wid förre riksdagarne andre honom till hielp blifwit antagne.

Ståndet biföll jämwäl detta hemställande.

Herr grosshandlaren Clason, såsom directeur wid ståndets cancellie, gaf wid handen, att åtskillige städer ännu icke betalt afgiften till ståndets cancellie, för år 1759, och woro desse städer följande, nemligen: Upsala, Norrkiöping, Malmö, Calmar, Fahlun, Helsingborg, Ystad, Örebro, Lindkiöping, Strengnäs, Wexiö, Lund, Enkiöping, Lidkiöping, Norr-Telje, Lindesberg, Uddevalla, Askersund, Ulricaehamn, Hio, Schöfde, Torneå, Sundsvall, Söderhamn, Borgo, Luhlå, Kungelf, Sölvitsborg, Laholm, Trosa, Östhammar, Åmål, Kungsbacka, Cimritshamn, Brahestad och Grenna.

Herrar fullmäktige för desse nu upnämde städer lofwade, att ofördröjligen betala den återstående afgiften till cancelliet.

Det projecterade cerimoniellet, som kommer att i akttagas wid denne riksdags början, inlämnades och uplästes.²⁸ Ridderskapet och adelen, samt prästståndet, hade detta cerimonielle bifallit, men borgarståndet fant äfwen nu, som wid förre riksdagarne, nödigt, att därwid gjöra följande anmärkningar:

²⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 1–7.

²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 1.

1:mo att cerimoniellet innehåller det bondeståndet, när andra gången ringes, skall gå up till kyrkan, och sedan borgareståndet, och att sammanringningen ej skall skje, förrän ridderskapet och adelen börjar gå.

2:do att ingen haije kommer att formeras af de i staden warande regementer, hwarken för borgareståndet, ifrån gamla rådhuset till Storkyrkobrinken, eller för bondeståndet, ifrån nya rådhuset till Riddarhustorget, där haijen från riddarhuset tager wid. Och som så wäl detta, som hwad i förre puncten anfördt är, icke allenast kan nu som förre riksdagarne skjedt gifwa tillfälle till oordning, trängsell och uppehåll, utan och wärkeligen strider emot den wärdighet, heder och anseende, som både borgare- och bondestånden, såsom lika magtägande med de öfrige, med rätta tillkommer, ty fants nödigt, att ändring häruti skall begjöras.

En och annan föreslog wäl, att stadsens wakt måtte ställas i haije till kyrkan för ståndet. Men detta förslag befants i wisse afseenden betänckeligt, äfwen som ock att stadsens borgerskap måtte en haije formera, hälst borgerskapet aldrig annars, än wid kongl. begrafningar och kröningar, till slike ärende upbådas. Och fattade fördenskull ståndet det beslut, att haijen skall begjöras af Liljeswärdska regementet.

3:tio. Widare kom under öfwerläggning, om icke det wore stridande emot de öfrige ståndens lika äganderätt och wärdighet i alle beslut, at ridderskapet och adelen, som går sidst upp till kyrkan, tillwällat sig allena den hedern, att hafwa härolder framför sig, och om icke fördenskull riksens ständers rättmätiga anseende fordrade, att bondeståndet, som går först, borde hafwa desse twenne härolder framför sig, till att behörigen utmärka så wäl detta, som de eftergående ståndens lika magtäganderätt och wärdighet.

Och fant ståndet godt, at så wäl härom, som de förut gående 2:ne puncter, behörig föreställning, genom extractum protocolli, skall göras hos de öfrige respective stånden, till hwilcken ända secreteraren anbefaltes, att detta extractum protocolli nu genast författa.

Imedlertid uplästes riksdagsordningen till den 8 §.

Hwarefter det projecterade extractum protocolli justerades, och aflämnades till renskrifning, samt ändteligen underskrefs och afskickades till de öfrige respective stånden, och åtog sig herr borgmästaren Fries, att aflämna ett exempel till bondeståndets talman, samt recommendera dess innehåll till bifall; lydande detta extractum protocolli, som följer:

S.d. Lät borgareståndet sig föredragas det projecterade cerimoniellet,²⁹ som kommer at i akttagas wid denna riksdags början, och fant ståndet nödigt, att därwid gjöra följande anmärkningar:

Som samtelige stånden äro lika magtägande, så lærer ej allenast biligheten, utan och sjelfwa rättwisan fordra, att dem wid ett så högtideligit tillfälle, som riksdagens början är, skjer en lika seder. Och i anledning häraf finner ståndet nödigt wara:

1:mo att sammanringningen börjas, så snart bondeståndet börjar gå up till kyrkan,

2:do att twänne härolder gå wid detta tillfälle fram för bondeståndet, så framt icke högloflige ridderskapet och adelen skulle behaga först träda up i kyrkan, och

3:tio att en haije formeras, af det herr öfwersten Liljesvärd i nåder anförtrorde regemente, ifrån gamla rådhuset till Stora kyrkobrinken, för borgareståndet, samt en lika haije ifrån nya rådhuset till Riddarhusstorget, där haijen från riddarhuset tager wid, för det ärbara bondeståndet. På det ej allenast desse stånden den heder wederfaras må, som wederbör, utan ock all trängsell förebyggas, hwilcket med de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hörsamt, tjänst- och wänligen communiceres.

Med riksdagsordningens upläsande continuerades till 15 §. Och ståndet skildes åt.

²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 1.

Åhr 1760 den 22 October

S.d. Uplästes Grenna stads fullmagt,³⁰ för borgmästaren därstädes, herr Svante Bremer, och war därwid icke något att påminna.

Herr borgmästaren Fries gaf wid handen, det han, enligt ståndets anmodan, hade welat aflämna det honom i går committerade extractum protocoll, angående riksdagscerimoniellet, till bondeståndets talman. Men bondeståndet hade redan, innan herr borgmästarens ankomst, varit åtskildt, hwarföre herr borgmästaren i går eftermiddagen upsökt bondeståndets taleman, och talt med honom, angående detta ärende. Och hade talemannen emottagit extractum protocoll, samt låfwat föredraga det, hwarwid han yttrat sig, det han trodde, att borgareståndets föreställning skulle winna bifall.

Herr talman tackade herr borgmästaren för dess hafde beswär.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, icke kunnat fortfara i ärendet, angående herr borgmästaren Ubbman, innan herrar deputerade undfå del af acterne, rörande detta mål, ifrån expeditionsdeputation och kongl. nedre revisionen.

Herr borgmästaren Renhorn gaf härhos wid handen, att herrar deputerade hos kongl. nedre revision begärt desse acta, men ej dem ärhållit.

Ståndet fant derföre godt, att anmoda herr talman, att besörja om desse acters utbekommande.

Herr talman anmälte, att herrar directeurne öfwer ståndets cancellie hade, i anledning af ståndets beslut, förehaft ärendet, angående extraordinarie cancellisters antagande. Och hade herrar directeurne funnit nödigt, att, ibland de många sökande, antaga följande till extraordinarie cancellister med lön, nemligen:

notarien Eric Ahlmarck, som därjämte kommer att brukas wid allmänna beswären,

auscultanten Henric Eurenus Höijer,

cancellisten Pehr Christoph. Ibsonne,

cancellisten Brandtberg

och vice notarien Jacob Stare.

Och emedan herrar borgmästarne Lange och Kihlman begärt, det deras söner, studiosus Jacob Lange, och auscultanten Eric Wilhelm Kihlman

³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

mätte jämwäl, såsom extraordinarie cancellister, antagas, dock utan lön, och andre ståndets herrar ledamöter på lika sätt och wilckor anmält auscultanterne Johan Adolph Norling och Johan Lagus, ty hade herrar directuerne så mycket mindre funnit betänckeligit, att jämwäl desse senare till extraordinarie cancellister antaga, som det skjer, utan ståndets kostnad, och det för öfrigt ej annars kan än wara nyttigt, att i ståndets cancellie upamma skickelige ämnen, hwilcke sedan så wäl ståndet, som städerne, med gagnelig tjenst kunna till handa gå.

Herrar directuerne hade jämwäl med mycken ömhet ansedt de öfrige sökandes förwärfwade skickelighet, och skulle gärna se dem hulpne, men som icke flere kunde antagas, än som nu föreslagit blifwit, ty hade herrar directuerne funnit sig föranlåtne, att hämställa, om icke herr talman, och ståndets herrar ledamöterne i deputationerne kunde anmodas, att befordra dem till sysslor i deputationerne, warande desse sökande följande:

vice härads höfdingen I. Ingman, hwilcken, efter wäl anlagde studier, år 1756 blifwit till auscultant antagen wid kongl. Götha håfrätt, och sedan, till följe af wälbemälte håfrätts förordnande, förrättat åtskillige ordinarie ting, samt blifwit brukad så wid håfrättens cancellie, som wid criminal- och civile protocollerne,

cancellisten Sandström, hwilcken, under sidstledne riksdag, upwagtat wid ståndets cancellie,

auscultanten Smitt,

cancellisten Fagerplan,

cancellisten Kyllenius,

auscultanten Cervin

och auscultanten Eric Unge.

Ståndet fant godt, att till alla delar bifalla hwad herr talman, å directionens wägnar, nu anmält.

Herr talman anmälte vidare, att, i anledning af det, som i anseende till waktmästaren Holm, sidsta plenidag blifwit anfördt, hade herrar directuerne funnit nödigt, att antaga twänne vice waktmästare, nemligen ³¹ Jaederström och Lars Sundqvist, af hwilcka, den förre kommer att förrätta de ärender, som herr talman kan honom anbefalla, och den senare bör gå ståndets secreterare till handa, utom det, att desse bägge för öfrigt jämwäl

³¹ Tomrum lämnat för förnamnet.

wid ståndet upwakta, så att waktmästaren Holm endast har att passa upp wid ståndets rum och cancelliet.

Ståndet lämnade jämwäl härtill dess bifall.

Herr talman gaf wid handen, att herr grefwen och landtmarskalken låtit weta, det Hans Kongl. Mai:st låtit förstå, det Hennes Mai:st Drottningen befunne sig så någorlunda wäl, att Hennes Mai:st kunde emottaga riksens ständers påhälsning, och att Hans Kongl. Mai:st således förklarar, det nådigste nöje och wälbehag, att påhälsningen i dag kunde för sig gå. I anledning häraf hade ridderskapet och adelen utsedt dess deputerade, som wid påhälsningen borde följa med herr grefwe och landtmarskalken i detta ärende.

Herr talman förestälde fördenskull, om icke herr talman, jämte ståndets utsedde herrar deputerade till detta ärende, måtte nu afträda neder till samlingsrummet i secreta utskottets rum. Detta bifölls, och afträdde herr talman, tillika med de utsedde herrar deputerade till detta ärende, enligt protocollet af den 20 i denne månad.

Efter någon stund, återkom herr talman, tillika med ståndets herrar deputerade, och berättade herr taleman, att han tillika med ståndets deputerade aflagt påhälsningen hos Deras Kongl. Mai:ster, hwilcke uti aldeles nådige ordalag yttrat deras nådigste nöje, öfwer ståndets ankomst till riksdagen, och den aflagde hälsningen.

Men i synnerhet hade herr talman funnit sig ej böra förbigå, det, ehuru herr talman wore aldeles försäkrad, det Hans Kongl. Höghet Kronprintsen icke wetat något det ringaste af herr talmans tillärnade tal, hade likwäl Hans Kongl. Höghet uptagit och beswarat i ömme ordalag, alt det, som uti talet varit anfördt, tackat för ståndets betygade fägnad öfwer Hans Kongl. Höghets wälmågo, samt för det glädjefulla hopp, som ståndet hyser, om en lyckelig framtid under den regering, som Hans Kongl. Höghet i framtiden kan warda anförtrodd. Hans Kongl. Höghet wille anhålla hos den aldrahögste Guden, att detta Sweamäns hopp ej måtte slå felt, och wille Hans Kongl. Höghet därhän arbeta, med all nit och ifwer, att Hans Kongl. Höghet måtte kunna wandra i dess gloriösa och högtälskade förfäders fotsporr på swenske thronen, enär försynen en gång behagade att honom därtill uphöjja.

Herr talman inlämnade till protocollet de wid påhälsningen hållne tal, och lydde, som följer:³²

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Mai:sts höga wälmåga är ett ständigt ämne, till dess trogne undersåtares underdåniga glädje, och borgareståndet räknar det för en oskattbar nåd, att, igenom oss dess deputerade, få den samma i underdånighet betyga.

Då en sådan nåd oss wederfars, förglömma wi icke, att aflägga all underdånig tacksäjelse, för Eders Kongl. Mai:sts nådigste kallelse till denne riksdag, hwartill borgareståndet sig i underdånighet inställt, med andrächtigt nit för rikets wälgång, med obrotslig lydnad för lag, och med all undersätelig wördnad för Eder Kongl. Mai:st.

Till ett sådant ändamåhl ärna äfwen borgareståndet ställa dess rådslag, och wäntar då säkrast, att för dess dehl fullgjöra, hwad Eder Kongl. Mai:st af rikens ständers sammankomst fordrar.

Borgareståndet anhåller underdånigst, om nådig befallning till riksdagens utlysande, och utbeder sig den nåden, att uti Eders Kongl. Mai:sts höga konungsliga gunst få wara inneslutit.

Stormächtigsta Allernådigsta Drottning!

När Eders Kongl. Mai:st i dag lemnar borgareståndets deputerade ett nådigt företräde, täcktes äfwen Eders Kongl. Mai:st nådigst emottaga, hwad trogne undersåtare äga att frambära för en nådig och älskad öfwerhet, en underdånig glädje öfwer Eders Kongl. Mai:sts höga wälmåga, all undersätelig wördnad för dess dyra konungsliga person, samt oaflätelig trogen önskan för Eders Kongl. Mai:sts beständiga konungsliga sällhet och wälgång.

Borgareståndet anhåller underdånigst, att uti Eders Kongl. Mai:sts höga nåd och ynnest få wara inneslutit.

Nådigste Herre och Swea rikets Cronprints!

Borgareståndets deputerade fullgjöra en deras egen och medbröders högsta önskan, då de i underdånighet får försäkra Eders Kongl. Höghet, om rikets borgerskaps innerliga fågnad, öfwer Eders Kongl. Höghets höga wälmåga, och öfwer det glädjefulla hopp, hwarmed Eders Kongl. Höghet uppfyller alla trogna undersåtares hjertan.

³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 2-4.

Rikens ständers gjöromål hafwa ej endast afseende på ett framtida folck, de arbeta äfwen för en tacksam efterwerld. Och då regenters lynne och böijelse bereda länders och undersåtares öden, arbetar borgareståndet, med en så mycket glädjefullare wisshet, för deras efterkommandes wälfärd, som Eders Kongl. Höghets kärlek för dygd och ära, dess ömma sinnelag för rike och inbyggare, är en fullkomelig och säker borgren för tillkommande undersåtares sällhet, under Eders Kongl. Höghets spira.

Uti Eders Kongl. Höghets nådiga ynnest inneslutar sig borgareståndet underdånigst.

Anslag till ståndets sammankomst utsattes till i morgon kläckan 10.

Skilldes åt.

Åhr 1760 den 23 October

S.d. Uplästes riksdagsordningen ifrån den 14 § till slutet.

Sedan uplästes regeringsformen ifrån början till den 24 §.

När detta slutit war, påminte herr talman, att, efter wanligheten wid förre riksdagar, borde sexton ledamöter utnämnas, som hade att aflägga i ståndets namn, påhälsningen hos de öfrige respective stånden, betyga detta ståndets fågnad, öfwer deras ankomst och lycka, samt wälsignelse till det förestående riksdagsarbetet.

I anledning häraf, behagade ståndet till detta ärende utnämna följande herrar ledamöter, nemligen:

herr justitieborgmästaren Robeck, såsom ordförande,

herr fabriqueuren Apparius,

herr borgmästaren Biörkman,

herr rådman Hanell,

herr rådman Hylphert,

herr handelsman Lindstedt,

herr assessor Anthonson,

herr fabriqueuren Langlett,

herr borgmästaren Sundblad,

herr handelsman Janson,

herr rådman Töhlberg,

herr borgmästaren Eek,

herr rådman Stenbit,
herr handelsman Norberg och
herr justitiarien Faxell.

Norrtelje stads riksdagsfullmagt,³³ för borgmästaren i Sigtuna, herr Johan Sundblad, uplästes och gillades.

Herr talman gaf wid handen, det herr talman talt med herr grefwen och landtmarskalken, angående riksdagscerimoniellet, och hade herr grefwen och landtmarskalken utlåtut sig, de förnämsta swårigheten berodde därpå, at här icke wore tillräckeligit folck till haije. Nog wille herr grefwen och landtmarskalken se till, hwad wakthafwande officerarne kunde i detta mål till ståndets nöije uträtta, men frucktade därhos, att här ej wore så mycket fälck att tillgå, att haijen blefwe sådan, som den borde.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är aldeles obilligt och orättwist, att det ena ståndet tillwällar sig den myndighet, att underkasta det andra olägenheter. Det är nogsamnt bekennt, att ridderskapets och adelens wagnar äro de, som förorsaka största trängselen och oordningen, såsom för detta skjedt, då ståndet skolat gå up till kyrkan. Och ser det fördenskull så ut, som trodde man sig berättigad att låta kutskarne efter behag chicanera vårt stånd. Sådane oblyge tillgrep bör man med alfware afwända. Att låta stadswagten³⁴ formera haije skulle exponera oss för en ridicule. Låtom oss begjära, att borgarewakt må upbådas, så få wi en hederligare haije, än någonsin adelen.

Herr talman: Jag wille önska, att detta kunde låta sig gjöra. Men som det är bekennt, at stadsens borgarewakt ej upbådas wid andre tillfällen, än wid kongel. kröningar och begrafningar, samt då stadens säkerhet sådant ärforrdar, så man ej wid detta tillfälle kunna begjära det.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag är aldeles ense med det herr talman nu anført, och således är här allenast frågan, om här finnes så mycket manskap, att ståndet kan af dem få haije.

Herr borgmästaren Brunsell: Frågan får ej så egenteligen wara, huru mycket manskap här finnes? Jag tror det wara nog tillräckeligit, om wiljan är god. Men i händelse ej så wore, så bör en haije ej fela mera för oss, än för androm. Man bör dela manskapet således, att wi får ock något med.

³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

³⁴ Rättat efter konc., *stadsmagten* i prot.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag tror, att om saken sättjes å nyo i rörelse, så lærer vår begjåran winna framgång. Och håller jag fördenskull för nödigt, att herr talman anmodas, att ytterligare tala härom med herr grefwen och landtmarskalken.

Herr grosshandlaren Clason: För min del finner jag nödigt, at herr talman må anmodas, att låta herr grefwen och landtmarskalken förstå, att ståndet icke går ifrån dess rum, innan anstalten är färdig till haije, och sammanringningen är så långt förrut börjad, att bondeståndet hunnit gå up till kyrkan.

Detta bifölls.

Herr rådman Stenhagen hämsälte, om icke bäst wore, att hos präste- och bondestånden söka jämnckning i detta mål, hälst man nogsam kunde se, at ridderskapet och adelen ej lærer bewilja ståndets rättmätiga begjåran.

Herr talman: Det är försent, att nu mera på detta sättet söka jämnckning, sedan cerimoniellet är redan på trycket. Som twenne stånd stadnat emot twenne, har ej annat kunnat skje, än det som hittils wanligit varit.

Herr borgmästaren Renhorn: Det wore för mycket, om cerimoniellet redan wore tryckt, utan att man wet, det någre af detta, eller präste- och bondeståndens ledamöter varit wid expedierandet tillstädes.

Herr borgmästaren Cervin: Så länge ingen expeditionsdeputation är satt, expedieras målen wid riddarhuscancelliet, och som Hans Kongl. Mai:st och rådet bifallit cerimoniellet, sådant, som det är, lærer nu mera föga någon ändring wara att wänta. Hwarföre jag tycker wara bäst, att ståndet må besörja om egen haije till närmaste trappan, åt Storkyrkan.

Herr talman hemstälde, om icke herr talman, efter herr borgmästaren Johan Bobergs förslag, kunde tala med herr grefwen och landtmarskalken och de öfrige talemännen härom.

Men herr borgmästaren Lange hölt före, med flere andre, at detta torde jämwäl blifwa för sent, och att bättre fördenskull wore, att herr justitiae-borgmästaren Robeck, såsom utsedd ordförande för de herrar deputerade, som komma at afgå till att aflägga påhälsningen, måtte anmodas, att tala härom med herr grefwen och landtmarskalcken.

Herr borgmästaren Fries: Det lærer alldeles icke gå an, at offentlig tala härom hos ridderskapet och adelen, ty därigenom torde saken underkastas mera swårighet, än eljest. Om något så skall åtgjöras, bör det skje i tysthet.

Härmed instämde jämwäl herr justitiaeborgmästaren Robeck.

Herr borgmästaren Renhorn hemställte, om icke ett par af ståndets ledamöter måtte åtaga sig detta ärende.

Men ståndet hölt jämwäl detta för betänckeligit, och fant wara bäst, at herr talman måtte tala med herr grefwen och landtmarskalken härom, samt se till, huru saken kunde hjelpas.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck och herrar deputerade afträdde, i det dem anförtrodde ärende.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo. Riksdagsmannen Sven Håkansson ifrån Jönkjöpings lähn, förde ordet, yttrade sig som följer:

Praemisso titulo.

Hos det högtärade wälloflige borgareståndet, låter bondeståndet, genom oss sine deputerade, anmäla dess wördsamma hälsning. Och har ståndet oss befalt, att betyga dess innerliga fågnad öfwer högtärade wällofl. borgareståndets ankomst, hälsa och wälmåga. Det kan ej annars, än wara för bondeståndet kjärt och angenämt, att få, om rikets och menighetens angelägna wärf och ärender samråda med högtärade wälloflige borgareståndet, som i desse mål äger en mogen insikt. Bondeståndet utbeder sig härutinnan högtärade wälloflige borgareståndets förtroende och gunstbenägna biträde, samt för försäkrar, att ståndet skall alltid finnas wiljogt, att befordra det, som kan lända till högtärade wälloflige borgareståndets nöije.

Herr talman tackade för den betygade fågnaden öfwer ståndets ankomst och wälmåga, samt försäkrade, att det alltid skall wara ståndet kjärt och angenämt, att kunna biträda det hederwärda bondeståndet, såsom det, hwilcket tillika med borgareståndet måste draga den tyngsta lasten. Och bad herr talman deputerade, att förmäla ståndets tjenstwänliga hälsning tillbaka.

Hwarmed desse deputerade afträdde.

Herr grosshandlaren Clason återtog discursen angående riksdagscerimoniellet, och hemställte, om icke nödigt wore, det wisse deputerade måtte utnämnas, som kunde tala med herr grefwen och landtmarskalken härom.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wiss därom, att ridderskapet och adelen, i händelse de icke få hwad de nu i början kunde begjära, lära de låta oss weta, att de icke gå i några deputationer, innan deras begäran bewiljas.

Hwarföre skola wi icke nu göra det samme, och låta dem förstå, att vi icke gå up till kyrkan, innan wi få haije och sammanringningen börjas.

Men ståndet blef wid dess beslut, att herr talman måtte tala härom med herr grefwen och landtmarskalkken.

Och herr talman yttrade sig, att wilja det göra, hållandes före, att som ståndets begjåran är billig, lærer ej någon särdeles swårighet göras häremot, allenast tillräckeligt manskap finnes. Hwad ringningen angår, kan ståndet taga sig sielf rätt, att icke gå förrän den börjar.

Fjorton deputerade ifrån prästeståndet anmältes och emottogos, samt infördes efter wanligheten. Herr biskopen doctor Hallenius, såsom ordförande förebragte den wanliga hälsningen, praemisso titulo, och yttrade sig, å prästeståndets wagnar, för öfrigt på följande sätt: Prästeståndet anser det för en besynner[lig] och stor den högsta Gudens wälgjärning, att rikens ständer nu åter med hälsa och sundhet få komma tillhopa, att samråda och besörja om rikets angelägna wärf och ärender. Detta är en ära, som få förstå, och en sällhet, som få känna. Det kommer på oss an, huru wi denna sällhet handhafwa. Det är en ära, som våre förfäder ägt, en ära, som wi böra bibehålla, och en ära, som öppen står för våre efterkommande. Den högsta Guden främje våra händers wärk! Gifwe wisshet i rådslagen och styrka i våre beslut. Herren ware med oss, såsom han med våra fäder warit hafwer. Han öfwergifwe oss icke, på det altsammans må lända till hans ära, och wår sällhet. Prästeståndet inneslutar sig uti högtärade wällofl. borgareståndets wanliga gunst och förtroende, med uprigtig försäkran, att ingen ting skall wara prästeståndet kärare, än att wid alle tillfällen wisa prof af dess rena wänskap.

Herr talman tackade för den aflagde påhälsningen och det förklarade förtroendet, samt försäkrade, att borgareståndet aldrig lærer underlåta, att handhafwa de allmänna rådslagen, med all möjelig upmärksamhet, samt därhos icke förbigå de tillfällen, hwarest högwördige prästeståndet kan skje något nöije och biträde.

Prästeståndets deputerade afträdde.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck och ståndets herrar deputerade återkommo, med berättelse, att de öfrige respective ständen tackat för den aflagde påhälsningen, samt försäkrat, att å deras sida söka, att wisa all wänskap och biträde wid de förefallande gjöremålen.

Talman tackade, å ståndets vägnar, herrar deputerade för deras hafde besvär.

Tjugufyra deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo. Herr landshöfdingen baron Rålamb förde ordet, samt titulo praemisso, betygade dess stånds fägnad öfwer borgareståndets ankomst, och yttrade sig härhos således: Ridderskapet och adelen har nogsammt behjertadt, att den förnämsta orsaken till riksdagskallelsen är, att nu företaga och avsluta de förefallande rikets angelägne ärender. Den Högste gifwe sin wälsignelse dertill, att de måge slutas, till hans ära, Hans Kongl. Mai:sts nöije, och rikets bästa, samt wåre efterkommandes wälgång. Ridderskapet och adelen hyser det fägnesamma hopp, att detta lærer skje, om gjöromålen handteras med samdrägtighet, hwarföre ock ridderskapet och adelen utbeder sig högst ärade wälloflige borgareståndets wänskap och förtroende.

Herr talman: Borgareståndet tackar församlingen, för den betygade fägningen öfwer ståndets ankomst, och försäkrar borgareståndet, att det aldrig skall underlåta, att, wid de förefallande rådslagen, hafwa för ett ständigt ögnamärke, den högste Gudens ära, Kongl. Mai:sts nöije, rikets wäl, och efterkommandernes wälfärd. Äfwen som ock ståndet lærer söka att wisa all wänskap och förtroende i de förekommande mål.

Ridderskapets och adelens deputerade afträdde.

Herr talman anmälte, att herr grefwen och landtmarskalken begärdt, det respective talmännen måtte nedkomma till secrete utskott srum, till att sedan fara up till Hans Kongl. Mai:st, i ärende att få förnimma, när riksens ständer kunde få komma tillhopa i kyrkan, och på rikssalen. Och afträdde herr talman fördenskull i detta ärende.

Imedlertid uplästes regeringsformen till slutet.

Herr talman återkom, med berättelse, att herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen haft den nåden, att upwakta Hans Kongl. Mai:st, wid hwilket tillfälle, allenast herr öfwerstemarskalken hans excellence, grefwe Ekeblad warit närwarande, och hade Hans Kongl. Mai:st i nåder utlåt it sig, näst nådigste hälsning, det kunde samtelige stånden nästkommande lögerdag komma tillhopa i kyrkan och på rikssalen, att afhöra Hans Kongl. Mai:sts nådigsta proposition.

Herr talman hade ock talt med herr grefwen och landtmarskalken wid detta tillfälle, angående riksdagscerimoniellet, samt förestäldt, att ståndet icke kan eftergifwa dess rätt angående en haijes ärhållande. Hwad sam-

manringningen beträffade, will ståndet göra sig sielf rätt, i det ståndet faststaldt, att icke gå ut, förrän sammanringningen börjas. Och hade herr grefwen och landtmarskalken härå lemnat till swar, det ridderskapets och adelens mening aldrig warit, att betaga de öfrige respective stånden deras rätt. Sådant borde icke eller nu skie, och wille herr grefwen och landtmarskalken ännu ytterligare anmäla detta ärende hos ridderskapet och adelen. Men frågan wore om här funnos tillräckeligit manskap till haije?

Herr talman hade swarat, att borgareståndet icke gifwer bordt ett jota af deras rätt, och herr grefwen och landtmarskalken hade lofwat, att i möjligaste måtton besörja, det ståndets begjåran måtte upfyllas.

Ståndet fant godt, det anslag för herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne måtte skje till kl. 10 och till plenum klockan 11.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 24 October

S.d. Gaf herr grosshandlaren Clason wid handen, att herrar deputerade öfwer stridige fullmagter warit tillsammans, och författadt deras betänckande, angående det i Östhammars stad skjedde riksdagsmanswahlet, hemställande om icke detta betänckande nu måtte upläsas, hwartill ståndet lemnade dess bifall.

Herr borgmästaren Unger upläste berörde betänckande,³⁵ och hade herrar deputerade, i anledning af flere skjäl, som betänckandet in actis utwisar, funnit rättwist, det må detta oordenteliga wahl uphäfwas och ett nytt lagligit wahl anställas.

Sedan uplästes ett, af trenne Östhammars stads magistrats ledamöter, och nitton af borgerskapet, underskrifwit, och detta ärende angående, memorial, ut in actis.

Herr borgmästaren Schauv: Det är oförnekeligit, att flere oordenteligheter wid detta wahl förelupit. Borgerskapet har icke derom blifwit kundgjordt, på det sätt, som lagarne föreskrifwa. Borgmästaren har, förr än wahlet skjedde, oaktadt frågan om arfwodet war redan afgjord, utlåtit sig, att wilja, å stadens wägnar, biwista riksdagen för intet. Borgmästaren har ock begått det fel, att han, utan laga ursäkt och förfall, öfwer twenne må-

³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 10.

nader innehållit dess förklaring, öfwer de emot honom anförde beswär, med mera, som deputerades betänckande innehåller, så att jag tror, det ståndet lærer nogsamnt finna orättwisan fordra, det ett nytt lagligt wahl bör anställas. Skulle herr borgmästaren Groop wid detta tillfället winna fleste rösterne, må han i ståndet till säte och stämman inlåtas.

Herr grosshandlaren Clason: För min del, har jag mycket betänckande därwid, om borgmästaren Groop, som på flere sätt sig oordenteligen och olagligen upfördt, kan och bör anses wärdig, att komma under ett nytt wahl, och i händelse, han ärhåller fleste rösterne, i ståndet inlåtas, ty hans upförande är wärkeligen sådant, att det ej annat kan, än sätta en fläck på ståndets reputation.

Herr talman: Det är skamligit nog, att sådant skall wid riksdagsmannawahlen förelöpa. Imedlertid lærer det icke wara tillräckeligit, att utesluta honom, i fall han, genom ett nytt lagligt wahl, blifwer kallad. Men det lærer blifwa nödigt, att någon författning för framtiden tages, hwarigenom sådane oordenteligheter kunna förebyggas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag måste tillstå, det wara alldeles betänckeligit, att borgmästaren Groop welat biwista riksdagen, å ståndets wägnar, för intet. De öfrige förelupne oordenteligheterna förtiena ock upmärksamhet. Dock lærer för denna gången wara bäst, att bifalla herrar deputerades betänckande. Men för framtiden bör likwäl någon författning widtagas, hwarigenom desse och flere dylike felsteg måge kunna afböjas.

Herr borgmästaren Unger: Det är orätt, att borgmästaren lofwat wilja biwista riksdagen, å stadens wägnar, för intet. Men jag will icke endast fästa min upmärksamhet därpå, utan fast mera därwid, att han, utan laga ursägt och förfall, öfwer twenne månader innehållit med dess förklarings afgifwande öfwer de emot honom anförde beswär. Härigenom är händt, att wahlet, hwarken i rättan tid kunnat företagas, eller afgjöras, och detta drögsål har warit ordsaken, att magistraten ej lämnat borgerskapet den betäncketid, wid det sednare wahlet, som lagen föreskrifwer: Ett sådant felsteg hos en ämbetsman är nog betänckeligit.

Herr borgmästaren Malmstén: Man finner nogsamnt, att, emellan borgmästaren Groop och rådman Lagervall, warit täflan om riksdagsfullmäktigskapet, och det är oförnekeligit, att borgmästaren därwid begådt åtskillige fel. Men den frågan, om desse begångne fel skola gjöra honom owärdig, att få komma under omröstningen wid ett nytt wahl, lærer icke här

immediate kunna afgjöras, utan lærer den böra gå den wanliga vägen först till landshöfdingen och sedan till Hans Kongl. Mai:st.

Herr borgmästaren Renhorn: Borgareståndet äger alldeles fullkomlig rättighet, att jämwäl yttra sig öfwer förewarande fråga, och behöfwer icke begiära resolution däröfwer af androm. Men icke dess mindre tror jag, för denna gången wara bäst, att ståndet förblifwer wid deputerades betänckande.

Herr talman hemstälde i anledning häraf, om ståndet behagade bifalla herrar deputerades betänckande i detta mål, och att extractum protocoll i anledning däraf, till Östhammars stads magistrat må utfärdas.

Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Twenne cammarherrar anmältes och infördes på wanligt sätt. Cammarherren Carlsson förde ordet, och gaf tillkjenna Hans Kongl. Mai:sts nådigsta wilja och kallelse, det borgareståndet måtte i morgon infinna sig i kyrkan och på rikssalen.

Herr talman tackade, på ståndets wägnar underdånigst, för Hans Kongl. Mai:sts nådigsta kallelse, samt försäkrade, att ståndet ej lærer underlåta, att efter Hans Kongl. Mai:sts nådigsta befallning, infinna sig.

Herrar cammarherrarne afträdde, och beledsagades ut på lika sätt, som wid ankomsten.

Sedan berättade herr talman, att cammarherren Carlson, å öfwerstemarskalkens, hans excellence herr grefwe Ekeblads wägnar, begiärdt, det 24 eller 25 af borgareståndets ledamöter måtte, sedan solenniteten på rikssalen wore till ända, infinna sig wid hofwet, och därstädes spisa till midagen. I anledning häraf, hemstälte herr talman, om icke de samma herrar ledamöter måtte utses till detta ärende, som till påhälsningen förrut blifwit utnämde, dock att i stället för herr rådman Indebetou, som wid det förra tillfället warit tillstädes, men nu siuk, herr justitiaeborgmästaren Robeck måtte utnämnas, och att i deras ställen, som förrut gådt med, men nu ej hade nöije derföre, andre herrar ledamöter måtte äga frihet att sig anmäla, som därtill hade lust och nöije.

Detta bifölls.

Herr talman gaf wid handen, att af wederbörande efterfrågan blifwit gjord, huru stort borgareståndets ledamöters antal wore, på det att rummen i proportion därefter, så i kyrkan, som på rikssalen kunde beredas. Och hade herr talman låtit förstå, att ståndets ledamöters antal wore wid pass

ett hundrade, på det att ståndets herrar ledamöter ej måtte beswäras med någon trängsell.

Herrar borgmästarne Herkepaucus, Cervin och assessoren Ingman anmaldte, att de icke ärnade gå med till kyrkan eller rikssalen, begärande, att deras söner måtte äga frihet, att följa med i deras ställen. Detta bewiljades således, att de icke gå i berörde herrars nummer efter matricelen, utan efter, näst för cancelliets betiäning.

Anslag befordtes till i morgon klockan åtta, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 25 October

S.d. Sedan ståndets herrar ledamöter woro församlade, upläste herr talman dess, å ståndets wägnar, tillärnade tal på rikssalen, lydande sålunda:³⁶

Stormechtigste Allernådigste Konung!

När, uppå Eders Kongl. Mai:sts nådigste kallelse, borgareståndet åter får den nåden, att samlas inför dess konungsliga thron, nyttjar ståndet ett så högtideligit tillfälle, att förnya dess underdåniga försäkran, om dess undersäteliga wörndnad för Eders Kongl. Mai:sts dyra person, om dess wörndnadsfulla ärkjensla för Eders Kongl. Mai:sts faderliga omsorg för rike och undersåtare, samt om dess redeliga upsåt, att med underdåniga trogna råd, gå Eder Kongl. Mai:st under denne riksdag tillhanda.

Den allmänna oro och förstörelse, hwarunder större delen af Europa ännu suckar, har icke kunnat wara utan påfölgd och kjänning för detta rike, och bibehållandet af rikets urgamla heder och rättighet, har gifwit anledning till ett närmare deltagande uti de allmänna krigs- oroligheter, än önskeligit warit för ett folck, hwars wälfärd säkrast sökes och winnes under frid och ro.

Men om Eders Kongl. Mai:sts wigtiga konungsliga ämbete blifwit härigenom mera bekymmersamt, och regeringsbördan tyngre att bära, så fördubblas och häraf borgareståndets underdåniga nit och åhuga, att, efter yttersta förmåga, biträda de utwägar, som föreslås kunna, till styrka för rikets anseende, heder och säkerhet.

³⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 5.

En ren kärlek för konung och fädernesland blifwer borgareståndets ledare uti dess öfwerläggningar, konungens höghet, rikets rätt, och alla inbyggares wälfärd, dess oryggeliga rättesnöre uti alla beslut.

Enighet och samdrächtige hiertan, dess säkraste medel att öfwerwinna swårigheter då borgareståndet gör sig försäkrat, att under Guds wälsignelse, det höga och wiktiga ändamåhl winnes, som ständers sammankomst wärka bör.

Under en sådan underdånig försäkran, anhåller borgareståndet underdånigst, att uti Eders Kongl. Mai:sts höga nåd få wara inneslutit.

Härwid hade ingen af ståndets herrar ledamöter något att påminna, utom herr handelsman Bagge, som hölt före, att det, som i detta tal, angående det, sedan sidsta riksdag, sig yppade kriget, wore anfördt, kunde anses såsom något för tidigt, och lika som en approbation öfwer det, som wore skjedt. Och begjarte herr handelsman, att denna dess påminnelse måtte uti protocollet intagas.

Bud ankom, att det hederwärda bondeståndet gådt up till kyrkan, och sammanringningen redan war börjad, ty afträdde ståndets herrar ledamöter i den ordning, som de efter matriculen upropades.

Efter slutad gudstjenst, och riksens ständers sammanträde på rikssalen, återkommo ståndets samtelige herrar ledamöter, och då de herrar blifwit å nyo utnämde, som i dag komma att spisa wid kongl. hofwet.

Skildes ståndet åt.

Åhr 1760 den 27 October

S.d. Justerades det tillämnade extractum protocoll, angående riksdagsmanswahlet i staden Östhammar, lydande, som följer:³⁷

S.d. Lät ståndet sig föredraga de, angående riksdagsmanswahlet i staden Östhammar, inlämnade handlingar, tillika med de däremot anförde beswär, jämte ett sedermera inkommit, detta ärende angående och af trenne berörde stads magistrats ledamöter, samt nitton af borgerskapet undertecknad memorial. Och som ståndet af detta alt funnit, att flere felsteg och olagligheter wid detta riksdagsmannawahl blifwit begångne, i det

³⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 6.

1:mo att stadens borgerskap ej blifwit om wahlet kundgjordt, på sätt, som lagarne föreskrifwa utan twärt om, att borgerskapet den ene dagen blifwit tillsagdt, att den andre därpå följande, till deras rösters afgifwande, sig inställa, där likwäl de härom utfärdade kongl. förordningar stadga, att städernes borgerskap, både genom anslag å wanligit ställe, och budskickning i husen, skola om en sådan förrättning under rättas.

2:do att stadsens magistrat tillika med borgerskapet först afgjordt den frågan, hwad arfwode den borde bestås, som till riksdagsman kunde blifwa wald, innan sjelfwa wahlet blifwit företagit, der dock det sednare bordt föregå det förre, och

3:tio att stadens borgmästare herr Groop, på det besynnerlige sättet sig upfördt, att han, oakadt frågan om arfwodet redan war afgjord, innan något wahl blef företagit, likwäl då förrut utlåt sig, det han wille, som riksdagsman, biwista riksdagen, å stadens wägnar, och bewaka dess angelägenheter, utan någon belöning eller arfwode, och således medelst detta dess yttrande wisat en sådan särdeles fikenhet efter detta fullmäktigskap, som ej annars kan, än medföra ett widrigt omdöme och obehagelige påföljder,

samt 4:to att borgmästaren, utan laga ursäkt och förfall, öfwer twänne månader innehållit med dess förklarings afgifwande, öfwer rådmannen Lagervalls anförde beswär, hwaraf händt, att wahlet, hwarken i rättan tid, kunnat företagas, eller af wederbörande afslutas, utom det, att ett sådant drögsål warit orsaken, att wid det sednare walet, den tid och råderum till betänckande icke blifwit borgerskapet lemnad, som lagen förmår, ty pröfwar borgareståndet, i anseende till detta alt, rättwist, att detta oordentelige wahl alldeles uphäfwa och ogilla, samt att, i följe deraf, ett nytt lagligit wahl anställas bör. Kunandes ståndet icke någon annan, än den som ordenteligen och lagligen utsedd warder, till säte och stämma i ståndet intaga. Och anbefaldtes, att detta ståndets beslut skulle, genom utdrag af protocollet, Östhammars stads loflige magistrat till underrättelse meddelas.

Herr talman frågade om icke ett exemplar häraf måtte under bref från herr talman,³⁸ contrasigneradt af secreteraren, till Östhammars stads magistrat öfwersändas, och för öfrigit ett exemplar åt borgmästaren Groop, och det andre åt rådmannen Lagervall, efter deras begjåran, utlemnas?

³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 7.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn inlemnade ett project³⁹ till wiss methode, med expeditionerne, som wid riksdagarne utfärdas. Och gaf herr borgmästaren wid handen, att detta project blifwit wid slutet af sidstledne riksdag upsatt uti expeditionsdeputationen, till förekommande af de oordentligheter, som eljest pläga förelöpa, hemställandes, om icke detta project måtte upläsas.

Början af detta project uplästes, och herr justitiarien Faxell ärhindrade, att den, under sidsta riksdag förordnade instructionsdeputationen, hade utarbetadt och till riksens ständer plena inlämnadt project till instruction, så wäl för expedition-, som de öfrige deputationerne, hämställandes, om icke bäst wore, att detta af instructionsdeputationen författade project måtte först upläsas.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig i samma mening, men med det tillagde hemställande, om icke bäst wore, att alle deputationer, enär de till riksens ständers plena insända deras betänckande, måge ock tillika upsättja och inlämna project till sielfwa expeditionen, hwilcket om det bifalles, då straxt återsändes till den deputation, hwarthän det hörer, att renskrifwas. Men skulle ståndens resolutioner blifwa skiljacktige, har deputationen att jämka expeditionen därefter. Enär detta skjedde, behöfdes ingen expeditionsdeputation.

Herr talman: Detta herr borgmästaren Cervins förslag tyckes äga god grund, och bör framdeles, när instructionerne företagas, komma under widare öfwerläggning. Imedlertid lærer wara bäst, att det nu förehafde projectet må hwila tills vidare.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Brunsell hemställte, om icke nödigt wore, att de som, tör hända, icke ännu aflagt deras trohetsed emot konungen och riket, måtte det nu göra.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag tror att ingen bland ståndets ledamöter finnes, som icke, antingen såsom ämbetsman, eller borgare, aflagt dess trohetsed. Men hos ridderskapet och adelen samt bondeståndet torde till äfwentyrs någre finnas, och lära desse stånd icke underlåta att fråga derefter.

³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, expeditionsdeputationens expeditioner, nr 1.

Hermed instämde herr borgmästaren Fries, och discoursen härom stadnade därmed.

Herr talman hemstälde till ståndets öfwerläggning, huru någon utväg må finnas till riksdagarnes förkortande.

Herr borgmästaren Cervin hölt före, att om riksdagarne börjades i Majj månad, hade man såmmaren och länge samt ljuse dagar för sig, så att man med mera drift kunde arbeta, och således wara i stånd, att sluta till hösten. Men som riksdagarne börjas om hösten, då dagarne alt mer och mer blifwa kortare, går arbetet äfwen långsammare och litet uträttas.

Herr borgmästaren Herkepaeus: At begynna riksdagarne i Majj månad, lærer blifwa nog swårt, både för städer och land; handel och sjöfart tager då sin rätta början, och landtmannen har då för sig hela sommararbetet, från hwilcket han skulle nödgas resa bort, och låta det försummas.

Herr justitiarien Faxell: Ett ibland de största hinder för riksdagsarbetet i alle deputationer är, att prästeståndet består af för få ledamöter. Jag har ofta, och andre flere med mig, måst med missnöije se, att understundom allenast en eller två af prästeståndets ledamöter kommit tillstädes i deputationen. När man frågat efter de öfrige, har man fått swar, att de wore i andre deputationer, och kunde således denna gång icke infinna sig, hwari-genom har händt, att ingen ting har kunnat företagas eller afslutas.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är jämwäl ett stort hinder uti ärendernes drift, att ridderskapet och adelen så ofta ombyta ordföranderne i deputationerne, hwaraf händer, att som den ene icke har sig bekandt, hwad den andre förrut i ärenderne tillgjordt, måste han först skaffa sig derom uplysning, och om den sednare hyser olika tanckar i affairerne emot den förre, kommer alt i oordning, och måste å nyo omgöras. Men om det blefwe en fastställd sak, att ordföranden icke finge, utan lagligt förfall, ombytas, skulle ärenderne handteras med bättre drift och ordning, och arbetet således mycket förkortas.

Härmed stadnade denne discours, och herr borgmästaren Schauv förestälde den frågan, hwilcke, och huru många deputationer, wid denna riksdag torde komma att förordnas?

Herr talman: I sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, har hållits före, att nu äfwen så många deputationer, som wanligen wid förra riksdagar, borde förordnas, undantagande tulldeputationen, hwarwid herr talman hade förestält, att en tulldeputation

så mycket mera jämwäl nu borde förordnas, som mycket wid tullwäret, sedan sidsta riksdag, förefallit, hwarom riksens ständer böra få underrättelse.

Herr borgmästaren Lange: En tulldeputation är så mycket angelägnare, som jag är förwissad, att städerne hafwa en myckenhet beswär och ansökningar, om ändring öfwer det, som sedan sednaste riksdag blifwit dem påbördadt.

Herr borgmästaren Schauv: Utom detta alt, hwaruti städerne söka ändring, lärer generaltullarrendesocieteten söka, at få afskrifningar för åtskillige poster, hwilcket alt gör en tulldeputation nödwändig.

Herr handelsman Bage lade härtill, att den projecterade sjötullstaxan bör jämwäl öfwerses.

Herr borgmästaren Renhorn: Utom det, som nu angående en tulldeputations nödwändighet blifwit anfördt, håller jag för nödigt, att secreta deputationen må förstärkas med flere ledamöter af alle respective stånden, efter det wid sidsta riksdag gifna förslag.

Herr borgmästaren Cervin och flere andre herrar ledamöter woro häremot af den tancka, att om secreta deputationen skulle allenast sitta på en division, så wore det wanlige ledamöternes antal tillräckeligt. Men skulle den sitta på två divisioner, borde alt hwad på divisionerne utarbetas, justeras in pleno, och då blefwe alt sammans genom denne omgång, widlöftigare och långsamare, än förrut, i det wid justeringen nya discourser aldrig lära kunna undwikas. Men om man wille, att expeditionerne ej skola i deputationernes pleno justeras, blefwe i stället för en, twänne särskildte secreta deputationer, som wore nog eftertänckeligt.

I anledning häraf hemstälde herr talman, om icke nu fastställas må, att ståndets herrar electorer måge sammanträda, och wälja ledamöter till alle deputationer, såsom förr wanligt warit. Skulle någon tillökning behöfwes, kan den sedermera skje.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman hemstälde widare, om icke bäst wore, att herr talman kunde, wid förefallande sammanträden med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, i den ordning tillkalla de twänne herrar ledamöter, som böra wid slike tillfällen följa med, som ståndets matricul medgifwer, eller om herr talman kunde anmoda sådane herrar ledamöter, som woro närmast att få igen.

Herr borgmästaren Finerus hölt före wara bäst, att matriculen i detta mål följes. Men häröfwer fattades icke något wist slut.

Herr borgmästaren Cervin: Wid flere förut gångne riksdagar, har borgareståndet begjärt, att en förordning, angående landtkjöp, måtte utkomma, som kunde åstadkomma en behörig skillnad, imellan landt- och stadsnärningar. En sådan förordnings utfärdande har ock blifwit lofwad, och har Hans Kongl. Mai:st, i anledning däraf befalt dess och riksens commercecollegium, att infordra behörige underrättelser, och med dess betänckande till denna riksdag inkomma. Men mig är sagt, att commercecollegium skall hos Hans Kongl. Mai:st förebragt, att collegium icke kunde i detta ärende fortfara, emedan åtskillige ämnen, som röra privilegier, legat dem i vägen. Jag hemställer fördenskull, om icke bäst wore, att ståndet måtte begjära, det en särskild deputation må förordnas, som detta angelägna ärende har, att företaga och utarbета.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har varit af samma tancka, som herr borgmästaren Cervin nu anför. Men wid närmare öfwerwägande, har jag funnit, at denne föreslagne utwäg lærer blifwa fåfång så länge wederbörande icke förut hafwa utarbetadt saken. Föröfrigt håller jag före, att wi hafwa lagar, som kunde wara nog tillräckelige, om icke wärkställigheten felade. Men därmed är så långt kommit, att jag må klaga öfwer förordningars missbruk; så mycket jag kan, så får jag dock icke någon handräkning. Så lærer det ock hafwa gådt androm, och så länge detta skjer, lærer det wara lika mycket, ehwad förordning gjöres. Adelen och krigsbefälet skyddar klåpare, emot förordningarne, brukspatroner och andre hafwa dragit till sig all städernes handel, och ingen kan afhålla dem ifrån sådane missbruk.

Herr talman: Hwad herr borgmästaren Renhorn nu anfördt, är beklageligen alt för sant. Adelen skyddar bönhasar, handtwärkerierne till största förfång och skada. Bergslagen handlar med alle de wahrer, som finnas i städerna, under namn af fournera sitt folck. Salt, spannemål, lin, hampa, tobak och flere wahrer finnas, så wäl till salu wid bruken, som i städerna. Det är naturligit, att den som wahran behöfwer, kjøper henne, hwar den finner henne närmast. Förordningarne äro wäl häremot, men wärkställigheten måste fela, så länge ingen controll är möjlig, emot sådane missbruk.

Herr borgmästaren Lönroth: Jag är af samma tancka, som herr borgmästaren Renhorn. Wi hafwa nog förordningar, men handräkning till deras

wärkställande felar. Jag tror dock, att denna swårighet kunde hjelpas, om alle landthandelsqvaestiones kommo att afgjöras i nästa stad.

Men flere herrar ledamöter funno denna utwäg omöjelig.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Hwad herr borgmästaren Renhorn anfördt, angår alle städer. Men om någon stad kan sägas hafwa kjänning af inbrått i deras stads näring, så är det wisseligen Carlscrona, hwarest sjelfwa ämbetsmännen skicka kring landet och låta upkjöpa alt hwad der finnes. Därigenom har händt, att dyrhet existerat på alle wahrer, som eljest ifrån landet kunnat införas. De handlande hafwa wäl begjärdt, att detta missbruk måtte afskaffas, men wederbörande hafwa ej brytt sig derom.

Herr justitiarien Faxell: Jag lærer med skjäl kunna säga, utan fruchtan att hafwa sagt för mycket, att med oordningar i detta mål är så långt gångit, att man redan glömt det lag och förordningar finnas. Åtminstone kan man med säkerhet finna, att ingen tror sig böra wärkställa dem. Här af har händt, att den frågan imellan riksdagarne sig yppat, om ock städer i vårt samhälle woro nödiga? Och jag fruchtat, det många, som böra handhafwa lagarne, lära swar nej till denna fråga, huru will man nu, så länge ett sådant tanckesätt bibehålles, wänta någon wärkställighet.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Ingen stad i riket lærer finnas, som icke har mångfalldig orsak att klaga, öfwer de missbruk i handel, som emot städernes rättigheter förelöpa. Men man lærer icke kunna säga, att detta skjer af brist på nödige förordningar däremot. Wi hafwa redan ett wackert och, jag tror, tillräckeligit antal, om de allenast wärkställas. Detta är hufwudsaken, och härutinnan töra de öfrige stånden wara oss emot. Jag kan fördenskull icke se, hwad man skulle kunna uträtta, om detta ärende hänskjötos till en deputations utarbetande. Jag fruchtat, att wi finge flere motsägelser, än wi tro, att de rättigheter, wi redan äga, torde äfwen wilja disputeras oss. Och håller jag således före wara bäst, att söka wärkställigheten på de förordningar wi redan hafwa.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag wore gjärna af samma tancka, om jag icke funne de förre förordningar alldeles otillräckelige, ty så länge bonden får föra egen afwel, kunna mångfalldiga underslef begås, utan att man är i stånd att sådant hindra. Mig är sagt, att en commission skall wara förordnad, som lærer inkomma med dess tanckar, angående detta ärende. Och således lærer wara bäst, att en deputation förordnas, som infordrar, så

wäl detta, som de till kongl. commercocollegium inlemnade underrättelser, och i anledning därpå utarbetar saken.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag håller före, att förordningarnes myckenhet, deras otydlighet, och de mångfaldige förtydningar, som däröfwer göras, äro rätta orsaken till wärkställighetens afstånande. Härpå händes jämwäl, att man ej är i tillstånd, att hålla någon kontroll på brukshandelen. Men huru will sådant alt hjälpas igenom en generelle förordning, som nu lærer påsyftas? Den kan ej annars, än blifwa äfwen så otillräckelig, som de wi redan äga, i anseende till den mångfaldiga skillnad, som är landsorterne imellan, och således håller jag före wara nödigt, at en förordning utarbetas för hwarje lähn.

Herr rådman Hylphert: Utom det, at förordningarne i många mål äro otydelige, så måste och bergslagsstäderna nu kännas wid större intrång, än någonsin till förene, därpå brukspatronerne nytta den försigtighet, at genom belöningar håller fiscalerne på deras sida. Får fiscalen något under hand weta, så tiger han. Angifwes det, så ställer han saken i sådant mörker, att man icke kan få rätt därpå. Men få ord: Den som skall befordra lagarnes wärkställighet, hindrar den i all måtto, så mycket han kan. Det är fördenskull nödigt, att bot härå må skaffas, och sådant lærer aldrabäst kunna skje, om ärendet hänskiutes till deputations utarbetande.

Herr rådman Hanqvist: Frågan är nu egenteligen, om en rätt skillnad imellan lands- och stadsnäringar. Jag håller före, att denna skillnad kan ärhållas, om förordningarnes innehåll iakttagas. Wi hafwa privilegier i wåre allmänne resolutioner. Om dessa noga genomses, sammandragas, och sedan ärhålla bekräftelse, måste wäl wärkställigheten följa därpå, men så länge wåre rättigheter, i så många resolutioner, finnas här och där kringspredde, måste de stadna utan någon wärkan.

Herr rådman Lilja: Den stad, för hwilcken jag är fullmäktig, har wisseligen orsak att klaga öfwer lidande. De kringliggande bruken upkiöpa, alt hwad i orten finnes, de handla och wandla därmed, och det är omöijeligit, att hindra dem däruti. Ty ehuru man klagar, så blifwa dock förordningarne utan wärkställighet.

Herr justitiarien Faxell: Det förewarande ärende är af högsta wigt och wärde, och dess utredande fördrar oförnekneligen en särskildt deputation. En wärd ledamot har behagat nyss förut säga, att wi hafwa privilegier, men wi äga inga sådane, utan allenast allmänne resolutioner. Dese äro

borttrasslade genom förklaringar, att det blifwer swårt, igenom dem bewara våre rättigheter. Wi hafwa nog förordningar om brukens förlag. Desse äro tydelige nog, men de kunna och böra såsom oeconomica ändras, efter som nödwändigheten kräfwer, i annan händelse kunna bruken draga till sig alle städernes rättigheter, och dem utöfwa. Det är nu mera så wida kommit, att få hemman finnas, där bruken äro, som icke blifwit dem underlagde, och om förordningarne skola tagas i så wid betydelse, att bruken äga rättighet, att med wahror understödja alle sådane, så är för städerne ingen ting mera öfrig.

Herr talman: Saken är ömtolig. Om wi begynna med klagan öfwer alle förelupne missbruk, så läre wi, ehuru rättmätige våre beswär äro, likwäl icke winna något. Öfwerlygande prof hafwe wi härpå i händerne. Wi hafwe wid föregående riksdagar klagat, wi hafwe ock ärhållit de alfvarssammaste befallningar till wederbörande, men alltsammans har ändå stadnat utan wärkställighet. Låtom oss fördenskull i lindrigare ordasätt, genom extractum protocollii, föreställa de öfrige respective stånden, att om riket skall hielpas, bör det skje genom städer, och att desse således böra sättias i det tillstånd, att kunna åstadkomma hwad af dem wäntas kan och bör.

Herr borgmästaren Fries: Jag wet icke annat, än att här är en förordnad oeconomiecommission, som förmodeligen lærer hafwa utarbetat något i detta ärende. Wore det icke bäst, att wi hade anstånd, till dess man finge se hwad denna commission gjordt i saken.

Herr talman: Under sidstlidne riksdag blef jag af högtärade ståndet åtskillige gånger anmodad, att komma up i allmänna beswårsdeputation, och gjöra föreställningar om ståndets angelägenheter. Jag gjorde det, men alt war fåfängt. Låtom oss ej vidare ställa våra rättigheter under sådane händer, eller begjara af androm, det wi sielfwa kunna föredraga. Det lærer wara bäst, att wi begjäre en särskilt deputation, hwaräst saken behörigen kan föreställas.

Herr borgmästaren Renhorn: Herr rådman Hanqvist har hållit före, at ståndet äger privilegier. Det wore wäl, om wi dem hade. Wid Hans Mai:sts kröning war denna saken påtänckt, och wisse ståndets ledamöter förordnades, som skulle i project författa deras tanckar däröfwer. Men wid närmare efterseende, stadnade detta ärende då aldeles af, och lærer äfwen nu blifwa aldeles omöjeligit. Jag är ej däremot, att en deputation må förordnas, men jag håller dock, för min del, saken nästan obotelig. Ty det är så långt

kommit, att enskild egennyttja, utan något det ringaste afseende på allmänt wäl, har tillwällat sig styrselen af affairerne.

Adelen skyddar fritt så många bönhasar dem behagar. Bruken hafwa utan näpst dragit till sig all handel ifrån städerna. Huru skola sådane missbruk kunna hindras, om icke det ställes i execution som resolveras? Wi äga en så alfwarsam bom, som någonsin kunnat begjöras, ibland resolutionerne på städernes allmänna beswär för år 1747,⁴⁰ men hwad har den hulpit? Missbruken hafwa snarare blifwit större och flere, än förrut. Med få ord: så länge executionswäret icke kan försättjas i dess behöriga drift, och så länge jag ej, efter rikets lagar, kan fordra, utan precario måste söka rätt, så är alt fåfängt, ehwad ock stadgas må.

Herr talman: Låtom oss ej tala, om privilegier, om det wäld och inbrått, samt missbruk, som emot städernes rättigheter förelupit, utan låtom oss alenast säga, det städerna icke kunna sättias i det tillstånd, att uphielpa riket, om icke deras behörige näringar uphjelpas, och att standet, till detta ändamåls winnande, begär, det en deputation må förordnas.

Herr justitiarien Faxell: Det står tydeligen uti sista riksdags beslut, att en sådan förordning, som gör skillnad imellan stads- och lands-näringar, skall utfärdas. Och som kongl. commercecollegium icke fullgjordt dess skyldighet i detta mål, så lærer det wara nödigt, att wi begjäre en deputation, som detta ärende kan företaga och utarbete, till riksens ständers närmare öfwerläggning och stadfästelse, då förordningen sedan bör äga kraft af privilegium.

Herr borgmästaren Renhorn: Man lærer ej stort fråga efter sådane förordningar och privilegier mera, än tillföre. Jag kan åberopa mig dem, som wid ett wisst tillfälle emellan förra och denna riksdag warit här, att man haft nog swårt före, att förswara en stads urgamla privilegier.

Herr borgmästaren Cervin: Wi hafwe en aldeles god och fullkomlig anledning, så wäl af 49 § af städernes allmänna beswär 1752,⁴¹ som sidsta riksdags beslut, till att begära en sådan förordning, som nu omtalas. Jag

⁴⁰ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

⁴¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

ber om låf, att få upläsa denne §, hwilcket bewiljades och skjedde. Hwar efter herr borgmästaren yttrade sig vidare: Wi finne här af, det kongl. commercecollegium blifwit anbefaldt, att infordra alle nödige underrättelser, och sedermera wid sidste riksdag är kongl. collegium åter anbefaldt, att till denne riksdag inkomma med dess project. Men som berörde kongl. collegium skall hafwa föreburit, sig icke kunnat detta arbete fullborda, emedan det skall gå in uti, och röra privilegier, så böra riksens ständer åtminstone få underrättelse, hwaruti desse hinderlige privilegier bestå, och hwad som för öfrigt kan wara tillgjordt. Det torde således wara bäst, att detta ärende hwilar till dess man blifwer underrättad, om hwad, som redan kan wara tillgjordt.

Herr talman: Den upläste §:s innehåll och dess uteblefne wärkställighet, gifwer ståndet ett alldeles godt ämne och full orsak att begjära, det en särskild deputation, till detta ärendets utredande, må förordnas. Låtom oss fördenskull blifwa därwid.

Herr grosshandlaren Clason: Jag kan icke finna, huru den föreslagne deputationen skall kunna hielpa saken, efter ståndets begjåran och önskan, enär sjelfwa ärendet angår privilegier. Om de öfrige respective stånden äga rättighet, att ändra privilegier, så fruktar jag, att wåre, hittills så någorlunda bibehållne, rättigheter torde snarare, till större delen förminska, än på något sätt tillökas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, och hölt före, at man med all wahrsamhet borde gå till wäga i detta mål.

Herr borgmästaren Gabriel Hagert: Wi kjenne alle noggsamt siukdomen, men att utfinna rätta botemedlen, lærer blifwa något swårare. Den föreslagne deputationen torde wara god och nyttig nog. Dock hemställer jag, om icke först och förut, nödigt wara will, att wisse af ståndets ledamöter utses, som kunna utarbete någon wiss och säker plan i detta ärende. Komma wi oberedde, lära wi så mycket mera finna swårigheter för oss, som stapel- och up-städerne hafwa jämwäl imellan sig åtskillige differencer, som först böra undanrödjast, innan saken går till deputationen.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag håller före, att ståndet nu straxt må begjära den föreslagne deputationen, på det wi måge ärhålla kundskap, om alle inkomne underrättelser och anmärkningar. När deputationen är satt, blifwe tid nog, att företaga jämnkningen imellan stapel- och upstäderne.

Herr borgmästaren Cervin: Jag nekar icke, att det ju wore nyttigt, det en wiss systeme, i detta mål, blefwe utarbetad. Wid sidstledne riksdag tänckte ock ståndet på denne sak, och åtskillige sammanträden skjedde. Hwarwid nu warande assessoren i kongl. commercecollegio herr Heggardt tillkallades. Men altsammans afstodnade, utan att något särdeles blef tillgjordt. Och som jag fruktar, at det nu torde gå äfwen så, så håller jag före wara bäst, att en deputation begjäres.

Herr talman: Jag bör ärhindra, att brukspatronerne hafwa wid alle riksdagar lagat så, att de blifwit till ledamöter förordnade uti bergsdeputationen. Igenom denne wäg hafwa de sökt att præjudicera städerna. Det har ock i åtskillige mål lyckats för dem, och lärer det således wara högströdig, att detta ärende må förwisas till ett annat ställe, hwarest det med mera eftertryck må kunna handteras. Och hemställer jag fördenskull till ståndets godtfinnande, om icke en särskild deputation må, genom extractum protocollii begäras, som har att detta angelägne ärende företaga, och afsluta.

Detta hemställande bifölls.

Herr handelsman Bagge: Man lärer icke ännu kunna så egenteligen säga, hwilcke och huru många deputationer, som kunna blifwa förordnade. Ut i secreta handels- och manufacturdeputationen, som äfwen nu lärer komma att sättas, hafwa hittills fiskerieärenderne blifwit företagne. Men efwad, som kan wara tillgjordt, återstår likwäl ännu mycket, som så mycket mera bör hjälpas, som man med skjäl lärer kunna säga, att det ymnige fiskefänge, hwarmed den Högste i flere åhr wälsignat riket, till många tunnor gulds värde åhrligen, wärkeligen förtienar riksens ständers ömmaste wård och tillsyn. Och hemställer jag fördenskull, om icke nödigt wore, att begjära, det en särskild fiskerideputation må förordnas, som hade att uppsätta ett wisst reglemente för fiskeriet.

Herrar borgmästarne Schauv, Carl Gustaf Boberg och Kock instämde härmed.

Och, uppå gjord proposition af herr talman, biföll ståndet, att en fiskerideputation måtte genom extractum protocollii begäras.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 29 October

S.d. Herr talman berättade sig hafwa haft sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, och hade herr grefwen och landtmarskalken anmält, att den frågan varit före på riddarhuset, om icke de officerare af ridderskapet och adelen, som woro capita, men ifrån arméen hemrest med interimsafsked, borde återfå deras innehafde sysslor. Och hade häröfwer flere swåra debatter förefallit, hwarföre dock det slut blifwit fattadt, att igenom en deputation hos Kongl. Mai:st begära, det berörde officerare måtte återfå deras fullmagter, samt att hos de öfrige stånden måtte begäras, att de wid samme tillfälle, igenom deras deputerade, wille anhålla om det samma. Och hölle man före, att regeringen ginge in härmed. Herr talman hade härå lämnat till swar, att wid så beskaffade omständigheter lærer borgareståndet ej kunna något åtgöra härwid, innan riksens ständer komma i activitet, och således kunna undersöka målets omständigheter. Hwarwid herr talman hade begärt, att som detta ärende ej annat kunde än upwåka misstroende, så wore wäl, om herr grefwen och landtmarskalken kunde förekomma och afböija detta ridderskapets och adelens företagande.

Gefle stads riksdagsfullmagt för herr justitiaeborgmästaren Omnberg uplästes och gillades.⁴² Och herr talman önskade herr borgmästaren all lycka och wälsignelse till det förestående riksdagsarbetet.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck återtog discursen, angående det, som herr talman förrut anfördt, om dess sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen. Och yttrade sig herr justitiaeborgmästaren härwid, att som ridderskapet och adelen, enligit det beslut, som de, efter herr grefwens och landtmarskalkens utsago, fattat, ansetd det för deras ensak, det genom en deras deputation, hos Hans Kongl. Mai:st måtte anhållas, att de officerare, som äro capita, men med interimsafsked ifrån arméen hemrest, måtte återfå deras innehafde sysslor, så måtte och ridderskapet och adelen sjelfwa det gjöra.

Herr borgmästaren Schultén: Man lærer icke kunna hindra ridderskapet och adelen i deras föresatts, i händelse de wille genom en egen deputation, denna deras anhållan hos Hans Kongl. Mai:st anmäla. Men om de begära, att ståndet genom dess deputerade skola anhålla om det samma, lærer wara

⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

bäst, att lämna dem det swar, som herr talman nyss anfördt, att ståndet ej kan något härwid åtgjöra, innan riksens ständer kommit i activitet.

Herr talman hämsländte, om icke rådeligit wore, det en deputation, af de öfrige respective stånden sammansatt, måtte söka, att förekomma detta ridderskapets och adelens företagande.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har af herr talmans berättelse, om samtalet med herr grefwen och landtmarskalken, inhämtat detta ärendets sammanhang. Jag går nu den qvaestionen förbi, om det skall anses för res privilegii, att capita skola få resa till riksdagen. Det må så anses, när de icke äro stadde i rikets tjenst. Men om de stått i wärkelig tjenst, är saken sådan, att den bör af samtelige riksens ständer decideras, ty tjensterne tillhöra icke ridderskapet och adelen, utan riket. Och håller jag således före, at det wore wäl, om en sådan deputation, som herr talman föreslagit, kunde i det omnämde ärendet till präst- och bonde-stånden afgå. Men i händelse ridderskapets och adelens deputation imedlertid ankommer, lærer wara bäst, att lämna dem det, af herr borgmästaren Schultén nyss förrut föreslagne swar.

Herr justitiarien Faxell: Som wi icke ännu egenteligen weta sakens sammanhang, lærer wara bäst, att wänta till dess wi kunna få kundskap därom.

Herr borgmästaren Kock: Ridderskapet och adelen lära wilja anse för en res privilegii, att capita familiarum, som warit stadde wid arméen, skolat få resa hem till riksdagen, utan att taga afsked, från deras innehafde tjens-ter. Men som det är oförnekligit, att tjänsterna höra det allmänna till, och ingen, som står i tjenst, är berättigad, att blott efter godtycko gå ifrån den samma, eller återtaga henne, när honom behagar, så blifwer det nödwändigt, att detta ärende bör undersökas, och lærer detta böra skie, antingen uti secreta deputationen, eller en stor deputation. Kunnandes jag icke se, att något vidare härwid lærer kunna åtgjöras, innan en sådan undersökning för sig gådt.

Härmed instämde herr borgmästaren Finerus till alla delar, med den tilläggnig, att det försök, som nu af ridderskapet och adelen tyckes wilja enskildt gjöras, kränker riksens ständers allmänna rättighet.

Herr talman: Det är oförnekligit, att de öfrige ståndens rätt lider, om det skjer, som ridderskapet och adelen nu tyckes wilja försöka. Det har jag ock förestält herr grefwen och landtmarskalken, som låfwat att söka, huru

det må kunna afböijas. Men i händelse någon deputation från ridderskapet och adelen icke dess mindre skulle ankomma, hämställer jag, om icke bäst lärer wara, det jag, å ståndets wagnar, lemnar det swar, att ståndet will framdeles utlåta sig, när det fått tillfälle att se sakens hela sammanhang.

Ståndet biföll detta hämställande.

Det wid riddarhuscancelliet projecterade och inlämnade anslag⁴³ för urskillningsdeputationen uplästes, och hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet detta project bifallit, hwarwid ståndet jämwäl sig förenade.

Herr borgmästaren Unger föredrog herrar deputerades afgifne betänckande,⁴⁴ angående följande stridige fullmagter, nemligen: Wexiö stads fullmagt, för herr fabriqveuren Appiarius, Wimmerby stads fullmagt, för herr borgmästaren Biörkman, staden Näendahls fullmagt, för herr inspectoren Lexell, och städerne Helsingborgs, samt Mariaestads fullmagter, för herr borgmästaren Cervin. Och ehuruwäl herrar deputerade funnit, det icke öfwerensstämma med 7 § i riksdagsordningen, att de större och förmögare städer, i synnerhet de, som sjelfwe äga rättighet, att afsända twenne herredagsmän, skola antaga fullmagter från andre städer, hälst en sådan sammansättning minskar antalet af ståndets ledamöter, och tillfälle jämwäl härigenom betages de mindre och oförmögare städer, att med andre sig conjungera, så tro dock herrar deputerade sig hafwa skjäl, att tillstyrka, det ståndet måtte för denna gången, hwad desse herrar riksdagsmän angår, låta saken förblifwa sådan som den är, hälst emedan sådane fullmagter wid förre riksdagar blifwit antagne.

Widare hade jämwäl herrar deputerade yttrat deras tanckar öfwer den fullmagt, som ombudsmannen från Alingsåhs, herr Gjöthberg undfått för Fahlkiöpings stad.⁴⁵ Och som herr Giötberg, till följe af Alingsåhs stads privilegier blifwit i ståndet intagen, så hade herrar deputerade ej funnit minsta skjäl, att hindra honom ifrån bewakandet af en annan stads angelägenheter, i synnerhet när den ej kan räknas bland de större, som böra hålla sin egen riksdagsman.

Yttrande sig herrar deputerade sluteligen, att de wid desse och flere stridigheters bepröfwande funnit någon brist, uti de, om riksdagsmanswahlen

⁴³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens expeditioner, nr 1.

⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 11.

⁴⁵ Ibid.

i städerna utgångne förordningar, och hemställa fördenskull, om icke nödigt pröfwat må, att något project till berörde förordningars förbättrande, och alle oordningars förekommande må utarbetas, hwilcken möda herrar deputerade, som nu haft tillfälle, att se bristerne, ej wille undandraga sig.

Herr talman ärhindrede, att de herrar, hwilcke herrar deputerades nu upläste betänckande angår, måtte afträda, så länge till dess ståndet finge härom öfwerläggga, och afträdde fördenskull de i detta betänckande nämde herrar ledamöter.

Herr rådman Hanqvist: Jag måste tillstå, att det förefaller mig något besynnerligt, det herr fabriqveuren Apiarius undfått och emottagit Wexiö stads fullmagt, ehuru han sjelf är fullmäktig för störste staden i riket, men Wexiö deremot, att räkna ibland de mindre. Om sådant icke ändras, lära wi med tiden icke få se många fullmäktige ifrån de mindre städer.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: För min del, finner jag icke förordningarne hafwa utsatt hwilcka städer icke tillåtit wara bör, att förena sig om en fullmäktig, Det är händt, att twenne stapelstäder sammansatt sig, att hålla en. Och deröfwer har ingen anmärkning blifwit giord. Icke dess mindre håller jag både för orätt och skadeligit, att de mindre och minste städer skola i detta mål få förena sig med de större, dock må det, för denna gången, få passera, emedan lagarne i detta mål ej äro nog tydelige. Men för framtiden lærer wara nödigt, att en förordning utkommer, som tydeligen stadgar, hwilcke städer måge äga frihet, att förena sig om en fullmäktig, och hwilcke böra hålla sine egne, eller egen fullmäktig, utan att få sammansättia sig med andre.

Herr borgmästaren Schultén yttrade sig: Det ehuru herr borgmästaren funne nog betänckande, att bifalla, det de öfrige herrarne måtte bibehållas wid deras från andre städer undfångne fullmagter, så wille han dock, för denne gången, låta därmed bero, hwad herrar deputerade för dem tillstyrkt. Men hwad herr fabriqveuren Appiarius beträffade, hölt herr borgmästaren före, att Wexiö stads på honom fallne wahl wore alldeles olagligt, och borde fördenskull uphäfwas, samt staden antydast, att wälja en annan.

Herr borgmästaren Johan Boberg: För min del, kan jag ej annat finna, än att alle de fullmagter, öfwer hwilcke herrar deputerade inlämnat deras betänckande, äro olaglige, och i synnerhet den, som herr fabriqveuren Appiarius antagit ifrån Wexiö. Dock som öfwer dylike casus hittills inge an-

märkningar blifwit giorde, må det jämwäl för denna gången passera. Men för framtiden blifwer en wiss författning häremot nödig.

Herr talman: Jag är wiss därom, att herr fabriqveuren Appiarius aldrig sökt, att få Wexiö stads fullmagt, utan har någon hans wän eller bekandt där i staden förmått honom därtill, att antaga denna fullmagt.

Herr borgmästaren Pihlgardt: En wärd ledamot har nyss förrut yttrat sig ej annat kunna finna, än att alle de fullmagter, om hwilcka frågan hos herrar deputerade warit, äro olagliga. Om så är, hwarom jag icke eller twiflar, så bör detta ärende nu lagligen afgjöras.

Herr rådmän Hanqvist: Jag kan icke annat ärhindra mig, än att samma qvaestion, som nu, war äfwen före hos ståndet sidstledne riksdag. Om wi låta jämwäl nu detta missbruk passera, utan att fatta något wist slut däremot, lærer man wid nästa riksdag blifwa beswärad af flere. Och således lærer det vara nödigt, att saken nu en gång för alla afgjöras.

Herr borgmästaren Schauv: Hwad för detta skjedt, har härrördt af gammal wahna, hwarföre ståndet icke eller fattat något wisst slut. Kongl. förordningen stadgar, att Gjötheborgs stad äger frihet, att hitsända trenne fullmäktige, de större städerne twenne och de mindre en. De minsta kunna twenne eller trenne förena sig om en fullmäktig. Enär nu trenne städer, som efter förordningen tyckas böra hitsända twenne fullmäktige hwardera, finge lof, att sammansättia sig och antaga allenast en, måste ståndet mista fem ledamöter, som eljest borde hitskickas. Om detta är emot lag, så bör det ändras. Och lærer härhos vara nödigt, att herrar deputerade projectera, i anledning af 1748 års reglemente,⁴⁶ en sådan förordning, hwarigenom så wäl denna, som flere förelöpande oordenteligheter wid riksdagsmannawahlen måge afböijas.

Herr handelsmannen Bagge instämde härmed, och lade härtill, att enär ståndet, på detta sättet, måste sakna en hop ledamöter, som eljest borde hitsändas, måste den olägenheten yppa sig, att de i ståndet warande ledamöter, i anseende till deras otillräckelige antal, måste placeras i flere deputationer, än de kunna hinna med, att således skjöta ärenderne, som wederbör. I anseende hwartill herr handelsman hölt före, att nödigt wore, det afgjöras måtte, huru många fullmäktige hwar stad bör hitsända tre, två eller

⁴⁶ Tryckt förordning 1 mars 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Huru Med Riksdags-Mans Wal i Städerna hädanefter bör förhållas.*

en, hwarifrån de wid wite ej böra få sig undandraga. Yttrandes sig herr handelsman kunna nämna större städer, som på fem riksdagar icke hitsändt någon bland dess ledamöter utsedd fullmäktig.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Ingen lærer wara däremot, att ju städerna böra förbindas att skicka ett wisst antal, en eller flere, efter deras storlek, hit till riksdagen. Men jag håller härhos före, att ett sådant förordnande må ej nyttias nu, utan göras för framtiden, ty hwad hittils förefallit, har skjedt efter gammal wahna. Och som jag ärhindrar mig, att framledne justitiaborgmästaren Aulaevill, wid 1747 åhrs riksdag, hade fullmagt för Kongelfs stad, så lærer man icke eller förneka herr fabriqveuren Appiarius, att behålla dess för Wexiö stad ärhållna fullmagt.

Herr borgmästaren Malmstén: Wi hafwen wäl en classification, städerna imellan, som wid riksdagen år 1747 blifwit uprättad. Men som jag ej tror, att denna bör tryckas, så kan jag ej se, huru en sådan lag skall kunna utfärdas, som enligt classificationen utmärker, huru städerna böra anses för större, mindre och minst, och huru många fullmäktige, en eller flere, de i anledning häraf böra hitsända.

Åtskillige herrar ledamöter begjerte på en gång proposition till votering, om herrar deputerades betänckande i detta mål för bifall?

Herr talman: Jag har i början icke märkt annat, än att de herrar, som talt, hållit före, det herrar deputerades betänckande i detta mål kunde bifallas, förutan i det, som angår Wexiö stads fullmagt, för herr fabriqveuren Appiarius. Sedermera har man ansedt alle fullmagterne, såsom gifne emot lag. Om så är, bör icke någon votering skie, utan antingen hämställer jag, om ståndet icke behagar bifalla, att de herrar ledamöter, som innehafwa de nu omrörde stridige fullmagter, undantagande herr ombudsmannen Gjötberg, måge tillsägas, att återsända till wederbörande deras ärhållne fullmagter, och därhos låta städerna weta, att de böra wälja sig andre fullmäktige.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman hemställte widare, om icke herrar deputerade måtte anmodas, att projectera ett förordnande, till förekommande af desse och flere oordentligheter, wid riksdagsmannawalen.

Ståndet lämnade jämwäl härtill dess bifall.

De herrar, om hwilckas fullmagter frågan nu warit, inkallades, och kundgjorde herr talmannen dem, att som ståndet ansedt de af dem antagne fullmagter från andre städer, såsom stridande emot 1747 åhrs kongl. för-

ordning,⁴⁷ så hade ock ståndet stadnat i det slut, att berörde fullmagter, undantagande den, som herr ombudsman Gjöthberg innehafwer, böra till wederbörande städer återsändas, och de kundgjöras, att wälja andra fullmäktige.

Herr borgmästaren Cervin: Som jag icke finner, huruledes de mig från andre städer lemnade fullmagter kunna anses stridande, emot 1748 års resolution,⁴⁸ så ser jag mig föranlåten, att begjära skriftelig resolution häröfwer.

Hwilcket bewiljades.

Och yttrade herr borgmästaren Cervin sig vidare: För min del, har jag ej annat wetat, och flere med mig, lära säga det samme, än att det varit tillåteligit för en, som blifwit af sin egen stad wald till riksdagsman, att antaga fullmagter för andre städer. Sådant har ofta skjedt aldeles opåtalt. Borgmästaren Pihl hade wid en wiss riksdag fullmagter för twenne andre städer, utom sin egen. Han kom icke ens hit till riksdagen. Det är sant, han blef fäld till böter. Men det skjedde icke för de antagne fullmagterne, utan för uteblifwandet från riksdagen. Jag hemställer fördenskull, om icke bäst wara lærer, att för denna gången bibehålla oss wid våra undfångne fullmagter, och gjöra ett wist förordnande för framtiden, hwarom städerna, genom extractum protocoll, kunna underrättas. Om annars ändring skjer, hwad skola städerna täncka, som icke annat wetat, än att sådane föreningar, om en fullmäktig, varit tillåtelige?

Herr talman: Jag har redan kundgjordt, i hwad slut ståndet stadnat, och kan ej se, att ståndet lærer ändra dess beslut.

Hwarwid herr borgmästaren Schultén och flere andre ropade Neij.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig fördenskull: Om så är, begjär jag skriftelig resolution.

Herr talman gaf wid handen, att han nu, efter ståndets begiäran, ifrån kongl. revisionen undfått acten, angående herr borgmästaren Ubmans beswär. Och aflämnade herr talman denne act till herrar deputerade öfwer stridige fullmagter.⁴⁹

⁴⁷ Tydligen avses förordningen den 1 mars 1748, se nedan.

⁴⁸ Tryckt förordning 1 mars 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Huru Med Riksdags-Mans Wal i Städerna hädanefter bör förhållas.*

⁴⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänkanden, nr 12.

Herr rådman Hylphert inlämnade jämwäl till herrar deputerade, den ifrån Hans Kongl. Mai:st ärhållne acten, angående riksdagsmanswahlet i Westeråhs.⁵⁰

Och herr talman hemstaldte, om icke alle de herrar ledamöter, som kunna hafwa någre acter, angående beswär öfwer riksdagsmanswal, måge anmodas, att dem till herrar deputerade inlämna, på det herrar deputerade måge deraf få en ledning, att så mycket bättre uti den tillärnade förordningen mota de förelupne oredor.

Detta bifölls.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, angående en deputations förordnande, till utarbetande af en förordning, som må utsättia skillnaden imellan lands- och stadsnäringar. Och lydde detta extractum protocoll, som följer:⁵¹

S.d. Kom hos borgareståndet under ömsint öfwerwägande, huruledes rikets ständer måtte kunna uphjelpas och sättias i det tillstånd, att de måge åstadkomma den nytta, som rikets allmänna wäl, och deras inrättnings syftemål ärfordra.

Så äldre, som nyare tiders minnesböcker wittna enhälleligen, att alle uplyste folckslag ansedt wäl inrättade städer, såsom en säker och waractig grundwal, hwarpå samhällens sanskylliga wälmåga borde byggas. Och en beständig förfarenhet har jämwäl in till senare tider nogsamt bewist, att de folckslag, som på denne grund inrättat och handhaft deras näringar och rörelser, hafwa däraf wunnit rikedom och wälmåga.

Öfwerlygadt om denna grundfasta sanning, gör borgareståndet sig försäkradt, det lära de öfrige respective ständen, lika ömsint, räcka wiljoge händer, till ett gjöromål, som förnämligast syftar till rikets allmänna wäl, och det så mycket häldre, som man i annor händelse ej kan göra sig något hopp, att riket skall kunna uphielpas till den wälmåga och styrka, som eljest wäntas kan och bör.

Borgareståndet fästar wid detta tillfälle icke endast sitt ögnamärke på de närwarande, utan ock på framtiden, hwilckens lycka och wälgång, under den Högstas styrelse, igenom försigtige och nyttige inrättningar, beredas.

⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktdeputerades betänkanden, nr 13.

⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 8.

Och som borgareståndet ärhindrat sig, det Hans Kongl. Mai:st, genom dess nådigste resolution på städernes allmänne besvär af den 7 Julii 1752⁵² uti 49 §, så wäl som sedermera, under sidstledne riksdag, i nåder förklarar dess önskan och wälbehag, att en sådan förordning, som länder till behörig skillnad mellan landt- och stadsnäringsar, med mera, må wederbörligen utarbetas, till hwilcken ända detta angelägne ärende till Kongl. Mai:sts och riksens commercecollegium blifwit öfwerlämnadt, som hade, att i anledning af alle inkomne underrättelser, dess betänckande författa, men borgareståndet icke har sig bekandt, hwad i detta mål kan wara tillgjordt, eller ej, ty finner ståndet högstnödigt, det må en särskilt deputation till detta angelägne ärendets företagande förordnas, som har att infordra ifrån kongl. commercecollegium alle inkomne underrättelser och ärhindringar, tillika med kongl. collegii yttrande öfwer det, som i saken kan wara tillgjordt, samt i anledning häraf en sådan förordning, som nyss anfördt är i project författa, och till riksens ständers vidare skjärskådande aflämna.

Hwilcket alt, hos de öfrige respective stånden, till gunstbenägit bifall hörnsamt, tienst- och wänligen recommenderes.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående en fiskerideputations förordnande, lydande, som följer:⁵³

S.d. Kom hos borgareståndet i så fågnesam, som billig åtancka, det ymnige fiskefänge, hwarmed den Högste nu i flere åhr wälsignat vårt kiäre fädernesland. Härigenom har riket åhrligen bespart och wunnit många tunnor guld, och kan man med skjäl förmoda, att ännu mera, ja tör hända, snart dubbelt så mycket, som hittills skjedt, lærer kunna winnas, om inrättningen försättjes i det tillstånd, som dess wigt och wärde werkeligen ärfordrar.

Borgareståndet har nogsam anledning att tro, det wid detta högst nyttige näringsfång, flere hinder och större swårigheter torde möta, än att de enskildte idkare kunna så undanröijjas, som wederbör. Och som ståndet härhos föreställer sig, att uti secreta handels- och manufacturdeputationen, så wäl som cammar-, oeconomie- och commercedepu-

⁵² Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmägtige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 9.

tationen så mångfalldiga ärender wid denne riksdag lära förefalla, att deputationerne ej kunna medhinna, att skiöta detta högst angelägne mål, med den noga granskning, som det oförnekeligen kräfwär, ty pröfwär ståndet, för dess del, nödigt, det måtte en särskild deputation förordnas, som tager detta ärende under en närmare tillsyn och enskildt wård, samt har att på det nogaste gjöra sig underkunnig om fiskeriernes nu warande tillstånd, och i anledning därpå projectera sådane författningar, som nödige och nyttigast pröfwär kunna, till riksens ständers ytterligare öfwerläggning och fastställande. Hwilcket hos de öfrige respectue stånden till gunstbenägit bifall, hörsamt, tjenst- och wänligen skulle anmälas.

Herr talman: Jag har i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, gjordt föreställning om denna deputations nödwändighet. De hafwa wist sig nog benägne för sielfwa saken. Men ärkebiskoppen hade, i anseende till prästeståndets nog ringa antal, funnit swårt, att få ledamöter till en deputation, och trodt, att saken kunde låta sig gjöra genom ett utskott, hwaruti fyra af ridderskapet och adelen, samt två af de andre respectue stånden kunde förordnas.

Herr borgmästaren Schauv: För min del håller jag för oundwikeligen nödigt, det en särskild deputation må förordnas, till detta målets skiärskådande, som wärkeligen förtienar en närmare tillsyn, än den man af ett utskott, bestående af så få personer, kan wänta.

Detta hemställande bifölls.

Tiugufyra från ridderskapet och adelen deputerade anmälte, samt intogos på wanligit⁵⁴ sätt. Ordföranden herr generallieutenanten grefwen Horn yttrade sig (praemisso titulo): Hos det loflige borgareståndet låter högloflige ridderskapet och adelen anmäla dess wänliga hälsning. Hwarefter herr grefwen och generallieutenanten, utur ett papper hölt dess tillärnade tal, som består ungefär af följande ordalag: Det bedröfelige öde har undergått dem af ridderskapet och adelen, hwilcke äro capita, och såsom officerrare warit stadde wid arméen i Pommern, emot rikets fiender, att dem blifwit förment, att resa hem och biwista riksdagen, så framt de icke welat taga interimsafsked, ifrån deras innehafde sysslor. Detta har hos högloflige ridderskapet och adelen åstadkommit en bekymmersam upmärksamhet och öm åtancka. Höglofl:e ridderskapet och adelen anser riksdagarnas

⁵⁴ *waligit* i prot.

biwistande för dem af deras ledamöter, som äro capita, rätteligen för en medfödd rättighet, som icke något undantag bör tola. Och har högloflige ridderskapet och adelen fördenskull beslutit, att genom en deputation hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhålla, det de officerare, som äro capita, och till riksdagen hemrest, sedan de fått interimsafsked, må återfå deras förrut innehafde sysslor, med full lön ifrån afskedets datum. Höglofl. ridderskapet och adelen har welat gifwa borgareståndet, såsom lika magtägande, wid handen, och twiflar icke, det ju loflige borgareståndet lærer härtill lemna dess biträde, hwaremot högloflige ridderskapet och adelen försäkrar, att finnas wiljoge till all nöijaktig återtjenst.

Herr talman tackade å ståndets wägnar för det wiste förtroende, och försäkrade, det ståndet icke lærer underlåta, at taga det anmälda målet under öfwerwägande, samt sedan aflämna dess swar därå. Begärandes herr talman, att de papper, hwarutur nyss anförde tal, blifwit hållit, måtte aflämnas till ståndets secreterare, att intaga det i protocollet.

Men herr grefwen och generalieutenanten sade sig ej hafwa mera, än detta enda exemplar, hwilcket han icke kunde ifrån sig lemna, innan ridderskapets och adelens deputation warit hos bondeståndet, lofwandes likwäl, att wilja sedan till ståndet upskicka afskrift däraf.

Ridderskapets och adelens deputerade afträdde och herr talman hemstälde, om ståndet behagade nu genast företaga det anmäldte ärende till öfwerwägande, eller ock wänta, till dess man finge den lofwade afskriften af talet.

Herr rådman Hanqvist: Jag tycker, att ståndets heder skulle lida, om någon stund försummades, att taga det anmäldte målet under öfwerwägande, hwars innehåll rent af strider emot ståndets rättighet.

Herr borgmästaren Johan Boberg: För min del, håller jag före wara rådeligast, att wi wänta med öfwerläggningen om detta ärende, till dess wi få den låfwade afskriften, och således närmare kundskap härom.

Herr borgmästaren Malmstéen: Jag wet icke egenteligen, om detta ärende anmäldtes blott ad notitiam, eller om något mera begjärtes. Men ware härmed huru det will, så stämmer dock hela saken på intet sätt öfwerens med de öfrige respective ståndens rätt, hwilcke, såsom lika magtägande, först böra undersöka sakens sammanhang, innan något beslut kan fattas däröfwer. Capita äro wäl riddarhusets medlemmar, men de sysslor de innehaf, höra riket till. Är det en res privilegii för capita, att få lämna

sine sysslor och resa hem till riksdagen, så böra wi hjelpa dem, att dem skjer rätt. Men detta kan ej skie, innan målet warder undersökt, och blifwer det sedan rätta tiden, att utlåta sig.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är ense med det, som en wärd ledamot nyss anført, men håller derhos före, att detta ärende kan ej undersökas hos riksens ständers plena, utan lærer sådant böra skje uti en deputation, som har bättre tillfälle, att gjöra sig om ärendets omständigheter underkunnig, och följakteligen med mera uplysning kan författa dess betänckande, till plenorum vidare afslutande.

Herr borgmästaren Fries: Af det, som herr generallieutenanten grefwe Horn anförde, tycker jag mig kunna finna följande sammanhang: Att ridderskapet och adelen anser det för en medfödd rättighet, det deras ledamöter, som äro capita, böra få, utan att taga afsked, resa hem från arméen till riksdagen; att ridderskapet och adelen fördenskull beslutit, att genom en deputation, hos Hans Kongl. Mai:st anhålla, det de officerare, som äro capita, men med interimsafsked från arméen hemrest, måge återfå deras innehafde sysslor, med full lön från afskedets datum; att ridderskapet och adelen welat gifwa detta dess beslut borgareståndet wid handen, och därwid begjärt ståndets biträde. Men jag finner icke, huru ståndet kan gå in uti denna sak, så länge man icke wet, på hwad grund Hans Kongl. Mai:st resolveradt, att inge capita finge gå ifrån arméen utan interimsafsked. Och håller jag fördenskull före, wara nödigt, att hela ärendet må, på sätt, som herr borgmästaren Schauv föreslagit, undersökas uti en deputation.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan ej annat ärhindra mig, än att ridderskapet och adelen blott lemnade oss notice om detta ärende. Om så är, lærer ridderskapet och adelen hålla före, att ingen vidare öfwerläggning bör företagas, utan saken bero wid deras beslut. Och då är frågan, huru ett sådant förfarande bör anses?

Herr borgmästaren Cervin hölt före wara bäst, att discoursen härom måtte afstadna, till dess man finge den lofwade afskriften, af herr generallieutenantens grefwe Horns här hållne tal.

Men herr inspectoren Muncktell hölt före, att detta ärende icke tolde något drögsmål, och att fördenskull nödigt wore, det ståndet måtte fatta något wist slut, och sedan gifwa de öfrige respective stånden det samma wid handen.

Härmed instämde herr borgmästaren Fries.

Herr talman: Ridderskapets och adelens deputation begjærte vårt biträde, att capita, som med interimsafskjed hemrest, måtte återfå deras sysslor. Häröfwer lærer ståndet icke kunna utlåta sig, innan undersökt blifwit, om capita wärkeligen ägt den rättigheten, att utan afskjeds tagande resa hem, från arméen. En sådan undersökning lærer så mycket mindre kunna skje här, som man icke wet, på hwad skjäl Hans Kongl. Mai:sts resolution i detta sig grundar. Och således lærer wara bäst, det ståndet lemnar det swar, att ståndet wäl ärhållit del af ridderskapets och adelens tanckar, angående de officerare, som äro capita, och med interimsafskjed hemrest. Men ståndet kan icke yttra sig däröfwer, innan secrete utskottet och de wanlige deputationer blifwit satte, samt ståndet således kommit i activitet. Då lærer ståndet ej underlåta, att således häröfwer yttra sig, som lag och rättwisa förmår.

I anledning häraf yttrade sig herr justitiarien Faxell: Om denna herr talemans utlåtelse bifalles, som jag, för min del, finner wara wälgrundad, så lærer wara nödigt, att ståndet låter en deputation afgå, först till prästståndet och sedan till bondeståndet, som hos desse respective stånden gifwer tillkännna ståndets tanckar i detta mål, och begjära deras biträde. Om detta bifalles, som wi hafwa ordsak att hoppas, kunna wi och wara försäkrade, att den öfrige delen af vår afsigt skall winnas.

Herr borgmästaren Omnberg: Jag håller för alldeles betänckeligit, att gå ridderskapet och adelen förbi, och afsända en deputation till de öfrige respective stånden. Ett sådant steg skulle se ut, som wi toge en partes partis, och hwad påföljd ett sådant upförande kunde hafwa, lærer man kunna lätteligen föreställa sig. Min mening är fördenskull, att om någon deputation ifrån ståndet skall afskickas, bör den först afgå till ridderskapet och adelen, och aflämna det swar, som ståndet kan finna godt att meddela, samt sedan till de öfrige stånden, att uträtta det, som deputationen kan warda anförtrodt.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan icke egenteligen weta ridderhusets tanckar i detta mål, men det ser så ut, som ridderskapet och adelen måste haft afseende på 13 § i riksdagsordningen, och att de, i anledning häraf, welat fatta beslutet. Ridderskapet och adelen säger det en medfödd rättighet blifwit dem betagen för capita, att resa hem till riksdagen. Denna rättighet wilja de återwinna hos Hans Kongl. Mai:st, genom en deputation, som har att anhålla om ändring. Härutinnan har ock ridderskapet och adel-

en begjärt vårt biträde. Frågan blifwer således nu, på hwad sätt wi kunna biträda dem. Jag tror icke att den saken kan afgjöras här i pleno, utan lærer den böra remitteras till en deputation. Skall det skje i secreta deputationen, så måste detta ärende förekomma ibland de sidsta, efter det nyss för riksdagens slut förelupit. Det blefwe för ståndet så wäl, som ridderskapet och adelen nog beswärligit, att så länge wänta på slut, i en så angelägen sak. Och hämställer jag fördenskull, om icke till detta ärendets uptagande och afgjörande en annan deputation må förordnas.

Herr borgmästaren Cervin: Den af herr borgmästaren Schauv anförde § förmår tydeligen, att sådane ärender, som där nämnas, böra af riksens ständer uptagas och afgjöras. Är nu ärendet sådant, att det till denna § hör, så bör det ock i anledning där af uptagas. Men för min del håller jag före wara bäst, att ståndet icke ingår uti någon discours, eller fattar något beslut, innan ståndet fått se den af generallieutenanten grefwe Horn lofwade skriften, och således kan wist weta, hwad ridderskapets och adelens begjären egenteligen innehåller.

Herr borgmästaren Omnberg: Så länge wi icke undfått den lofwade afskriften, af generallieutenanten grefwe Horns tal, måste wi nödwändigt stadna i owisshet, hwad wi böre besluta. Och som wi icke ännu fått denna afskrift, hemställer jag, om icke den samma må begäras från riddarhuset.

Herr talman: Ehuru det ännu torde wara förtidigt, emedan ridderskapets och adelens deputation ej lærer hafwa hunnit tillbaka, will jag dock skicka en af cancellisterna dit neder, att begjära afskriften. Och afsändes i detta ärende vice secreteraren Hagtorn.

Straxt efteråt gafs wid handen, att ridderskapets och adelens deputation icke gådt till dess stånd tillbaka, sedan den warit hos de öfrige respective stånden, utan trädt gerade up till Hans Kongl. Mai:st.

Herr borgmästaren Finerus: Jag har genast förestäldt mig, att ehuru ridderskapets och adelens deputation här talade om biträde, skulle de dock söka, att förrätta ärendet ensamme, och det så mycket häldre, som de nog samt förrut lærer warit förwissade, att deras anhållan skulle winna bifall.

Herr talman hemställdte, hwad wid så beskaffade omständigheter woro at gjöra, och om icke rådeligast måtte finnas, att en deputation måtte ifrån ståndet afgå, till präste- och bondestånden, med föreställning, att wid detta ärendets närwarande belägenhet nödigt wore det, det alle tränne stånden, genom en sammansatt deputation, hos Hans Kongl. Mai:st måtte begjära,

det ridderskapets och adelens förhastande, och emot de öfrige ståndens rättighet stridande ansökning måtte hwila, och intet swar därå meddelas, innan de öfrige stånden fått utlåta sig.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag håller detta för alt för betänckeligit, och frucktar, att ett sådant steg skulle upwäcka, imellan oss och ridderskapet och adelen, en sådan oenighet, som icke så lätt torde stillas. Jag föreställer mig, att Hans Kongl. Mai:st lærer icke så lätt bifalla ridderskapets och adelens begjæran, och således lærer det wara bäst, att ståndet begiär, det ärendet må hänskiutas till en deputations undersökning, och riksens ständers ytterligare granskning och afslutande.

Herr borgmästaren Pihlgardt hemstälde, om icke bäst wore, att herr talman måtte anmodas, att med herr ärkebiskopen, och bondeståndets talman öfwerlägga hwad, wid så fatte omständigheter, wore att gjöra, till de öfrige respective ståndens rättighets bibehållande, sedan ridderskapet och adelen enskilt tagit ett så betydande steg.

Herr justitiarien Faxell instämde härmed, dock med den tillägning, att wid den föreslagne conferencen ej måtte fattas något wist beslut, utan allenast en sådan rådplägning, hwaröfwer respective stånden, sedan de fått del deraf, kunna sluteligen yttra deras tanckar, hwad i detta mål gjöras borde.

Herr talman: Jag har, genom en utskickad, låtit hos ridderskapet och adelen begiära afskrift af generallieutenanten grefwe Horns upläste skrift, men ej den samma kunnat ärhålla. Mig är ock för wist berättadt, att ridderskapets och adelens deputation gådt upp till Hans Kongl. Mai:st, och hemställer jag fördenskull, om icke de öfrige respective stånden måge förena sig, att genom en deputation hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhålla, dett ridderskapets och adelens gjorda ansökning må hwila, intill dess de öfrige stånden hunnit utlåta sig däröfwer.

Detta hemställande bifölls, och fants godt, att tolf av ståndets herrar ledamöter skulle i detta ärende afgå för hwilcke herr justitiarien Faxell kommo att föra ordet.

Herrar deputerade afträdde.

Uplästes herr generallieutenantens och landshöfdingen baron Sparres swar,⁵⁵ å ståndets skrifwelse af den 22 i denne månad, angående befallning

⁵⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 9.

till Gefle stads magistrat, att för herr justitiaeborgmästaren Omnberg utfärda behörig riksdagsfullmagt, hwilcket och riktigt blifwit wärkstäldt.

Herr justitiarien Faxell och herrar deputerade återkommo efter någon stund, och berättade herr justitiarien, att prästeståndet, wid herrar deputerades ankomst, redan till någon del warit åtskildt, men icke dess mindre kommit tillbaka och gådt in. Herr ärkebiskopen hade tackat för borgareståndets förtroende och låfwat att prästeståndet i morgon skulle lämna swar öfwer det anförde ärendet. Men härhos hade herr ärkebiskopen låtit förstå, att prästeståndet, genom en deputation, låtit ridderskapet och adelen weta, det prästeståndet icke hade något att påminna, wid det af general-lieutenanten grefwe Horn anförde ärende. Bondeståndet hade alldeles och på det ömaste bifallit borgareståndets beslut i detta mål, och lofwat anse saken efter lag.

Herr borgmästaren Schauv hemstälde, om icke herr talman måtte anmodas, att än vidare öfwerlägga med herr ärkebiskopen och bondeståndets talman, huru de öfrige ståndens heder och rättighet, wid så fatte eftertänkelige omständigheter, måge kunna bibehållas, yttrandes sig föröfrigt: Jag känner ej den correspondence, som skjer af ett stånd med konungen. Den bör skje af riksens ständer en corps. Hwad eljest skjer, det är olagligt. Om ett stånd får så föfara, hwad hafwa då de öfrige att göra här.

Herr talman lofwade, att wilja på det ömaste göra föreställning härom, hos de öfrige talemännen.

Herr borgmästaren Unger yttrade sig i samma mening, som herr borgmästaren Schauv nyss förrut, och lade härtill: Det är betänckeligt, att prästeståndet låtit förstå sig hafwa, genom en deputation, hos ridderskapet och adelen förklarat, det prästeståndet icke hade något att påminna, wid det af ridderskapet och adelen förebragte ärende.

Herr justitiarien Faxell: Prästeståndet har likwäl, detta oaktadt, lofwat taga saken i öfwerwägande, och lofwat meddela dess swar i morgon. Således lærer wara bäst att wänta, till dess prästeståndet yttrat sig.

Herr talman hemstälde, om icke anslag måtte skje till klockan 11 i morgon, hwilcket bifölls.

Och ståndet skilldes åt.

Åhr 1760 den 30 October

S.d. Herr borgmästaren Renhorn: Jag war i går opasslig, och kunde således icke infinna mig i detta högtärade ståndet. Icke dess mindre har jag af en ock annan ståndets ledamot fått underrättelse, om hwad som förelupit. Och som det förefallne målet är af största wigt och värde, har jag trodt min samwetes plickt fordra, att hos det högtärade ståndet anmäla mine tanckar. Och således anhåller jag om tillstånd, att få upläsa följande dictamen ad protocollum:⁵⁶

Wid alla de wändningar, som tyckts ställa riket uppå wippen af sitt fall, har jag med rätta litat på Gud och Sweriges gamla lycka. Mitt hopp har ock, Gudi lof, till denna dagen icke slagit fel, ty oakadt de flere skakningar jag öfwerlefwat, har dock Guds nåd och godhet uprätthållit oss uti vår frihet.

Hans oförkortade godhet för sine skapade kreatur har lofwat dem alt hwad deras sällhet befordrar. Wårt fria regeringssätt är lämpat till det ändamålet, att befordra människjors jordiska sällhet. Således är mitt fasta hopp, att Gud för vårt bästa och sin nåd för människjors wäl, bibehåller oss därwid, ehwad stormar, som det kunna angripa.

Nu har igenom höglofl. ridderskapets och adelens deputation, ad notitiam blifwit berättat, om någre officerare, hwilcka skola gått ifrån sitt tjenstgörande uti fält, och på egen begjåran fått afsked. Mig är förrut icke mera härom bekant, än hwad ett löst rykte kunnat innehålla. Närmare uplysning har af deputerades berättelse icke eller kunnat fås, så att hufwudsaken till sine grader är en hämlighet, åtminstone för mig, som hwarken sedt anmärkningarne eller Kongl. Mai:sts resolution, ej eller derom fått någon pålitelig och säker underrättelse, sådan som riksdagsordningen kräfwer, att den bör giöras för ständer.

Merita causae äro således en hemlighet, hwarföre jag på något sätt icke kan yttra mig, såsom till deras beskaffenhet outredde och okände.

Processen är således det, hwarom frågan nu endast blifwer, huruvida ett eller annat stånd kan, i kraft af grundlagarne, taga någon författning, till ändring och uphäfwande af det, som Kongl. Mai:st, med råds råde, och tillstyrkande fastställdt, innan samtelige ständer, på wanligt sätt, efter utarbetande deröfwer, resolverat.

⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 10.

Denna frågan beswarar sig sielf med Nej, och deraf följer, att höglöflige ridderskapet och adelen icke, i stöd af någon hit intill bekandt lag, kunnat häfwa Kongl. Mai:sts öfwer rikets tjenstgörande betiäning fäldte utslag, gifne bifall eller dom, af hwad beskaffenhet och innehåll de må kunna wara.

Men som likwäl ett sådant steg är nu försökt, förekommer att eftersinna, af hwad fölger det kan wara för riket, och hwad derwid åtgöras bör.

Regeringssättet är grundat uppå fyra stånds lika magt uti lagstiftandet. Det wore således att, på en gång, häfwa denne antagne, faststälde och beswurne grundwalen, att ett stånd skulle kunna anse sitt beslut af lika kraft, med alle ståndens beslut. Det wore icke mindre owänteligt, att riksens herrar råd skulle kunna styrka Hans Kongl. Mai:st, att dertill bifall lemna, de öfrige stånden owetande och ohörde. Det som i detta fallet skiedde, wore ett emot grundlagen stridigt praejudicat, hwilcket, sedan det wunnit framgång, skulle, efter all den uplysning framfarne tidens historier gifwa, omöjeligen kunna stanna därwid, utan så ofta man tyckte likt wara, förnyas uti andre mål. Det tarfwar icke stor kånst, att förklara en annan sak af samma beskaffenhet, om magten hos ett stånd kan göra berättigat att gå de öfrige stånden förbi. Det samma kunde förnyas, så ofta man wille, och hwart det då tager wägen med det beswurna regeringssättet, är synligt. Principiis obsta, heter det. Motar man icke i bäcken, så kommer man för sent med det arbetet uti hafwet.

När grundlagen icke bewarat oss för detta steg, hwad säkerhet kan gifwas för fölgerne, och kanske dem som blifwa wärre, än man nu kan föreställa sig. Det går dermed, som när en landtmätare i början af linie gör sned utstakning, så gör längden, att han ifrån sin påsyftade ändepunct misstager sig på hela milen, mera eller mindre.

Ehuru synlige desse fölger kunna wara, får man dock icke kunna sluta, att de påsyftas, utan jag anser det, som ett misstag och förhastande.

Men hwad utwägar härwid böra tagas, torde wara swårare att påfinna, om det far sig så, att högwördige prästståndet gillat detta steg.

Det wore af mera betydighet, än i hast kan sägas, hälst när det ståndets inwärtas beskaffenhet politie och theologie betracktas. I anseende till det förra, så är det blandat af adel och oadel, och således så kan det så snart inclinera på den ena, som på den andra sidan. Och i anseende till det senare skulle man tro dem wara altför nitiske att

träda ifrån det förbund, som lagen, stånden emellan, utstakat, såsom stridande emot eden, samwetet och fullmagt, hälst man bör derom wara förwissad at de sårgfälligt lära undwika, att göra första steget för oss andra, uti ett ämne, af så mycken betydighet och ömtålighet.

Derföre, och i anledning af detta swar, som detta högtärade ståndets deputerade undfått, skulle jag anse nödigt, att å nyo hos högwördige prästeståndet göra någon föreställning om desse fölgher, och begjära skrifteligit yttrande deröfwer, huruwida wälbemälte stånd tagit häruti något fast beslut, eller huruwida ståndet wore sinnat, at taga detta ämne uti öfwerwägande, sedan man genom wanlig wäg och ordning ärhållit nödig uplysning om förloppet.

Högtärade wällofl. ståndet, som alla tider warit männe, att fullgjöra sin pligt emot Gud och lagen, får, efter redig underrättelse härom, anledning att besinna, hwad vidare bör ock kan åtgjöras, eller om icke någon vidare hjälp för lagens bestånd är att påfinna, att man måste stanna wid den trösten: Dixi et salvavi animam meam.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig vidare: Jag har fått i händer en bewittnad afskrift af ett stora secreta deputationens betänckande af den 14 Augusti 1741, hwilcket betänckande af samtelige stånden är bifallit, och fördenskull såsom en fastställd lag bör anses.

Detta betänckande uplästes,⁵⁷ innehållandes, på hwad sätt förfaras bör, med de officerare och andre militaire betjente, som, då de blifwit commenderade, antingen begärt och tagit, eller sedan de i fält kommit, sökt afsked, utan att gitta bewisa, det de för ålder, kropsbräckligheter och siukdom därtill warit nödsakade. Och hade deputationen warit af den tancka, att sådane officerare och betjente, hwarken böra niuta pensioner, eller få frihet, att sedan i rikets tjenst sig begifwa. Och utlät sig herr borgmästaren Renhorn än vidare: Här af finner man, huru riksens ständer, åhr 1741, ansedt afskedstagandet, utan att därwid göra någon skillnad imellan capita och andre. Jag tror, att man med skjäl nu bör göra likaledes.

Herr talman: Ståndet har warit och är af samma tanckar, som herr borgmästaren Renhorn nu anfördt. Nu är frågan, huru man vidare i detta förewarande wigtiga ärendet skall förfara. Innan discoursen går längre, bör jag gifwa ståndet wid handen, det herr grefwen och landtmarskalken, i morgons kläckan 9, genom utskickadt bud, begärte få tala med mig. Jag

⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1270, nr 511.

infan mig, och herr grefwen och landtmarskalcken berättade, sig hafwa fått weta, det högtärade ståndet i går warit något allarmedt, öfwer det ärende, som generallieutenanten grefwe Horn förebragt, och hade ståndet fördensskull begjært afskrift af talet. Herr grefwen och landtmarskalcken hade icke annat begripit, än att ståndet welat hafwa del af det document, som kommit ifrån Hans Kongl. Mai:st, och fördensskull swarat, sig wilja anmäla ståndets begjæran hos ridderskapet och adelen. Men sedan herr grefwen och landtmarskalcken blifwit närmare underrättad af herr talman om sakens sammanhang, hade herr grefwen och landtmarskalcken yttrat sig, det honom wore obekant, att generallieutenanten grefwe Horn haft något skrifteligit att föredraga, hälst emedan ridderskapet och adelen allenast anmodat honom, att på följande sätt sig yttra, nemligen: Det hos ridderskapet och adelen kommit under ömsint öfwerwägande, att wissa capita familiarum, som i fäldt emot rikets fiender distingverat sig, då de welat resa hem till riksdagen, hafwa måst taga interimsafskjed. Och som ridderskapet och adelen ansåge det för en medfödd rättighet, att bewista riksdagen, så wore och beslutit, att hos Hans Kongl. Mai:st anhålla, det dessa capita måtte återfå deras innehafde sysslor. Häraf skulle deputationen lämna de öfrige respective stånden del. I öfrigit berättade herr talman, det herr grefwen och landtmarskalcken lämnat herr talman, Hans Kongl. Mai:sts nådigste swar, å detta ärende till genomläsande, och hade Hans Kongl. Mai:st däruti yttrat sig, det ehuruwäl det warit wederbörandes skyldighet, att blifwa qwar wid tjenstgörandet, så will dock Hans Kongl. Mai:st i nåder låta ridderskapets och adelens anhållan hos sig gälla.

Herr rådmän Hanqvist: Herr borgmästaren Renhorn har uti dess dictamen ad protocollum wisat sakens sammanhang, sådant, som det war i går. Ny tyckes detta ärende wilja annorlunda uttydas, genom herr grefwens och landtmarskalckens yttrande, som herr talman nyligen anfördt. Och på det wi icke måge stadna i mörker och owisshet, så lærer wara nödigt, att wi gjöra oss närmare underrättade, om wärkeliga sammanhanget. Och hämställer jag, om icke till den ändan hos herr grefwen och landtmarskalcken må begjåras del, så wäl af det ridderskapet och adelen lemnat generallieutenanten grefwe Horn i commission att anföra, som ock af det tal, han här i ståndet hållit.

Tolf deputerade från prästeståndet ankommo, och näst wanlig hälsning, samt aflagd tacksägelse för detta ståndets i går, genom dess deputation,

förklarade förtroende, anmälte ordföranden, biskopen herr doctor Benzeltierna, det prästeståndet i går genom en deputation, hos ridderskapet och adelen begjärt, det de wanlige deputationerne måge, ju förr dess häldre, förordnas, på det riksens ständer måge komma i activitet. När detta wore skjedt, lærer den saken, angående capita familiarum, som till riksdagen från arméen hemrest, bäst kunna företagas, och lærer prästeståndet då icke underlåta, att efter omständigheterna göra ett med wälloflige borgareståndet.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och bad deputationen anmäla ståndets hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Herr rådman Hanqvist: Nu har ståndet hört prästeståndets tanckar i det förevarande ärendet. Detta war icke något egenteligit swar på wår i går gjorde beskickning, hwad står nu härwid att göra.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi måge anse prästeståndets swar och hela saken, huru wi wiljom. Så äro wi dock redan utur stånd att ändra det steg, som ridderskapet och adelen gjordt emot de öfrige ståndens rättigheter. Äfwen så är den saken, angående sysslornes återfäende för de hemresta capita redan, genom Hans Kongl. Mai:sts bifall, afgjord. Wi hade först bordt utlåta oss öfwer ridderskapets och adelens proposition, men oss är icke tid därtill lemnad. Och så länge wi äro utur activitet, äro alle wåre öfwerläggningar onyttige.

Herr assessor Anthonsson: Hwad herr borgmästaren Renhorn uti dess dictamen, så wäl som sedan anført, gifwer fullkomlig uplysning i detta mål. Det är snörrätt stridande emot lagen och de öfrige ståndens rättighet, att ridderskapet och adelen, genom en deras deputation, hos Hans Kongl. Mai:st, utan de öfrige ståndens biträde, utwärvat sig resolution, att de med interimsafsked hemreste capita skola återfå deras innehafde sysslor. Om detta praejudicat får stå fast, så är det snart sagt, ute med all wår rätt, ty sådant, som nu skjedt, kan då lätteligen skje en annan gång, när man äger den nu lagde grunden, att stödja sig på. För öfrigit är här icke allenast qvaestion om den rättighet, som capita kunna äga, utan ock om den skyldighet, som dem åligger, enär de stå i wärkelig tjenst wid arméen. Och bör fördenskull närmare efterses, om den förra rättigheten är så stor, att de kunna, när de wilja lemna sine sysslor, och, utan afskedstagande, resa hem till riksdagar, samt när de tagit afsked, huruwida de då böra återfå sine

sysslor. Som detta alt icke är utredt, så hemställer jag, om icke man måtte försöka att bringa saken därhän, det ridderskapet och adelen måtte taga målet under ytterligare ventilation.

Herr talman: Herr grefwen och landtmarskalken yttrade sig, wid sidsta sammanträde, det jämwäl hos ridderskapet och adelen ingen twifwel wore, att ju den frågan måste komma under vidare öfwerwägande, huruwida det wore rätt, att de, som tagit interimsafsked, återfått deras sysslor. Detta måste ock ofelbarligen skje, men härigenom blifwer icke det felsteg rättadt, som ridderskapet och adelen begått emot de öfrige stånden.

Herr borgmästaren Lönbohm uplyste härwid ett, af honom författadt dictamen ad protocollum, lydande sålunda:⁵⁸

Efter jag af discourserne, förleden gårdag, kunde förmärka, att ingen af det högtärade ståndet woro emot, att ju de capita, som hemkommit från arméén och ärhållit afsked, skulle få sina tienster tillbaka, så hemställer jag till det högtärade borgareståndet, om man icke till att göra minsta oro af denna saken, ock icke förordsaka någon oenighet, stånden emellan, samt att komma riksdagen till activitet, kunde tagat på denna foten, att borgareståndet icke uptagit höglofl. ridderskapets och adelens mening och tancka för annan än att de, genom deputationen, förleden gårdag, welat anmoda detta högtärade ståndet, att gifwa sitt bifall därtill, och att det högtärade ståndet fördenskull kunde anmoda de andre twenne respective stånden, att häruti göra ett med sig, och, genom en deputation från hwarthera ståndet, gå till Hans Kongl. Mai:st, och anhålla derom, att desse officerare måtte få sina tjenster tillbaka. Härigenom wiste de andre stånden, att de ägde rättighet att judicera i denna saken, och icke ansågo henne för en privilegiiisak.

Jag anser detta, för min del, för en så mycket angelägnare sak, som ridderskapet och adelen redan smickra sig med det hopp, att theras anhållan blifwer bifallen af konung och råd, hwilcket, om så skje skulle, wärkeligen wore the andre stånden till förfång, hälst regering- en då antagit denna saken, såsom en res privilegii. Eller i fall detta förslag icke skulle antagas och gillas, så hemställer jag till det högtärade ståndet, om icke en deputation med aldra första borde afgå till konung och råd, och de andre stånden äfwen wäl derom anmodas, att

⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 11.

anhålla i underdånighet, att ridderskapet och adelen icke måtte få något swar, innan de andre stånden yttrat sig deröfwer.

Herr talman: Jag har icke kunnat märka, att ståndets mening någonsin varit, i går eller i dag, att de capita, som med interimsafskied från arméen hemrest, skulle återfå deras tjenester. Hwad sjelfwa saken angår, så är den redan på sätt, som jag förrut anfördt, hos Hans Kongl. Mai:st afgjord. Och hemställer jag, om icke nödigt wore, att begära afskrift, så wäl af Hans Kongl. Mai:sts resolution, som generallieutenantens grefwe Horns hållne tal.

Herr borgmästaren Finerus: Prästeståndet har redan hos ridderskapet och adelen yttradt sig, och begärt, att deputationerne måtte förordnas, på det riksens ständer måtte komma i activitet. Det samma lærer ock borgareståndet önska, och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet kunde, genom extractum protocollii, begjära, det en deputation må förordnas, som har att undersöka det förewarande ärende.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Wi hafwa redan hört, att prästeståndet lemnat saken öppen till undersökning. Jag twiflar icke att ju bondeståndet lærer gjöra det samma. Låtom oss fördenskull begjära, det saken må företagas i secreta deputation först, af alle mål, som där komma att företagas.

Herr talman: Som ståndet ej fått afskrift, hwarken af adelens förebragte proposition, genom generallieutenanten grefwe Horn, icke eller af Hans Kongl. Mai:sts meddelte resolution, öfwer ridderskapets och adelens ansökning i detta mål, wore det då icke bäst, att ståndet måtte begära, det en deputation må förordnas, som detta målet må företaga alldraförst ibland dess gjöromål. Jag håller före, att detta lærer blifwa så mycket nödigare, som alt annat företagande är nu mera för sent, sedan Hans Kongl. Mai:st yttrat sig öfwer ridderskapets och adelens ansökning, och lemnat dess nådigste bifall därtill.

Herr borgmästaren Omnberg: Jag finner så mycket mera skjäl att bifalla, hwad herr talman nyss anfördt, som ståndet, af herr talmans berättelse om förloppet af sammanträdet med herr grefwen och landtmarskalken, gifwer oss den uplysning, att generallieutenanten, grefwe Horns hos detta ståndet upläste tal icke öfwerensstämmer med den commission, som ridderskapet och adelen honom gifwit.

Herr borgmästaren Renhorn: Om det är sant, som intet twifwelsmål nu mera lærer behöfwat, att Hans Kongl. Mai:st redan resolverat, det de från arméén, med interimsafskjed, hemreste officerare skola återfå deras innehafde sysslor, så är det nu mera alldeles för sent, att få rättelse på det steg, som ridderskapet och adelen tagit, och öfwer den resolution, som Hans Kongl. Mai:st fält, innan de öfrige stånden blifwit hörde.

Herr talman: Jag kan icke finna, att saken är ännu förlorad. Prästeståndet har ansedt saken på samma sätt, som borgareståndet, och förklarar dessa tanckar wara, att den må remitteras till en deputations skjärskådande. Jag twiflar icke, att ju bondeståndet lærer gjöra det samme, och således är ju saken ännu alldeles öppen.

Herr borgmästaren Schauv: Jag finner nogsam, att den saken är ännu öppen, huruwida de capita, som rest hem, ägt rättighet därtill, och huruwida Hans Kongl. Mai:st kunnat förmenat dem hemresan, så framt de icke welat emottaga interimsafskjed. Men den rättighet, som borde iakttagas, stånden emellan, wid detta tillfälle, är hittils aldeles förglömd.

Tolf deputerade från bondeståndet anmältes och infördes. Ordföranden Joseph Hansson tackade, å sitt stånds wägnar, för det förtroende, som borgareståndet igår, genom dess deputerade, wisat uti saken, angående de med interimsafskjed hemreste capita, och förklarade Joseph Hansson härhos, att som bondeståndet hölt före, att detta ärende rörde alle stånden gemensamt, så skulle ock bondeståndet icke underlåta, att gjöra ett med borgareståndet, enär bondeståndet ärhållit prästeståndets utlåtande öfwer detta mål, hwarpå bondeståndet hittills wäntat.

Herr talman tackade för bondeståndets förtroliga yttrande, öfwer detta angelägna ärende, och bad deputationen förmåla borgareståndets wänliga hälsning tillbaka.

Hwarmed deputerade afträdde.

Herr talman: Frågan är, hwad nu mera bör göras, sedan saken fått en bättre ställning, genom bondeståndets yttrande, att wilja gjöra ett med oss, så snart de fått prästeståndets utlåtelse? Wore icke bäst, att, genom deputerade, hos de öfrige respective stånden begjära, det deputationerne, ju förr dess hellre, måge förordnas och sättias, och att detta ärende måtte allraförst till afgjörande företagas?

Herr borgmästaren Renhorn: För min del, håller jag före wara nödigt, det de öfrige respective stånden måge förena sig att, genom en deputation,

hos Hans Kongl. Mai:st anhålla, det expeditionen, öfwer ridderskapets och adelens ansökning, må hwila.

Herr inspectoren Muncktell: Innan någon deputation till Hans Kongl. Mai:st afgår, böra wi förrut äga wiss kundskap, om generallieutenanten grefwe Horn anført ärendet annorlunda, än ridderskapet och adelen resolverat, och lærer fördenskull wara nödigt, att ståndet må begjära ridderskapets och adelens utlåtelse häröfwer.

Herr borgmästaren Omnberg fant detta så mycket mera nödigt, som ståndet, i anseende till de olike berättelserne, icke annars kan, än wara i owisshet, hwad ridderskapet och adelen egenteligen begjart hos de öfrige respective stånden, samt huruledes de ansökningen hos Hans Kongl. Mai:st anfördt.

Herr talman föreståldte, i anledning häraf, om man icke, till redig upplysnings ärhållande i detta mål, hos ridderskapet och adelen må begjära afskrifter, så wäl af generallieutenanten grefwe Horns hos ståndet upläste skrift, som af ridderskapets och adelens hos Hans Kongl. Mai:sts gjorda ansökning, samt af Hans Kongl. Mai:sts deröfwer meddelte resolution.

Herr borgmästaren Renhorn: Mig tyckes det wara fåfängt, att begjära de omnämde afskrifter, sedan ridderskapet och adelen nu mera icke will kännas wid det, som deras deputation hos ståndet anført.

Herr justitiarien Faxell yttrade sig i samma mening, med den tillägging, att afskrifternes begjäreande blefwe mindre nödigt, sedan ståndet i går förklarar dess tanckar, och präste- samt bondestånden i dag nog tydeligen yttrat sig, wilja gjöra ett med oss, hälst detta ärende således måste undersökas, då rätta sammanhanget måste komma för en dag.

Herr handelsman Bagge: För min del, finner jag, att detta ärendet innehåller flere delar: 1:mo om officerare, som stå i fält, böra få begjära afskjed, eller om sådant kan dem förunnas, 2:do huru deras afsked i förra fallet bordt inrättas, antingen interimswis, eller eljest, 3:tio att desse officerare, med interimsafsked hemrest, och icke dess mindre påstå, att de böra återfå deras innehafde sysslor, 4:to att ridderskapet och adelen, ehuru sysslorne icke höra dem, utan riket till, likwäl ensamme gjordt ansökning, om deras återställande, hos Hans Kongl. Mai:st, och 5:to att Hans Kongl. Mai:st häröfwer resolverat, och i nåder bifallit ridderskapets och adelens ansökning i detta mål. Frågan är, om desse omständigheter skola skiljas, eller blifwa tillhopa, samt hwarest de böra företagas till skjärskådande.

Herr talman påminte, att bondeståndet wäl lofwat, att wilja gjöra ett med borgareståndet, men likwäl icke welat yttra sig vidare, innan bondeståndet ärhållit prästeståndets utlåtelse i saken. Och hemstälde herr talman, hwad härwid wore att gjöra.

Herr borgmästaren Ek: Jag håller före wara bäst, att ståndet må, på sätt som herr borgmästaren Renhorn redan förrut föreslagit, öfwerlägga med präste- och bondestånden, och sedan, genom en deputation hos Hans Kongl. Mai:st begjära, det resolutionen, å ridderskapets och adelens ansökning, må hwila.

Herr talman: Detta har ståndet redan i går hos präste- och bondestånden begjårt, men intetdera af desse stånden har deröfwer yttrat sig, utan allenast lofwat, att wilja gjöra ett, när saken till skjärskådande kommer att företagas. Utom detta, är det för sent, att begjära, det expeditionen hos Hans Kongl. Mai:st må hwila, sedan man nog säkert wet, att den är redan utgifwen.

Herr borgmästaren Brunsell: Detta förewarande ärende innefattar trenne hufwudsakelige omständigheter: Den första, att ridderskapet och adelen, twärtemot de öfrige respective ståndens lika ägande rätt, trodt sig berättigade, att ensamme hos Hans Kongl. Mai:st gjöra ansökning, om sysslornes återfående, för de med interimsafskjed hemreste officerare. Den andra, är frågan, om capita familiarum wärkeligen äga den rättighet, att resa från arméen i fält hem till riksdagar, och den tredje: Om Hans Kongl. Mai:st i ett ärende, som rörer samtelige riksens ständer, har kunnat, enligt lagarne, resolvera, på ett enda stånds enskilt gjorda ansökning? Desse omständigheter lära icke annorstädes, än i en deputation, kunna undersökas.

Herr borgmästaren Renhorn: Så långt kunna wi icke ännu gå. Här är allenast frågan, hwad wi nu böra gjöra? Hwarwid min tancka är, att som saken, igenom ridderskapets och adelens tagne orättmätiga steg, och Hans Kongl. Mai:sts derå meddelte resolution, nu mera, för denna gången, är slutad, så bör ståndet sammanträda med de öfrige stånden, och söka, att förmå dem, att tillika med detta ståndet, genom en deputation, resolvera wår rätt, hwarefter hela saken sedan uti någon deputation, till öfwerwägande, kan företagas.

Herr borgmästaren Fries: Jag kan ej annat finna, än att sakens omständigheter äro nogsam utredde, så att ingen fråga nu mera kan wara derom. Men hwad wi nu egenteligen böra till öfwerwägande företaga, lärer wara,

att tillse hwad utwäg man kan hafwa öfrig, till sakens närmare undersökande, och därtill lærer en deputation ärfordras.

Herr talman: Om saken är sådan, som nu discourserne warit, så är ingen twifwel, att den ju bör handteras på det sätt, som nyss föreslagit är. Men om den finge en annan färg, och en sådan, som nu will föregifwas, att ridderskapet och adelen, sedan de gifwit de öfrige respective stånden deraf del, allenast supplicando för deras del gjordt ansökning, att de med interimsafskjed hemreste officerare måtte återfå deras sysslor, så är frågan hwad då bör göras?

Herr assessor Anthonsson: Jag är af den tancka, att, enligt grundlagarne, kan Hans Kongl. Mai:st i sådane mål, som detta, hwilcket angår samtelige riksens ständer, icke resolvera, på ett enda stånds enskildte supplique, de öfrige stånden ohörde.

Herr talman: Man lærer icke nu kunna något vidare göra i saken, än söka att reservera vår rätt, och hemställer jag fördenskull, om icke nödigt wara will, att ståndet må afsända deputerade till präste- och bondestånden, att förnimma, huru wida de kunna wara sinnade, att, genom en sammansatt deputation, hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhålla, det Hans Kongl. Mai:sts i detta mål meddelte resolution, må till sin wärkställighet hwila, intill dess samtelige riksens ständer funnit deröfwer yttra sig.

Herr justitiarien Faxell: Som saken tyckes hafwa fått en hel annan färg i dag, än i den hade i går, så är frågan, huru wida prästeståndet skulle wilja härutinnan göra ett med oss? Och i den händelsen detta ej skjedde, lærer icke eller bondeståndet dertill finnas wiljogt, så att alt vårt bemödande i dess fall blefwe fåfängt.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig i samma mening, men hölt för rådeligit, att man måtte försöka, huruwida de öfrige respective stånden wilja förena sig i detta ärende med borgareståndet, och att man fördenskull först borde inhämta bondeståndets mening, och, sedan man där fått swar, inhämta prästeståndets tanckar i saken.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett, af honom författadt, project till det tal, som ståndets deputerade kommo att i detta ärende hålla hos präste- och bondestånden. Och lydde detta project sålunda:

Igenom den deputation, högloflige ridderskapet och adelen i går afsände till borgareståndet, blef det underrättadt, att samma deputation wore sinnad, på ridderskapets och adelens wägnar, hos Hans Kongl.

Mai:st i underdånighet anhålla, om de officerares inställande uti deras tjenster, hwilcka, såsom capita familiarum, rest hem från arméen till riksdagen.

Det är äfwen i dag till ståndets kundskap kommit, som skulle Hans Kongl. Mai:st deröfwer nådigt utslag gifwit.

Som detta är stridande emot de öfrige ståndens lika magtägande rätt, så hemställes till de öfrige respective ståndens bepröfwande, om de behaga med borgareståndet sig förena, och hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhålla, att denna sak må hwila till sin wärkställighet, intilldess samtelige riksens ständer hunnit yttra sig deröfwer, som tyckes böra skje, så snart secreta deputationen sig satt.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla detta nu upläste tal, och att twänne herrar ledamöter måtte dermed afsändas först till bonde- och sedan till prästeståndet, att förnimma deras tanckar deröfwer.

Detta hemställande bifölls, och deputerades herr borgmästaren Fries, samt en annan ledamot i detta ärende, hwilecke afträdde.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har fått om händer det swar, som secreta handels- och manufacturdeputationens ledamöter af de trenne öfrige stånden, wid riksdagen åhr 1752, meddeltd, uppå ridderskapets och adelens till plena inlemnade protocollutdrag, angående ett af dåwarande lagmannen, nu cammarrådet Malmerfeldt, ingifwit memorial, uti Bongiska saken.⁵⁹ Hwilcket memorial ridderskapet och adelen bifallit, och uti dess extracto protocollit söker bestyrka dess innehåll, samt begärdt, att de öfrige stånden wille, för den mindre aktning deras ledamöter i bemelte deputation för ridderskapet och adelen skola wisat, göra dem en tjenlig föreställning. Och som detta då af ridderskapet och adelen tagne steg, äger mycken likhet med det, som nu förelupit, så hemställer jag, om icke detta swar nu må upläsas.

Detta bifölls, och uplästes nyss berörde document.⁶⁰

Hwarefter herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Högtärade ståndet har nu hört, huruledes secreta handels- och manufacturdeputationen då med eftertryck försvarade dess rätt, emot ridderskapet och adelen. Det samme bör man ock nu göra.

Herrar deputerade återkommo, och gaf herr borgmästaren Fries wid handen, att deputerade warit hos bondeståndet, fått företräde och upläst

⁵⁹ Se *PrP* 13, s. 265.

⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12, bilaga.

den medbragte propositionen, samt begjært, att twenne af bondeståndets ledamöter måtte utses, med hwilcke deputerade kunde rådslå om en deputation till Hans Kongl. Mai:st i det anförde ärendet. Hwarefter deputerade afrädt och wäntat på bondeståndets utlåtelse, hwilcken ock efter någon stund således blifwit meddelt, att bondeståndet wäl förehaft det anmälte ärendet, men funnit det för widlyftigt att kunna i hastighet yttra sig deröfwer, utan wille bondeståndet i morgon meddela dess swar. Föröfrigit anmäles, att deputerade funnit wid deras ankomst prästeståndet redan åtskildt.

Herr talman tackade herrar deputerade för deras hafde beswär.

Anslag anbefaldtes till i morgon klockan 11, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 31 October

S.d. Herr talman påminte, att nödigt wore, det wissa herrar ledamöter måtte utnämnas, till städernes beswärs urskilljande, hwilcke för allmänne eller enskildte böra anses. Och utnämndes följande till detta ärende, nemligen:

herr rådman Lindeman,
herr borgmästaren Björkman,
herr borgmästaren Frants Cervin,
herr borgmästaren Carl Gust. Boberg,
herr borgmästaren Anders Wiggman,
herr borgmästaren Anders Ignatius,
herr rådman Abraham Hylphert,
herr borgmästaren Nils Nortman,
herr borgmästaren Johan Boberg,
herr assessoren Reinhold Anthonsson,
herr borgmästaren Johan Ek,
herr borgmästaren Nils Kröger.

Herr talman gaf härhos wid handen, att, utom de nu nämde herrar deputerade, kunde eho som behagade, infinna sig wid sammanträden öfwer beswären, som förrut wanligit varit.

Mariaefreds stads riksdagsfullmagt för borgmästaren i staden Trosa, herr borgmästaren Johan Brunsell, uplästes och gillades.⁶¹

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har närmare tänckt på saken, angående de från arméén hemreste capita familiarum, och som prästeståndet icke yttrat sig så tydeligen, som man önskat, och något närmare yttrande föga står att förmoda, så tyckes detta ärende få en annan ställning. I anseende hwartill, jag finner mig föränlåten att hemställa, om icke den tillärnade deputationen till Hans Kongl. Mai:st må afstadna, och de öfrige stånden i det stället förena sig, att, genom ett extractum protocolli, hos ridderskapet och adelen göra föreställning, huruledes berörde stånds tagne steg, angående capita familiarum, och deras sysslors återfäende, är alldeles stridande emot grundlagen, och de öfrige respective ståndens lika magtäganderätt, hwarhos må tillkänna gifwas, att de öfrige stånden beslutit, att hela detta ärende bör undersökas uti en deputation, som har att med dess betänckande deröfwer till plena inkomma.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag är alldeles af samma tancka, som herr borgmästaren Renhorn, att den tillärnade deputationen till Hans Kongl. Mai:st må afstadna, och att saken i en deputation undersökas, samt sedan till plenorum afgjörande inlemnas. På det sättet är vår rätt reserverad, och ändamålet winnes likafult, utan att behöfwa widtaga ett sådant betydande steg, som tillärnadt varit. Enär wi således något litet jämka oss, utan att bortgifwa något hufwudsakeligit, torde förtroendet och enigheten snarare kunna återställas.

Twenne deputerade från bondeståndet ankommo, och, näst wanlig hälsning, aflämnade ordföranden, riksdagsmannen Anders Pärsson från Södermanland, bondeståndets skriftelige yttrande,⁶² öfwer borgareståndets i går, genom dess deputation, anmälda proposition. Bondeståndets nyss berörde yttrande uplästes, och lydde sålunda:

Bondeståndet bifaller i så måtto wälloflige borgareståndets, med bondeståndet communicerade beslut, angående de hemkomne officerare, att riksens ständer tillhör, att gemensamt yttra sig öfwer sielfwa hufwudmålet, så snart riksdagsarbetet kommit i gång, och deputationerne blifwit satte.

⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 1.

Herr talman tackade för underrättelsen om bondeståndets fattade beslut, och bad deputerade förmåla borgareståndets wänliga hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Herr assessoren Anthonsson: Sedan bondeståndet yttrat sig på det sätt, som nu skjedit är, utan att något nämna om den föreslagne deputationen till Hans Kongl. Mai:st, lærer en vidare beskickning till prästeståndet blifwa onödig. Jag ser icke eller hwad nytta en deputation till Hans Kongl. Mai:st, i detta mål skulle nu mera kunna åstadkomma, sedan herr grefwen och landtmarskalken yttrat sig, att saken hos de öfrige stånden blifwit af generallieutenanten grefwe Horn annorlunda förebragt, än ridderskapet och adelen beslutit, och honom committerat. Men wara härmed huru det kan, så är dock målet af högsta wigt och wärde. Och som trenne stånd redan beslutit, att det skall i en deputation skjärskådas, så lærer wara nödigt, att detta skjer aldräförst, innan någre andre gjöromål företagas, och att ståndet till den ändan, genom extractum protocollii, begjär, att detta fattade beslut må ju förr dess hållre, wärkställas.

Herr borgmästaren Fries instämde till alla delar härmed.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har warit af samma tancka, som herr borgmästaren Renhorn förrut yttrat, och instämmer jämwäl nu dermed. Men det bör jag härhos gifwa wid handen, att jag, för min del, finner alldeles betänckeligit, om förewarande ärende skulle företagas i en secreta deputation, wara sig i den wanliga secreta, eller ock någon annan dylik deputation. Saken angår riksens ständers och rikets rätt, och lærer fördenskull på ett sådant ställe böra skjärskådas, att den med alle sine omständigheter kan läggas för allmänhetens ögon, och härtill fordras en deputation, som icke till tysthet är bunden.

Herr talman: Borgareståndet har ensamt börjat, att mota ridderskapet och adelens i detta mål tagne steg. Borgareståndet lærer ock böra fullfölja hwad redan börjat är. Och hemställer jag fördenskull, om icke ett extractum protocollii, i anledning af herr borgmästaren Renhorns förrut anförde tanckar må författas, och till de öfrige respective stånden afsändas, med föreställning, att de öfrige ståndens lika magtäganderätt, igenom ridderskapets och adelens tagne steg, mycket lidit, och att fördenskull, så wäl denna omständigheten, som hwad de hemreste officerare angår, må i en deputation skjärskådas. Detta blifwer ett wärdigt gjöromål för borgareståndet, ty härigenom winnes den heder, att borgareståndet icke allenast

förswarat dess egen, utan ock de öfrige ståndens rätt. Men mycken försigtighet lærer behöfwa brukas i skrifsettet, att icke wederbörandes hetta mera upretas.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Sedan så wäl präste- och bondestånden, som wi, hafwa beslutit, att saken skall tå till en deputation, är ingen ting förlorad. Nu återstår allenast att täncka på, huru man må kunna säga alt hwad som bör, men likwäl i så milde ordalag, att wi undwika vidare disharmonie.

Herr borgmästaren Renhorn: Präste- och bondeståndens meddelde yttranden röra allenast det, som kallas, hufwudsaken, och angår de från arméen hemreste officerare, samt deras innehafde sysslor. Men den process, som ridderskapet och adelen brukat, till desse officerares återställande i deras sysslor, nämnes icke med något enda ord. För min del, håller jag före, att detta senare är mera betydande, än det förra, ty härigenom är de öfrige ståndens rättighet förbigången, hwilcket fordrar en så mycket större upmärksamhet, som hwad nu skjedt, kan på samma grund lätteligen skje en annan gång, om saken icke nu i början motas.

Herr borgmästaren Schauv: Det som herr borgmästaren Renhorn, så i går, uti dess dictamen ad protocollum, som nu anfört, har mycket styrkt mig i mine tanckar. Det är oemotsägeligit, att ridderskapets och adelens tagne steg i detta ärende är stridande emot de öfrige ståndens rätt, och således i sielfwa grunden så mycket, om icke mera betydande, än hufwudsaken. På denne senare kunna wi wäl få rättelse, men frågan är härwid, huru wi skole rätta det förre och är jag fördenskull aldeles ense med den af herr talman förrut gjorda proposition, att så wäl den brukade processen, som hufwudsaken, må i en deputation företagas och skjärskådas. Det tror jag mig så mycket mera härwid böra påminna, att angelägit wara lærer, det denna deputation ej bör blifwa secrete, som hela ärendet angår det allmännas och riksens ständers gemensamme rätt.

Herr justitiarien Faxell: Jag har tänckt nog på detta förewarande ärende, och ju mera jag tänckt däruppå, ju betydeligare har det blifwit, riksens ständers lika magtägande rättighet är förbigången, och rikets rätt, i anseende till de återstälde officeraresysslor, är förminskad. Om wi genom en deputation hos Hans Kongl. Mai:st hade begjardt, att wärkställigheten af resolutionen måtte hwila, hade wi lika som formerat process emot ridderskapet och adelen, och då torde affairen blifwit så mycket swårare. Men

om hela saken kan blifwa remitterad till en deputationens skjärskådande, lærer det blifwa mycket lättare, att få alle omständigheter under öfwerläggning, och att på det sättet bibehålla ståndets rätt och wärdighet, hwarföre jag ock ej annat kan, än för min del tillstyrka, det ett extractum protocolli i städade ordalag härom må till de öfrige stånden utfärdas. Hwartill wi nu äge god tid, emedan ståndet icke förr, än efter twenne dagar kan komma tillsammans. Hwad den omständigheten angår, om den deputationen, som detta mål kommer att uptaga, bör wara secrete, eller icke, så håller jag före, att det förre så mycket mera bör skje, som wid detta ärende mycket torde förekomma, som fordrar tysthet.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig i samma tancka, och hölt härhos före, att af det secrete handels- och manufacturdeputationens swar, till ridderskapet och adelen, som herr borgmästaren Schauv förrut upläst, kunde, till det nu tillärnade extractum protocolli tagas god anledning.

Herr borgmästaren Cervin hemstälde ytterligare, om icke den omständigheten borde ännu närmare öfwerwäga, huruwida den deputationen, som detta ärende kommer att uptaga, bör wara secrete, eller icke, och begärde herr borgmästaren, att denna frågan måtte lemnas öppen, till dess det tillärnade extractum protocolli kommer att justeras.

Herr talman anmodade herr borgmästaren Renhorn, efter ståndets begäran, att till nästa plenidag upsättia det tillärnade extractum protocolli. Hwilcket ock herr borgmästaren sig åtog.

Herr talman anmälde, att commercerådet Nordencrantz har till ståndet inlämnadt ett memorial,⁶³ hwilcket herr commercerådet, enligt påskriften, d. 29 i denne månad, hos ridderskapet och adelen anmält, hemställandes herr talman, om icke ståndet behagade låta detta memorial sig nu föreläsa.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och memorialet uplästes, af innehåll: Att sedan commercerådet, såsom riksdagsman, på wederbörligit tillstånd förfärdigat ett arbete,⁶⁴ att hos riksens ständer wid denne riksdag inlämna, wore han derifrån hindrad af en bilagd justitiaecancellerens befallning. Och som commercerådet hölle före, att denna befallning wore stridande emot 8 § i Swea konungaförsäkran, 22 § i riksdagsordningen, samt emot dess riksdagsmannarätt, ty begär commercerådet riksens ständers yttrande,

⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 10. Tryckt i *RAP* 20, bil. 10.

⁶⁴ Anders Nordencrantz: *Til riksens höglofl. ständer församlade wid riksdagen år 1760. En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

om han skall utlyda justitiaeccellerens befallning, eller förberörde lagsens rum, och dess riksdagsmannarätt.

Efter någon discours, fant ståndet godt, att detta memorial måtte blifwa liggande på bordet.

Sidst anmälde herr talman, att cancellisten Cervin varit afskickad till prästeståndet, med begäran, att få underrättelse, om någre öfwersedde instructioner woro ifrån ridderskapet och adelen inkomne, hwarå prästeståndet lemnat till swar, att sådant icke skjedt.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 3 November

S.d. Herr talman anmälde, att uti sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt herr ärkebiskoppen, wore aftaldt, att den, wid sidstledne riksdag, af instructionsdeputationen projecterade secrete utskottets instruction, må i dag företagas till öfwerseende. Hemställandes herr talman, om icke ståndet behagade härtill lemna dess bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Och uplästes fördenskull 1 § af berörde project.⁶⁵

Och fant ståndet nödigt, att wid denne § gjöra den tillägning, det bör secrete utskottet noga tillse, att härwid till alle delar warder iakttagit, hwad 6 och 7 §§ af regeringsformen innehålla.

2 § uplästes och bifölls.

3 § uplästes och bifölls.

4 § uplästes och bifölls.

Härwid yppade sig någon discours, angående brist på skiljomynt, i synnerhet slantar, hållandes åtskillige herrar ledamöter före, att denne brist härrörde deraf att slantar hemligen utur riket utpractiseras, andre åter trodde, att detta icke kunde skje, om icke på gräntsorne, och att skiljemynnets brist hade helt andre orsaker till dess grund. Men som härwid ärhindrades, att detta ämne icke hörde till det förewarande ärende, så afstadsnade denne discours, och

5 § uplästes.

⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Cervin: Då denne projecterade § i instructionsdeputationen förhades war jag icke ense med de öfrige deputationens ledamöter, i det jag hölt före, att den meningen borde jämwäl i denne § införas, att secreta utskottet borde tillse, om icke nu mera alla fordringar äro betalade, så att riksens ständers contoair, samt lön och betalningsafgiften kunna indragas. En sådan instruction har secreta utskottet haft wid förre riksdagar, och hemställer jag, om icke den samma jämwäl nu må således inrättas.

Herr talman: Efter den kundskap jag om detta ärendet äger, kan jag icke se, huru riksens ständers contoair på lång tid ännu må kunna uphöra. Riket har, genom souveraine konungar, blifwit försatt i alt för dryg skulld, och tror jag, att riket hade gjort rätt, om det, efter återwunnen frihet, hade nekat till all betalning. Men den bewiljades dock med wisse wilkor. Terminer hafwa blifwit utsatte för de fordrande. En del hafwa inom den utsatte tiden inkommit, och fått betalning. Andre hafwa det försummat, och således icke bordt få något. Men icke dess mindre hafwa de funnit utvägar, på ett eller annat sätt, att deras ansökningar blifwit uptagne. Sådant är orätt och bör hindras. Men utom dess återstår mycket ännu af gamla fordringar. Och bör jag härhos ärhindra, att stor gäld är gjord sedan sidsta riksdag, som oförnekeligen bör betalas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Det har wäl warit fastställt, att de som försummat sine fatalier, skulle icke få betalning. Men icke dess mindre har man flere prof att de fått restitution, ehuru de hela 30 till 40 åhren tagat med deras förmenta fordringar, och låtit terminen gå förbi. Sådant är orätt och bör ändras, och är jag fördenskull af den tancka, att riksens ständer, en gång för alla, böra förklara, det deras ansökningar, som försummat fatalierne, böra icke uptagas, mindre någon betalning derå bewiljas.

Herr borgmästaren Renhorn: Månge hafwa i rätten tid kommit in med deras ansökningar, men, genom wåldsamme åtgärder, blifwit hindrade, att inom den utsatte tiden få sitt. Desse lära wäl icke kunna uteslutas ifrån betalnings undfående.

Herr talman: Om desse kan här ej wara någon fråga, emedan de rätteligen iakttagit hwad dem ålegat, utan allenast om dem, som försummat fatalierne, och desse böra icke få något.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Här är ännu en omständighet, som icke lärer böra förgätas, nemligen, att de, som sitta wid liqvidationswärket, böra med det snaraste afsluta alle bewiljade liqvidationer.

I anledning häraf, hemstälde herr talman, om icke den tillägning wid § måtte göras, det de gamle fordringar, hwarwid fatalier blifwit försummade, hwarken af secrete utskottet, eller af riksens ständers plenis måge uptagas.

6 § uplästes och bifölls.

7 § uplästes.

Herr borgmästaren Schauv: Jag finner wäl, att här projecteras, det en hwar, som med secrete utskottets fattade slut, ej wore af samma tancka, äger att låta dess mening i protocollet införa. Men härwid är fråga, om icke en hwar i samme händelse, må äga frihet, att wid de mål, som går till plena, bilägga dess särskildte tanckar, på sätt, som det skjer uti andre deputationer, och låta dem, tillika med secrete utskottets yttrande, till plena afgå.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: För min del håller jag före, att om pluraliteten af ett stånds ledamöter i secrete utskottet skulle hålla före, att ärendet wore af den beskaffenhet, att det bör upgifwas till ständernes plena, bör sådant icke kunna förwägras. Men i annor händelse lärer det icke böra skje.

Herr rådman Hanqvist: Hela denna projecterade instruction går derpå ut, att hwad, som tyst hållas bör, må allenast af secrete utskottet skjärskådas, och ej komma längre: Om nu en enda ledamot, eller ock ett stånds pluralitet, skulle falla på den tanckan, att saken måtte upgifwas till plena, men den likwäl wore sådan, att den rörde ministerielle, eller andre dylike affairer, huru wilja då ständernes plena pröfwa ett sådant måls beskaffenhet, när de icke haft, eller få tillgång till acta, som icke böra upgifwas. Och utom detta, huru kan man möjligigen utmärka alle casus, då man skall kunna upgifwa ett ärende eller icke. Sådant bör ju ankomma på ständens pluralitet i secrete utskottet, och deras bepröfwande, efter omständigheterne.

Herr borgmästaren Schauv: Det kunde wara möjligit, att twänne stånd i secrete utskottet kunna förena sig, att icke upgifwa ett mål, men pluraliteten i det tredie ståndet hölle före, att det borde skje, bör det i sådan händelse förwägras?

Herr justitiarien Faxell: Instructionen säger tydeligen, att secreta utskottet bör i desse mål förfara efter riksdagsordningen. Och som denne är nog tydelig, så lærer all vidare öfwerläggning härom vara nödig. I öfrigit, ock om pluraliteten ej skall gälla, är hela regeringssättet uphäfwit.

Härmed förenade sig herrar borgmästarne Pihlgardt, Fries samt herr assessoren Anthonsson.

Herr talman: Hela vårt regeringssätt grundar sig på pluralitet, om denne uphäfwes, så ramlar hela byggnaden öfwer ända.

Herr borgmästaren Cervin upläste 18 § af riksdagsordningen, samt ytttrade sig härhos: Denne § utstakar tydeligen hwad secreta utskottet bör up- taga, och huru det samme bör dermed förfara. Men i händelse uti secreta utskottet något företages, som icke det hörer, efter riksdagsordningen och denne projecterade instructionen, så lærer ingen twifwel wara, att ju sådant bör upgifwas till plenorum kundskap.

Herr handelsman Bagge: När secreta utskottet icke annars kan förena sig om ett wist slut, måste det skje genom votering. Ståndens pluralitet anses då för ett oryggeligit beslut. Men om den händelsen yppade sig, att twenne stånd stadnade i paria vota, gör icke det tredje då decision? Detta tyckes böra ändras.

Herr talman: Jag wet att sådane casus förefallit äfwen wid rådswhalet. Men icke dess mindre bör det gälla, hwad de närwarande besluta.

Herr grosshandlaren Clason: Jag har warit tillstädes wid en sådan och wet således, att det skjedit, som herr handelsman Bagge nyss förrut anført. Men som detta kunde medföra mycken olägenhet, och det ej lærer wara billigt, att ett enda stånds, genom pluralitet innom sig, fattade beslut skall gälla, så tyckes detta böra ändras.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Sådane händelser kunna icke annars i präste- och borgarestånden förefalla, än då någon eller flere av ledamöterna äro frånwarande, så att antalet blifwit jämt. Eljest när desse stånds ledamöter äro alle tillstädes, är antalet tjugofem och således ojämt. Således tycker jag, att saken kan hjelpas, om voteringen uppskiutes till dess alle ledamöterna komma tillstädes.

Herr borgmästaren Omnberg: Ridderskapets och adelens ledamöter i creta utskottet äro femtio. De öfrige ståndens äro tjugufem. Om nu samtellige ståndens ledamöter woro alle tillstädes, kunde paria vota förefalla hos ridderskapet och adelen, men de öfrige stånden stadna i olika meningar så

imellan sig, som i anseende till ridderskapet och adelen, och då är saken oafsluten.

Herr talman: Hwad nu discourerat är, hörer icke till förewarande ämne, utan som det jämwäl kan inträffa i alle deputationer, så må det blifwa en särskild öfwerläggning, huru saken bör hjälpas. Imedlertid hemställer jag, om icke förewarande § bifalles, hwilcket med Ja beswarades.

8 § uplästes, och bifölls med den tillägning, att den, som uppenbarar hwad tyst hållas bör, skall straffas efter 4 cap. 5 § missgärningsbalken.

Herr talman hemstälde, om icke någon af ståndets herrar ledamöter kunde anmodas, att gå med de nu af ståndet gjorde anmärkningar, öfwer secrete utskottets instruction, till prästeståndet. Härigenom kunde den förmån winnas, att prästeståndet nu genast finge tillfälle, att sig deröfwer utlåta.

Herr talman återtog discoursen angående riksens ständers contoir och rikets gamla gäld, samt förestälde huru nödigt det wore, att riksens ständer kunde få förteckning på alle dem, som ännu hafwa att fordra, samt att deputationen, som desse ärender kommer att företaga, måtte, till upplysnings ärhållande, en sådan förteckning upgifwa.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg hölt före, att detta bäst kunde skje af kongl. kammarcollegio.

Härmed afstadsnade åter denna discours.

Och företogs den projecterade instructionen för secreta och justitiae-deputationerne.⁶⁶

1 § uplästes och gjordes wid de orden, *och om rikets grundlagar*, denna tillägning, *samt lag och förordningar*.

2 § uplästes och bifölls.

3 § uplästes och bifölls.

Herr borgmästaren Fries återkom med berättelse, att han fått företräde hos prästeståndet, och anmält de af ståndet gjorde anmärkningar öfwer secrete utskottets instruction, hwaröfwer prästeståndet wisat dess nöije och lofwat swar.

Herr talman utkallades och wid återkomsten anmälte, att herr commercerådet Nordencrantz wore i förmaket, och begjärt företräde, wiljandes inlämna något sitt ytterligare yttrande, angående den skrift, som honom

⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 1.

blifwit genom justitiaecancelleren förbudt, att utdela, hwarom hans förrut afgifne och i ståndet upläste memorial vidare förmäler.

Men åtskillige af ståndets herrar ledamöter påminte, att borgareståndet redan under sidstledne riksdag, beslutit, att inge företräden skulle lemnas, åt andre än de, som ifrån något stånd kunna blifwa afsände.

I anledning häraf anmodades herr borgmästaren Renhorn, att tala med herr commercerådet, och emottaga den skrift, han ärnat till ståndet inlemna.

Herr borgmästaren Renhorn afrådde, och aflämnade wid återkomsten nyss berörde skrift.⁶⁷

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo och, efter aflagd wanlig hälsning, aflemnade ordföranden, Otto Olofsson, ett bondeståndets extractum protocoll, af detta dato,⁶⁸ hwilcket uplästes, och hwaruti bondeståndet gifwer wid handen dess högeliga åstundan, att snart se riksdagen i activitet, secrete utskottet och samtelige deputationerne satte, samt att fram⁶⁹ för allt annat, riket först må wårdas och frälsas, så att ro och stillhet och en önskelig frid må återwinnas, uti hwilcket alt bondeståndet om bifall anhåller.

Herr talman bad deputerade förmäla borgareståndets hälsning tillbaka, med försäkran, att som borgareståndet hyste samma åstundan, som bondeståndet, så lærer och borgareståndet icke underlåta, att gjöra alt hwad möjligt är till det gemensamme ändamålets winnande.

Bondeståndets deputerade afrådde.

Herr borgmästaren Schauv hemstaldte, om icke de puncter, uti den gamla instructionen, som uti denne nya åberopas in margine, måtte tillika upläsas. Detta bifölls, och uplästes på detta sättet 1, 2 och 3 §§ åter, hwarwid icke något vidare påmintes.

På lika sätt uplästes alle de följande §§ och bifölls.

Sluteligen uplästes den projecterade eden och bifölls likaledes.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Wid närmare eftertänkande finner jag mig föranlåten, att något påminna wid 7 § af denna nu upläste instructionen. Paragraphen innehåller, att början med protocollernes genomläsande skall göras ifrån sidsta riksdags begynnelse, eller där deputationerne wid sidsta riksdag slutat; deputationerne likwäl obetagit, att gå till de förre protocollerne, när nödwändigheten sådant fordrar. Men här är frå-

⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 11.

⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 2.

⁶⁹ *fram* i prot.

gan, om icke deputationerne böra äga rättighet, att, när så behöfwes, gå till de sednare protocollerne. Det kan lätteligen hända, att ett mål i protocollerne från den förre till denne riksdagens början, en eller flere gånger, warit förehaft, men icke aldeles blifwit afgjordt förr än något efter denne riksdagens början. Om nu målet är sådant, att den, hwilcket det angår, ej kan utan lidande och skada afwänta nästkommande riksdag, hwarföre skall icke det sednare protocollat, som wid sakens sluteliga afgjörande blifwit hållit, kunna infortras.

Herr rådman Burtz: I sådane händelser, som stundom förefallit, äger deputationen den rättighet, att infortra rådets förklaring, och således äro protocollerne onödige.

Härmed stadnade denne discours.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg begärte underrättelse, om icke herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige respective talmännen öfwerlagt, hwilcke deputationer wid denne riksdag komma att förordnas, och om ide icke snart skola börja deras wanliga arbeten.

Herr talman lämnade härå till swar, att herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talmännen kommit öfwerens, att alle wanlige deputationerne skola jämwäl denna gång förordnas, och är jämwäl aftaldt, att den af borgareståndet begjärte fiskerideputationen skall sättias. I anledning hwaraf herr talman hemstälde, om icke herrar electorerne måtte sammanträda, och wälja ledamöter till alle deputationerne, till det antal, som förrut wanligit warit. Skulle någon tillökning sedan behöfwas, såsom tilläfwentys uti secreta deputationen, kunde den snart skje.

Herr grosshandlaren Clason påminte, att som ingen fiskerideputation tillförene warit förordnad, så wore icke eller något antal på dess ledamöter fastställdt, och ståndets electorer således i owisshet, huru många dertill borde wäljas.

Herr talman anmälde, att herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talmännen hållit före, att till denna deputation måtte af ridderskapet och adelen wäljas åtta, och af hwartdera af de öfrige stånden fyra ledamöter.

Anslag befaldtes till i morgon klockan 10.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 4 November

S.d. Herr talman hemstälde, om icke secreta handels- och manufacturdeputationens instruction måtte,⁷⁰ till öfwerseende företagas.

Detta bifölls och uplästes.

1 § Hwarwid, och som en särskild deputation kommer att förordnas öfwer fiskerierne, ty fant ståndet godt, att ordet *fiskerier* i denne § går ut.

2 § uplästes och bifölls.

3 § uplästes och bifölls.

4 § uplästes och bifölls.

5 § uplästes och bifölls.

6 § uplästes.

Herr rådman Hylphert hemstälde till ståndets närmare öfwerläggning, huru wida det wore öfwerensstämmande med rikets sanskylliga wäl, att uti skjjeppningspraemier till femton procent utdelas till dem, som utskjeppa tröjor och strumpor af regarn med mera, då likwäl inhemske städernes handlande icke äro i stånd, att få det de behöfwa, ehuru de nog göra sig möda därom.

Herr borgmästaren Renhorn instämde härmed, och lade härtill, att bristen på sådane wahrer är så stor, att oansedt man beställer wahrerne ett halft åhr förut, innan de egenteligen behöfwat, så får man dem likwäl icke. Och hölt herr borgmästaren fördenskull före, att deputationen borde tillse, det bot härå måtte skaffas.

Herr grosshandlaren Clason: Jag kan icke föreställa mig, att de bewiljade utskjeppningspraemierne på de berörde wahrer haft den werkan, som man nu welat föreställa. Icke dess mindre måste det stå fast, att det afseende, som riksens ständer med utskjeppningspraemiers fastställande haft, är wälgrundadt, ty ju större utskjeppning, som kan skje, ju mera winner riket.

Herr rådman Hanqvist yttrade sig i samma mening, med den tillägning, att man lärer, innom ett till twänne år, ej få ordsak att klaga öfwer brist i detta mål, enär de orsaker, som nu åstadkommit bristen, nödwändigt af sig sielfwe måste uphöra.

Herr directeuren Schenbom: Man kan icke neka, att här ju varit brist på åtskillige wahrer, men man lärer och härhos böra taga i betänckande, att

⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 1.

requisitionerne och afsättningen varit starka. Utom detta bör man komma ihåg, att wid fabriqverne äro ofta stor brist på arbetare, i synnerhet på spinsell. Detta alt åstadkommer närwarande swära omständigheter. När freden återställes, är jag wiss derpå, att man hwarken i detta, eller andre mål, lærer behöfwa klaga öfwer brist.

Herr borgmästaren Renhorn: Här torde wara ännu flere orsaker till brist och dyrhet på wahror, så desse, som andre. Egennyttan har många illgrep. Det skulle lämna oss till föga heder, som, å städernes wägnar, här äro samlade, att afhjelpa rikets billiga klagan, om wi icke sättje bomar emot sådane påfund, hwilcke försättia oss och riket i det förskräckeligaste tillstånd. Silfrets värde är drifwit alterum tantum öfwer pari. Priset på wahror har tilltagit i samme mån. Riksens ständer få skullden för altsammans, och regeringssättet gjöres förhateligit. Gud låte oss då en gång få rätt på driffjädrener till alt detta onda.

Herr talman: Nog se wi alle siukdomen, men huru skola wi finna bote-medlen däremot. Hwad den nu i synnerhet öfwerklagade bristen på wisse wahror beträffar, så är instructionen nog tydelig, att deputationen skall undersöka och skaffa bot derå. Således lærer wid den upläste § icke något wida wara att påminna.

I anledning häraf bifölls 6 §.

7 § uplästes och bifölls.

Herr rådman Hylphert påminte, att åtskillige manufacturidkare hade exclusive privilegier, och som desse icke hade att fruckta, det någon kunde täfla med dem, eller gjöra dem afsättningen swår, så tillwätkade de ock wahror efter godtycke, och satte å dem sådant pris, som dem behagade. Hwarföre herr rådman hölt före, att deputationen borde detta närmare efterse, och skaffa bot derå.

8 § uplästes och bifölls.

9 § uplästes och bifölls.

10 § uplästes och fant ståndet nödigt, att wid de orden, *högsta försälgningspris*, tillägga de ord, på utrikes orter.

Herr talman utkallades, och anmälte wid återkomsten, det kyrkjoherden doctor Celsius wore i förmaket, och hade berättat, det prästeståndet hade till öfwerseende förehaft secreta utskottets instruction,⁷¹ och därwid gjordt

⁷¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 1.

en ock annan anmärkning, samt tillägning, och för öfrigit jämwäl bifallit en del af de anmärkningar, som borgareståndet gjordt, och med prästeståndet communicerat. Hemställandes herr talman, om icke doctor Celsius måtte få företräde.

Hwilcket bifölls, och kyrkjoherden doctor Celsius företrädde, samt anmälte dess ärende, på sätt, som herr talman nyss förrut anfört, och gaf härhos wid handen, att prästeståndet wid 2 § tillagt, det må secrete utskottet icke befatta sig med kungsgårdars förläning, utan sådant till plena upgifwa.

En ny §, angående manufactursystemens uprätthållande, och huru manufacturfonden bör användas, hade prästeståndet projecteradt och funnit nödigt, att införa imellan 5 och 6 §§, hwilcken § doctor Celsius utur ett papper upläste.

Wid 7 § hade prästeståndet tillagt, att secrete utskottet icke må gifwa tillstånd till kronolotteriers inrättande, samt lifräntor, utan plenorum wettskap.

För öfrigt hade prästeståndet bifallit de af borgareståndet, wid 1 och 5 §§, gjorde anmärkningar, men funnit betänckeligit att ingå uti den tillägning, som borgareståndet gjordt, angående straffet för dem, som bryta tysthetseen, hållandes prästeståndet före, det wara nog hwad i § redan förrut projecteradt är. Och lofwade doctor Celsius, att prästeståndet skulle snart tillståndet insända dess skrifteliga yttrande, öfwer alt hwad nu anfördt blifwit.

Herr talman tackade för det förtroende, prästeståndet i detta mål behagat wisa, och bad doctorn anmäla ståndets tjenstwänliga hälsning tillbaka.

Kyrkjoherden doctor Celsius afträdde.

10 § af den förewarande instructionen⁷² uplästes åter, och yppade sig discours, om icke den delen af 3 puncten i denne §, som rörer järncontoiret, borde gå ut. Större delen af ståndets herrar ledamöter höllo före, att detta contoир haft en skadelig wärkan på järnhandelen, i det järnprisen blifwit alt för högt updrifwen här hemma i riket, oansedt man nu utom lands finge mindre för ett skjoppund järn, än då priset war medelmåttigt. Och som de nuwarande höge järnprisen höllts före wara största orsaken till den alt för högt uptagne wexelcoursen, och följacketligen till den mångfalldiga skada, som riket deraf lidet, och lida måste, ty wore högstnödigt, att detta conto-

⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 1.

rets inrättning och författningar måtte öfwerses, och alt hwad deruti skadeligit pröfwas kan, aldeles ändras och afskaffas. Härwid kom wäl under öfwerwägande, att järncontoiret wore, wid riksdagen 1752, genom riksens ständers secrete utskotts tillstyrkande, förklarad ett bruksägarnes enskilte egit wärk, samt att detta wärk i anledning deraf, wore tagit i Hans Kongl. Mai:sts nådigsta protection, emot alle sådane försök, hwarigenom någon ändring uti inrättningen kunde tillärnas. Men som härhos påmintes, att riksens ständers secrete utskott medelst detta dess tillstyrkande, omöjliggen hade kunnat hysa den tancka, att en inrättning icke kunde eller borde ändras, som med tiden befunnos skadelig, så kunde ock den protection, som contoiret ärhållit, icke sträcka sig widare, än så länge inrättningen befunnos medföra, den för riket påsyftade nyttan. Detta ärendets bepröfwande tillhör oförnekneligen riksens ständer, hwilcka äro förbundne och äga full magt och myndighet, att undersöka, ändra och afstraffa alle de fel och missbruk, som i rikets hushållning sig yppa, så att ingen ärhållen protection häremot gälla bör. För öfrigit, och emedan järncontoirets fond, I dalers kopparmynt, som af hwarje skjeppund stångjärn ärläggas, enär det å stapelstads wåg upwäges, enligit Kongl. Mai:sts förordnande om sielfwa inrättningen, altid betalas af kjøparen, men icke af säljaren, och brukspatronerne således, såsom bruksägare, icke kunde sägas hafwa ärlagt den fond contoiret undfått och äger, så wore det nog besynnerligit, att contoiret blifwit förklaradt för deras wärk, hwilcket de äga att enskildt wårda.

I anledning af alle desse nu anförde considerationer, fant ståndet nödigt, at den delen af 10 § 3 punct, ifrån ordet *hwarjämte* går ut, och anmodades herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, att upsättia extractum protocolli härom till nästa plenidag.

Herr borgmästaren Fries anmälde, att en ledamot af bondeståndet wore i förmaket, och begjært underrättelse, om borgareståndet bifallit bondeståndets, i går aflemnade, extractum protocolli och begjären,⁷³ att riksdagen måtte snart sättias i activitet, och secrete utskottet, samt deputationerne förordnas.

Herr talman påminte, att detta extractum protocolli wore redan upläst i går, då bondeståndets deputerade det inlämnade. Och hemstälde herr tal-

⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 2.

man, om icke ståndet behagade det samma bifalla, hwilcket med Ja beswaredes.

Herr borgmästaren Fries anmodades, att lemna bondeståndets utskickade underrättelse härom.

11 § af den till öfwerseende företagne instructionen⁷⁴ uplästes och bifölls.

12 § uplästes, och som borgareståndet funnit nödigt, det en särskild deputation öfwer fiskerierne må förordnas, så kommer denne § att gå ut.

13 § uplästes.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag håller före nödigt wara, att wid denne § gjöres den tilläggnig, det manufacturcontoiret ej må lyda någre enskildte befallningar från deputationen, angående penningars utbetalande.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har icke funnit någorstädes, i denna instruction nämnas, om de fabriqvers uphjelpande, som af wädeld lidit skada, och som jag håller före, att sådane fabriqver böra återhjelpas, i det tillstånd, som med deras inrättning warit påsyftadt, så hemställer jag, om icke denna tilläggnig må göras.

Herr borgmästaren Johan Boberg hölt före, att denna tilläggnig wore så mycket mindre nödig, som deputationen altid låtit sig angelägit wara, att i möjligaste motton hjelpa sådane fabriqver.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har mig bekandt, att så skjedt, som nyss anfördt är, men icke dess mindre håller jag för nyttigt, att den projecterade tilläggnigen gjöres.

Herr talman: Jag kan icke se, hwartill den föreslagne tilläggnigen skall wara nyttig, enär deputationen ändå lika fullt drager försorg, att de fabriqver, som, utan egit förwällande, lidit skada af wädeld, blifwa hulpne.

Herr borgmästaren Cervin påminte, att tilläggnigen wore, för tydelighetens skuld, nödig.

I anledning här af, hemstälde herr talman, om den föreslagne tilläggnigen må skje.

Hwilket bifölls.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Ehuru jag nyss förrut tillstyrkt, att den nu bifallne tilläggnigen, såsom i denne casu nödig må skje, så hål-

⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 1.

ler jag dock före, att med encouragement, och understöd bör sparsamt förfaras, hälst fonden ej lærer wara tillräckelig. Månge hafwa wäl fått löften på penningar, men hittils icke ärhållit det ringaste. Om flere få dylika löften nu, lära wi böra täncka uppå, att skaffa en dubbel fond, och när skall då denna dryga pålagan uphöra?

Herr borgmästaren Renhorn: Mig tyckes, att i wår discours yppar sig någon contradiction. Å ena sidan begäres, att deputationen må instrueras, att lemna understöd åt dem, som lidit skada. Å andra sidan säges, att de som sidsta riksdag fått löften på penningar af manufacturcontoiret, hafwa intill denne tid icke ärhållit något, emedan fond dertill felat. Min oförgräpelig mening är fördenskull, att deputationen bör till secrete utskottet inkomma med dess berättelse om fondens tillstånd, samt huru wida den kan wara mer eller mindre tillräckelig till att betala det, som lofwadt är, och än vidare kan behöfwas. Denna berättelse bör sedan upgifwas till plena, på det riksens ständer måge deraf se wärkelige tillståndet, och rätta deras resolutioner derefter. Imedlertid bör icke något lofwat eller gifwas.

Herr rådman Hanqvist: Jag är aldeles ense med herr borgmästaren Renhorn, men jag bör härhos gifwa wid handen, att det icke warit deputationens fel wid sidste riksdag, att de som då fått löften på penningar, dem sedermera icke ärhållit. Deputationen hade riktigt stäldt dess räkning öfwer de föreslagne utgifterne, efter de inkomster, som, i anledning af den faststälde fonden, borde och kunde inflyta till manufacturcontoiret. Men kort derefter utkom, genom regeringens åtgjörd, ett förbud emot många wahrors införsel, dem deputationen ansedt för tillåtne, och för hwilcke manufacturfond wid införselen borde betalas. Genom detta förbud har således manufacturcontoiret måst sakna en stor del af den inkomst, som eljest skolat inflyta, och fördenskull icke warit i stånd att utbetala, hwad som blifwit lofwat.

Herr talman: Det är mig nogsamt bekandt, att wid sidstledne riksdag så skjedt, som nu berättadt är, och är det icke möjligit, att nu annorlunda kan förfaras. Deputationen måste nödwändigt först tillse, hurudana omständigheterne i manufacturcontoiret äro, hwad som återstår att betala, hwilcken fond där kan wara att tillgå, och huru alt sammans bör hjälpas, innan deputationen kan föreslå någre nye utgifter. Således håller jag för onödigt, att härom införa något uti instructionen.

Ståndet instämde jämwäl härmed.

Herr borgmästaren Renhorn: I följe af ståndets begäran har jag författadt det tillärnade extractum protocollii, angående capita familiarum, som från arméen till riksdagen hemrest, och hemställer jag om icke det samme, nu må upläsas.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och berörde extractum protocollii uplästes, samt efter någon liten öfwerläggning bifölls, lydande sålunda:⁷⁵

S.d. Höglöflige ridderskapet och adelen har, genom en deputation, gifwit borgareståndet tillkänna, sig hafwa fastställt, att hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmäla dem till återfående af sine tjenster, som wid arméen i Pommern begjärt afskjed, att, såsom capita familiarum, kunna biwista riksdagen. Detta skall och, efter erhållen underrättelse, redan wara af Hans Kongl. Mai:st i nåder bifallit.

I anseende dertill hafwa de öfrige ständen sig med borgareståndet förenat, att framdeles företaga sig detta måls skjärskådande, sedan det på wanligt sätt blifwit utarbetadt.

Det har emedertid icke kunnat undwika ståndets upmärksamhet, att saken blifwit slutad, innan den frågan hos ståndet hunnit uptagas och afgjöras, huruwida, tillika med wederbörandes riksdagsmannarätt, äfwen den owilckorliga förpligtelsen borde öfwerwägas, hwartill alla rikets tjenstgörande ämbetsmän, till följe af de för dem gifne lagar, äro förbundne emot riket, till bewakande af dess säkerhet.

Borgareståndet, som finner dess lagliga rätt härigenom minskad, har derföre icke kunnat undgå, att så uti detta, som alle öfrige ärender förbehålla sig den rätt, som regeringsform och riksdagsordning föreskrifwit och utstakat.

Och på det att grundlagarne måge warda bibehållne uti deras afsigt och kraft, det beswurne regeringssättet befastadt, frid och ordning uprättade, samt en oförkränckt enighet emellan riksens ständer än vidare stadfastad, har borgareståndet funnit angelägit wara, att detta ärendet till hela sin beskaffenhet må af secreta deputationen, ibland de första ärender, företagas och bepröfwat, samt sedan riksens ständers vidare öfwerwägende hemställas.

Secreta deputationen har derwid att undersöka, om de härom utkomne lagar icke warit tillräckelige, samt tillse, huru dylike irringar för framtiden måge förebyggas, som bäst lærer skje, då tydeligen ut-

⁷⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12.

stakat warder, hwad rätt capita familiarum kunna äga att, under tjenstgörande i krigstider, resa till riksdagarne.

Borgarståndet, som icke mindre än de öfrige respective stånden haft sorgfällig ömhet derom, huru rikets säll- och säkerhet må winnas, och det meniga bästa upbyggas, igenom förtroende och lagarnes widmagthållande, tillförser sig häruti ett gemensamt biträde, som för nu och framtiden kan afböja vidare twetydighet härom, hwilcket derföre med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Herr talman hemstälde, om icke detta extractum protocollii måtte, så snart det blifwit renskrifwit, afsändas till de öfrige respective stånden, men en talrik deputation.

Men ståndet fant godt, att detta protocollsutdrag måtte allenast med twänne deputerade afsändas, till de öfrige respective stånden.

Uplästes å nyo ett af herr commerçerådet Nordencrantz inlemnadt och, under den 31 i sidstledne månad, förehaft memorial,⁷⁶ angående ett tryckt och till riksens ständer ärnadt arbete,⁷⁷ hwilckets utgifwande Hans Kongl. Mai:st genom justitiaecancelleren låtit förbiuda, innan Kongl. Mai:st för godt funno, att det till riksens ständer öfwerlämna.

Uplästes en af commerçerådet Nordencrantz sedermera inlämnad närmare förklaring, öfwer det nyss uppläste memorialet. Ut in actis.⁷⁸

Uplästes ett af håfrättsrådet Carl Reinhold von Strockirck ingifwit memorial, detta mål angående. Ut in actis.⁷⁹

Herr borgmästaren Renhorn: För min del kan jag ej annat finna, än att commerçerådet Nordencrantz ägt ostridig rättighet, att, såsom riksdagsman, inlemna des arbete till riksens ständer, äfwen som ock riksens ständer kunna det emottaga, om dem så godt synes. En fri medborgare får säga alt det, som icke strider mot religionen, konungens höghet och rätt, samt rikets säkerhet. Och är det en så oförnekelig, som högst beklagelig sanning, att vår trånga frihet i skrifter och tryck hindrar mångfaldige uplysningar, som eljest kunde komma oss till nytta. Wi få ej mera weta, än det

⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 10. Tryckt i *RAP* 20, bil. 10. Jfr ovan vid not 63.

⁷⁷ *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 11.

⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 12. Tryckt i *RAP* 20, bil. 11.

wissa privilegierade personer behaga lemna oss kundskap om. Jag har ock skrifwit något, och welat framgifwa det, men det blef mig förment. Om sådane betsell skola få läggas på, wälmenande medborgares pennor, lära wi snart nog röna påfölgden deraf. Böcker äro dyre, studier mindre aktade och mästedels förhastade. Om så fortfares, gode skrifter få suprimeras, och ingen anständig tryckfrihet lemnas, kan jag ej annat se, än att man lærer wilja så småningom införa ett nytt mörker, och däruti nyttia ett slags tro-sarticlar, sanningen och oss till skada. Hwad håfrättsrådet Strockirck an-fört, tyckes syfta på något dylikt, och under sidsta riksdag hade dåwarande justitiaecancelleren Fredenstierna ej försyn, att wilja draga under sitt tilltal, auctoren till et wist inlemnadt memorial. Wi få tala om Gud och konung-en, och ingen anser det illa. Wåre grannar, oansedt stadde under enwäldet, äga frihet att tala om deras samhällens omständigheter, så fritt, artigt och starkt, som wi ett fritt folck knapt wåga täncka. Således lærer wara nödigt, att bot skaffas härå, och hemställer jag härhos, om icke tillstånd må lem-nas herr commercerådet Nordencrants, att till ståndet inlämna det arbete, hwarom nu frågan är.

En och annan begärdte, att detta ärende måtte hwila, och ligga på bordet till nästa plenidag.

Herr talman: Förewarande ärende är ett ämne, som aldeles förtjenar att tänckas på. Det är aldeles sant, hwad borgmästaren Renhorn anført. Alt mörker härhörer af okunnighet, så länge det bibehålles, är fåfängt att wänta någre uplysningar. Det hade warit och är omöijeligit, att hedendo-mens mörker kunnat så länge bibehållas i werlden, om icke präster och re-genter hade med flit och wäld förtryckt christendommens lius. Det wore ock omöijeligit, att wisse folkslag ännu kunde wara så litet kunnoge, om deras tillhöriga rättigheter, om de icke på lika sätt, som sagt är, dölgdes för dem. Ett fritt folck bör äga den rättighet, att fritt täncka, tala och skrifwa, när religionen och grundlagarne icke undergräfwes.

Herr borgmästaren Schauv: Man har begjært, att ärendet skall ligga på bordet, men jag kan icke se, hwarföre wi ej nu straxt skulle kunna företaga och afgjöra det. Och kan jag, för min del, ej annat än bifalla, att commer-cerådet Nordencrantz må få inlämna dess arbete till ståndet.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg förklarade sig aldeles ense, med det herr talman och herr borgmästaren Renhorn nyss förrut anfördt, och

tillstyrkte, att commercerådet Nordencrantz måtte få inlemna till ståndet, det tryckte arbete, hwarom frågan nu varit.

Herr talman hemstaldte, i anledning häraf, om icke ståndet behagade bifalla, att det af herr commercerådet Nordencrantz anmälte arbete, måtte till ståndet inlemnas.

Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Anslag befordtes till i morgon klockan 10, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 5 November

S.d. Företogs den af instructionsdeputationens, under sidstledne riksdag, författade instruction för urskillningsdeputationen.⁸⁰

1 § uplästes och bifölls.

2 § uplästes och bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner mig föranlåten, att wid detta tillfälle göra en påminnelse. De, som woro tillstädes wid sidstledne riksdag, lära ärhindra sig, att den qvaestionen då i justitiaedeputationen yppade sig, i anledning af en föreställning från kongl. justitiaerevisionen, i saken angående Bång och Pripp, huruwida fatalier i oeconomiemål borde lemnas öppne. Ärendet kom ändteligen till riksens ständers plena, och tu stånd stadnade emot tu. Icke dess mindre är en förordning härom utkommen sidstledit åhr, som stadgar fatalier i dylika mål. Härwid förefalla åtskilliga betänckeligheter. Men nog af att man kan med skjäl säga, att den sökande och lidande har skada häraf, men regering och collegier nyttia. Jag tror icke, att någon lærer gilla denna, emot riksens ständers mening, och utan dess ordenteliga fattade beslut, utkomne förordning, och således lærer det wara nödigt, att samma, utom riksens ständers wetskap, utfärdade förordning må nu genast uphäfwas. Eljest torde wederbörande i urskillningsdeputationen nu wilja nyttia densamma till de lidandes förtryck.

Herr borgmästaren Schauv: När tu stånd stadna emot tu i deras resolutioner, bör målet icke expedieras, så framt det icke kan och bör, efter grundlagen, anses för ett rikswårdande ärende. Om en sådan förordning emot

⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens expeditioner, nr 1.

grundlagen utkommit, bör hon nu uphäfwas, och den författning widtagas, att sådane förordningar hädanefter, imellan riksdagarne, ej måge utfärdas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg yttrade sig i samme mening, med den tillägning: Felet i detta mål måste wara härkommit ifrån expeditionsdeputationen, som ansedt ärendet för rikswårdande, och fördenskill det samme till Hans Kongl. Mai:st upgifwit, oansedt tu stånd stadnat emot tu i resolutionen deröfwer. Som det icke ännu är så egenteligen afgjort, hwad som bör anses för ett rikswårdande ärende eller icke, har händt, att expeditionsdeputationen ofta upgifwit sådane, som bordt innehållas, och derigenom har lagstiftande magten icke sällan blifwit dragen från riksens ständer, dit hon dock, enligt grundlagen, endast hörer.

Herr talman: Det är bekant nog, att det missbruk, som nu omrördt är, icke sällan imellan förre riksdagar förelupit. Men som flere dylike casus, sedan sidsta riksdag, yppadt sig, så hemställer jag, om någon conjuncture kan wara fördelaktigare än nu, att söka rättelse deruti. Att förordningar imellan riksdagarne utkomma, som riksens ständer icke sielfwe tillstyrkt, är ett tydligt bewis, att regeringssättet icke ännu är så stadgadt, som det bör. Och som vi hafwe bewis, att icke allenast förordningar i mindre mål, utan och sådane, utom riksens ständers wetskap, utkommit, som, till en stor del ruinerat de handlande, så lærer wara hög tid, att en gång för alle widtaga sådan författning, det inga utkommande förordningar skola gälla för lag, som icke af riksens ständer sielfwe blifwit stadgade.

Herr borgmästaren Renhorn: Här säges, att expeditionsdeputationen lærer ansedt detta nu förewarande ärende för rikswårdande, och fördenskill det samme till Hans Kongl. Mai:st upgifwit. Men huru sådant kunnat eller bordt skje, begriper jag icke. Det är wist, att tu stånd stadnat i resolutionen emot tu, hwilcket jag af sielfwe påskrifterne på documentet kan bewisa, och till den ändan will jag upläsa resolutionerne. Och således hade detta ärende bordt alldeles nedläggas hos deputationen, hälst det aldrig kan komma under titul af rikswårdande.

Herr handelsman Bagge: Man lærer icke twifla, att de lagar och förordningar, som i senare tider, utom riksens ständers wetskap, utkommit, böra och kunna ändras. Men frågan är, om icke gamle lagar, som förrut blifwit utfärdade, och ännu bibehållas, ehuru skadelige de kunna wara, jämwäl böra afskaffas.

Herr justitiarien Faxell: Frågan äro här egenteligen huru man skall förfara med de emellan riksdagar utkommande proflagar. Ärendet är wigtigt och betydande, och fordrar fördenskull en närmare öfwerläggning, och som för denna gången i synnerhet angelägit är, att urskillningsdeputationen wid denna riksdag ej må följa den förordning, som nu är in qvaestione, så hemställer jag, om icke bäst wore, det ståndet, genom extractum protocolli, må begjära, att samma förordning ej må nu hos urskillningsdeputationen attenderas eller gälla, innan hon af riksens ständer blifwit öfwersedd och faststald. Sedermera kan en annan städad föreställning, om alle dylicke förordningar till de öfrige respective stånden utfärdas, när man får mera tid, att täncka derpå.

Herr borgmästaren Fries: Som jag, för min del, ej annat kan finna, än att förordningen, hwarom nu frågan är, utom en §, är nyttig, så tror jag ock bäst wara, att med extractum protocolli må hafwas anstånd, till dess man får se, om urskillningsdeputationen will nyttia förordningen eller icke. Då i det förre fallet lærer wara tid nog, att låta vårt extractum protocolli afgå.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det blefwe för sent, att begära ändring uti förordningen, när derom redan lika som blifwit sluten för den sökande, ehuru lidande han kan wara, och är jag fördenskull af den tancka, att ändring nu genast må begjöras, på det ingen fråga om denna förordning må kunna förefalla.

Härmed instämde herr borgmästaren Renhorn till alla delar.

Herr talman hemstaldte i anledning häraf, om icke genom extractum protocolli, hos de öfrige respective stånden må begjöras, att denna förordning, hwarom nu discoureradt är, må till dess wärkställighet hwila, in till dess hon af riksens ständer kan blifwa öfwersedd och faststald, och att urskillningsdeputationen således ej må wara bunden, att följa den samma.

Detta hemställande bifölls, och åtog sig herr justitiarien Faxell, att uppsättja extractum protocolli härom.

Widare hemstaldte herr talman, om icke framdeles jämwäl någon föreställning hos de öfrige respective stånden må göras, angående alle imellan riksdagar utkommande, men ej af riksens ständer sielfwe, tillstyrkte förordningar.

Detta bifölls likaledes.

3 § uplästes.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har mig bekennt, att de till urskillningsdeputationen inkommande målen, emot tagas af en cancellist wid riddarhuset, och efter wanligheten handteras nog enskildt. Och som detta strider emot den säkerhet, som riksens ständer böra äga, så wäl, som de sökande, så hemställer jag, om icke nödigt wara lærer, att någon annan säker man, af herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige respective talmännen, må till detta ärende förordnas, samt med ed förpligtas att emottaga, riktigt nummerera, och förwara de inkommande ärender.

Herr borgmästaren Omnberg: Jag påminner mig nogsamt, att, wid början af sidste riksdag, åtskillige oordningar i detta mål förelupit, och således fordrar sielfwa nödwändigheten, att någon sådan författning widtages, som nu föreslagen är. I synnerhet bör den, som kommer att emottaga ärenderne, förbudas, att utlemna någon act, och lærer detta bäst kunna wärkställas, om herr talman anmodas, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen gjöra föreställning om nödwändigheten, att en sådan anstalt må fogas, som säkerheten i detta mål kräfwer.

Herr talman frågade, om detta herr borgmästaren Omnbergs yttrande finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Likaledes bifölls den upläste 3 § och

4 § uplästes och bifölls.

5 § uplästes samt bifölls.

6 § uplästes.

Herr borgmästaren Cervin: Det lærer wara nödigt, att deputationen tillser, det inge andre, än enskilte ansökningar, betungas med charta sigillata, och att följakteligen städernes fullmäktige, som tala för deras städer, ej måge härmed graveras.

Herr talmannen: Jag wet ej annat, än att deputationen således förfarit, wid förre riksdagar. Skulle något emot förmodan häremot wilja företagas, bör det rättas, och wil jag tala härom med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen.

7 § uplästes och bifölls.

8 § uplästes och bifölls.

9 § uplästes.

Och föreföll härwid någon discours, huru förfaras bör, enär sådane casus kunna förefalla, såsom riddaresyner och hyrestwister, hwilcke ej få gå längre, än till håfrätten. Men som ståndet hölt före, att ingen kan förmenas,

att vidare söka dess rätt, äfwen i desse mål, så stadnade denna discours och § bifölls.

Sedan uplästes alle återstående §§ af denna instruction och bifölls.

Ett från riddarhuset inlemnadt project,⁸¹ till anslag för urskillningsdeputationen uplästes och bifölls, äfwen som ridderskapet och adelen, samt prästeståndet förrut deras bifall dertill lemnat.

Herr talman gaf wid handen, att prästeståndet nu skrifteligen inlemnadt de, genom kyrkjoherden doctor Celsius, förrut anmälte anmärkningar, öfwer den projecterade instructionen för secrete utskottet.⁸² Hemställandes herr talman, om icke desse anmärkningar och tilläggningar nu måtte företagas, hwilcket bifölls.

Och uplästes prästeståndets wid 2 § gjorde tillägning, det må secrete utskottet icke befatta sig med kungsgårdars förläning, utan sådant till plena upgifwa, hwilcken tillägning ståndet jämwäl fant skjäligit att bifalla.

Uplästes den af prästeståndet projecterade §, att införas emellan 5 och 6 §§ af denna instruction, angående manufacturssystemens uprätthållande, fondens upbärande, och dess användande till sine wederbörlige behof, med mera. Ut in actis.

Men som alt hwad denne projecterade § innehåller, finnes infört uti instructionen för secreta handels- och manufacturdeputationen, dit det egenteligen hörer, och hwarest alle fyre respective stånden hafwa sine deputerade, ty fant ståndet aldeles betänckeligit, att bifalla denne projecterade paragraph.

Prästeståndets tilläggningar wid 7 § uplästes, 1:o att secrete utskottet icke må gifwa tillstånd till cronolätteriers inrättande, samt liffräntor, utan plenorum wettskap och samtycke, samt 2:do, att hwad denne 7 § förmåler, om deputerade till wisse ärenders utarbetande, må äfwen sträcka sig till secrete handels- och manufacturdeputationen, med mera. Ut in actis.

Men ståndet fant desse tilläggningar onödige.

Prästeståndets förklarade bifall till borgareståndets gjorde anmärkningar wid 1 och 5 §§ uplästes.

Och som prästeståndet förrut, genom dess deputerad, kyrkjoherden doctor Celsius, låtit förklara, dess tancka, at det straff, som 8 § stadgar för

⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens expeditioner, nr 1.

⁸² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 1.

dem, som bryta tysthetseden, wore nog, så hemställdte herr talman, om icke det af borgareståndet projecterade straffet, enligt 4 cap. 5 § missgjärningsbalken kunde gå ut. Hwilcket bifölls.

Herr talman påminte, att urskiljandet af ståndets beswär måtte ju förr dess hällre företagas, och att till den änden nödigt wore, det ståndet måtte utse någon af dess ledamöter, som kunde upsättia och föredraga allmänna beswären i deputationen.

Åtskillige herrar ledamöter ärhindrede, att herr borgmästaren Cervin förrut, och herr borgmästaren Johan Boberg, under sidstledne riksdag, haft ståndets beswär om händer, och som desse herrar således hade sig bäst bekandt, huru desse ärender böra handteras, så hölts före wara nödigt, att de måtte anmodas, att tillika åtaga sig denna mödan.

Herr borgmästaren Johan Boberg förklarade sig härtill willig.

Men herr borgmästaren Cervin undanbad sig detta beswär, och ändteligen, efter ståndets förnyade anmodan, begärte betäncketid, samt råderum, att härom öfwerlägga med herr borgmästaren Johan Boberg, hwarefter herr borgmästaren wille lämna swar.

Ståndet förklarade sig härmed nögd.

Herr talman anmälde, att statssecreteraren baron von Düben, gifwit wid handen, att någre beswär till Hans Kongl. Mai:st inkommit, rörande sådane riksdagsmäns wal, hwilcke redan i ståndet woro intagne. Och hade Hans Kongl. Mai:st fördenskull icke welat uptaga dem, utan först höra ståndets taleman däröfwer. Herr statssecreteraren hade i synnerhet nämt, att beswär wore inkomne från Uhmeå stad, öfwer den meddelde fullmagten, åt rådmannen Falck.

Herr talman hade aflagt wederbörlig tacksägelse för den lemnade under rättelsen, samt gifwit wid handen, att rådmannen Falck och jämwäl handelsmannen Jansson wore redan i ståndet intagne, och kunde ståndet ej annat, än bibehålla dem därwid. Men för öfrigit wille ståndet söka, at genom en tillärd förordning afhjelpa de sig yppande mångfalldige oredor wid riksdagsmannawalen. Herr statssecreteraren hade yttrat sig, det han hölle före, att Hans Kongl. Mai:st lærer låta härwid bero. I anledning häraf förestälde herr talman huru högnödigt det wore, att herrar deputerade, ju förr dess hällre, måge utarbete det utlofwade projectet till förordning i detta mål.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att herrar deputerade redan haft detta ärende under öfwerläggning, och lära icke underlåta, att så snart gör-ligit är, inlemna deras tanckar till ståndet. Imedlertid wore nödigt, att de inkommande beswären blefwo till uplysning hos deputerade inlemnade.

Herr borgmästaren Renhorn hemstälde, om icke herr rådman Falck måtte höras öfwer de emot honom anförde beswär.

Och herr rådman Falck yttrade sig häröfwer: Jag är ordenteligen wald och har ärhållit laglig fullmagt, af magistraten och borgerskapet under-skrifwen. Wid walet woro en del af dem, som nu beswärat sig, jämwäl till-städes, och hade de då icke något att påminna emot walet, utan kommo öfwerens med mig, så wäl som det öfrige borgerskapet om arfwodet. Se-dan sammansatte sig desse och någre andre, åtta till antalet, tillsammans, att anförda beswär hos herr landshöfdingen i orten, hwarest de fått afslag, och beswären häröfwer äro nu de, som nyligen till Hans Kongl. Mai:st in-kommit.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Herr rådmannen Falck är redan för en månad sedan, efter upwist laglig fullmagt, i ståndet antagen, och så-ledes håller jag det för betänckeligit, om hans fullmagt nu mera skulle stäl-las i qvestion, och remitteras till deputerade. Jag tror att både rättwisan och ståndets heder fordrar, att all vidare åtgjörd må afstadna.

Herr talman: Här kan icke wara någon fråga, om herr rådman Falck, han är en gång antagen och bör derwid aldeles bibehållas, utan meningen är al-lenast denna, att beswären måge aflemnas till herrar deputerade.

Herr grosshandlaren Clason förenade sig härmed, och lade härtill att herrar deputerade åstundade allenast beswärsskrifterne i det afseende, att herrar deputerade måtte deraf få uplysning om de grepp, som blifwit bru-kade, och således så mycket bättre wara i stånd, att kunna mota dem, uti den tillärnade förordningen.

I anledning häraf bilfölls, att beswären skola till herrar deputerade af-lämnas.

Herr talman inlemnade ett exemplar af Hans Kongl. Mai:sts nådiga all-männa proposition,⁸³ till samtelige riksens ständer, wid denne riksdag. Och kommer detta document att förwaras i cancelliet.

⁸³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 2.

Anslag befaldtes till i morgon klockan 8, för ståndets herrar electorer, och till klåckan half 11 för ståndets plenum.

Skilldes åt.

Åhr 1760 den 6 November

S.d. Herr borgmästaren Kock: Jag har närmare genomsedt ståndets i förrgår justerade extractum protocoll,⁸⁴ angående de från arméen till riksdagen hemreste capita. Wid slutet af detta extracto protocoll finnes jämwäl något infördt, som rörer andre ämbetsmän, hwilcke lemnadt deras sysslor och rest till riksdagen. Och som jag frucktar, att detta torde upväcka någon aigreur, och kanske göra ärhållandet af vårt påsyftade ändamål swårare, så hemställer jag, om icke denne mening må gå ut. Jag hoppas härutinnan så mycket mera bifall, som berörde extractum protocoll icke ännu är afsendt, och sielfwa saken, igenom denna lilla ändring, alldeles intet lider, hällst deputationen ändå icke kan undgå, att jämwäl uptaga denna omständigheten, såsom alldeles hörande till sakens hela sammanhang.

Ståndet tog detta hemställande under öfwerwägande, och fant godt, att berörde mening wid slutet måtte gå ut, hwarefter anbefaldtes, att detta extractum protocoll skulle genast renskrifwas, på det samma i dag måtte kunna till de öfrige respective stånden afsändas.

Uplästes ett, af rådmannen och riksdagsfullmäktigen från Eschillstuna stad, herr Hillebrand Wessman, inlemnadt memorial,⁸⁵ med anhållan, att högtärade ståndet, i anledning af anförde omständigheter, täcktes genom dess föreskrift hos statssecreteraren, herr Mathias Benzelstierna, förhielpa honom till den i Eschillstuna stad ledig warande postmästaresysslan, wilstandes herr rådmann Wessman för upböörden ställa full borgen.

En och annan af ståndets herrar ledamöter ärhindrade, det wore stridande emot ståndets wärdighet, att, genom föreskrift till statssecreteraren, söka någons befördran, men som det icke dess mindre borde wara ståndet om hjertat, att herr rådmann Wessman måtte understödjas i dess ansökning, så hölts före wara bäst, att herr talman måtte anmodas, att tala med herr statssecreteraren härom, och så bemedla saken, att herr rådmannen Wess-

⁸⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

⁸⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 13.

man måtte vinna dess ansökning, hwilcken wore så mycket billigare, som Hans Kongl. Mai:st tydeligen förordnat, att rådmän, i det mindre städerne, böra till sådane sysslor framför andre, utom påstwärket, sökande befordras.

Herr talman frågade, om ståndet behagade på sätt, som nu anfördt är, understödja herr rådman Wessmans ansökning, hwilcket med Ja beswaredes. Och åtog sig herr talman, att härom draga försorg.

Herr talman anmälde, att secrete utskotts instruction, tillika med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets, därwid gjorde påminnelser och tilläggningar, woro nu inkomne.⁸⁶ Hemställandes herr talman, om icke detta ärende måtte nu till sluteligit afgjörande företagas, hwartill ståndet lemnade dess bifall.

Och uplästes ridderskapets och adelens anmärkning wid de orden *krigsplaner* i 1 §, hwilcke ord ridderskapet och adelen hållit före böra gå ut, och i deras ställe projecterat en annan mening, ut in actis. Men prästeståndet däremot, uti dess yttrande, som jämwäl uplästes, warit af den tancka, att som de orden *krigsplaner*, finnas uti riksdagsordningens 18 § tydeligen utsatte, så böra de ock uti instructionen stå qwar, hwilcket prästeståndets yttrande ståndet jämwäl fant godt att bifalla.

Ridderskapets och adelens andra anmärkning, öfwer denne § och att de understrukne orden, *hwad dermed gemenskap äger*, skulle gå ut, kunde ståndet icke bifalla.

Icke eller ridderskapets och adelens yttrande angående de understrukne orden, *rådet del*.

Men ståndet biföll ridderskapets och adelens yttrande, att de understrukne orden wid slutet af denne 1 *så wida det med trygghet uptäckas kan*, måge gå ut.

Äfwen så biföll ståndet, den af ridderskapet och adelen gjorde tilläggning wid slutet af denne §. *Secrete utskottet har jämwäl skyndesammeligen etc.* Ut in actis.

Ridderskapets och adelens, samt prästeståndets wid andre § gjorde tilläggningar, ut in actis, uplästes och bifölls.

⁸⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 1.

Wid 4 § biföll borgareståndet ridderskapets och adelens yttrande, angående de understrukne orden, *tjenligaste och beqwämligaste*, så att i deras ställe införas, *nödigaste och tjenligaste*.

Men hwad ridderskapet och adelen wid denne §, angående bancoordningen, tillagt, därtill kunde ståndet icke lemna dess bifall.

Den af ridderskapet och adelen wid 5 § gjorda tilläggning, angående fordringar hos kronan och riksens ständers contoïr, ut in actis, fant ståndet skiäligt att bifalla.

Äfwenledes ridderskapets och adelens gjorda ändring wid 6 § ut in actis.

Wid 7 § bifölls ridderskapets och adelens andra och tredje anmärkning, äfwen som ock, att de orden wid slutet af §, *utom riksens ständers wettskap afgifwa*, måge gå ut.

Ridderskapets och adelens första tilläggning wid den 8 §, kunde ståndet icke bifalla, men lämnade dess bifall till den andra tillägningen, att utur den förre secrete utskottets instruction och dess 2 §, följande måtte införas, *och må ej secrete utskottet hos Kongl. Mai:st etc.*, äfwen som ock, att hela den 12 § utur den förre instructionen må i denne intagas, och blifwa den nijonde.

Herr borgmästaren Fries anmodades, att gå med det nu färdigt skrefne ståndets extractum protocoll⁸⁷ angående de från arméen hemreste capita familiarum, till de öfrige respective stånden, hwilcket herr borgmästaren sig åtog, och afträdde.

Herr borgmästaren Cervin gaf wid handen, det herr borgmästaren igenomläsit den projecterade nya scholaeordningen.⁸⁸ Och som herr borgmästaren funnit däruti åtskillige omständigheter, som förtiena ett närmare öfwerwägande, så hemstälde herr borgmästaren, om icke nödigt wore, att så laga, det denna projecterade scholaeordning måtte snart af riksens ständer till öfwerseende företagas.

Herr talman: Jag twiflar icke, det ju riksens ständer lära företaga denna projecterade scholaeordning till öfwerseende. Imedlertid, och så länge den icke är öfwersedd, stadfästad och antagen, är den allenast ett project, som af ingen bör efterlefwas.

⁸⁷ Se ovan.

⁸⁸ *Project til en förbättrad och förnyad förordning för trivial scholar och gymnasier i riket* (Stockholm 1760).

Herr justitiarien Faxell gaf wid handen sig hafwa, efter ståndets anmodan, upsatt extractum protocolli, angående fatalier uti politic- och oeconomiemål, hemställandes, om icke det samma nu måtte upläsas. Ståndet samtyckte härtill, och berörde extractum protocolli uplästes och bifölls, lydande, som följer:⁸⁹

S.d. Hos borgareståndet har kommit i eftersinnande, thet stridige meningar torde yppas uti riksens högloflige ständers urskillningsdeputation, huruledes beswär uti politic- och oeconomiemål böra antagas, antingen efter förra wanligheten, eller enligt Kongl. Mai:sts nådige förordning af den 20 Januarii nästledit år. Hwarwid borgareståndet sig påmint, det detta ämne warit under öfwerläggning senaste riksdag, tå twenne stånd stadnat emot twenne, i olika meningar. Nu som ingen förordning, som emellan riksdagarne af Kongl. Mai:st i nåder utfärdas, längre kan wärka, än in till nästa riksdag, om icke then tå af riksens ständer antages, och i thetta mål förekommer then besynnerliga omständigheten, att om förordningen nu af deputationen följes, den då och med det samma stadfästes, ther likwål, om och wid denna förordnings bestånd eller beskaffenhet, af riksens ständer åtskilligt kunde wara att erhindra, ty aktar borgareståndet, för sin del, rådeligast, till förekommande af all irring och oreda, samt uppehåll i riksdagsärendernes företagande, det urskillningsdeputationen må, efter wanligheten, skicka sig wid pröfningen till antagande af förenämnde beswär, utan att nu wara förbunden till ofwannämde kongl. förordning. Borgareståndet är så mycket mera styrkt i denna mening, som borgareståndet nogsamnt kan afse, att det framdeles under riksdagen lærer blifwa nödigt, det riksens ständer, ömsint och mogit, närmare öfwerlägga och betrakta, hwad oumgängelige förordningar, emellan riksdagarne, af Kongl. Mai:st med råds råde, enligt 4 § regeringsformen, i nåder författas och utfärdas, måge, till undwikande af then fölgd, att genom skilljacktighet af respective ståndens meningar, öfwer hwar och en, lagar kunna blifwa, som icke af samtelige stånden eller theras pluralitet äro antagne och gillade, hwilket strider emot regeringssättets rätta art och beskaffenhet.

Desse borgareståndets tankar warda altså med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communicerade.

⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 13.

Herr talman hemstälde, om icke den projecterade instructionen, för protocolsdeputationen,⁹⁰ måtte till öfwerseende företagas. Detta bifölls, och

1 § af berörde instruction uplästes, samt bifölls.

2 § uplästes.

Herr grosshandlaren Clason påminte, att det ej sällan händt, att deputationen infordrat wederbörandes förklaringar, öfwer de af deputationen gjorde anmärkningar, men wederbörande hade icke dess mindre därmed uteblifwit. Och som detta icke allenast hindrar deputationen, utan och strider emot den wördnad, som för en riksens ständers deputation hysas bör, så hemstälde herr grosshandlaren, hwad mått häremot borde widtagas.

Herr borgmästaren Kihlman yttrade sig i samma mening, och lade härtill, att många ärender uti deputationen blifwit under riksdagarne utarbetade, betänckanden däröfwer författade, och till riksens ständers plena inlemnade, hwarest de blifwit liggande oafgjorde. Detta kunde ej annat, än hafwa flere skadelige påföljder. Wederbörande undginge icke allenast den näpst och tilltal, som de wärkeligen förtjent, utan och så wäl de, som andre, blefwe likasom upmuntrade häraf, att utan afsky begå dylike felsteg, nog förwissade derom, att, änskjönt deputationen gör anmärkningar däröfwer, kan man dock förekomma, att saken ej warder hos riksens ständers plena företagen. Och som deputationens arbete således blefwe alldeles onyttigt, såge herr borgmästaren icke hwartill all den kostnad, som wid deputationen användes wore nödig.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Mig tyckes, att saken bäst kan hjälpas, om herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige respective talmännen kommo öfwerens om den ordning, att så snart någon anmärkning i deputationen blifwit gjord, bör genast betänckande däröfwer författas, och till riksens ständers plena inlämnas, hwarest det straxt efter aftal bör företagas och afgjöras.

Herr borgmästaren Schauv: I deputationen brukas den methode, att så fort protocollerne läsas, göras anmärkningar, och betänckanden författas i anledning därpå. Hwaraf ej annat kan hända, än att de angelägnaste ärender förekomma sent eller sidst. För min del håller jag före, att bäst wore, det totaliteten af anmärkningarne ej måtte följas, utan de angelägnaste ärender först företagas och afgjöras.

⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är beklageligen så wida kommit, att ingen nu mera fruktar för deputationens anmärkningar, emedan, om ock desse gjordes, så blifwa de dock icke företagne hos riksens ständers plena. Ingen är så usel, att han icke har eller kan skaffa sig någre wänner; för wänskap lägges saken neder, och den brottslige blifwer otilltald.

Herr borgmästaren Brunsell: Det är bekandt, att uti deputationen insättes flere ledamöter från hofrätter och collegier. Desse spara ingen möda, att hindra deputationen att företaga och afgjöra de anmärkningar, som förefalla, och röra deras wänner. Det samme gjöra ock consistoriernes fullmäktige af prästeståndet. Hwarföre ock, så länge sådane ledamöter sättias i deputationen, icke något ärende af wärde, utan största beswär, kan företagas och afslutas.

Herr borgmästaren Cervin: Uti ståndets cancellie lærer finnas flera protocolsdeputationens, wid sidstledne riksdag, inlemnade betänckanden, hwilcke då stadnat oafgjorde. Och hemställer jag fördenskull, om icke herr talman må anmodas, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, gjöra föreställning, det desse protocolsdeputationens betänckande måtte företagas och afgjöras.

Detta hemställande bifölls, och anbefaldtes, att en förteckning wid ståndets cancellie skulle uprättas, öfwer protocolsdeputationens oafgjorde betänckande, under sidstledne riksdag.

Herr borgmästaren Fries återkom med berättelse, det herr borgmästaren, efter ståndets anmodan, warit hos ridderskapet och adelen, samt begjärt, att få tala med herr grefwen och landtmarskalken. Men oansedt herr borgmästaren genom flere, som gått in, anhållit, hade dock herr grefwen och landtmarskalken blifwit af något förewarande ärende förhindrad att komma ut, hwarföre herr borgmästaren, efter lång wäntan, sedt sig föranlåten, att lemna ståndet[s] extractum protocolli till assessoren von Post, med begjæran, att han wille öfwerlemna detta i herr grefwens och landtmarskalkens egne händer, det han ock lofwat. Och hade herr borgmästaren, genom statssecreteraren von Hermansson, fått weta, att det skjedt. Bondeståndet hade redan, wid herr borgmästarens ankomst, warit åtskildt, men ifrån prästeståndet hade herr ärcekebiskopen sjelf kommit ut, och emottagit ståndets extractum protocolli, samt lofwat swara.

Herr talman tackade herr borgmästaren Fries för dess hafde beswär.

Herr grosshandlaren Clason påminte, att igenom den föregångne discursen, hade man aldeles kommit ifrån den frågan, hwad giöras bör, när deputationen infordrar förklaringar, men wederbörande dermed icke inkomma?

Herr borgmästaren Cervin hölt före, att när tid warit förelagd till förklarings afgifwande, och wederbörande dermed icke inkomma, må deputationen begiära justitiaecancellarens handräkning.

En och annan påminte, att klockan wore redan half tu, och afstadsnade fördenskull denne discours.

Anslag anbefaldtes till klockan 9 i morgon, för herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, och till klockan half 11 för ståndets plenum.

Skilldes åt.

Åhr 1760 den 7 November

S.d. Anmälte herr talman, att ridderskapets och adelens, samt prästeståndets gjorde anmärkningar och tilläggningar öfwer den projecterade instructionen,⁹¹ för secreta och justitiaedeputationerne, wore nu inkomne, och företogs fördenskull dessa anmärkningar, till genomseende.

1 § hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit.

Wid 2 § hade prästeståndet efter de orden: *åligger det och deputationerne, att inhämta om*, tillagt följande ord: *religionens wård, så wäl som*, etc. Men borgarståndet gik denna tillägning förbi.

3 och 4 §§ woro af ridderskapet och adelen, samt prästeståndet gillade, och äfwenledes förrut under den 3 November af ståndet bifallne.

Wid 5 § bifölls prästeståndets tillägning, att i stället för: *och att ingen ny ansökning* etc. sättjas *dock att ingen* etc.

Wid 6 § hade ridderskapet och adelen tillagt följande mening: *så wäl, som alt, hwad angår grundlagarnes, eller deras förtydning och förbättring, eller brott deremot*. Hwilcken tillägning ståndet biföll.

Men till prästeståndets föreslagne ändring wid slutet af denne §, ut in actis, kunde ståndet icke samtycka.

Icke eller till den tillägning, som prästeståndet wid 7 § gjordt.

⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Fries gaf wid handen, det herr borgmästaren hos bondeståndet inlemnadt i dag borgareståndets extractum protocolli,⁹² angående de från arméen hemreste capita familiarum, och hade herr borgmästaren fått nu den underrättelsen, att detta extractum protocolli wore redan, så wäl hos bonde- som prästeståndet, bifallit. Och hade sidstnemde stånd begjärt ett nytt exemplar, hwarå ståndets bifall borde påskrifwas, hälst man ej kunde förmoda, det ridderskapet och adelen, så snart lærer utlåta sig häröfwer. Detta bewiljades.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg yttrade sig: Jag har, efter ståndets begjären, i anledning af discoursen, författadt ett extractum protocolli, angående järncontoiret, och hemställer fördenskull, till ståndets godtfinnande, om icke det samma nu må företagas till justering.

Herr borgmästaren Schauv gaf wid handen, det herr borgmästaren äfwenwäl hade öfwer detta ärende författadt ett extractum protocolli, begjärandes tillstånd, att få det samma upläsa.

Ståndet fant godt, att bägge desse projecterade extracta protocolli måtte upläsas.

Och upläste herr borgmästaren Schauv det af honom författade protocollsutdrag.

Hwarefter herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg utlät sig: Jag har af discoursen, då detta ärende förehades, icke annat kunnat märka, än att ståndets tancka då war, att begära, det järncontoiret skulle uphäfwas, och på denne grund har jag författat mine tanckar. Men detta extractum protocolli, som herr borgmästaren Schauv nu upläst, rör icke egenteligen järncontoirets inrättning och dess bestånd, utan allenast någre biomständigheter, och någon begärd ändring uti secrete handels- och manufacturdeputationens instruction.

Ståndet fant godt, det herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg måtte jämwäl upläsa det af honom författade extractum protocolli, hwilcket och skjedde. Men som ståndet hölt före, att herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg uti detta dess project rört sielfwe merita caussae, hwilcke icke här, utan i deputationen, först böra granskas, och frågan här egenteligen wore, på hwad sätt man skulle kunna komma härtill, att en sådan granskning måtte anställas, hwartill herr borgmästaren Schauv uti dess project wist

⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

utwäg, igenom den föreslagne ändringen, uti secrete handels- och manufacturdeputationens instruction, så fants godt, att härutinnan följa herr borgmästaren Schauvs project, dock således, att det uti en eller annan omständighet måtte jämnkas, och att deruti äfwenwäl något måtte införas af de tanckar, som herr borgmästaren Carl Gust. Boberg uti dess project andragit. Och utnämndes till denna jämnkning,

herr handelsman Bagge,
herr borgmästaren Pihlgardt,
herr borgmästaren Schauv,
herr borgmästaren Carl G. Boberg och
herr borgmästaren Malmstén.

Herr borgmästaren Pihlgardt begärte, att för dess del uti protocollet måtte intagas, det herr borgmästaren hölle järncontoiret för ett nyttigt wärk, och att det både kunde och borde blifwa ännu nyttigare, om det combinerades med banqven, hwarom herr borgmästaren framdeles wille skrifteligen aflemna dess tanckar. Hemställandes för öfrigit, om icke bäst wore, det en ny deputation till detta ärendets öfwerseende måtte begäras; med hwilcket hemställande herr borgmästaren Biörkman och Carl Gustaf Boberg instämde.

Men ståndet fant betänckeligit, att begiära någon ny deputation.

Herr borgmästaren Schauv gaf wid handen, det han, i anledning af discoursen, ändrat en och annan omständighet uti dess project, och fant ståndet godt, att detta nu ändrade project måtte å nyo upläsas. Hwarefter ståndet jämwäl det samma till alla delar biföll, och lydde detta extractum protocoll, som följer:⁹³

S.d. Borgarståndet har, wid genomseendet af den för riksens ständers secrete handels- och manufacturdeputation, projecterade instructionen, funnit sig föranlåtut, att göra någon anmärkning, om ändring uti det, som 10 § af berörde instruction innehåller, angående denne deputations gjöremål, i anseende till järncontoiret, hwarefter deputationen förbindes, att inskränka dess gjöromål längre, än att blott efterse, om, i anseende till bemälte contoires förvaltning, något kan wara att ytterligare tillägga och förbättra, hälst samma contoir skall wara ett bergslagen och bruksägarne enskildt tillhörande mål.

⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 14.

Det är wida skildt ifrån borgareståndet, att gifwa den minsta anledning till sådane friheters kränckning, som en eller flere undersåtare, med konungs eller ständers samtycke, lagligen wunnit. Men då det angår, att genom stadga och lag undandraga ett publiqvet wärk, ett behörigt redogjörande för ständer, för hwilckas granskning och öfwerseende ej något af hwad, som riket rörer, kan eller bör, efter våra grundlagars innehåll, winna något undantag, så anser ståndet för en det samma åliggande skyldighet, att gjöra riksens ständers rätt gällande uti en dess wäsenteligaste del.

Efter det begrep ståndet äger om järncontoiresinrättningen, angår densamma ej mindre rikets allmänna hushållning, än bergslagernes widmagthållande, sedan, under denna inrättnings styrelse, hörer den förnämsta och mäst betydande utskjeppningswahra af alla rikets producter. Och som det icke gjörligit är, att någon allmän författning kunnat af riksens ständer godkjennas och fastställas som wore af den beskaffenhet, att en wiss del af rikets undersåtare hade deraf en närmare eller större förmån, än alle de öfrige. Rikets bergslagar icke eller kunna äga ett med rikets gemensamma bästa skilljacktigt och stridande intrresse, så kunna icke eller rikets bergslagar anses för mera berättigade, till att fordra redo för järncontoirets administration, eller denna inrättning wara dem mera tillhörande, än alle de öfrige.

Det tillhör ständer, att med ömhet och rättwisa wårda så wäl hwarje undersåtares, som allas gemensamma bästa, och att föra alla inrättnings wärkan till ett hufwudändamål, rikets wälgång och ytterligare förkofran. Men riksens ständer försättas utur ett behörigt utöfwande deraf, och all laga ordning förwändes, då redofordran för ett publiqvet wärk dem undandrages, och enskylte undersåtare uphäfwas till domare, öfwer allmänne inrättnings beskaffenhet, styrelse, samt deras mer eller mindre gagn i anseende till riket och dess undersåtare, hwilcket senare ståndet likwäl ej annat wet, än att det endast tillhörer samtelige riksens ständer.

Borgareståndet anser äfwen det för ej mindre stridande emot all ordentelig regering, än, i anseende till fölgherne, äfwentyligit, att en publiqve inrättning, som någon större eller mindre del af den allmänna hushållningen kunde wara ombetrodd, skulle göras så sjelfständigt, att den till ansvar och redo icke wore bunden, hwarken för konung eller ständer.

I anledning härtill, finner borgareståndet för dess del, enligt wara med rikets grundlag och riksdagsordning, att alt hwad järncontoires-

förvaltningen angår, bör, utan förbehåll ock undantag, öfwerlemnas till secreta handels- och manufacturdeputationens öfwerseende och granskning, samt deputationen obetagit wara, att sig yttra öfwer denna inrättnings mer eller mindre nytta, i anseende till rikets nu warande handels belägenhet, med mera, på lika sätt och lika otwungit, som öfwer alla andra allmänna handelsmål. I hwilcket afseende borgareståndet för nödigt finner det 10 § af instructionen i så måtto rättas.

Så har deputationen att efterse, huruwida förvaltningen af detta contoir kan wara fört, till rikets ej mindre än bergslagens gemensamma nytta, och sådant alt till riksens ständer upgifwa.

Twenne deputerade från bondeståndet ankommo, och, näst aflagd wanlig hälsning, anmälte ordföranden, riksdagsmannen Hans Pärsson, det bondeståndet förehaft och bifallit borgareståndets extractum protocolli och begjären, att urskillningsdeputationen ej må följa den kort för riksdagens början utkomne förordningen, angående fatalier i oeconomie- och politiemål.

Herr talman tackade för underrättelsen, och bad deputerade förmåla borgareståndets hälsning tillbaka, hwarmed desse deputerade afträdde.

Uplästes 2 § af den projecterade instructionen för protocolsdeputationen.⁹⁴

Herr grosshandlaren Clason: Wid sidsta sammanträde yppades wäl den frågan, huru protocolsdeputationen bör förfara, enär deputationen äskat förklaringar, men wederbörande dermed icke inkomma. Men denna fråga blef då icke afgjord, och hemställer jag fördenskull nu, om icke deputationen i dylike händelser, och när wederbörande en gång blifwit påminte, må kunna utsättia wite till fyra- eller femhundra daler silfwermynt.

Herr borgmästaren Cervin: För min del, finner jag wite utsättiande i dylike händelser alldeles betänckeligit, och håller före wara bäst, att följa lagen, samt begära justitiacancellerens handräkning, enär wederbörande icke fullgiöra deras skyldighet.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag ärhindrar mig, att wite föreläggande blifwit uphäfwit, detta kan ock hafwa haft sine goda skiäl, ehuru executionswäcket derigenom blifwit mera senfärdigt, än förrut. Men jag lemnar detta, och finner nödigt att hemställa, om icke en terminus praeclusus må kunna utsättias. Om wederbörande inom den icke inkommer, må deputa-

⁹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 1.

tionen upgifwa dess betänckande till riksens ständers plena, och han ej äga vidare rättighet att förklara sig.

Herr borgmästaren Finerus: Jag finner jämwäl denne föreslagne utväg alldeles betänckelig, ty det kan lätta hända, att den, af hwilcken förklaring fordras, kan hafwa laglige skjäl till drögsmålet. Hwarföre skall han då ej få förklara sig, och wisa sin oskuld.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck påminte, att sådane händelser kunna understundom förefalla, att deputationen aldeles icke kan afgjöra saken, mindre afgifwa något betänckande däröfwer, innan wederbörande fått förklara sig, och deputationen däraf hämtat uplysning, om sakens wärkelige sammanhang.

Men herr borgmästaren Renhorn hölt icke dess mindre före, att nödigt wore, det ett hundrade daler silfwermynts wite och deröfwer, efter sakens beskaffenhet, måtte för första gången föreläggas. Andra gången måge wederbörande af deputationen antydast, att innom wiss tid, sub poena praeclusi, inkomma med dess förklaring. Skjer det ej, suspenderas en sådan embetsman för dess olydna. Och bör deputationen då till riksens ständers plena ingifwa dess berättelse, om förloppet häraf tillika med dess betänckande i saken.

Herr justitiarien Faxell: Jag bör ärhindra, att witeens föreläggande för embetsmän är uphäfwit. Att terminus sub poena praeclusi icke annat kan, än wara aldeles betänckelig, i synnerhet wid sådane tillfällen, då laga skjäl till drögsmålet kunna wisas, och alldramäst då, när saken, utan wederbörandes förklaring, icke kan afgjöras. Hwad suspensionen beträffar, så bör jag påminna, att förklaringar oftast infor dras ifrån kongl. collegierne. Om nu suspensionen skall i detta mål stadgas, så bör ock ett helt collegium suspenderas, enär alle ledamöterna warit ense i saken, och collegium icke innom förelagd tid med förklaring inkommer. Hwad som gäller, såsom lag, för en, bör ock gälla för flere, och då måste alt arbete i collegio på en gång uphäfwa, till dess nye ledamöter blifwit förordnade.

Härmed afstadsnade åter denne discours.

Och som kläckan war redan half tu, skilldes ståndet åt.

Åhr 1760 den 8 November

S.d. Herr talman gaf wid handen, det herr talman, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken samt de öfrige talemännen, hade förestäldt, huruledes, wid sidstledne riksdag, en stor del af de från protocolsdeputationen inkomne betänckanden, hade aldeles blifwit lemnade oafgjorde hos riksens ständers plena. Hwarwid herr talman hade hemstäldt, om icke det aftal kunde göras, att wisse, ett eller flere, af dessa betänckanden, kunde hwar plenidag nu företagas och afgjöras. Herr grefwen och landtmarskalken hade icke tyckt om detta förslag, utan hållit det både för owanligt och betänckeligt, att nu warande ständer skola uptaga, hwad deputationerne wid sidstledne riksdag utarbetadt, men ständerne då oafgjordt efter sig lemnat. Herr ärkebiskopen hade icke yttrat sig häröfwer, men bondeståndets taleman hade gjordt ett med herr talman i detta mål. Hemställandes herr talman, om icke bäst wore, det en förteckning uti ståndets cancellie må uprättas öfwer protocolsdeputationens, wid sidstledne riksdag, oafgjorde lemnade betänckanden.

Herr justitiarien Faxell förestäldte, att ståndet torde wid denne riksdag ändå få nog att göra, utan att behöfwa uptaga det, som sidsta riksdag blifwit lemnadt oafgjordt. Ståndets beswär woro icke ännu urskillde, mindre uppsatte och i ståndet justerade, hwartill mycken tid fordrades.

Herr assessoren Ingman påminte häremot, att som protocolsdeputationens betänckanden innehöllo anmärkningar öfwer de felsteg, som af ämbetsmän kunna wara begågne, och det angelägit är, till rättwisans bibehållande, att de som deremot brutit, blifwa tilltaldte och näpste, så wore det ock nödigt, att sådane betänckanden måtte nu företagas och afgjöras.

Härmed instämde herr handelsman Bagge till alla delar.

Härmed stadnade denne discours.

Herr borgmästaren Renhorn: Ståndets extractum protocolli,⁹⁵ angående de från armeen hemreste capita familiarum, har hos ridderskapet och adelen upväkt mycken rörelse, och har man berättat mig, att ridderskapet och adelen lærer i dag komma och begära ändring häruti, samt bifall till deras proposition, den de uti extracto protocolli wilja aflämna. Så mycket mig bekant är, lærer ridderskapets och adelens proposition, blifwa alldeles contrair emot ståndets extractum protocolli och föreställning. Och som

⁹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

ståndets afsigt ej kan wara annan, än att hjälpa detta betydande ärende till slut, så är frågan, hwad ståndets herr talman skall swara, om deputationen kommer, antingen att ståndet ej kan göra ändring uti dess engång fattade beslut, eller ock, att ståndet will taga saken i öfwerwägande, och sedan lemna swar. Hwilcket efteråt kunde skje på det sättet, att ståndet, genom en deputation, gåfwe tillkänna, det ehuru gjerna ståndet så nu, som tillför-ene, wille göra ridderskapet och adelen nöije, så kunde ock ståndet denna gång icke ändra dess beslut.

Herr borgmästaren Johan Boberg påminte, att det förre swaret skulle gifwa till kiänna, det man fattat slut i saken utan att hafwa hört ridderskapets och adelens proposition, och således wore det senare bäst och anständigast.

Herr borgmästaren Cervin begärte underrättelse, om någon hade sig bekant, hwad ridderskapet och adelen egenteligen wille begära.

Herr talman: Som man mig berättadt, skall ridderskapets och adelens tillärnade proposition wara denne, att som capita familiarum, efter ridderskapets och adelens tancka, skjedt förnär, i det dem blifwit förment, att annars, än med interimsafskied, resa hem till riksdagen, så wille ridderskapet och adelen begjära en deputation, som må ställa dem till ansvar, hwilcke welat hindra wederbörandes hemresa. På detta sättet blifwer ridderskapets och adelens proposition rent af twärtemot ståndets extractum protocoll. Och således lærer wara bäst att swara, i händelse ridderskapets och adelens deputation i detta ärende kommer, det ståndet will taga saken i öfwerwägande, hwarefter genom en deputation det swar kan lemnas, som ståndet behagar fatta.

Härmed afstadsnade discoursen öfwer detta ärende.

Och 3 § af protocolsdeputationens instruction⁹⁶ uplästes och bifölls.

4 § uplästes och bifölls.

5 § uplästes och bifölls, dock med den ändring, att i stället för orden *terminus a quo*, sättes, *tiden*.

6 § uplästes och bifölls.

7 § uplästes och bifölls.

Herr talman anmälte, det herr talman, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalkken, samt de öfrige talemännen, hade förestäldt angelä-

⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 1.

genheten, det sådane mått måge widtagas, att mål kunna wara expedierade, innan secrete utskottet och riksens ständer skiljas åt.

Herr justitiarien Faxell gaf wid handen, det instructionsdeputationen hade, under sidstledne riksdag, gifwit uti dess vehiculo till instructionen för expeditiondeputationen, ett förslag härtill.

Berörde vehiculum uplästes,⁹⁷ och fants däruti wara föreslagit, det swar ock en deputation må expediera de af dem utarbetade målen, enär de hos riksens ständers plena blifwit öfwersedde och afgjorde.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag påminner mig, att ett par deputationer i secrete utskottet brukat denna methode. Men om målet sättes straxt i form af expedition, kunna däruti icke alle omständigheter införas, som likwäl kunna wara nödwändige till uplysning, när saken skall företagas, och afgöras. Och som detta altid skjer uti ett betänckande, så håller jag ock det sättet, som wanligt är, för bättre.

Herr justitiarien Faxell: Det händer ofta, att stånden i en deputation icke äro ense om beslutet i ett ärende, enär så skjer, bör, i fall denne method antages, en wiss tid lemnas, innom hwilcken en dissentiens eller flere kunna föredraga målet i sitt stånd. I annor händelse om ett, änskiönt af pluraliteten fattadt beslut, får i form af expedition inlemnas till plena, kan saken afgöras, innan wederbörande stånd fått råderum, att gjöra och aflemna dess anmärkningar.

Herr borgmästaren Cervin: För min del, kan jag ej annat finna, än att både tid bespares och arbetet förkortas, om alle ärender upgifwas från deputationerne i form av expedition. Enär så händer, att icke alle skjäl och omständigheter kunna uti expeditionen intagas, må därwid ett vehiculum eller memorial biläggas, uti hwilcket alle omständigheter, som till uplysning tjena, finnas införde.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag kan ändå icke finna möjligheten, huru detta förslag, med den förmodade förmån skall kunna wärkställas. Det händer ju ofta, att ständernes plena fatta sådane resolutioner, som äro aldeles twärt emot deputationernes betänckanden. Det samme måste jämwäl hända, oansedt målet är upsatt i form af expedition och då blifwer frågan, hwilcken skall expediera detta mål.

⁹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1336.

Herr borgmästaren Cervin: I denna händelse bör målet gå till dess deputation tillbaka, som har att ändra expeditionen, efter ståndens påskrefne resolutioner. Detta går lätt och fort, så att alt kan vara afslutit, innan riksens ständer skilljas åt, och har man då ingen ändring sedan att befruckta.

Herr talman anmälde, att herr grefven och landtmarskalken håller före, att angelägit wore, det en wiss betient måtte på ed antagas till ärendernes expedierande, och förpligtas att vara ansvarig för ärendernes rigtige expedierande. Men herr talman hade låtit förstå, sig finna ännu mindre säkerhet härwid, än eljest wid deputationen, och wore herr talman af den tancka nu, att det torde vara bäst, om hwar ock en deputation expedierade dess ärender sielfwe, sedan de af riksens ständers plena blifwit afgjorde.

Herr borgmästaren Renhorn: Största swårigheten består däruti, att wisse ärender qwarhållas, exempli gratia, saken angående börsrätten, sidstledne riksdag. Ett stånd kan ofta, under föregifwande af privilegier, hindra expeditionen. Härpå hafwe wi flere prof, att när en wiss anda faller på riddarhuset, kunna sakerne ej bringas till slut.

Herr justitiarien Faxell: Jag ärhindrar mig en qvaestion, som föreföll år 1752, angående expeditionen af ett wist ärende. Betänckandet deröfwer war af trenne stånd bifallit, men det fierde påstod, att berörde betänckande ej blifwit hos det samma inlemnadt, eller att det fått notice derom, och att det följackteligen icke kunnat utlåta sig deröfwer. Saken disputerades pro och contra, den ena sade ja, den ena andre nej, och intetdera kunde bewisas. Imedlertid är jag af den tancka, att ett mål, hwaröfwer trenne stånd sig yttrat i en och samma mening, bör expedieras.

Herr borgmästaren Omnberg: En dylik casus föreföll år 1747, men saken expedierades.

Herr borgmästaren Lange: Sidstledne riksdag expedierades ett mål, som trenne stånd bifallit, hwarwid det fierde ståndet påstod, att det ej haft kundskap därom. Men här bewistes motsatsen, och att det fjerde ståndet wäl haft betänckandet öfwer målet, men ej welat företaga det till afgjörande.

Herr borgmästaren Renhorn: Trenne stånd hafwa nu utlåtut sig, angående de från arméen hemreste capita familiarum, ridderskapet och adelen torde påstå, att ärendet är en res privilegii. Om så händer nu, kan det ock skie med flere, och på det sättet måste en stor del af ärenderne stadna oafslutne, ehuru de äro afgjorde. Men att afhjelpa den olägenheten, som

sig yppar, enär ett stånd påstår sig icke hafwa fått del af något wist betänckande, är säkraste medlet, att herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige respective talemännen komma öfwerens, det wisse mål hwarje plenidag företagas. Skulle då ett stånd sakna hos sig någotdera, af de på förteckningen upförde mål, kan det straxt frågas derefter, och få det igen.

Herr borgmästaren Omnberg: Det af instructionsdeputationen gifne project innehåller, att deputationerne sielfwe skola expediera de hos dem utarbetade, och af riksens ständer plenis afgjorde mål. Jag lemnar detta i sitt värde, men frågan är, hwilcken då skall expediera de ärender, som omedelbarligen af plenis uptagas och afgjöras.

Herr borgmästaren Cervin: Sådane mål bör expeditionsdeputationen expediera, och denna tilläggning kan göras wid instructionsdeputationens project, så är det aldeles fullkomligt. I synnerhet skulle det alt för mycket bidra till god ordning och sakernes skyndesamma afslutande, om herr talman kunde förmå herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, att öfwerenskomma om wisse mål, som hwarje plenidag böra företagas.

Herr talman yttrade sig: Jag bör påminna, att änskjönt man wille bjuda till, att få det wärkstäldt, som nyss anfördt, så kunna ock swårigheter och hinder yppa sig jämwäl därwid, att alle på förteckningen upförde mål icke blifwa på en dag i alla stånden afgjorde, och på det sättet råkar man efterhand i ny oordning. För öfrigit återstår ännu frågan, hwad man skall göra, enär något stånd förebär, att målet rör dess privilegier? Till exempel saken, angående handtwärkerierne, wid sidste riksdag, den war af trenne stånd afgjord, men ridderskapet och adelen påstod, att målet stridde emot dess privilegier, och det blef liggande oexpedieradt.

Herr åldermannen Holtz: Så sade wäl ridderskapet och adelen. Men det war klarligen bewist, att saken på intet sätt stridde emot deras privilegier. De wore icke eller på något sätt widrörde, utan allenast de missbruk, som, under namn af privilegier, öfwas, och borde afskaffas.

Herr talman: Jag har mig nogsamt bekandt, att saken sig så föreföll, men icke dess mindre blef målet liggande, för ridderskapets och adelens gensäijelses skull. Jag har allenast anfördt detta exempel till att wisa, huru swårt det är, att få wisse mål expedierade.

Herr rådman Hanqvist: Discursen har fört oss något ifrån det ämne, hwarom nu egentligen frågan är, nemligen, om den wanliga expeditions-

deputationen skall bibehållas, eller det project widtagas, som instructionsdeputationen wid sidstledne riksdag aflemnad. För min del, kan jag wäl ej annat säga, än att projectet är godt nog. Men jag wet ej, om alle hinder derigenom kunna förebyggas. Det händer icke sällan, att wisse mål warda allenast hos twenne stånd företagne och afgjorde, utan att de öfrige rört derwid. Desse måste blifwa liggande. Ordsaken härtill är, att ingen wiss ordning är fastställd imellan plena, hwilcke mål hwar dag skola företagas. Om en sådan ordning blifwer widtagen, lärer man icke behöfwa någon annan utwäg, att få de afgjorde målen expedierade, än den wanliga expeditionensdeputationen.

Herr borgmästaren Renhorn: Änskjönt ett sådant aftal fattades, att wisse mål skulle hwar plenidag företagas, så lära dock flere hinder möta, och gjöra så mycket, att denna ordning ej kan följas. Åtskillige mål fordra hos wisse stånd en widlyftigare öfwerläggning, än hos andra. Wisse stånd kunna afgjöra sakerne fortare, andre sednare. Således kan ett eller flere skilgaktige mål stadna hwar plenidag i wisse stånd oafgjorde, och då yppar sig samma olägenhet, som förr. Utom detta är det nogsamnt bekandt, att hwar och en gjerna will hielpa sådana mål fram, som röra antingen dess stånd eller dess wänner, och således måste ordningen rubbas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag kan dok ej annat finna, än att det är nödigt, att herr talman må anmodas, att öfwerenskomma med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, det wisse mål hwar plenidag måge företagas.

Herr talman: Jag will gjerna gjöra det, men jag ser icke, att saken dermed hjelpes. Det är sant, att allmänne ärender böra först företagas och afgjöras, men ärfarenheten wittnar, att recommendationer från stånden, och jämwäl från enskildte, äro härutinnan hinderlige, och uträtta så mycket, att förteckningen på de mål, som skola företagas, icke straxt efterfrågas.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag lemnar detta, och will allenast hemställa, huru förfaras må, enär ett stånd innehåller med dess yttrande, ehuru man werkeligen fått målet ad notitiam. Wore icke nödigt, det herr talman måtte anmodas, att aftala med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, att sådana mål owägerligen skola expedieras.

Herr talman: Härom behöfwes icke något aftal, ty när trenne stånd stadnat i ett lika slut öfwer ett mål, bör det expedieras, så framt det icke wärkeligen rör det fierde ståndets privilegier. Men det blifwer swårare att fast-

ställa, hwad man i hwarje casu egenteligen bör anse för res privilegii, eller icke.

Herr justitiarien Faxell: Wi lära icke nu här kunna afgiöra denna frågan, och således lærer wara bäst, att wänta, till dess casus förefaller, då wi få tillfälle, att nogare granska detta ärende. Imedlertid bör riksdagsordningen stå wid sin kraft.

Herr assessoren Ingman: Om icke något wist slut fattas, så måste det äfwen hädanefter gå, som för detta, och sakerne stadna oexpedierade.

Herr borgmästaren Cervin: Jag håller före, att saken i det mästa kan hjälpas, om herr talman behagar i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen anmäla, att målet, angående ärendernes expedierande har varit före hos borgareståndet, och att ståndet hållit för bäst wara, att deputationerne böra uppsättja deras betänckande i form af expedition, dock således, att enär omständigheterna sådant ärfordra, bör deputationen wid den projecterade expeditionen bifoga ett dess memorial, hwaruti alle de skjäl, som till uplysning tiena, böra wara införde. Imedlertid och till dess detta kunnat skje, lærer alt vidare discours wara onödig.

Herr justitiarien Faxell: Jag finner nödigt, att härwid må tilläggas, att oansedt ståndens pluralitet i en deputation fattat dess beslut, bör likwäl expeditionen hwila, till dess nästa plenidag är förbi, på det dissentiens måge hafwa råderum, att anmäla ärendet i sitt stånd.

Herr talman åtog sig, att anmäla denna ståndets öfwerläggning hos herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, hwarmed denne discours afstadsnade. Och herr talman hemstälde, om icke tulldeputationens instruction måtte företagas till öfwerseende.

Detta hemställande bifölls, och uplästes den af instructionsdeputationen, wid sidstledne riksdag, projecterade instruction för tulldeputation.⁹⁸

Under läsandet, anmäldes fjorton deputerade ifrån ridderskapet och adelen, samt infördes. Ordföranden generaladjutanten grefwe Levenhaupt gaf wid handen, efter wanlig aflagd hälsning, att ridderskapet och adelen hade anbefaldt desse deras deputerade, att med borgareståndet communicera det beslut, hwaruti ridderskapet och adelen för deras del stadnat, angående de från arméen hemreste capita familiarum, och aflemnade grefwe Leven-

⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 1.

haupt extractum protocolli af den 7 i denne måned,⁹⁹ hwilcket uplästes, af innehåll, att ridderskapet och adelen funnit angelägit, det detta mål måtte på det nogaste skjärskådas, såsom rörande ej mindre ridderskapets och adelens enskylta medfödda, än den samtelige stånden tillständiga riksdagsmannarättighet. Och hade ridderskapet och adelen, för sin del, funnit oumgängeligit, att detta ärende måtte uti en särskild deputation skyndsammeligen uptagas och granskas, och sedermera till ståndens samfälda åtgjörd upgifwas, hälst secreta utskottet och secreta deputationen i deras ordinaire gjörmål skulle genom denna undersökning uppehållas, och detta ärende för öfrigit ej syntes böra handteras af en deputation, hwars ledamöter äro med tysthetsed bundne, och hindrade, att upgifwa sakens sammanhang.

Sedan detta upläst war, yttrade sig generaladjutanten grefwe Levenhaupt, det ridderskapet och adelen hyste det hopp, att borgarståndet lärer härutinnan med dem göra ett, försäkrandes derhos, att ridderskapet och adelen, skall alltid söka, att i dylike nära rörande mål, göra borgarståndet nöije.

Herr talman tackade för communicationen af ridderskapets och adelens tanckar, och lofwade, att ärendet skulle tagas under öfwerwägande, samt swar aflemnas, öfwer det beslut, som ståndet kunde fatta.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemställdte, om ståndet, i anledning af det nu upläste extractum protocolli, behagade göra någon ändring uti dess förrut fattade beslut, öfwer detta ärende.

Hwilcket hemställande med Nej beswarades.

Och yttrade herr talman fördenskull sig vidare, om icke nödigt wore, det en deputation genast må afsändas till de öfrige respective stånden, med underrättelse, att ståndet förblifwer wid dess en gång fattade beslut.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Omnberg hemställdte, om icke bäst wore, det ståndets deputerade måtte gå först till präste- och bondestånden, och sidst till ridderskapet och adelen, hälst emedan angelägit wore, att berörde stånd blefwe underrättade om ståndets tanckar, och således upmuntrade att förblifwa wid deras därtill lemnade bifall.

⁹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 1.

Detta hemställande bifölls likaledes.

Och herr justitiarien Faxell, såsom ordförande, samt ellofwe ledamöter, afträdde i detta ärende.

Herr borgmästaren Schauv: Ståndet har, innan ridderskapets och adelens deputation ankom, låtit sig föreläsa den projecterade instructionen för tulldeputationen,¹⁰⁰ och således lærer wara nödigt, att ståndet nu måste utlåta sig deröfwer.

I anledning häraf, föreföll åtskillige ämnen, som ock under öfwerläggning förehades.

Men som herr borgmästaren Renhorn anmärkte, att den af instructionsdeputationen projecterade instruction, wore författad, innan berörde deputation hade någon kunskap, om det sedermera på winst och förlust inrättade contractet med generaltullarrendesocieteten, så wore den nu upläste projecterade instruction, så mycket mindre lämpelig, till närwarande riksdag, som den innehöllo en stor hop ärender, hwilcke icke ägde rum wid det slutne contractet, och således icke passade sig, att införas uti instructionen för den nu tillärnade deputationen.

Ståndet fant denna herr borgmästaren Renhorns anmärkning wälgrundad, och anmodade, i anledning deraf herr borgmästaren, att projectera en ny instruction, hwilcket herr borgmästaren sig åtog.

Ståndets herrar deputerade återkommo, och anmälde ordföranden herr justitiarien Faxell, att herrar deputerade först warit hos prästeståndet, och anmält det ärendet, som dem blifwit committeradt. Men herr ärkebiskopen hade swarat, att prästeståndet hade nu saken under öfwerläggning, och wille snart utlåta sig. Sedan hade herrar deputerade gådt neder till bondeståndet, och fått det swar, att berörde stånd hade redan förehaft saken och stadnat i samma slut, som borgareståndet. Men när herrar deputerade kommit till ridderskapet och adelen, hade de funnit dem redan åtskillede.

Straxt efteråt ankommo tolf deputerade från prästeståndet. Ordföranden, biskoppen doctor Benzelstierna anmälde, att prästeståndet förehaft ridderskapets och adelens extractum protocoll,¹⁰¹ angående de från arméen hemreste capita familiarum, och stadnat i det slut, att prästeståndet icke

¹⁰⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 1.

¹⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 1.

kunde afwika ifrån dess lemnade bifall, till borgareståndets förrut aflemnade extractum protocoll¹⁰² i detta mål.

Herr talman aflade, på ståndets vägnar, tjenstwänlig tacksäjelse för den lemnade underrättelsen, och bad herr ordföranden anmäla ståndets hälsning tillbaka.

Uplästes ett af capitainen Hammarhielm wid riddarhuset inlemnadt, och därifrån hitsändt memorial,¹⁰³ angående närwarande rikets belägenhet, och fants godt, att påskrifwas måtte, att det hos ståndet blifwit upläst.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, bergsmannen Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft ridderskapets och adelens i går daterade, men i dag aflemnade extractum protocoll¹⁰⁴ angående de från arméen till riksdagen hemreste capita familiarum. Men bondeståndet hade icke funnit däruti någre sådane skjäl anförde, som kunnat föranlåta ståndet, att ändra dess lemnade bifall till borgareståndets extractum protocoll¹⁰⁵ i detta mål.

Herr talman betygade ståndets nöije häröfwer, och bad bondeståndets deputerade återbära borgareståndets tjenst-wänliga hälsning.

Herr talman gaf wid handen, att en utskickad warit uppe i ståndets förmak nu på stunden, ifrån herr grefwen och landtmarskalken, och begjardt att ståndets utsedde herrar ledamöter måtte nederträda till secrete utskottet. Hwarwid herr talman anmälde, at herr grefwen och landtmarskalken, då i går wid sammanträde härom blifwit taldt, lofwat så tidigt, eller klockan ellofwa, lemna underrättelse härom, att ståndets herrar ledamöter kunde gjöra sig dertill färdige.

Och som klockan war redan ett slagen, herrar electorerne lista på secrete utskottets ledamöter icke eller upbruten, ty fants godt, att vice secreteraren Hagtorn skulle gå ned till secrete utskottets rum, med berättelse, att ståndets ledamöter nu icke kunde infinna sig.

Ståndet skildes åt.

¹⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

¹⁰³ Daterat 4 november 1760. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 14. Tryckt i *RAP* 20, bil. 15.

¹⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 1.

¹⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

Åhr 1760 den 10 November

S.d. Justerades ståndets tillärnade skrifwelse till magistraten i Wadstena stad, angående ståndets ledamot, herr Jansson, lydande, som följer:¹⁰⁶

S.d. Ehuru borgareståndet genom skrifwelse af den 17 sidstledne October, gifwit loflige magistraten till kjänna, att ståndet antagit handelsmannen herr Jansson, såsom staden Wadstenas lagligen kallade riksdagsman wid innewarande riksdag, samt i följe deraf antydt loflige magistraten, att behörig fullmagt för honom ofördrögel. utfärda och insända, har dock ståndet, med besynnerlig upmärksamhet, saktat wärkställigheten af berörde dess befallning. Hwarföre ståndet funnit sig föranlåtitt, att härmedelst ytterligare antyda loflige magistraten, att i snaraste måtto det fullgjöra, hwarom ståndet en gång förrut pröfwat godt, att anmoda loflige magistraten. I annor händelse kan ståndet icke undgå, att en sådan loflige magistratens efterlåtenhet hos Kongl. Mai:st i underdånighet anmäla.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocollis af den 8 i denne månad,¹⁰⁷ hwaruti deputationerne wid innewarande riksdag blifwit namngifne, samt antalet af ridderskapets och adelens ledamöter utnämt, för hwarje deputation, nemligen:

secrete utskottet	50 ledamöter,
secreta deputationen	12,
urskillningsdeputation	12,
expeditiondeputation	12,
justitiaedeputation	12,
bergsdeputation	12,
allmänna beswärsdeputation	12,
protocollsdeputation	32,
tulldeputation	12,
kammar-, oeconomic- och commercedeputation	24,
landt- och sjö militiaoeconomiedeputation	24,
fiskerideputation	8,
electorer till rådswalet	24.

¹⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 16.

¹⁰⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 2.

Herr borgmästaren Lange anmärkte att ridderskapet och adelen uti denna dess förteckning hade till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, emot wanligheten wid förre riksdagar, utnämmt åtta ledamöter för litet. Om denne förteckning skulle följas, blefwe ledamöternes antal af hwarje af de öfrige stånden allenast tolf, hwilcket wore för litet, i anseende till de flere utskott, hwaruti deputationen sig wanligen delar.

Herr grosshandlaren Clason instämde härmed, och gaf wid handen, att ståndets herrar electorer hade, i anledning af förra wanligheten, utnämmt sexton ledamöter till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen. Och inlemnade herr grosshandlaren nu de af herrar electorerne uprättade förteckningar, å ståndets ledamöter uti de ofwan upnämde deputationer, undantagne allmänne beswärs- och fiskerideputationerne, samt electorerne till rådsualet.

Herr talman hemställdte, om alle nu inlemnade förteckningar skulle öppnas, eller om icke, åtminstone med förteckningens öppnande på ledamöterna i kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, kunde hafwas anstånd, intill dess ridderskapet och adelen tillökt dess ledamöters antal uti berörde deputation.

Och som ståndet föreställdte sig, att ridderskapet och adelen icke lærer underlåta, enär herr talman därom påminner att utse det wanliga antal af dess ledamöter uti wederbörande deputation, så fant ståndet godt, att alle de nu af herr grosshandlaren Clason inlemnade förteckningar skulle öppnas.

I följe häraf upbrötts och uplästes herrar electorerne förteckning på ståndets herrar ledamöter uti secreta utskottet,¹⁰⁸ hwilcket woro följande:

herr justitieborgmästaren Robeck,
herr grosshandlaren Isac Clason,
herr grosshandlaren Johan Kantzou,
herr åldermannen Olof Ström,
herr directuren Anders Schenbom,
herr handelsmannen Peter Bagge,
herr borgmästaren Arvid Schauv,
herr inspectoren Jonas Lexell,
herr borgmästaren Paul Pihlgardt,
herr rådman Johan Hanqvist,

¹⁰⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 17.

herr borgmästaren Carl Finerus,
herr borgmästaren Johan Omnberg,
herr borgmästaren Abraham Lange,
herr inspectoren Fridrik Muncktell,
herr borgmästaren Hans Unger,
herr borgmästaren Carl Schultén,
herr borgmästaren Olof Biden. Renhorn,
herr borgmästaren Nils Fries,
herr borgmästaren Nils Kellander,
herr borgmästaren Johan Boberg,
herr borgmästaren Georg Hollsten,
herr borgmästaren Michael Kock,
herr borgmästaren Gabriel Hagert,
herr borgmästaren Thure Hagert,
herr justitiarien Johan Faxell.

Sedan upbrötos och uplästes de öfrige inlemnade förteckningar,¹⁰⁹ och hade herrar electorer utnämndt till urskillningsdeputationen följande ståndets herrar ledamöter:

herr borgmästaren Sven Biörkman,
herr rådman Caspar Abr. Hanell,
herr borgmästaren Carl Gust. Boberg,
herr borgmästaren Nils Fries,
herr assessor Reinholt Anthonsson,
herr borgmästaren Johan Sundblad;
– expeditionsdeputationen:
herr rådman Gerhard Backman,
herr borgmästaren Hans Unger,
herr borgmästaren Nils Nortman,
herr borgmästaren Johan Wennberg,
herr borgmästaren Johan Torsk,
herr borgmästaren Anders Ekman;
– justitiaedeputationen:
herr borgmästaren Olof Bid. Renhorn,
herr borgmästaren Mathias Kiörning,

¹⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 18–26.

herr borgmästaren Lars Saklén,
herr borgmästaren Anders Lönbom,
herr borgmästaren Johan Brunsell,
herr borgmästaren Sven Bremer;
– landt- och sjömilitiaoeconomiedeputationen:
herr assistenten Daniel Hackman,
herr borgmästaren Peter Herkepaeus,
herr rådman Abraham Hylphers,
herr rådman Nils Dahl,
herr borgmästaren Eric Kihlman,
herr borgmästaren Jonas Mollin,
herr handelsmannen Bengt Enman,
herr rådman Carl Schenberg,
herr rådman Nils Töllberg,
herr borgmästaren Carl Lönroth,
herr borgmästaren Johan Eek,
herr borgmästaren Olof Malmsten;
– cammar-, oeconomic- och commercedeputationen:
herr fabriqveuren Hans R. Apiarie,
herr handelsmannen Peter Reincke,
herr åldermannen Moses Holtz,
herr bundtmakaren Lars Qviding,
herr handelsmannen Johan Mildahn,
herr rådmannen Caspar Abrah. Hanell,
herr rådmannen Jacob Tottie,
herr borgmästaren Anders Wiggman,
herr rådman Nils Burtz,
herr handelsmannen Hans Lindstedt,
herr rådmannen Hillebrand Westman,
herr fabriqveuren Philip Langlett,
herr borgmästaren Johan Boberg,
herr handelsmannen Lars Stenbit,
herr handelsmannen Peter Stenhagen,
herr rådmannen Johan Lilja;
– bergsdeputationen:
herr rådmannen Johan Indebetou,

herr rådmannen Gerhard Backman,
herr assessor Reinholt Anthonsson,
herr borgmästaren Pehr Wallentein,
herr rådmannen Eric Haeggeroth,
herr borgmästaren Jacob Fröberg;
– secreta deputationen:
herr rådmannen Hans Lindeman,
herr borgmästaren Sven Björkman,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr borgmästaren Carl Gust. Boberg,
herr borgmästaren Anders Ignatius,
herr assessor Anders Ingman;
– protocolsdeputationen:
herr borgmästaren Nils Nortman,
herr borgmästaren Johan Sundblad,
herr handelsmannen Johan Jansson,
herr handelsmannen Nils Töllberg,
herr borgmästaren Johan G. Wennberg,
herr borgmästaren Johan Torsk,
herr borgmästaren Carl M. Lönroth,
herr rådmannen Carl G. Falk,
herr borgmästaren Nils Kröger,
herr handelsmannen Olof Norberg,
herr vice borgmästaren Olof Malmsten,
herr borgmästaren Anders Ekman,
herr borgmästaren Nils Wetterblad,
herr borgmästaren Pehr Olof Cervin,
herr borgmästaren Leonhard De la Rose,
herr rådmannen Georg Östberg;
– tulldeputationen:
herr handelsmannen Peter Bagge,
herr borgmästaren Arved Schauv,
herr borgmästaren Johan Eek,
herr ombudsmannen Håkan Gjötberg,
herr rådman Carl Frid. Plåt,
herr rådman Pehr Anton Pihlson.

Herr talman påminte, att herrar electorerne måtte sammanträda och wälja ledamöter till rådsualet, samt allmänna beswärs- och fiskerideputationerne.

Och lofwade herr grosshandlaren Clason, att därom draga försorg.

I öfrigit anbefaldtes, att när anslag skje till secrete utskottet och deputationerne på taflan neder wid riddarhuset, skola samma anslag jämwäl skje af ståndets cancellie på ståndets tafla, här wid Stortorget.

Herr borgmästaren Cervin anmälde, det herr borgmästaren wäl hade öfwerlagt med herr borgmästaren Johan Boberg, om ståndets allmänne beswärs utarbetande och skjötsell wid denne riksdag, men icke funnit omständigheterne sådane, att herr borgmästaren kunde sig detta arbete åtaga.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig wilja försöka, att ensam skjöta detta arbete, med tillhjelp af notarien Ahlmark. Widare kunde herr borgmästaren icke häröfwer utlåta sig, inän han finge se beswärens antal.

Herr talman anmälde, att stunden nu snart wore inne, då de utnämde ståndets herrar ledamöter borde träda neder till secrete utskottet, och att således nödigt wore, det berörde herrar ledamöter nu först aflade den wanliga secrete utskottseden.¹¹⁰

I anledning här af upropades secrete utskottets herrar ledamöter, efter herrar electorers förteckning, och tillika med herr talman, samt ståndets secreterare aflade eden.

Hwarefter secrete utskottets samtelige herrar ledamöter nederträdde till secrete utskottets rum, och ståndet skildes åt.

¹¹⁰ Se riksdagshandlingarna från riksdagen 1755–56 i Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, sekreta utskottets expeditioner, nr 2.

Åhr 1760 den 11 November

S.d. Herr talman anmälde, det herr borgmästaren Renhorn wore opasslig, men icke dess mindre hade herr borgmästaren till cancelliet insänt det af honom, enligt ståndets begjåran, författade project till instruction för tulldeputationen,¹¹¹ hemställandes herr talman, om icke detta project nu måtte upläsas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Och 1 § uplästes samt bifölls. Äfwen uplästes och bifölls 2, 3, 4 och 5 §§ ad denna instruction.

Sedan justerades det extractum protocollis,¹¹² hwilket såsom vehiculum wid denna instruction kommer att afgå.

Herr talman utkallades, och anmälte wid återkomsten, det biskopen doctor Benzelstierna hade låtit weta, att prästeståndet gifwit ridderskapet och adelen till kjänna, det prästeståndet förehaft ridderskapets och adelns extractum protocollis,¹¹³ angående de från arméen hemreste capita familiarum, men icke funnit skjäl, att ändra dess en gång lemnade bifall, till borgareståndets förrut afgifne extractum protocollis.¹¹⁴

Herr borgmästaren Unger anmälte, det herr borgmästaren i går aftons warit uti expeditionsdeputationen, då ock deputationen förehaft och expedierat instructionen för secreta utskottet. Men därwid hade den frågan yppat sig, huruledes rubriqven till denna instruction borde inrättas, antingen, som gällande allenast för innewarande riksdag, eller ock tillika för de påföljande.

Ståndet fant för dess del godt, rubriqven allenast måtte bestå af följande ord: *Instruction för secreta utskottet.*

Herr borgmästaren Unger gaf härhos wid handen, det herr borgmästaren warit ensam i expeditionsdeputationen, och således ingen mer af ståndets ledamöter därstädes denna gång närwarande. Hållandes herr borgmästaren före, att detta uteblifwande härrört deraf, att icke något anslag för deputationen wore skjedt härwid Stortorget.

¹¹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 1.

¹¹² Ibid.

¹¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 1.

¹¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

Herr talman anmälde, att ståndets secreterare hade i går klockan fyra gifwit herr talman wid handen, att anslag till expeditionsdeputationen wore skjedt, icke förr än klockan half fyra wid riddarhuset, då ock anslag genast¹¹⁵ skjedt wid Stortorget, å ståndets tafla. Och hade secreteraren utsändt flere bud till att uppsöka ståndets utsedde ledamöter till expeditionsdeputationen, som dock icke kunnat finna någon af dem igen. Hwarföre secreteraren nedsändt en af cancellisterne till riddarhuset, att där wänta, till dess någon af ståndets ledamöter i deputationen kunde ankomma, då han hade att aflämna det extractum protocollii, som i deputationen upwisas bör.

Herr talman påminte, det emedan ståndets deputerade i går icke träffat ridderskapet och adelen tillhopa, så wore nu mera nödigt, det en ståndets deputation måtte dit afgå, och anmäla, det ståndet förehaft ridderskapets och adelens extractum protocollii,¹¹⁶ angående capita familiarum som från arméen hemrest, men icke dess mindre funnit skäligen, att förblifwa wid dess fattade och kundgiorde beslut uti extracto protocollii af den 4 i denne månad.¹¹⁷

Herr justitiarien Faxell såsom ordförande och ellofwe andre ståndets ledamöter afträdde i detta ärende.

Uplästes herrar electorenes förteckning på ståndets ledamöter, uti allmänne beswärsdeputationen,¹¹⁸ och woro följande dertill utnämde:

herr borgmästaren Jonas Robeck,
herr handelsmannen Johan Kantzou,
herr borgmästaren Peter Herkepaeus,
herr borgmästaren Paul Pihlgardt,
herr rådman Johan Hanqvist,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr borgmästaren Carl Gust. Boberg,
herr rådman Nils Burtz,
herr rådman Abraham Hylphers,
herr borgmästaren Eric Kihlman,
herr borgmästaren Nils Nortman,
herr borgmästaren Johan Boberg,

¹¹⁵ Upprepat i prot.

¹¹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 1.

¹¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 12. Se ovan vid not 75.

¹¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 27.

herr assessor Reinholt Anthonsson,
herr borgmästaren Mathias Kiörning,
herr borgmästaren Jonas Mollin,
herr rådman Georg Östberg,
herr assessor Anders Ingman,
herr borgmästaren Per Wallentain,
herr rådman Nils Töllberg,
herr borgmästaren Anders Lönbom,
herr rådman Petter Stenhagen,
herr justitiarien Johan Faxell,
herr borgmästaren Pehr Ol. Cervin,
herr borgmästaren Olof Malmstein.

Sedan uplästes herrar electorenes förteckning på ståndet[s] ledamöter uti fiskerideputationen,¹¹⁹ nemligen:

herr borgmästaren Johan Omnberg,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr borgmästaren Michael Kock,
herr borgmästaren Gabriel Hagert.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Mig tyckes, att ledamöterna blifwit för få uti fiskerideputationen. Ämnet är widsträckt och fordrar wärkeligen flere; och hemställer jag fördenskull, om icke nödigt wore att begära, det ledamöternes antal i denne deputation må ökas. Åtminstone må tillåtas hwarjom och enom, som will, att inlemna till deputationen de underrättelser han kan äga, om fiskeriernes rätta skjötsel.

Herr talman: Det lærer så mycket mindre förmenas någrom, att hos deputationen inlemna underrättelser, som sådane uplysningar lända till deputationens förmån, och bör fördenskull detta införas uti den instruction, som för denna deputation kommer att författas. Hwad ledamöternes tillökning beträffar, så har herr ärkebiskopen yttrat sig, det prästeståndet består af alt för få, till att kunna förordna någre flere ledamöter, än redan skjedt är. Och bör jag härhos anmäla, det herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen begärt, det måtte ståndet, som har sig saken mäst bekandt, låta projectera en instruction för fiskerideputationen.

Herr handelsman Bagge anmodades härom, och påtog sig detta beswär.

¹¹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 28.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf wid handen, det herr borgmästaren Brunsell, uppå anmodan, åtagit sig, att wara herr borgmästaren behjelpelig wid allmänna beswärens upsättiande.

Herr talman påminte, att nödigt wore, det herrar deputerade öfwer allmänne beswären måtte söka, att ju förr dess häldre bringa målens urskiljande till slut, och till den ändan flitigt sammanträda, enär de icke hindrades af plenidagar, eller deputationer.

Herr justitiarien Faxell och herrar deputerade återkommo, berättandes herr justitiarien, att deputerade warit hos ridderskapet och adelen, samt anmält det anbefaldte ärende, hwarföre herr grefwen och landtmarskalken yttrat sig, det på det anbragte ärende icke woro något vidare att swara, än att herrar deputerade behagade återbära till ståndet ridderskapets och adelens hälsning.

Anslag anbefaldtes för herrar deputerade öfwer allmänna beswären, till i morgon klockan nie, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 14 November

S.d. Justerades protocollerne för den 16 och 17 October sidstledne.

Herr borgmästaren Schauv anmälde, det herr handelsmannen Jansson icke ännu, till följe af ståndet[s] befallning, undfått riksdagsfullmagt från Wadstena stad. Och gaf herr borgmästaren härhos wid handen, det herr borgmästaren sedt sådane bref från orten, som tydeligen innehålla, det magistraten i Wadstena icke ärnar efterkomma ståndets befallning i detta mål.

Herr talman: Enligit ståndets beslut, har iteratum redan afgått till Wadstena stads magistrat, angående fullmagtens hitsändande för herr Jansson, och det med den tillägning att i händelse magistraten ej fullgjör dess skyldighet, will ståndet anmäla saken hos Hans Kongl. Mai:st. Skulle nu Wadstena stads magistrat icke snart lemna swar och efterkomma ståndets befallning, måste saken anmälas hos Hans Kongl. Mai:st och rättelse häruti begjåras. Imedlertid lærer wara nödigt, att herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, efter lofwen, utarbete projectet till en sådan förordning, hwarigenom oredor wid riksdagsmanswalen hädanåt måge förekommas.

Detta herr talmans yttrande bifölls.

Den projecterade instructionen för secreta handels- och manufacturdeputationen¹²⁰ företogs å nyo till öfwerseende, tillika med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets därwid gjorde anmärkningar.

Och uplästes ridderskapets och adelens gjorde ändring wid 1 §, i följe hwaraf det ordet *fiskerier* går ut, hwilcket borgareståndet förrut jämwäl funnit godt, samt nu tillika biföll.

Wid 5 § bifölls ridderskapets och adelens, samt prästeståndets tilläggingar. I följe hwaraf wid de orden, *till fabriques*, kommer att införas, *silkesafwels skiötsell*, och efter de orden, *eller wis dag*, tillägges, *emot nöijacktig borgen*.

Ståndet biföll jämwäl ridderskapets och adelens utlåtande wid 9 §. I anledning hwaraf, hela den 17 § utur förre instructionen i denna kommer att intagas.

Men ståndet kunde icke bifalla ridderskapets och adelens gjorde ändring wid 10 §, utan förblef wid dess förra yttrande häröfwer, att näst efter de orden *högsta försälgningspris*, införas de ord, *på utrikes orter*.

Emedan en deputation öfwer fiskerierne kommer att förordnas, hade ridderskapet och adelen äfwen som detta ståndet funnit godt, att hela 12 §, såsom detta målet rörande, i denna instruction går ut.

Wid 13 § hade ridderskapet och adelen tillagt, att hwar ock en ledamot, utan hinder af eden skall till plena upgifwa, om något i deputationen skulle emot instructionen förelöpa. Denna tillägging bifölls.

Den af prästeståndet föreslagne ändring wid slutet af denne § uplästes, angående disposition af penningar till bygningshjelper, löner, gratificationer, med mera, ut in actis. Föresläende prästeståndet, att deputationen ej må göra någon disposition i sådane mål, utan att desse mål, tillika med deputationens betänckande deröfwer, böra till plena upgifwas, och att i följe häraf med wärkställandet af alle bewiljade penningemål, må upskiutas till riksdagens slut, på det riksens ständers befallningar då på en gång måge fullbordade warda.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag kan icke annat finna, än att ståndet lærer kunna bifalla denna af prästeståndet gjorda tillägging, dock likwäl på det sättet, att deputationen ej må upskiuta med dess betänckan-

¹²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 1.

dens upgifwande till plena, i sådane penningemål, utan må deputationen påläggas, att ju förr dess hållre därmed inkomma, på det riksens ständer måge wara i stånd, att på en gång sig deröfwer utlåta.

Härmed instämde herr rådmannen Hanqvist, och lade därtill, att deputationen bör i god tid efterse, hwad tillgång i manufacturcontoiret kan wara på penningar, samt derefter så tidigt föreslå utgifterne, att riksens ständer på en gång kunna pröfwa deras mera eller mindre nödwändighet, och i anledning deraf reglera dispositionerne.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Detta lærer så mycket mindre låta sig göra, som det är aldeles möjligit, att någre angelägnare mål torde ej förr inkomma, än emot slutet af riksdagen, och om dispositionen då förrut efter tillgången på penningar, måste desse, ehuru angelägne de kunna wara, fram för andre, likwäl sakna all hjelp och understöd.

Herr borgmästaren Schauv upläste prästeståndets tilläggning å nyo, och yttrade sig deröfwer: Prästeståndets utlåtande i detta mål innehåller twenne momenta, hwilcke ifrån hwarandra böra skiljas.

1:o att deputationen ej må göra någre dispositioner af penningar till byggningshjelp, löner, gratificationer, med mera, utan att deputationen i sådane mål dess betänckande till riksens ständers plena afgifwer. 2:do att, i följe häraf med wärkställandet af alla penningemål må uppskiutas till riksdagens slut, på det riksens ständers befallningar då på en gång måge kunna fullbordas. Emot det förra momentet lærer icke wara något att påminna, ty det är billigt, att riksens ständer måge weta, hwartill fonden disponeras bör, och det sednare momentet kan hielpas, om de orden, *till riksdagens slut*, gå ut, och meningen således ändras, *och kommer med wärkställande af¹²¹ alle penningemål, att uppskiutas, till dess riksens ständers befallningar på en gång kunna fullbordas.*

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Saken är härmed icke hulpen, utan bör hela slutmeningen gå ut, och de orden *på en gång*, införas ofwänföre, wid de orden *riksens ständers plena*, då meningen blifwer denne: *Ej må deputationen göra någon disposition af penningar, till byggningshjelp, etc. utan at deputationen sådane mål, med dess betänckande först till riksens ständers plena på en gång afgifwer, hwarwid jämwäl må tilläggas: och deras tillstånd därtill ärhållit.*

¹²¹ Upprepat i prot.

Herr talman: Som slutmeningen af prästeståndets yttrande talar om sjelfwa wärkställandet af det, som förrut anført är, så bör den stå qwar, om någon mening skall blifwa deraf, och det föregående bifallas. Och blifwer meningen alldeles rictig om de orden *till riksdagens slut* utelämnas, och det öfrige således ändras, att med wärkställandet af alle penningemål upskiutes, till dess riksens ständer kunna sig deröfwer på en gång utlåta.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg begärte proposition till votering, om icke slutmeningen af prästeståndets yttrande bör gå ut.

Åskillige andre herrar ledamöter yttrade sig på en gång i samma mening.

Herr talman: Votering bör icke nekas, när omständigheterna sådant ärfordra, men som saken lærer kunna jämkas, så ser jag icke, hwartill votering wore nödig i detta mål.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag kan icke annat finna, än att saken på det sätt, som herr talman nyss förrut anfördt, lærer kunna jämkas, således, att ståndet, efter den förefall. discoursen, winner dess önskan. Om ståndet behagar, will jag, i anledning deraf, uppsättja mine tanckar, huru slutmeningen bör wara.

Detta bifölls. Och efter en liten stund, upläste herr borgmästaren Malmsten följande författade ändring i prästeståndets slutmening af förewarande §. *Och kommer i följe häraf, med wärkställandet af alle penningars bewiljande och utbetalande, att innehållas och hwila till dess riksens ständer på en gång måge kunna öfwer alt sammans sig utlåta.*

Herr talman hemstälde, om icke denna nu upläste skrifteliga ändring wunne bifall, hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Och som herr borgmästaren Malmsten påminte, om icke nödigt wore, det prästeståndet måtte underrättas, om denna gjorda ändring, hälst man borde förmoda, att prästeståndet gärna skulle härtill lemna dess bifall, så deputerades herr borgmästaren Malmsten och Eek, att gå härmed till prästeståndet, och afträdde i anledning häraf.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Otto Olofsson, mäst wanlig hälsning, det bondeståndet förehaft ärendet, angående förbudets uphäfwande emot bränwinsbränningen, och funnit sig

föranlåtit, att därom hos ståndet göra någon föreställning, som bondeståndets extractum protocollii, hwilcket nu aflemnades, innehöлле.¹²²

Berörde extractum protocollii uplästes, att som bränwinsbrännande till husbehof, medförer i många afseenden mycken nytta med sig, och i en del provincier något af årswäxten blifwit förskjämnd, af långwarigt rägn, ty höllo bondeståndet betänckeligit, hälst i ett så swårt foderår, som detta, att låta förbudet emot husbehofsbränningen continuera. Och hade bondeståndet fördenskull beslutit, att husbehofsbränningen nu åter må lösgifwas, så att alle hemmansbrukare måge få tillstånd, att till egen nödtorft, med sine små pannor bränwin tillwärka. Och begjarte ordföranden, att detta ärende måtte, ju förr dess häldre, företagas och bifallas.

Herr talman ärhindrade, att nödigt wore, det man först borde komma öfwerens om sjelfwa sättet, och tiden på hwilcken bränwinsbrännandet skjäligen borde tillåtas, på det att brännandet ej måtte förordsaka någon brist på bröd för den fattige. När detta skjedt, twiflade icke herr talman, det ju borgarståndet lærer söka, att biträda bondeståndet i alt det som möjijeligit wore.

Bondeståndets deputerade afträdde.

Uplästes prästeståndets, under den 8 i denne månad, utfärdade extractum protocollii,¹²³ angående de imellan riksdagarne utkomne kongl. stadgar och förordningar, utom riksens ständers wettskap och tillstyrkande, tillstyrkandes prästeståndet, att alle, sedan sidstledne riksdag, utkomne kongl. påbud, måge af justitiaedeputationen uptagas, och till riksens ständers plena upgifwas, att vidare skiärskådas och gillas.

Herr borgmästaren Sacklén: Prästeståndets tancka är uti detta dess extracto protocollii, att alle, sedan sidstledne riksdag, utkomne kongl. förordningar och påbud böra af justitiaedeputationen uptagas och granskas samt deputationens betänckande sedermera till plenorum stadfästade ingifwas. Men jag bör härwid ärhindra, att icke alle förordningars öfwerseende hörer till justitiaedeputationen, utan ock, efter deras ämnen till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen. Och böra de således i anledning deraf, till deras behörige ställen remitteras, att därstädes öfwerses och granskas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag finner mig föranlåten att anmärka, att prästeståndet tillstyrckt, det allenast de förordningar måge

¹²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 3. Jfr *BdP* 8, s. 42 f.

¹²³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 1.

öfwerses, samt efter omständigheterna gillas, eller afskaffas, som sedan sidstledne riksdag utkommit. Men som jag påminner mig, att förordningar, påbud och allmänna bref lærer finnas, ifrån flere riksdagar tillbakars, hwilcke aldrig blifwit öfwersedde, mindre gillade, så hemställer jag, om icke desse jämwäl måge nu öfwerses på wederbörlige ställen.

Herr assessor Anthonsson instämde härmed, med den tillägning, att om förordningar skola så wara gällande, som icke af riksens ständer blifwit tillstyrkte, eller åtminstone af dem öfwersedde och gillade, så drages lagstiftande magten ifrån dess rätta säte, och ständers rätt och myndighet ställes under twifwelsmål.

Herr talman: Grundlagen är aldeles tydelig, att inge förordningar, utom riksens ständers wettskap och gillande, böra imellan riksdagarna utfärdas, annars än då rikets oundgängeliga behof sådant kräfwer, men icke dess mindre är det nog bekant, att sedan sidsta riksdag förordningar, utom ständers wettskap, utkommit, hwarigenom ständernes handlande på wist sätt blifwit ruinerade. Och som det högstangelägit är, det ståndet må söka, det någon författning häremot må skje, och att imedlertid föreställning hos de öfrige respective stånden må skje, i anledning af det nu upläste prästeståndets extractum protocollii, att alle imellan riksdagarna utkomne, men ej af riksens ständer tillstyrkte eller öfwersedde och gillade förordningar, måge till urskillningen inlemnas, att därifrån remitteras till öfwerseende af wederbörande deputationer, hwilcke till plena böra inkomma med deras betänckanden däröfwer.

Detta hemställande bifölls.

Herrar borgmästarne Malmsten och Eek återkommo, och berättade, att de hos prästeståndet fått företräde, och föredragit borgareståndets gjorde ändring uti prästeståndets nyss förrut förehafde tillägning, wid 13 § af secreta handels- och manufacturdeputations instruction. Och hade prästeståndet denna ändring aldeles bifallit, samt å sjelfwa documentet påskrifwa låtit, som nu upwistes.

Herr talman tackade herrar deputerade för deras hafde beswär.

Herr bergsrådet Örnshiölds memorial,¹²⁴ angående järncontoiret uplästes, och fant ståndet godt, att detta memorial må ligga på bordet.

Skildes åt.

¹²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 15.

Åhr 1760 den 18 November

S.d. Uplästes Cimbrishamns stads riksdagsfullmägt, för justitiaeborgmästaren uti Gefle stad, herr Johan Hansson Omnberg, hwilcken fullmägt gillades.¹²⁵

Justerade ståndets extractum protocollii och anmärkningar öfwer secreta handels- och manufacturdeputationens instruction, lydande som följer:¹²⁶

S.d. Lät borgareståndet sig föredraga den, wid sidstledne riksdag, projecterade instructionen för secreta handels- och manufacturdeputationen, tillika med högloflige ridderskapets och adelens, samt högwürdige prästeståndets härwid gjorde anmärkningar och tillägningar. Och fant ståndet godt, att häröfwer på följande sätt sig yttra.

1 § bifalles med den af höglofl. ridderskapet och adelen gjorde ändring.

2 § bifalles.

3 § bifalles.

4 § bifalles.

5 § bifalles med högloflige ridderskapets och adelens samt högwürdige prästeståndets tillägningar. Och fant borgareståndet härhos nödigt, det wid slutet af denne § följande mening måtte tilläggas: *Dock bör deputationen härwid låta sig angelägit wara, och noga tillse, hur de fabriqver, som af wädeld skada lidit, måge kunna åter uphjälpas, och sättjas i det stånd, som med deras inrättning warit påsyftat.*

6 § bifalles.

7 § bifalles.

8 § bifalles.

9 § bifalles, men högloflige ridderskapets och adelens tillägning.

10 § bifaller borgareståndet således, att näst efter orden, *högsta försälgningspris*, införes de följande ord: *på utrikes orter*, och att det af denne §:s innehåll, som rörer järncontoiret, må ändras på thet sättet, som ståndet uti dess extracto protocollii af den 7 i denna månad föreslagit.

11 § bifalles.

12 § går ut.

¹²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

¹²⁶ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 1.

13 § bifalles med högloflige ridderskapets och adelens tillägning, samt högwördige prästeståndets, under den 11 och 14 i denne månad, gjorde ändringar i denne §: s slut.

Hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående de imellan riksdagarne utkomne kongl. förordningar och allmänna bref, och lydde sålunda:¹²⁷

S.d. Uplästes det af högwördige prästeståndet, den 8 i denne månad, aflemnade extractum protocoll, angående de imellan riksdagarne utfärdade kongl. förordningar. Och fant ståndet skjäligit, att detta protocollsutdrag således bifalla. Det må, hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhållas, om nådigsta befallning till wederbörande, att författa noga förteckning på alle kongl. förordningar och allmänna bref, hwilcke så för, som efter sidstledne riksdag utkommit, men icke af riksens ständer blifwit öfversedde. Hwilcken förteckning ju förr dess häldre till urskillningsdeputationen inlemnas bör, på det förordningarnes öfverseende, efter deras ämnen må kunna hänskiutas till wederbörande deputationer, som sedan hafwa att inkomma till riksens ständers plena, med deras betänckande däröfwer. Hwarjämte borgarståndet profwade angelägit wara, det tillika hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet begiäras må, att imellan riksdagarne inge nye och af riksens ständer sielfwe ej tillstyrkte förordningar eller allmänne bref måge utfärdas, annars, än när rikets oundgängeliga wälfärd sådant ärfordrar. Hwilket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Förehades å nyo instructionen för urskillningsdeputationen,¹²⁸ tillika med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets däröfwer inlemnade anmärkningar.

Wid 5 § och näst efter det understrukne ordet, *fullmäktig*, hade ridderskapet och adelen tillagt ordet, allena, hwilcket äfwen ståndet biföll.

Wid slutet af 8 § efter orden *ej måge wägras*, hade prästeståndet tillagt det ordet *icke*, och fant ståndet denna tillägning jämwäl, för rätta meningens skull, aldeles nödig.

¹²⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 29.

¹²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 1.

Det understrukne ordet *löningar* uti 11 §, hade ridderskapet och adelen pröfwat böra gå ut, och i det stället infört: *enskilte personers ansökningar om löner*. Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uti 12 § efter de orden, *beswär emottagas*, hade ridderskapet och adelen tillagt: *så framt ej laga förfall kan wisas*. Ståndet biföll denna tillägning.

Wid slutet af 13 §, hade prästeståndet giordt följande tillägning: Så som ock deputationen sig rättar efter hwad riksdagsbeslutet af den 14 December 1747¹²⁹ 15 § föreskrifwer. Denna tillägning bifölls.

Uti 14 §, näst efter orden *annat tillfälle*, war följande mening af ridderskapet och adelen införd: *efter hwad särskilt därom stadgadt är*. Ståndet godkjände denna tillägning.

Wid slutet af 15 §, hade ridderskapet och adelen tillagt: dock under denna författning, ej innebegripit de klagomål, hwartill någon, i anledning af 1756 års förordning, och reglementet för pensionscassan,¹³⁰ kunde finnas befogad. Ståndet biföll jämwäl denne slutmening.

Och anbefaldte ståndet, att denne instruction skulle genast påskrifwas, och afsändas till bondeståndet, på det den samme snart måtte kunna komma till expeditionsdeputationen.

Herr talman frågade, huruwida det wore kommit med beswärens urskiljande, föreställandes nödwändigheten, att detta arbete snart måtte blifwa färdigt.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf wid handen, att wäl något wore härwid åtgjordt, men mycket återstode ännu.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg förestäldte i anledning häraf, att nödigt wore, det herr talman i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, måtte aftala, att tillräckelig tid lemnas öppen, för de städernes beswär, som efter urskilljandet kunna warda för enskildte ansedde.

Herr borgmästaren Cervin påminte, att jämwäl angelägit wore, det herr talman wid samme tillfälle må få laga, att städernes fullmäktige ej warda beswärade med charta sigillata i urskillningsdeputationen, wid inlemnan-

¹²⁹ Tryckt riksdagsbeslut: *Sweriges rikes ständers beslut, giordt, samtykt och förafskiedat på then almänna riks-dagen som slöts i Stockholm then 14. december år 1747.*

¹³⁰ Tryckt förordning 10 januari 1757: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Och Reglemente, Angående En Pensions Cassa För Arméen.*

det af deras beswär, hwilcke, ehuru de i ståndet blifwit ansedde för enskildte, likwäl skje å städers och menigheters wägnar, och således ifrån denna afsigt böra wara frie.

Herr borgmästaren Schauv: Det lærer wara nödigt, att ståndet nu, som wid förre riksdagar, förbehåller sig någon wiss tid, innom hwilcken beswären kunna ingifwas, och som jag hörer att mycket ännu återstår af beswärens urskilljande, så kunde man begjära en månads prolongation för städernes enskilte, och sex weckor för de allmänna beswären.

Ståndet förenade sig härmed, och anmodade herr talman, att härom draga försorg.

Föredrogs å nyo den projecterade instructionen för protocolsdeputationen,¹³¹ tillika med ridderskapets och adelens däröfwer gjorde anmärkingar.

Wid slutet af 4 § hade ridderskapet och adelen tillagt: Som protocolsdeputationen bäst kan anträffa alla förefallne misstydingar af lag, så bör protocolsdeputationen med justitiaedeputationen sammanträda, att gemensamt öfwerlägga, på hwad sätt, ett eller annat missbruk emot lag må, genom ny författning förekommas, sitt betänckande därom afgifwa, och plenorum ompröfwande underställa.

Borgareståndet biföll denna tilläggning, äfwen som ock den slutmening, som ridderskapet och adelen infördt wid 5 §: Och bör deputationen lemna månadtlig förteckning till plena, hwad deras arbete lider och wid riksdagens slut, huru de funnit collegier och ämbetsmän sine ämbeten förwaltat.

Sluteligen uplästes en af Colling, som kallat sig den olycklige, inlämnad skrift på swensk wärs.

Och sidst uplästes ett af Zetterholm inlämnadt memorial, hwaruti han beklagar det hårda öde, som honom öfwergådt, sedan staden Dresden råkat i preussiske händer.

Herr borgmästaren Finerus: Af omständigheterna finner jag, att de nu upläste, äro tiggareskrifter, och hemställer jag till ståndets godtfinnande, om sådane böra emottagas och upläsas.

Ståndet fant godt, att desse skrifter måtte ligga på bordet.

Skildes åt.

¹³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 1.

Åhr 1760 den 20 November

S.d. Uplästes ett från bondeståndet inkommit utdrag af protocollet, af en 14 i denne månad,¹³² angående de kongl. stadgar och förordningar, som imellan riksdagarne utkommit, men icke finnas uti riksdagsbesluten antagne.

Uplästes ridderskapets och adelens påskrift, å prästeståndets extractum protocolli af den 8 i denne månad,¹³³ rörande nyss anförde ärende.

Ståndet fant godt, att detta prästeståndets extractum protocolli,¹³⁴ med ridderskapets och adelens påskrift, må blifwa wid cancelliet qwarliggande, till dess de öfrige respective stånden yttradt sig öfwer ståndets, under den 18 i denne månad, utfärdade protocolsutdrag, hwaruti detta ärende närmare blifwit utstakat, med den tilläggning, att wisse mått böra för framtiden tagas, att inge af riksens ständer sjelfwe ej tillstyrkte förordningar och allmänna bref måge, imellan riksdagarne utfärdas, så framt icke rikets oundgängeliga behof sådant kräfwer.

Herr talman gaf wid handen, det herr talman, enligt ståndets begjären, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige respective talemännen anmält följande ärender till öfwerläggning.

1:mo angående målens expedierande uti de deputationer, som dem utarbetadt. Hwarwid herr ärkebiskoppen låtit weta, det prästeståndet hade författat ett project i detta ärende, hwilcket prästeståndet med det första wille afgifwa, hemställandes herr talman, om icke bäst wore att några ståndets ledamöter måtte utnämnas, till detta projectets genomseende, så snart det inkommer. Och utnämndes härtill herrar borgmästarne Schauv och Cervin, samt herr justitiarien Faxell.

2:do angående allmänne och enskildte beswären hade herr talman förestäldt, att som ståndet icke ännu hunnit desse urskilja, så wore nödigt, att terminen nu, som sidstledne riksdag, prolongeras, och war godt funnit, att förlänga tiden för de enskildte beswären till den 24 nästkommande Decembris, samt för de öfrige till 14 dagar efteråt.

3:tio angående chartae sigillatae-afgiften, och som herr grefwen och landtmarskalcken samt de öfrige talemännen nogsamt funnit, att de be-

¹³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 4.

¹³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 1.

¹³⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 29. Se ovan vid not 127.

swär som i städers och menigheters namn anföras, icke kunna anses för enskildte, och således böra wara frie för denna afgift, så hade herr grefwen och landtmarskalken lofwat skaffa bot härå, och till den ändan anbefalla secreteraren att noga iakttaga, det inge sådana beswär warda med charta sigillata betungade. Hwarwid herr talman hölt för nödigt, det ståndets ledamöter i urskillningsdeputationen måge se till, att detta beslut efterlefwes.

4:to hade herr talman påmint, att ridderskapets och adelens ledamöter i cammar-, oeconomic- och commercedeputationen måge tillökas med åtta, så att antalet må blifwa trettjotwå, efter förra wanligheten. Och hade herr grefwen och landtmarskalken lofwat draga riktig försorg härom. Wid samma tillfälle hade ock kommit under öfwerläggning, om icke ledamöterne i secreta och justitiaedeputationerne borde tillökas, men härutinnan wore icke något wist slut fattadt.

Herr borgmästaren Schauv: Det lærer wara rådeligast, att ingen tillökning af ledamöter i desse deputationer skjer, ty när man nogare eftertäncker, lærer man finna, att arbetet därstädes härigenom icke kan gå fortare, utan hållre saktare. Detta blifwer alldeles tydeligt på följande sätt: Om deputationerne ej skola sittja på twenne divisioner, så är det redan nämnde ledamöternes antal alldeles nu, som förr, tillräckeligit, och tillökningen kunde naturligitwis ej annat, än gjöra arbetet senfärdigare. Skola åter deputationerne sittja i två divisioner, måste arbetet blifwa alt för långsamt, ty först måste sakerne genomses särskildt i divisionerne, och sedan i deputationernes plenis, så framt man icke will, att hwar division skall särskildt sluteligen afgjöra målen och utfärda dess betänckanden, då man i stället för en secreta och justitiaedeputation får twenne. Hwilcket ej annat kan, än förordsaka oreda i giöromålen.

I anledning häraf fant ståndet godt, att detta ärende må hwila.

5:to hade i sammanträdet discours förefallit, angående fiskerideputationen, hwarwid herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen begärt, det borgareståndet, som bäst kan hafwa sig detta ärende bekandt, måtte projectera instruction för denna deputation. Och fant ståndet godt, att de utsedde herrar ledamöterne i deputationen måtte upsätta project härtill.

För öfrigt gaf herr talman wid handen, det bondeståndets taleman anmält, sig wara af dess stånd anmodad att begjära, det ett lika antal ledamöter, som präste- och borgarestånden hafwa i secrete utskottet, måtte jäm-

wäl af bondeståndet få inträde därstädes, till säte och stämma. Hwaröfwer herr grefwen och landtmarskallcken yttrat sig, det ehuru gärna man wille göra bondeståndet till wiljes, så wore dock detta så mycket mindre möjligt, som det strider emot lagen. Hwarföre herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen bedt bondeståndets taleman, att hos sitt stånd afråda och förekomma en sådan begjæran, som ej annat kan än blott upwäcka oro. Härtill hade bondeståndets taleman swarat, det han fått in commissis, att wid detta sammanträde anmäla denne sitt stånds begjæran, och så mycket han kunnat märka, torde bondeståndet i dag wilja skicka en deputation till de öfrige respective stånden, i samme ärende.

Herr handelsman Bagge: Jag har märckt, wid herr grefwens och landtmarskallckens, samt de öfrige talemännens sammanträde, att secreterarne och prästeståndets notarius warit tillstädes. Och hemställer jag fördenskull, om icke borgarståndets secreterare äfwenledes, wid dylike tillfällen, borde infinna sig.

Herr talman: Sådant har wäl aldrig warit wanligt, icke eller lærer secreteraren så altid kunna wara till hands, enär bud till sammanträde ankommer. Men om det kan skje, wore det, wäl, ty han kunde då annotera de ärender, som förefalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 17 i denne månad,¹³⁵ angående förbudet emot bränwinsbrännande, samt huruwida de skjäl, som härtill anledning gifwit under sidstledne riksdag, nu mera till någon del uphört. Och som denne sak synes fordra någon jämnkning, på det, å ena sidan rikets förmån, och å den andra undersåtarenas hushåldsbehof må kunna winnas, ty hemställer secrete utskottet, om icke cammar-, oeconomic- och commercedeputationen kunde sammanträda med statsdeputationen, att detta ärende utarbete och till riksens ständers plena upgifwa.

Herr borgmästaren Schauv: Det är alldeles både billigt och nödigt, att cronan må århålla någon inkomst, om förbudet mot bränwinsbrännande skall uphäfwas. Men jag finner flere swårigheter yppa sig, uti det föreslagne sättet. Det är bekandt, att bondeståndet begjærdt fri husbehofsbränning,¹³⁶ och jag twiflar icke, att ju prästeståndet lemnar dess bifall därtill, om det icke redan skjedd, som will förliudas. Det af secrete utskottet före-

¹³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 2.

¹³⁶ Se *BdP* 8, s. 42 f.; jfr bondeståndets prot. utdrag 20 nov. 1760, tr. *BdP* 8, bil. 4.

slagne sammanträdet måste gå både långsamt och blifwa beswärligit, ty bägge deputationerne utgjöra etthundradetiugu personer. Det lærer icke gå så lätt, att bringa dem till att fatta ett sådant slut, som wärkeligen omständigheterna kräfja. Man klagar öfwer spanmålens wanpris. Jag tror, att alle de öfrige trenne stånden skola gärna se, att priset härå stegras, utan att mycket bry sig om påföljderne. Således torde desse snart nog samman-sättia sig, att uphäfwa förbudet emot bränwinsbrännandet, men utesluta städerna ifrån den rättigheten, att tillika få bränna, hwarigenom missnöje hos våra hemmawarande nödwändigt måste upwäckas. Som det således lærer blifwa nödwändigt, att bränwinsbrännandet skall gifwas löst, men därhos är nödigt, att cronan må winna någon inkomst deraf, så hemställer jag, om icke saken snarast kunde afslutas, om bewillningsdeputationen sättjas, hwaräst allenast trettio ledamöter äro.

Herr rådman Hanqvist: Så mycket jag kan finna, är den frågan icke ännu afgjord, om förbudet emot bränwinsbrännandet skall uphäfwas. Och således bör denna frågan först afgjöras, innan wi gå in uti något vidare öfwerläggande. För min del, anser jag bränwinsbrännandet för högst skadeligit, ty detta spanmålsödadet borttager brödet från den fattigas mun, åtminstone gör det dyrare, än det skjäligen wara bör, och wara kunde, om bränwinsbrännandet ej tillåtes. Hwarföre jag ock önskar af hjertat, att det ej må skje.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag tror mig med skjäl kunna anse det för afgjordt, att förbudet emot bränwinsbrännandet skall uphäfwas, ehuru det icke ännu genom formelt beslut blifwit fastställdt. Det är nog bekandt, att wid förre riksdagar åtskillige considerationer mot och med i anseende till bränwinsbrännandet förefallit. Man har trodt, att man af ålagde utgifter på bränwinsbrännandet skulle kunna ärhålla så store inkomster för kronan, att all bewillning kunde uphöra. Man har påstådt, att bränwinet är skadeligit, så för människjokropparne, som i anseende till den myckna spanmål, som därtill åtgår, hwarigenom brödet blifwer dyrt för den fattige. I anseende härtill har bränwinsbrännandet blifwit förbudit. Icke dess mindre äro otaliga brått och missbruk häremot förelupne. Och som desse omöijeligen kunna förekommas, så håller jag för bäst wara, att förbudet uphäfwes, och frihet lämnas att bränna både i städer och på landet, men likwäl med det wilckor, att cronan må ärhålla någon wiss inkomst därföre, till hwilcken ände bewillningsdeputationen må med det första sammanträda och projec-tera hwad som betalas bör.

Herr inspectoren Muncktell: Ehuru man wille, lærer man dock icke kunna hindra, att bränwinsbrännandet blifwer löstgifwit. Men som detta icke bör skje, utan att cronan ärhåller någon inkomst deraf, så lærer blifwa nödigt, att bewillningsdeputationen och bränwinscommissionen med det första sammanträda och projectera, huru stor afgift betalas bör. Och på det bewillningsdeputationen må weta rikets behof och derefter kunna projectera bewillningen, så är nödigt, att desse snart upgifwas.

Härmed instämde herr borgmästaren Johan Boberg, med den tillägging, det herr borgmästaren höllo före, att wid sidstledne riksdag wore afgjordt, det förbudet emot bränwinsbrännandet ej längre skulle stå, än till dess spanmålen fallit till ett wist pris. Och som denna casus nu wore inne, så borde ock bränwinsbrännandet lemnas fritt, både i städer och på landet.

Herr borgmästaren Sacklén: Det förewarande ärendet är wäl widlyftigt, och fordrar en särskild utarbetning. Men jag kan icke se, hwarföre statsdeputationen skall befatta sig dermed. Hwarigenom saken ej annat kan, än göras mera widlyftig. Wore det icke bättre, att hela ärendet nu först remitteras till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, hwarefter secretere utskottet kunde upgifwa rikets behof till bewillningsdeputationen, som straxt kunde se till, huru behofwet kunde hjälpas.

Herr borgmästaren Brunsell: Bondeståndet har begjärt fri husbehofsbränning. Prästeståndet lærer snart nog lämna härtill dess bifall. Större delen af städernes fullmäktige hafwa ock fått in commissis att begjära, det bränwinsbrännandet må lösgifwas. Således är ju nödigt, att qvaestio an må afgjöras. Sedan må bewillningsdeputationen se till, hwad afgift derföre bör betalas. Och på det städerna ej måge uteslutas ifrån bränwinsbrännandet, så lærer blifwa nödigt, när qvaestio an blifwit afgjord, att ståndet kundgör dess beslut, genom extractum protocolli, hos de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Renhorn: Om man wille utreda frågan, om bränwinets nytta eller skada, skulle stora volumer behöfwas sammanskrifwas, och ändå torde någon finna en eller annan omständighet att tillägga. Men saken är nu i den belägenhet, som jag märker, att om wi säga mot eller med, lærer dock förbudet uphäfwas. Det är fåfångt, att dölja rikets behof, de äro granska stora, och bränwinet bör alldeles icke slippa, att contribuera till deras stoppande. Att städerna skulle uteslutas ifrån friheten att bränna bränwin, enär det på landet tillåtes, tror jag ej kunna skje. Det lærer ej gå an, att göra en så stor missmon imellan rikets undersåtare. Men att brän-

winet nu skulle lösgifwas, och sedan beläggas med afgift, det finne jag betänckeligit. Således är det bäst, att bewillningen går förrut.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: De åtskillige considerationer, som wid bränwinsbrännandet förefallit, äro nogsamta bekandte. Men frågan är egenteligen nu, om cammar-, oeconomie- och commercedeputationen skall, efter secreta utskottets förslag, sammanträda med statsdeputationen, till att projectera den afgift, som för bränwinsbrännande bör betalas. För min del kan jag ej annat finna, än att detta måste förordsaka en widlyftigare omgång, än ärendet nu kan tola. Och således hemställer jag, om icke bättre wore, att detta skjer i bewillningsdeputationen.

Herr ålderman Ström: Jag smakar icke bränwin, mycket mindre super det. Och är jag fördenskull icke så stor wän deraf, att jag skulle wilja plaidera för det samma. Men det måste jag likwäl nämna, att jag wid fem riksdagar har, såsom deputerad, måst wara med, när frågan varit om bränwinsbrännandet och dess beläggande med afgifter, eller förbud deremot. Man har wid desse tillfällen sökt, att förekomma missbruken. Pannorne hafwa blifwit förseglade, men alt fåfängt. De laglösa hafwa ändå funnit utwägar, att profitera af omständigheterna, och de laglydige hafwa lidit därwid. Om bränwinsbrännandet skall lösgifwas, bör qvaestio an och qvaestio qvomodo afgjöras på en gång, eljest draga de laglösa mästa nyttan deraf.

Herr rådmann Hylphert: Om bränwinsförbudet uphäfwes på landet, men ej i städerna, drager landet hela winsten däraf, så för sig enskildt, som genom bränwinsinpracticeringar i städerna. Detta bewises lätteligen genom det som under förbudstiden förefallit. Wisse landtboer hafwa funnit nogsamme utwägar att rickta sig, och städerna hafwa lidit. Mycket mera skulle det skje, om förbudet häfwes på landet, men ej i städerna.

Herr borgmästaren Gabriel Hagert: Som det förliudes, är frågan om bränwinsbrännandets lösgifwande på landet redan hos prästeståndet afgjord, och lærer samma fråga i dag blifwa likaledes hos ridderskapet och adelen bifallen. Om så händer kunna städerna blifwa uteslutne ifrån den friheten att bränna brännewin, hwaraf flere olägenheter skulle yppa sig, utom det att wåre hemmawarande skulle deröfwer fatta ett billigt missnöije. Jag är fördenskull af den tancka, att nödigt wara lærer, det ståndet genom ett extractum protocollis må förklara dess bifall till bondeståndets begjæran, att till husbehof få någon tid bränna med deras små pannor, med wilckor, att städerna niuta samma frihet.

Herr borgmästaren Kihlman: Det är nogsamnt bekandt, att få hemmansbrukare finnas på landet, som icke äga pannor, således kunna de snart tillwårka så mycket de till husbehof tarfwa, utan att behöfwa kjöpa af androm. Men i städerne är deras antal twärtom litet, som hafwa pannor. Om nu bränwinsbrännandet skulle i städerne lösgifwas allenast till husbehof, men ej till salu, hwar skola de få bränwin, som inge pannor äga? Det lærer fördenskull wara nödigt, att bränwinsbrännandet tillåtes i städerne, både till husbehof och salu.

Herr talman: Af omständigheterna finner jag nogsamnt, att man ej lærer kunna hindra, det ju förbudet emot bränwinsbrännandet warder uphäfwt. Jag har märkt mycken böijelse dertill, så hos ridderskapet och adelen, som prästerne. Men härwid bör man täncka uppå, huruledes cronan må winna någon inkomst däraf. Och således förefaller nu den frågan, om öfwerläggningen, angående detta ärende, skall skje på det sättet, som secrete utskottet föreslagit, eller ock uti bewillningsdeputationen. Jag håller det sednare för bäst, emedan det förre torde medföra alt för mycken widlyftighet. Och således hemställer jag, om icke nödigt wara will, det ståndet genom en deputation, må förklara dess bifall till bondeståndets begäran i detta mål, dock med förbehåll, att städerne niuta samma frihet, samt att bewillningsdeputationen ju förr dess häle må sättias, som har att tillse, hwad afgift för bränwinsbrännandet betalas bör.

Herr borgmästaren Cervin åtog sig, att skrifteligen upsättia detta ståndets yttrande, som genom deputerade nu kommer att aflämnas.

Herr justitiarien Faxell: Ståndets öfwerläggning i detta ärende har gådt ut på trenne särskildte frågor. 1:mo om förbudet emot bränwinsbrännandet skall uphäfwas, 2:do om allenast husbehofs- eller ock salubränning tillika skall tillåtas? och 3:tio hwad afgift däraf skall betalas? Jag tror, att alle desse frågor skola blifwa onödige, om riksens ständer allenast behaga uphäfwa förbudet emot franskt brännwins införssell och befria det ifrån alle afgifter. Då är jag försäkrad, att det skall kunna säljas till ett så lindrigt pris, att ingen skall finna sin räkning, att bränna brännwin, och kunde således spannemålen besparas.

Men åtskillige ståndets ledamöter höllo före, att detta, wid wäxelkursens närwarande högd, och dyre frackter, ej låter sig gjöra.

Härmed stadnade denne discours.

Herr talman anmälde att herr commercerådet Nordencrantz hade up-sändt till ståndets cancellie 2:ne förseglade säkar, hwaruti 100:de exemplar af den genom justitiaecancellairen, på Kongl. Mai:sts befallning, förbudna boken,¹³⁷ ligga, hwilcke exemplar herr commercerådet till ståndets herrar ledamöter welat aflemna. Frågandes herr talman, om icke desse säckar nu måtte öppnas, och exemplar till ståndets ledamöter utdelas.

Uplästes brukspatronen von Nackrejs memorial,¹³⁸ angående järn-contoiret, och fants godt, att detta memorial må ligga på bordet.

Herr borgmästaren Cervin upläste den af honom författade proposition till de öfrige respective stånden, angående bränwinsbrännandet, hwilcken bifölls, och lydde sålunda:

Borgareståndet har låtit sig föreläsa det utdrag af protocollet af den 17 i denne månad, som i dag inkommit, angående bränwinsförbudet sidsta riksdag. Och som ståndet, för dess del, anser högstnödigt, i anseende till de omständigheter, som därtill föranlåta, att en riksens ständers bewillningsdeputation, af så många ledamöter, som till förene wanligit warit, ofördröjeligen må utnåmnas och förordnas, så håller ståndet för rådeligast wara, det samma deputation, ibland dess första gjöromål, må företaga sig, att bepröfwa, samt till riksens ständers godtfinnande med sitt betänckande skyndesamt inkomma, huru bränwinsbränningen i gemen, både för landet och städerne, må sättias uti wärkställighet, till rikets förmån och undersåtarnes behof, emedan detta ärende närmare och beqwämligare tillhör bewillningsdeputationen, än cammar-, oeconomie- och commerce- samt statsdeputationerne, och riksens ständer desto förr kunna införwänta detta betänckande. Och har borgareståndet godt funnit, att här af lemna de öfrige respective stånden del, till gunstbenägit bifall.

Herr justitiarien Faxell anmodades, att, såsom ordförande, tillika med ellofwa ståndets herrar ledamöter, gå härmed till de öfrige respective stånden. Och deputerade afträdde.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli,¹³⁹ angående prolongationen på terminen till beswärens ingifwande uti urskillningsdeputationen, och bifölls.

¹³⁷ A. Nordencrantz: *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

¹³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 16.

¹³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 3.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii af den 7 i denne månad,¹⁴⁰ med anhållan, det inge penningeutgifter måge af riksens ständer, under närwarande riksdag, bewiljas, innan secreta utskottet blifwit hördt, hwad tillgång på medel till hwart och ett förekommande behof må gifwas.

Ståndet fant godt, att bifalla detta extractum protocollii.

Herr talman anmälde, det i sidsta sammanträde med herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige respectue talemännen, hade jämwäl den frågan förefallit, om icke de så kallade riksdagstidningarne borde ock nu under denne riksdag utfärdas. Detta hade wäl funnits nödigt, men man hade icke warit ense om sättet. Herr grefwen och landtmarskallcken hade hållit före, att expeditionsdeputationen borde utfärda desse tidningar. Herr ärkebiskoppen hade icke särdeles yttrat sig häröfwer. Men herr talman hade föreslagit, det postöfwerdirecteuren kunde anmodas, att åtaga sig detta beswär, såsom med hans ämbete närmast öfwerensstämmande. Hemställandes herr talman, om icke ståndet behagade härtill lemna dess bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Herr talman ärhindrade, att som secreta och justitiaedeputationerne torde snart komma att sammanträda, så wore nödigt, det ståndets till berörde deputationer utsedde herrar ledamöter måtte aflägga den faststälde eden.¹⁴¹

Berörde deputationers herrar ledamöter framkallades till bordet och upropades, efter herrar electorernes afgifne förteckning, samt aflade eden med upräckta finger, förutan secreta deputationens ledamot, herr assessoren Ingman, som kommer att aflägga eden i deputationen.

Herr justitiarien Faxell och herrar deputerade återkommo, berättandes ordföranden, det prästeståndet wäl icke ännu förehaft ärendet, men lærer snart göra det. Bondeståndet hade yttrat sig, att wilja gå in med detta ståndets tancka. Dock lærer bondeståndet, genom extractum protocollii, wilja begjära någon liten husbehofsbränning fri till juhl. Hos ridderskapet och adelen hade frågan om bränwinsförbudets uphäfwande, wid deputationens ankomst just warit före, och hade herr grefwen och landtmarskallcken hållit före, dett ridderskapet och adelen torde stadna i enahanda tancka med detta ståndet.

Som klockan war redan öfwer ett, så skildes ståndet åt.

¹⁴⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 3.

¹⁴¹ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 1.

Åhr 1760 den 27 November

S.d. Uplästes urskillningsdeputationens extractum protocollis af den 24 i denne månad,¹⁴² med hemställande, om icke nödigt wara will, att den för deputationen nu utfärdade instruction må tryckas, på det allmänheten må göras kunnig om dess innehåll, och således kunna rätta sig derefter, wid ansökningars och beswärs ingifwande.¹⁴³

Ståndet fant godt, att bifalla detta extractum protocollis.

Uplästes urskillningsdeputationens inlemnade förteckning af den 15 i denne månad,¹⁴⁴ på antagne och remitterade mål.

Ibland desse mål hade deputationen, till riksens ständers plena remitteradt professoren Evald Ziervogells ansökning, att det honom, wid sidstedne riksdag, bewilljade ett öre kopparmynt af hwar matlag, till en universalhistorias utgifwande på swenska, måtte till ett öre silfwermynt ännu på fyra åhr prolongeras, hwarwid twenne deputationens ledamöters särskildte votum war bilagt, som jämwäl uplästes.

En ock annan ståndets herrar ledamöter yttrade sig, att professorn Ziervogell borde åtnöija sig med hwad han redan fått, och icke ärhålla något mera.

Andre åter påminte häremot, att han ej kunnat komma ut därmed, eller fullgjöra dess lofwen, emedan papperet nu kostar mera, än då, när ett öre kopparmynt af matlaget honom bewiljades. Dess utan kunde man nog finna af det som redan är utkommit, att arbetet wore wäl utarbetadt, och sådant, att det förtjente den begärte upmuntran, hälst som han förbundit sig, och redan wärkeligen till en del fullgiort sin lofwen, att till rikets scholar och gymnasier utdela wist antal exemplar utan betalning.

Men som härwid ärhinderades, att detta wore allenast en blott remiss till riksens ständers plena, och att saken ej kunde afgjöras, innan den till ståndet inkomme, så stadsnade denne¹⁴⁵discours.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 24 i denne månad,¹⁴⁶ på de mål, som deputationen icke kunnat för riksdagsärender antaga.

¹⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens exp., nr 2.

¹⁴³ Tryckt med titeln *Instruction, Hwarefter Riksens Ständers Urskillnings Deputation sig hädanefter hafwer at rätta. Stockholm 8 december 1760.*

¹⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 3.

¹⁴⁵ *dende* i prot.

¹⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 4.

Herr borgmästaren Kock gaf wid handen, det herr borgmästaren i project författadt instruction för den tillärnade deputationen öfwer fiskerierne, begärandes att få detta project upläsa, hwilcket bewiljades och uplästes denna projecterade instruction, bestående af 16 §§.

Sedan detta war skjedt, anmälde herr borgmästaren Cervin, sig icke hafwa wetat, det herr borgmästaren Kock upsatt denna nu upläste instruction, och hade herr borgmästaren äfwenledes projecterat en dylik instruction, men hel kort, bestående allenast af 4 §§, hemställandes, om icke detta project jämwäl måtte upläsas. Och fant ståndet godt, att sådant måtte skje.

Herr talman: Som bägge herrarne författat projecter till denne instruction, och ett eller annat torde finnas i det ena projectet, som icke i det andre blifwit anmärkt, så torde wara bäst, att herrarne sammanträda och jämnka ärendet efter omständigheterna. Imedlertid kunde det hwila till nästa plenidag.

En ock annan påmindte, att nödigt torde wara, det flere finge wid denna jämnkning wara tillstädes. I synnerhet borde de utsedde ledamöterna till denna deputation härutinnan jämwäl biträda. Detta bifölls, och utnämndes, utom herrar ledamöterna i deputationen, till detta ärende:

herr borgmästaren Sven Biörkman,
herr rådman Gerhard Backman,
herr rådman Petter Stenhagen,
herr borgmästaren Nils Kröger.

Herr borgmästaren Malmsten yttrade sig: En stor del är af riksdagen förfluten, utan att något kan sägas wara gjordt; allmänne beswären äro icke ännu i ståndet föredragne eller justerade. Och som det mycket ankommer på god ordning, att de förekommande ärender warda med behörig upmärksamhet företagne och afgjorde, så håller jag före, att nödigt wara lærer, det twenne wisse dagar i hwarje wecka warda till plenorum sammanträden faststälde, och att wisse ärender hwarje plenidag måge företagas till afgjörande, till hwilcken ända en förteckning må författas och anslås på ståndets dörr, dagen förrut, hwilcke mål nästkommande plenidag skola företagas. Härigenom får ståndet icke allenast underrättelse, hwilcke ärender föredragas skola, utan hafwa jämwäl ledamöterna tillfälle, att förrut genomse dem, samt äro således så mycket bättre i stånd, att sig deröfwer yttra. I annor händelse måste man wara owiss, om en, flere eller ingen

plenidag i weckan kommer att hållas, äfwen som man ock måste wara okunnig om de mål, som komma att företagas.

Herr talman utlät sig: Hwad nu blifwit anfördt, kan wäl wara både nyttigt och angelägit, men jag har icke möjligheten, huru det skall kunna låta sig wärkställa, i synnerhet i längden. Angelägnare ärender kunna ofta förefalla i secrete utskottet, som icke tåla något uppskof, och kännedom kunna icke så jämt, hwar plenidag i alla stånden afgjöras, att icke ett eller annat återstår. Således måste oordningen snart åter yppa sig. Att wi hittills icke haft några wissa plenidagar, eller wisse ärender att företaga, har härörddt af ridderskapets och adelens senfärdighet, att utnämna deputationerne, med mera. Jag har talt härom med herr grefwen och landtmarskallcken, som beklagat de hinder, hwilcke lagat honom i wägen i detta mål.

Herr borgmästaren Cervin påminte, att tiden lider, och att fördenskull angelägit wore, det allmänne beswären måtte snart i ståndet företagas och afgjöras, på det de i rättan tid måge till urskillningsdeputationen kunna inlemnas. Härtill behöfdes flere plenidagar.

Herr borgmästaren Sacklen: Jag lemnar därhän, hwad nytta wissa plenidagars fastställande i hwarje wecka kunde medföra, samt huruwida detta må alltid kunna låta sig gjöra. Men det finner jag angelägit wara, att wisse ärender hwarje plenidag måge företagas, och att till den ändan förteckning öfwer dem må anslås, äfwen som ock, att wisse ståndets ledamöter, efter den tour, som matricelen medgifwer, måge följa med herr talman, enär sammanträden skje, med herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen.

Herr talman: Jag har nyss förrut anfördt de hinder, som möta, att icke wisse ärender hwarje plenidag i alle stånden kunna blifwa afgjorde. Jag skulle gärna se, att ståndets ledamöter efter tour kunde kallas till sammanträden med herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen. Men detta har ej låtit sig gjöra. När bud ankommit till sammanträde, har jag ibland haft swårighet, att få någor af ståndets ledamöter igen, och har jag således måst anmoda dem, som jag först råkat.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och anmaldte ordföranden Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft secrete utskottets extractum protocoll,¹⁴⁷ angående bränwinsförbudets häfwande, äfwen som ock borgare-

¹⁴⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 2.

ståndets yttrande öfwer samma ärende, och hade bondeståndet bifallit borgareståndets tancka, att bewillningsdeputationen må snart sammanträda och tillse, hwad afgift för bränwinsbrännandet betalas må. Men som detta ej så snart kan skje, och tiden lider, hade bondeståndet funnit nödigt, att nu iterera dess förra begäran, att förbudet nu straxt må häfwas, på det landtmannen med dess små pannor må få bränna till juhl.

Herr talman tackade för underrättelsen, och lofwade, att det ärende skall med det första företagas, samt förmodeligen afslutas till bondeståndets nöje.

Bondeståndets deputerade afträdde.

Herr rådman Hanqvist återtog discoursen angående twenne plenidagar i hwarje wecka, och yttrade sig: Så mycket jag kan finna, lærer ingen skiljaktighet wara därom, att ju twenne plenidagar i hwarje wecka måge hållas, så länge och intill dess allmänna beswären kunna blifwa färdige. Men frågan är, om de sedan blifwa nödige? Så länge icke tillräckelige arbeten från deputationerne inkommit, med hwilckas afslutande plena kunna sysselsättas, torde flera dagar få frucktlöst gå förbi, och icke annat därmed winnas, än att deputationerne hindrades i deras gjöromål.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det går ej an, att fastställa twenne plenidagar i weckan. Utom det som nyss blifwit anfördt, torde uti secrete utskottet sådane ärender förefalla, som alldeles icke tola något upskof, och då wore ju obilligt och skadeligit, att secrete utskottet skulle hindras i dess angelägna gjöromål, genom wisse faststälde plenidagar. Och är jag fördenskull af den tancka, att plenidagarnes utsättiande bör ankomma på öfwerläggning, imellan herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen. Men att wisse mål hwar plenidag måge företagas, det torde hafwa sin goda nytta.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Ingen lærer neka, att ju twenne plenidagar i hwarje wecka äro nödige, så länge ståndet har att syssla med allmänna beswärens urskilljande och justerande. Härtill ärfordras wist 10 a 12 dagar. Innan desse äro förbi, twiflar jag icke, att ju deputationerne hunnit utarbete så mycket, att plena skola få fullt up att gjöra.

Herr borgmästaren Ekman: I händelse deputationerne icke skulle hinna med att utarbete så mycket att stånden på twenne plenidagar i hwarje wecka skulle kunna därmed sysselsättjas till fullo, så lærer arbetet för plena ändå icke kunna fela. Så länge en myckenhet af protocolsdeputationens betänckanden, från sidstledne riksdag, ännu ligga oafgjorde.

Herr assessoren Anthonsson: Åtskillige omständigheter, med och mot, angående de twänne plenidagars fastställande i hwarje wecka, äro redan anförde. Här blefwe så onödigt, som onyttigt att uprepa dem. Efter min tancka, öfwerwäga de sednare de förra. I synnerhet är den olägenheten granska betydande, att om wisse plenidagar fastställes, kunde secrete utskottet därigenom hindras i de angelägnaste förefallande gjöromålen, som till äfwentyrs inte hinder eller drögsål tola. Det är fördenskull bäst, att öfwerlämna till herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige respective talemännen, att efter omständigheterna utsättja plenidagar. Men anslaget torde wara nödigt, på det man må äga tillfälle att genomse ärenderne, och så mycket bättre kunna utlåta sig.

Herr borgmästaren Schauv: Det är bekandt nog, att ärenderne ofta blifwit hastigt, och utan råderum till behörig eftertancka, afgjorde. Men jag will nu icke tala härom; jag will allenast säga, att nödigt lærer wara, det wisse plenidagar i hwarje wecka fastställes, på det wi måge kunna reglera ståndets beswär, och härtill lära wist åtta dagar ärfordras.

Herr talman: Det lærer så mycket mindre gå an, att fastställa twenne wissa plenidagar i weckan, som man härigenom kunde ställa rikets angelägnaste ärender i äfwentyr, att warda hindrade genom en infallande plenedag. De herrar ledamöter, som sittaa i secrete utskottet, måste med mig bewittna, att detta är sant. Men som det härjämte likwäl är nödigt, att allmänna beswären warda snart afgjorde, så hemställer jag, om icke ståndet behagar till den ändan sammankomma klockan 7 hwar morgon, och arbete ett par timmar; så kan arbetet ändå snart komma till ända. Om ståndet behagar, will jag anmäla detta hos herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen.

Herr borgmästaren Kock instämde härmed till alla delar.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag håller före, att ståndets arbete med allmänne beswären, skall mycket förkortas, om herr borgmästaren Johan Boberg anmodas, att allenast till ståndet upgifwa en förteckning på de tillärnade §§, jämte hwarje §:s rubrique, då ståndet kan öfwerenskomma, hwilcke §§ skola antagas eller icke. Och således behöfwer man icke utarbete dem, som gå ut.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag kan ej se, hwad nytta man skulle hafwa däraf, att ståndet skulle komma tillhopa kl. 7 om mornarne och ar-

beta ett par timmar. Utom det att sådant är owanligit, så kunna deputationerne ej annat, än hindras härigenom, och begär jag fördenskull proposition till votering, om icke twenne wisse plenidagar i hwarje wecka skola hållas.

Herr borgmästaren Renhorn: Efter min tancka, lærer man ej kunna begjära proposition i ett ärende, som strider emot lagen.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag känner icke någon sådan lag, wet ej eller, att den finnes.

Herr borgmästaren Fries: Jag har hittills allenast hört på discoursen öfwer detta förewarande ärende. De skjäl, som äro däremot, äro i min tancka de mäst betydande, och för öfrigit begriper jag icke, huru man så positive kan begära, det ståndet skall fastställa twänne plenidagar i hwarje wecka, enär detta icke dependerar af¹⁴⁸ ståndet ensamt, eller dess taleman, utan af samtelige ståndens godtfinnande.

Herr inspectoren Muncktell: Det hörer herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige respective talemännen till, att efter förefallande omständigheter utsättia wisse plenidagar, ty de kunna bäst weta, hwad angelägnast är, och må det fördenskull till dem öfwerlemnas. Men som det likwäl är nödigt att skynda med allmänne beswären, så kunde ståndet antingen sammanträda klockan 7, efter herr talmans förslag, eller ock anmoda herr talman, att därtill begjära wisse plenidagar, så länge det behöfwes.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag håller före, att wi snarast slippa ifrån denna öfwerläggning, om herr talman anmodas, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige respective talemännen, begjära det twänne wissa plenidagar i hwarje wecka fastställas, så wida möjligit är.

Detta bifölls.

Och herr talman yttrade sig, att willja anmäla ståndets begäran, samt begjardte härhos, att twenne ledamöter måge utnämnas, att följa med herr talman wid nästa sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen.

Härtill utnämndes herrar borgmästarne Sacklen och Malmsten.

Uplästes ett af herr commercerådet Nordencrantz inlemnadt memorial,¹⁴⁹ angående den warande höga wexelcoursen, hemställandes herr com-

¹⁴⁸ Upprepat i prot.

¹⁴⁹ 18 nov. 1760. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 17. Tr. *RAP* 20, bil. 31.

mercerådet, om icke riksens ständer skulle behaga att, utom wisse ledamöter, hwilcke af secrete utskottet kunna utses, jämwäl förordna någre särskildte personer, att öfwerse och bereda det, som herr commercerådet, på Kongl. Mai:sts befallning, detta ärende angående i gemen, författadt. Dock förbehåller sig herr commercerådet, att till riksens ständers approbation få gifwa förslag på de personer, som till denna beredning äro tjenlige. Äfwen som ock herr commercerådet håller före, att de som till denna beredning förordnas, måge, genom alldrasträngaste ed, warda till tysthet förbundne, så länge undersökningen påstår, men sedan wara därifrån frie, samt skyldige, att för riksens ständer upgifwa hela sammanhanget, efter dess då befinteliga beskaffenhet.

Herr borgmästaren Schauv: Herr commercerådet Nordencrantz begjär uti detta dess memorial, att riksens ständer behagade, utom de ledamöter, som af secrete utskottet kunna utses, jämwäl förordna någre andre ledamöter, dem han wille nämna, att öfwerse det arbete, som han på Kongl. Mai:sts befallning, redan 1755, författat, angående wäxelcoursen. Jag kan ej annat finna, än att ståndet lærer utan fara kunna bifalla denna hans begjæran. Kan den högt upstigne wäxelcoursen, igenom detta hans arbete, botas och nedfällas, wore det så ganska wäl, som högstnödigt. Kan det ej skje, så är dock ingen ting igenom detta försök förloradt.

Herr talman: Nog känne wi alle den skada, som den höga wexelcoursen förordsakar. Men hwilcken är den, som känner och wet de rätte botemedlen? Det wore ganska wäl, om herr commercerådet Nordencrantz kunde upgifwa dem. Imedertid förloras ingen ting, om detta ärende hwilar, till dess wi få se, hwad de öfrige stånden yttra sig häröfwer.

Herr borgmästaren Schauv: Jag måste ärhindra, att commercerådet Nordencrantz i sitt memorial gifwit wid handen, det icke alle tider på åhret äro lika skickelige, att använda botemedlen emot wäxelcoursen, men att nu den rätta tiden är för handen, om något därutinnan skall kunna uträttas, under riksens ständers sammanwaro. Jag måste tro, att han, som bäst känner de botemedel han will upgifwa, lærer ock bäst weta tiden, när de kunna nyttias. Och hemställer jag fördenskull, om icke angelägit är, att detta memorial må bifallas.

Herr assessoren Anthonsson: Jag finner att detta memorial innehåller twänne omständigheter, som lära förtjena någon upmärksamhet. 1:mo: Herr commercerådet Nordencrantz begär, att wisse ledamöter af secrete

utskottet måge utses, till den af honom föreslagne beredningen af hans arbete. Af desse lærer han wilja inhämta nödige uplysningar, som han lærer finna sig ännu fela. Men som han icke är ledamot af secrete utskottet, så kan jag icke finna, att han kan få gå in uti sådane öfwerläggningar, öfwer mål, som egenteligen secrete utskottet tillhöra. 2:do förbehåller sig herr commercerådet, att efter eget behag få utnämna, ehuru wäl med riksens ständers approbation, någre andre ledamöter, till denna beredning, hwilcke genom ed skole förbindas, att icke upgifwa något, så länge denna beredningen påstår, men sedan wara ifrån deras ed befriade och äga rättighet, att uppenbara hela sakens sammanhang. Mig är det swårt att begripa, hwarföre ledamöterne skola bindas till tysthetsed, allenast så länge så länge beredningen påstår, och icke sedan, samt hwarföre de icke hållre ifrån all tysthetsed måge befrias.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag kan icke se, att något hinder kan eller bör läggas deremot, att ju commercerådet Nordencrantz memorial må bifallas. Är något gott i hans arbete, så kan man wänta nytta deraf; doger det ej, så är ingen ting förlorad. Och i händelse någre flere skulle inkomma med deras memorialer i samma sak, som commercerådet Nordencrantz, så kunna desse memorialer remitteras till den föreslagne beredningen, hwaräst de, så wäl som det öfriga kunna tagas under öfwerläggning.

Herr borgmästaren Renhorn instämde härmed till alla delar.

I anledning häraf hemställdte herr talman till ståndets godtfinnande, om icke detta förehafde memorial måtte bifallas, och föröfrigit remitteras till secrete utskottets wärkställande.

Detta hemställande bifölls.

Sidst uplästes probstens doctor Serenii memorial,¹⁵⁰ angående den warande höga wexelcoursen.

Som detta memorial icke innehölt något annat, än blott en föreställning om wexelcoursens närwarande högd, som allom witterlig är, men icke någre botemedel däremot, så fant ståndet godt, att påskriften måtte blifwa:

Upläst hos borgareståndet.

Skilldes åt.

¹⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 18.

Åhr 1760 den 1 December

S.d. Herr talman anmälde, att herr borgmästaren Mollin hade inlemnadt ett memorial, med begjåran, att det samme måtte upläsas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och berörde memorial uplästes,¹⁵¹ och befants häråf, det herr borgmästaren Mollin warit af den tancka, att det, enligt grundlagen, tillhörde ståndet, att utnämna de electorer, som skola wälja de personer, hwilcke till ledige rådsämbeten komma att föreslås Hans Kongl. Mai:st, samt att följackteligen råselectorerne icke borde utnännas af de redan walde ståndets herrar electorer, som äga att utse ledamöter till secrete utskottet och deputationerne.

Herr talman hemstälde, om icke detta memorial måtte hwila, till dess ärendet, angående rådswalet, kommo att företagas.

Ståndet samtyckte härtill.

Herr borgmästaren Kock anmälte, att de utnämnde herrar deputerade, till fiskerideputationens projecterade instructions genomseende, hade med herr borgmästaren sammanträdt, men icke haft något vidare att påminna emot denna instruction, än allenast mot 16 §, hwaräst föreslås, att wisse ärender måge upgifwas till secrete utskottet.

Denna projecterade instruction uplästes åter,¹⁵² och fant ståndet godt, att den samma bifalla, undantagandes slutmeningen af 3 § samt 16 §, hwilken går ut.

Det extractum protocollis,¹⁵³ hwarmed denne instruction kommer att till de öfrige respective stånden beledsagas, uplästes och bifölls.

Herr talman påminte, att allmänna beswären nu måtte företagas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Och herr borgmästaren Johan Boberg anmälde, att Westerås stad hade begjårt, det små tullarne måge uphäfwas, så snart tullarrendecontractet uphöres.

Herr directeuren Schenbom hölt före, att om små tullarne uphäfwas, måste fabriqverne ruineras genom lurendragerier, hälst ingen bewakning sedan därstädes woro att tillgå, som kunde dem hindra.

¹⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 19. Se bil. 2.

¹⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 1.

¹⁵³ Ibid.

Herr borgmästaren Fries war häremot af den tancka, att om siötullarne wederbörligen bewakas, hade man icke att befruckta lurendrägerierne mera, än förr, änskiönt små tullarne uphäfwas.

Herr rådman Hylphert lofwade, att wilja inlemna ett memorial i detta mål. Och ståndet fant godt att detta ärende imedlertid må hwila.

§ angående tull- och accisordningarnes rättande, antogs.

§ angående fierdepartsförhöjningen på spannemål och sill, som försäljes i bergslagerne, gillades.

§ angående lös och potaskas utförsell, uplästes.

Häröfwer föreföll discours: Å ena sidan förestaldtes, att sådan askas utförsell wore förbuden och borde ej tillåtas, utan här hemma rafineras. Det strider och emot en riktig hushållning, att utskicka sådan aska, så länge man icke har ett tillräckligt behof däraf i riket. Om öfwerflöd häraf funnos i riket, borde man tillse, att skogarne till sådan askas brännande ej må förödas. Det wore wäl sant, att sådan aska allenast brännas af rutne träen, men till wällningen fordrades trenne gånger mera frisk skog.

Å andra sidan påstods häremot, att sådan askas utförsell ej wore förbuden. Att rafineringen ej lönar mödan, emedan man utomlands ej får stort mera för den raffinerade, än annan aska. Att askeutförselen så mycket mindre borde förbudas, som därtill användes allenast rätten skog, och den fattige allmogen i wisse orter hade snart sagt ingen annan förtienst, än den de kunna få häraf.

Som ståndet icke kunde förena sig, om denne § skulle antagas, eller afslås, så begärtes proposition till votering, och herr talman gjorde följande proposition om förewarande §, angående lös- och påttaskeutförsel skall antagas: Den som skrifwer Ja, will § skall stå, men den som skrifwer Nej, will att § går ut.

Voteringsredlarne insamlades och öppnades, och befants däraf, att allenast sjutton röster warit för Ja, och sextioen för Neij. I följe hwaraf § kommer att gå ut.

Uplästes Östhammars stads riksdagsfullmagt, för stadens borgmästare herr Samuel Groop.¹⁵⁴ Denna fullmagt antogs, och herr talman önskade herr borgmästaren lycka och wälsignelse till det förestående riksdagsarbetet.

¹⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

Herr talman anmälde, att i sidsta sammanträde med herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige respective talemännen, hade bondeståndets talman begärt slut, angående bränwinsförbudets uphäfwande, på det allmogen på landet, som icke har någon annan delicatess, måtte få bränna brännewin, och sig deraf wid instundande juhlehögtid betiena. Bondeståndet undandrog sig icke, att betala någon afgift för denna frihet, enär bewillningsdeputationen framdeles kunde sättias. Herr grefwen och landtmarskallcken samt ärckebiskopen hade lofwat, att i dag företaga denna bondeståndets begäran. Herr talman hade häröfwer yttrat sig, att borgareståndet icke kan bewillja bränwinsbrännandets lösgifwande, så framt icke städerna jämwäl därunder warda begripne. Och bondeståndets taleman hade utlåtit sig, det bondeståndet härutinnan gör ett med borgareståndet, begärandes, att saken ju förr dess hållre måtte afgjöras.

I anledning häraf förestälde herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, att nödigt wore, det den frågan nu straxt måtte afgjöras, om förbudet emot brännewinsbrännandet skall uphäfwas.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag finner härwid åtskillige betänckeligheter, i synnerhet, att bondeståndet will bränna utan någon bewakning, eller wiss utsatt tid, och förbehåller mig, att skrifteligen få inkomma med mine tanckar häröfwer.

Herr åldermannen Ström: Som det lærer blifwa nödwändigt, att förbudet emot bränwinsbrännandet skall uphäfwas, men likwäl angelägit är, att wiss ordning, så wid brännandet, som i anseende till afgiften deraf, iakttagas, så kan jag ej underlåta att påminna, det ett project öfwer detta ärende wid sidstedne riksdag blifwit utarbetadt. Om detta nu företages, kan man allra snarast blifwa färdig dermed.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo. Och anmälde ordföranden hofmarskallcken grefwe Bielke, att hos ridderskapet och adelen hade i öfwerwägande kommit, det, till ärendernes så mycket ordenteligare afgjörande, nödigt wore, att twenne plenidagar i hwarje wecka måge fastställas, och aflemnade ordföranden ridderskapet och adelens extractum protocoll¹⁵⁵, angående denne sak, hwarjämte ordföranden gaf wid handen, det ridderskapet och adelen, för dess del, funnit godt, att riksrådswahlet nästkommande torsdag må företagas.

¹⁵⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 4.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen och bad deputerade återbära ståndets hälsning.

Herr rådmän Hanqvist återtog discoursen, angående bränwinsbrännandet, och föreståldte, det nödigt wore, att hos bondeståndet begära underrättelse, huruwida berörde stånd wille ingå med detta ståndet, att bränwinsbrännandet jämwäl i städerne måtte lösgifwas, i händelse landtmannen få den friheten. Detta wore så mycket nödigare, som i annor händelse wore att befara, det städerne härifrån uteslutes.

Herr borgmästaren Renhorn instämde härmed.

Herr talman: Det är nog troligit, att präste- och bondestånden gå in med oss, och bewillja friheten att bränna brännewin, så i städerne, som på landet. Men frågan är, om denne friheten skall lemnas utan all controlle. Jag kan icke se, huru detta kan låta sig gjöra. Jag har mig bekennt, att bondeståndet icke hade begärt fri bränwinsbränning, om icke den korta tiden wore, som ännu återstår till juhl, till hwilcken högtid bondeståndet änteligen will hafwa bränwinsbrännandet löst. Låtom oss bifall denna bondeståndets begäran, men därhos föreställa, att som riket i dess närwarande tillstånd behöfwer penningar, så är nödigt, att bewillningsdeputationen straxt må förordnas, och anbefallas, att genast företaga och utstaka den bewillning, som af bränwinsbrännandet bör betalas.

Men ståndet kunde icke härtill samtycka, hälst detta skulle draga för långt ut på tiden, och hwarken präste- eller bondestånden kunna förmodas instämma härmed.

Herr ålderman Ström hemstaldte, om icke bäst wore, att ståndet måtte yttra sig, det ståndet wäl bifaller, att fri husbehofsbränning må idkas på landet, men med wilckor, att husbehofs- och salubränningen må därjämte lösgifwas i städerne, dock under bewakning, emot wanlig afgift.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Fries till alla delar, med den tilläggnig, att landtmannen, sedan bewillningsdeputationen funnit utarbete ärendet, kunde komma att betala afgiften, för den nu ärhållne friheten.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Det lærer icke gå an, att lemna bränwinsbrännandet löst, utan att fastställa någon wiss tid, huru länge det bör skje, såsom fiorton dagar, tre weckor, eller något mera, efter omständigheterna. Skier icke detta, lærer bränningen drifwas så långt, att man sedan ej lærer stort fråga efter bewillningen, eller om förbudet förnyas.

Herr borgmästaren Renhorn: Denna påminnelse har sin goda grund. Låtom oss fördenskull begära, det bränwinsbrännandet må löst gifwas på trenne weckor, så i städerne som på landet, således att landtmannen må bränna inom denne tid och sedan betala den afgift därföre, som kan blifwa bewiljad, men att städerne måge bränna, under denne tid, emot wanlig accis, dock att alle store wärk härifrån uteslutes.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla, hwad herr borgmästaren Renhorn nu anfördt, hwilcket med Ja beswarades.

Herrar borgmästarne Fries och Malmsten anmodades, att hos de öfrige respective stånden anmäla detta ståndets fattade beslut, och herrar deputerade åtogo sig detta ärende och afträdde.

Herr borgmästaren Schau: Ståndets ledamot, herr Jansson, har till mig lemnat ett af honom underskrifwit memorial, hwilcket han begär, må upläsas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och memorialet uplästes,¹⁵⁶ af innehåll, det ehuruwäl ståndet hade förklarat honom, herr Jansson, för Wadstena stads laglige riksdagsman, och honom således tillkommer, att besörja om stadens beswär, hade dock herr fabriqveuren Lindstedt, som desse i händer hafwer, icke welat dem till herr Jansson aflämna, hwarföre begäres, det herr Lindstedt må härtill förmås. Widare gifwes wid handen, det oaktadt ståndets twenne aflätne skrifwelser, hade Wadstena stads magistrat likwäl icke ännu för herr Jansson hitsändt behörig riksdagsfullmagt, utan i det stället hade magistraten, genom landshöfdingen i orten och kongl. slottscancelliet härstädes, låtit tillställa herr Jansson twänne stämningar uti injurie mål, hwilcke skola leda sitt ursprung ifrån det, till honom fattade agg och upsåt, att gjöra ståndets beslut om intet, och skillja honom ifrån riksdagsfullmäktigskapet. Anhållandes herr Jansson om ståndets beskydd, samt att magistraten må tillhållas, att hitskicka den så länge uteblefne fullmagten.

Herr talman: Wadstena stads magistrat bryr sig icke om ståndets beslut, utan fortfar ännu att sättia sig deremot. Jag hemställer fördenskull, om detta ärende må öfwerlämnas till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne, som kunna så snart gjörligit är inkomma med deras tanckar däröfwer. Imedlertid äger herr Jansson, såsom en i ståndet intagen riksdagsman nog beskydd.

¹⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 20.

Herr borgmästaren Schauv påminte, att herr Jansson uti dess memorial begärt, det herr fabriqveuren Lindstedt måtte förmås, att till honom aflämnas Wadstena stads beswär.

Herr talman förekallade herr fabriqveuren Lindstedt, som aflemnade till herr talman berörde beswär, tillika med ett bref från Wadstena stads magistrat.

Wadstena stads beswär aflemnades till stadens fullmäktig herr Jansson, och berörde stads magistrats nyss inkomne bref uplästes, hwaruti magistraten med flere omständigheter söker wisa, sig hafwa rätteligen förfarit, i det herr Janssons riksdagsfullmagt blifwit wägrad.¹⁵⁷

Herr talman hemstälde, om icke detta bref jämwäl måtte remitteras, till herrar deputerades genomseende och yttrande däröfwer. Och som magistraten icke allenast wisat tresko emot ståndets beslut, utan ock i detta bref brukat hårda utlåtelse, så kunde hos Hans Kongl. Mai:st begäras, att magistraten måtte af justitiaecancelleren derföre tilltalas.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Cervin hölt före, att detta ärende wore nog kinkogt. Det wore alldeles rätt, att magistraten borde förmås, att genast insända riksdagsfullmagt för herr Jansson. Men att ställa magistraten under justitiaecancellarens tilltal, wore betänckeligit, och bäst, att warsamt härutinnan förfara.

Deputerade herrar borgmästarne Fries och Malmsten återkommo, med berättelse, att herrar deputerade warit hos prästeståndet och fått företräde, samt anført ärendet. Hwarpå sådant swar blifwit lemnadt, att prästeståndet funno betänckeligit, att tillåta salubränningen, men hwad husbehofsbrännandets lösgifwande beträffar, så wille prästeståndet se till, att bondeståndet därutinnan kunde skje nöije. Hos bondeståndet hade deputerade först talt med talmannen och secreteraren, som gjordt swårighet emot salubränningen. Sedan hade herrar deputerade fått företräde och swar, att bondeståndet wille företaga ärendet, hwad husbehofsbränningen angår, och söka, att i det förena sig med bondeståndet.

Herr talman anmälde, att löparen till den projecterade instructionen för tulldeputationen wore nu inkommen.¹⁵⁸ Ridderskapets och adelens påskrift

¹⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 14.

¹⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 1.

uplästes, och befants däraf, att 1, 2 och 3 §§ blifwit gillade, men wid 4 § och understrukne orden, *wid wärket*, woro de orden tillagde, *widare än förbemäldte är*. Hwilcken tillägning bondeståndet fant godt, att bifalla.

Näst efter 5 §, hade ridderskapet och adelen tillagt en ny §, af innehåll, att som stora sjötullen icke med guld och silfwermynt, utan med sedlar och tjugu procent lage blifwit betald, så hade deputationen, att undersöka, hwad cronan årligen härigenom, sedan sidsta riksdag, skall hafwa för-loradt, samt tillika föreslå, hwad utvägar härwid kunna wara nödiga, att widtagas.

Bondeståndet tog denne nya tillagde § under öfwerwägande, och stad-nade i det slut, att ståndet så mycket mindre kan bifalla denne, af ridder-skapet och adelen tillagde § 6, som icke något sådant mynt i riket finnes, som denne § nämner, och allmänheten, samt i synnerhet löntagare, dess utan redan nog blifwit betungade, genom wahrors dyrhet, hwilcken än mera härigenom skulle ökas, och gifwa anledning till lurendragerier.

Sedan uplästes prästeståndets utlåtande öfwer denne projecterade in-struction, och hade prästeståndet wid 2 § efter orden *eller lag*, tillagt *och privilegier*. Hwilcken tillägning ståndet fant godt att bifalla. Äfwenledes hade prästeståndet, wid denne § och efter orden, *må förekommas*, gjordt den tillägning, *som och de lidande medelst wederbörlig satisfaction till-fredsställas*, som äfwenledes bifölls.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 28 i sidstledne månad,¹⁵⁹ på remitterade mål.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning,¹⁶⁰ af nyssnämnde dato på de mål, hwilcke deputationen, till följe af dess instruction, icke kunnat för riksdagsärender antaga.

Wid bägge desse förteckningar skjedde icke någon påminnelse.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli,¹⁶¹ angående 2:ne plenidagars fastställande i hwarje wecka, och hade ridderskapet och adelen härtill utnämnt måndagar och torsdagar.

Herr talman gaf wid handen, att detta ärende jämwäl warit omtaldt, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, och hade herr grefwen och landtmarskalcken yttrat sig, det

¹⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 5.

¹⁶⁰ Ibid., nr 6.

¹⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 4.

twänne plenidagar i hwarje wecka wäl kunde hållas, men att därtill fastställa wisse dagar wore eftertänckeligit, hälst emedan secrete utskottets angelägne gjöromål, och andre wiktige ärender kunde därigenom hindras. Härwid hade de öfrige talemännen icke något att påminna.

Herr borgmästaren Renhorn: Om ändteligen 2:ne plenidagar i hwarje wecka skola fastställas, så kan det wara lika mycket, hwilcke dagar därtill användas. Men jag håller före, att wi icke i detta mål böra wara så positive, utan efter wa[n]ligheten öfwerlämna till herr grefwen och landtmarskalcken samt de öfrige respective talemännen, att icke allenast nämna dagarne, utan ock att uppskiuta med plenorum hållande, enär omständigheterna sådant ärfordra. Annars binda wi händerne på secreta utskottet, att fortfara i dess gjöromål, ehuru högst angelägne de kunna wara.

Herr borgmästaren Fries: Jag är alldeles ense med det, som nyss anført är. Men härhos bör jag påminna, att nödigt är, det icke något plenum bör hållas ifrån Thomasmässodagen till trettondedagen, ty, som jag föreställer mig, torde flera af ståndets ledamöter under denne tiden wilja resa hem, och föröfrigit är mig nogsamt bekant, hwilcken consequence sådane oförmodade plena medföra.

Herr justitiarien Faxell upläste 16 § i riksdagsordningen, hwarefter herr justitiarien yttrade sig: Som denne § tydeligen stadgar, att plenidagarnes nämnande bör ankomma, på landtmarskalcken och de öfrige talemännen, så protesterar jag, i kraft af denne lag, emot wisse dagars fastställande till plenorum sammanträden.

Twänne deputerade från bondeståndet anmäldtes, och inkommo. Ordföranden, Harald Jansson, från Jönkiöpings lähn, gaf wid handen, att bondeståndet förehaft borgareståndets nyss förrut, genom deputerade, aflemnade yttrande, angående bränwinsförbudets uphäfwande, och hade bondeståndet bifallit, det husbehofsbränningen må lösgifwas, så i städerna som på landet, med förmodan, det borgareståndet härutinnan lærer gjöra ett med bondeståndet, ju förr dess hållre. Anhållandes ordföranden härhos, att borgareståndet täcktes hjelpa, det bondeståndets begäran i detta mål, måtte winna bifall hos prästeståndet.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och bad deputerade återbära ståndets hälsning, med försäkran, att borgareståndet lærer söka, att gjöra bondeståndet härutinnan nöije.

Herr borgmästaren Malmstén hölt före, att nödigt, wore, det ståndet måtte, genom extractum protocoll, gifwa de öfrige respective stånden dess tanckar till kiänna, angående brännewinsförbudets uphäfwande. Och anmodades herr borgmästaren, att detta protocollsutdrag upsättia, hwilcket han sig jämwäl åtog.

Herr borgmästaren Kock började ånyo discours, angående 2:ne plenidagar i hwarje wecka, och yttrade sig häröfwer: Sedan jag hört 16 § af riksdagsordningen upläsas af herr justitiarien Faxell, och jag däruti finner stadgat, att plenidagarnes utsättiande bör ankomma på landtmarskallcken och talemännen, förklarar jag härmed, att jag icke kan eller will på något sätt från denne lagen afwika, och begär jag för öfrigt, att detta mål må ligga på bordet.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg. Jag wet icke annat, än att det är redan afgjort, att twänne plenidagar i hwarje wecka skola hållas. Men därtill må tilläggas, att herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen måge äga frihet, att postponera och anticipera desse dagar, enär omständigheterna sådant kräfja.

Herr borgmästaren Renhorn: Huru kan saken sägas wara afgjord, när ingen proposition ännu är skjedd? För min del håller jag före, att herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen icke allenast böra öwa frihet, att postponera och anticipera desse dagar, efter förefallande omständigheter, utan ock, att alldeles utesluta en eller annan dag, enär angelägnare ärender förefalla.

Härtill ropade en stor hop, af ståndets ledamöter på en gång Ja. Men herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg Nej, yttrandes, att han denna sidsta omständigheten, som herr borgmästaren Renhorn anfördt, icke kunde bifalla. Hwarmed flera andre herrar ledamöter likaledes på en gång sig förenade.

Herr talman: Jag har redan i början af denne discours anmält, att herr grefwen och landtmarskallcken i sidsta sammanträde yttradt sig, att twenne plenidagar i hwarje wecka kunde hållas, men icke wisse därtill ut-sättias. Detta har ridderskapet och adelen gjordt. Jag ser icke hwad nytta sådant skall kunna medföra, och till hwad ändamål det skall skje, och således håller jag före bäst wara, att fastställa, det wäl twenne plenidagar i hwarje wecka, men icke wisse, måge hållas, enär omständigheterna sådant ärfordra, men när de ej behöfwes, må därmed uppskiutas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har redan yttrat mine tankar i detta ärende, och kan icke afwika därifrån.

Herr borgmästaren Renhorn begärte proposition.

I anledning häraf hemställdte herr talman, om icke ståndet behagar bifalla, det twänne plenidagar i hwarje wecka måtte utsättjas, enär andre angelägnare ärenders företagande härigenom icke hindras, hwilcket herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen böra bepröfwa. Äfwensom det ock på dem bör ankomma, att nämna de dagar i weckan, hwilcke, efter förefallande omständigheter, beqwämligast till plenorum sammanträden kunna användas.

Denna proposition bifölls.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll i af den 14 i sidstledne månad,¹⁶² angående klagan från alle landsorter, öfwer allmän brist på slantar och skiljemynt. Begärandes bondeståndet, att underdånig föreställning till Hans Kongl. Mai:st härom må afgå, med anhållan, att så kraftige mått ofördröjeligen måtte widdtagas, att tillgång må blifwa på slantar och skiljemynt öfwer hela riket.

Ståndet fant godt, att remittera detta ärende till secreta utskottet.

Herr borgmästaren Mollin begärde, att dess i dag inlemnade och upläste memorial,¹⁶³ angående råselectorerne wäljande, måtte nu företagas.

Men ståndet förnyade dess resolution, att detta memorial skall ligga på bordet, till nästa plenidag.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige §§ af de tillärnade ståndets allmänna beswär, som ses af notarien Ahlmarks protocoll i allmänna beswärestomen.¹⁶⁴

Herr borgmästaren Malmsten upläste det af honom författade extractum protocoll i, angående bränwinsförbudets uphäfwande, hwilcket, efter någon jämkning, bifölls, och lydde, som följer:¹⁶⁵

S.d. Företog sig ståndet till vidare och närmare öfwerwägande, ärbare bondeståndets sednare extractum protocoll i och begäran, att i an-

¹⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 5. Tryckt i *BdP* 8, bil. 3.

¹⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 19. Se bil. 2. Jfr ovan vid not 151.

¹⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

¹⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 30.

seende till en myckenhet förskjämnd blefwen säd med mera, få tillstånd och frihet, att på en kort tid eller till juhl, med sine små pannor idka husbehofsbränning. Och ehuru ståndet för sin del fant härwid många betänckeligheter, att denna bränwinstillwärdning å sådant sätt och innan en wiss utstakad ordning, så till hwarjehanda missbruks hämmande, som i synnerhet till bewillningens och wisse afgifters ärläggande blifwit gjord och utarbetad, bifalla, så ansåg ståndet likwäl ömt, att ej i detta mål foga sig till ärbara bondeståndets härutinnan fattade beslut, sedan säden therigenom förmodats, till kreaturens bättre fördel, kunna användas, och således för sin del welat bifalla ärbara bondeståndets begäran, att på någon kort tid, allenast med de små pannorne, idka husbehofsbränningen, dock att ej mer, än en panna i sänder och hwarje gång af någon må nyttias, samt städerne äfwenledes tillåtne, att niuta en dylik, och samma förmon.

Och som all billighet fordras, att så wäl de längre bort boende, som närmare rikets undersåtare, böra niuta lika rätt, samt then föreslagne tiden till juhl för de längst afsides warande, ej kan blifwa kunnig, mindre nyttjas. Fördenskull har ståndet trodt bäst och lämpligast wara, att hwar och en hemmansbrukare å landet, samt de uti städerne, som, förre förordningar likmätigt, thertill äga rättighet, få trenne weckors tid och tillstånd, att å förberörde sätt bränna bränwin, räknat ifrån den dag, förordningen i stads- eller landtförsamlingskyrkorne upläses.

För öfrigit och som rikets tillstånd fordrar nödwändige bewillningar, och afgifter derå, men bewillningsdeputationen ej så snart kan sammankomma, och saken med full mognad afgjöra, så har ståndet för sin del stadnat i then tancka, att thenna brännewinstillwärdning må framdeles och då bewillningsdeputation sammanträder, beläggas med någon skjälilig och deremot swarande afgift. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen skulle comuniceras.

Uplästes ett af M. Odenocrants inlemnadt memorial,¹⁶⁶ med hemställande, om icke nödigt och angelägit wara will, att de så kallade riksdagstidningarne jämwäl denne riksdags måge utfärdas.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, men det sednare ståndet med den tilläggnig, att öfwerdirecteuren wid

¹⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 21.

påstwärket, herr statssecreteraren Bentzellstierna, kunde updragas, att om riksdagstidningarnes utfärdande draga försorg. Och som ståndet redan fattadt förrut ett lika beslut, som prästeståndet i detta mål, ty befordtes, att påskriften i anledning däraf skulle inrättas.

Klockan war redan half tu och ståndet skilldes åt.

Åhr 1760 den 3 December

S.d. Justerades ståndets extractum protocoll, angående tulldeputationens instruction, lydande sålunda:

S.d. Föredrogs de af högloflige ridderskapet och adelen, samt hög-wördige prästeståndet gjorde tilläggningar, wid den af borgareståndet projecterade instruction för tulldeputationen,¹⁶⁷ och fant ståndet nödigt, att sig häröfwer yttra på följande sätt:

Högwördige prästeståndets wid 2 § gjorde tilläggningar bifalles.

Wid 4 § bifalles höglofl. ridderskapets och adelens tilläggning.

Men borgareståndet kan så mycket mindre bifalla den af högloflige ridderskapet och adelen tillagde 6 §, som icke något sådant mynt i riket finnes, som denne § nämner, och allmänheten, samt i synnerhet löntagare, dess utan redan nog blifwit betungade genom warors dyrhet, hwilcken än mera härigenom skulle ökas, och gifwa anledning till lurendrägerier.

Hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Justerades ståndets resolution på ridderskapets och adelens extractum protocoll,¹⁶⁸ angående twenne plenidagar i hwarje wecka, och lydde, som följer:

Borgareståndet bifaller, att twenne plenidagar i hwarje wecka måge utsättias, enär andre angelägnare ärenders företagande härigenom icke hindras; börandes sådant, uppå herr grefwens och landtmarskallckens, samt de öfrige respective talemännens bepröfwande, ankomma, så wäl som ock att nämna de dagar i weckan, hwilcke, efter

¹⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 1.

¹⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 4.

förefallande omständigheter, beqwämligast till plenorum sammanträden användas kunna.

Uplästes å nyo herr borgmästaren Molins memorial,¹⁶⁹ angående rådselectorernes wäljande, föreställandes herr borgmästaren med åtskillige skjäl och omständigheter, att rådselectorerne böra af ståndet utses, men icke af de utnämnde electorer, att wälja ledamöter till deputationerne.

Uplästes herr borgmästaren Ignatii tanckar till protocollet, angående detta ärende, och lydde sålunda:¹⁷⁰

Thet memorial, som sednaste plenidagen af herr borgmästaren Mollin till det högtärade borgareståndet ingafs och tå uplästes, har på wist sätt, i anseende till dess innehåll, förekommit mig något eftertänckeligt.

Ändamålet med samme memorial war, så mycket ja kan minnas, att nya electorer till de snart, gifwe Gud på en wälsignad och lyckelig tid, skeende riksrådsembetswahlen, borde af det högtärade ståndet utses.

Mig anstår ej, icke heller will jag bestrida någon dess tanckesätt, i synnerhet då det samme ej strider snörrätt emot wåre wedertagne och beswurne grundlagar, men jag får likwäl med det högtärade ståndets gunstiga till städjelse i ödmuikhet underställa, hwad påfölgder en slik ny och förr owanlig inrättning, i fall den wunno bifall, kunde med sig föra.

Det är nu för första gången jag har den heder, att såsom riksdagsman biwista riksdagens högloflige ständers allmänna sammankomst. Sådant oakadt har jag likwäl, för längre tider tillbakars, hördt omtalas det allmänne loford, Swearikets borgarestånd sig förwärfwat, medelst dess oryggeliga ståndacktighet uti de beslut, som en gång, efter noga och mogen öfwerläggning, fattade blifwit, medelst det inbördes förtroende, som innom ståndet wunnit borgarerätt, och hwarmed ståndet, såsom det starkaste bröstwärn, närwarande tid wärjat sig mot flere försök och anfall uti dess fri- och rättigheter, såsom ock, medelst den uprigtiga och wälmenande nit, ståndet städse hyst, ej mindre för lagarnes hälgd, än rikets och dess undersåtares oskilljaktiga wähl och fromma.

¹⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 19. Se bil. 2. Jfr ovan vid not 151.

¹⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 22.

Skulle nu några små, och wid första påseendet mindre farlige, missförståndsämnen få tillfälle, att upväcka större oredor och sönderslita det hederwärda ståndets uhrgamla enighetsband, så wore ju det ej annat, än att lemna lastarenom ett efterlängtadt tillfälle, att få fågna sig öfwer en oförmodad ändring uti ståndets wanliga ädelmod.

Wid riksdagens början, blefwo efter föregången votering, wisse herrar electorer, af ståndet, med allmänt förtroende, utnämde, till att under påstående riksdag uträtta de gjöromål, som electorsämbetet åtfölja. Jag wet, att sådane herrar electorer, wid de förra riksdagarne, och då ledige riksrådsembeten skulle besättas, utnämtd dels innom sig sielfwa, dels af ståndets öfrige ledamöter, det antal electorer, som 12 § uti regeringsformen utstakar. Hwartill blifwer då den begjärta nya inrättningen med riksrådselectorerne nu nödig? Och huru hafwa de förrut tillkallade electorerne så hastigt förloradt det allmänna förtroende, de wid riksdagens början ägde? Hafwa de sielfwa sådant på något otilbörligit sätt wållat, så bör dermed ej förtigas, utan saken kunnoggöras, och den skyldige efter lag straffas. Men så länge sådant ej kan sägas, mindre bewisas, så kan ej heller jag, för min dehl, samtycka till innehållet af herr borgmästaren Mollins ingifne memorial, utan påstår, att med riksrådselectorerne må förhållas på sätt, som förr wanligt warit.

Emedlertid anser jag utan skillnad, så den ena, som den andra af det högtärade ståndets wärda ledamöter, med lika högacktning, wänkskap och uprigtig wälwillja, såsom warande alle ährlige och redelige swänske män, och utbeder mig deremot i ödmiukhet deras ständiga benägenhet och förtroende.

Herr grosshandlaren Clason upläste dess dictamen ad protocollum, rörande detta mål. Hwilcket lydde, som följer:¹⁷¹

Öfwer den frågan, som, i anledning af herr borgmästaren Molins memorial af den 29 November, blifwit rest, huruwida särskildte electorer wäljas borde, till rådswahlens förrättande, eller om de redan walde electorer denna riksdag, äfwensom wid alle de öfrige ifrån 1723, detta gjöromål wärkställa böra, har jag icke kunnat undgå, att yttra mina tanckar.

Jag widgår gärna, att i regeringsformen och riksdagsordningen icke uttryckeligen stadgas, att samma electorer, som wälja deputationernes

¹⁷¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 23.

ledamöter, böra äfwen förrätta rådselectorswalen. Men så finnes det icke heller på något ställe, hwarken i regeringsformen eller riksdagsordningen, stadgat, att desse bägge gjöromålen böra förrättas af särskildte electorer. Emedlertid har, med ståndets enhälliga öfwerenskommelse, och i ett obrutit sammanhang, alt sedan 1723 åhrs riksdag, samma electorer walt rådselectorerne, hwilcka utnämndt ledamöter till deputationerne, hwarföre ock sedan det äfwen är nu gammal canon: *att sed, när han icke hafwer oskiäl med sig, bör räknas för lag.* Så synes mig egenteliga frågan nu blifwa, för hwad orsak skull man bör bryta ett wedertagit och emot lag icke i någor måtto stridande bruk, och hwilcket är grundat uti ståndets öfwerenskommelse, hwilcken ensam är till fyllest gjörande att fylla lag, där lag brister, uti alla mål, som rörer wahlsättet.

All ändring bör skie till förbättring. Således bör icke heller något annat determinera det högtärade ståndet, till häfwande af ett antagit bruk, än antingen wissheten om en större förmån, genom den projecterade ändringen, eller undwikandet af olägenheter, som kunna åtfölja det wedertagne bruket.

Jag måste förbigå all undersökning om den förra, efter jag icke ens hört den nämnas. Hwad åter den sednare angår, så finner jag icke annat, än att electionen af de män, som skola wälja rådcandidater, med äfwen samma säkerhet kan anförtros electorerne för deputationerne, hälst som det icke bör supponeras, att ståndet kunnat öfwerdraga till andra dess ledamöter en oinskränckt rättighet, att wälja deputerade, än sådan, som af ståndet enhälligt ärkännes för all ägande ärforderlig ärlighet, och bästa kundskap om hwarje ståndets ledamots mästa skickelighet, hwar och en i sitt ämne. Deputationselectorerne wal får ingen klandra, och, electorerne emellan, gjäller votering om personerne. Uti rådsvalen admitteras ingen votering, utan där är enhällig öfwerenskommelse nödwändig, och de walde personer underställas ståndets godtfinnande, som således gillar eller ändrar electorerne gjöromål.

Det är således tydeligt, att deputationselectorerne äga en oinskränckt myndighet, och däremot rådselectorerne en ganska limiterad. Och måste jag bekänna, att det wore en den sällsammaste sak, det ståndet kunnat öfwerdraga en oinskränckt rättighet till de personer, till hwilcka det icke kunnat anförtro ett ganska inskränckt gjöromål, som ståndet efter dess godtfinnande gillar eller förkastar.

Hwad som gör en ledamot skicklig, att wälja deputerade till deputationer, gör honom äfwen skickelig att wälja electorer till rådsementens besättjande, och, efter min tancka, är det ena gjöromålet ej mindre wigtigt, än det andra, äfwensom bägge gjöromålen förutsätta den nogaste kjänndom, om de under wal kommande personers pålitelighet och skickelighet. En ledamot derföre, som är ansedd, äga den mästa kundskap i den ena händelsen, kan icke håller anses wara utan den samma uti den andra.

När således det hittils brukade sätt, wid rådselectorers utnämmande, icke medförer någon olägenhet, men såsom, enligt lag och med ståndets öfwerenskommelse, blifwit brukat alt sedan detta regeringssätts början. Däremot den föreslagne nyheten icke utwisar någon bättre ordning, större förmån, eller mera säkerhet, så håller jag oförgripeligen före, det walsättet med rådselectorerne må förblifwa wid det, som redan är försökt och pröfwat.

Herr borgmästaren Brunsell: Sedan jag hört herr borgmästaren Ignatii, och herr grosshandlaren Clasons tanckar, angående förewarande ärende, har jag icke något särdeles att tillägga. Jag är wäl ense med herr borgmästaren Mollin däruti, att riksrådsementet är ganska mycket betydande, och att det har en stor influence på rikets wälstånd, fri- och säkerhet, och att förden skull wid riksråders wäljande all försigtighet och warsamhet är nödig. I hwilket afseende jag äfwen håller före, att man ej bör misstycka, att herr borgmästaren härom sine tanckar anfördt. Men jag kan dock icke underlåta att gifwa wid handen, det jag finner den föreslagne ändringen uti rådselectorerens wäljande alt för eftertänckelig. Hwarföre jag icke eller kan den samma bifalla, utan håller före bäst wara, att förblifwa wid det, som hittils wanligit warit.

Herr borgmästaren Mollin: Jag har med detta af mig inlämnade memorial, icke haft, eller har något enskildt afseende. Icke eller will jag nu wara enträten, utan gjerna foga mig till det som ståndet kan finna godt att besluta. Men orsaken hwarföre jag mina tanckar i detta mål har aflämnat, har warit, att jag hos en ock annan ledamot märckt den frågan wara upkommen, om rådselector[er]ne borde wäljas, af ståndet, eller ock, af de herrar electorer, som wälja ledamöter till deputationerne. Denna fråga har jag welat uplysa, och afhjelpa.

Herr handelsmannen Tottie: Sedan twenne herrar ledamöter upläst deras tanckar till protocollat, angående detta ärende, är icke något särdeles öfri-

git för mig att tillägga. Men jag beder dock, att få upläsa mine skrifteligen författade tanckar till protocollet, öfwer detta mål. Detta bifölls, och herr handelsmannen Tottie upläste dess dictamen, lydande sålunda:¹⁷²

Då hos oss i ag upkommer en fråga, om electorers wahl till de förestående wiktiga riksrådsemetens besättjande, skall skje efter förra n eller af nya dertill utnämde electorer, har jag, som redelig riksdagsman, ansedt för en skyldighet, att deröfwer meddela mina wälmenta tanckar.

Så ostridigt det är, att grundlagarnes helgd är det säkraste fäste för vår swenska fri- och säkerhet, så säkert är och det, att deras rätta tillämpning uti hwarje förekommande mål måste skje, efter de bäst grundade skjäl.

När således regeringsformens 12 § säger, att riksrådswahl skall skje, genom ett utskott af tiugufyra personer från ridderskapet och adelen, och tolf af präste- och borgarestånden, samt riksdagsordningens 14 § stadgar, att på det wid deputationernes wäljande alt missförstånd må förekommas och skickelige personer till hwar syssla utsedde blifwa, samt när wi uti enighet, till följe af nyssnämnde §, ibland oss, wid riksdagens början, utkorat sådane wahlmän och de ed sin aflagt, så wågar jag mig nu, att hos respective ståndet framställa twenne frågor.

Mån icke secreta utskottswahlet är wiktigt med rådselectors- och de andre deputationswahlen? Och mån våra utkårade wahlmän, wid personers wäljande till rådselectors, kunna wara nu mera löse från sin gångne ed, än de förr warit? Äfwen så litet lär den sednare kunna beswaras med Ja, som den förra med Neij. Och derföre wågar jag mig, att än ytterligare framställa den tredje frågan: Hwilcka skjäl kunna, efter redig tillämpning af regeringsform och riksdagsordning, betaga våra oftanämnde utkorade wahlmän den rättighet, att wälja electorer till förestående riksrådswahl? Som det är mig bekant, att såwäl höglofl. ridderskapet och adelen, som högwördige prästeståndet, widtagit annat electorswahl denna gången, än förr wanligit warit, så ware det långt ifrån mig att ens täncka, det icke detta respective stånd borde utöfwa lika rättighet. Twärtom, jag är intagen af högaktning däröfwer, att detta hederwärda stånd, alt ifrån början af vår sälla frihetstid, ej allenast utöfwat, utan ock från skadelig åtgjerd bewarat

¹⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 24.

sine ock rikets grundlagar, under det de sielfwe följt deras råmärken. Fördenskull wärdaste herrar och redelige swänske borgaremän, hwad kan wara hederligare, än att vårt stånd i alla tider blir sig likt, och låter det förestående rådswahlet skje i samma ordning, som wid förra riksdagar.

Jag wågar mig wäl icke att påstå, det en ny ståndets åtgjörd i detta ämne kan wara stridig emot grundlag. Men jag tycker mig, som redelig riksdagsman, böra anmärka, att nyheter i sådane hufwudmål ej altid kunna hafwa den bästa wärkan.

Herr borgmästaren Finerus: Hwad herr handelsmannen Tottie anfördt, är alldeles wälgrundadt: Wi hafwe wid åtskillige tillfällen sedt, att oenighet åstadkommit omskiften hos de öfrige stånden, men icke ännu hos oss. Ståndet har altid warit sig likt, och genom enighet bibehållit dess författningar. Den, genom herr borgmästaren Mollins memorial, yppade frågan kan wäl äga någon grund. Men försigtigheten fordrar, att icke gjöra någon rubbning i det, som hittils wanligt warit, när man icke kan wänta någon större förmån däraf, än eljest, men wäl missnöije och oenighet.

Herr borgmästaren Malmstén: Här är åtskilligt talt, både mot och med i förewarande sak: Det ser så ut, att om ståndet skulle willja nyttia dess i grundlagen grundade rättighet, att sielf wälja rådselectorer, så skulle man hålla före, att man hyste misstroende för de redan walde herrar electorer. Men jag finner intet skiäl till denna tancka. För min del tror jag alle owäldige, och har fullt förtroende för dem alle. Wi ro ju alle i en båt och söke alle den rätta hamnen, rikets wäl. Jag tror ock, att ingen fiker derefter, att blifwa rådselector, och således bör det icke upwäcka något missnöije, om ståndet will nyttia dess tillständiga rätt. Snarare torde det åstadkomma missnöije, enär, bland sexton ståndets nuwarande electorer, fyra skulle afgå, emedan rådselectorerne böra wara allenast tolf till antalet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wald elector, och således kläder det mig icke, att mycket tala i denne sak. Hwad de herrar ledamöter anfördt, som inlemnad deras tanckar till protocollet, är redan nog tillräckeligit att upplysa detta mål. Ingen kan neka, att ju ståndet, enligit grundlagen, äger rättighet att wälja rådselectorer. De anförde §§ äro tydelige. Men man lærer och otwungit medgifwa, att man bör ackta sig för nyheter, som icke annat kunna, än upwäcka missnöije och oenighet, hwilcka nödwändigit måste hafwa skadelige påföljder.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är ock elector, och will således icke mycket tala i denna sak. Jag har haft den hedern flere gångor, att wara detta ståndets ledamot och utsedd elector, samt ibland rådselector. Jag wet wist, att man icke har något derföre, ja icke ens en måltid mat, men däremot ett nog bekymmersamt arbete wid walet. Således skall det wara mig lika mycket, om jag uteslutes ifrån rådswalet. Men det torde upwäcka något missnöije hos mig, om mig, såsom utsedd elector, blefwe, emot förra wanligheten, betagit, att wälja rådselectorerne. Härhos bör jag påminna, att det ej lærer gå så lätt för ståndet, att wälja rådselectorer, som man till äfwentyr torde föreställa sig. Och föröfrigt måste jag rent ut tillstå, att sielfwa den nu yppade frågan, ser mig rätt misstänckt ut. Wi hafwe på en dag fått twenne påminnelser från andre stånd, denne frågan, och påståendet om twänne plenidagar i hwarje wecka. Skall det så gå, så må Gud weta, hwaruti det sluteligen skall stadna.

Herr justitiarien Faxell: Det ser så ut, som wore hos en del af ståndets ledamöter något twifwelsmål, om de, som redan äro utsedde till ståndets electorer, skola och kunna wäljas till rådselectorer. Om så är, måste jag tillstå, att det redan är för långt gångit. Men icke dess mindre tyckes mig, wid närmare eftertänckande, att denne stund är lyckelig för ståndet, emedan ledamöterne fått tillfälle att yttra deras rätta tanckar. Och i detta afseende, håller jag före, att wi böra resa herr borgmästaren Mollin en bust, mitt emot framledne Plomgren, för det herr borgmästaren gifwit oss tillfälle, att lära känna hwarannan.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Här är redan mycket talt, mot och med i denne sak. En del hafwa ansedt, den af herr borgmästaren Mollin wäckte frågan för menlös, andre åter icke. Lagen är ju aldeles tydelig, att ståndet äger rättighet att sjelft wälja rådselectorer. Som nu detta står fast, hwarföre skall då herr borgmästaren Mollin antastas, för det han upwäckt frågan. Man säger wäl, att det warit wanligit, alt ifrån 1723, det ståndets electorer walt rådselectorer. Lät så wara, men icke dess mindre är det härhos sant, att en eller annan gång påminnelse häremot blifwit gjord, äfwen som nu. Jag hyser icke något misstroende för ståndets herrar electorer, men man bör icke eller hysa något misstroende för ståndet. Wid förre riksdagar, såwäl som nu, har ståndet gjordt herrar electorerne justice, de hafwa kunnat och kunna wälja rådselectorer, om ståndet så behagar. Men om ståndet will nyttia nu denna rättigheten sjelf, så kan jag ej finna, att det

bör anses för någon nyhet, fast mindre för skadeligit, enär det är grundadt i lagen.

Herr borgmästaren Kock: Det är alldeles ostridigt, att ståndets electorer walt rådselectorerne, alt ifrån 1723. Electorerne hafwa ock i desse deras wahl warit lyckelige, i det ståndet gillat dem. Jag har ingen nytta i den nu föreslagne nyheten, men jag finner mycket argt och ondt däruti, samt sådane skadelige påföljder, som ej annat kunna, än upwäcka oro och missnöije, hwarföre jag ock protesterar emot denna af herr borgmästaren Mollin upwäckte qvaestion.

Herr rådman Hylphert: Jag har aldrig trodt, och finner icke eller något ondt, uti herr borgmästaren Mollins memorial, och han bör på intet sätt stötas. Grundlagen är ju tydelig, att ståndet äger den rättigheten att sjelft wälja rådselectorer. Lät så wara, att ståndets electorer, alt ifrån 1723, walt rådselectorerne, men detta kan ju icke uphäfwa ståndets rättighet, enär ståndet will den nyttia, ty wahna bör ej gälla emot lagen.

Herr rådman Hanell: Mig tyckes, att man redan nog talt på bägge sidor. För min del håller jag före, att man ej bör gå ifrån en antagen methode, som i sig sjelf är wärkeligen god, utan i högst trängande nöd och orsaker. Sådane finner jag icke nu. Det ser wäl ut så, som antingen förr detta, eller nu något förefallit, som gifwit anledning till missnöije. Men det lærer dock wara säkrast, att blifwa wid det wanliga walsättet.

Herr borgmästaren Fries: Jag lemna därhän, om det är ståndets rättighet att sielft wälja rådselectorer. Det torde så wara. Men det är wist, det den methoden, att låta ståndets electorer utse rådselectorerne, har haft bestånd, alt ifrån år 1723, och således ser jag icke, hwarföre den nu skall ändras. Jag suspenderar mine tanckar, angående herr borgmästaren Mollins memorial. Jag bör ej täncka ondt om någon, så länge jag icke wet sakens rätta sammanhang. Men när jag jämnförer tiden, då memorialet inkom, och ser på sielfwa saken, förefalla därwid åtskillige betänckeligheter. Låtom oss wara enige, så kunnom wi befordra hwars annars bästa. Om wi stadna i oenighet, gifwa wi pris på oss, och lemna öppet tillfälle för androm, att föra sig wår oenighet till nytta. Låtom oss komma i hog den konungens yttrande, som, genom ett risknippe, upmuntrade på sin sotesäng sine söner till enighet, i det han befaldte dem att afbryta hela knippet, hwilcket ingen kunde göra, men wäl, sedan det war sönderdelt i mindre delar.

Herr borgmästaren Mollin: Här gjöres anmärkning, att mitt memorial inlemnades samma dag, som qvestionen warit före hos ett annat stånd. Men jag bedyrar inför Gud, att jag däraf ej wetat. Hwarföre det ock ej annat kan, än mycket smärta mig, att jag måste höra mig beskyllas för sådant, hwaruti jag ingen del äger.

Herr rådman Hanqvist: Wid förewarande ärende förefalla mig twenne besynnerligheter: 1:mo sättet, huru denna fråga upkommit, och 2:do siefwa frågans wärkställighet. Hwad förre momentet beträffar, will jag allenast säga, att det ser något besynnerligt ut, att frågan samme dag blifwit rest hos oss, som i ett annat stånd. Hwad senare momentet eller frågans wärkställande angår, så är 12 § i regeringsformen tydelig, att ståndet äger rättighet, att sjelft wälja rådselectorer. Men när man ärhindrar sig, att ståndet, ifrån år 1723, till närwarande dag alldrig siefwt wälja rådselectorer, utan låtit sådant förrättas genom dess utsedde electorer, och wid början af denna riksdag, då ståndets electorer nästan unanimiter utnämdes, icke eller något det ringaste blifwit påmint, att ståndet wille sjelft wälja rådselectorer, så lærer det wara alldeles klart, att då redan war efter wanligheten afgjordt, att ståndets electorer skulle utwälja rådselectorerne. Och som ståndet således redan då härutinnan nyttiat dess rätt, och den till andre öfwerlämnat, så måste den nu föreslagne ändringen gifwa ståndet en démenti, och rubba dess engång fattade beslut, hwilcket icke kan undgå de widrige omdömen, att antingen ostadighet sådant åstadkommit, eller ock, att electorerne på något sätt gjordt sig owärdige till det förtroende, hwilcket de, då de utnämdes, wärkeligen ägde.

Herr borgmästaren Schultén: Jag bör anmärka, att uti herr borgmästaren Mollins memorial, utan hwad redan af androm anmärkt är, finnas sådane ord, som icke passa sig, eller äro anständige för ståndets electorer, nemligen *utgallra fyra*: *Utgallring*, hwilcket, efter herr borgmästarens mening, skulle skje, om electorerne walde alle rådselectorerne ibland sig, således af 16 uteslötos fyra.

Herr talman: I anledning af det, som redan discoureradt är, finner jag mig föranlåten, att hemställa, om icke bäst wara lærer, att ståndet må för-ena sig; elljest kunna widrige omdömen och beswärlige påfölgder icke undwikas. Jag har icke märkt, att någon bestridt ståndets rättighet, att wälja rådselectorer, i händelse så godt skulle synas, men det lærer wara

nyttigast, att ståndet förblifwer wid den method, som hittils warit wanlig, och således låter dess electorer wälja rådselectorerne.

Åtskillige ståndets herrar ledamöter swarade härtill på en gång Neij, men flere Ja.

Herr borgmästaren Malmstén: Om det bifalles såsom afgjordt, att ståndet äger den rättighet, att omedelbarligen wälja rådselectorer, så will jag ej vidare discourera i detta ärende.

Herr borgmästaren Renhorn: Ja ingen ibland oss lærer wara, som ju bifaller detta, när det förbehållet straxt i början av riksdagen gjöres, då ståndets electorer wäljas. Men sedan desse, utan någon dylik påminnelse, blifwit walde, har ståndet redan nyttiat dess rättighet i detta mål.

Herr borgmästaren Schauv: Det är wäl ett af de bedröfweligaste gjöromål, som någonsin kunna förefalla, att författa och stadga lag in casu. Sådant kan ej annat, än medföra de eftertänckeligaste påföljder. Låtom oss fördenskull med enighet afsluta detta ärende.

Herr borgmästaren Malmstén: Om det anses för aldeles afgjordt, att ståndet äger rättighet, att omedelbarligen wälja rådselectorer, will jag gärna begifwa mig ifrån mitt gjorde påstående, att ståndet denna gång skall sielf utnämna rådselectorerne. Dock gör jag härwid tillika det förbehåll, att ingen må snäsas, eller med onständige ord antastas, för det han ej alltid kan wara af samma tancka, som andre.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla, att ståndets herrar electorer måge utnämna electorer till förestående riksrådswal.

Detta hemställande beswarades med många Ja, men ock med åtskillige Neij, i synnerhet af herr rådmän Hylphert, som begjardte votering.

Herr borgmästaren Malmstén: Låtom oss begifwa oss ifrån vårt påstående för denna gång, dock med förbehåll, att det anses för afgjordt, att ståndet äger rättighet, att omedelbarligen wälja rådselectorer, och att wi föröfrigt hädanåt måge bemötas med höflighet.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Ek till alla delar.

Herr talman gjorde i anledning häraf ny proposition, om ståndet behagade bifalla, att ståndets electorer måge utnämna electorer till förestående riksrådswal. Hwilcken proposition med almänt Ja beswarades. Och anbefaldtes anslag för ståndets herrar electorer en timma förrut, innan ståndet i morgon kommer att sammanträda.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 4 December

S.d. Herr talman anmaldte, att herr grefwen och landtmarskalken, genom en utskickad, låtit frågan, om ståndets råselectorer icke wore walde, och kunna klockan 12 i dag sammanträda med de öfrige respective ståndens electorer, neder på riddarhuset, att företaga rådswalet. Skulle detta wal ej så snart kunna afslutas, wille herr grefwen och landtmarskalken hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmäla, att riksens ständers förslag till de ledige rådsämbeten i morgon kommer att upgifwas.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll i af den 1 i denne månad,¹⁷³ angående dyrhet på böcker och papper, hwarigenom studier och nyttige böckers utfärdande skola hindras. Hemställandes prästeståndet, om icke, i anseende härtill, nödigt wara lärere, att de å inkommande papper och böcker, sidstledne riksdag, lagde utgifter måtte uphäfwas.

Herr inspectoren Muncktell: Denna prästeståndets begäran strider alldeles emot de af riksens ständer tagne författningar, och kan ej annat än ruinera pappersbruken. Jag kan härutinnan tala af ärfarenhet. Inrättningarne äro mycket kostsamme, och deras underhållande, i behörig drift och ordning, fordrar dryge utgifter, så att om pålagan på utländskt papper minskas, måste pappersbruken gå under, ehuru de redan tillwärfka rätt godt, både post- och annat papper. I synnerhet är det en stor swårighet, att lumpor fela.

Herr borgmästaren Renhorn: Mig tyckes, att denna prästeståndets begäran har nog skjäl. Det är aldeles sant, att tryck och böcker äro alt för dyre. Häraf händer, att nyttige böcker ej kunna upläggas, mindre köpas, ty kostnaden är för dryg. Om så skall gå alt framgent, måste man sakna många nyttiga underrättelser, som eljest kunde komma i dagsliuset, och ett wist mörker måste efter hand åter infinna sig, så mycket snarare, som studier wid lärosäten förhastas, och de fattige studerande, som wanligen måste bry sig om läsning, hindras genom böckers alt för stora dyrhet, att skaffa sig sådane, som för dem eljest nödige och nyttige wore. Jag vågar säga, att under denna ställning ligger en alldeles skadelig afsigt förborgad, som ett wist stånd hyser, att utestänga de öfrige ståndens, hälst de fattigas

¹⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 2. Återges i prästeståndets protokoll (*PrP* 15).

barn, ifrån läsning, på det de måge få alle rikets ämbeten och sysslor under sig.

Ståndet fant godt, att detta prästeståndets extractum protocollii må hwila.

Uplästes herrar electorerne förteckning på herrar rådselectorerne.¹⁷⁴

Denna förteckning bifölls, och woro följande herrar utnämde nemligen:

herr rådmannen Johan Indebetou,

herr directuren Anders Schenbom,

herr borgmästaren Arved Schauv,

herr rådmannen Gerhard Backman,

herr borgmästaren Paul Pihlgardt,

herr rådmannen Johan Hanqvist,

herr borgmästaren Abraham Lange,

herr borgmästaren Carl Schultén,

herr borgmästaren Nils Fries,

herr borgmästaren Michael Kock,

herr borgmästaren Anders Lönbom,

herr rådmannen Petter Stenhagen.

Herr grosshandlaren Clason anmälde, att grosshandlaren herr Kantzou och herr borgmästaren Gabriel Hagert begärt, att blifwa endtledigade ifrån allmänne beswärsdeputationen, och hade herrar electorerne, i anledning däraf, walt i den förras ställe herr assistenten Hackman, och i den sednares herr fabriqveuren Langlett.

En och annan af ståndets herrar ledamöter påminte, att detta ombyte wore stridande emot riksdagsordningen, och hade bordt först anmälas i ståndet, innan herrar electorerne kunnat skrida till wahl.

Dock behagade ståndet, att låta härmed för denna gången bero.

Herr talmannen anmälte, att en och annan hade utlåtit sig, att wilja resa hem öfwer instundande juhlehelg. Och som ståndet icke just kan wara till-sammans, enär någon ledamot kan finna nödigt, att resa, så hemstälde herr talman, om icke sådane ledamöter ändå kunna få tillstånd att resa, enär de gifwa sådant herr talman wid handen, wiljandes herr talman sedan wid nästa plenum anmäla deras namn.

Herr inspectoren Muncktell och herr borgmästaren Fries höllo före, att de som wille resa hem, borde nu anmäla sig.

¹⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 31.

Men ståndet biföll herr talmans nyss anförde hemställande i detta mål.

Icke dess mindre anmälte sig nu herrar borgmästarne Carl Gustaf Berg och Malmsten, att wilja resa hem öfwer juhlehögtiden.

Herrar borgmästarne Renhorn och Fries höllo före, att nödigt wore, det wiss tid för de hemresande må utsättias, huru länge de skola hafwa tillstånd att blifwa borta, såsom ifrån Thomasmässa- till trettonde- eller tjugonedagen. I synnerhet fant herr borgmästaren Fries angelägit, att en wiss dag må fastställas, när plena skola för helgen uphöra, och när de efteråt skola börjas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Malmsten.

Herr talman förestäldte, hwad det förre beträffade, så kunde wäl icke gärna någon wiss dag till återkomsten fastställas, hälst för de långwägade, utan wore nog, om de hemresande anmälde, huru länge de hade nödigt att blifwa borta, då hemresan, så framt icke för lång tid begärtes, bewiljas kunde. Hwad åter det sednare angår, så kunde ståndet ensamt icke härutinnan fastställa något wist, utan tillhörde sådant samtelige stånden, hos hwilcke denna frågan snart lærer förekomma. Och hade herr talman märkt, att de torde wilja, det plena skola uphöra ifrån söndagen för juhl till trettondedagen.

Herr borgmästaren Cervin: Här talas om, att plenidagar, till allmänne ärenders afgjörande, skola på någon tid uphöra på det ledamöterne, som behaga, måge kunna resa hem. Jag torde ock wilja resa bort öfwer juhlehögtiden, men pretenderar icke derföre, att ståndet skall sättias utur activitet.

Herr talman: Ståndet allena kan icke positive afgjöra något härutinnan, men det kan ståndet wäl fastställa, att sådane saker, som angå dess ledamöters wälfärd, hwilcke äro hemreste, icke skola under deras bortowaro företagas. Och för öfrigit kan wäl ståndet anmäla hos de öfrige stånden, att ståndet är af den tancka, det plenidagarne, för allmänne ärender, måge uphöra från Thomasmässa- till tjugonedagen.

Ståndet samtyckte härtill.

Herrar rådsselectorerne framkallades till bordet, och aflade den wanlige eden,¹⁷⁵ samt afträdde sedan neder till riddarhuset.

¹⁷⁵ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1254, nr 624.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af allmänna beswären, som ses af protocollet i allmänna beswärsstomen.¹⁷⁶

Herr borgmästaren Pihlgardt anmälde, det han af mångfaldiga ärender woro hindrad, att biwista allmänne beswärsdeputationen hwaräst han till ledamot blifwit utnämnd, begärandes, det ståndet behagade endtlediga honom därifrån, och låta utnämna någon annan ledamot i dess ställe, föreslåendes härtill herr borgmästaren Grop, som nyligen i ståndet blifwit intagen, och således af herrar electorene wid walet ej kunnat i någon deputation placeras.

Men herr borgmästaren Malmstén yttrade sig, att twenne ledamöter woro redan endtledigade ifrån denna deputation, och att deputationen, om herr borgmästaren Pihlgardt äfwen endtledigas, måste sakna de mäst i ärenderne kunnige ledamöter, begärandes fördenskull, det herr borgmästaren måtte blifwa qwar.

Härmed förenade sig herr rådman Hylphert och flere andre. Och ståndet fant godt, att herr borgmästaren Pihlgardt må blifwa qwar i allmänne beswärsdeputationen.

Herr borgmästaren Nortman begärte, att blifwa entledigad ifrån tionsdeputationen, och att herr borgmästaren Groop måtte i dess ställe dit förordnas.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog vidare några tillärnade §§ af allmänna beswären.¹⁷⁷

Och skildes åt.

¹⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

¹⁷⁷ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

Åhr 1760 den 5 December

S.d. Herr talman påminte, att ståndets allmänna besvär nu måtte företagas.

Och herr borgmästaren Johan Boberg föredrog flere §§ af ståndets tillämnade allmänna besvär, som ses af protocollet i allmänna besvärstomen.¹⁷⁸

Sex deputerade från prästeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, kyrkoherden doctor Celsius, att hos prästeståndet hade kommit under öfwerwägande, huruledes dyrheten på böcker och papper måtte kunna afhjelpas. Och hade prästeståndet hållit före nödigt wara, att till den ändan, den wid sidstledne riksdag pålagde manufacturfond, 4 d:r 16 öre kopparmynt, på hwarje ris papper, måtte uphäfwas, äfwen som ock pålagan på böcker, som häftade eller eljest oinbundne utifrån införes. Prästeståndet hade trodt, att detta wore så mycket nödigare, som studierne i annor händelse tryckas och hindras. Och begjarte ordföranden, att detta ärende, så snart gjörligt är, måtte afslutas, emedan införskrifningstiden är snart för handen.

Herr talman bad desse deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka, och försäkrade, det ståndet icke lærer underlåta, att taga det anmälde ärendet under öfwerwägande, samt tillse huruwida det kan hjelpas.

Prästeståndets deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Schauv och herr rådmän Stenhagen upkommo, och aflämnade ett af herrar rådselectorer författadt förslag, på ett ledigt warande rådsembete.

Detta förslag uplästes och woro däruti följande upförde:¹⁷⁹

ammiralen och commendeuren af Kongl. Mai:sts Swärdsorden högwälborne grefwe Eric Arved Sparre,

generallieutenanten och commendeuren högwälborne grefwe Hans Hindric Lieven,

öfwersten och riddaren wälborne herr Gustaf Adolph Hierne.

Herr talman frågade, om ståndet behagade bifalla detta förslag, hwilket med allmänt Ja beswarades.

Och herrar deputerade afträdde.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 32.

Sex deputerade från bondeståndet inkommo, och anmälte ordföranden, bergsmannen Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft å nyo, ett wid sidsta riksdag från cammar-, oeconomie- och commercedeputationen inlämnadt betänckande, rörande wisse hemmansåboer under godset Lindholmen i Skåne. Och inlemnade ordföranden ett bondeståndets härom författade extractum protocollii, med begäran, att målet måtte företagas och afslutas, så snart giörligit wore.

Herr talman försäkrade, att borgareståndet lærer se till, huruledes saken må kunna hjälpas, till bondeståndets nöije.

Deputerade afträdde.

Herr talman anmälde, att löparen till ståndets extractum protocollii,¹⁸⁰ angående husbehofsbränningen i städerne och på landet, wore nu ankommen, men af präste- och bondeståndens påskrifter funnos, att de icke widrört den omständigheten, angående wiss tid, inom hwilcken må brännas, icke eller, huruwida någon bewillning derföre må skje. Och som bägge desse omständigheter woro angelägne, i synnerhet den sednare, ty hemstälde herr talman, om icke ett par deputerade måtte afgå till präste- och bondestånden, och begära deras yttrande häröfwer. Detta bifölls, och utnämndes till deputerade i detta ärende:

herr assessoren Anthonsson och

herr borgmästaren Brunsell.

Hwilcke afträdde.

Herr borgmästaren Schauv och herr rådman Stenhagen upkommo åter, och anmälde, det herr ammiralen grefwe Sparre hade afsagt sig förslaget till rådsembete, hwarföre rådselectorerne warit föränlåtne, att, uti herr ammiralens ställe, utse en annan af ammiralitätsstaten. Inlemnandes herr borgmästaren Schauv nu detta nya förslag,¹⁸¹ som uplästes, warandes däruti följande herrar nämde nemligen:

generallieutenanten och commendeuren af kongl. Swärdsorden högwälborne grefwe herr Hans Hindric Liewen,

vice ammiralen och riddaren af kongl. Swärdsorden wälborne herr Axel Lagerbielke,

öfwersten och riddaren wälborne herr Gustaf Adolph Hierne.

¹⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 30. Se ovan vid not 165.

¹⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 33.

Herr talman frågade om icke detta förslag finge bifall, hwilcket med allmänt Ja beswarades.

Herr borgmästaren Schauv inlemnade härjämte utaf rådselectorerne författadt förslag till det andre ledigt warande rådsemetet.¹⁸² Förslaget uplästes och woro därå upförde:

praesidenten och commendeuren af Kongl. Mai:sts Nordstiernaorden högwälborne baron herr Fridric Frisendorff,

vice praesidenten och riddaren af kongl. Nordstiernaorden wälborne herr Johan Lagerflycht,

håfrättsrådet wälborne herr Olof Benjamin Ehrencreutz.

Herr talman frågade, om detta förslag finge bifall, och denna fråga beswarades med Ja.

Herrar deputerade afträdde.

Herr assessoren Anthonsson och herr borgmästaren Brunsell återkommo, berättandes herr assessoren, att deputerade warit hos prästeståndet, och föredragit det dem committerade ärende, hwarå till swar blifwit lemnadt, att prästeståndet warit och är af samme tancka, som borgareståndet, angående bewillningen för brännewinsbrännandet. Men som prästeståndets resolution redan wore påskrifwen, så kunde icke någon ändring däruti skje.

Herr assessoren Anthonsson och herr borgmästaren Torsk afgingo i detta samme ärende till bondeståndet.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog några af tillämnade allmänna beswären, som ses i allmänna beswårstomen.¹⁸³

Herrar borgmästarne Lange och Kock upkommo ifrån herrar rådselectorerne, med berättelse, att Hans Kongl. Mai:st af första förslaget utnämnt till dess och riksens råd, generallieutenanten och commendeuren grefwe Hans Hindric Lieven.

Herr assessoren Anthonsson och herr borgmästaren Torsk återkommo från bondeståndet, och anmälde ordföranden, att deputerade först talt med talemannen särskildt, som hållit före, att borgareståndets proposition medförde åtskillige swårigheter. Men sedan deputerade fått företräde, hade talmannen, å bondeståndets wägnar, swarat, att bondeståndet trodde tid för

¹⁸² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 34.

¹⁸³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

bränwinsbrännandet wara utsatt, till dess bewillningsdeputationen blifwit förordnad och sig utlåtut. Wiljandes bondeståndet icke undandraga sig någon afgift för bränwinsbrännandet.

Herrar rådmän Backman och Stenhagen upkommo ifrån herrar rådse-lectorene, med den berättelse, att Hans Kongl. Mai:st af det sednare förslaget utnämnt till dess och riksens råd, vice praesidenten och riddaren Johan Lagerflycht.

Och som klockan redan war tre fjerdedelar på tu, så skilldes ståndet åt.

Åhr 1760 den 8 December

S.d. Herr talman påminte, att tiden lider, och fördenskull nödigt wore, att allmänna beswären måtte företagas och afslutas.

Ståndet instämde härmed, och herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ som ses af protocollet i allmänna beswårstomen.¹⁸⁴

Herr borgmästaren Ekman anmälte, att då expeditionsdeputationen sednast sammanträdt, hade deputationen förehaft ridderskapets och adelens extractum protocoll,¹⁸⁵ angående twenne plenidagar i hwarje wecka. Af respective ståndens påskrifter hade befunnits, att alle warit ense därom, att twenne plenidagar i hwarje wecka måge hållas. Men i den frågan, huruvida en eller annan plenidag må upskiutas, eller indragas, enär angelägnare ärender förefalla, däruti hade tu stånd stadnat emot tu. Förfrågandes sig herr borgmästaren, huru ståndets ledamöter i deputationen borde sig härwid förhålla.

Ståndet fant godt, att deputationen måtte expediera det af detta ärende, hwarom stånden äro ense.

Herr talman: Åtskillige memorialer äro från riddarhuset inkomne, rörande i synnerhet nu warande krig, och den del, som deras excellencer herrar riksens råd, uti dess förklarande och fortsättiande tagit, och hemställer jag fördenskull, om icke desse memorialer måge upläsas, utan att ståndet ingår nu uti någon discours däröfwer, hälst desse röra regeringen, och saken ej här lärer kunna afgjöras.

¹⁸⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

¹⁸⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 4.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan ej finna till hwad ända memorialerne skola upläsas, om ståndet ej skall taga de däruti anförde ärender under öfwerwägande. Jag tror och, att ärenderne äro af den stora wigt och värde, att de wisseligen förtiena en alldeles ömsint öfwerläggning, och ståndet lærer böra tillse på hwad sätt de skola afgjöras.

Härmed förenade sig herrar borgmästarne Carl Gustaf Boberg och Malmstén samt flere.

Uplästes major Schechtas memorial,¹⁸⁶ angående ett af honom upfunnit sätt att bränna brännewin, med större förmån än wanligit skall skjedt.

Ståndet fant godt, att påskriften å detta memorial må blifwa: *Upläst*.

Uplästes ett af öfwersten och riddaren baron Pechlin inlemnadt memorial,¹⁸⁷ rörande utom andre ämnen, i synnerhet deras excellentiers herrar riksens råds tagne del uti nu warande krigs förklarande och fortsättjande.

Uplästes håfrättsrådet Rappes memorial,¹⁸⁸ rörande det samme ärende.

Uplästes öfweradjutanten, grefwe Lewenhaupts memorial,¹⁸⁹ angående samma sak.

Uplästes ryttarmästaren Jennings memorial i samma ämne.¹⁹⁰

Uplästes håfjunckaren Estenbergs förre memorial,¹⁹¹ angående deras excellencer herrar riksens råd, och nu warande krig.

Uplästes hofjunckaren Estenbergs sednare memorial,¹⁹² angående samme sak.

Herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Jag finner, att åtskillige af de memorialer, som till ståndet ifrån riddarhuset inkommit, allenast blifwit anmaldte hos ridderskapet och adelen. Och som det kunde medföra mycken olägenhet, om hwar ock en som will, får inlemna till riksens ständer memorialer, utan att förrut, i det stånd, dit auctoren hörer, blifwit upläste, så hemställer jag, dock utan afseende på de redan inkomne memorialer, om icke för framtiden nödigt wara will, att inge memorialer måge ifrån

¹⁸⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 25.

¹⁸⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 26. Tryckt i *RAP* 20, bil. 33.

¹⁸⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 27. Tryckt i *RAP* 20, bil. 34.

¹⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 28. Tryckt i *RAP* 20, bil. 28.

¹⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 29.

¹⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 30. Tryckt i *RAP* 20, bil. 29.

¹⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 31. Tryckt i *RAP* 20, bil. 30.

ständen få afsändas, innan de förrut af landtmarskallecken eller talemännen blifwit genomläste.

Detta hemställande bifölls.

Tjugufyra deputerade från ridderskapet och adelen anmälldes och infördes. Och näst wanlig hälsning aflämnade ordföranden, generalmajoren Stackelberg ett extractum protocollis, af detta dato,¹⁹³ hwilcket uplästes, af innehåll, det ridderskapet och adelen ansedt för nödigt, att nästa rådsämbe må besättias med en af amiralitetsstaten, och att till den ändan trenne sådane måge upföras på rådsförslaget, som antingen tjena, eller tillförene tjent wid ammiralitétet.

Herr talman tackade för den lämnade underrättelsen, och lofwade, att ärendet skall företagas, så snart gjörligit wara kan.

Ridderskapets och adelens deputerade afträdde.

Uplästes ryttmästaren Jennings memorial,¹⁹⁴ angående i synnerhet hofjunckaren Estenbergs nyss anförde memorialer.

Uplästes håfrättsrådet Rappes memorial angående samma sak.¹⁹⁵

Uplästes Olivecronas memorial,¹⁹⁶ rörande i synnerhet hofjunckaren Estenbergs memorialer.

Uplästes öfweradjutanten baron Duvalls memorial,¹⁹⁷ angående nyssnämnde memorialer.

Herr borgmästaren Renhorn: Sedan nu desse memorialer blifwit upläste, finner jag mig föranlåten, att inlemnna följande dictamen till protocollat.

Berörde dictamen uplästes, och lydde, som följer:¹⁹⁸

Sedan det högtärade ståndet nu låtit sig föredraga öfweradjutanten grefwe Levenhaupts, capitaine Hammarhielms, hofjunckaren Estenbergs och öfwersten baron Pechlins hitlemnade memorialer, alla upfylte med hwarjehanda anmärkningar öfwer regeringen, lærer tagas uti rättwist öfwerwägande, hurusom riksdagen, genom hwarjehanda ärender, hitintill är fortsatt, utan att wederbörande deputationer, hwarrest efter grundlagarne desse ämnen böra undersökas och skjärskådas,

¹⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 5.

¹⁹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 32.

¹⁹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 33.

¹⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 34.

¹⁹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 35.

¹⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 36.

funnit öfwerse, hwad som sedan sednaste riksdag däruti förefallit, och som dessförinnan, att wederbörande deröfwer blifwit hörde, och sig fått förklara, sådane ärender uti något stånd, icke kunna lagligen företagas. Altså lærer pröfwas wara säkrast, att med deras uptagande hwilar, till dess, öfwer hwarje saks beskaffenhet, ståndet fått ifrån secrete utskottet och deputationerne all nödig uplysning och underrättelse.

Men som hofjunckaren Estenberg med så grofwe utlåtelse utfarit och uti sine beskrifningar nyttiat ordasätt hwilcka emot dess wederlike och part woro tilltal och näpst underkastade, tyckes ståndens gemensamma rättighet fordra, att sådant öfwerdåd inskräncka, som icke utan deras egen och regeringssättets wanhedrande kan tolas. Af riksdagsmannarättigheten följer icke, utan collective ibland stånden, att ställa sig sielf så högt och riksens råd så lågt. Än mindre lærer en ledamot få nyttia sådane ordesätt, som äro högst wanwördelige, innan ärenderne blifwit undersökte, och såmedelst tillwälla sig ständernes gemensamma domrättighet. Dermed förkränckes icke en fri riksdagsmans rätt, ty ärenderne kunna likafullt framföras, utan att friheten därtill bör bestå uti uppenbara försmädelse.

Och på det att det högtärade ståndet måtte härom få all nödwändig uplysning, och hofjunckaren Estenberg äfwen kunde blifwa hörd, hemställes ödmjukeligen, om icke dess memorialer må remitteras till justitiaedeputationen, som med sitt betänckande häröfwer med aldra första kunde inkomma.

Sedan detta dictamen war upläst hemstälde herr borgmästaren Renhorn, om icke saken, angående hofjunckaren Estenbergs skriftsätt, måtte företagas och afgjöras.

Herr talman yttrade sig i samma mening.

Men herrar borgmästarne Schauv, Cervin och Carl Gustaf Boberg, samt rådmannen Hylpherts begärte, att detta ärende må hwila till nästa plenidag. Ståndet skilldes åt.

Åhr 1760 den 11 December

S.d. Herr talman yttrade sig: Wid närmare öfwerwägande af den utkomne förordningen, angående friheten att bränna brännewin till husbehof i städerna, finnes, att denna förordning icke är lämpelig till staden Stockholm, hwaräst husbehofsbränning alldrig varit tillåten, icke eller, i anseende till flere betänckeligheter, lærer bära eller kunna skje eller tillåtas. Och som Stockholms stads inwånare ej mera, än andre rikets undersåtare, böra uteslutas ifrån brännewins nyttjande, enär det eljest tillåteligit är, så har denna stadens bryggareämbete åtagit sig, att bränna emot wiss afgift, till denna stadens behof.

Herr åldermannen Ström yttrade sig i samme mening, och begärte härutinnan ståndets biträde, inlemnandes ett projecterat extractum protocolli, angående detta ärende, hwilcket uplästes.¹⁹⁹

Herr talman: Frågan är, om icke städerna Gjötheborg och Carlscrona äro af samma beskaffenhet, som Stockholm? och fördenskull böra under denna författning jämwäl begripas. Om så är, som jag tror, så böra desse städers namn uti detta extracto protocolli intagas.

Herr Qviding: I Gjötheborg har på lång tid ingen husbehofsbränning varit, utan allenast till salu, och beder jag fördenskull, att Gjötheborg får niuta samma förmån, som nu för Stockholm projecterad är, och att saken må hwila, till dess min medfullmäktig för staden, herr handelsmannen Bagge, upkommer.

Herr rådman Hanqvist: När herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen sidst woro tillsammans, kom det ärende jämwäl under öfwerwägande, och då förbehölt sig herr borgmästaren Pihlgart, att njuta samma författning, som Stockholm. Och emedan herr borgmästaren icke ännu är upkommen, så lærer wara billigt, att saken något litet hwilar, till dess herr borgmästaren kan infinna sig.

Herr assessoren och borgmästaren Ingman: Om städerna Gjötheborg och Carlscrona skola tillika med Stockholm få bränna till salu, så lærer de öfrige städerna böra få samma rättighet. Och i anledning häraf, förbehåller jag mig denna förmån för min stad.

Härmed förenade sig åtskillige andre herrar ledamöter.

¹⁹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35. Se nedan vid not 204.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Om man inblandar städerna Götheborg och Carlsrona med Stockholm, så lærer ändamålet swårigen winnas. Desse städers omständigheter lära ock wara fult olika, i det Stockholm aldrig, åtminstone icke på långliga tider, idkat husbehofsbränning, men wäl Götheborg och Carlsrona. Det lærer således wara bäst, att låta den projecterade expeditionen afgå för Stockholm, utan att däruti nämna de andre twenne städerna. Härmed förenade sig åtskillige andre herrar ledamöter.

Herr talman: Ståndet lærer icke kunna utesluta städerna Götheborg och Carlsrona ifrån denna tillärnade expeditionen, innan man fått höra deras fullmäktige däröfwer.

Härmed instämde herr rådman Hanqvist.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Så mycket jag finner, passar sig det projecterade extractum protocollii allenast för Stockholm, men icke för de andre nämde städer. Och hemställer jag fördenskull om icke bäst wore, att låta detta särskildt afgå för Stockholm. Man kan ju sedan, om så godt finnes, författa och afsända en annan expedition för städerna Götheborg och Carlsrona.

Herr handelsman Bagge upkom, och herr talman berättade honom det förewarande ärendets innehåll, med bifogad fråga, om Götheborgs stad nyttiat husbehofsbränning.

Herr handelsman Bagge: Gjötheborgs stad har på lång tid icke nyttiat husbehofsbränning, utan har wid de tillfällen, då salubränningen warit tillåten i Stockholm, Götheborg nyttiat samma författning, såsom år 1752, då ett wist qvantum bewiljades till bränning, emot fastställd afgift. Jag under rättade Götheborgs bryggareämbete, med frågan, om de wille åtaga sig salubränningen. Men som de icke funnos härtill wiljoge, ty åtog jag mig den samma, och beder jag, att Götheborg må uti den tillärnade expeditionen anmälas till salubränning, på samma wilckor, som Stockholm.

Herr borgmästaren Pihlgardt war nu jämwäl upkommen, och herr talman frågade honom, om Carlsrona för detta nyttjat husbehofsbränning.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Uti Carlsrona stad har husbehofsbränning icke warit tillåten på lång tid, utan har, när bränwinsbrännandet warit tillåtit, borgerskapet däri staden ägt den rättigheten, att bränna till salu, med alle de öfrigas uteslutande därifrån. Skulle husbehofsbränningen där tillåtas, måste nödwändigt mångfalldige oredor tillika yppa sig, hwilcka

icke så lätt kunna förekommas och afböijas i en stad, hwarest så mycket folck utom borgerskapet finnes. Och beder jag fördenskull, att Carlsrona må intagas under samma författning, som Stockholm, och således få bränna ett wist quantum spannemål, och den nämde afgiften, som uti det projecterade extracto protocollii blifwit infördt, för Stockholms stads bryggareämbete, måtte gå ut, och icke något wist utsättjas, hälst detta, som sedan kan regleras, torde nu gifwa anledning till åtskillige swårigheter.

Herr ålderman Ström: Bryggareämbetet har kommit öfwerens, så om ett wist quantum spannemål, som en wiss afgift, på det spannemålen, i fall brännandet bewilljas, må kunna jämnt fördelas ibland dem, som därtill äro berättigade, och afgiften riktigt deponeras. Skjer detta icke, så kan jag ej gå i god för afgiftens deposition, hälst många fattige inom ämbetet finnas, som icke stort hafwa att betala med.

Herr talman: Den som will bränna, bör ock straxt betala, eller ock gå därifrån.

Herr ålderman Ström: Detta kan icke så lätt skje, om icke ett wist quantum spannemål, och en wiss afgift förrut fastställes.

Herr handelsmannen Bagge: Jag går i god för Götheborgs stads bryggareämbete, att de skola riktigt betala, hwad dem kan warda ålagdt.

På samma sätt yttrade herr borgmästaren Pihlgardt sig för Carlsrona stads borgerskap.

I anledning häraf, fant ståndet godt, att det upläste extractum protocollii²⁰⁰ måtte således jämnckas, att Götheborgs och Carlsronas städer måge jämwäl ärhålla frihet till salubränning.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att herrar deputerade förehaft saken, angående riksdagsmanswalet i staden Wadstena, och magistratens upförande därwid, så i anseende till handelsmannen Jansson, som ståndet, och hade herrar deputerade däröfwer författadt deras betänckande.

Detta betänckande uplästes, och war dess innehåll, ut in actis.²⁰¹

Sedan uplästes den af herrar deputerade projecterade skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st, angående detta ärende.

Herr borgmästaren Finerus: Sedan jag nu hört herrar deputerades betänckande, och det projecterade brefwet, angående riksdagsmanswalet i

²⁰⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35. Se nedan vid not 204.

²⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 15.

Wadstena, kan jag ej neka, att ju både magistraten och landshöfdingen felat i en och annan omständighet. Men frågan är, om ståndet kan afgöra detta ärende, på det sätt som föreslagit är. Detta finner jag, för min del, så mycket mera betänckeligit, som jag icke påminner mig, att någon stadgad lag gifwer anledning därtill. Det är billigt och rätt, att handelsmannen Jansson bör undfå riksdagsfullmakt, och magistraten bör förmås, att dem samma utfärda och hitsända. Härom kan ock ståndet hos Hans Kongl. Mai:st anhålla. Men föröfrigt är jag af den tancka, att de anförde capita accusationis böra gå ut; eljest skulle det se så ut, som ståndet hade dömt i saken, innan magistraten och landshöfdingen blifwit hörde.

Herr borgmästaren Cervin: Nog finner jag, att både landshöfdingen och magistraten felat. Men frågan är, om sådant kan rättas, på det föreslagne sättet. Hwarwid jag håller före, att ståndet bör så warsamt förfara, som någonsin möjligit är, och se till, att saken må winna ett sådant utslag, som med lagarne och ståndets wärdighet är enligit.

Herr borgmästaren Unger: Jag skulle wara af enahanda tancka med herr borgmästaren Finerus, om icke den betänckeligheten föreföllo, att enär det uteslutas, som herr borgmästaren påstådt, blifwer hela expeditionen så alt för lam, att den ingen wärckan kan äga. Och som det är oförnekeligit, att Wadstena stads magistrat har felat och begådt flere olagligheter, så bör den och derföre tilltalas. Sådant lærer icke kunna skje, om man icke wisar hwaruti felan bestådt, och i följe deraf begär rättelse i saken.

Herr borgmästaren Renhorn: Låtom oss remittera hela saken till justitiae-deputationen, att densamma uptaga och afsluta.

Herr assessoren Anthonsson: Jag håller för betänckeligit, att remittera saken till justitiae-deputationen, ty då öfwerlämnade man till en deputation, att utlåta sig öfwer ett mål, som endast angår ståndet, och man kan ej weta, hurudant utlåtandet blefwe. Äfwenledes finner jag betänckande därwid, att saken skulle hänskiutas till justitiaecancelleren, hwaräst den kunde få ett annat utslag, än man hade förmodat.

Det lærer fördenskull wara bäst, att ståndet först, innan man går härutinnan vidare, på det nogaste utreder saken, och lagar så, att något wist, så i anseende till denna, som flere andre oredor, warder stadgat, hwarefter justitiaecancelleren, såwäl som andre, kunna rätta sig.

Herr talman: Jag har åtskillige gångor anmält, att herr statssecreteraren baron Düben begjärt, till följe af Hans Kongl. Mai:sts befallning, att stån-

det måtte upgifwa de ledamöters namn, hwilcke blifwit i ståndet intagne, ehuru beswär emot dem hos Hans Kongl. Mai:st blifwit anförde, och att ståndet tillika måtte inlemna dess tanckar därwid. Som jag icke tror, att Hans Kongl. Mai:st lærer afgjöra målen annorlunda, än som ståndet sig yttrar, så hemställer jag, om icke statssecreterarens begäran må efterkommas. Ståndet har ock låfwat, att projectera en förordning, till förekommande af de mångfalldige oredor, som wid riksdagsmänsvalen förelöpa. Låtom oss tillse, att detta project blifwer färdigt, då ståndet sedan, genom extractum protocolli, kan hos de öfrige stånden anmäla orsakerne till förordningen, och begära stadfästelse därå, eller att den remitteras till justitiaedeputationens yttrande däröfwer.

Herr borgmästaren Malmsten: Handelsmannen Jansson är intagen i ståndet, och bör därwid bibehållas, och magistraten förmås, att insända behörig riksdagsfullmagt för honom. Men om saken hänskiutes till justitiaecancelleren, torde den antingen få ett sådant utslag, som wore emot ståndets tancka, eller ock blifwa liggande oafgjord. Bägge händelserne äro så möjelige, som eftertänckelige, hwarföre ock jag håller före wara bäst, att den tillärnade förordningen må remitteras till justitiaedeputationen, som har att däröfwer utlåta sig, då den sedan kan blifwa en stadgad lag.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag kan icke se, huru förewarande ärende, såsom en casus specialis, kan härigenom afhjelpas, om lag ej finnes därpå förrut. Likaledes finner jag ock swårighet, om saken hänskiutes till justitiaecancelleren, ty då förefaller den frågan, om justitiaecancelleren skall följa ståndets beslut, såsom lag, eller ock äga frihet, att därmed förfara, som han kan finna. Det förre lærer man ej kunna begära, och i den sednare händelsen kunde saken stadna i ett slut, som icke wore med ståndets tancka öfwerensstämmande.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag kan icke finna, att herrar deputerades projecterade expedition är stridande emot lag, ty det är oförnekligit att Wadstena stads magistrat på flere sätt försedt sig, och bör fördenskull anklagas. Men det håller jag för alldeles betänckeligit, att hänskiuta detta ärende till justitiaedeputationen, och är min tancka härwid, att det lærer wara rådeligast, att hos Hans Kongl. Mai:st anhålla, om befallning till justitiaecancelleren, att härwid åtgjöra hwad hans ämbete fordrar.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Wadstena stads magistrat har alldeles försedt sig, i det, att magistraten wägrat, att på ståndets befallning in-

sända fullmägt för herr Jansson, och är det fördenskull rätt, att magistraten bör tillhållas, att härutinnan fullgjöra dess skyldighet, men det öfrige af denna tillärnade skrifwelsen finner jag alldeles betänckeligit.

Herr justitiarien Faxell: Jag är aldeles ense med det herr borgmästaren Finerus i början anfördt, och will allenast lägga härtill, att angelägit är, det wi noga tillse, huruledes detta ärende må kunna sålunda handteras, att det icke stadnar i ett slut, som kan blifwa twärtemot ståndets yttrade tanckar, hwilcket skulle ställa²⁰² oss blotte för eftertal.

Herr borgmästaren Fries: Jag är nästan af samme tancka, som herr borgmästaren Finerus, men tror dock, att saken kan hielpas, om de anförde skälen, emot Wadstena stads magistrat, icke indrages uti expeditionen, såsom klagan, utan blott, som en historia facti, utan något vidare påstående, än att justitiaecancelleren må anbefallas att, i anledning däraf, göra hwad dess ämbete kräfwer. Då kan det icke fela, att ju magistraten warder stäld under tilltal och näpst, efter omständigheterna.

Herr borgmästaren Renhorn: Ingen lærer neka, det ju Wadstena stads magistrat och landshöfdingen, emot pluralitetens röster, uteslutit herr Jansson ifrån riksdagsmanskapet. Och som detta är alldeles emot lag stridande, så böra de ock derföre tilltalas. Om landshöfdingar och magistraterna skola sålunda, utan lagliga skjäl, få utesluta dem, som pluraliteten walt, så lærer man få se, hwilcka riksdagsmän hitkomma med tiden. Det ser så ut, som wissa hemmawarande tro sig berättigade, att göra alt hwad dem lyster, utan att fråga efter lag eller ordning, och att de hålla före det wår syssla här består blåt däruti, att sitta och se däruppå, utan att äga rättighet, att göra däruti någon ändring. Men som detta wisserrligen åligger oss, så hemställer jag, om icke nödigt är, att saken, genom extractum protocolli, anmälas hos de öfrige stånden, hwilcket jag mig åtager, att uppsätta.

Herr borgmästaren Unger: Herr talman anmaldte nyligen, att herr statssecreteraren baron Düben begärt, att ståndet måtte inkomma till Hans Kongl. Mai:st, med den lofwade förordningen, angående riksdagsmäns wal i städerna. Om deputerade anmodades, att ju förr dess hällre författa denna förordning, så kunde den snart blifwa faststäld, och sedan aflemnas till Hans Kongl. Mai:st, tillika med detta ärende.

²⁰² *ställna* i prot.

Herr borgmästaren Finerus: Jag ärhindrar mig, att, wid början af 1752 åhrs riksdag, begärte ståndet ned ifrån Hans Kongl. Mai:st wisse beswär, som woro anförde emot en wald riksdagsman. Desse beswär nedlemnades, men med påskrift, att Hans Kongl. Mai:st wille däröfwer inhämta ståndets underdåniga utlåtande, och sedan i nåder sig däröfwer sluteligen yttra. Låtom oss se efter det swar, som då från ståndet häröfwer afgick, så torde wi deraf få någon uplysning.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag har ej märkt, det någon welat säga, att magistraten icke förfarit emot lag. Och som detta står fast, så följer däraf, att magistraten bör tilltalas. Sådant lærer icke annorlunda kunna skje, än genom justitiaecancellarens åtgärd, hwarom fördenskull bör anhållas.

Herr talman: Wi lära allrabäst kunna komma ifrån denne sak, om skrifwelsen till Hans Kongl. Mai:st således inrättas, att, sedan historia facti blifwit anförd, ståndet anhåller, det Hans Kongl. Mai:st i nåder täcktes, genom justitiaecancellaren låta undersöka, om icke saken sig så förhåller, som ståndet densamma anfördt. Hwarefter justitiaecancellaren frie händer måge lemnas, att efter lag förfara. På detta sättet soutineras ståndets wärdighet, och rättighet.

Detta herr talmans yttrande bifölls, och²⁰³ herr borgmästaren Unger tog de upläste documenterne, detta mål angående, åter till sig att, i anledning af herr talmans proposition, jämnka den tillärnade skrifwelsen.

Uplästes å nyo det tillärnade extractum protocoll, angående frihet för städerne Stockholm, Götheborg och Carlscrona, att bränna brännewin till salu. Detta bifölls, och lydde sålunda:²⁰⁴

S.d. Sedan riksens ständer funnit nödigt, att i underdånighet tillstyrka Hans Kongl. Mai:st, det förbudet emot bränwinsbrännandet således må i nåder uphäfwas, att bränwinstillwärdningen till husbehof, tills vidare må tillåtas, så i städerne, som på landet, har hos borgareståndet under närmare öfwerwägande kommit, huruwida städerne Stockholm, Götheborg och Carlscrona under denna författning böra och kunna innebegripas.

Ståndet har härwid eftersedt och befunnit, det desse städer, från långliga tider, i anseende till flere förekomne skiäl och omständigheter, icke haft tillstånd, att nyttia husbehofsbränning, utan har, wid de

²⁰³ Upprepat i prot.

²⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35.

tillfällen, då bränwinsbränningen allenast till husbehof, i städerna och på landet, blifwit tillåten, till bryggareämbeterne i desse städer blifwit öfwerlämnadt att emot ärläggandet af wiss afgift tillwärka brännewin, till städernes inwånares förnödenhet, hwilcket de omständigheter, som, wid riksdagen år 1752, i detta mål föreföllo, närmare uplysa.

Sjelfwa billigheten lærer fordra, då bränwinstillwärcnkningen till husbehof, i allmänhet blifwit tillåten, det måge desse städers inwånare, icke mindre, än alle andre rikets undersåtare, äga frihet, att nyttia brännewin, och innom sig finna nödtorftigt förråd däraf.

Men emedan husbehofsbränningen i berörde städer skulle, i brist af säkrare inrättningar,²⁰⁵ nödwändigt försättia städerna i yttersta fara af wådeld, samt förordsaka mångfalldige andre oredor, och förbudet emot salubränningen ej annat kan, än gifwa anledning, till alt för stora hemliga missbruk innom städerna, samt brännewins inpractice-rande utifrån, ehuru salubränningen eljest öfweralt är förbuden, hwarigenom cronan måste sakna den inkomst, hon eljest kunde winna. Jämwal oskjäligit är, att missbruk skola finna utrymme, enär de genom tillåtliga inrättningar, med cronans säkra förmon, kunna förebyggas, så har borgareståndet, i anseende till detta alt, för dess del pröfwat nödigt, det måge desse städers bryggareämbeten, hwilcke, enligt förre kongl. förordningar, till bränwinsbrännande rättighet ägt, nu jämwal tillstånd lemnas för Stockholm, att af 3 000 till 4 000:de tunnor spannemål tillwärka brännewin, och städerna Götheborg och Carlscrona i proportion däremot, efter förra wanligheten, emot ärläggandet af femton daler kopparmynts afgift för hwarje tunna, eller så mycket, som Hans Kongl. Mai:st framdeles fastställandes warder, samt med sådan bewakning, wid brännandet, som wanlig war, innan sidsta förbudet utkom. Börandes för öfrigit, hwad Stockholm angår, stadens bryggareämbetes samtelige ledamöter, som äro därtill berättigade, af nyss nämnde quantum spannemål få lika stora andelar hwardera, och inngen mannamån därutinnan skje.

Borgareståndet gör sig så mycket säkrare hopp, om de öfrige respective ständens gunstbenägna bifall härutinnan, som sielfwa saken är grundad på billighet och ordning, samt cronans wisse fördel, hwilcken i annor händelse ej kan winnas.

Och skulle fördenskull detta alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

²⁰⁵ *inrättningar* i prot.

Herr talman hemstälde till ståndets godtfinnande, om icke de upläste memorialer²⁰⁶ måtte ligga på bordet, hwad deras ämnen angår, tills vidare, men den frågan nu företagas, huru det af hofjunckaren Estenberg brukade skrifsätt bör anses och om det icke må remitteras till justitiaedeputationen, att sig däröfwer yttra.

Herr assessoren Anthonsson upläste 7 § af den för urskillningsdeputationen, wid denne riksdag, faststälde instruction,²⁰⁷ yttrandes sig herr assessoren: Denne § wisar tydeligen, huru förfaras bör, med den som obetänksamt och missfirmeligen i sine beswär angriper deras excellencer herrar riksens råd, nemligen 1:mo att den deputation, till hwilcket målet blifwit remitteradt, bör uti betänckandet om hufwudsaken, jämwäl yttra sig öfwer förbrytelsen i skrifsättet. Och är märkwärdigt, att änskiönt ansökningen wore af den beskaffenhet, att den ej kan antagas, bör dock förgripelsen remitteras till den deputation, dit hufwudsaken höra bordt, som har att utlåta sig däröfwer, oansedt hufwudsaken ej får widröras. Men om bråttet är för groft, bör det af håfrätten uptagas. Den ordning, som uti denne § föreskrifwes urskillningdeputationen, lærer ock böra iakttagas, när dylike missfirmelige skrifter ingifwas hos riksens ständers plena. Och som ingen lærer wilja eller kunna neka, att hofjunckaren Estenberg missfirmeligen och förgripeligen skrifwit, om deras excellencer herrar riksens råd, så följer ock häraf, att denna förbrytelse bör hänskiutas till någon deputation eller hofrätten, att densamma afgjöra.

Herr borgmästaren Renhorn: Hofjunckaren Estenberg har icke allenast förbrutit sig emot rådet, utan ock emot ständer, i det han med mycken häftighet welat föreskrifwa dem, hwad de böra gjöra, samt härmat wisse ordasätt, som uti en riksens ständers expedition, wid sidstledne riksdag blifwit införde. För en sådan grof tilltagsenhet bör Estenberg tilltalas, och näpsas, och sådant kan ej skje, om icke förbrytelsen remitteras till någon deputation, som kan fråga honom, hwad han ment med sine hårde och grofwe utlåtelse, hwarmed hela hans memorial är upfyldt.

Herr borgmästaren Schauv upläste 10 § af instructionen för urskillningsdeputationen af den 10 Maj 1748,²⁰⁸ och yttrade sig: Denne § är en

²⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 26–36.

²⁰⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 1.

²⁰⁸ Tryckt instruktion 10 maj 1748: *Instruction, Hwarefter Riksens Ständers Urskillnings Deputation sig hädanefter på Riksdagar har at rätta.*

och densamme, som den, hwilcken herr assessoren Anthonsson upläst, undantagandes att i den nye instructionen finnes tillagt, det missfirmeligit skriftsätt skall remitteras till den deputation, hwarthän hufwudmålet hörer, oansedt detta senare ej kan antagas. Men jag finner icke häraf någon anledning, att skilja hofjunckaren Estenbergs skriftsätt ifrån sielfwa saken, hwarom han skrifwit. Jag nekar icke, att han skrifwit hårdt och obetänksamt, men lät hans skriftsätt följa med sielfwa hufwudsaken och uptagas, samt granskas på det stället, dit hufwudsaken kan warda remitterad. Då följes lagen, och Estenberg warder likafult för sitt obetäncksamma skriftsätt tilltald.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag är alldeles ense, med det, som nyss anfördt är. Accessorium bör, enligt lag, ej skiljas ifrån hufwudsaken, ty eljest skulle sammanhanget kunna lätteligen få ett helt annat anseende, än det wärkeligen i sitt sammanhang med hufwudsaken äger.

Herr borgmästaren Malmsten instämde härmed, och lade härtill, att om det, som Estenberg skrifwit, är alt sant, så måste skriftsättet i sitt sammanhang med hufwudsaken få ett helt annat anseende, än om det därifrån skilljes, och böra således följas åt; eljest rubbas lagen och vår säkerhet, som wi under dess skydd alle böra åtniuta.

Herr borgmästaren Fries: Mig tyckes, att all vidare discours blifwer onödig, om hufwudsaken remitteras till secrete utskottet, med den tillägging, att secrete utskottet har att densamma genomse, och tillika utlåta sig, såwål däröfwer, som Estenbergs skriftsätt. Då få wi sedan se, huru det bör anses.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är härutinnan af enahanda tancka, dock med den anmärkning, att Estenbergs memorial allenast remitteres till secrete utskottet, emedan de öfrige memorialerne innehålla flere andre mål, som icke dit höra. För öfrigit, och som här mycket blifwit talt och påstådt, att hufwudsaken ej bör skiljas ifrån skriftsättet i detta memorial, emedan det torde wara sant hwad han skrifwit, så bör jag påminna, att änskjönt hufwudsaken kan wara sann, så hade han dock bordt föredraga den med beskedelighet, och icke tillwälla sig den rättigheten, att parodera öfwer ständer, och skjälla på rådet, hwilcken förbrytelse, när man, som sig bör, anser ständers rätt, och rådets wärdighet, är ett hufwudmål för sig sielf, som fölgack[t]eligen särskildt bör handteras.

Herr rådman Stenhagen: Jag tillstår gärna, att Estenbergs skriftsätt är owettigt, men det bör derföre icke emot lag skilljas från hufwudmålet.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har med misshag hört Estenbergs memorial och hans obetäncksamma skriftsätt. Dock vårt gjöromål är nu egenteligen icke att afwäga, huru långt en riksdagsman kan och bör gå i detta ärende, utan här är allenast fråga om processen, och om skriftsättet skall skilljas från hufwudsaken och särskildt granskas. Man har welat remittera skriftsättet till justitiaedeputationen, andre åter till secrete utskottet tillika med hufwudmålet. Det förre är emot lagen, och i den senare händelsen kan jag icke se, huru secrete utskottet skulle kunna utlåta sig däröfwer. Låtom oss företaga sielfwa hufwudsakerne, och när det är afgjort hwarthän de skola remitteras, så må Estenbergs skriftsätt på sitt ställe uptagas, där hufwudmålet blifwit afgjort. Jag tycker aldeles icke om Estenbergs skriftsätt, det är hårt, men jag har aldrig hört någon plicktfällas, för det han sagt sanningen. Om nu Estenberg skulle kunna bewisa, att det är sant, hwad han skrifwit, lärer straffet blifwa helt olika. Men om skriftsättet skall särskilt handteras, och honom betagas den rättighet, att wisa dess sammanhang med hufwudmålet, kunde straffet blifwa större, än det bör.

Herr borgmästaren Schultén: Jag kan icke finna, att man äger rättighet att bruka grofwe utlåtelse, fastän det man framförer, kan i grunden wara sant. Och må det med hufwudsaken om Estenberg skrifwit, utfalla huru det will, så måste dock hans brukade owett särskilt dömas.

Herr borgmästaren Finerus: Jag wet ej, att någon har lof, att föra fram owett. Och som det är oförnekligit, att Estenberg brukat förgripelige utlåtelse emot rådet, så bör denna hans förgripelse skiljas från hufwudsaken och särskildt dömmas. I öfrigit kan det wara lika mycket, hwarthän det remitteres.

Herr justitiarien Faxell: 12 § i regeringsformen stadgar tydeligen, att, näst efter konungens höghet, förblifwer, såsom af ålder warit hafwer, största wördning hos riksens råd. De äro menniskjor, de kunna fela, men detta oakadt, böra de dock niuta den heder, som dem tillkommer, och tillkommer det ingen enskildt person, att betaga dem densamma. Åtminstone måge de, som Olivecrona sagt i dess memorial, få niuta den rättighet till godo, som det ringaste inhysesshion i riket äger. Estenbergs brått är för

groft, och en hufwudsak för sig sielft, som bör särskilt uptagas och afgjöras.

Herr rådman Hanqvist: De öfrige upläste memorialerne måste, i anseende både till sakerne och skriftsättet, skiljas ifrån Estenbergs. Man håller före Estenbergs skriftsätt är ett accessorium till hufwudsaken, som ej bör därifrån skiljas, utan tillika uptagas och afgjöras. Men wid närmare påseende kan jag ej finna, att Estenberg haft något annat hufwudmål, än owett och missfirmelige, samt föregripelige utlåtelse, såsom *knifwen i hjertat på friheten*, med flere dylike. Jag kan ej annat minnas, än att ståndet, wid sidsta sammanträde, war af den tancka, att Estenbergs memorial skulle, i anseende till skriftsättet, remitteras till justitiaedeputationen. Om det skjer, lærer deputationen snart kunna yttra sig däröfwer.

Herr rådman Hylphert: Jag har hört af discoursen, att man will skilja Estenbergs skriftsätt ifrån hufwudsaken. Men som jag icke wet, att det är med lag öfwerensstämmande, att döma först om skriftsättet, och sedan om hufwudsaken, icke eller att sådant är brukeligt wid domstolarne, då den ena parten råkar missfirma den andra, så kan jag ej annat finna, än att skriftsättet och hufwudsaken böra följas åt. Nog ser jag, hwad straff lagen pålägger den, som missfirmeligen talar om riksens råd. Men det lærer af hufwudsaken böra först utrönas, om det så är, och således böra de bägge på ett ställe afgjöras.

Herr talman påminte, att Estenberg wore för ringa, att anses såsom part emot rådet. Det tillhörde allenast riksens ständer, att tilltala rådet, om det felat, men icke någon privat person.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg begärte, att de upläste memorialerne måtte nu företagas till afgjörande, så finge man se, hwarthän Estenbergs memorial, i anseende till dess innehåll och ämne, kommo att remitteras, och då kunde frågan om skriftsättet följa med.

Herr talman: Jag tror icke, att ståndet nu will företaga de upläste memorialerne till afgjörande. Här är allenast fråga, huru Estenbergs missfirmeliga skrifart bör anses, och detta lærer böra remitteras till justitiaedeputation, att sig deröfwer yttra.

Herr borgmästaren Schauv: Det är sant, att en ock annan har begjärt, att Estenbergs skriftsätt måtte hänskiutas till justitiaedeputationens yttrande. Men därwid är ock påmint, i anledning af 7 § uti urskillningsdeputationens instruction, att skriftsättet bör följa med hufwudsaken. Och som ämnet af

Estenbergs memorial icke hörer till justitiaedeputationen, så lærer icke eller skrifsättet kunna dit remitteras.

Herr borgmästaren Renhorn: Så mycket jag ärhindrar mig, innehölt den 7 § af urskillningsdeputationens instruction, som herr assessoren Anthons-son upläst, att det missfirmelige skrifsättet skulle remitteras, änskiönt saken ej kunde antagas. Men ehuru denne casus lærer wara här, så påstår man dock, att skrifsättet bör följa hufwudsaken. Det wore uselt, att ständer skola tola sådane djerfwe pennor, som missfirmeligen angripa det, hwilcket icke dem, utan ständer tillkommer att cognoscera. Det ser så ut, som wille man medgje, att eho som will, får skrifwa owett, enär saken rörer närwarande krig. Och som någon tid torde gå förbi, innan detta ärende kan företagas, så kunde man ock, under denna tid, fritt få utösa skiälsord emot rådet.

Herr handelsman Bagge: Jag wet wist, att Hammarhielms memorial och kanskie äfwenledes Estenbergs kommit uti landsorterne. Deras owettiga skrifsätt gör mycket intryck på allmänheten, som icke rätteligen förstår, att dömma härom. Jag finner fördenskull nödigt wara, att detta må remitteras och granskas, eljest har man ej annat att wänta, än swåra påföljder.

Herr borgmästaren Malmsten: Hela vår discours går ut på twenne frågor:

1:mo om Estenbergs skrifsätt skall anses, såsom en hufwudsak för sig sielf, eller 2:do såsom ett accessorium, hwilcket ifrån hufwudsaken ej bör skiljas. Jag will nu icke uprepa de skjäl och omständigheter, som mot och med blifwit anförde, utan allenast korteligen säga, att jag håller före, det den senare frågan bör beswaras med Ja. Och som hufwudsaken lærer snart komma att företagas, så lærer det ej skada, om wi wänte någre dagar.

Herr borgmästaren Schauv: Gud låte alldrig den idé komma in i någons hufwud, att det står honom fritt, att smäda regeringen. Estenberg har gjordt illa, och ingen förnuftig undersåte kan billiga hans skrifsätt. Men låtom oss wara ömme därom, att icke bryta emot lagen, när wi skola rätta andras fel. Låtom hufwudsaken och skrifsättet följas åt, och remitteras till secrete utskottet. För öfrigt hemställer jag, om icke nödigt är, att fatta det beslut, att icke något memorial skall emottagas eller upläsas, innan det förrut af herr talman blifwit genomstedt.

Herr borgmästaren Renhorn: Man kan icke betaga städernes ledamöter deras rättighet, att genom memorialer yttra deras tanckar. Gjöra de det icke

så, som wederbör, så måge de stå sin egen fahra, och det skall icke ömma mig, om de befordras till behörig näpst, för deras förbrytelse. Men det bör ömma oss alle, att wissa skola onäpste få, genom memorialer, skaffa oro i landet, genom oro förbittring, och genom förbittring allmän olycka.

Herr borgmästaren Kock: Det är oförnekligit, att Estenbergs skriftsätt ej annat kan, än åstadkomma oro i landet, och draga olycka öfwer oss, ty det är missfirmeligit och förgripeligit, och således en hufwudsak för sig sielft, som ej har att gjöra med memorialets hufwudämne. Och bör fördenskull detta skriftsätt särskildt remitteras till secrete utskottets, eller justitiaedeputationens utlåtande.

Herr borgmästaren Fries: Jag är ense med det, som nyss anført är af twenne wärde ledamöter. Det går ej an, att lemna öppen wäg åt försmädelser emot regeringen. Och håller jag före, att Estenbergs skriftsätt må remitteras till secrete utskottet. Finner secrete utskottet saken sådan, att den därstädes kan afslutas, så blifwer det därwid. Men i annor händelse kan den därifrån hänskjutas till justitiaedeputationen.

Herr borgmästaren Cervin: Jag will allenast säga med få ord, det jag icke finner, att förewarande mål kan på något annat ställe afgiöras, än i secrete utskottet, och lærer således wara nödigt, att både hufwudmålet och skriftsättet remitteras dit.

Herr talman: Hufwudmålet är, genom instructionen, till förene remitteradt till secrete utskottet. Här är nu allenast frågan, hwart skriftsättet skall hänskiutas?

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har till förene bewist, att skriftsättet bör följa, och ej skilljas från hufwudsaken. Han bör ju få bewisa, om det har sin rigtighet, hwad af honom därom blifwit anfördt. När detta skjedt, kan straffet sedan determineras efter omständigheterna, men icke före. Således bör de begge remitteras till en ort. Hwad den oro angår, som Estenbergs memorial skola åstadkomma i landet, så är det ganska illa och beklageligt, om så skjer. Jag kan icke tro, att han sjelf utskickat den till landsorterna. Om så är, bör bödelen taga honom. Men oron kan snart stillas, om en deputation sättes, som har att uptaga både hufwudsaken och skriftsättet, och sig däröfwer yttra, så altsammans får sitt rigtiga lius.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har också bewist, att Estenbergs förgripelige skriftsätt är ett särskilt bråttmål, som fördenskull särskildt bör re-

mitteras och anses. Det är ej någon lofgifwit, att parodera öfwer ständers expeditioner, eller skrifwa owett och skamlöst emot regeringen.

Herr talman: Så mycket jag kunnat märka, hafwa alle de herrar ledamöter, som yttrat sig för protocollet, ansedt Estenbergs skriftsätt, som förgripeligit. Är det förgripeligit, så är det ock ett särskildt hufwudmål, som särskildt bör remitteras och granskas.

Votering begärdes.

Herr borgmästaren Schultén: Jag hörer, att här begäres votering. Men, som jag icke tror det wara rätt, att votera öfwer detta mål, så gör jag mitt förbehåll thäremot till protocollet.

Herr talman: Wi komma ju alle därutinnan öfwerens, att Estenbergs skriftsätt är förgripeligit. Som nu detta står fast, så är det ock ett hufwudmål, som särskildt bör remitteras. Men frågan är, hwarthän? Antingen till secrete utskottet, eller till justitiaedeputationen?

Herr borgmästaren Schauv: Det lärer wara bäst, att hänskiuta detta mål till secrete utskottet, som har att skyndesammelingen inkomma med dess yttrande däröfwer.

Herr talman hemställdte, i anledning häraf, om icke Estenbergs brukade förgripeliga skriftsätt måtte, såsom ett hufwudmål, remitteras till secrete utskottet, som har att med dess yttrande däröfwer till plena inkomma, och därjämte tillse, huru den oro som detta i landet upväckt, må kunna afböjas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag bifaller detta hemställande, om hufwudsaken, som memorialet innehåller, tillika remitteres, men i anor händelse icke.

Proposition till votering begjärtes å nyo.

Herr talman: Den ena begär votering, den andre påstår, att hufwudsaken skall remitteras tillika med skriftsättet. Men som det är bekandt, af secrete utskottets instruction, att hufwudsaken, om hwilcken nu talas, är tillförene dit remitterad, så låtom oss nu äfwen ditskjuta skriftsättet, såsom ett särskildt hufwudmål.

Flere begärte på en gång proposition till votering.

I anledning häraf gjorde herr talemannen följande proposition: Om det af Estenberg brukade skriftsätt, såsom ett hufwudmål för sig sielft, skall, åtskildt från hufwudsaken, remitteras till secrete utskottet. Den som skrifwer Ja bifaller, att skriftsättet remitteras åtskildt från hufwudsaken till secrete utskottet, som har att yttra sig, huru det samme bör anses och

beifras; den som skrifwer Nej, will, att frågan, huru skrifsättet bör anses, skall hwila, till dess hufwudsaken blifwit afgjord.

Voteringsedlarne insamlades och öppnades, hwaraf befants, att fyratio-nije röster warit för Ja, och tiugunijo för Nejj, och att i följe häraf hof-junckaren Estenbergs brukade förgripeliga skrifwesätt, såsom ett särskilt hufwudmål, blifwit till secrete utskottets företagande och yttrande remitte-radt.

Och anbefaldtes, att extractum protocolli skulle i följe häraf författas, och till de öfrige respective stånden afgå.

Skilldes åt.

Åhr 1760 den 15 December

S.d. Uplästes ett af herr commercerådet Nordencrantz inlemnadt sednare memorial,²⁰⁹ hwaruti han nämt de ledamöter af borgareståndet, som skola wara honom behjelpelige wid öfwerläggningarne angående wexellcoursen.

Herr talman: Jag har tillförene genomläsit detta memorial, men finner icke, att commercerådet Nordencrantz häruti nämner, att han will upgifwa tienlige medel till wäxelkursens fällande, hwilcket han likwäl uti dess förra memorial²¹⁰ lofwat. Här nämnes allenast orsakerne till wäxelkursens högd, och dem weta wi nogsamt förrut. Detta förefaller mig något besynnerligit, ty om beredningen sättes öfwer wäxelkursen och commercerådet icke will upgifwa botemedlen, kan han sedan säga, att han wäl talt derom i sitt förre, men icke förbundet sig därtill i sitt sednare memorial. Och då blifwer hela anstalten onyttig.

Herr commercerådet Nordencrantz förre memorial uplästes å nyo, äfwensom det sednare memorialet, och fant ståndet, att herr talmans anmärkning hade god grund.

Herr assessoren Anthonsson: När commercerådet Nordencrantz förre memorial uplästes, under 27 i sidstledne månad, har jag andragit de betänckeligheter, jag härwid funnit, och samma mitt yttrande åberopar jag mig nu.

²⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 37.

²¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 17. Tryckt i *RAP* 20, bil. 31.

Herr borgmästaren Schauv: Ingen lærer wara ibland oss, som ju icke finner angelägenheten, att ju förr dess hällre täncka på, huru den så grufweligen upstegne wäxelkursen må fällas. Han är nu två gånger öfwer det, som man skjäligen räknar al pari, nemligen 74 $\frac{1}{4}$ m:r för en riksdaler banco. När han tygel fritt kunnat resa up så odrägeligen högt, ho kan försäkra, att han icke snart nog kan stiga till 100 m:r, och hela riket måste sucka under en odrägelig last, som nedtrycker det i yttersta fördärf. Commercerådet Nordencrantz åberopar sig i detta sednare, dess förre memorial, och där han har lofwat upgifwa botemedlen. Man bör icke twifla, att han ju håller sine ord. Han har ock sagt, att tiden nu är inne därtill, och när han will, hwarföre skall han icke få giöra det? Det skulle eljest se något besynnerligit ut, och allmänheten hade högsta ordsak, att klaga öfwer den, som däruti wore hinderlig. Tillåtom fördenskull, att commercerådet Nordencrants får upgifwa, det han wet nödigt och nyttigt wara. Saken har hållits under hemligheter, och är nog inwecklad i mörker, men icke dess mindre torde jag kunna, om mig tillåtes, upgifwa både historien och botemedlen.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg yttrade sig i samme mening, och begiärdte, att herr borgmästaren Schauv måtte anmodas, att upgifwa den kundskap han om saken äger.

Herr borgmästaren Fries: Wi behöfwe icke här disputera om angelägenheten. Hwar ock en lærer lätteligen medgifwa den, och om commercerådet Nordencrantz kan åstadkomma någon nytta, hwarföre skall han ej få lof och tillfälle därtill? Låtom de af honom utnämde ledamöter sammanträda med honom, så få de höra hwad han ha att föredraga. Doger det, så kan ju nytta hämtas deraf. Doger det icke, så kan jag ej se, att något är därwid förlorat, mera än någre timmar, som dertill kunna användas.

Herr borgmästaren Kock: Som botemedlen nämnas i det förre memorialet, men allenast orsakerne i det sednare, så håller jag för rådeligast, innan man går vidare, att begära af commercerådet Nordencrantz få weta, hurudan hans rätta mening härutinnan är.

Herr rådman Hanqvist: När detta ärende, i anledning af förre memorialet, förehades, blef det remitteradt till secrete utskottet, och lærer man icke häruti kunna giöra någon ändring, innan commercerådet förklarar sig, hurudan hans mening är. Orsakerne kunna wi weta något hwar, men här är egenteligen frågan om botemedlen, dem han i förre memorialet lofwat.

Herr talman: Som ärendet är remitteradt till secrete utskottet, så lærer wara nödigt, att denne anmärkning därstädes anmäles, innan man går vidare. Imedlertid wore wäl, om någon af de nämde ledamöter, wille åtaga sig, att tala med commercerådet härom, och inhämta hans mening.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag är nämnd af commercerådet till ledamot i den tillämnade beredningen, och will således icke mycket tala i denne sak. Men som jag anser saken för högstnödig och nyttig, och jag ej annat wet, än att commercerådets förre memorial är bifallit af ståndet; man har ock sagt mig, att de öfrige stånden lemnat sitt bifall härtill, utan att remittera det till secrete utskottet, hwilcket ståndet allena gjordt, så anser jag saken för afgjord, att en så kallad beredning skall sättias.

Herr assessoren Anthonsson: Jag will medgifwa, att sielfwa saken är nyttig. Men när jag ser på ställningen af commercerådets förre memorial, så finner jag orsak att fruckta, det påfölgderne kunna blifwa skadelige.

Herr borgmästaren Kiörning: Det är sant, att botemedlen nämnes i det förre memorialet, men allenast orsakerna i det senare. Men om ståndet behagar bifalla, att den föreslagne beredningen skall sättias, så kunde commercerådet upgifwa hwad honom kunnigt är i saken, och fast han ej kunde garantera, att saken därigenom stodo att alldeles hielpas, torde likwäl härigenom anledning finnas, till sådane vidare öfwerläggningar, hwarigenom den påsyftade nyttan kunde winnas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag är ock nämnd såsom ledamot i den tillämnade beredningen, och will således allenast säga, det emedan ingen skada kan befaras däraf, om commercerådet ej kan upgifwa så säkre botemedel, som man gjärna önskar, så lærer wara bäst, att ståndet förblifwer wid det, som redan beslutit är.

Herr talman: Som mig är obekandt, om de herrar ledamöter, hwilcke af commercerådet blifwit nämnde, wilja åtaga sig det beswäret, så är nödigt, att den som därmed ej wore nögd, må anmäla det. För öfrigt bör jag påminna följande omständigheter, att saken är, enligt ståndets beslut, remitterad till secrete utskottet. 2:do att om commercerådet ej nu förrut förklarar sig tydeligen, att wilja upgifwa botemedlen, kan han sedan säga, att han i sednare memorialet ej lofwat något sådant. Och då blifwe hela tillställningen fåfång.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Efter det begrep jag fattat om saken, förefalla här twänne frågor. 1:mo om någon kan pålägga commercerådet

Nordencrantz, att nu förrut förklara, det han skall upgifwa botemedlen? Kan man ej, så wore det betänckeligit, att afslå hans begäran, ty därigenom betogos honom tillfälle, att under den tillärnade beredningen upgifwa det, som kan wara nyttigt. 2:do huruledes den begärte edgången bör anses? Jag är af honom nämnd, och förklarar fördenskull nu, att jag icke kan begifwa mig till edgång, om ståndet ej bifaller, att så skall skje, och således lemna dess auctorisation därtill.

Herr talman: Det ankommer på ledamöterna sielfwa, att aflägga ed, och huru eden skall wara, eller ock afgifwa tysthetsförsäkran.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är försäkrad, att commercerådet Nordencrantz icke hyser så släte tanckar om de af honom tillkallade ledamöter, att han ju är nögd med tysthetsförsäkran.

Herr handelsman Bagge: Jag önskar af hjertat, att botemedel måge utfinnas och kunna upgifwas. Men jag twiflar, att det kan skie så hastigt. Icke dess mindre är jag aldeles af den tanckan, att hwad commercerådet Nordencrantz begärt, må bewiljas. Eljest kunde icke allenast han, utan och allmänheten säga, att man welat hindra en så stor angelägenhet, som denne sak är. Men att den tillärnade beredningen i detta ärende skall få namn af en deputation, och att ledamöterna skola förbindas med ed, det finner jag så mycket mera betänckeligit, som detta lär strida emot riksdagsordningen.

Herr talman: Riksens ständer äga allena att förordna deputationer, men icke någon privat person. Således bör det tillärnade sammanträdet med commercerådet Nordencrantz icke få namn af en deputation, men wäl af en beredning. Äfwen så ankommer det på de tillkallade ledamöter, att aflägga ed, eller ock att afgifwa tysthetsförsäkran, hwarmed commercerådet Nordencrantz bör wara nögd.

Herr borgmästaren Cervin: Jag frucktar, att om icke saken bewiljas på det sätt, som commercerådet Nordencrantz begärt, torde han icke wilja gå in däruti, eller upgifwa dess tanckar och förslag. Och som detta skulle se ut, som man welat hindra ett så angelägit ärende, åtminstone kunde det dähän uttydas, så håller jag före wara bäst, att bifalla hans begäran.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Man må gifwa sammanträdet med commercerådet Nordencrantz namn af beredning, eller eljest, så böra dock de tillkallade ledamöterna hafwa auctorisation af ståndet, ty de skola

aflägga eller afgifwa tysthetsförsäkran, och upgifwa deras betänckande däröfwer.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Om ståndet behagar bifalla com-
mercerådets begäran, och han åstundar af mig tysthetsförsäkran, så will jag
gifwa den. Duger det då något, som han will upgifwa, så kan det, sedan
det blifwit utarbetadt, afgifwas till respective ståndens närmare be-
pröfwande. Duger det icke, så blifwer det därwid.

Herr talman hemställdte, om icke commercerådet Nordencrantz senare
memorial må bifallas, på det sättet, att han upgifwer botemedlen, och att
ledamöterne måge angifwa saken i secrete utskottet, samt med förbehåll,
att denna berednings förordnande ej må lända till praejudicat för framti-
den.

Men härtill swarades både Ja och Neij, och discoursen stadnade däruti,
att icke något wist härutinnan kunde föreskrifwas, innan sammanträde
skjedt och man finge höra commercerådet Nordencrantz tanckar.

Herr ålldermand Ström begärte, att någre deputerade måtte afsändas till
de öfrige respective stånden, med ståndets extractum protocoll²¹¹ angå-
ende frihet till salubränning, för städerne Stockholm, Götheborg och
Carlsrona.

Och herr borgmästaren Brunsell samt trenne andre ledamöter åtog sig,
att gå till ridderskapet och adelen, samt herr borgmästaren Fries och trenne
ledamöter i samme ärende till präste- och bondestånden.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 2 i denne må-
nad,²¹² på de ärender, hwilcke blifwit antagne och till wederbörande depu-
tationer förwiste.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning, af samme dato på
afslagne mål.²¹³

Herr borgmästaren Nortman: Jag finner af denna förteckning, att ur-
skillningsdeputationen icke behagat antaga borgarens i Skara Lars Lind-
ströms ansökning, om slut uti den hos riksens ständer, under sidstledne
riksdag, oafgjorde naborättstvist, imellan honom och rådmannen Sern-
ström i förberörde stad. Och som Lindström härigenom wärkeligen blifwer
lidande, så förbehåller jag mig, att få hos ståndet, genom memorial up-

²¹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35. Se ovan vid not 204.

²¹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 7.

²¹³ Ibid., nr 8.

gifwa hela sakens sammanhang, då jag hoppas, att winna ståndets biträde, till resning i saken.

Detta bifölls.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 6 i innewarande månad, på antagne och remitterade mål.²¹⁴

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 9 i denne månad, på afslagne mål.²¹⁵

Herr assessoren Anthonsson anmärkte, att ibland desse afslagne mål, war äfwen öfwerstelieutenantens och riddarens de Carnals memorial och ansökning, om öfwerstelieutenantslön på extra stat, med mera. Och som herr assessoren funnit för dess del, att detta memorial, i anseende till föredragne skjäl och omständigheter, bordt antagas, ty hade herr assessoren, såsom ledamot, ingifwit uti urskillningsdeputationen dess särskildta votum i detta ärende, hwilcket icke nu blifwit bilagdt, ja icke ens nämndt, begärandes herr assessoren, att detta ärende måtte hwila, till dess hans särskildte votum ifrån deputationen kunde inskaffas, då herr assessoren gjorde sig det säkra hopp, att winna ståndets bifall.

Ståndet fant godt att detta ärende måtte hwila, efter herr assessoren Anthonssons begäran.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af den 12 innewarande månad, på antagne och till behörige deputationer remitterade mål.²¹⁶

Uplästes urskillningsdeputationens förteckning af samme dato på afslagne mål.²¹⁷

Alle desse upläste förteckningar biföllos, förutan de twänne afslagne mål, hwarwid anmärkningar blifwit gjorde, som ofwan anfördt är.

Herr talman anmälde, att trenne memorialer, angående nu warande krig, woro ifrån riddarhuset inkomne, som icke blifwit upläste, hemställandes om icke sådant nu måtte skje.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Och härads höfdingen Wrangells memorial²¹⁸ uplästes, angående nyss nämde ämne.

²¹⁴ Ibid., nr 9.

²¹⁵ Ibid., nr 10.

²¹⁶ Ibid., nr 11.

²¹⁷ Ibid., nr 12.

²¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 38. Tryckt i *RAP* 20, bil. 38.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och anmälde ordföranden, cancellierrådet Ekestubbe, att ridderskapet och adelen hade förehaft, ett angelägit ärende, angående grundlagarnes wärkställighet. Så hade ridderskapet och adelen, genom extractum protocoll²¹⁹, igenom desse deputerade, welat lämna borgareståndet del af dess tanckar i detta mål, aflämnandes ordföranden ridderskapets och adelens extractum protocoll²¹⁹ härom, och yttrade sig härwid, det ridderskapet och adelen hyser det förtroende, att borgareståndet med lika ömhet lærer anse detta wigtige ärende, och det ju förr dess hällre företaga, samt instämma med ridderskapet och adelen. Härhos hade ridderskapet och adelen gifwit desse sine deputerade in commissis, att begära, det borgareståndet behagade utnämna dess ledamöter till den af commercerådet Nordencrantz föreslagne beredningen, angående wäxelcoursen.

Herr talman tackade för den lämnade underrättelsen och förklarade förtroendet, samt försäkrade, att ståndet ej lærer underlåta, att, så snart gjörligt är, företaga och avsluta de anmälde ärender.

Deputerade afträdde.

Uplästes ett af praesidenten Fredenstierna inlemnadt memorial, angående nu warande krig.²²⁰

Herr borgmästaren Brunsell och herrar deputerade återkommo från ridderskapet och adelen, med berättelse, at herr grefwen och landtmarskalcken lofwat, att ståndets extractum protocoll²²¹ angående salubränning, för Stockholm, Götheborg och Carlscrona skall företagas så snart gjörligt är.

Herr borgmästaren Fries och de afsände herrar deputerade återkommo äfwenledes ifrån präste- och bondestånden, anmälandes ordföranden, att prästeståndet lofwat företaga saken, angående salubrånwinsbrännandet i Stockholm, Götheborg och Carlscrona. I synnerhet hade bondeståndets taleman således yttrat sig, att man kunde tro, det bondeståndet lærer lemna dess bifall härtill. I öfrigit hade ärkebiskopen låtit förstå, att prästeståndet förehaft den frågan, om icke plena wid instundande juhlehögtid måtte på någon tid uphöra, och hade prästeståndet detta bifallit, dock utan att nämna, huru länge, till dess prästeståndet får se de öfrige ståndens utlåtande härutinnan. I hwilcket afseende ärkebiskoppen begärdt, det borga-

²¹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 6.

²²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 39. Tryckt i *RAP* 20, bil. 39.

²²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35. Se ovan vid not 204.

reståndet behagade yttra dess tanckar öfwer detta ärende, genom extractum protocollii, då prästeståndet wille låta påskrifwa dess fattade resolution.

Uplästes herr generallieutenanten Augustin Ehrensvärds memorial,²²² angående nu warande krig. Ut in actis.

Uplästes ridderskapets och adelens inlemnade extractum protocollii af den 11 i denne månad,²²³ hwaruti wid handen gifwes, att ridderskapet och adelen för dess del fastställt, att en särskildt deputation, i hwilcken secrete utskottet och secreta deputationen ej måge wara innebegrepne, skyndsammast må förordnas öfwer grundlagarnes wärkställighet.

Herr borgmästaren Renhorn: När Gud will straffa ett folck, måste det skje genom oenighet och sådane försök, hwarigenom grundlagarne sönderrifwas? När grundwahlen rubbas, faller snart hela byggnaden. Sådant är detta ridderskapets och adelens försök. Här föreslås, till grundlagarnes wärkställighet, en särskild deputation, uti hwilcken secrete utskottet och secreta deputationen ej måge wara inbegrepne. Detta strider ju emot lagen och all wanlighet. Det kan wäl hända, att ridderskapet och adelen, intagne af föredomar, ej hysa förtroende för sine ledamöter i secrete utskottet, och secreta deputationen. Men när de, enligt lagarne, äro förordnade och satte, wore det icke, att qwäffa lagarne, om de uteslutas ifrån de ärenders handterande, hwilcke dem egenteligen tillhöra, och hwarom de af acterna äga bästa kundskap. När adelen antager hundrade ledamöter utan ed i deputationen, uteslutandes secrete utskottet och secreta deputationen, så kunna de af andre stånd, som äro secrete utskotts och edbundne ledamöter, icke tala rent ut, i ärender, som röra secretesser, såsom konungens och rikets höghet och förbindelser med främmande magter, rådets gjöromål, med mera. Hwad skola då desse hundrade ledamöter göra i deputationen? Skola de sitta där, såsom controleurer öfwer secrete utskottet, eller som actorer emot det? Så ser det ut. Men jag må ej tro, att försöket går så långt, ty första steget, att uphäfwa riksdagen, wore att skillja secrete utskottet ifrån de ärender, som egenteligen detsamme tillhöra. Jag tror, att hwar ock en, som aldrig så litet will se på saken, lærer finna, att ridderskapet och adelen umgås med farlige qvaestiones. Låtom oss betäncka de bedröfwelige påföljder, som detta alt måste hafwa, och fördenskull afslå detta ridderskap-

²²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 40. Tryckt i *RAP* 20, bil. 35.

²²³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 6.

ets och adelens försök, samt i det stället begära, det en stor deputation må förordnas, sådan, som wid sidstledne riksdag.

Herr borgmästaren Malmstén: Ridderskapets och adelens extractum protocolli innehåller twänne momenter: Det förra angår den föreslagne deputationen, som kallas särskildt, och har att företaga lagarnes wärkställighet. Det sednare angår ledamöterna, som är hundrade, utan att secrete utskottets eller secreta deputationens ledamöter därunder måge wara innebepne. Af det som talt är, kan jag ej annat finna, än att man icke rätt begripit ridderskapets och adelens tanckar. Meningen är denne, att secrete utskottet, wäl må uteslutas från deputationen, men att dess ledamöter kunna likwäl åter wäljas och förordnas, till ledamöter i deputationen. Detta kan icke skje i prästeståndet, som allenast består af 45 ledamöter. Icke eller tror jag, att någon will utesluta våra ledamöter af secrete utskottet, ty de böra åtniuta vårt förtroende. Talar man åter om deputationen, och hwad som därwid, i anledning af ridderskapets och adelens extractum protocolli, bör företagas, så är det lagarnes wärkställighet. Ingen kan neka, att grundlagarne äro brutne, och böra fördenskull återställas i sin fulla kraft. Detta är egenteligen deputationens gjöromål, men icke att dömma af factis, eller anledningar, hwilcke icke hithöra; facta begär jag ej weta. Jag tror nog, att deras excellencer ju voteradt i saken, efter bästa wett och samwete, men jag håller före, att deputationen icke bör se hwarken på upsåtet eller fölgerne, utan endast på grundlagens återställande i dess fulla kraft. Facta må secrete utskottet uptaga, och därom aflämna dess berättelse.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag må ej tro, att någon håller före, det secrete utskottet gifwit anledning till nu warande krig. Om så är, lærer af sigten wara, att draga dess ledamöter till ansvar. Wäl an, låt rådet sjelf upgifwa de anledningar det haft till kriget, då kunna riksens ständers plena sjelfwe afgiöra saken, och då behöfwes ej någon deputation.

Herr borgmästaren Malmstén: Om så wore händt, att secrete utskottet gifwit anledning till kriget, wisseligen måste rådet upgifwa det, och jag kan icke se, huru secrete utskottet skulle slippa ansvar, om det, riksens samtelige ständer owettande, något sådant gjordt.

Herr borgmästaren Renhorn: Nu kom det fram, hwad jag af discoursen tyckte mig hafwa orsak, att gissa, och måste jag säga, att jag lefwat för länge, om sådan misstancka hyses, att secrete utskottet gifwit anledning till kriget. Det är alt för hårdt, att man skall underkastas misstroende, innan

man fått wisa sin oskulld, och det är orättfärdigt, att secrete utskottet skall wilja dragas till ansvar. Jag will hällre låta mitt blod rinna, än ställa mig under adelens orättmätiga domstol i detta mål.

Herr borgmästaren Schauv: Mig tyckes att discoursen går för långt ifrån förewarande ärende, och tror, att man tagit sig anledning af öfwerstens baron Pecklins memorial.²²⁴ Men detta memorial innehåller icke något sådant; här är allenast qvaestio legis, men icke factorum, som i deputationen skall afgjöras. Detta är hwarken stridande emot lagarne, eller owanligit. Åhr 1756 war en stor deputation förordnad, den kallas icke secrete, och dess gjöromål war att återställa grundlagen i sin helgd, men icke cognoscera facta, det skjedde särskilt efteråt. Ständer tillhör det, att fastställa lagens principe, och således böra wi icke blanda sakerne om hwarannan, eller afwika ifrån ordningen, fast mindre, utesluta ifrån deputationen secrete utskottets ledamöter, hwilcke icke eller böra dragas till ansvar. För öfrigit wet jag hwarken af controlleur eller actor emot secrete utskottet. Och så snart ståndet behagar yttra sig, att en stor deputation, sådan som sidstledne riksdag, må förordnas, så är jag nögd.

Tolf deputerade från prästeståndet anmälldes och infördes, och gaf ordföranden, biskopen doctor Benzelstierna wid handen, att prästeståndet förehaft ridderskapet och adelens extractum protocolli, angående den särskilda deputationen, och bifallt qvaestio an, att en stor särskild deputation skall förordnas, hwartill prästeståndet jämwäl utnämt ledamöter. Qvaestio qvomodo wille prästeståndet företaga när instructionen för denna deputation kommer under öfwerseende. För öfrigit anmälde ordföranden, att prästeståndet fått, genom dess ledamöter, weta, att Westanfors församlings wisse ledamöter i Westerås stift nu åter genom urskillningsdeputationen inkommit med deras ansökning, om berörde pastorats delning i twänne. Och som detta ärende rörer prästeståndets privilegier, ty funno ståndet sig föranlåtitt att begära, det måtte detta ärende icke företagas, wiljandes prästeståndet inkomma med dess tanckar i detta mål.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och lät förstå, att ståndet nu just förehade under öfwerwägande det förre anmälde ärendet, och wille sedan det blifwit afgjordt, äfwen anmäla dess beslut. Det sed-

²²⁴ Tryckt i *RAP* 20, bil. 33.

nare, angående Wästanfors församlings delning, skulle hwila, till dess prästeståndets yttrande i saken kunde inkomma.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn återtog discoursen, angående stora deputationen, yttrandes sig: Jag kan ej annat finna, af det som talt är i detta ärende, än att ståndet lærer komma öfwerens, att en stor deputation må förordnas sådan, som sidstledne riksdag, och därwid har jag icke något att påminna, att det ju må skje.

Herr borgmästaren Kock: De upläste memorialer innehåller, att rådet skall ställas till ansvar. Men frågan, på hwad sätt, är icke ännu tydeligen förestäld, eller afgjord. Memorialerne innehålla åtskillige momenta. Det mäste angår kriget och den del, som rådet i dess förklarande och fortsättande tagit. Detta alt hörer till secrete utskottet, hwarthän det jämwäl, genom den författade instructionen, blifwit hänskutit. De öfrige momenta höra till wederbörande deputationer. Låtom oss nu remittera desse sednare till deras wederbörlige ställen, och, sedan secrete utskottet samt wederbörande deputationer inkommit med deras betänckanden däröfwer, må stora deputationen förordnas, och sammanträda, att företaga qvaestionem legis. Om detta skjer, följe wi en riktig ordning i saken. Men icke då, när qvaestio legis först och facta sedan skola cognosceras.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Att ärendet, angående nu warande krig, blifwit remitteradt till secrete utskottet, det har jag mig nog samt bekandt. Men att den frågan tillika blifwit dit hänskiuten, hwarföre riksens ständer icke blifwit sammankallade, innan kriget declarerades, det wet jag icke; kan ej eller se, att hon dithörer, utan till en stor deputation, som består af alle fyra stånden. På det sättet hafwa riksens ständer tillför-ene, såsom ock, wid sidstledne riksdag, med yttersta omsorg handterat dylike wigtige ämnen, så bör det ock nu skie, i förewarande rikswårdande ärende, då vårt fädernesland blifwit försatt i största äfwentyr. Låtom oss betäncka omständigheterna något närmare, så läre wi finna, huru ömt och högstangelägit det är, att återställa grundlagen i sin fulla kraft. Om pluraliteten i rådet sammansätter sig, att, utan afseende på lagarne, imellan riksdagar börja och fullföra någre ärender, hwarigenom riket kan försättias i äfwentyr, så är ingen i stånd, att afstyra ett sådant företagande. Men rådets pluralitet kan afstyra enwäldet. Det är fördenskull högst angelägit, att förebygga sådant, och härwid bör man icke fråga efter anledningar eller af-

sigter, utan blått efter lagens wärkställighet. Denne fråga bör upptagas först och afgjöras i den föreslagne deputationen. Sedan må secreta utskottet och de öfrige deputationerne afgjöra de ärender, hwilcke till dem äro eller kunna blifwa remitterade.

Herr assessoren Anthonsson: Ingen ibland oss lærer wara, som icke finner, att samfällighet och ordning äro högstnödig, i synnerhet, då sådane wigtige ärender skola företagas, som detta, och således kan jag ej underlåta, att på det ömaste upmuntra därtill. De mål, som uti de upläste memorialerne nämnas äro många och särskildte, de böra fördenskull, hwart och ett till deras särskildte ställen, hänskiutas. Sedan de därstädes blifwit uptagne och utarbetade, må en stor deputation förordnas, att, i anledning däraf, författa dess betänckande öfwer altsammans; då följes ordningen, och saken sättes i tillbörligt lius.

Herr borgmästaren Fries: Ridderskapets och adelens extractum protocollii innehåller twänne frågor: Den förra angår deputationen och dess gjöromål, den sednare ledamöterne. Jag håller en stor deputation för nödig, men och därhos för angelägit, att omständigheterna, som äro flere, måge först å wederbörlige ställen granskas, och sedan må en stor deputation förordnas, att dem uptaga, och afgifwa dess betänckande däröfwer. Hwad ledamöterne i denna deputation beträffar, så böra de tagas först af secreta utskottet och secreta deputationen efter wanligheten, och hwad som felar i antalet, wäljas af andre ståndets ledamöter.

Herr justitiarien Faxell: Sedan man nu så länge discourerat öfwer förewarande ärende, håller jag för så onödigt, som onyttigt, att uprepa alle omständigheter. Jag will allenast med få ord säga, att en stor deputation är nödig. Jag will icke eller widröra ridderskapets och adelens yttrande, angående ledamöterne, men det tror jag, att om wi gå från wanlig ordning, och taga ifrån secreta utskottet det, som rätteligen det hörer, då gå wi ock från grundlagen, och när den brytes, måste riksdagen uphöra.

Herr borgmästaren Unger: I detta ärende förefalla twänne frågor: 1:o om en stor deputation och dess gjöromål; 2:do om ledamöterne i denne deputation. Förra frågan innehåller twenne momenta: 1:o angående kriget, och dess påföljder, såsom wäxelcoursens högd, med mera; 2:do att städerne blifwit betagen deras ägendom, genom den bekandte utkomne kongl. förordningen. Qvaestio an, eller om en stor deputation skall förordnas, är helt angelägen, och den lærer snart winna bifall. Qvaestio qvomodo bör ej

sammanblandas härmed. Lät oss bifalla den förra, och wänta med den senare, till dess man får betäncka sig. Men för min del håller jag före, att qvaestio legis bör först afgjöras, och sielfwa facta sedan granskas på sine wederbörlige ställen. Hwad ledamöternes utnämmande beträffar, hämställer jag det till ståndets godtfinnande.

Herr borgmästaren Lönbohm upläste dess dictamen ad protocollum i detta mål, lydande, som följer:²²⁵

Ibland de många memorialer, som blifwit upläste, har jag besynnerligen fästadt min uppmärksamhet på herr Estenbergs.²²⁶

Det ena är det bittraste jag någonsin hört, och aldrig hade jag trodt någon skulle wåga komma in för riksens högloflige ständer med en sådan skrift.

Det war haskeligit att hört, och jag måste säga, att håren wille resa sig på hufwudet öfwer de hårda utlätelser, som han däruti brukat.

Herrar riksens råd, som af oss och lagen äro helgade personer, hafwa blifwit däruti på det swåraste angripne, och jag undrar, att denna skriften undansluppit fleres anmärkning, där den först upwistes.

Han begär däruti, att en commission, eller deputation, skulle sättas öfwer herrar riksens råd, som skulle ransaka öfwer deras giöromål och förwaltning uti riksens styrsel.

Ingen, som känner ställningen wid riksdagar, wet icke, att när riksens ständer sedt sig nödsakade förordna en commission, så hafwa de anklagade warit liksom bare och åtakne uti någon missgjärning, hwarwid riket blifwit försatt uti yttersta fara.

Wi hafwa därpå bedröfwelige exempel wid den sidstledne riksdagen, och lära en del som stådt för commissionen, och ännu äro i lifwet, hafwa detta uti ett antingen smärte- eller hädefult minne.

Hwad hafwa desse herrar gjordt, efter de skola ställas för en commission? Jo säger herr Estenberg, de hafwa förklarat krig, utan ständernes wettskap och samtycke, och därigenom kränckt wår frihet.

Jag wet wäl, att wi deltaga uti krig, men jag wet ännu intet, hwad namn det rätteligen bör få, och icke eller alla skjälén därtill. Imedertid bör jag, såsom en förnuftig människia, innehålla med mitt omdöme deröfwer, till dess jag får höra orsakerne därtill, dem secrete utskottet, efter sin undfångne instruction, är skyldigt att upgifwa.

²²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 41.

²²⁶ Tryckta i *RAP* 20, bil. 29 resp. 30.

Wore jag af fördomer så intagen, att jag, efter min egen inbillning, skulle dömma öfwer någons gärning och gjöromåhl, innan jag hört honom, och fått cognoscera skälen därtill, så wore jag både owärdig och oskickelig, att hafwa domsrättighet under min wärjo. Jag wet wäl, att herr Estenberg är en fri riksdagsman, men jag wet ock tillika, att hans frihet icke är widsträckt, som hans wilja. Både han ock jag äro lagen undergifne, och kunna icke utan answar, fast än wi äro riksdagsmän, säga hwad wi i våra hiertan, ofta ogrundat, täncka om så stora män, hwilcket riksdagsordningen och allmänna lagen stadgar och förordnar.

Jag frikallar ingen från answar, som därtill är förbunden, men jag håller så före, som ock med 41 domarereglen är enligit, att domaren i alla saker skall först weta, hwad namn saken skall gifwas, och sedan skall där dömmas om, efter som ärendet sig begifwit hafwer. Den som icke rättar sig därefter, han kan aldrig wara eller blifwa en owäldig domare. Gunstige herrar! Hwarföre skola wi ställa våre herrar riksens råd under en commission, innan wi fått höra och utforska, om de begädt något brott. Det är intet alt sanning, som är sanning likt. Och efter ens tahl bör ingen dömmas. Jag wet icke eller, hwartill den stora deputationen skall tiena, när secrete utskottet har in commissis, att undersöka och upgifwa alt hwad jag till mer uplysning härutinnan åstundar. Wi hafwe ju ingen orsak att misstro ledamöterna, det de fördölja något, som upenbaras bör, eller låte undångå sin upmärksamhet, thet, som kunde wara gjordt eller intenderadt emot vår frihet. Det gäller ju så wäl deras, som vår och efterkommanders wälfärd.

Låtom oss icke taga några eftertänckelige steg, hwarigenom de enfalldiga få anledning, att både illa täncka och tala om regeringen, och som hos våre fiender förordsaka någon besynnerlig upmärksamhet, och de torde söka att göra sig någon nytta däraf. Wi hjelpta intet saken dermed på minsta sätt.

13 § i riksdagsordningen utstakar, uti hwilcka händelser sådane steg skola tagas, med commission eller och deputation, neml. så framnt någon finnes hafwa sitt ämbete så förestådt, att han derföre tilltalas bör, och något wore försökt emot regeringsformen och ständernes frihet.

Wi weta ju intet med någon säkerhet, huru härutinnan handlat är, innan secrete utskottet oss derom underrättadt, hwarföre skola wi emedlertid tro det, som wi ej med full wisshet är öfwertygade om? Få wi af secrete utskottets upgifter se och ärfara, att wi äro uti ett sådant tillstånd och lidande försatte, så böra wi efterfölja lagens stränghet,

och då förordna commission eller deputation, som owäldugt både ransakar och dömmar, men dessförinnan anser jag det för min del betänkeligit.

Herr assessoren Anthonsson: Det är oanständigt för ständer, att dömma först och ransaka sedan, ty detta strider mot lag och all förnuftig princip. Det är sant, wi hafwe skilt Estenbergs factum ifrån ämnet i hans memorial. Om wi hade oss de facta, som nu omtalas, så wäl kunnige, som wi äro öfwertygade om Estenbergs förgripelse, så wore saken snart afgjord. Men ingen lärar kunna säga det ännu, innan secreta utskottet upgifwit sakens rätta sammanhang, och så länge det ej skjedt, samtycker jag icke till någon stor deputations förordnande.

Herr rådman Hanqvist: Wisseligen bör man wara måhn derom, att få weta rätta sammanhanget, innan man förordnar någon deputation eller commission, annars gör man för bittida ett nog eftertänkeligit steg. Låt sakerne först utarbetas på sine wederbörlige ställen, sedan kan deputationen förordnas, om så behöfwes. Och hemställer jag, om icke den proposition må göras, som herr generallieutenanten Ehrensvärds memorial innehåller. Hwad ledamöterne angår, så tror jag ej, att någon af secreta utskottets, eller secreta deputationens ledamöter, skola kunna anses owärdige, att inträda uti secreta deputationen. Icke eller kan jag föreställa mig, att någon, skall utan skjäl wilja utesluta den därifrån.

En och annan begärdte proposition.

Herr rådman Hylphers begärdte tillstånd, att få upläsa dess dictamen ad protocollum i detta mål, hwilcket bewiljades, och lydde detta dictamen, som följer:²²⁷

Af sidsta riksdagsbeslut, den 21 October 1756,²²⁸ 5 §, finner jag, att riket då hade hugnad af frid, wänskap och godt förtroende med dess grannar och bundsförwandter, ock således intet krig uti vårt fädernesland att befara, utan reste hwar ock en riksdagsman med glädje hem, att, under Kongl. Mai:sts mijlda och wisa regering, få niuta den liufwa och ädla fredens fruckter.

²²⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 42.

²²⁸ Tryckt riksdagsbeslut 21 oktober 1756: *Sweriges rikets ständers beslut, giordt, samtyckt och förfasckedat på then almänna riks dagen, som slöts i Stockholm then 21 octobris år 1756.*

Men oansedt detta riksdagsbeslut, måste alle rikets undersåtare straxt derefter, med bedröfwelse finna sig oförmodeligen wara stadde, uti ett offentligt krig emot konungen i Präussen, hwilcket intill denna dag haft den olyckliga utgång, att många tusende rikets män fått opoffra sitt lif och blod, hwaröfwer änckor och faderlösa barns tårar äro onekeligt wittne. Riksens cassa uttömd, utgifter till recruterings förswagat rikets undersåtare, behofwet af alt ting stigit till en odrägelig dyrhet i riket, hwilcket, om därmed fortfaras, lærer riket omsider stadna uti yttersta förlägenhet.

När jag derhos tager våra grundlagar till ögnamärke, så har jag der en stadgad wäg, för Swearikets fria regeringssätt, det ingen, utom riksens ständer, äga magt att förklara krig, men wäl att förswara riket, emot någon ostyrig inländsk, eller hädskefull utrikes fiende, som med härsmagt och uppenbara wåld oroa riket, och öfwerfalla dess gränssor, hwarom regeringsformen i 6 §, och konungaförsäkran i 17 § stadgar, och denna grundlagen är oemotsäijelig.

Riksens ständer, såsom lagstiftande, äro och wäcktare öfwer lagens skipande och efterlefnad, hwartill 13 § riksdagsordningen dem förbinder. Således tillkommer ständerne att undersöka, om alt hwad emot lagen förelupit och stridande är, som ock är stadgat uti samma 13 §, så att, om saken är af den beskaffenhet, att den ej allmänt kunig blifwa kan, bör den af secrete utskottet, men eljest af någon annan deputation, eller ock särskilt commission, som ständerne däröfwer förordna kunna, behörigen undersökas och afdömmas.

Och som denna undersökning rör, på det ömaste, rikets fri- och säkerhet, är jag af den tancka, att den samma måtte skje uti en stor deputation, som ständerne hafwa att utnämna, emedan de öfrige deputationer hafwa hwar ock en sine särskillte och mångfalldige gjöromål, hwartill de ock äro förrut utnämde.

Kommandes denna stora deputation, att till ståndets plena upgifwa förloppet och beskaffenheten af dess författning.

På annat sätt ser jag, för min ringa del, icke möijeligheten, att denna wiktiga och²²⁹ rikets, så nära rörande omständigheter, kan till fullo granskas och undersökas, hälst och detta är grundlagarnes tydeliga mening och föreskrift, samt magtägande ständers högsta förbindelse, som hwar ock en riksdagsmans fullmagt med kraftigaste förbehåll utstakar.

²²⁹ Upprepat i prot.

Herr talman gjorde följande proposition: Om en sådan stor deputation må förordnas, som den, hwilcken wid sidstledne riksdag förordnad blef.

Hwilcken proposition med Ja beswarades.

Men herr borgmästaren Malmsten begärdte, att uti protocollet härjämte måtte införas, att denna stora deputation ej må blifwa secrete.

Dock stadnade discoursen härmed.

Och herr talman anmaldte, att bondeståndet för dess del beslutit, att ej sammanträda in pleno, ifrån den 17 i denne månad, till den 12 nästkommande Januarii, hemställandes herr talman, om icke ståndet behagade fatta ett lika beslut, så att efter berörde datum ej någre allmänne ärender, utan allenast ståndets beswär, måtte företagas.

Detta hemställande bifölls, förutan af herr borgmästarne Schauv och Carl Gustaf Boberg, hwilcke begärdte, att ståndet måtte sammanträda in pleno, att justera instructionen för den stora deputationen.

Herr talman hemstaldte, om icke nödigt wore, att, genom deputerade, låta de öfrige stånden weta, i hwad slut ståndet stadnat, angående den stora deputationen, wid hwilcket tillfälle jämwäl följande ärende kunde anmälas, nemligen: angående plenidagarnes uphörande ifrån den 17 hujus till den 12 nästkommande Januarii. Ståndets beslut, angående Estenbergs skriftsätt och ärendet angående salubränningen, för Stockholm, Götheborg och Carlsrona.

Detta hemställande bifölls, och deputerades herr borgmästaren Renhorn, samt ellofwe andre herrar ledamöter i detta ärende, hwilcke afträdde.

Herr borgmästaren Biörkman anmaldte, det han wore sinnad, att resa hem öfwer instundande juhlehögtid, begärandes ståndets lof därtill, hwilcket honom bewiljades, dock att herr borgmästaren till den 12 nästkommande Januarii åter infinder sig.

Herr rådman Falk anhölt jämwäl om tillstånd, att få resa hem, på någon tid, hwarwid herr rådman anmaldte, att som för honom angelägit wore, att för dess handels skull få besöka lappemarknaden i Lycksele, och vägen härifrån till Uhmeå, samt sedan till marknaden, wore nog lång, så wore för honom icke gjörligt, att komma hit tillbaka till den 12 nästkommande Januarii. I anseende hwartill herr rådmannen begärdte, att terminen för hans återkomst måtte utsättas, till kyndelsmässan.

Denna herr rådmannen Falcks begäran bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,²³⁰ angående kronolägenheter.

Ståndet fant godt, att detta betänckande må hwila.

Förehades ånyo ridderskapets och adelens extractum protocoll af den 8 i denne månad,²³¹ med hemställande, om icke nödigt wara will, det nästa ledigt blifwande rådsämbete må besättias med någon af ammiralitetsstaten, och att till den ändan, endast trenne, som antingen hafwa tient, eller tiena wid ammiralitetet, måtte å nästa rådsförslag upföras.

Ståndet tog detta under öfwerwägande, och stadnade i följande slut: Som rådselectorerne, till följe af regeringsformens 12 § och deras aflagde ed, äro förbundne, att rådgjöra, öfwerlägga och sig förena, om trenne sådane skickelige personers utwäljande, och upförande å hwarje rådsförslag, hwilcke pröfwat wara wärdige, tiänlige och nyttige, detta höga riksens ämbete att bekläda, så finner ståndet godt, att låta detta ärende härwid bero, utan att föreskrifwa rådselectorerne något wist, af hwilcken stat rådsämnen böra wäljas.

Herr borgmästaren Wallentein begärdte tillstånd, att få resa hem öfwer juhlehögtiden, hwilcket med det wilckor bewiljades, att herr borgmästaren infinner sig åter till den 12 nästkommande Januarii.

Herr borgmästaren Wallentein anmälde, det bergmästaren i bergsstadens Sahla, hwaräst en blandad rätt är, togo altid föresäte framför stadens borgmästare, icke allenast då Bergslagens ärender, utan ock då stadens ärender företagas. Härwid wore icke att påminna, så länge bergmästaren, så som nuförtiden är äldre än stadens borgmästare, men när en yngre bergmästare ankommer, wore det icke billigt, att han skulle tillwälla sig försätet framför en äldre borgmästare, som med honom äger lika rang, och således woro herr borgmästaren föranlåten, att häruti för framtiden söka ändring, hwarwid han begärte ståndets biträde.

Herr inspectoren Muncktell yttrade sig, att i Fahlu stad wore äfwenledes en sådan blandad rätt, och bergmästaren togo altid sitt säte framför borgmästaren. Herr inspectoren lemnade de anförde skjäl i sitt goda wärde, som syftade på ändring härutinnan, men funno icke, att ståndet kunde befatta sig därmed omedelbarligen. Kongl. håfrätten och kongl. bergscolle-

²³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 1.

²³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 5.

gium borde häröfwer höras, och således wore det bäst, att ansökningen om ändring ginge genom urskillningen, hwarifrån den kunde remitteras till justitiaedeputationen.

Herr borgmästaren Cervin förestäldte, att nödigt wore, så nu, som wid sidstledne riksdag, det wisse deputerade måtte utnämnas, till hwilcke detta och dylike andre ärender kunna hänskiutas, att dem öfwerse, och inkomma till ståndet med betänckande häröfwer. Då wore sakerne lättast hulpne.

Herr talman hemstaldte, om icke detta af herr borgmästaren Wallentein andragne ärende, kunde på det sättet afhjelpas, att borgmästaren förde praesidium, då stadens ärender förefalla, och borgmästaren, då bergsärender företagas skola.

Herr inspectoren Muncktell utlät sig, att wilja tala med wederbörande i Fahlu stad härom, enär han nu hemkommer.

Och föröfrigt fants godt, att herr borgmästaren Wallentein må inlemna dess ansökning, i detta mål, till urskillningsdeputationen.

Uplästes ett utdrag af protocolllet hållit i rådkammaren, den 25 November nästl:e,²³² angående adelskap, för någre biskopars barn, samt i synnerhet för hofsecreteraren och borgmästaren Carl Gustaf Boberg, hwilcke Hans Kongl. Mai:st, wid dess höga kröning, wäl till adelskaps ärhållande utnämt, men meddelandet af nådigsta resolution därå hade kommit, att något dragas ut på tiden.

Detta protocollsutdrag hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitteradt till secreta deputationens utlåtande.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg afträdde.

Och ståndet tog detta ärende under öfwerwägande, samt stadnade i det slut, att den öfrige delen, af detta protocollsutdrag må remitteras till secreta deputationens yttrande. Men hwad däraf herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg angår, så emedan ståndet, wid slutet af sidstledne riksdag, hos Hans Kongl. Mai:st inlemnad dess underdåniga yttrande i detta mål, ty förblef ock ståndet nu därwid, och faststaldte för dess del, att herr borgmästaren Boberg må nu genast få niuta Hans Kongl. Mai:st[s] resolution, om adelskap till godo, samt skjöldebref ärhålla, af samme dato, som Kongl. Mai:sts resolution innehåller.

²³² Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 10.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg inkallades och underrättades af herr talman om ståndets fattade beslut, hwarföre herr borgmästaren aflade dess tacksäjelse i wördsamme ordelag.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående håfjunckaren Estenbergs förgripeliga skrifsätt, och lydde detta protocollutdrag, som följer:²³³

S.d. Kom hos borgareståndet under öfwerwägande, att hofjunckaren Carl Estenberg, uti twenne dess inlemnade memorialer, angående den del deras excellencer riksens råd tagit uti förklarandet och fortsättjandet af nu warande krig i Tyskland, långt öfwer en laglig riksdagsmansrätt, missbrukat sin frihet, i det han med oanständige och förgripelige utlåtelse uphäfwit sig, genom en oinskränckt skrifart, öfwer både råd och ständer. Och som sådant, i och för sig sielft icke allenast är olagligt, utan ock kunde förleda andre okunnoge, huru långt en riksdagsmans och andre undersåtares sanskylliga rätt sig sträcker, att anse ett slikt företagande, såsom lofligit, och till hwars ock ens frihet lemnadt, ty fant borgareståndet nödigt, att hwad den af hofjunckaren Estenberg brukade förgripeliga skrifart angår, såsom ett särskildt hufwudmål, hänskiuta desse memorialer till secrete utskottet, som har, att med dess yttrande till riksens ständers plena inkomma, huru denna hofjunckaren Estenbergs förbrytelser anses och beifras må, hwilcket med de öfrige respective stånden, hörsamt, dienst- och wänligen communiceres.

Herr borgmästaren Renhorn och herrar deputerade återkommo, och gaf ordföranden wid handen, att deputerade först warit hos präste- och bondestånden, och sidst hos ridderskapet och adelen, samt anmäldt de anförtrodde ärender, hwilcke de öfrige respective stånden lofwat företaga. Och hade präste- och bondestånden begärdt ståndets extractum protocolli, angående plenidagarnes uphörande.

Herr talman hemstaldte, i anledning häraf, om icke det begjardte protocollutdraget måtte utfärdas, i följe af ståndets i dag redan förut fattade resolution, hwilcket hemställande ståndet biföll.

Herr justitieborgmästaren Robeck anmäldte, det öfweradjutanten grefwe Levenhaupt begärdt, att få gjöra anslag för wäxelberedningen, och ståndet lemnade härtill dess bifall.

²³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 36.

Herr fabriqveuren Lindstedt begjærdte lof, att få resa hem öfwer juhlehögstiden, hwilcket honom bewiljades med wilckor, att han innan den 12 nästkommande Januarii, åter inffinner sig.

Skildes åt.

Åhr 1760 den 16 December

S.d. Justerades ståndets tillärnade extractum protocollii, angående plenorum upphörande ifrån den 17 i denne månad till den 12 nästkommande Januarii, och lydde, som följer:²³⁴

S.d. Sedan åtskillige ståndets ledamöter anmäldt, det för dem nödigt wore, till wisse angelägenheters besörjande, att få resa hem öfwer instundande juhlehögstid, och denne deras begäran icke gjärna kunnat wägras, pröfwade ståndet likwäl nödigt, att i anseende till tiden, huru länge de måge kunna wara borta, widtaga någon wiss författning. Och fant ståndet, efter närmare öfwerläggning, godt, att för dess del fastställa, det måge inge sammanträden in pleno, till allmänne ärenders företagande, skje ifrån den 18 i denne månad, till den 12 nästkommande Januarii, dock, att deputationerne likafullt, imedlertid måge arbeta, hwilcket med de öfrige respectue stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Justerades det projecterade protocollsutdraget, angående en stor deputationens förordnande, lydande sålunda:²³⁵

S.d. Lät ståndet sig ånyo föredraga herr öfwersten baron Pechlins, öfweradjutanten grefwe Lewenhaupts, capitaine Hammarhielms och hofjunckaren Carl Estenbergs inlemnade memorialer, med flere, hwilcke alle, utom andre ämnen, i synnerhet röra den frågan, huruwida deras excellencer herrar riksens råd kunnat, utan riksens ständers särskildte bifall, styrka Hans Kongl. Mai:st till wärkelige krigsanstalter. Och fant ståndet godt, att remittera den delen af desse memorialer, som egenteligen denna frågan rörer, till secrete utskottet, hwilcket redan anförtrodt är, att däröfwer sig yttra samt de öfrige ämnen till wederbörande deputationers genomseende och utlåtande.

²³⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 37.

²³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 38.

Och ehuruwäl borgareståndet nogsamt funnit, att ofwanberörde fråga icke tarfwar närmare förklaring, hälst densamma uti grundlagarne redan tydeligen afgjord är, dock emedan för framtiden nödigt wara will, att utur vägen rödja alt det, som kunde gifwa anledning till någon twetydighet, uti ett riket och friheten så nära rörande ärende, ty pröfwade ståndet för dess del godt, det må en stor deputation af tu-hundradefemtio personer, sådan, som wid sidstledne riksdag, förordnas, hwilcken har att taga detta altsammans under öfwerwägande, och dess betänckande däröfwer till riksens ständers plena inlemna. Hwileket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes ett af herr assessoren Anthonsson, under den 10 i denne månad, uti urskillningsdeputationen anmäldt särskildt votum, angående öfwerstelieutenantens och riddarens De Carnal memorial, angående ärhållandet af öfwerstelieutenantlön på extra stat, med mera, ut in actis.²³⁶ Hwilcken ansökning urskillningsdeputationen icke antagit.

Herr borgmästaren Renhorn: Ståndets herrar ledamöter, som wid sidstledne riksdag woro närwarande, lära nogsamt ärhindra sig de skjäl och omständigheter, som föranlåto riksens ständer, att då hos Hans Kongl. Mai:st anmäla öfwerstelieutenanten de Carnal, till ärsättnings ärhållande för liden praejudice, samt wärkelig befordran. Sådant har han icke åtniutit, och är det fördenskull så mycket billigare, att hans ansökning antages, som han sedan wid arméen i fäldt upfördt sig med mycken distinction, och icke welat gå därifrån hem till riksdagen, oansedt han är caput familiae, och dess utan blifwit kallad af twänne regementer till riksdagsfullmäktig.

Härmed instämde herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, och herr borgmästaren Mollin lade härtill, att utom det, som redan anfördt är, hade herr borgmästaren en omständighet sig bekandt, som ej annat kunde, än wara ganska hederlig för öfwerstelieutenanten de Carnal, nemligen, att han då Österbottns regemente öfwerfördes till Pommern, ehuru han ej war commenderad, likwäl af nit för rikets tjenst, friwilligt fölgde med, och har altsedan tient med utmärkt tapperhet.

Herr talman hämstälde, om icke i anledning af herr assessoren Anthonssons särskildte votum, och hwad nu anfördts, öfwerstelieutenanten de

²³⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 40, bilaga.

Carnals ansökning må uptagas, och genom extractum protocolli, recommenderas, samt remitteras till secreta deputationen.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman utkallades, och berättade wid återkomsten, att assessoren Swedenborg woro i förmaket, och begärt företräde, wiljandes aflemna dess memorialer, angående wexelcoursen. Men som herr talman låtit honom förstå, at ståndet beslutit, att icke lemna någrom androm företräde, än dem, som ifrån ståndet kunde deputeras, så hade assessoren aflemnat desse dess memorialer till herr talman, med begäran, att de icke måtte remitteras till beredningen öfwer wexelcoursen, utan till secreta utskottet.

Hemställandes herr talman, om icke berörde memorialer nu måtte upläsas. Ståndet lämnade härtill dess samtycke, och assessoren Swedenborgs förre memorial uplästes,²³⁷ angående orsakerne till wäxelcoursens högd, samt botemedlen däremot.

Sedan uplästes assessoren Swedenborgs sednare memorial,²³⁸ angående åtskillige upgifne förslag till wäxelcoursens fällande, hwilke förslag assessoren alle förkastar, såsom onyttige.

Herr talman hemstälde, om icke desse memorialer måtte remitteras till secreta utskottet.

Men herr borgmästaren Malmsten begjardte, att de måtte blifwa liggende på bordet, wiljandes herr borgmästaren inlemna uti memorial dess tanckar, angående detta ärende.

Herr talman faststälde, om icke ståndets extractum protocolli,²³⁹ angående en stor deputations förordnande, måtte genom en deputation ifrån ståndet, aflemnas till de öfrige respective stånden.

Detta hemställande bifölls, och herr justitiarien Faxell deputerades, tillika med fem andre herrar ledamöter, härmed till präste- och bondestånden, samt afträdde.

Herr borgmästaren Schauv återtog discoursen, angående assessoren Swedenborgs memorialer, yttrandes sig: Jag kan icke se, hwarföre detta ärende skall hwila. I mine tanckar är det ett det angelägnaste, och förtienar således, att med ömaste granlagenhet företagas, ju förr dess hållre. I sanning, om wäxelcoursen får längre således resa, som han nu på en tid gi-

²³⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 43.

²³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 44.

²³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 38. Se ovan vid not 235.

ordt, försättes riket i yttersta fahra. Hwarföre skole wi längre uppehålla oss wid blomständigheter, låtom oss gå till sjelfwa hufwudsaken, och se efter den något närmare. Jag tror, wi skola finna igen rätta sourcen till vår olycka, och den dryga last, hwarmed riket tryckes. Första grunden äro wäl sedlarne, de äro ett imaginairt mynt, som i sig sielft icke äger någon wärluer. Om jag kunde betala med redbare penningar, räknas 35 a 36 m:r al pari, emot en riksdaler. När jag skall afbördä min skuld med sedlar, måste jag nu betala 75 m:r per riksdaler. Men här är ännu en annan source, till vår olycka, och att jag må säga rent ut, så är den wexelcontoiret. Denne inrättning har jämwäl bidragit till vår ofärd. Låtom oss skilja oss härifrån, så snart möjligt är, och sedan se till, huru saken må kunna hielpas.

Herr rådman Hanqvist: Det är aldeles nödigt, att täncka på botemedel, emot den höga wexelcoursen. När detta ärende hinner beredas och kommer från secrete utskottet, få wi se, hwad härwid är att gjöra. Men som detta ej kan skje så snart, som wi gärna skulle önska, så låtom oss imedlertid täncka efter, om icke angelägit är, att se till, det wi måge kunna bi-behålla qwar i landet det mynt wi äga. Att det kan gå ut, will jag wisa med följande calculation. Enär 3 d:r kopparmynt uti slantar wäga 35 lod, så wäga $292 \frac{2}{3}$ d. silfwermynt eller 878 daler kopparmynt ett skjeppund victualiewigt, som kostar 878 daler, som sagt är. I Holland betalas för ett skieppund koppar uti slantar, efter svensk victualiewigt uträknadt, sextio riksdaler holländsk courant, och uti Hamburg och Lübeck 57 riksdaler Hamburger Banco, som gör 70 m:r kopparmynt för en riksdaler, och således 997 d:r 16 öre kopparmynt för ett skjeppund. När nu härifrån afdrages i provision 2 procent och i omkostningar 1 procent, som gör tillsammans 30 d:r återstår 967 daler 16 öre, och då ett skjeppund slantar, eller 878 daler härifrån subtraheras, blifwer förtiensten på hwarje skjeppund koppar 89 d:r 16 öre kopparmynt. Nästan lika förhåller det sig med slantars utskieppning på Dantzic, och af detta alt är nog klart, att våre slantar kunna föras utur landet. Men om slantmyntningen ökas och utskieppning ej skje, lära wi i nästkommande Martii få slantar nog.

Herr justitiarien Faxell och herrar deputerade återkommo med berättelse, att präste- och bondestånden lofwat företaga, och på det ömmaste öfwerwäga det communicerade ärende, angående en stor deputations förordnande.

Herr borgmästaren Malmsten återtog discoursen, angående wäxelcoursen, och yttrade sig: När mynt slås, som äger fult skrot och korn, emot hwad det går och gäller i den ort, där det är slagit, då är wäxelcoursen icke annat, än blott den omkostnad, som ärfordras för detta myntets transportrande från en till annan ort. Men när myntet är ringhaltigt, måste icke allenast transportomkostnaden betalas, utan ock den difference i haltigheten, som är emellan det mynt jag äger, och det mynt jag i den orten will hafwa, hwaräst jag behöfwer pengar. Desse twenne omständigheter äro i sig sielfwe tydelige, och behöfwa ingen vidare förklaring. Så länge ett rike har gängse mynt, hwars halt är någorlunda proportionerad efter andre folkslags mynt, så har det ingen särdeles fahra att befruckta. Men här är ännu en omständighet, som förtienar all upmärksamhet: Hos oss brukas ett chimeriqvt mynt, som i sig sielf intet skrot och korn äger, utan blott en stämpel, som representerar rikets guarantie. Man har trodt, att sålänge sedlarne allenast gå, utur den ena i den andra handen innom riket, hade de nytta, men ingen skada med sig. Men ärfarenheten lærer wittna, att deras myckenhet haft en skadelig wärkan innom riket, och när de gå ut, blifwer påfölgden ännu wärre, ty då kan utläningen betala våre redbare waror med sedlar, hwilcke han, såsom nu, för ett dubbelt mindre wärde emottagit, än de hos oss gå och gälla. Så länge detta påstår, ser jag icke, huru coursen kan fällas. Wäxelcontoirets gjörmål härwid lemna jag i wist afseende, i sitt goda wärde, men i wisse mål har jag ock mine förbehåll däremot, äfwen så emot järncontoiret. I anledning af detta alt, anser jag det för alldeles omöijeligit, att fälla wäxelcoursen, så framt man icke utomlands kan få låna så stor summa, att gälden kan betalas och redbart mynt blifwer gängse i riket, eller ock, att wi få till den änden låta upmynta vårt silfwer.

Herr assessoren Anthonsson begärde, att detta ärende måtte hwila, och att herr borgmästaren Malmsten måtte härom upsätta dess tanckar och dem ståndet meddela, hwilcket herr borgmästaren låfwade.

Och som klockan war redan öfwer half tu, skilldes ståndet åt.

Åhr 1760 den 18 December

S.d. Herr borgmästaren Fries anmaldte, det han wore sinnad, att resa hem nästkommande lögerdag, begärandes ståndets samtycke därtill.

Herr talman ärhindrede, att ståndet redan afgjort, att de herrar ledamöter, som behagade, ägde tillstånd att resa hem, eller annorstädes öfwer juhlehögtiden, dock med wilckor, at de låta anteckna deras namn i protocollet, och återfinna sig här, innan d. 12 nästkommande Januarii.

I anledning häraf anmaldte sig följande:

herr bundtmakaren Qviding,
 herr borgmästaren Pihlgardt,
 herr handelsmannen Tottie,
 herr inspectoren Muncktell,
 herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg,
 herr rådmannen Hylphers,
 herr rådmannen Dahl,
 herr borgmästaren Kihlman,
 herr rådmannen Östberg,
 herr fabriqveuren Lindstedt,
 herr borgmästaren Kiörning,
 herr handelsmannen Eneman,
 herr borgmästaren Wallentein,
 herr handelsmannen Janson,
 herr rådmannen Schenberg,
 herr borgmästaren Torsk,
 herr rådman Haeggeroth,
 herr borgmästaren Eek,
 herr borgmästaren Lönbohm,
 herr borgmästaren Brunsell och
 herr borgmästaren Malmsten.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, angående nästa råds-wahl, och lydde sålunda:²⁴⁰

S.d. Uplästes höglöflige ridderskapets och adelens utdrag af protocollet, under den 8 i denne månad, hwarutinnan för nödigt blifwit ansedt, att wid förefallande ledighet af rådsämbete, det samme med någon af

²⁴⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 39.

amiralitetsstaten måtte besättias, och att till den ändan, å nästa rådsförslag, endast trenne, som antingen hafwa tient, eller tiena wid amiralitetet, måtte hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmälas.

Borgareståndet tog detta högwigtige och angelägne ärende under öfwerwägande, och som härwid hos ståndet i behörig åtancka kom, det rådselectorerne till följe af regeringsformens 12 § och deras aflagde ed, äga och böra, wid hwarje förslags upsättjande, rådgjöra, öfwerlägga, och sig förena, om sådane personers wäljande, hwilcke pröfwat af fäderneslandet wälförtjente, och således wärdige, samt tjenlige och nyttige, sådane höge riksens ämbeten att bekläda, samt att beswärja rikets wälfärd, och ständernes fri- och rättigheter, så fant borgareståndet alldeles betänckeligit wara, att föreskrifwa och pålägga rådselectorerne, att wid förefallande rådsämbetes ledighet, till dess återbesättjande, endast wälja af någon wiss stat; hysandes ståndet för rådselectorerne det fulla förtroende, att de härutinnan förfara, enligt ofwanberörde § i regeringsformen, och deras ed, efter bästa förstånd och samwete.

Och skulle fördenskull desse borgareståndets tanckar, med de öffrige respective stånden, hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Justerades ståndets resolution å kongl. remissen, angående adelskap för någre biskopsbarn, samt hofsecreteraren och borgmästaren Carl Gustaf Boberg, ut in actis.²⁴¹

Justerades ståndets extractum protocoll, angående öfwerstelieutenanten de Carnal, af följande innehåll:²⁴²

S.d. Föredrogs å nyo urskillningsdeputationens förteckning af d. 10 i denne månad, på de mål, som deputationen, emot dess instruction ej skolat kunna för riksdagsärender antaga, hwaribland öfwerstelieutenantens och riddarens C. de Carnals memorial och anhållan nämnes, 1:mo om öfwerstelieutenantenslön på extra stat, 2:do att med öfwerstelieutenanten och riddaren Lagerbom få accordera, och 3:tio att riksens ständer täcktes betala differencen i accordsumman, imellan capitains- och öfwerstelieutenantensbeställningarne. Härwid anmälte riksdagsfullmäktigen för staden Carlstad, assessoren Reinhold Anthonsson, det han saknade de särskildte tanckar häröfwer, dem han, såsom ledamot i urskillningsdeputationen, föredragit, då detta memorial före-

²⁴¹ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta dep:s expeditioner, nr 10.

²⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 40.

hades, hwilke assessoren Anthonsson nu inlemnade, äfwen som förrut i deputationen skjedt, lydande, som närgående bilaga utwisar.

Borgareståndet lät detta särskildte votum sig föreläsas, och fant det samma, så mycket mera wälgrundadt, som ståndet sig nogsamst ärhindrade,²⁴³ öfwerstelieutenantens och riddarens de Carnals förtienster, hwilcke, under sidstledne riksdag, föranlåto riksens ständer, att hos Hans Kongl. Mai:st anmäla honom till ärsättning för dess lidande, och wärkelig befordran, hwarjämte ståndet hade sig bekandt, den utmärkta tapperhet och trohet, som han sedermera i nu warande krig wisat wid arméen, hwarthän han af nit för rikets tjenst friwilligt gådt, utan att wara därtill commenderad, och hwarwid han jämwäl qwarblifwit, ehuru han af twänne regementer blifwit kallad till riksdagsfullmäktig, samt dess utan är caput familliae. Och fant ståndet fördenskull skjäligit, att således bifalla detta assessor Anthonssons särskildte votum, det öfwerstelieutenantens och riddarens de Carnals öfwanberörde memorial och anhållan må till secreta deputationen hänwisas, som har att det samme uptaga, och dess betänckande däröfwer till riksens ständers plena aflemna, hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har wid wist tillfälle fått en afskrift af riksens ständers skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st af den 16 October 1723, angående deras ansökningar, som hos Hans Kongl. Mai:st anhållit om adelskap, och som deraf finnes att riksens ständer den tiden höllo före, att allenast fåå personer måtte med denne förmån benådas, hälst adelen ändå wore nog talrik, men andre tänckesätt sedan den tiden förefallit, och förefalla torde, ty har jag welat inlemna denna afskrift till ståndets cancelle, torde hända, att den framdeles kan lända till någon nytta.

Berörde afskrift uplästes, och kommer att läggas ad acta.²⁴⁴

Herr grosshandlaren Clason anmälde, att herrar deputerade nu änteligen fått in acta uti borgmästaren Ubbmans sak,²⁴⁵ och hunnit dem genomse, samt författa en speciem facti och betänckande däröfwer, hemställandes, om icke desse nu måtte upläsas. Hwilcket bewiljades, och uplästes först species facti i detta mål, samt sedan betänckandet däröfwer.

²⁴³ *ärhindradrade* i prot.

²⁴⁴ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta dep:s expeditioner, nr 10.

²⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 12.

En ock annan begjärde, att detta ärende måtte ligga på bordet, till närmare genomseende, hwilcket och bifölls.

Herr talman anmälde, att herr borgmästaren Ubman begjardt lof, att resa hem öfwer juhlehögtiden, hwartill herr talman lemnadt honom tillstånd.

Ståndet hade icke något, att härwid påminna.

Herr talman anmälde vidare, att herr grefwen och landtmarskalcken hade, wid sidsta sammanträde, gifwit wid handen, det ridderskapet och adelen för dess del beslutit, att sidsta plenum måtte hållas nästkommande måndag, och sedan uphöra till den 12 nästkommande Januarii. Ärkebiskopen hade utlåt sig, att prästeståndet wore af samma tancka. Men herr talman hade ärhindrat ståndets förklarade beslut, genom det aflämnade extractum protocoll, hwarmed och bondeståndets talman sig hade förenat. Och som tu stånd således wore emot tu, hade ärkebiskopen föreslagit, att sidsta plenorum sammanträde måtte skje i morgon, eller ock näst instundande lögerdag. Men som hwarken herr grefwen och landtmarskalcken, eller herr talman, och bondeståndets taleman, kunnat gå ifrån deras stånds beslut, hade detta ärende dermed afstadnat, att herr grefwen och landtmarskalcken, samt ärkebiskopen begärdt, att borgare- och bondestånden måtte, genom deputerade hos ridderskapet och adelen samt prästeståndet, anmäla, att de blifwa faststående wid deras beslut.

Detta bifölls, och deputerades i detta ärende, herr borgmästaren Fries tillika med trenne andre ledamöter.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll af den 19 sidstledne November,²⁴⁶ angående den ansökning, som hos Hans Kongl. Mai:st, herr riksrådet, samt riddaren och commendeuren grefwe Henning Adolph Gyllenborg anmält, att, i hänseende till dess siuklighet få nedlägga dess hittils innehafde rådsämbete. Tillstyrkandes secreta utskottet, i anseende till andragne skiäl och omständigheter, det denna herr riksrådets ansökning måtte bifallas, samt att honom i anseende till dess medellöshet, någon pension kunde tilläggas, nemligen i stället för två tredjedelar, som hittils wanligen skjedt, hälften af dess innehafwande lön, hälst emedan herr riksrådet icke undandrager sine gjöromål riksens ständers granskning och bepröfwande.

Uplästes ett utdrag af protocoll, hållit i rådkammaren, den 17 November nästledne, hwarutinnan Hans Kongl. Mai:st dess bifall lemnadt, till

²⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 4.

denna herr riksrådet grefwe Gyllenborgs ansökning, och den öfwerlämnadt till riksens ständer.²⁴⁷

Uplästes herr riksrådets, grefwe Henning Adolph Gyllenborgs, i detta ärende hos Hans Kongl. Mai:st gjorde ansökning.²⁴⁸

Herr borgmästaren Fries: Jag har mig herr riksrådet grefwe Gyllenborgs sjukliga tillstånd och medellöshet nogsam bekandte, hwilcken sednare han sig åsamkat, i det han tillbragt sin mästa tid wid lönlöse sysslor, och därwid all sin ägendom förtärt. Han kunde wäl blifwa qwar wid rådsämбетet, och behålla hela lönen, fast han ej orkade skiöta ämbetet. Men han har hållre welat lemna detta till en annan, som därtill kan äga krafter, och skulle jag fördenskull gärna se, att han blefwe hugnad med en sådan pension, som secrete utskottet föreslagit. Dock emedan många inkomne memorialer föra klagan emot rådet, håller jag för rådeligast, att herr riksrådet grefwe Gyllenborg må blifwa qwar wid ämbetet, till dess desse ärender kunna blifwa afgjorde.

Herr borgmästaren Schultén: Jag kan icke se, hwarföre herr riksrådet grefwe Gyllenborg skall hållas qwar i rådet. Han har mästadels warit sjuklig, och jag tror icke, att han på något sätt förbrutit sig. Föröfrigit har han icke eller undandragit sig, att göra redo för sitt innehafde ämbete. Låtom oss fördenskull bifalla secrete utskottets tillstyrkande.

Härmed instämde herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg.

Herr borgmästaren Malmsten: Nog wet jag, att herr riksrådet grefwe Gyllenborg är siuklig, och ordsakerne till hans medellöshet äro mig icke eller obekandte. De ömma mig, och såge jag gärna, att han, på det af secrete utskottet föreslagne sättet, kunde hugnas, men att han nu skulle wid afskedstagandet få pension, och sedan ställas under redogjörande för dess innehafde rådsämбete, det förefaller mig något betänckeligit. Och håller jag fördenskull före wara bäst, att herr riksrådet nu måtte bewiljas afskied, och när herr riksrådet redo för sig gjordt, kunde sedan pension honom tilläggas.

Herr borgmästaren Sacklén: Efter den underrättelse jag äger har herr riksrådet grefwe Gyllenborg ingen del, uti alt det, som de upläste memorialer klaga öfwer. Han har warit mästadels så siuklig, att han ej kunnat

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ Ibid.

biwista rådplägingarne, och som hans medellöshet är nogsammt bekandt, så hemställer jag, om icke afskied må honom bewiljas, med den af secrete utskottet föreslagne pension.

Herr borgmästaren Brunsell: Förewarande ärende består af trenne delar: 1:o herr riksrådets ansökning, om afskjed, 2:do om pension, och 3:tio redogjörelsen för dess innehafde rådsämbete. Herr riksrådets siukliga tillstånd, är nog bekandt, och, i anseende därtill, lærer det begärdte afskjedet ei kunna wägras. Att herr riksrådet i anseende till dess medellöshet behöfwer pension, det lærer man ock medgifwa. Men som redogjörelsen icke ännu för sig gådt, så lærer wara bäst, att wi icke utlåta oss öfwer det andre momentet, innan det tredie hunnit afslutas.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo. Ordföranden Otto Olofsson anmälde, att bondeståndet hade utskickat desse dess deputerade, till att anhålla om slut uti saken, angående åboerne af wisse heman under godset Lindholmen i Skåne, och som kammar-, oeconomie- och commerce-deputationens, under sidstledne riksdag, aflemnade betänckande i detta mål, nogsammt wisar de skjäl, som berörde åboer å deras sida äga, så gjorde bondeståndet sig det säkra hopp, att borgareståndet lærer snart företaga detta mål, och lemna dess bifall dertill.

Herr talman bad deputerade återbära ståndets wänliga hälsning, med försäkran, att borgareståndet lærer, så snart möjligit är, detta ärende företaga, och, förmodeligen till bondeståndets nöije, afgjöra.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemstälde, om icke det förewarande secrete utskottets extractum protocoll, angående herr riksrådet grefwe Gyllenberg, måtte bifallas.

Detta hemställandet beswarades med Ja och Neij.

Herr assessoren Ingman: Det lærer ingen wara däremot, att herr riksrådet grefwe Gyllenberg ju må ärhålla afskjed, och jämwäl någon pension. Men att den skall blifwa så stor, som secrete utskottet föreslagit, därtill kan jag icke lemna bifall. Riket har ändå nog många och dryge utgifter att bestrida, och wi böra wara så mycket mera wahrsamme härutinnan, som wi icke ännu weta, hwarest de medel skola tagas, hwarmed rikets dryga tarfwor skola upfyllas.

Herr borgmästaren Kröger tillika med herr rådman Haeggeroth begärdte, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag finner ingen orsak, hwarföre detta ärende skall hwila. Discoursen är ju redan så långt kommen, att alle skiäl emot och med äro utförde, och här behöfwes allenast proposition. Den omständigheten will jag allenast tillägga: Att ständer wäl ej hafwa graverat staten med riksrådslöner i annat afseende, än att de, som dem innehafwa skola gjöra tjenst. Men ständer hafwa likwäl icke uteslutit dem ifrån lörens åtniutande, som äro siuklige, och allenast då och då kunna biwista rådplägningarne. I följe häraf kunde herr riksrådet grefwe Gyllenborg blifwa qwar i rådet och behålla hela lönen. Men han har hällre welat begära afskied, och lemna dess ställe åt en annan, som äger hälsa och krafter.

Herr talman gjorde ånyo proposition, om icke secrete utskottets extractum protocollii, angående herr riksrådet grefwe Gyllenborg, bifalles.

Denna proposition beswarades med Ja, så wida herr talman och secreteraren det kunnat märka. I anledning hwaraf herr talman ansåg saken för bifallen.

Men herr borgmästaren Renhorn, som sutit närmare åt dörren af ståndets rum, anmälde, det han hört någre swara Nejj, till den nyss gjorde propositionen, och härwid begärdte flere herrar ledamöter på en gång, att förewarande ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Brunsell påminte härwid, att den, som will att saken skall hwila, bör anmäla sådant, innan discoursen är till ända, och proposition skjedt.

Men icke dess mindre fant ståndet godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes ånyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,²⁴⁹ angående kronolägenheters arrenden, hemställandes deputationen, i anledning af andragne omständigheter, om icke riksens ständer skulle finna för godt, att med de nu för tiden warande ledige eller hädanefter sig yppande cronolägenheters bortarrenderande kunde innehållas, till dess deputationen hunnit författa dess betänckande, huru härmed i gemen förfaras må.

Detta betänckande hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, och ståndet lemnade jämwäl nu, efter skjedd proposition, af herr talman, sitt bifall härtill.

²⁴⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 1.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 9 i denne månad,²⁵⁰ angående cancellierådet von Dahlin, gifwandes secrete utskottet riksens ständer wid handen, att Hans Kongl. Mai:st, genom utdrag af råds-protocollet af d. 5 i denne månad, wid åtanckan, af det förbemälte cancellieråds nu innehafwande ämbete, mindre behagelige öde, som honom, wid sidstledne riksdag, öfwergådt, i nåder funnit skjäligit, att till riksens ständers bepröfwande öfwerlemna, om icke, i anseende till det berömeliga förhållande cancellierådet, sedan sidsta riksdag, i dess ämbete wisat, den med honom tagne författning nu mera må aldeles warda uphäfwen, och han såmedelst satt i det stånd, som anseendet och beskaffenheten af dess nu innehafwande ämbete äskar. Hwilcket secrete utskottet tillstyrkt.

Herr talman hemställte, om icke detta secrete utskottets extractum protocolli finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes ett af herr borgmästaren Gabriel Hagert inlemnadt memorial,²⁵¹ hwaruti herr borgmästaren, med bewekande ordalag, föreställer de flere beklagelige öden, som staden Borgo öfwergått, utom andre i synnerhet dem bedröfwelige olycka, som, den 11 nästledne Junii, träffade staden, då den till två tredjedelar, eller 200 gårdar, genom en under häftigt stormwäder upkommen wädeld, imellan klockan 5 och 11 före middagen blef i aska lagd, tillika med det förmögnaste borgerskapets lösa ägendom, stigande förlusten på lös och fast ägendom, enligit de under edspligt till magistraten afgifne förteckningar, inemot fyra tunnor guld, utom publique husen. Men som föga hjelp kan stå att ärhålla af de allmänne förråd och tillgångar nu, enär de till rikets andre högstangelägne tarfwor äro nödige, ty hemställer herr borgmästaren, om icke ståndet skulle täckas, undantagande de mindre städer, hwilcke nyligen undergått ett lika öde med Borgo stad, antingen nu genast anteckna, eller efter förd brefwäxling med magistrater och borgerskap, framdeles efter råd och ämne wilja antekna någon summa till understöd från hwarje stad, eller ock nu straxt bewilja 8 öre silfwermynt, att utgjöras nästkommande år af hwart matlag i städerna, till någon hielp utur största elände för Borgo stads borgerskap. Anhållandes herr borgmästaren föröfrigit, det ståndet behagade, genom bewekande förreställning uti extracto protocolli, förmå de öfrige respective stånden, att af

²⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 5.

²⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 45.

hwarje deras matlag, besagde tid bewilja någre ören silfwermynt till detta behof.

Sex deputerade från prästeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, kyrkoherden doctor Celsius, att prästeståndet förehaft och remitteradt till secrete utskottet, ett af probsten doctor Serenius inlemnadt memorial,²⁵² angående recruteringsen. Prästeståndet hade ansedt detta memorials innehåll för ganska wigtigt, och gjorde sig försäkradt, att borgareståndet lærer det likaledes anse, och på samma sätt därmed förfara. Härhos berättade ordföranden, att prästeståndet låtit sig föredraga och bifallit secrete utskottets extractum protocoll,²⁵³ angående herr riksrådets grefwe Gyllenborgs sökte afskjed. Herr riksrådets erudition, sjukdom och medellöshet hade härwid kommit i öm åtancka. Men härhos hade prästeståndet jämwäl funnit billigt, det måge de öfrige riksens råd, som för detta nedlagt deras rådsämbete, med en lika pension ihogkommas. För öfrigit gaf ordföranden wid handen, det prästeståndet öfwerens kommit om ledamöterne i stora deputationen, på samma sätt, som sidstledne riksdag.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, försäkrandes, att ståndet ej lærer underlåta, så snart gjörligit wara kan, att taga de anmälde ärender under öfwerwägande, och bad herr talman deputerade förmåla ståndets tjenstwänliga hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen anmälldes och infördes, och aflämnade ordföranden, öfweradjutanten grefwe Levenhaupt den af ridderskapet och adelen projecterade instructionen för stora deputationen,²⁵⁴ med begäran, att ståndet wille den samme företaga och afgjöra.

Herr talman bad deputerade återbära ståndets hälsning, och lofwade, att det anmälde målet skall, så snart möjligit är, företagas och afslutas.

Herr borgmästaren Gabriel Hagert yttrade sig: Den ansökning jag gjordt, på Borgo stads wägnar, har fallit mig ganska swår. Men mitt borgerskaps nöd och elände har twungit mig därtill. Låten, mine herrar, denne ansökning icke falla eder misshagelig. Den alwetande har sig bekandt, huru ogjärna och försynt jag skridit till detta steg.

²⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 46.

²⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 4.

²⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, stora deputationens expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag tror, att ingen lærer hafwa något att påminna emot borgmästarens Hagerts ansökning för Borgo stads borgerskap, utan föreställer jag mig, att hwar ock en, hälst fullmäktige för de mindre städer, som icke hafwa någon inrättning till de lidandes hjälp, lära så mycket mera finnas willige härtil, som hwad nu träffat Borgo, kan en annan gång träffa dem.

Herr borgmästaren Finerus: Jag håller det för så mycket mera billigt, att Borgo stads borgerskap må understödjas på det föreslagne sättet, som man icke gjordt swårighet, att bewilja publique sammanskotter för wargars utödande, böckers tryckande, så kallade läkemedels upgifwande, som till intet dogt, med mera. Min stad har ock lidit af wådeld, den har ock fått något understöd och hjälp af cronan, men på långt när icke tillräkeligit. Det är skada, att man icke i städerna har någon författning om brandstod, såsom på landet.

Herr assessoren Anthonsson: Mig skall det icke wara emot, att Borgo stads borgerskap måge hugnas med det begärdte understödet. Jag har för Carlstad en dylik ansökning hos Hans Kongl. Mai:st, och hoppas, att ståndet täckas framdeles biträda denne staden med någon hjälp.

Herr rådman Hylphers: Som den stora olycka, hwilcken staden Borgo öfwergådt, är mig nogsamt bekandt, så tillstyrker jag wäl, att ansökningen må bifallas, men hemställer härhos, om icke 8 öre silfwermynt på en gång kunde anses wara för mycket, och om fördenskull icke bättre wore, att bewilja 4 öre silfwermynt, för nästkommande år, och de öfrige fyra öre för det påföljande. Dock hwarjom och enom fritt lemnadt, att betala alt på en gång, om så godt synes, samt att de öfrige ständen härhos måge förmås, att bewilja något.

Herr handelsman Bagge: Det är aldeles billigt, att denne stadens olyckelige inwånare hjälpas, så mycket gjörligit är. Men härhos lærer wara högstnödigt, att för framtiden täncka på någon säker utwäg, hwarigenom de genom wådeld olyckelige blifwande städer måge kunna hjälpas och understödias. Härtill lærer en brandcontours inrättning wara det säkraste medel.

Herr borgmästaren Cervin: Wi läre alle wara ense därom, att denne stadens olyckelige inwånare böra hjälpas. Men jag håller icke rådeligit, att ut-sättia 8 öre silfwermynt öfwer hufwudet, för hwarje matlag, utan tror det wara mycket bättre, att fastställa någon större afgift till detta behof för de

förmögne, och något mindre för de fattige. Hwarförutan de förmögne måge upmuntras till friwillige gåfwor.

Herr inspectoren Lexell förklarade sig wara af samma mening, men förbehölt sig, att få anmäla saken hos Åbo stads magistrat, innan wist slut fattas.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, Swen Håkansson, näst wanlig hälsning, att bondeståndet bifallit borgareståndets extractum protocoll²⁵⁵, angående plenidagarnes uphörande, till den 12 nästkommande Januarii.

Herr talman tackade för underrättelsen, och bad de utskickade återbära ståndets wänliga hälsning.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Mollin återtog discoursen, angående understöd för Borgo stads olycklige borgerskap, hemställandes, om icke ståndet skulle behaga, utom de föreslagne 8 öre silfwermynt, bewilja en stambok öfwer alla städer.

Herr borgmästaren Schauv: Så mycket jag kan märka, lærer qvaestio an i detta mål, utan swårighet bifallas, och således återstår allenast qvaestio qvomodo, om afgiften skall upbäras på ett eller tu år. Härom kan herr borgmästaren Hagerdt öfwerlägga med någre ståndets ledamöter och föröfrigit projectera det extractum protocoll²⁵⁵, som kommer att afgå till de öfrige stånden, angående detta ärende.

Herr inspectoren Muncktell: Sjelfwa saken bifaller jag gärna. Men förbehåller mig likwäl, att någon jämnckning i afgiften, må skie, således att de förmögne ärlägga mera, och de fattige mindre.

Härmed instämde herr rådman Hanell, begärandes, att härom få correspondera med magistraten, innan något wist beslut fattas i saken.

Hwarmed herr borgmästaren Nortman sig förenade.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Saken kan snarast hjälpas, om summan fastställes, och man sedan låter det ankomma på magistraterna, att jämncka den imellan matlagen, således att de förmögne betala mera, och de fattige mindre.

Herr talman hemstälde, i anledning häraf, om icke qvaestio an i detta ärende må bifallas, och att herr borgmästaren Hagerdt må öfwerlägga med

²⁵⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 37. Se ovan vid not 234.

någre ledamöter, om qvaestionen qvomodo, samt upsättiandet af protocollsutdraget till de öfrige stånden.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes ett af rådmannen Schenberg inlemnadt memorial, hwaruti herr rådmannen anhåller om understöd för dem, som, den 9 sidstledne Martii, genom wådeld i Schenninge stad mistat sine gårdar, någre och trettio till antalet, utom rådhuset, scholaehuset och scholaemästaregården, som tillika blifwit i aska lagde. Föreslåendes herr rådmannen, till desse publique husens upbyggande, att 2 öre silfwermynt årligen af hwart matlag i trenne åhr må bewiljas, samt att de inwånare, som af wådeld lidit, måge få åtniuta tiugu frihetsår, för alle kronoutlagor och skatt.

Herr assessoren Anthonsson, samt flere herrar ledamöter begärdte, att detta memorial måtte blifwa liggande på bordet, hwilcket bewiljades.

Uplästes den projecterade instructionen för den särskildte stora deputationen.²⁵⁶

Herr borgmästaren Lange, tillika med åtskillige andre herrar ledamöter begärdte, att denna instruction, såsom ett wigtigt ärende, måtte ligga på bordet, till närmare genomseende.

Detta bewiljades.

Herr borgmästaren Schau: Jag kan wäl icke se, hwarföre detta ärende skall hwila. Men emedan ståndet så funnit godt, så är jag derwid nögd, dock med det förbehåll, att anslag skier till plenum till i morgon, då ärendet må företagas och afgjöras.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och anmälde ordföranden, cammarherren grefwe Gyllenstolpe, att ridderskapet och adelen hade förehaft och bifallit secrete utskottets extractum protocoll,²⁵⁷ angående herr riksrådet grefwe Gyllenborgs sökte endtledigande ifrån dess rådsämbete, och hade ridderskapet och adelen bifallit detta protocollsutdrag, samt gifwit desse deputerade i[n] commissis, att begära, det behagade borgareståndet jämwäl härtill lemna dess bifall.

Herr talman yttrade sig, att ståndet lærer icke underlåta, att se till, huruledes ridderskapet och adelen må skje nöije härutinnan, bedjandes deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka.

²⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, stora deputationens expeditioner, nr 1.

²⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 4.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Kihlman: Sedan både ridderskapet och adelen, samt prästeståndet låtit anmäla deras lemnade bifall i detta mål, hemställer jag, om icke ståndet täcktes å nyo företaga detta ärende, och det samma bifalla.

Herr assessoren Anthonsson jämte flere herrar ledamöter instämde härmed.

Herr talman: Ståndet har funnit godt, att ärendet skall hwila, och så länge någon påstår det samma ännu, och ståndet icke unanimiter medgifwer, att saken skall å nyo i dag företagas, kan jag ej gjöra någon proposition.

Flere herrar ledamöter yttrade sig på en gång, det ingen lærer nu mera wara däremot, att ju detta ärende må å nyo företagas.

I anledning häraf hemställdte herr talman, om icke secrete utskottets extractum protocolli, angående herr riksrådet grefwe Gyllenborgs sökte afskjed, och den för honom tillstyrkte pension finge bifall.

Detta hemställandet beswarades med allmänt Ja.

Herr talman anmaldte, att af den inkomne löparen befunnos, att prästeståndet resolveradt, det måge de öfrige herrar riksens råd, som för detta nedlagt deras rådsämbete, ihogkommas med en lika pension, som herr riksrådet grefwe Gyllenborg. I sidsta sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talemännen, hade ärkebiskoppen talt om samme prästeståndets beslut, och yrkat därpå, att de öfrige stånden måtte bifalla denna tillägning. Herr grefwen och landtmarskalken hade icke stort swarat härpå, men herr talman hade yttrat sig, det han funno saken betänckelig, och härhos något besynnerligit, att de som betala minst, ofta bewilja mäst. Man borde först se till, om fond därtill funnos. Härmed hade saken stadnat.

Herr inspectoren Muncktell: Jag finner alldeles betänckeligit att gå in med prästeståndets yttrande i detta mål, innan man kan upgifwa säker fond därtill. Och kan jag så mycket mindre lemna bifall härtill, som Gud må bäst weta, hwarest det alt skall tagas, som till rikets oundgängeliga behof ärfordras.

Härmed instämde herr assessoren Ingman till alla delar, och gjorde förbehåll, emot alle sådane utgifters bewiljande.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är nödigt, att ståndet fastställer en gång för alle, att inge sådane utgifter skola bewiljas, innan secrete utskot-

tet utlåt sig, att fond därtill finnes, och hemställer jag, om icke extractum protocollii må projecteras till nästa plenidag.

Herr borgmästaren Schauv: Detta är redan af samtelige stånden fastställt, genom lemnadt bifall till secreta utskottets begäran och föreställning i detta mål, och således är all vidare åtgärd härwid onödig.

Herr borgmästaren Cervin föreställde, om icke bäst wore, det ståndet måtte fatta det beslut, att herr talman ej må föredraga någre ärender, som innehålla utgifter, innan man med wisshet wet, att fond därtill finnes.

Häröfwer begärtes proposition.

Herr talman yttrade sig, att det torde wara ännu bättre, om propositionen inrättades således, att den som föreslår någre utgifter, bör ock sjelf upgifwa fonden därtill.

Denna proposition bifölls.

Uplästes secreta deputationens extractum protocollii af den 17 i denne månad,²⁵⁸ hwaruti deputationen wid handen gifwer de orsaker, som hindrat deputationen, att, enligt riksens ständers åstundan, inkomma med dess utlåtande, angående capitum familiarum riksdagsmannarätt, jämte den owilckorliga förpligtelse, hwartill alla rikets tjenstgörande ämbetsmän äro förbundne. Beståendes berörde hinder däruti, att de äskade underrättelsers inlämnande från wederbörlige ställen dragits ut så långt på tiden, att en del däraf först under ofwannämde dato inkommit, och en del ännu införwäntas.

Som detta extractum protocollii war blott inlemnadt ad notitiam, så war härwid icke något att påminna.

Uplästes ett utdrag af protocollet,²⁵⁹ hållit i kongl. rådcammaren, den 26 Augusti sidstledne, angående cammarherren baron Reuterholms befordran.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Herr talman hemställdte, om icke anslaget till ståndets sammankomst under ferierne, måtte inrättas på följande sätt: Högtärade wälloflige borgarståndets samtelige i staden qwarwarande ledamöter, behagade, å wanligit ställe, infinna sig, till allmänne beswärens genomseende.

Detta bifölls.

Och ståndet skildes åt.

²⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 2.

²⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 3.

Men sedan ståndet till största delen war åtskildt, återkom herr talman med berättelse, att cammarherren grefwe Gyllenstolpe råkat herr talman i förmaket, och, såsom deputerad från ridderskapet och adelen, frågat, om icke ståndet nu, sedan herr riksrådet grefwe Gyllenborgs sökte afskied blifwit bewiljadt, skulle behaga skrida till denna ledighetens besättjande, genom ett nytt rådswahl. Härpå hade herr talman swarat, att ståndet nu wore åtskildt, och beslutit, att icke träda tillsammans, till allmänne ärenders företagande, förr än den 12 nästkommande Januarii.

Och anbefaldtes, att detta skulle uti protocollet intagas, hwarmed herr talman och de ännu qwarwarande herrar ledamöter afrädde.

Åhr 1760 den 20 December

S.d. Herr borgmästaren Malmstén anmälde, att han wore sinnad, att snart resa hem, och som han wore ledamot i beredningen öfwer wexelcoursen, och denna torde under ferierne fortsättjas, så hemstälde herr borgmästaren, om icke handelsmannen herr Nordberg kunde få träda i hans ställe, i fall commercerådet Nordencrantz lemna dess bifall härtill.

Men häröfwer fattades icke något beslut.

Herr directuren Schenbom begärdte tillstånd, att få resa hem, hwilket honom med de af ståndet faststälde wilckor bewiljades.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af ståndets allmänna besvär, hwilcket protocoll finnes i allmänna beswärestomen.²⁶⁰

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen, samt sex från prästeståndet anmälde och infördes, och gaf ordföranden, capitainen grefwe Leijonstedt, wid handen, det ridderskapet och adelen samt prästeståndet ansedt för angelägit, att den tillärnade särskildta stora deputationens instruction,²⁶¹ måtte före helgedagarne företagas och afgjöras. I hwilcket afseende såwäl ridderskapet och adelen, som prästeståndet funnit nödigt, att, genom desse sine deputerade, begära, det behagade borgareståndet detta ärende sig företaga och afsluta.

Herr talman yttrade sig, att ståndet redan beslutit, att icke företaga någre allmänna ärender, förrän den 12 nästkommande Januarii, och kommo det

²⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, stora deputationens expeditioner, nr 1.

således därpå an, om ståndet wille ändra detta dess beslut. I öfrigit bad herr talman deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Herr talman anmälde, att statssecreteraren herr baron von Düben woro i förmaket, och begärdt företräde i ett ärende från Hans Kongl. Mai:st.

Wälbemeldte statssecreterare emottogs och infördes på wanligit sätt, och anmälde, att vice praesidenten wid Åbo hofrätt, herr Johan Lagerflycht, som af Hans Kongl. Mai:st af riksens ständers underdånige förslag, blifwit i nåder utnämnd till riksens råd, hade, genom underdånig skrifwelse, undanbedt sig detta ämbetets emottagande. Och som Hans Kongl. Mai:st, i anledning af anförde omständigheter, i nåder bewiljat denne vice praesidentens ansökning, så hade Hans Kongl. Mai:st welat gifwa sådant borgareståndet tillkänna. Och aflemnade herr statssecreteraren vice presidentens insände ansökning, till upläsande, hwaraf befants, att vice presidenten undanbedt sig rådsämbetet, så för dess annalckande höga ålder, som medellöshet.

Herr talman bad herr statssecreteraren, hos Hans Kongl. Mai:st anmäla borgareståndets underdåniga tacksäjelse för den nådigst lemnade under rättelsen i detta ärende, hwarmed herr statssecreteraren afträdde och beledsagades ut.

Herr borgmästaren Malmsten hemstälde, om icke stora deputationens instruction måtte nu företagas till afgjörande, hållandes herr borgmästaren före, att bondeståndet hade den samma redan afgjordt, och wäntade allenast på löparen, att påskrifwa dess resolution.

Herr talman påminte, att åtskillige herrar ledamöter redan rest hem, andre åter ärna resa i dag. De hemreste hafwa fått det löfte, att inga allmänne ärender skola under deras bortowaro företagas, innan den 12 nästkommande Januarii, och som detta wore ett fastställdt beslut, så kunde herr talman icke göra något härwid, så framt ståndet icke unanimiter kunde komma öfwerens att ändra det, och företaga instructionen.

Herr borgmästaren Renhorn: Ståndets beslut bör stå fast, och de hemreste böra niuta ståndets löfte orubbadt till godo. Man säger wäl, att bondeståndet redan afgjordt instructionen för stora deputation. Men därpå twiflar jag så mycket mera, som contrarium är mig af säker man berättadt, dock om än så wore, så hade bondeståndet ändå ingen orsak att klaga, ty hwarken bondeståndet, eller de öfrige stånden, hafwa ännu afgjordt borga-

reståndets extractum protocollī, angående stora deputationen. Och i öfrigit böra wi icke låta twinga oss, att företaga eller afgjöra någre ärender, just då, när de andre stånden behaga, utan när ståndet så godt synes.

Herr talman utkallades och berättade wid återkomsten, det kyrkoherden doctor Celsius, woro såsom deputerad i förmaket, och begärdte, det ståndet behagade företaga och afgjöra stora deputations instruction. Ferierna instunda, och prästeståndets ledamöter hade föresatt sig, att icke resa hem, förr än detta ärende blifwit afgjordt.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wäl ense med herr borgmästaren Renhorn däruti, att de öfrige stånden icke kunna säga, det wi skola företaga och afgjöra ärender, just då dem så behagar. Ståndet äger härutinnan sin fulla frihet. Men att ståndets beslut, angående plenorum uphörande, skall anses för fast, då det allenast af bondeståndet blifwit bifallit, och tu stånd således stadnat emot tu, det finner jag icke, tu wid så fatte omständigheter bör riksdagen continuera i sin activitet. För öfrigit bör jag härwid ärhindra, att ridderskapet och adelen, samt prästeståndet icke sagt, att wi skola afgjöra förewarande ärende, utan allenast begärdt, att ståndet behagade företaga och afgjöra saken. Låtom oss fördenskull härutinnan göra dem nöije. Wi gifwa icke därigenom något bort af vår rätt.

Herr borgmästaren Sacklén: Huru är det möjligt, att wi skola företaga och afgjöra instructionen för en deputation, hwars namn eller gjöromål, wi icke ännu weta? Detta kan ju icke skje, förr än ståndet fått swar på dess extractum protocollī, angående detta ärende. När ståndet däraf inhämtat, hurudan deputationen skall blifwa, då är rätta tiden, att yttra sig öfwer instruction, men icke förr.

Härmed instämde herr borgmästaren Renhorn, med den tillägging, att om ståndets beslut ej gäller för de öfrige stånden, bör det dock gälla för detta ståndet, och följackteligen på intet sätt rubbas.

Herr borgmästaren Schauv hölt före, att det hos de öfrige stånden wore afgjordt, att det skall blifwa en särskild stor deputation. Hwad beslutet, angående plenorum uphörande, beträffar, hade ståndet först resolveradt, att ferierne skulle börjas ifrån Tomasmässodagen. Sedan har ståndet ändrat detta, och sagt, att de skolat taga sin början den 18 i denne månad. Samma dag kom instructionen hit in till ståndet, då begärdtes, att den skulle ligga på bordet. Jag, ock tör hända flere, begärdte, anslag till plenum dagen därpå följande. Låtom oss betäncka, att ärendet är högstangelägit, och att

ingen tid bör försummas, till dess afslutande. Jag menar, att det lærer wara klart nog för hwarjom och enom, att inbrott är skjedt, emot 6 och 7 §§ i regeringsformen, och att sådant icke tol något drögsmål, det läre wi sielfwe lätt finna. För öfrigit när jag ser på prästeståndets utlåtande öfwer 1 § finner jag, att qvaestio legis allenast kommer att företagas, om wi förena oss därmed.

Herr borgmästaren Lange: Saken är af högsta wigt och värde, och wi böra icke betaga våra hemreste ledamöter deras votum därwid. Det är en rättighet, som dem genom ståndets beslut är aldeles förbehållen, i det ståndet förklarar, att icke wilja företaga någre allmänne ärender, utan allenast ståndets egne beswär.

Herr borgmästaren Cervin: Hwad nyss anfördt är, har sin rättighet, så wida icke högst angelägne ärender förefalla, ty då lærer man äga rättighet att hemställa, om icke de skola företagas. Profwas nu förewarande ärende wara sådant, så är jag däremot, men anses det annorlunda, så will jag ock därmed wara nögd.

Herr assessoren Anthonsson: Af rubriquen till instructionen och prästeståndets utlåtande däröfwer, finner jag, att twenne stånd kallat den tillärnade deputationen en särskild stor deputation. Jag är ännu owiss, hwad detta namn will betyda. Man har sagt mig, att bondeståndet will hafwa en stor öppen deputation. Borgareståndet har för dess del faststäldt en stor deputation, sådan som sidstledne riksdag. Lät oss genom en deputation fråga hwad rätta meningen är, så kunna wi sedan efter omständigheterna utlåta oss.

Fiorton deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och berättade ordföranden, hofmarskalcken grefwe Bielke, det ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, för deras delar, beslutit, att icke låta ferierne taga sin början, förr än stora deputationen, genom instruction, blifwit satt i activitet. Ridderskapet och adelen hyste det hopp och förtroende, att borgareståndet lærer likaledes göra ett med de²⁶² öfrige stånden härutinnan, samt således företaga och afgjöra berörde instruction, och sedan afsända löparen till bondeståndet.

Herr talman lät förstå, att detta anmälde ärende woro nu under öfwerläggning, och bad deputerade återbära ståndets hälsning.

²⁶² Upprepat i prot.

Herr borgmästaren Renhorn: Twenne stånd wilja, det deputationen skall ställas i activitet, innan helgdagarne, de öfrige hafwa icke ännu utlåtit sig. Således måste ärendet stadna oafgjordt tills vidare.

Herr rådman Hylphers: Då ståndet fattade dess beslut, angående plenum upphörande, till den 12 nästkommande Januarii, fastställdes tillika, att icke något wanligit anslag till plenum skulle skje, utan allenast anslag för ståndets i staden qwarwarande ledamöter, att sammanträda till beswärens öfwerseende. Som nu icke dess mindre anslag till plenum är skjedt i dag, så kan jag icke se, hwarföre instructionen icke må kunna företagas och afgjöras.

Herr borgmästaren Malmstén: Efter alt utseende tyckes man wilja göra en knut däraf, att hos oss blifwit faststältdt, det inge allmänne ärender skola företagas, ifrån den 17 hujus, till den 12 Januarii nästkommande. Men jag kan ej annat ärhindra mig, än att wid samme tillfälle, blef påmint och afgjordt, att de angelägnaste ärender borde och kunde företagas och afgjöras. Men om ej så wore, så kan jag likwäl icke finna, att ett enda stånd skall kunna sättia riksdagen utur activitet. Och föröfrigit lærer ingen kunna neka, att ju ståndet äger rättighet, att företaga saken, om så godt synes, hwartill jag ock i detta angelägne mål styrker.

Herr borgmästaren Fries: Jag hörer talas mot och med i denne sak. Mig skall det ändteligen wara lika mycket, om saken företages. Men det bör jag likwäl påminna, att ståndet beslutit, och genom extractum protocollis hos de öfrige stånden anmältdt, att ståndet icke wille företaga någre allmänne ärender. Härwid nämdes icke, fast mindre undantogos någre, så kallade angelägnaste ärender, som nu tyckes willja påstås, utan allenast ståndets egne beswär. Därwid bör det ock förblifwa, och det löfte härom, som de bortreste fått, bör ej uphäfwas, ty de hafwa förlitat sig därpå.

Herr talman: Till uplysning om det, som rådmannen Hylphers nyss förut anfördt, angående anslag till plenum i dag, bör jag anmäla, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt ärkebiskoppen och bondeståndets taleman, påstodo herr grefwen och landtmarskalken samt ärkebiskopen, att anslag till plenum i dag skulle skje. Jag swarade, att ehuru ståndet afgjordt, att anslag allenast skulle skje, till allmänna beswärens genomseende, kunde dock anslag skje till plenum, utan att rubba ståndets beslut, som stodo fast, att ej företaga allmänne ärender. För öfrigit har jag mig icke bekandt, som nu will påstås, att någre så kallade

angelägnaste ärender blifwit undantagne ifrån ståndets beslut, angående de öfrige allmänne.

Herr rådman Hanell: Jag kan ej annat finna, än att då ståndet beslutit, det inge allmänna ärender skulle företagas, ifrån den 17 sidstledne i denne månad, till den 12 nästkommande Januarii, är ock tillika afgjort, att detta, såsom ett allmänt ärende skulle hwila.

Herr talman: Ja wisseligen är det afgjort, att blått ståndets beswär skola företagas, detta wisar ståndets extractum protocollit tydeligen, som efter behörig justering, till de öfrige stånden afgådt, och hwaruti ståndet därjämte yttrat sig, att icke wilja ifrån den 17 i denne månad, till den 12 nästkommande Januarii, företaga någre allmänne ärender. Det nu förewarande ärende måste wisseligen begripas under allmänne, fast det icke då specificice blifwit nämt.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Om detta nu förewarande ärende woro af den beskaffenhet, att det kunde hwila, till den 12 nästkommande Januarii, skulle det icke wara mig emot. Men som jag tror, att då saken, angående ferierne, förehades, blef tillika afgjort, att i fall något högt angelägit ärende föreföllo, skulle det företagas och afgjöras, och detta oförnekeligen är högtangelägit, hälst det angår våre grundlagar, så kan jag ej annat finna, än att det bör företagas och avslutas, så mycket hällre, som det allenast är en instruction, hwilcken redan af twänne stånd är afgjord. Och för öfrigit kan jag ej se, att våre hemreste medbröder kunna eller böra, wid så beskaffade omständigheter, tycka illa härom.

Herr borgmästaren Renhorn: Det kommer icke an på att tro, utan att weta wist, och det wet jag säkert, att icke något så kalladt högtangelägit ärende blef undantagit, då saken, angående ferierne, förehades. Detta wittnar ock vårt extractum protocollit.

Herr borgmästaren Kiörning: Som jag håller före, att de hemreste ledamöterne kunna binda händerne på oss, som äro närwarande, att företaga och afgjöra de förefallande så angelägne ärender, som detta är, och jag icke eller tror, att ett eller twänne stånd kunna sättia riksdagen uti inactivitet, så begär jag proposition, om förewarande instruction skall företagas till öfwerseende.

Herr borgmästaren Kock: Det säges i fäfånga, att våre hemreste medbröder skulle binda händerne på oss, om ej det förewarande ärendet afgjöras. Ståndet har sielft bundit sig händerne, genom dess fattade beslut

och gifne löfte, och wi böra hålla ord: Riksdagen kommer derföre icke uti inactivitet, ty ståndet kan företaga beswären, och secreta utskottet och deputationerne kunna lika fult arbeta. Saken säges wara angelägen, men den angår icke frid, icke eller är fienden för dörren. Jag medgifwer, att saken är wigtig, men emedan den är sådan, så böra wi ock få tid, att betäncka oss, och därföre bör han hwila.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Huru kan det sägas, att riksdagen är uti activitet, när man in pleno ej kan företaga annat, än wisse ärender, som i sig sielfwe, äro ståndets enskildte, men icke allmänne, på hwilckas företagande och afgjörande activiteten wärkeligen beror?

Herr talman: Jag har redan yttradt mig, det jag ej kan gjöra något härwid, om icke ståndet behagar unanimiter öfwerenskomma, att företaga saken. Jag kan icke eller nu annat, än upmuntra ståndet till enighet.

Herr borgmästaren Unger: Man har welat påstå, det wi skulle desapointera våre hemreste medbröder, om wi nu skulle företaga och afgjöra instructionen. Men jag kan icke finna, att detta äger någon fast grund. Instructionen war ju redan inkommen till ståndet, och upläst, innan de reste bort. Då begjårdtes, att den skulle ligga på bordet. Men icke kunde jag föreställa mig, ej eller lära de bortreste ledamöter hafwa förestäldt sig, att den skulle hwila oafgjord, till den 12 nästkommande Januarii. Man säger, att det ej är afgjordt, hurudan deputationen skall blifwa. Men jag finner att twänne stånd hafwa gifwit honom namn af en särskild stor deputation, och man har sagt mig, att bondeståndet gjordt det samma.

Herr talman: Det kan ej nekas, att ju de hemreste ledamöter fått det löfte, att alle allmänne ärender skola hwila, till den 12 nästkommande Januarii.

Herr grosshandlaren Clason: Det är sant, att ridderskapet och adelen, samt prästeståndet gifwit deputationen namn af en särskild stor deputation. Men ännu wet man icke, huru bondeståndet yttrat sig. Torde hända, att bondeståndet gådt in med oss, och då stadna tu stånd emot tu, så att ingen expedition kan blifwa däraf.

Herr borgmästaren Schauv: När saken kommer till expeditionsdeputationen, får man nog se, huru stånden utlåtit sig, och jag twiflar icke, det ju deras yttranden blifwa sådane, att de kunna expedieras.

Herr talman: Jag bör ärhindra, att redan nog är discoureradt öfwer detta ärende. Låtom oss nu se till, på hwad sätt det må kunna hjelpas.

Herr borgmästaren Schauv: När detta ärende sidst förehades, och man begärdte, att det skulle ligga på bordet, då ansågs det för wigtigt, och jag, samt tör hända, flere begärte, i anseende därtill, att anslag måtte skie för plenum till dagen därpå följande. Detta skjedde icke. Nu will man åter, att detta ärende skall hwila, in till den 12 nästkommande Januarii. Men hwad är det, som man begär, att det skall ligga på bordet? Jo, det är vår lag, som man will ska hwila. Så tänckte man icke sidstledne riksdag. Man hölt då före med skjäl, att lagen icke borde hwila, utan genast återsättias i dess wärkställighet. Man säger, att saken icke är så angelägen, som frid. Men jag wille hälldre tåla krig och dess beswärligheter, än wara utan lag, och begär jag fördenskull proposition, om icke detta ärende nu genast må företagas.

Herr borgmästaren Renhorn: Den propositionen bör förrut gå, om wi icke skola begära swar af de öfrige stånden, hurudan deputationen skall blifwa.

Herr talman gjorde följande proposition, om instructionen för stora deputationen skall nu i dag företagas till öfwerseende, eller hwila, till den 12 nästkommande Januarii.

Härtill swarades Ja och Nej, och discoursen blef allmän.

Herr talman gjorde åter samme proposition, som nyss förrut, och den beswarades på lika sätt.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag will antaga, denna proposition för god, om förrut fastställes, att emedan redan åtskillige af ståndets electorer äro bortreste, så skola electorerne icke sammanträda, förrän den 12 nästkommande Januarii, till ledamöternes wäljande i stora deputationen.

Häröfwer ropades både Neij och Ja.

Herr talman: Hwad herr borgmästaren Renhorn nu nyss anfördt, förtienar vår upmärksamhet. Någre af ståndets electorer äro bortreste, och således kan icke något wal företagas, innan de återkomma, som skjer den 12 nästkommande Januarii. Jag önskar, att ståndet måtte kunna förena sig härom, att ledamöternes wal ej skall företagas förr än nyss sagt är, och att instructionen må, emedan klockan är redan öfwer tu, hwila till nästkommande måndag.

Härpå swarades både Ja och Neij.

Herr borgmästaren Cervin: Jag anser det för afgjordt, att secrete utskottets och secreta deputationens ledamöter skola gå in uti denna tillämnade

deputationen. Som nu detta står fast, så kunna desse, i händelse af deputationen skulle sättias, genast infinna sig. De öfrige kunna wäljas, när de bortreste electorene återkomma. Jag har tillföre sagt, att jag på intet sätt will hindra ståndets activitet, och jag tror, att det icke eller bör skje af androm.

Herr talman gjorde den proposition, om instructionen skall företagas i dag eller icke.

Härtill swarades åter Ja och Nej.

Och herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Wi böra så mycket mera hålla ord för våre hemreste medbröder, som saken icke fordrar större skyndsamhet, än att den wäl kan hwila, till dess de å den utsatte tiden återkomma. Det ser så ut, som man mera frågade efter ridderskapets och adelns, samt prästeståndets behag, än efter ståndets faststälde beslut. Men jag frågar ej därefter, och ståndet bör icke eller låta imponera eller twinga sig, ty detta strider emot ståndets lika ägande makt.

Herr borgmästaren Malmstén: Saken är redan nog ventilerad, och all vidare discours är onödig. Herr talman har redan förrut gjordt flere rigtige propositioner efter riksdagsordningen. De äro beswarade med Ja och Nej. Således är votering nödig, om wi skola komma ifrån detta ärende.

Åtskillige andre herrar ledamöter förenade sig härmed.

I anledning häraf gjorde herr talman följande proposition: om instructionen för stora deputationen skall i dag företagas, och afgjöras, eller hwila, till den 12 nästkommande Januarii.

Men herr borgmästaren Renhorn, tillika med flere påminte häremot, att tiden wore redan alt för mycket liden, till att kunna i dag afgjöra instructionen.

En ock annan föreslog, att saken måtte hwila, till nästkommande måndag, och häröfwer begjardtes proposition.

Herr talman inrättade propositionen på följande sätt: om instructionen skall företagas och afgjöras nästkommande måndag, eller hwila till den 12 nästkommande Januarii. Den som skrifwer Ja, will, att berörde instruction skall företagas och afgjöras nästinstundande måndag, den som skrifwer Nej, will, att densamma skall hwila, till den 12 nästkommande Januarii.

Propositionen uplästes utur protocollet, och godkjändes, hwarefter ståndet skred till votering.

Sedlarne insamlades och öppnades, och befants, att 27 röster warit för Ja, och 35 för Neij.

Klockan war redan half tre, och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 22 December

S.d. Anmaldte herr talman, sig i går eftermiddagen hafwa warit hindrad af en begravnings biwistande, att sammanträda med herr grefwen och landmarskallcken och de öfrige talemännen, hwarföre herr talman hade anmodat herrar borgmästarne Schultén och Renhorn, att i dess ställe biwista detta sammanträde, begärandes herr talemannen, att de nu wille berätta hwad som förefallit.

Herr borgmästaren Renhorn gaf wid handen, att ärendet angående stora deputation, hade förewarit uti detta sammanträde, hwarwid herrar borgmästarne hade anmaldt i hwad slut och för hwad orsak ståndet stadnat, angående instructionen för berörde deputation, och, att i anledning häraf, öfwerenskommit wore, det borgareståndet måtte skicka i dag en deputation till de öfrige respective stånden, och låta dem weta dess tanckar. Och som härtill lærer behöfwat ett extractum protocoll, så hade herr borgmästaren ett sådant författat.

Berörde extractum protocoll uplästes och bifölls, lydande sålunda:²⁶³

S.d. I anledning af högloflige ridderskapets och adelens, samt hög-wördige prästeståndets gjorde wänlige föreställning, om angelägenheten, att instructionen, för den faststaldte stora deputationen, måtte blifwa öfwersedd, har ståndet förehaft den samma, men befunnit, att de öfrige respective stånden ännu icke hunnit sig yttra, öfwer ståndets protocollutdrag af den 15 i denne månad, rörande denne deputations rätta namn, och att derföre swårdt wore, sig dessförinnan öfwer instructionen fullkommeligen utlåta.

Ståndet förwäntar således däröfwer de öfrige respective ståndens behagelige utlåtande.

Medlertid, och som borgareståndet icke mindre, än de öfrige respective stånden funnit nödwändigheten kräfwa, att lagarnes helg blifwer bibehållen och stadgad, will ståndet öfwerse instructionen och

²⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 41.

utse deputationens ledamöter, så att deputationen, den 12 nästkommande Januarii, kan sammanträda, på det att ståndet häruti, så wäl, som wid alla tillfällen, då det allmännas wäl kan befordras, må kunna å daga lägga dess wanliga ömhet och nit, att uti ett så nyttigt ändamål, sörja för rikets säkerhet. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Herr grosshandlaren Clason: Prästeståndet har, genom dess deputerade anmält, att berörde stånd öfwerenskommit om ledamöterna i stora deputationen, på samme sätt, som sidstledne riksdag. Då bestod prästeståndet af en och femtjo ledamöter, och den ene, som war öfwer feck sittia med i deputationen. Nu säges prästeståndets ledamöters antal wara femtiosex. Om desse alle skola inlåtas i deputationen, tyckes ridderskapet och adelen wälja 112 och de öfrige stånden ett lika antal, som prästeståndet, ty jag kan icke finna hwarföre prästeståndet skall kunna tillwälla sig den rättigheten, framför andre stånden, att härutinnan nyttia någon särskild författning, hwarföre jag ock håller nödigt, att detta anmäles i sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, på det något wist slut må kunna fattas, huru härmed förfaras bör.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila, till dess deputationen framdeles kommer att sättias.

Herr talman anmälde, att herr borgmästaren Gadd ifrån Schiöfde wore nu ankommen, och begärdt företräde, att få upwisa dess riksdagsfullmagt, för berörde stad.

En ock annan af ståndets herrar ledamöter höllo före, att härwid wore åtskilligt, att påminna, och att fullmagten fördenskull borde remitteras till herrar deputerade.

Ståndet fant godt att lämna härtill dess bifall.

Hwarefter herr borgmästaren Gadd inkallades, och aflemnade dess fullmagt, som uplästes.

Sedan fullmagten war upläst, kundgjorde herr talmannen herr borgmästaren Gadd, ståndets nyss förrut fattade beslut, och herr borgmästaren Gadd afträdde.

Herr talmannen gaf wid handen, att ståndets i dag justerade extractum protocolli, wore nu färdigt renskrifwit, och att fördenskull nödigt wore, att det samme, genom en deputation, måtte till de öfrige stånden aflemnas.

Ståndet fant godt, att denna deputation skulle bestå af tolf ledamöter, och herr borgmästaren Renhorn anmodades att föra ordet.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af ståndets beswär, som ses af protocollet i allmänna beswärstomen.²⁶⁴

Ståndets deputerade kommo åter och berättade ordföranden herr borgmästaren Renhorn, att deputerade warit först hos ridderskapet och adelen, sedan hos bondeståndet, och sidst hos prästeståndet, och hade deputerade på alle ställen blifwit wäl emottagne, hwarjämte de öfrige stånden hade betygat deras goda nöije öfwer ståndets yttrande.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi hafwe nu lofwat instructionen för stora deputationen färdig, till den 12 nästkommande Januarii, men som de bortreste ledamöterne icke lära komma tillbaka, förr än till nyss berörde dag, i följe af ståndets beslut, så är frågan, huru wi skola upfylla vår lofwen. I synnerhet lærer blifwa swårt att wälja ledamöter, så länge någre af ståndets electorer äro borta.

Herr talman: Härom kan ståndet framdeles öfwerenskomma, hwilcket ock ståndet samtyckte.

Fjorton deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmälldes och infördes. Ordföranden, capitainen grefwe Leijonstedt, gaf wid handen, att sedan borgareståndet i dag, genom dess extractum protocoll,²⁶⁵ förklarar sig wilja företaga och afgjöra stora deputationens instruction,²⁶⁶ till den 12 nästkommande Januarii, så hade ridderskapet och adelen härwid icke något vidare att påminna. Härhos hade deputerade in commissis att förklara, det deputationen må blifwa en stor särskild deputation, hwilcket ock rubriqven till den projecterade instructionen utwisar. Hwad för öfrigit ferierne beträffar, så bifölle ridderskapet och adelen, att de måge i morgon taga deras början och continuera, till den 12 Januarii nästkommande.

Herr talman tackade för de lemnade underrättelser, samt yttrade sig därhos, att det ej annat kunde, än wara ståndet kärt och angenämt, att detta ärendet stadnat i wänlighet och förtroende, försäkrandes herr talman, att ståndet icke lærer underlåta, att efterkomma det, som lofwat är.

Deputerade afträdde.

²⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 41. Se ovan vid not 263.

²⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, nr 1.

Uplästes ett af herr inspectoren Lexell inlemnadt pro memoria,²⁶⁷ angående någon del och disposition, som landshöfdingen i Åbo Jeremias von Wallén skall, emot landshöfdingar och stadens rättigheter, hafwa tagit, wid sidsta borgmästarewal uti berörde stad.

Ståndet fant godt, att hänskiuta detta memorial till herrar deputerade, och h:r borgmästaren Renhorn emottog det samma.

Herr rådman Hanell och en annan ledamot deputerades till ridderskapet och adelen, att påminna och begära, det ståndets extractum protocoll,²⁶⁸ angående frihet till salubränning, för städerne Stockholm, Götheborg och Carlsrona, måtte företagas och afgjöras.

Tolf deputerade från prästeståndet ankommo, och yttrade sig ordföranden, doctor Hallenius, det prästeståndets fägnad öfwer borgareståndets i dag genom extractum protocoll anmälde beslut,²⁶⁹ angående stora deputationen, hade warit så mycket större, som prästeståndet fått höra af deputerade från ridderskapet och adelen, att nyss berörde stånd sig därmed för enat, och hade prästeståndet fördenskull icke underlåta welat, att wid handen gifwa, det prästeståndet instämmer härmed, samt förklarar dess mening wara, att deputationen må blifwa en särskild stor deputation. Fridsens Gud han lede alles våra hjertan, till enighet, och inbördes förtroende, att wi därmedelst måge kunna upbyggja rikets wäl och säkerhet. Och som wi i dag på någon tid slute våre allmänne sammanträden, så önskar prästeståndet all ymnig lycka och wälsignelse af högdene, till den instundande juhlehögtiden, samt att wi åter med hälsa i fägnessamt tillstånd måge få råkas, och börja arbetet.

Herr talmannen betygade ståndets fägnad däröfwer, att prästeståndet behagat förena sig med borgareståndets yttrade tanckar, samt försäkrade, att ståndet icke lärer underlåta, att efterkomma hwad det lofwat. I öfrigit önska de herr talmannen prästeståndet, lycka och wälsignelse till de instundande ferier, och bad deputerade förmåla ståndets tienstwänliga hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, bergsmannen Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft borgarestån-

²⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 151.

²⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 35. Se ovan vid not 204.

²⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 41. Se ovan vid not 263.

dets i dag aflemnade extractum protocolli,²⁷⁰ angående stora deputationen, och sig dermed förenat, dock således, att deputationen må blifwa en särskild stor deputation. Och som ferierne nu komma att taga sin början och bestånd, till den utsatte tiden, så hade bondeståndet icke welat underlåta, att aflägga dess trogne önskan till en frögdefull juhlehögtid.

Herr talman: Det fågnar borgareståndet ganska mycket, att samtelige respective stånden fått sluta gjöromålen i detta till ända löpande åhr, uti enighet och förtroende. Den högste Guden gifwe än vidare sin nåd och wälsignelse därtill, och att wi med hälsa och nöije åter måge få råkas, samt fortsättia riksdagsarbetet.

Deputerade afträdde.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1760 den 24 December

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog flere tillärnade §§ af ståndets allmänna beswär, som ses af notarien Ahlmarks däröfwer förde protocoll, i allmänna beswårstomen.²⁷¹

Hwarefter ståndet skilldes åt.

Åhr 1760 den 29 December

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af ståndets beswär, som ses af protocollet i allmänna beswårstomen.

Hwarmed ståndet skilldes åt.

Åhr 1761 den 7 Januarii

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af ståndets allmänna beswär, som ses af notarien Ahlmarks protocoll i allmänna beswårstomen.

Och ståndet åtskilldes.

²⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 41. Se ovan vid not 263.

²⁷¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

Åhr 1761 den 10 Januarii

S.d. Justerades protocollerne för den 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25 och 27 October sidstledne.

Herr talman anmaldte, det herr talman i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige respective talemännen, låtit förstå, det ståndet icke ännu medhunnit, att urskilja städernes allmänne ifrån de enskildte beswären, och att ståndet således wore föranlåtitt, att begära prolongation på terminen till desse beswärs inlemnande uti urskillningsdeputationen. Häröfwer hade wäl då något blifwit discoureradt, men icke något wist slut fattadt. Dock hade herr talman så mycket kunnat märka, att ärkebiskopen och bondeståndets taleman icke warit häremot. Och som herr talman klockan half 12 kommo att sammanträda, med herr grefwen och landtmarskalcken och de öfrige talemännen, wille herr talman föredraga detta ärende å nyo. Det wore fördenskull nödigt, att ståndet nu kommo öfwerens, huru lång tid ännu skulle begäras? Och ståndet fant godt, att prolongation måtte begäras till innewarande månads slut.

Herr talman yttrade sig vidare: Af de nu justerade protocoller har jag förmärkt, att widlyftige öfwerläggningar förefallit öfwer någre ärender, som likwäl afstadnat, utan att blifwa bragte till något wist slut. Såsom öfwerläggningen, angående riksdagscerimoniellet, angående en förordning till skillnad emellan stads- och landtmannanärningar, och angående en kortare method till riksdagsärendernes expedierande. Och som desse afstadnade, men likwäl angelägne ärender alldeles kunde bortglömas, funno herr talman nödigt, att en förteckning öfwer sådane afstadnade mål må hållas, och ligga på bordet till hands hwar plenidag.

Ståndet fant jämwäl nödigt, att detta måtte skje, och anbefaldtes secreteraren att härom draga försorg.

Herr handelsman Bagge anmaldte, att, i anledning af den utkomne förordningen, angående husbehofsbränningen, hade i Gjötheborgs stad, icke allenast ståndspersoner, utan ock andre, ja ända till gemene arbetskarlar börjat bränna brännewin, och redan drifwit det så högt, att om icke något botemedel snart däremot widtages, lærer missbruket gå så långt, att all senare författning blifwer fåfång.

Herr talman: Så går det jämwäl till här i Stockholm, och jag twiflar icke, att ju samme missbruk föröfwas i Carlsrona, och will jag fördenskull tala härom med herr grefwen och landtmarskalcken, samt begära, det han wille

förmå ridderskapet och adelen, att företaga och afgjöra ståndets extractum protocollii, angående salubränningen för städerna Stockholm, Götheborg och Carlsrona.

Herr rådman Hylphers yttrade sig, att som städernes inwånare bränna till husbehof, utan att betala någon accis, eller wara underkastade någon bewakning, så saknar icke allenast kronan dess inkomst, utan kan därhos ej annat skje, än att flere missbruk skola förelöpa.

I anledning häraf förestaldte herr borgmästaren Cervin, det nödigt wore, att herr talman måtte anmodas, att, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige talemännen, påminna om nödwändigheten af bewilningsdeputationens förordnande, ju förr dess hällre.

Ståndet förenade sig härmed.

Herr borgmästaren Schauv: Ståndet har, genom dess deputerade hos de öfrige respective stånden, lofwat, att wilja afgjöra instructionen för särskildta stora deputationen, till den 12 i denne månad, på det berörde deputation, nyss nämde dag, må kunna sammanträda. Och som allenast morgondagen, som är söndag, återstår, så hemställer jag, om icke berörde instruction må företagas och afgjöras.

Efter någon discours, hwarwid i åtancka kom, att ståndet genom vötering hade beslutit, att merberörde instruction icke skulle afgjöras, förr än den 12 i denne månad, på hwilcke beslut de ännu bortowarande ståndets ledamöter sig förlitat, så förenade sig ståndet, att uppskjuta detta ärende till nyss berörde dag. Och på det ståndet då så mycket snarare må kunna afgjöra detta mål, faststaldtes härhos, att anslag för ståndet skall skje till klockan åtta, och detta ärende då först och framför andre företagas och afslutas.

Hwarjämte anbefaldtes, att anslag skall skje för ståndets herrar electorer till klockan 7 berörde dag, att wälja de återstående ledamöter till särskildta stora deputationen.

Skildes åt.

Åhr 1761 den 12 Januarii

S.d. Herr talman gaf wid handen, det herr talman, i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, hade, i anledning af ståndets begäran, anmaldt, det för ståndet nödigt wore, att tiden, till beswärens ingifwande i urskillningsdeputationen, måtte förlängas. Hwarwid herr talman hade förestäldt de orsaker, som hittils hindrat ståndet, att urskilja allmänne beswären ifrån städernes enskildte. Häremot hade ingen särdeles påminnelse blifwit gjord, utan hade herr grefwen och landtmarskallken begärt, att extractum protocolli härom måtte ifrån ståndet utfärdas, så wille herr grefwen och landtmarskallcken det samma föredraga, hwarmed de öfrige talemännen instämt, och därhos låtit märka, det de icke twiflade, det ju ståndets begäran winner bifall, och som secreteraren detta extractum protocolli nu hade författadt, så hemstälde herr talman, om icke det samme måtte justeras och afgå.

Nyss berörde extractum protocolli uplästes och bifölls, och lydde sålunda:²⁷²

S.d. Som borgareståndet, hindradt af flere förefallne omständigheter, icke ännu hunnit urskilja alle städernes enskildte ifrån ståndets allmänne beswär, så har ståndet funnit sig föranlåt, att hos de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen anmäla det nödigt wara will, att terminen för desse beswärs inlemnande uti urskillningsdeputationen må prolongeras till slutet af innewarande månad.

Herr talman hemstälde vidare, om icke ståndet, efter öfwerenskommelse sidsta plenidag, nu behagade företaga stora särskildta deputationens instruction²⁷³ till öfwerseende.

Ståndet förklarade sig härtill beredwilligt, och

1 § af denne projecterade instruction uplästes, tillika med prästeståndets därwid gjorda ändring,

2 § uplästes,

3 § uplästes likaledes,

4 uplästes, samt prästeståndets tilläggning därwid.

²⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 42.

²⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, stora deputationens expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag kan ej underlåta att påminna, det ridderskapets och adelens project till 1 §, är författadt i nog widsträckt ordalag, som kunna gifwa deputationen anledning, att gå in uti sådane mål, som icke dit, utan, enligt riksdagsordningen, höra till secreta utskottet, och som denne grundlag ej bör rubbas, och secreta utskottets gjöromål ej böra dragas därifrån, alldraminst, sedan secreta utskottet är waladt, och redan, efter dess undfångne instruction, ifrån riksdagens början arbetadt, så håller jag före wara bäst, att prästeståndets gjorda ändring wid 1 § må bifallas. Hwarwid likwäl nödigt wara lærer, att göra följande tillägning: *Dock så, att denna pröfning ej må sträcka sig till det, som riksdagsordningen, uti 13 § och 18 § stadgar, höra under secreta utskottets bepröfwande.*

Herr borgmästaren Renhorn fortfor vidare: Slutmeningen af andra § är något mörk, och tyckes fördenskull, i stället för de orden, *och brott däremot*, för tydelighetens skull böra sättas, *samt hwad brott däremot begångne äro.*

Wid 3 § war intet något att påminna.

Men wid 4 § hölt herr borgmästaren Renhorn före, att den samme kunde bifallas, med prästeståndets gjorda tillägning, dock således, att den ändring, för tydelighetens skull, uti denna sednare gjordes, att i stället för orden, *flere under riksdagen till existerande qvaestiones legis*, sättes: *flere under denne riksdag sig yppande qvaestiones legis, som rättelse fordra.*

Herr borgmästaren Schauv: Som de nu anförde anmärkningar göra §§ tydeligare, så lærer icke något vidare wara därwid att påminna.

Åtskillige andre herrar ledamöter yttrade sig i samme mening.

Och i anledning häraf, begjardte herr borgmästaren Renhorn tillstånd, att få upläsa de af honom författade §§, hwaruti de föreslagne tillägningar och ändringar blifwit införde.

Detta bewiljades och skjedde.

Proposition begärdtes.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har icke något att påminna wid de öfrige af desse projecterade §§. Men wid den 1 § kan jag icke underlåta, att göra den anmärkning, att dess början tyckes lika som wilja ställa grundlagen i qvaestion, mede[1]st de orden, *om krig kan börjas och fortsättas, utan riksens ständers sammankallande*, då likwäl alldrig något det ringaste twifwelsmål härwid bör eller kan äga rum, att ju grundlagen är tydelig och klar, det krig icke kan börjas eller fortsättas, utan riksens ständers wettskap och lemnade bifall.

Herr borgmästaren Renhorn: Här kan aldrig, i anledning af denne §, blifwa någon qvaestion, om grundlagen är tydelig i detta mål. Dess tydelighet är oss allom noggsamt bekandt, men emedan något förefallit, som emot lagen är stridande, så måste ju deputationen yttra sig om lagens tydelighet, och annan betydelse har det ordet *om* icke här.

Härmed förenade sig åtskillige andre herrar ledamöter, och begärde proposition.

I anledning häraf hemställdte herr talman, om icke ståndet behagade bifalla de nyss förrut af herr borgmästaren Renhorn upläste §§, till instruction för stora särskildta deputationen.

Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Herr talman: I sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken, gjorde jag, uppå handelsman Bagges begäran, sidste plenidag, föreställning om angelägenheten, att ståndets extractum protocolli, angående salubrännningen för städerne Stockholm, Gjötheborg och Carlsrona, måtte företagas och afgjöras, hwaröfwer herr grefwen och landtmarskalken yttrade sig, att detta mål wäl en gång warit före, men afstadnat, dock om ståndet behagade, genom extractum protocolli, påminna därom, wille herr grefwen och landtmarskalken tillse, att saken kunde hjälpas till slut. I anledning häraf hade secreteraren författat extractum protocolli, hwilcket, om ståndet behagade, nu kunde justeras och sedan afgå.

Detta extractum protocolli uplästes och bifölls, lydande, som följer:²⁷⁴

S.d. Anmälldtes, att, sedan förbudet emot brännewinsbrännande till husbehof i städerne blifwit uphäfwit, hafwa inwånarne jämwäl i städerne Stockholm, Götheborg och Carlsrona, hwaräst qwarntullen är förordnad, och husbehofsbränning ifrån långliga tider icke blifwit nyttiad, ja ända intill arbetskarlar och sådane, som alldrig till brännewinsbrännande warit berättigade, likwäl af den utkomne kongl. förordningen tagit sig anledning, att bränna brännewin. Och som detta ej annat kan, än åstadkomma mångfaldige oredor, samt ett alt för drygt ödande på spannemål, men berörde städers bryggareämbeten sig åtagit, att, emot wiss afgift, eller den som framdeles kan warda stadgad, för hwarje tunna af det quantum spannemål, som bewiljad blifwer, under bewakning bränna brännewin till salu, hwarigenom berörde oredor icke allenast kunna häfwas, utan ock cronan ärhålla dess till-

²⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 43.

ständiga inkomst, så pröfwade borgareståndet angelägit, att det hos högloflige ridderskapet och adelen anmäla, med hörsam begäran, det behagade högloflige ridderskapet och adelen, ju förr dess hällre, företaga och afgjöra ståndets, under den 11 sidstledne December, aflemnade extractum protocoll i detta mål. Gjörandes sig ståndet, så mycket säkrare hopp, om bifall härutinnan, som de öfrige respective stånden redan förr detta deras samtycke därtill lemnadt.

Uppå gjord föreställning af herr talman, fant ståndet godt, att åtta deputerade måtte afgå till de öfrige respective stånden, med ståndets yttrande, angående stora särskildta deputationens instruction, och anmodades herr assessoren Anthonsson, att härwid föra ordet, hwilcket han sig åtog. Ståndet fant härhos gådt, att deputerade måtte wid detta tillfälle jämwäl taga med sig och aflemna ståndets extractum protocoll, angående prolongation för beswärens ingifwande uti urskillningsdeputationen.

Ståndets deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog flere §§ af ståndets tillämnade allmänne beswär, hwilcket ses af protocollet i allmänna beswärstomen.²⁷⁵

Herrar deputerade återkommo, och berättade ordföranden herr assessoren Anthonsson, att deputerade warit hos bondeståndet, och därstädes aflemnadt ståndets yttrande, angående instructionen för stora särskildta deputationen, tillika med extractum protocoll, angående prolongation för beswärens ingifwande i urskillningen, och hade deputerade fått det swar, att bondeståndet icke lærer underlåta, att foga sig till borgareståndets nöije. För öfrigit gaf herr assessoren wid handen, att ridderskapet och adelen, samt prästeståndet icke ännu kommit tillsammans, och hade deputerade således icke nu kunnat hos dem uträtta deras ärende, men wille gjöra det närmare middagen.

Continuerades med allmänna beswärens föredragande af herr borgmästaren Johan Boberg, som ses af protocollet i allmänna beswärstomen.²⁷⁶

Herr assessoren Anthonsson tillika med herrar deputerade återkommo, med berättelse, att de nu aflagt deras ärende hos ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, och hade berörde stånd wäl icke något yttrat sig, öfwer ståndets tanckar, angående instructionen för stora särskildta deputationen.

²⁷⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁷⁶ Ibid.

Men hwad prolongationen för beswären beträffar, hade de låtit märka, att den utan swårighet lærer bifallas.

Twänne deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och anmälde ordföranden, Jon Mårtensson ifrån Calmare län, att bondeståndet förehaft och bifallit detta ståndets extractum protocoll²⁷⁷ angående prolongation för beswären, och uti ärendet, angående stora särskildta deputationens instruction, således jämkat sig, att expedition kunde skje.

Herr talman tackade för underrättelsen, och bad deputerade anmäla ståndets hälsning tillbaka.

Desse deputerade afträdde.

Herr talman ärhindrade, att stora särskildta deputationen borde sammanträda i dag, klockan 12, och som den stunden nu snart wore inne, så wore ock nödigt, att herrar electorernes förteckning på ståndets ledamöter uti berörde deputation, utom secreta utskottets och secreta deputationens ledamöter, nu måtte öppnas.

Berörde förteckning inlemnades af herr grosshandlaren Clason,²⁷⁸ samt uplästes, och wore följande herrar ledamöter däruti nämde:

herr åldermannen Moses Holtz,
herr rådman Caspar Abraham Hanell,
herr rådman Gerhard Backman,
herr handelsman Jacob Tottie,
herr borgmästaren Anders Wiggman,
herr rådman Nils Burtz,
herr borgmästaren Eric Kihlman,
herr handelsmannen Hans Lindstedt,
herr assessoren Reinhold Anthonsson,
herr fabriqveuren Philip Langlett,
herr borgmästaren Johan Sundblad,
herr borgmästaren Johan Torsk,
herr rådman Eric Haeggeroth,
herr borgmästaren Lars Sacklén,
herr borgmästaren Johan Eek,
herr borgmästaren Anders Lönbohm,

²⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 42.

²⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 44.

herr borgmästaren Johan Brunsell,
herr borgmästaren Nils Wetterblad,
herr rådman Pehr Anthon Pihlson.

Härwid yppade sig wäl någon discours, om icke ståndets ledamöter borde gå en corps i procession neder till stora deputationen. Men som häremot ärhindrades, att sådant icke skjedt sidstledne riksdag, så wore det ock nu onödigt.

Ståndet skilldes åt.

Åhr 1761 den 15 Januarii

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog och justerade åtskillige tillärnad[e] §§ af ståndets allmänna beswär, som ses i protocollet i allmänna beswärstomen.²⁷⁹

Ståndets secreterare anmälte det riksdagsfullmäktigen för staden Söderhamn, herr rådmannen Stenbit, genom bref gifwit wid handen, att han wore plågad af gikt, och fördenskull icke kunnat infinna sig i ståndet, inom den förelagde tiden.

Uplästes ett af herr assessoren Anthonsson inlemnad memorial,²⁸⁰ med anhållan, det staden Carlstad, som år 17[52] af wåld aldeles blef i aska lagd, måtte utom det understöd, som berörde stad redan af Kongl. Mai:st, till publicke byggnader, undfått, hugnas med flere frihetsår, och tillstånd, att genom stamböcker i städerne insamla medel, samt dess utom niuta samme förmåner, som för staden Borgo blifwit bewiljade.

Herr borgmästaren Sacklén: Jag tillstår gjerna, att det nu anförde ärende är ömt, och att Carlstads inwånare förtiena medlidande, men mig tycker, att ansökningen går för långt. Om så skall gå, lærer flera kunna anmäla sig, och äga goda skjäl därtill, såsom staden ²⁸¹ hwilcken twenne gånger af ryssarne blifwit förstörd.

Herr rådman Hanqvist: Jag skall gjerna se, att staden Carlstad må kunna hielpas, uti denna dess ansökning, och håller härhos före, att detta ärende

²⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁸⁰ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 48, men memorialet ligger ej där.

²⁸¹ Tomrum i protokoll.

till den ändan, må remitteras till wisse deputerade, som kunna taga omständigheterna under öfwerwägande, så wäl hwad Carlstad angår, som staden Schenninge, samt sedan inkomma till ståndet med förslag, huru desse olycklige städer må kunna understödjas.

Herr borgmästaren Unger anmälde, det han blifwit anmodad, att, i följe af den hos ståndet förhafde öfwerläggningen, huru staden Borgo måtte kunna uphielpas, författa det extractum protocoll, som till de öfrige stånden kommer att afgå härom, hemställandes, om icke detta extractum protocoll måtte nu upläsas.

Detta bewiljades och berörde protocollutdrag uplästes, samt jämnkades och bifölls, lydande som följer:²⁸²

S.d. Hos borgareståndet hafwer en dess ledamot, riksdagsfullmäktigen för Borgo stad, borgmästaren Gabriel Hagerdt, uti ingifwit memorial ganska bewekeligen andragit, huru som bemelte stad, den 11 Junii förledit år, klockan emellan 5 och 11 föremiddagen, genom en upkommen olyckelig wädeld, till två tredjedelar blifwit i aska lagd, i det 200 hus och gårdar, med alt det förmögnaste borgerskapets lösa och rörliga egendom, aldeles afbrunnit, hwarwid någre menniskjor genast omkommit, och andre blifwit så skadade, att de kårt derefter med döden afgått.

Wid den undersökning, som häröfwer anställd blifwit, har icke allenast utrönt och befunnits, att elden, utan någons förwällande och wangömmo, kommit lös, utan ock, att förlusten på borgerskapets lösa och fasta egendom, enligt de under eds pligt till magistraten afgifne förteckningar, bestiger sig till inemot 4 tunnor guld, eller 400 000 d:r silfwermynt, utom de publicque husen, jämte hwilecka stadens enskildte cassor och medel åtgått.

I anseende härtill, och som rikets tillstånd är sådant, att föga hielp och undsättning för denne olyckelige staden af kronans förråd skall kunna förwäntas, hwaraf likwäl andre, uti lika ömkanswärd belägenhet iråkade städer, sig för detta hugna fått, så anhåller bemelte borgmästare och riksdagsfullmäktig, om borgareståndets föreskrift till de öfrige respective stånden, om sådane medels widtagande, hwarigenom Borgo stad måtte någorlunda sättias i stånd, att åter kunna tänckia på dess upbyggande, samt börja dess förra handtering och rörelse.

²⁸² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 45.

Borgareståndet har sådant uti ömsint behiertande tagit, och befunnit, att denna staden så mycket mer förtienar, riksens höglofl. ständers medlijdande, och den prisvärda omwårdnad, flere dylike förolyckade städer förrut fått, som densamma, änskiönt han, innom en mansålder, flere gånger måst undergå det bedröfweliga öde, att af en wåldsam och tyrannisk fiende förstöras, likwäl under fredslugnet så förkofrat sig, att han, före denna sidsta olyckan, kunde anses som någorlunda förmögen och treflig, samt såsom den där både med nyttig handelsrörelse och fabriqveshandtering tiente det allmänna, hwaraf den anseeliga myckenhet af tärande waror och tillwärkningar af flere delar, som årligen kommit ifrån denna staden, till med undersåtares behof, lämna tillräckelige wedermälen.

Borgareståndet har derföre trodt, det allmänna bästa fordra, att meranämnde stad återuphjelpas utur dess förfallne tillstånd, och fördenskull, för egen del, welat åtaga sig, att af hwarje förmögnare matlag i alla städerna i riket, dem undantagande, som i nästledne år undergått samma öde, till Borgo stad innewarande år betala 8 öre silfwermynt, och af de minst förmögne 4 öre silf:rmt, hwarjämte det äfwen skall wara staden tillåtitt, att medelst stamböcker insamla, hwad vidare städerna härtill kunna och wilja bidraga.

Men som borgareståndet nogsamtt förutser, att hwad härigenom kan insamlas, på långt när icke blifwer tillräckeligit, till skadans ärsättande, och stadens förhielpande i det stånd, hwaruti den före branden sig befan, så har borgareståndet ej underlåta bordt, att till de öfrige respectiue ståndens öma behiertande hörsamt,ienst- och wänligen anmäla, om icke de äfwen behagade åtaga sig tre öre silfwermynts afgift af hwarje matlag, att till Borgo stad innewarande åhr utgjöra, samt äfwen lemna sitt benägna bifall därtill, att, till de publiques husens återupbyggande, höglofl. secreta utskottet måtte updragas, att utse någon efter skadan och förlusten lempad penningesumma.

Herr assessoren Anthonsson: Jag gör mig det wördsamme hopp, att ståndet täckes lika ömsint, som för Borgo stad nu skjedt, behiärta den olycka, som Carlstad öfwergådt, och således gunstigt bifalla min gjorde ansökning.

Herr handelsmannen Bagge: Som Giötheborgs stad jämwäl lidit af wåldeld, och åtskillige, wid gatornes och andre platsers reglerande, mistat deras tomter, så förbehåller jag mig, att staden må befrias, för sådane utgifter, som nu projecterade äro.

Herr talman hemställdte, till ståndets godtfinnande, huru Carlstad måtte kunna hjälpas. Ansökningen woro, att få flere frihetsår, att få tillstånd till medels insamlande, genom stamböcker, och att ärhålla för öfrigit samma understöd, som nu för Borgo bewiljad blifwit.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Staden Carlstad har hel och hållen blifwit lagd i aska, och jag kan nogsamnt finna, att dess inwånare ännu på lång tid lära känna tyngden af deras olycka, således är det aldeles billigt, att de hjälpas, så mycket gjörligit är. Så länge jag har en styfwer, will jag gärna gifwa med mig till sådane behof, och tror jag, att ingen lærer giöra swårighet häremot, om städerne blifwa förwissade, att enär olycka träffar dem, få niuta samma förmån och understöd.

Herr borgmästaren Cervin: Ehuru gärna jag wille, kan jag dock icke gå in uti någon personelle taxering, så länge icke någon wiss allmän författning i detta mål blifwer gjord. Men om ståndet behagar widtaga någon sådan författning, som nyss sagt är och detta ärende hwilar, tills detta skjedt, kan Carlstad sedan hjälpas, så wäl som andre efter omständigheterna.

Herr borgmästaren Brunsell: Den skada och förlust, som staden Carlstad lidit är större, än att den på lång tid ännu kan återwinnas. Dess olycklige inwånare hafwa icke allenast måst se deras wälbygde hus och gårdar läggas i aska, utan ock större delen af deras husgeråd och wahror undergå samma öde. Carlstad har alltid warit ansedd för den förnämsta staden, eller såsom hufwudstaden i Wermeland, hwarifrån det kringliggande landet undfått alt nöijaktigt understöd i sine behof. Men på någre timmar war staden borta, och dess inwånare försatte uti yttersta elände. Hwad kan då vara billigare, än att desse olycklige understödjas på det sätt, som nu ansökningen gjord är? Jag tror, att hwar och en ibland oss lærer ändå finna, att understödet icke kan blifwa på långt när tillräckeligit, att hjälpa det angelägnaste, fast mindre, att uphjelpa staden i dess förra stånd.

Herr rådman Hylphers: Mig skall det icke wara emot, om ståndet kan finna utwäg, till staden Carlstads hjälp. Men härwid påminner jag mig något, som bör rättas, nemligen, att zegeuner och andre, som säga sig tiggas för christne slafwar i Turkiet, ej måge få, som hittils skjedt, stryka kring landet, och samla penningar, som de föra utur riket.

Herr borgmästaren Renhorn: Den anförde påminnelsen är alldeles riktig, och detta missbruk bör afskaffas. Men det går så härmed, som uti mycket annat. Wi hafwa förordning, som förbiuder sådant folck, att stryka kring

landet, men icke dess mindre skier det, och de hopsamla anseelige summor, som de föra bort med sig. Större delen af desse landsstrykare äro italienare, och man har berättat mig, att fåå ibland dem finnas, som wärkeligen tiggå för christne slafwars utlösen, utan fast mera för sig sjelfwe, hwartill de skafat sig pass af någon liten förste, som till äfwentyrs delar winsten med dem. Månge ibland desse tiggare äro och förklädde munckar. Det besynnerligaste är, att desse landstrykare, som äro catholiquer, få lof att tiggå i de protestantiske länderne, då de likwål aldrig wåga sig, att gjöra det hos sine egne religionsförwandter, hwarest alfwarsam hand hålles öfwer förbudet emot dem. Men icke dess mindre förpassas de hit in i riket, ifrån Helsingborg, Lovisa och Stockholm.

Herr talman: De så kallade religionstiggare äro till större delen föga bättre, än desse, och förtiena äfwen så liten medymkan. Men detta hörer icke till det förewarande ärende. Frågan är nu, huru Carlstads olycklige inwånare måge kunna hielpas med något understöd, och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet behagar bifalla herr assessoren Anthonssons memorial i detta mål.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har till förene yttrat mig, att jag icke kan gå in uti den personelle taxeringen, så länge icke någon generelle författning blifwit gjord, och därwid förblifwer jag. Men om wiss författning skjer, kan Carlstad så wål, som de öfrige hjelpas, efter omständigheterna.

Härmed instämde herr borgmästaren Fröberg, men den tilläggnig, att i händelse Carlstads ansökning bewiljas, nödgades herr borgmästaren jämwål begära något understöd för staden Nora, som 1731 mycket lidit af wådeld.

Herr rådman Hanqvist: Som ståndet redan har bewiljat ett wist understöd för staden Borgo, så kan jag icke se, huru man skall kunna utesluta städerne Carlstad och Scheninge ifrån en dylik förmån. Efter mitt tycke, bör det allenast komma därpå an, att bewiljandet lämpas efter omständigheterna. Men att alldeles afslå ansökningen, wore obilligt.

Herr borgmästaren Cervin åberopade sig, hwad han förrut anfört, och förklarade sig nu icke kunna bewilja något mera, än den begiärdta stambocken, innan en generelle författning kan utkomma.

Herr borgmästaren Schauv: Af det inlemnade memorialet finner jag, att Carlstad redan af Hans Kongl. Mai:st fått något understöd. Men däremot har Borgo stad icke ärhållit något det ringaste. I anseende härtill, har stån-

det gått in uti det, som för Borgo bewiljadt är, och som omständigheterna äro olika, så bör ock bewillningen proportioneras därefter.

Herr assessorn Anthonsson: Hwad Carlstad af Hans Kongl. Mai:st undfått, är anslagit till de publiqve byggnaderne, och af det som till rådhusets uppbyggande skolat användas, har Hans Kongl. Mai:st återtagit mera än hälften, till andre behof, så att det som återstod, på långt när icke varit tillräckeligt. Hwarföre ock byggnaden ej längre hunnit, än något öfwer grundwahlen.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bewilja för Carlstad hälften emot det, som för Borgo skiedt.

Men herr borgmästaren Cervin åberopade sig åter, hwad han förrut anfördt, och herrar borgmästarna Nortman och Kröger förenade sig därmed.

Herr borgmästaren Brunsell föreslog, att de städers fullmäktige, som icke behagade bifalla det af herr talman nyss gjorde hemställande, måtte anmäla sig till protocollet, och ifrån bewiljandet undantagas.

Herr borgmästaren Hollstén: Jag gör mig försäkrad, att om något understöd bewiljas för Carlstad, lærer ock det olyckeliga öde, som staden Hedemora undergådt, komma i lika ömsint öfwerwägande, och hugnas med någon hjälp.

Herr talman: Ingen lærer ibland oss finnas, som icke hyser medömkan för staden Carlstad. Men som ännu flere städer sig anmält, och anhållit om understöd, såsom Hedemora och Scheninge, hwilcke jämwäl af wådeld lidit, så hemställer jag, om icke bäst wore, det någre deputerade måge utses, som kunde projectera någon wiss författning för framtiden, och utwäg, huru desse olyckelige städer, måge kunna hielpas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och utnämndes såsom deputerade till detta ärende:

herr borgmästaren Schauv,
herr borgmästaren Unger,
herr borgmästaren Cervin,
herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg,
herr borgmästaren Sacklén,
herr borgmästaren Kröger,
herr borgmästaren Malmstén och
herr borgmästaren Wetterblad.

Herr assessoren Anthonsson: Som jag ser, att ansökningen för Carlstad kommer att dragas ut på tiden, så förbehåller jag mig, att expeditionen för Borgo stad, må hwila, till dess Carlstads ansökning kan warda afgjord.

Herr talman ärhinderade, att ärendet, angående Borgo, wore redan afgjort, och att expeditionen således ej kunde hindras.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och näst wanlig hälsning, yttrade sig ordföranden, Swen Håkansson, det bondeståndet funnit sig för-anlåtit, att genom desse dess deputerade wördsamt anhålla, det täcktes borgareståndet företaga och bifalla bondeståndets inlemnade extracta protocolli, angående 1:mo lappskatten,²⁸³ 2:do augmentshemmans skattelösen,²⁸⁴ och 3:tio Cajana compagnie.²⁸⁵ Härjämte inlemnade ordföranden bondeståndets, genom extractum protocolli, förklarade bifall till borgareståndets extractum protocolli, angående terminens prolongerande, till innevarande månads slut, för enskildte beswären i urskillningsdeputationen.

Herr talman bad deputerade återbära ståndets wänliga hälsning, och försäkrade, att ståndet lærer wid de anmaldte målen gjöra alt hwad möjligit är, till bondeståndets nöije.

Deputerade afträdde.

Uplästes hofrättsrådet Rappes memorial, angående augmentshemmans skattelösen.²⁸⁶ Ut in actis.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 16 sidstledne December,²⁸⁷ angående nyss berörde ärende.

Herr borgmästaren Brunsell begärdte, att bägge desse documenter måtte ligga på bordet, till närmare genomseende, hwilcket bewiljades.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan icke underlåta att påminna, huru oordentligit det är, att bondeståndet kommer in med sådane ärender, som detta, genom extractum protocolli, då det likwäl borde skje genom allmänna beswärsdeputationen. Och som denna ordning ej annat kan, än föra med sig åtskillige skadelige påföljder, så hemställer jag, om icke herr talman må anmodas, att gjöra bondeståndets talman härom föreställning, och påminna honom, att tillhålla dess stånds secreterare, att hädanåt iakttaga dess skyldighet.

²⁸³ Daterat 15 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 6

²⁸⁴ Daterat 16 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 7.

²⁸⁵ Daterat 16 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 8.

²⁸⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 7.

²⁸⁷ *Ibidem*. Tryckt i *BdP* 8, bil. 7.

Detta hemställande bifölls.

Herr assessoren Anthonsson: Jag bör anmäla, att twänne omständigheter förefallit uti urskillningsdeputationen, som icke kunnat efter instructionen afslutas. Den förra angår fataliers återställande. Häröfwer behöfwes ny författning. Den senare angår besvär öfwer konungens dom. När Götheborgs stad afbran, sålldes tomten, hwarpå biskopsgården stådt. Landshöfdingen föreslog till biskoppens boställe ett litet utom staden belägit säteri. Hans Kongl. Mai:st resolverade däröfwer, och wid nästpåföljande riksdag ärhölt biskopen detta säteri, genom secrete utskottets åtgjård. Nu kommer en adelsman, och will under namn af privilegier inlösa detta. Hans Kongl. Mai:st har yttrat sig, det Hans Maj:t funno betänckeligit, att bewilja ansökningen, men likwäl welat remittera detta mål till riksens ständer. Målet är för öfrigit så rubriceradt, att hwad secrete utskottet gjordt, sättes i säkerhet. Och som ärendet ej annorlunda kunde slutas, skred urskillningsdeputationen till votering om det skulle antagas eller icke, då saken stadnade wid paria vota. I anledning häraf hemställer jag, om icke någon ny författning häremot bör tagas.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är onödigt, att deputationen bör hafwa wiss lag, att förfara efter wid dylike händelser, och bör det aldeles icke ankomma på votering. Och håller jag fördenskull wara bäst, att ståndets ledamöter i urskillningsdeputationen måge projectera nödig författning häremot, och dermed till ståndet inkomma.

Herr talman frågade, om icke detta herr borgmästaren Renhorns yttrande finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Renhorn anmälde, det Wettenskapsacademiesecretaren Wargentin hade gifwit wid handen, det Wettenskapsacademien icke kunde åtgjöra något wid ståndets extractum protocoll²⁸⁸ angående marknadsterminerne, utan borde sådant skje uti inrikes civilexpeditionen, hwarest Wettenskapsacademiens swar å borgmästaren Lönboms gjorda ansökning i detta mål, samt Kongl. Mai:sts resolution däröfwer, wore till finnandes.

I anledning häraf fant ståndet godt, det secreteraren måtte begära berörde documenter uti inrikes civilexpeditionen.

²⁸⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 50.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och anmälde ordföranden, majoren grefwe Dohna, det ridderskapet och adelen för dess del fastställt, det walet till the twänne ledige riksrådsämbetens besättiande må företagas nästkommande lögerdag, dock att förslagerne ej inlemnas till Hans Kongl. Mai:st, förrän nästkommande måndag. Härhos gaf ordföranden wid handen, att ha förehaft borgareståndets extractum protocoll²⁸⁹, angående ridderskapets och adelens yttrade begäran, att trenne af amiralitetsstaten måtte upföras på ett rådsförslag. Men ridderskapet och adelen hade allenast discoureradt häröfwer, utan att stadna i något wist slut.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, samt yttrade sig, det ståndet icke lærer underlåta, att å sagde dag nedsända dess electorer till rådswahlet.

Deputerade afträdde.

Och ståndet fant godt, att bifalla ridderskapets och adelens proposition, angående rådsahlet.

Föredrogs ridderskapets och adelens, samt prästeståndets gjorda anmärkningar wid den af ståndet projecterade instructionen för fiskerideputationen,²⁹⁰ och

wid 2 § bifölls prästeståndets gjorda ändring,

wid 8 § bifölls ridderskapets och adelens, samt prästeståndets yttranden,

wid 9 § bifölls ridderskapets och adelens gjorda ändring.

Äfwenledes bifölls ridderskapets och adelens tillägning wid 11 §.

Ståndet biföll jämwäl prästeståndets tillägning wid 13 §.

Hwilcke ändringar och tillägningar ses in actis.

Uplästes probstens doctor Serenii memorial,²⁹¹ angående arméens rekrutering, med hemställande, om icke secrete utskottet må instrueras, att höra herrar riksens råd, om icke bättre wore, att genom wärfningen i Tyskland ärsättia våre vacancer, med mera, ut in actis.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitteradt till secrete utskottet, hwarmed ock ståndet sig förenade.

Uplästes ett af assessoren Swedenborg inlemnadt memorial,²⁹² med åtskillige ärhindringar, angående den stora särskildta deputationens förestå-

²⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 39. Se ovan vid not 240.

²⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 1.

²⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 46.

²⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 49.

ende gjöromål, yttrandes assessoren Swedenborg sluteligen sin hjerteliga åstundan, att de felsteg, som menas wara begångna, sedan sidsta riksdag, måtte undersökas och rättwissligen afgjöras, oförståndsfelen rättas, och upsåteliga felen straffas, och att afböijas må, det angifwandet af desse felaktigheter, ej må åstadkomma missnöije öfwer vår goda fastställda regering.

Ståndet fant godt, att remittera detta memorial till stora särskildta deputationen.

Herr rådmannen Dahl anmälde, det för honom nödigt wore, att i en wiss angelägenhet resa till Nykiöping, och sedan till Örebro på 12 eller 14 dagar, begärandes ståndets lof därtill, hwilcket honom bewiljades, tillika med extractum protocoll, såsom resepass.

Ståndet skilldes åt.

Åhr 1761 den 19 Januarii

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg justerade åtskillige §§ af ståndets allmänna beswär, som ses af protocollet i allmänna beswärestomen.²⁹³

Herr grosshandlaren Clason yttrade sig, det han funne sig föranlåten, att hos ståndet påminna, huru angelägit det wore, att kongl. förordningen eller förbudet af den 4 November 1756,²⁹⁴ emot wisse så kallade öfwerflödswhror måtte häfwas. Berörde förbud wore, utan riksens ständers wettskap och tillstyrkande, utfärdadt, och en myckenhet sådane wahror däruti förbudne, hwilcke i alla tider förrut blifwit i riksens ständer sielfwe ansedde för oumgängelige till rikets behof. Härigenom hade de handlandesocieteter, hwilcke förbudet rört, ganska mycket warit lidande, i det dem blifwit förment, att wända sig till nytto den ägendom, hwilcken de för redbar betalning och med nog dryge afgifter till kronan sig förwärfwat. Och som dem tillräkelig tid till wahornes försäljande icke blifwit bewiljad, och deras utskjeppande warit omöjeligit, så funnos deraf ännu stora lager osälde, och fölgakteligen de däruti instukne capitaler ofruktbare, och sig sjelfwe tärande.

²⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

²⁹⁴ Tryckt förordning 4 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wisze öfwerflöds Wahrors förbiudande til införsel i Riket.*

Ståndet förenade sine tanckar till alla delar härmed, och fant godt, att extractum protocollii härom skulle till de öfrige respective stånden afgå.

Härjämte ärhindrade herr grosshandlaren Clason, att det wid slutet af sidstledne riksdag utfärdade förbudet, emot franskt bränwins nyttjande, egentligen härrörde, af det så nödigt fundne förbudet emot swänskt brännewins brännande. Och hemställdte herr grosshandlaren fördenskull, huruvida förbudet emot franskt brännewin nu mera, sedan husbehofsbränningen blifwit tillåten, borde äga bestånd.

Ståndet tog detta jämwäl under öfwerwägande, och som de considerationer nu mera aldeles förswunnit, hwilcke gifwit anledning till förbudet emot franskt brännewin, så pröfwade ståndet så mycket mera billigt, att det måtte uphäfwas, som eljest ock så länge salubränningen är förbuden, nödwändigt en mannamon skulle skje emellan rikets inwånare, i synnerhet i de större städer, hwarest minsta delen äger tillfälle, att genom husbehofsbränning förskaffa sig denne liqveur. Och anbefaldtes fördenskull, att extractum protocollii härom skulle afgå till de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Lange och herr rådman Stenhagen upkommo ifrån herrar rådselectorene, och inlemnade herr borgmästaren de twänne författade förslager på ledige rådsämbeten, som hos Hans Kongl. Mai:st kommer att i underdånighet ingifwas. Desse förslager uplästes och wore på det förre upförde:²⁹⁵

presidenten, landshöfdingen och commendeuren af kongl. Nordstjerneorden herr baron Friedric Frisendorff,

landshöfdingen och riddaren af kongl. Nordstjerneorden herr Hans Hummelhielm,

och håfrättsrådet herr Olof Benjamin Ehrencreutz;

på det senare förslaget:²⁹⁶

vice amiralen och riddaren af kongl. Swärdsorden herr Axel Lagerbielke, generallieutenanten commendeuren af kongl. Swärdsorden herr grefwe Adam Horn,

öfwersten och riddaren af kongl. Swärdsorden herr Gustaf Adolph Hierne.

Herr talman frågade om ståndet hade något härwid att påminna, hwilcken fråga med allmänt Neij beswarades.

²⁹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 46.

²⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 47.

Herrar deputerade från herrar rådselectorerne afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: De af ståndets herrar ledamöter, som wid sidsta riksdag woro närwarande, lära påminna sig, att wisse anmärkningar då inlemnades öfwer 1741 års instruction för kongl. nedre revisionen, samt 1738 års förordning,²⁹⁷ på hwad sätt beswär få anföras hos riksens ständer, öfwer Kongl. Maj:sts domar. Desse anmärkningar intogos, och blefwo efter ståndets begäran remitterade till justitiaedeputationen. Men under det deputationen detta ärende till utarbetande förehade, inkom dåwarande justitiaecancelleren, nu mera presidenten herr Adam Fredenstierna, med ett så kallat ämbetesmemorial till deputationen, emot auctor till desse anmärkningar, uti hwilcket memorial han på ett högst eftertänckeligt sätt sökt gjöra ständer intrång uti deras deliberationer. Och som jag, för min del, funnit detta memorials innehåll på flera sätt förgripeligt, emot riksens ständers rättighet, och att auctoren fölgakteligen förtienar tilltal, så har jag härom upsatt mine tanckar, hwilcke ståndet behagade, jämte de öfrige till denne sak hörande documenter, låta sig föreläsas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall. Och uplästes ståndets under sidstledne riksdag utfärdade extractum protocoll,²⁹⁸ rörande detta mål, tillika med dåwarande justitiaecancellereus, nu presidentens herr Adam Fredenstiernas då till justitiaedeputationen ingifne memorial, samt justitiaedeputationens då aflemnade betänckande öfwer detta ärende, och sidst herr borgmästaren Renhorns memorial,²⁹⁹ hwaruti herr borgmästaren, sedan berättelse som målets sammanhang blifwit införd, af grundlagarne bewisa, att justitiaecancelleren, nu mera presidenten Fredenstierna, på flere sätt förgripit sig emot riksens ständers rättigheter, i det han blandat sig uti deras gjöromål, och welat under sitt enskylte bepröfwande obehörigen draga den rätt, som riksdagsmän tillhör, att täncka och tala för allmänt wäl, efter bästa wett och samwete. Hwarföre ock herr borgmästaren hemställer, till ståndets bepröfwande, om icke oundwikeligen nödigt wara will, att

²⁹⁷ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts förordning, angående them, som hos riksens ständers wilja anföras beswär öfwer the i Kongl. Maj:ts justitiærevision utfalne domar och resolutioner.*

²⁹⁸ Borgarståndets protokollsutdrag 22 mars 1756, tryckt i *BgP* 13:1, s. 444 f. Jfr borgarståndets protokoll 20 mars, 26 augusti och 5 oktober 1756 (*BgP* 13:1, s. 434 f.; 13:2, s. 801, 1073 f.).

²⁹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 50.

detta ärende må hos de öfrige respective stånden anmälas, med begäran, att det samma må remitteras till justitiaedeputationens öfwerwägande, med mera detta memorial innehåller, ut in actis.

Herr talman hemställdte, om icke detta memorial finge bifall, och att detsamme måtte förwandlas till ett extractum protocolli, som till de öfrige respective stånden kommer att afgå.

Ståndet swarade härtill allmänt Ja.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig vidare, att landshöfdingeämbetet i Westerås icke welat låta staden Arboga till godo niuta 1719 års kongl. resolution, om städernes befrielse ifrån fångeskiuts,³⁰⁰ och hade landshöfdingeämbetet uti en dess skrifwelse likasom welat, på flere sätt, ställa denna kongl. resolutionen i twifwelsmål, hwarjämte landshöfdingeämbetet uti en annan skrifwelse förnekat magistraten, att, efter tydelig föreskrift uti dess ed, befordra borgerskapets lofliga ansökningar, hwarförutan landshöfdingeämbetet jämwäl skall uti dess skrifwelse hafwa minskat den curiale, som honom och magistraten tillkommer, men däremot förhögt curialen för häradshöfdingarne i lähnet. Och som detta alt är emot rättwisan stridande, så hade herr borgmästaren funnit sig föranlåten, att detta ärende hos ståndet anmäla, till hwilcken ända herr borgmästaren begärde få upläsa ett af honom härom författadt memorial.

Herr borgmästaren Renhorns begäran bewiljades, och berörde memorial, tillika med de åberopade skrifwelserne uplästes, samt befunnos af innehåll, som nyss anfördt är, och vidare ses in actis.³⁰¹ Och hade herr borgmästaren härjämte i dess memorial hemställdt, om icke ståndet behagade hos de öfrige respective stånden begära, att 1719 års kongl. resolution måtte hos Hans Kongl. Mai:st anmälas till wärkställighet, och att justitiaecancellaren må anbefallas, att ställa Westerås landshöfdingeämbete till laga ansvar.

Och emedan åtskillige städers herrar fullmäktige förde en lika klagan, som herr borgmästaren Renhorn, ty fants godt, att till Hans Kongl. Mai:st, i ståndets namn, underdånig skrifwelse skall afgå, med den anhållan, som herr borgmästaren Renhorn ofwan anförde.

³⁰⁰ Tryckt 1759 som: *Kongl. Maj:ts nådige resolution uppå borgmästarens Hylthéns å borgare ståndets wägnar, ingifne supplique om skiutsningar. Gifwen Stockholm i råd-cammaren then 1. junii 1719.*

³⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 51 med bilagor.

Herr borgmästaren Malmstén anmärkte härwid, att landssecreterare och landskammererare, under namn af landshöfdingeämbete, enär landshöfdingarne woro bortastadde, ofta missbruka ämbetets myndighet, så till ämbetsmäns som sökandes förtryck. Och hölt herr borgmästaren förden skull för nödigt, att hos Hans Kongl. Mai:st måtte begäras, det enär landshöfdingarne få permission, i synnerhet på längre tid, då andre i deras ställen måge förordnas, som med behörig myndighet och drift kunna skjöta sysslorne, och hafwa behörigt inseende på betieningen. Äfwenledes påminte herr borgmästaren, att då landssecreteraren eller kammereraren ärhållit ledighet ifrån deras sysslor, förordnas i deras ställen ynglingar och skrifware, som sällan sysslorna wederbörligen förstå, och således antingen af oförstånd eller andre afsigter begå åtskillige fel, hemställandes herr borgmästaren, om icke nödigt wore, att härjämte hos Hans Kongl. Mai:st må anhållas, om befallning till landshöfdingarne, det inge andre måge i landssecreterares och kammererares ställen under permissionstiden förordnas, än sådane, som äga bepröfwad skickelighet och redlighet.

Ståndet fant desse anmärkningar och påminnelser äga god grund, och beslöt i anledning häraf, att härom till Hans Kongl. Mai:st underdånig skrifwelse skall afgå.

Rådselectorerne, herr borgmästaren Pihlgardt och herr rådman Stenhagen, upkommo och anmälde herr borgmästaren, att Hans Kongl. Mai:st, af det ena i underdånighet upgifna förslaget, i nåder hade utnämt till dess och riksens råd, generallieutenanten och commendeuren af Kongl. Mai:sts orden herr grefwe Adam Horn.

Kort härefter upkom herr rådman Hanqvist, och gaf wid handen, att Hans Kongl. Mai:st, af det andre rådsförslaget, i nåder behagat till dess och riksens råd utnämna presidenten och landshöfdingen, samt commendeuren af kongl. Nordstjernaorden, herr baron Friedrich Friesendorff.

Och som klockan war öfwer half tu, ty skildes ståndet åt.

Åhr 1761 den 22 Januarii

S.d. Justerades ståndets tillärnade extractum protocollii, angående för detta justitiaecancelleren, nu mera presidenten Adam Fredenstiernas, under sidstledne riksdag, uti justitiaedeputationen ingifne memorial, och lydde berörde extractum protocollii, som följer:³⁰²

S.d. Ärhindrade sig borgareståndet, att wisse af ståndet sidstledne riksdag upgifne anmärkningar, öfwer 1741 åhrs kongl. instruction för kongl. nedre revisionen, samt 1738 års kongl. förordning,³⁰³ på hwad sätt beswär få anföras öfwer Kongl. Maj:sts domar, blefwo då af samtelige respective stånden hänskiuten till justitiaedeputationens genomseende och utarbetande.

Häröfwer inkom justitiaedeputationen med dess betänckande af den 4 September 1756, men detta betänckande blef, för flere imellankomne angelägne ärender, lemnadt oafgjordt; dock med det förbehåll, enligt ståndets extractum protocollii af den 5 October nyssberörde år, att wid denne riksdag inkomma med nödige påminnelser öfwer detta ärende.

Således borde detta nu skje. Men däremot har ett mänskeligit hinder sig yppat, som då, när förbehållet skjedde, war ståndet obekandt, och hwilcket är af den särskildta beskaffenhet, att det nödwändigt förut måste skjärskådas och utur wägen rödjäs, innan något vidare kan i saken åtgöras. Sammanhanget är följande:

Justitiaedeputationen hade, under sidstledne riksdag, öfwer ofwan berörde af borgareståndet upgifne anmärkningar, inhämtat så wäl herrar riksens råd, som kongl. nedre revisionens tanckar, hwilcke jämwäl till deputationen inkommo, och medföljde dess betänckande till plena.

Men oansedt dåwarande justitiaecancelleren, nu mera presidenten herr Adam Fredenstierna, såsom preses uti kongl. nedre revisionen, tillika med de öfrige herrar ledamöterne därstädes, underskrifwit deras gemensamme utlåtande, företog sig dock wälbemälte justitiaecanceller, att, under namn af hörsamt memorial, ingifwa till justitiaedeputationen ett särskildt ämbetsmemorial, emot auctoren af förrberörde anmärkningar.

³⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 48.

³⁰³ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts Förordning, Angående them, Som hos Riksens Ständer wilja anförä Beswär öfwer the i Kongl. May:ts Justitiæ Revision utfalne Domar och Resolutioner.*

Uti detta memorial åstundar justitiaecancelleren, att få weta den okände auctorens namn och hemwist, och begär tillstånd, att få tilltala honom, emedan justitiaecancelleren skall uti detta auctorens förslag blifwit warse, en myckenhet eftertänckelige och emot regeringssättet anstötelige tillwitelser, neml. att auctor skall welat skilja Swea konungs högsta domareämbete, emot regeringsformens 2 § ifrån regeringswärdet, samt sättia det under dess rätta halt och wärde; att auctor welat skilja konung och råd, samt ställa öfre och nedre revisionen i uppenbar opposition emot folcket, utan controll och reciprocité, så att rikets fri- och säkerhet skulle löpa fara; att auctoren skall welat tillägga riksens herrar råd mindre tillräckeligt begrepp, uti de förekommande regeringsmål, och skylla nedre revisionen för afsigter, samt intrång uti lagstiftande magten, med mera; att man icke skall kunna förstå justitiaecancellersämbetes åliggande, så wäl, som han sielf; att däruti ej något kan ändras och rättas; att justitiaecancelleren icke är någon fiscal, utan fiscalernes öfwerupsyningsman; att justitiaecancelleren hwarken är domare eller executor, utan den, som bereder sakerne till föredragande hos Hans Kongl. Mai:st.

Detta med mera justitiaecancelleren i ofwanberörde dess memorial anfördt, har borgareståndet tagit under behörigt öfwerwägande och skjärskådande, och funnit nödigt, att därwid gjöra följande anmärkningar.

Att riksdagsordningen uti 22 § tydeligen stadgar, det ingen, eho den wara må, skall gjöra ständerne något intrång, uti deras deliberationer, på riksdagar, ej eller skall det lända någon till mehn och förfång, hwad han uti tillåtelige mål beskedeligen kan hafwa talt och utfördt.

Att Swea konungaförsäkrans 5 § och riksdagsordningens 20 § äfwenså tydeligen innehåller, det riksens ständer äro magtägande, nu och framdeles, att gjöra sådane beslut, stadgar och förordningar, om sig och riket, som de pröfwa tienlige till det allmänne bästa, samt deras frihet, säll- och trygghet.

Som nu desse helige lagar äro af konung, råd och ständer besworne, och stadfästade, så hade ock justitiaecancelleren, emot desse grundlagars klara mening, och dess instructions innehåll, icke bort wåga, med så oärhörd dristighet, som likwäl skiedt, att taga mer eller mindre af ofwanberörde ärende, under sitt enskilte skiärskådande, att därmed obehörigen undertrycka riksdagsmannarättigheten, att täncka och tala för allmänt wäl, efter bästa wett och samwete. Mindre har det

honom anstådt, att sätta uti twifwelsmål, det riksens ständer äga magt, att bepröfwa, om uti hans och flere ämbetsmäns instructioner någon förbättring tarfwas. Och alldraminst hade han bordt nyttia den förgripeliga utlåtelsen, att sådane ändringar af mera wittre män borde handteras.

Det synes wäl, som hade herr justitiaecancelleren welat gjöra sitt andragande emot en okjänd auctor, hwars hemwist han icke wetat, men som borgareståndet upgifwit anmärkningarne, och de öfrige respective stånden bifallit, att de måtte hänskiutas till justitiaedeputationens utarbetande, så har justitiaecancelleren icke warit berättigad, att fråga efter eller upgissa någon auctor, utan hade han, såsom en ämbetsman, hwilcken lagarnes widmagthållande särskildt anförtrodt blifwit, efter sin ed bordt wörda riksens ständers fattade beslut, och icke wåga, så oförsynt sätta sig upp däremot, hwarigenom han förnedrat deras öfwerläggningar, i det han welat sätta borgareståndet directe, under sitt ämbetes tilltal, som han ock dess utom förwändt, hwad såsom fel i lagar och stadgar anmärkt war, till onda förtydningar, målningar och försmädelser emot riksens råd och ämbetsmän.

Till afböijande af sådane, emot grundlagarne och riksdagsmannarättigheten stridande högsteftertänckelige försök, pröfwar borgareståndet för dess del nödigt, att en sådan eftertryckelig författning må widtagas, riksens ständer hädanåt ej måge kunna hindras eller oroas uti deras öfwerläggningar, af justitiaecancellersämbetet.

Och som före detta justitiaecancelleren, nuwarande presidenten herr Adam Fredenstierna, på ett så eftertänckeligt, dristigt, och för frie ständer wanwördeligt sätt, öfwer höfwan uphögt sitt ämbete, och därmed sökt att undertrycka ständers magtäganderätt, och riksdagsmannafrihet, så finner borgareståndet för dess del skjäligit, det må denna dess förbrytelse hänskiutas till justitiaedeputationens skjärskådande, som har att bepröfwa, huruwida den, uti justitiaedeputationens, under sidstledne riksdag, afgifne betänckande, föreslagne så kallade tienliga föreställningen, må, i anseende till förewarande skjäl och omständigheter, kunna anses såsom nog swarande emot den försökte kränckningen af ständers samt riksdagsmannarätt.

Hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Herr borgmästaren Pihlgardt yttrade sig: Wid riksdagens början anmälde jag auscultanten Smith till extraordinarius wid ståndets cancellie, och ehuruwäl han denne förmån icke ärhölt behagade dock högtärade ståndet

anse honom skickelig och värdig ibland dem att upföras, som skulle recommenderas till skrifwarehielp uti deputationerne. Men som denne förman jämwäl slagit honom felt, så anhåller jag på hans wägnar, att han måtte antagas wid ståndets cancellie. Han är en skickelig och beskedelig samt flitig yngling.

Herr talman hemstälde, om ståndet behagade antaga auscultanten Smith till extraordinarius wid ståndets cancellie, hwilcket hemställande bifölls.

Uplästes ett af riksdagsfullmäktigen herr rådmän Stenhagen, inlemnadt memorial, angående swenske skieppet kallat Experience, hemma i Stockholm, hwilcket af en ifrån Marseille utlupen kapare, benämd Grand Alexander, som fördes af capitainen Pierre Antoin Martichau, uti hafswiken wid Genua blifwit anhållit, och till Marseille upbragt, samt af priserätten i Paris jämte laddningen confiscabel förklaradt, men likwäl sedermera af konungen i Franckrike fri dömt, och ändteligen åter under seqvester stältdt, af ordsak, att notarius publicus häri staden, Palm benämd, till franske advocaten Jouve utgifwit falske attester, med mera detta memorial innehåller. Ut in actis.³⁰⁴

Ståndet tog detta ärende under öfwerwägande, och fant godt, att remittera det samma till secreta utskottet, som lærer tillse, huru det må kunna hjälpas, hwarom extractum protocolli till secreta utskottet kommer att afgå.

Uplästes ett ifrån urskillningsdeputationen inlemnadt extractum protocolli,³⁰⁵ angående, det åtskillige mål till berörde deputation inkommit, som wanligen uti reductions- och liqvidation[s]deputationen, wid förre riksdagar, blifwit afgjorde, hemställandes urskillningsdeputationen, huruvida en sådan deputation jämwäl nu må förordnas, eller ock någon annan nämnas, dit berörde mål måge kunna remitteras.

Herr borgmästaren Brunsell hölt före, att under sidstledne riksdag blifwit faststältdt, det en reductions- och liqvidationsdeputation, wid denne riksdag, skulle förordnas, icke allenast att uptaga sådane privatorum fordringar, som kunna wara i rättan tid anmälde och vigilerade, utan ock egen teligen de fordringar, som kronan hos private ägare, hwilcka stiga till nog anseenlige summor, som böra, ju förr dess hållre, indrifwas, och cronan till godo komma.

³⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 52.

³⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 13.

Herr borgmästaren Schau: Jag har mig icke bekandt, huruwida någre private fordringar, som i rätten tid blifwit anmaldte och vigilerade, ännu återstår. Om så är, så lära de böra få sitt. Men det wet jag, att cronan har anseelige fordringar hos private, och som desse böra så fort, som möjligt kan wara, indragas, så lærer ock en reduction[s]- och liqvidationsdeputation wara nödig.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Lange.

Herr talman: Jag kan ej annat århindra mig, än att man under sidstledne riksdag, afgjordt, det reductions- och liqvidationsdeputationen för sidsta gången skulle förordnas, och att de, som försutit terminerne, icke vidare skulle få inkomma. Icke dess mindre uptogs den bekandte Båtiska saken. Ledamöterna i deputationen höllo wäl i början före, att de sökande icke hade något att fordra, utan fast mera wore till cronan skyldige anseelige summor. Men kort därefter feck saken en hel annan färg, och cronan förklarades skyldig, att betala en anseelig penningesumma. Så har det gådt, och så länge icke dörren stänges, aldeles för sådane oblyge sökande, torde kronan ofta få betala det hon alldrig niutit. För min del, håller jag före, att om deputationen skall förordnas, bör det skje på den grund, och med det förbehåll, att kronan från sine fordringar betalade, äfwen som hon betaladt dem, som hos henne haft att fordra, och att fordringar ej uptagas, hwarwid fatalierne blifwit försutne.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg berättade, hwad som i detta mål, tid efter annan, blifwit tillgjordt och förordnat, och gjorde härwid denna tillägning: Det är oförnekeligit, att cronan bör få hwad hon har att fordra. Men de, som äga fordringar hos cronan, och dem i rätten tid anmält, samt vigileradt, böra ock få sitt. Dock tyckes mig, att härwid någon skillnad bör göras, imellan dem, som sielfwe äro ägare och innehafware af slike fordringar, och dem, hwilcke sådane fordringar sig tillhandlat. De förre böra få det, som förordningarne medgifwa, men de sednare böra nöija sig med något mindre. Och föröfrigit böra de fordringar, hwarwid fatalierne blifwit försummade, icke uptagas.

Uppå gjordt hemställande af herr talman, fant ståndet godt, att anmoda herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, att härom upsättia extractum protocoll, hwilket herr borgmästaren sig åtog.

Herr talman anmaldte, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarkalcken, samt de öfrige talemännen, hade blifwit aftalt, det herr grefwen

och landtmarskalken, igenom herr öfwerstemarskalken, skulle begära underrättelse, huruwida Hans Kongl. Mai:st i underdånighet skulle behaga, att upwagningen wid kongl. hofwet, på Hans Kongl. Höghets födelsedag, måtte skje, genom riksens ständers deputerade, eller ock, å ständernes wägnar, af landtmarskalken och talemännen allena. Häruppå hade hans excellence riksrådet och öfwerstemarskalken, herr grefwe Ekeblad, genom dess secreterare, lemnat det swar, att Hans Kongl. Mai:st i nåder tyckt det blifwa för beswärligit, om upwagningen skjedde genom deputerade, och förklarar dess nådiga wälbehag, att den måtte skje, genom herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige respective talemännen. Härjämte hade hans excellence, genom berörde dess secreterare, låtit biuda herr talman, att å samma dag spisa med hans excellence i dess rum, samt tiugufem af ståndets ledamöter, wid det wanlige bordet wid hofwet. Hemställandes herr talman, om icke de, som behagade, hälst sådane, som, wid riksdagens början, icke spisar wid hofwet, måtte sig nu anmäla.

Detta bifölls, och nämdes följande herrar ledamöter, nemligen:

herr rådman Lindeman,
herr grosshandlaren Clason,
herr fabriqveuren Appiarie,
herr rådman Hanell,
herr inspectoren Lexell,
herr borgmästaren Pihlgardt,
herr borgmästaren Lange,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg,
herr borgmästaren Wiggman,
herr borgmästaren Ignatius,
herr rådman Burtz,
herr rådman Hylphers,
herr borgmästaren Kihlman,
herr borgmästaren Johan Boberg,
herr borgmästaren Kiörning,
herr assessoren Ingman,
herr borgmästaren Wallentein,
herr borgmästaren Sundblad,
herr rådman Haeggeroth,

herr borgmästaren Eek,
herr rådman Falck,
herr borgmästaren Kröger,
herr borgmästaren Thure Hagerdt,
herr rådman Lilja och
herr borgmästaren Brunsell.

Och beslöts, att desse nu nämde herrar ledamöter skulle samlas här i ståndets rum, klockan ett, nästkommande lögerdag, till att en corps gå härifrån up till kongl. slottet.

Herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Herr talman anmälde nyss förut, det hans excellence öfwerstemarskalcken budit herr talman, att spisa i hans excellence[s] rum. Frågan är, om icke herr grefwen och landtmarskalken tillika med de öfrige talmännen, jämwäl komma att spisa där. Jag kan icke annat se, än att det bör skje, emedan talemännen representera deras stånd, som alle äro lika magtägande, och fölgakteligen äro talemännen lika.

Härmed instämde herr inspectoren Muncktell.

Herr borgmästaren Cervin hölt före, att hwarken herr grefwen och landtmarskalcken eller ärkebiskopen spisat wid konungens bord wid sådane tillfällen, utan wid öfwerstemarskalckstaffelen. Och således woro icke härwid något nu att påminna, när herr talman jämwäl till samme tafel blifwit buden.

Herr talman: Jag föreställer mig, att hans excellence öfwerstemarskalcken fördenskull nu budit mig, att spisa wid dess tafel, emedan jag wid sidsta tillfälle geck bort. Mig är wäl obekant, om landtmarskalken och ärkebiskopen jämwäl komma, att spisa där. Men som intet något wist i detta ärende är regleradt, så tror jag wara bäst, att antaga anbudet.

Härmed stadnade denne discours.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har hördt sägas, att herr borgmästaren Ubman skall söka, nu till stora särskildta deputationen, dess sak, angående det han, sidstledne riksdag, blef ifrån expeditionen utesluten, och således lärer wara nödigt, att deputerades betänckande öfwer detta ärende nu företages och afgjöres.

I anledning häraf, uplästes herrar deputerades betänckande, öfwer detta ärende, å nyo.³⁰⁶

Och emedan uti detta betänckande finnes anfördt, det herrar deputerade, i anseende till en wiss consideration, snart fallit på den tanckan, att styrka ståndet, att låta borgmästaren Ubman få edswurne domare uti detta ärende, så tog herr assessoren Anthonsson sig häraf anledning, att föreställa, det ett sådant tillstyrkande wore mycket eftergifwit, och borde så mycket mindre få rum, som målet wore ståndets ensak, hwaröfwer det, och ingen annan, borde sig utlåta.

Ståndet instämde härmed.

Herr borgmästaren Schauv anmälte, att herr borgmästaren Ubman hade till honom aflämnat ett memorial i detta ärende.

Ståndet fant godt, att detta memorial måtte upläsas, hwilcket ock skjedde, warandes dess innehåll att se in actis.³⁰⁷

Hwarefter herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Det ser så ut, som deputerade i deras betänckande utlåtit sig, att twifwelsmål är, om icke andre omständigheter betagit borgmästaren Ubman wederbörligit besinnande i detta mål. Jag har wäntat, att han skolat gjöra någon slags afbön, och jag tror, om han det straxt i början eller sedermera gjordt, hade ståndet låtit sig nöja därmed. Men ehuru tydelige bewisen emot honom äro, att han sig förgripit, så will han likwäl icke kännas wid det, som pluraliteten i expeditionsdeputationen så alldeles obefogadt gjordt.

Herr talman hemstälde, om icke herrar deputerades betänckande, angående borgmästaren Ubman, finge bifall, och att honom i conformitet därpå extractum protocollii måtte meddelas, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes ett af herr borgmästaren Gadd inlemnadt memorial, med anhållan, att ärendet, angående hans riksdagsfullmäktigskap, måtte företagas och afgjöras.³⁰⁸

Ståndet fant godt, att remittera detta memorial till herrar deputerade öfwer stridige fullmagter.

³⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 12.

³⁰⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 12, bilaga.

³⁰⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 16, bilaga.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och aflemnade ordföranden, ryttmästaren grefwe Frölich, ett ridderskapets och adelens extractum protocoll³⁰⁹ angående den begärdte salubränningen för städerna Stockholm, Giötheborg och Carlsrona, samt recommenderade dess innehåll till benägit bifall.

Herr talman bad deputerade förmedla ståndets hälsning tillbaka, och deputerade afträdde.

Hwarefter nyss berörde ridderskapets och adelens extractum protocoll³⁰⁹ uplästes, af innehåll, att ridderskapet och adelen hade förhaft borgareståndets extractum protocoll³⁰⁹, angående salubränningen, för städerna Stockholm, Giötheborg och Carlsrona, tillika med Hans Kongl. Mai:sts nådiga föreställningar, uti utdrag af rådsprotocollet af den 9 i denne månad, angående den nyligen frigifne husbehofsbränningen, och hade ridderskapet och adelen instämt med Hans Kongl. Mai:st, till den förra bewillningens continuerande för husbehofsbränningen, dock all afsalu härunder icke begrepen, intill dess bewillningsdeputationen kan hinna detta ärende reglera. Hwarjämte wid handen gifwes, att ridderskapet och adelen funne betänckeligit, att nu straxt utlåta sig öfwer den af borgareståndet föreslagne salubränningen för ofwanberörde städer, hwarföre ock ridderskapet och adelen hemställer, om icke bewillningsdeputationen med första må sättas, och desse ärender företaga.

Herr talman frågade, om icke ståndet wille förblifwa wid dess, genom extractum protocoll³¹⁰ yttrade beslut, angående salubränningen för städerna Stockholm, Gjötheborg och Carlsrona, men därhos bifalla ridderskapets och adelens extractum protocoll³¹⁰ att bewillningsdeputationen med det första må förordnas och sättias.

Denna fråga beswarades med Ja.

Herr åldermannen Ström: Det är så wida kommit med husbehofsbränningen häri staden, att öfwerflödigt brännewin finnes till salu, ehuru sådant är förbudit, hwarföre det ock föga kan löna mödan och omkostnaden, om ock salubränningen blefwe tillåten, så länge husbehofsbränningen får äga bestånd. Icke dess mindre hemställer jag, om icke ståndet skulle willja behaga genom en deputation, lämna präste- och bondestånden underrät-

³⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 7.

³¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 43. Se ovan vid not 274.

telse, att ståndet förblifwer wid dess yttrade beslut uti dess extracto protocolli af den 11 sidstledne December, samt därhos begära att wälbemäldte stånd wille äfwen stå fast wid deras därtill lemnade bifall.

Detta hemställande bewilljades, och åtog sig herr borgmästaren Pihlgardt, tillika med fem andre ledamöter, att i detta ärende afgå till präste- och bondestånden.

Herr talman yttrade sig, att emedan ståndet lemnadt dess bifall till bewillningsdeputationens sättiande, så wore jämwäl nödigt, det herrar electorerne måtte sammanträda, att wälja ledamöter till berörde deputation.

Herr borgmästaren Renhorn: Bewillningsdeputationen är i sanning den swårast och kinckugaste af alle. De äro få, som äga tillräkelig kundskap uti de därstädes förekommande ledsamme ärender, och således håller jag före, att det wore bäst, det de herrar ledamöter, som äga kundskap om ärenderne, och finna sig hugade, att åtaga sig mödan, måge nämna sig sjelfwa.

Herr talman: Det är oförnekeligit, att bewillningsdeputationen är en af de swåraste. De som skrika mäst, betala minst, och söka mångfalldige utvägar, att draga sig undan när det kommer an på utgifter, hwilcke de städse wilja skudda in på andre. Det fordrar således både alfwarsamhet och kundskap därtill, att kunna bibehålla en någorlunda proportion uti afgifterne, stånden imellan, så att intetdera öfwer skjäligheten betungas, hälst i den swåra belägenhet riket nu är, då ett så ansenligit understöd behöfwes.

Herr borgmästaren Renhorn utlät sig: Herr assessoren Ingman lærer i detta ärende äga bästa kundskap och skickelighet, och wore således wäl, om³¹¹ han behagade åtaga sig den mödan.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig i samma ordalag, om herr borgmästaren Cervin.

Men herr borgmästaren Cervin gaf wid handen, det han ändå wore nog sysselsatt, så att han icke medhunne, att skiöta de mödosamma ärender, som uti bewillningsdeputationen förefalla, och för öfrigit hölt herr borgmästaren före, att bäst wore, det herrar electorerne, efter wanlig ordning, måtte utse ledamöter till deputationen.

Ståndet instämde härmed.

Och herr talman ärhindrade, att ledamöternes antal uti denne deputation warit olika, stundom fyra, ibland sex och wid riksdagen 1751 åtta.

³¹¹ Upprepat i prot.

Ståndet fant nödigt, att åtta ledamöter måtte wäljas, på det att tillräckligt antal alltid må kunna wara tillstädes i deputationen.

Och anbefaldtes, att anslag skulle göras för herrar electorerne, till i morgon klockan half nio.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige tillärnade §§ af ståndets allmänna beswär, som ses af protocollet i allmänna beswärstomen.³¹²

Herr borgmästaren Pihlgardt och herrar deputerade återkommo, med berättelse, att prästeståndet wid deras ankomst haft ärendet före, och hade ärkebiskopen yttrat sig, det han hölle före, att öfwerläggningen skulle stadna till ståndets nöije. Bondeståndet hade lofwat, att företaga målet, och därwid på det ömmaste se till, att slutet må öfwerensstämma med borgareståndets begäran.

Uplästes ett från wexelberedningen inkommit protocolsutdrag,³¹³ med hemställande, om icke wisse ledamöter af hwarje stånd uti secrete utskottet måtte förordnas, att sammanträda med lika många af wäxelberedningen, till att, sedan desse sednare aflagt behörig tysthetsed, gemensamt utarbета, hwad som ännu i detta ärende kan återstå.

Ståndet fant nödigt, att detta ärende måtte hwila.

Skilldes åt.

³¹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

³¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, wäxelberedningens expeditioner, nr 1.

Åhr 1761 den 26 Januarii

S.d. Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 15 December sidstledne,³¹⁴ angående riksdagsfullmäktigens för samtelige lappmarker och nybyggarne i Westerbotn, Mats Pålhlsons Rippi, hos bondeståndet anmälde ansökning, det svenska skatten eller kronoutskylderne, hwilcke allmoggen hitills i hwite penningar eller sex styfrar betaladt, men nu nästan möjligt är att kunna anskaffa, må hädaneftre få betalas, antingen med banco-sedlar, eller annat i riket gängse mynt, hwarå tillgång kan finnas. Hwilcket bondeståndet för dess del bifallit, och hos de öfrige stånden till bifall recommenderat.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitteradt till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, hwarmed borgareståndet nu jämväl instämde.

Uplästes ett utdrag af protocollet,³¹⁵ hållit i rådkammaren den 27 November sidstledne, angående landshöfdingens och riddaren Liljebergs underdåniga ansökning, att den wid Upsala belägne Ultuna kungsladugård, må honom och hans efterträdare å lön lemnas, för den ränta, hwartill berörde ladugård åhr 1734 blifwit skattlagd. Förklarandes Hans Kongl. Mai:st sig i nåder benägen, att honom härutinnan willfara, hwarföre och Hans Kongl. Mai:st i nåder welat detta ärende, till riksens ständers öfwerwägande, aflemna.

Ståndet fant godt, att remittera detta ärende till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

Uplästes utdrag af rådsprotocollet,³¹⁶ hållit den 20 November sidstledne, angående öfwerdirecteuren Luthmans underdåniga ansökning, att, i anseende till anförde skjäl och omständigheter, ärhålla säteriesfrihet på det af stubberot uptagne hemanet Carlsdahl, i Wermeland och Carlskoga sokn belägit. Hwilcket mål Hans Kongl. Mai:st, till riksens ständers öfwerwägande, i nåder aflemnadt.

Detta ärende remitterade ståndet till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

³¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 8. Tryckt i *BdP* 8, bil. 6.

³¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 4.

³¹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 5.

Och emedan åtskillige kongl. remisser, med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets påskrifter, woro till ståndet inkomne, som till wisse deputationer borde hänskiutas, men ståndet ej hade tid, att dem låta sig föreläsas, ty fants godt, att aflemna desse mål, till herr rådman Hanells och herr borgmästaren Sundblads genomseende, som hade, att nästa plenidag yttra sig, huruwida desamme till de föreslagne ställen borde hänskiutas.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige §§ af allmänna beswären, som ses af notarien Ahlmarks protocoll i allmänna beswårstomen.³¹⁷

Herr assessoren Anthonsson anmodades, att, tillika med fem andre herrar ledamöter, afgå till de öfrige respective stånden, och öfwerlämna ståndets extractum protocollii, angående för detta justitiaecancellerens, nu mera presidentens Fredenstiernas, under sidstledne riksdag, uti justitiaedeputationen inlemnade memorial, hwarmedelst han angripit en dit remitterad skrift, rörande kongl. nedre revisionen, med mera.

Herr assessoren Anthonsson åtog sig detta beswår, och afträdde tillika med herrar deputerade.

Uplästes ett af handelsmannen Jansson inlemnadt memorial och klagan, öfwer magistraten i Wadstena stad.³¹⁸

Detta memorial remitterades till herrar deputerade öfwer stridige fullmagterne.

Ifrån prästeståndet inlemdes till borgareståndet en inbunden bok, kalladt Swea rikets ecclesiastiqvewärk, författadt af Swen Wilskman, lector i Skara, och anbefaldtes att denna bok förwaras i ståndets cancellie.³¹⁹

Justerades ståndets extractum protocollii, angående borgmästaren Uрман, och lydde, som följer:³²⁰

S.d. Sedan herrar deputerade öfwer stridige fullmagter ärhållit behörige documenter, och hunnit författa deras betänckande uti saken, an-

³¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

³¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 15, bilaga.

³¹⁹ S. Wilskman: *Swea rikets ecclesiastique wärk, i alphabetisk ordning sammandragit, utur lag och förordningar, privilegier och resolutioner, samt andra handlingar* (Skara 1760).

³²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 49.

gående den af borgmästaren herr Pehr Ubman uti expeditionen, efter slutet af sidstledne riksdag, försökte ändring uti borgareståndets fattade beslut, om medicinalwäcket, företog borgareståndet sig nu detta ärende till sluteligt afgjörande. Hwarwid jämwäl ett af herr borgmästaren Ubman inlemnadt, och detta mål rörande, memorial uplästes.

Af förloppet i denne sak inhämtade ståndet:

1:mo att herr borgmästaren Ubman, efter slutet riksdag, den 29 October 1756, blifwit af städernes fullmäktige wald till ledamot uti expeditionensdeputationen.

2:do att herr borgmästaren, straxt efter sitt inträde uti berörde deputation, afwikit ifrån sitt egit stånds yttrande öfwer betänckandet, rörande medicinalwäcket, och bifallit en ledamots votum af ett annat stånd, hwilcket votum innehåller flere obehörige anmärkningar öfwer ståndets resolution i detta mål. Hwarigenom herr borgmästaren, oansedt tu stånd woro emot tu, angående den tillärnade dom-rättigheten för kgl. collegium medicum, icke dess mindre emot expeditionensdeputationens instruction bifallit, det saken skulle till Hans Kongl. Mai:st nådigste godtfinnande hemställas.

3:tio att sedan herr borgmästaren Ubman, hwarken genom uplysningar, eller flere gånger förnyade påminnelser och warningar, låtit sig rätta, utan underkastat sitt stånds gjöromål och beslut en deputation, som efter lagen aldrig ägt eller äger rättighet, att därutinnan göra någon ändring, eller sådant under dess bepröfwande taga, hade städernes qwarblefne och härom underrättade fullmäktige, till bewakande af ståndets rätt, sammankommit, och utsedt herr borgmästaren Renhorn, uti herr borgmästaren Ubmans ställe, till ledamot uti expeditionensdeputation.

Men oansedt 4:to herr borgmästaren Ubman härom blifwit kundgjord, har han likwäl ej allenast satt sig däremot, utan ock begjardt deputationens beskydd, som efter votering ansedt honom, såsom ledamot, men herr borgmästaren Renhorn, såsom supernumerarius, utan votum.

5:to att sedan wederbörande, den 6 December 1756, uti deputationen tillkännagifwit, det de emot deras stånds resolutioner icke kunde underskrifwa den, igenom herr borgmästaren Ubmans biträde, tillärnade expeditionen, hade densamme med mycken möda ändteligen blifwit ändrad.

Men imedlertid hade herr borgmästaren Ubman 6:to wändt sig med underdånige beswär till Hans Kongl. Mai:st, med föregifwande, att

han af ståndet wore wald till ledamot uti expeditionsdeputationen, och bifogad anhållan, att de fullmäktige, som tagit detta steg emot honom måtte anklagas af justitiaecancelleren, hwilcket hade den wärkan, att dåwarande rådmannen, nu mera herr borgmästaren Kierman, blef uti rådet upkallad till förhör, äfwensom ock ståndets secreterare, och kort derefter åtskillige städers fullmäktige hos herr justitiaecancelleren blefwo hörde häröfwer, hwilcken likwäl förrut genom underdånigt utlåtande undandragit sig, att emot lag befatta sig med detta mål.

7:o. Härmed afstادنade detta ärende till den 17 September sidstedne, då Hans Kongl. Mai:st, genom nådigste skrifteligit yttrande, pålade borgmästaren Ubman, att afbida riksens ständers ankomst, hwarefter han denne sak på egen fahra finge hos borgareståndet anmäla och utföra.

I anledning häraf, har ståndet 8:vo häröfwer, genom dess deputerade, låtit höra herr borgmästaren Ubman, om detta Kongl. Mai:sts höga utslag wore honom bekandt, och huruwida han wore sinnad, att hos ståndet inkomma med beswär i saken. Då han till det förra swarat Ja, men till det sednare, att han hwarken warit, eller wore sinnad, att sig beswära, hwilcken utlåtelse han likwäl wid justeringen, genom ingifwit skrifteligit swar, således ändradt, att som ståndet icke wore någon domstohl, så funne herr borgmästaren sig icke kunna nyttia den wägen till sin uprättelse, dock om någon wille tilltala honom, wore han beredd, att swara och förswara sig, med mera, detta swar innehåller.

Detta alt har borgareståndet tagit under ett noga öfwerwägande, och har ståndet häraf funnit, det herr borgmästaren Ubman afwikit ifrån den skyldighet honom ålåg, att uti expeditionsdeputationen följa ståndets beslut, och att han hwarken låtit rätta sig genom uplysningar, påminnelser eller warningar, utan underkastat ståndets gjöromål en deputation, som aldrig någon laglig rättighet ägt eller äger, att draga ståndets åtgjörd under dess bepröfwande, att herr borgmästaren ohemult beswärat sig hos Hans Kongl. Mai:st, och därwid icke haft försyn, att på ståndets räkning anföra osanning, i det han föregifwit, att han af ståndet, och icke af städernes fullmäktige wore wald till ledamot uti expeditionsdeputationen. Och vidare, att han icke ifrån sine beswär afstådt, oansedt herr justitiaecancelleren förklarar, sig icke emot lag kunna med detta mål befatta, och ändteligen, att ehuruwäl herr borgmästaren undfådt Kongl. Mai:sts utslag, att hos borgarestån-

det sine beswär anmäla, har han dock detta höga utslag qwalt, och icke welat anse ståndet såsom magtägande, att uti detta mål, såsom ett dess enskildte oeconomicum, dömma, änskjönt riksens ständers inbördes garantie ej kan wara honom obekandt, att ej wilja blanda sig uti hwars annars enskildte hushållsmål.

I anseende till alla desse omständigheter, fant wäl borgareståndet sig hafwa nogsamme skjäl, att med herr borgmästaren Ubman alfvar-sammeligén förfara. Men emedan ståndet, wid öfwerwägandet af hela sakens förlopp, fattadt något twifwelsmål, om icke andre ordsaker torde betagit herr borgmästaren wederbörligit besinnande och efter-täncka i detta mål, ty wille ståndet icke gå vidare, än allenast att förklara, det herr borgmästaren Ubman, genom dess dristige upförande i denne sak, gjordt sig hos ståndet förlustig af det förtroende, att för denne riksdag, ibland dess ledamöter kunna warda antagen.

Och skulle detta, genom utdrag af protocollet, herr borgmästaren Ubman till underrättelse meddelas.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående det till Marseille upbragte swenske skieppet, kalladt Experience, och lydde samma sålunda:³²¹

S.d. Uplästes ett af riksdagsfullmäktigen för Gamle Carleby, råd- och handelsmannen Peter Stenhagen, inlemnadt memorial, hwaruti wid handen gifwes, det swenska skieppet kalladt Experience blifwit, år 1757 den 19 Januarii, af en ifrån Marseille utlupen kapare till nyss berörde stad upbragt, och ehuruwäl intet af laddningen war contreband, och destinationsorten war aldeles neutral, har dock rederiet, åhr 1758, efter en tids utdrägt af snart halft annat åhr, måst ärfara, att pri-serätten i Paris dömt skjjepp och gods confiscable, hwilcken dom Hans Maj:t Konungen i Frankrike likwäl uphäfwit och förklarar skjjeppet samt laddningen frie, i anseende till skjjeppets swenska proprieté, och ärkjända rätta fart. Men kort derefter hade en fransk ad-vocat, benämd Jouve, kommit hit till Stockholm, och bedragit nota-rius publicus Palm, att gifwa sig falske attester, hwilcke haft den wärkan, att berörde skjjepp och gods ånyo blifwit med seqvester be-lagde, skolandes någon af herr riksrådet och cancelliepresidenten, ba-ron Höpken, gjord declaration till herr ambassadeuren marqvis d'Havrincour, härtill hafwa gifwit anledning, hwilcket alt närgående memorial, med mera utwisa.

³²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 51.

Borgareståndet har ej kunnat undgå, att, wid denne sakens förlopp, anmärka twenne nog betydande omständigheter, hwilcke genom en förhastad declaration uppå falske attester blifwit åstadkomne. 1:mo att rederiet en så lång tid blifwit satte ifrån nyttandets af skjjepp och gods, samt bragte i dryge omkostnader, och 2:do, att kongl. commercecollegii utfärdade pass och frihetsbref blifwit för origtige ansedde, hwarigenom svenska sjöfarten ej annat kan, än råka i wanryckte och största osäkerhet.

Och som notarien Palm, för sine falske attester, nu mera blifwit till ärewördig pligt och tjenstens förlust lagligen dömd, enligt bilagde dom, och kongl. svenske ambassadeuren sielf uti bref till advocaten Jouve, under den 1 April nästledne år, förklarar sig hafwa funnit Palms attesters falskhet, men rederiet ändå icke ännu kunnat få slut i saken, och borgareståndet ej annat kan, än taga en öm del uti alt det, rikets sjöfarts säkerhet rör, ty pröfwade ståndet nödigt, att dess ledamöter skola detta ärende uti secreta utskottet anmäla, som lærer draga benägen försårg, att rederiet ju förr dess hållre må winna att rättwist slut, och ärsättning för dess dryga lidande, samt kongl. commercecollegii pass och frihetsbref bibehållas wid den heder och fulla tillförlåtelighet, som de wärkeligen äga böra, till svenske sjöfartens ostörde säkerhet.

Herr talman anmälte, att herr statssecreteraren, baron von Düben, hade wid det tillfället, då upwagningen sidstledne lögerdag, skjedde wid kongl. hofwet, aflemnadt, på Hans Kongl. Mai:sts befallning, till herr grefwen och landtmarskallcken, samt de öfrige respective talemännen, hwardera en medaille af gull, slagen till deras Kongl. Mai:sts höga fagnads betygande, på Hans Kongl. Höghets Kronprintsens födelsedag, den 24 i denne månad. På ena sidan af denne medaille woro deras Kongl. Mai:sters bröstbilder präglade, med omskrift wid randen, Adolphus Fridericus et Ludovica Ulrica, D. G. Rex et Regina Sveciae, och å den andra sidan, innom en krants funnos följande ord: Gustavus Princeps Haereditarius, praetexta posita, samt wid randen desse ord: Spes Patriae et Parentum. Och hade herr statssecreteraren härhos utlätit sig, att äfwen sådana medailler af silfwer, skola, så snart det kunna blifwa färdige, utdelas till samtelige ståndens ledamöter.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och, näst wanlig hälsning, aflemnade ordföranden, Swen Håkansson från Jönkjöpings lähn, samt till

bifall recommenderade följande extracta protocoll, nemligen: 1:mo angående riksdagsfullmäktigarnes Pär Hindriksson Kaira, Simon Moialen och Maths Rippi anhållan,³²² om nödige måtts tagande emot ströfweri och wåldgjästning, som så ryske partier som swänske rymmare skola föröfwa i fem intill ryske gräntsen närmast belägne soknar, 2:do om allmogens i Österbotn förnyade ansökning, om seglationsfrihet,³²³ och 3:tio angående fyra åboers gjorda ansökning, att få inlösa till skatte deras åboende kronohemman i Löfsta by, Sänga sokn, och Färentuna härad i Swartsjö lähn. Härhos anhölt ordföranden, å dess stånds wägnar, det behagade borgareståndets inlemnade extracta protocoll, 1:o angående lappmarksallmogens ansökning, att få betala deras utlagor med gängse mynt,³²⁴ 2:do angående skattelösen å augmentshekan,³²⁵ 3:tio angående 150 man såldater uti Cajana³²⁶ och 4:to om skatteköp å Wadstena krigsmanshushemman.³²⁷

Herr talman försäkrade, att borgareståndet lærer, så snart möjligt är, företaga de anmälte ärender, och se till, att bondeståndet må skje nöije.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen anmäldtes och infördes, och anhölt ordföranden, protocollssecreteraren baron Sparre, å sitt stånds wägnar, det behagade borgareståndet låta saken, angående directeuren Ehrenpreus och Jönkiöpings factorie hwila, till dess ridderskapet och adelen hunnit yttra sig däröfwer. Anmälandes ordföranden härhos, det ridderskapet och adelen förehaft och afgjort det från wexelberedningen inlemnade extractum protocoll, och skulle gjärna se, det borgareståndet jämwäl behagade detta ärende afsluta.

Herr talman lofwade, att målet angående directeuren Ehrenpreus och Jönkiöpings factorie skall, efter ridderskapets och adelens begäran, hwila, samt att wäxelberedningens extractum protocoll skall med det första företagas och ärendet afslutas.

Deputerade afträdde.

³²² Genom memorial tryckt i *BdP* 8, bil. 10.

³²³ Daterat 19 januari 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 12.

³²⁴ Daterat 15 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 6.

³²⁵ Daterat 16 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 7.

³²⁶ Daterat 16 december 1760. Tryckt i *BdP* 8, bil. 8.

³²⁷ Daterat 15 januari 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 9.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade nu ånyo företaga och afgjöra wäxelberedningens extractum protocoll³²⁸, hwilket bifölls, och berörde protocollutdrag uplästes, af innehåll, att beredningen funnit, det de af commercerådet Nordencrantz andragne ordsaker wesändteligen warit wållande till wäxelcoursens stegring, samt att de föreslagne botemedlen wärkeligen bidraga till dess fällande. Men som beredningen måst sakna någre till ämnet hörande acta, som från andre ställen måste inhämtas, så föreslår beredningen, att densamma antingen må auctoriseras, att desse acter infordra, eller ock, att beredningen af sine ledamöter må wälja ett utskott, som jämte ett lika stort antal, dem electorene kunde utse, af sådane personer, som i detta mål icke äro intresserade, måge under tysthetsed sammanträda och utgjöra en deputation, till hwilcken alle hithörande handlingar kunde remitteras.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen förehaft, och bifallit det sednare alternativet, således att åtta ledamöter af secrete utskottet, och lika många af beredningen, måge utnännas, och sammanträda, att, efter aflagd ed, utgjöra en deputation, till wäxelcoursens styrande, och att dess gjöromål går till secrete utskottet, att besörja om wärkställigheten. Med denne resolution hade jämwäl prästeståndet sig förenat.

Herr rådmän Hanqvist hölt före, det bäst wore, att i detta mål bifalla det förre alternativet, då sluppe man att wälja nye ledamöter.

Men herr borgmästaren Schauv anmärkte häremot, att detta icke nu mera läto sig göra, sedan ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit det sednare alternativet, hwilcket jämwäl snart kunde wärkställas, enär beredningen wäljer sine åtta, och secrete utskottet lika många ledamöter, då beredningens walde ledamöter, wid första sammanträdet, böra aflägga tysthetsed, och sedan upgifwa den utarbetade saken till secrete utskottet.

Herr assessoren Anthonsson: Jag kan icke annat finna, än att det är alldeles stridande emot riksdagsordningen, att de, som icke äro wärkelige secrete utskottets ledamöter, skola få gå in uti secrete utskottet, och där biwista rådplägningarne öfwer detta ärende. Och tror jag fördenskull icke, att ståndet lemnar dess bifall till en sak, som skulle blifwa, törhända, ett nog beswärligit praejudicat för framtiden.

³²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, wäxelberedningens expeditioner, nr 1.

Herr borgmästaren Schauv: Det har aldrig varit wäxelberedningens tancka, att dess ledamöter skola gå in uti secrete utskottet. Icke eller innehåller detta extractum protocollii någon sådan begäran, utan meningens är allenast denne, att åtta af beredningen skola, efter aflagd tysthetsed, sammanträda med lika många af secrete utskottets ledamöter, och utgjöra en deputation, som har att inhämta de ärforderlige handlingar, och sedan sluteligen upgifwa dess betänckande i saken till secrete utskottet.

Herr borgmästaren Fries: Tu stånd hafwa redan yttrat sig, och således är ej annat härwid att gjöra, än bifalla ridderskapet och adelen. Men den tillläggning wid ridderskapets och adelens resolution finner jag likwäl nödig, wid slutet, nemligen att näst efter de orden, *går till secrete utskottet*, måge desse orden införas, *som har att detsamme skjärskåda, och, ty* man lærer aldrig kunna medgifwa, att secrete utskottet, utan att skjärskåda denna tillärnade deputationens gjöromål, skall blott besörja om dess wärkställighet.

Herr talman: Detta kan wäl aldrig wara ridderskapets och adelens tancka, ty secrete utskottet måste nödwändigt förrut bepröfwä, hwad det kan eller icke kan wärkställa, men ware härmed huru det will, så blifwer dock den föreslagne tilläggningsen fåfång, emedan tu stånd redan utgjöra pluraliteten i dette ärende. Och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet behagar bifalla ridderskapet och adelens resolution öfwer detta ärende, samt att alle de memorialer, som röra wexelcoursen, måge remitteras till secrete utskottet.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Eek: Jag kan icke annat ärhindra mig, än att man i förstone fastställdt, det denne wäxelberedning skulle upgifwa dess betänckande till plena. Nu beslutes, att beredningens arbete skall aflemnas till secrete utskottet, och således ser det ut som wille man nu mera gjöra hemligheter af altsammans.

Herr talmannen: Meningens är wäl icke denne. Secrete utskottet lærer icke underlåta, att upgifwa alt det, som kan blifwa allmänt bekandt, och när det skjjer, lærer ingen skjäligen kunna klaga.

Och som klockan war redan tre fierdedelar till tu, ty skilldes ståndet åt.

Åhr 1761 den 29 Januarii

S.d. Anmaldte rådmannen herr Abraham Hylp[h]ers, det för honom angelägit wore, att på någre dagar få resa bort, begärandes ståndets lof därtill, hwilcket bewiljades.

Herr borgmästaren Sundblad: Hos högtärade ståndet har jag trodt mig böra gifwa wid handen, det urskillningsdeputationen redan remmitteradt till secreta deputationen så många mål, att den omöijeligen synes kunna medhinna, att utarbete desamme, med mindre deputationen förstärkes med så många ledamöter, att den kan sittaa på 2:ne divisioner, och hemställer jag fördenskull hwad utwäg härwid må tagas.

En ock annan anmaldte, att en sådan förstärkning torde jämwäl blifwa nödig för justitiaedeputationen.

Ståndet hölt wäl före, att flere swårigheter torde möta wid ärendernes utarbetande, i händelse deputationerne skulle komma att sittaa på twänne divisioner. Dock fants godt, att extractum protocolli härom till de öfrige stånden afgår.

Herr borgmästaren Sundblad anmälte widare, det han efter ståndets begäran, genomsedt de till honom sidsta plenidag till genomläsande aflemnade kongl. remisser, och hade herr borgmästaren icke funnit något, som kan hindra, att ju desse mål måge hänwisas till deputationer, hwilcke ridderskapet och adelen samt prästeståndet uti deras påskrifter föreslagit.

Och emedan ståndet ärhindrade sig, att sådane mål, som desse, sedan de blifwit å deras ställen utarbetade, alltid återkomma däriifrån till ståndets närmare granskning, ty fants godt, att secreteraren måtte desse af herr borgmästaren Sundblad genomsedde ärender, genom påskrifter, till deras ställen remittera och till bondeståndet afsända. Och woro desse mål följande:

Utdrag af protocollet,³²⁹ hållit i rådcammaren, den 22 Maj 1759, angående länskillnaden mellan Westerbotn och Westernorrland, hwilcket mål remitterades till kammar-, oeconomie- och commerce- samt justitiaedeputationerne.

Utdrag af rådsprotocollet,³³⁰ hållit den 25 Junii sidstledit åhr, angående capitaine Rosenborgs gjorda underdåniga ansökning, om afskrifning på

³²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 6.

³³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 7.

återstoden för ett honom af cronans medel förundt lån, i anseende till de honom tid efter annan öfvergångne olyckor, wid Husby klostres krutbruk. Detta mål hänskjöts till secreta utskottet.

Utdrag af protocollet,³³¹ hållit i Kongl. Mai:sts rådcammare, den 27 September 1757, angående revisoren i Wadstena krigsmanshuscontoir, Johan Forsells gjorda underdåniga ansökning, att blifwa återsatt uti dess bortmiste tour, samt att få åtniuta skillnaden imellan cammererare- och dess nu innehafwande revisorslön, ifrån 1753 års början, intill dess han kan ärhålla wärkelig cammererarelön. Detta ärende remitterades till secreta utskottet.

Utdrag af rådsprotocollet,³³² hållit den 20 November sidstledne, rörande en bewiljad riddersyn uti en twist, imellan Ny-Carleby stad, jämte Kyrkobys och Munsala byar i Ny-Carleby sokn, å ena, samt Wexala bys åboer, å andra sidan, angående råskillnad i skog och fiskewattn. Detta mål hänwistes till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

Utdrag af protocollet,³³³ hållit i Kongl. Mai:sts rådcammare, den 17 December sidstledne, angående herr riksrådets riddarens och commendeurens af Kongl. Mai:sts orden, grefwe Thure Gabriel Bielkes gjorda ansökning, rörande voteringsrättighet wid prästewahl i Westerliungs församling i Södermanland, för dess under Geddeholm i berörde sokn liggande hemman, Ekebonäs, Bissbol och Halsnäset. Detta ärende remitterades till justitiae-deputationen.

Herr rådman Inde Betou: Hos högtärade ståndet finner jag mig föranlåten att anmäla, det ehuruwäl öfwerståhållaren och magistraten, samt wederbörande collegier, till följe af Stockholms stads privilegier, äga öfwerinseendet, directionen och administrationen öfwer denne stadens barnhus och hospital, har dock den, wid 1756 års riksdag, förordnade barnhus- och hospitalsdeputation behagat göra åtskillige sådane ändringar, uti berörde directionen och administration, att borgmästare och råd uti ämbets- och byggningcollegio, hwilckom styrselen egenteligen tillhör, nu mera ej annorlunda anses, än såsom en underbetiening, som har att exequera deputationens ordres. Att widare upplysa, hwad jag nu anfört, beder jag, att få upläsa ett af mig därom författadt promemoria.

³³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 8.

³³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 9.

³³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 10.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och berörde promemoria uplästes, af innehåll, ut in actis.³³⁴

Herr rådman In De Betou yttrade sig vidare: Jag hoppas, att ståndet lär häraf finna sanningen af det jag förrut anfördt, och som jag tror, det flere städer lära hafwa ordsak att föra en lika klagan, så hemställer jag, om icke detta, såsom en allmän beswärspunct antagas. Hwarwid herr rådman tillika upwiste en påskrift, som barnhusdeputationens secreterare I. Briant, den 12 i denne månad, gjordt, å kyrkjoherdens i Sigtuna gifne attest, rörande landtjägaren Sterbergs twenne i Sigtuna födde barns intagande i barnhuset, hwilcken attest Briant, utan något vehiculum, till stadens ämbets- och byggningscollegium inskickat. Berörde påskrift uplästes, och lydde sålunda:

Af riksens högloflige ständers barnhusdeputation samtyckt, till desse barnens intagande på spädabarnhuset. Stockholm d. 12 Januarii 1761. In fidem. / I. Briant.

Och herr rådman In De Betou anmälde härwid, att flere sådane påskrifter inkommit, hwilcke alle nogsamta wisa huru liten heder secreteraren Briant tror sig wara collegium skyldig.

Herr talman hemstälde, om icke denne punct måtte ibland allmänne beswären antagas.

Herr assessoren Anthonsson: Som stapelstädernes herrar fullmäktige hittils wisat en nog ringa benägenhet, att understödia upstädernes angelägenheter, så finner jag icke så särdeles nödigt, att skynda med de ärender, som af dem anmälas, och begär jag fördenskull, att detta må ligga på bordet.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Såsom ledamot i denne stadens justitiaecollegio, har jag ingen ordsak att klaga öfwer barnhusdeputationen. Twärtom bör jag anmäla, att collegium njutit af deputationen all höflighet. Men jag ser, att betjeningen har felat, och sådant bör rättas, samt ämbetscollegium bibehållas wid den heder och myndighet, som detsamme wärkeligen tillkommer.

Herr borgmästaren Cervin: Hwad herr assessoren Anthonsson nyss förrut anfört om stapelstädernes fullmäktige, är både oanständigt och för

³³⁴ Promemorian saknas men har givits nr 53 i Borgarståndets arkiv, vol. R 1358.

hårdt, och hemställer jag fördenskull, om icke herr assessoren bör återtaga denna utlåtelse.

Herr assessoren Anthonsson: Det bör jag så mycket mindre göra, som hwad jag sagt, är sant. Hwilcket däraf bewises, att anslag för stapelstädernes fullmäktige twänne gånger blifwit gjordt, men ändå intet sammanträde skjedt, mindre något åtgjordt i saken.

Herr borgmästaren Cervin: Upstädernes fullmäktige hafwa haft sex eller sju weckors betäncketid, att upsättia deras postulater. Men icke dess mindre will man icke lämna stapelstädernes fullmäktige 6 a 7 dagars tid, att swara däruppå. Sådant är ju alldeles obilligt.

Härmed instämde herr borgmästaren Lange, och lade därtill, att den af herr rådman In De Betou anmälde punct borde så mycket mindre, för den af herr assessoren Anthonsson anförde ordsak, ligga på bordet, som han därmed alldeles ingen gemenskap äger. Tillstyrkandes herr borgmästaren för öfrigit, att puncten måtte antagas såsom allmän.

Herr talman hemstälde, i anledning häraf, om icke den af herr rådman In De Betou nyssanmälde punct, måtte såsom allmänt beswär antagas, hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Herr justitiarien Faxell yttrade sig: Det lærer wara högstnödigt, att enighet bibehålles innom ståndet, och att fölgakteligen ärendet, imellan stapel- och upstäderna, afgjöres i wänlighet, och således, att man må slippa, att gå dermed till de öfrige stånden, hwilcket nödwändigt skulle hafwa en ond wärkan och göra oss skada.

Herr talman föreslog, att stapelstädernes fullmäktige måge sammanträda i dag eftermiddagen och öfwerlägga om saken, så lærer de snart kunna lemna swar.

Herr borgmästaren Kock: Som herr assessoren Anthonssons begäran alldeles strider emot lagen, så kan jag, för min del, icke swara därpå, innan jag fått correspondera med mine hemmawarande committenter, och härtill behöfwes 8 a 10 dagar. Det är sant, att man kan afsäga sig sin i lagen be-fästade rättighet, men sådant kan icke skje, utan att man först rådfrågat sig med wederbörande, och inhämtat deras samtycke.

Herr assessoren Anthonsson: Jag åtager mig att bewisa, det min begäran är enlig både med lagen och all billighet samt ordning, och begär jag fördenskull, att saken företages och afgjöres, på det tiden ej må gå förbi, att

kunna ingifwa saken i urskillningen, i händelse ingen öfwerenskommelse kan träffas.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig i samme mening, som herr borgmästaren Kock nyss förrut anfördt.

Herr borgmästaren Biörkman föreslog, att stapelstädernes fullmäktige måtte sammanträda, och swara på det, som kan skje. Öfwer det öfrige kan swar lemnas sedan, då man fått inhämta committenternes mening.

Uppå gjord proposition af herr talman, bifölls detta herr borgmästaren Biörkmans yttrande, och anbefaldtes, att anslag skall skje för stapelstädernes herrar fullmäktige till i morgon klockan åtta.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige §§ af allmänna beswären, som ses af protocollet i allmänna beswärestomen.³³⁵

Uplästes secreta deputationens betänckande,³³⁶ angående capita familiarum, och deras rätt att biwista riksdagar.

Uplästes herrar riksens råds yttrande,³³⁷ öfwer detta ärende.

Herr talman: Förewarande ärende är af stor wigt och värde. Rikets rätt, i anseende till publiqve och högt angelägne sysslor, ställes här således i fråga, emot enskildte personers rättigheter, att de senare böra winna, efter deputationens betänckande, och riket förlora. Jag beder, att ståndet tänckes taga detta uti ett så ömt och noga öfwerwägande, som det wärkeligen ärfordrar. Därtill äger wi god anledning uti herrar riksens råds nyss upläste wälgrundade yttrande, hwilcket, efter min tancka, bör genom trycket allmänt kunnigt göras, och håller jag detta för så angelägit och nödigt till allmänhetens uplysning, att om ingen annan behagar, will jag på egen kostnad låta trycka det.

Åtskillige herrar ledamöter yttrade sig i samme mening, som herr talman, i synnerhet herr borgmästares Fries, som lade härtill, det han icke trodde, att samtelige deputationens ledamöter, warit af samme tanckar, som deputationens betänckande innehåller, och frågade herr borgmästaren fördenskull, om icke något särskildt votum wore bifogadt.

Härtill swarades Neij, och herr rådman Lindeman gaf wid handen, det han uti deputationen, då detta ärende förehades, ingifwit dess särskildte

³³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

³³⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 3. Tryckt i *RAP* 21, bil. 8.

³³⁷ *Ibidem*, bilaga.

votum, samt begärddt, att det måtte bifogas betänckandet, men herr rådman funne nu, att deputationen icke sådant efterkommit.

Herr talman anmodade herr rådman Lindeman, att draga försorg, det hans särskildte votum kunde till nästa plenidag i ståndet inlemnas. Och hemställdte herr talman härhos, om icke ståndet behagade så förena sig, att man nu allenast måtte raisonera öfwer detta ärende, men icke ingå uti något sluteligt afgjörande, innan man finge råderum, att wäl öfwerwäga saken.

Herr borgmästaren Finerus begjærdte, att detta mål måtte ligga på bordet.

Herr grosshandlaren Clason begjærdte äfwen, att detta ärende må hwila, men yttrade sig likwäl härhos: Jag finner af betänckandet, att deputationens tancka warit, det enär capita familiarum wilja gå hem ifrån arméen och biwista riksdagar, böra andre officerare i deras ställen utcommenderas. Jag lemna därhän, huruwida sådant nu kunde skje, då en del af krigsmagten är hemma i landet. Men enär hela arméen utcommenderas, hwar skola då öfwerloppofficerare tagas, i stället för de capita, som wilja hemresa?

Herr handelsman Bagge: Jag finner af deputationens betänckande, att åtskillige capita familiarum, uti deras hos general en chef ingifne memorialer och ansökningar, om tillstånd att få resa hem till riksdagen, skola på ett och annat eftertänckeligt och onständigt sätt hafwa yttrat sig, och hemställer jag fördenskull, om icke desse memorialer måge infordras.

Herr borgmästaren Cervin: Desse nu omrörde memorialer ligga hos deputationen, och kunna därifrån infordras, enär riksens ständer så behaga.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila tills vidare.

Herr talman utkallades, och berättade wid återkomsten, att statssecreteraren baron von Düben hade i förmaket talt med herr talmannen och anmält Hans Kongl. Mai:sts nådiga hälsning till ståndet, samt aflemnadt de medailler, som till åminnelse af Hans Kongl. Höghets Cronprintsens födelsedag, den 24 i denne månad, blifwit slagne. Herr talman hade frågat, om icke herr statssecreteraren wille hafwa företräde, men herr statssecreteraren hade swarat, att sådant ej wore nödigt, emedan det icke af Hans Maj:t wore anbefalt, utan hade Hans Kongl. Mai:st allenast i nåder welat, det statssecreteraren skulle hos talman förmäla Hans Kongl. Mai:sts nådiga hälsning till ståndet, samt att Hans Kongl. Mai:st trodde, att desse nu insände medailler skola wara för ståndets ledamöter angenäme, och lända till en fågnesam åminnelse af den kjära dag, då Hans Kongl. Höghet Cronprintsens trädte i dess sextonde år. Herr talman hade tackat underdå-

nigst, och bedt herr statssecreteraren anmäla hos Hans Kongl. Mai:st ståndets underdåniga wördnad.

Desse medailler utdeltes nu till samtelige ståndets ledamöter.

Uplästes protocolsdeputationens extractum protocolli och hemställande,³³⁸ om icke nödigt wara will, at de wid generalkrigsrätten i Pommern hållne protocoller måtte, till öfwerseende infordras.

Ståndet lämnade dess bifall härtill.

Uplästes ett af riksdagsfullmägtigen för staden Skanör, herr borgmästaren De La Rose, inlemnadt memorial, och beswär däröfwer, att de i berörde stad boende skjeppare icke få tillstånd, att gå på utrikes fart, så framt de icke förrut wunnit burskap i någon stapelstad.

Detta ärende antogs.

Uplästes fiskerideputationens extractum protocolli af den 28 i denne månad,³³⁹ med hemställande, om icke urskillningsdeputationen må anmodas, att ofördröjeligen låta samla och till fiskerideputationen aflemna alle inkomne memorialer och ansökningar, rörande fiskerierne, på det deputationen i dess arbete ej må hindras.

Herr borgmästaren Schauv: Denne fiskerideputationens begiäran lærer så mycket mindre kunna eller böra bewiljas, som urskillningsdeputationen, till följe af dess instruction, bör wid remitterandet följa den ordning och nummer, som ärenderne fått, då de blifwit inlemnade, hwarförutan det ej annat kunde, än mycket hindra urskillningsdeputationen, om de med sådane måls särskildte utsökande och remitterande skulle sysselsättas.

Herr talman hemstälde om icke bäst wore, och till ändamålets winnande tjenligast, att herrar ledamöterne uti fiskerideputationen måtte öfwerlägga med herrar ledamöterne uti urskillningsdeputationen huru de inkomne memorialer och ärender, rörande fiskerierne, måge beqwämligast kunna urskilljas och aflemnas.

Detta hemställande bifölls, och ståndet skilldes åt.

³³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 2.

³³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 2.

Åhr 1761 den 5 Februarii

S.d. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll³⁴⁰, hwaruti wid handen gifwes, det sådane angelägne ärender uti secrete utskottet förefallit, att secrete utskottet funno sig föranlåtit, att begära, det ständernes sammanträden in plenis måtte inställas, in till dess secrete utskottet funnit desse förefallne ärender utarbetade, och till riksens ständer med dess yttrande däröfwer inkomma.

Herr talman yttrade sig: Secrete utskottet har hyst den säkra förmodan, att riksens ständers plena lära lemna benägit bifall till denna dess begäran, och i anseende härtill är, uti sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige respective talmännen, öfwerenskommit, att plena ej längre skola i dag blifwa tillsammans än till klockan tjo, då secrete utskottet efter anslag kommer tillhopa. Under en lika förmodan, som secrete utskottet hyst hemställer jag jämwäl, om icke ståndet behagar bifalla det nu upläste extractum protocoll³⁴⁰.

Hwilket med allmänt Ja beswarades.

Uplästes ståndets tillärnade extractum protocoll³⁴⁰, angående det förbudets uphäfwande, som straxt efter sidstledne riksdag utkom, emot wisse så kallade öfwerflödswahror. Men som härwid wid handen gafs, att secreta handels- och manufacturdeputationen har detta ärende under arbete, och lærer snart inkomma med dess betänckande däröfwer, ty fants godt, att detta extractum protocoll³⁴⁰ må hwila.

Och ståndet skilldes åt.

³⁴⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 6.

Åhr 1761 den 9 Februarii

S.d. Föredrogs å nyo prästeståndets extractum protocolli,³⁴¹ angående böckers och pappers dyrhet, samt de hinder och olägenheter, som så wäl allmogen wid underwisningen uti christendomskunskapen, som studierne wid lärohusen, enskilt häraf måste ärfara.

Och fandt ståndet godt, att nu remittera detta ärende till secreta handels- och manufacturdeputationen.

Uplästes ett af probsten, doctor Serenius, inlemnadt memorial³⁴² och hemställande, i anseende till anförde omständigheter, om icke, till landhushållningens uphielpande samme mått kunde widtagas, som förrut med handaslögder skiedt, och att till den ändan de utrikes wahror måge beläggas med någon afgift, hwilcka man inrikes will hafwa upmuntrade, och landet bör och kan producera, och af hwilcken fond praemier sedan till idoge handthushållare måge utdelas.

Detta ärende remitterades till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 5 sidstledne December,³⁴³ angående nybyggen i lappmarkerne, och den omsorg och kraftiga hjelp, som ärfordras, om detta land skall kunna dragas utur dess uråldrige ödesmål, hemställandes bondeståndet, om icke en beredningsdeputation, till detta ärendets uptagande och utarbetande, måtte förordnas.

Ridderskapet och adelen samt prästeståndet hade remitteradt detta ärende till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, hwarmed ock borgareståndet instämde.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 16 sidstledne December,³⁴⁴ angående Cajane läns allmoges beswär däröfwer, att 150 man såldater, som allmogen i bemälte lähn borde hålla i beredskap wid påfordran, till ortens försvar, blifwit, genom någon, sidstledne riksdag gjord för-

³⁴¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 2. Återges i prästeståndets protokoll (*PrP* 15).

³⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 54.

³⁴³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 9. Tryckt i *BdP* 8, bil. 5.

³⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 10. Tryckt i *BdP* 8, bil. 8.

fattning, under Österbotns regemente inlifwade, till följe hwaraf en förordnad commission i orten skall faststaldt, att desse 150 man borde, som andre ständige såldater, af allmogen förses med ständige rotar och knecktetorp, hwilcket skall försättja allmogen i yttersta förlägenhet, hwarföre bondeståndet begär, att detta ärende må remitteras till secrete utskottets närmare ompröfwande, och dess betänckandes afgifwande till riksens ständers plena, samt att imedlertid commissionens beslut afstadna må.

Hwilcket alt ståndet fant skiäligit att bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 3 sidstledne December,³⁴⁵ angående öfwerstelieutenantens och commendantens i Christianstad, baron Armfelts ansökning, att han, i betraktande af dess tjensteår och upförande, samt swåra lidande af undfången blessure, måtte hugnas med någon lifstidspension. Secrete utskottet hade wäl funnit, att honom, såsom werkeligen tjenstgörande, icke någon pension kan bestås. Men emedan secrete utskottet, å ena sidan, ömmande bemäldte öfwerstelieutenantens och commendants, under dess trägna och tappra förhållande i rikets tjenst, utiråkade swåra lidande, och å den andra, nogsamnt funnit, det han icke kunde af 750 d:r silfwermynts lön hafwa sin utkomst, altså tillstyrker secrete utskottet, att honom må bestås en personelle tillökning på dess lön af 250 d:r silfwermynt, på extraordinarie stat, då han finge en lika lön, som commendanterne i de större fästningar bestås.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr handelsmannen Bagge inlemnade Götheborgs stads magistrats swar uppå ståndets skrifwelse,³⁴⁶ angående wisse upstäders förde klagan, öfwer den brist på salt, som i berörde stad förledit år skall warit.

Detta swar uplästes, af innehåll, att uti sidstledne Maij och Junii månader skall i staden funnits tillräckeligit förråd på salt, men att förrådet däraf sidstledne höst blifwit tämmeligen knapt, och prisen börjat nog stiga, skall härrört däraf, att saltskjeppen öfwer tiden blifwit uppehållne af convoijerna, samt sedermera af en emot wanligheten länge påstående östlig wind, men sedan den sig ändrat, skall staden kort derefter med tillräckeligit salt blifwit försedd, och skola de handlande låta sig angelägit wara, att hädanåt hålla nödigit behof af salt, till skjäligt pris. Dock skall dem icke wara emot,

³⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 7.

³⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 52.

om städerne Stockholm och Westervik, samt flere efter deras anbud, wilja årligen dit förskaffa tjenligit salt, dock med förbehåll, att där sådant kommer att skje, emot wisse förmånens förmenande, Gjötheborgs handlande jämwål måge samme få till godo niuta.

Uplästes en härhos insänd förteckning på det salt, som nu i staden Gjötheborg finnes.³⁴⁷

Herr borgmästaren Lönbohm: Gjötheborg stads magistrat behagar berättta, att ingen särdeles brist warit där i staden på salt. Men ho är den, som icke wet, att denna berättelse icke har sin rigtighet. Klagan har warit allmän neder i landet, öfwer brist på salt, och är det sant, att man haft största swårighet att kunna skaffa så mycket, som man behöft till kjøtts insaltande. Saltet har kostat några och fyratio daler, fast wederbörande låfwat hålla tillräckeligit salt för fyra plåtar. Och har jag nog orsak att tro, det wara avisor, hwad man nu berättar, om den quantitet salt, som i Gjötheborg denna tid skall finnas.

Herr justitiarien Faxell: Magistraten berättade, att tillräckeligit salt funnits uti Gjötheborg i Majj månad. Men det wet jag så mycket mera wara osant, som man ifrån orterne skref och begjardte salt den tiden, men kunde icke få något, fastmindre tillräckeligit, hwaraf hände, att man i orten war nödsakad att betala 12 styfwer för en mark salt, och hade man måst wara aldeles utan, så framt man icke skaffat in salt ifrån Norije. Jag lærer icke säga för mycket, om jag påstår, att några och tjugu-, om icke trettjo tusende tunnor salt äro däriifrån inkomne.

Herr assessoren Anthonsson: Så har det gådt i någre år, som nu anfördt är. Man säger wäl, att salt nu finnes i Gjötheborg, men det fants där icke förledne sommar och höst, utan är det nu därstädes befindtelige förrådet inkommit sent i höstas. Jag lemnar därhän, huruwida det kan wara så stort, som det upgifwas. Men hwad will det ändå förslå till landsortens behof? Och om icke hwad däruti brister i god tid anskaffas, jämte det, som till sillinsaltningen behöfwes, hwar skall man då taga salt, när fiskeritiden instundar? En sådan quantitet, som här upgifwes, räcker knapt till tredjedelen af den sill, som wanligen hwarje år hittils blifwit fångad. När fångsten stiger sig till tuhundradetusende tunnor och därutöfwer, behöfwes ett hundrade femtio tusende tunnor salt, om landsorterne skola få sin nödtorft,

³⁴⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 52, bilaga.

och tillräckeligt salt till sillsaltning skall finnas; eljest måste brist i landsorterne spörjas, och den fångade sillen kastas i sjön, hwilket jämwäl, efter berättelse, skall wara skjedt, till flere tusende tunnor. Man säger wäl, att man förlorat en plåt på en tunna salt, men det är ej sant, ty wederbörande hafwa nog wetat taga sitt ut, och det ändå med ett anseenligt öfwerskått.

Herr talman: Jag finner nogsam, att saken icke är hulpen på det sätt, som Gjötheborgs magistrat anført. Det lærer således blifwa nödigt, att genom extractum protocollis wisa nödwändigheten af en så säker författning, att salt, hwarken för landsorternes eller sillfiskeriets behof, må fela, hwilket ärende till vidare utarbetande kunde remitteras till secreta handels- och manufacturdeputationen.

Herr assessoren Anthonsson: Ärendet är icke secreta, det är bekant öfwer hela landet, och således behöfwer det icke handteras i secreta handelsdeputationen, utan lærer kunna straxt afgjöras in plenis. Det är oförsvarligt, att wederbörande skola få så wårdslöst förfara, som skjedt är.

Herr handelsmannen Bagge: Jag will icke förswara de fel, som kunna wara förelupne. Men så lærer jag dock med skjäl lära kunna säga, att man gjordt mera wäsande deraf, än wärkelig orsak warit därtill. I öfrigit kan jag försäkra, att det icke är avisor, eller osanning, hwad magistraten nu anfördt, om den i staden befintliga qvantitet salt. Jag har för min del 8 000 tunnor liggande. Den som will, skall få kjøpa.

Herr borgmästaren Kock: Det är för hårdt att säga, det magistratens berättelse är avisor. Det är och sant, att wederbörande i Uddevalla måst skicka salt därifrån både till Carlstad och Christinaehamn, och förlorat en plåt på tunnan. Men på det saken må kunna hjelpas, och wis författning widtagas, hemställer jag, om icke detta ärende må remitteras till fiskerideputationen, som kunde, till plenorum genomseende och fastställande, projectera en sådan författning.

Herr borgmästaren Malmstén: Här är redan så nogsam bewist, att brist warit på salt, att ingen lærer kunna twifla därpå. Och på det en dylik wårdslöshet icke vidare må kunna förelöpa, så lærer den författning blifwa oumgängeligen nödig, att andre stapelstäder få tillstånd, att föra dit salt, och således förekomma bristen, när wederbörande ej kunna eller wilja gjöra det. Det är oförsvarligt, att salt skall införas från Norije, och är detta ett oemotsägeligt bewis, att bristen därpå warit stor, ty i annor händelse hade landsorterne ej widtagit den utvägen. Äfwensom det ock är ett tydeligt

bewis på saltbristen, att man i orterne merendels ej fått annan sill till kjøps, än den som varit för litet saltad, och till större delen förskjämnd. Är det icke både synd och skam, att Guds gåfwor skola, så wårdslost handteras?

Herr borgmästaren Nortman: Det kan jag i sanning berätta, att saltbristen varit så stor förleden höst, att en tunna kåstat tijo plåtar och däröfwer i landsorten. Man kan däraf med säkerhet dömma, att bristen varit stor. Och är det sant, att man icke kunde få kjøpa så mycket, som behöfdes till kjötts insaltande, hwarföre ock många hafwa måst uppskjuta med slacktningen.

Herr assessoren Anthonsson: Man har föreslagit, att ärendet måtte remitteras till fiskerideputationen, men det lærer så mycket mindre gå an, eller medföra någon nytta, som deputationen ej kan befatta sig med, eller afhjelpa de ärender, som angå upstäderna, och landsorternes förnödenhet. Detta hörer egenteligen ståndet till, som kan widtaga sådane mått, att bristen afhjelpes. Men om herr handelsmannen Bagge har att aflåta, och will låta oss få tillräckeligit salt, så willjom wi hålla oss till honom, och ej begära mera.

Herr borgmästaren Kock: Så mycket kan jag med trygghet försäkra, att om upstäderna behaga, skola de ifrån Uddevalla få femtio tusende tunnor, och wäl mera, om så behöfwes, och man kan wara säker om afsättningen. Således lærer ingen vidare författning wara nödig.

Herr assessoren Anthonsson: Jag förklarar mig härmed nögd, om allenast löftet säkert hållas.

Herr talman påminte, att detta wore allenast för en gång, så att snart ny klagan kunde yppa sig, i fall ingen wiss författning för framtiden widtages.

Herr borgmästaren Ekman: En wiss författning är aldeles nödig, icke allenast att upstäderna få så mycket salt, de behöfwa, utan ock ett någorlunda drägeligit och wist pris fastställes. Detta är så mycket billigare, som det lærer kunna bewisas, att städerne Gjötheborg och Uddevalla lofwat anskaffa tillräckeligit salt för ett wist pris, men icke hållit deras lofwen.

Herr assessoren Anthonsson: Låtom oss se till, om icke någon wiss öfwerenskommelse må kunna träffas, och imedlertid må detta ärende hwila några dagar.

Härmed afstodnade denne discours.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, att herrar deputerade hade författat deras betänckande, angående herr borgmästaren Gadds inlemnade riksdagsfullmagt.

Berörde betänckande³⁴⁸ uplästes af innehåll, att borgmästaren Gadd blifwit anklagad för åtskillige ämbetsfel, och mindre aktning för ortens landshöfdingeämbete, hwarjämte deputerade funnit, att borgmästaren Gadd skaffat sig ett exemplar af riksdagskallelsen, och så lagat, att riksdagsmanswahlet försiggådt, innan Hans Kongl. Mai:sts kallelsebref, genom landshöfdingens försårg, till staden ankommit, och utan att den ordning wid walet blifwit iackttagen, som kongl. förordningen föreskrifwer, med mera, ut in actis.

Herr borgmästaren Fries: Jag kan icke se, att det bör lända borgmästaren Gadd till last att han låtit wälja sig till stadens fullmäktig, innan kallelsebrefwet från landshöfdingen ankom. Kallelsebrefwet war ju fjorton dagar förrut ifrån Hans Kongl. Mai:st utfärdadt, änskjönt det icke hunnit, att genom den wanliga wägen komma till staden. Det lærer wara nog, att han förskaffat sig ett exemplar däraf.

Herr borgmästaren Brunsell: Svensk mannfrihet är i lagen befastad, att ingen bör dömmas, innan ransakning öfwer målet försiggådt, och att ingen bör straffas, innan han lagligen blifwit förwunnen och dömd. Och som jag icke kunnat förmärka, att borgmästaren Gadd blifwit hörd öfwer de emot honom angifne felsteg, så kan jag ej annat finna, än att förfarandet emot honom strider emot friheten, i det han ohörd förklaras förlustig dess rätt, att, i följe af dess ärhållne fullmagt, få inträde i ståndet till säte och stämman. Jag har nog hört de emot honom skjedde angifwelser. Men de äro icke ännu bewiste, och torde till slut befinnas osanne. Han bör derföre få tillfälle att förklara sig, och således njuta till godo den förmån, som lagen honom och hwarjom och enom af rikets inbyggare tillägger. I annor händelse protesterar jag emot alt det, som i detta mål emot honom företages.

Herr assessoren Anthonsson: Jag ser wäl det uplästa syndaregistret, och de skjäl, som emot borgmästaren Gadd därwid blifwit anförde. Men jag lemnar det ena och andre, utan att fästa någon trowärdighet eller upmärksamhet theruppå tills vidare. Icke dess mindre tyckes den enda omständigheten wara nog, till att utesluta borgmästaren Gadd ifrån ståndet, för

³⁴⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 16.

denne riksdag, att han låtit wälja sig till stadens fullmäktig, innan riksdagskallelsen blifwit ordenteligen utlyst, och utan att wid walet iakttaga den ordning, som kongl. förordningen föreskrifwer.

Herr borgmästaren Sacklén: Här säges wäl, att borgmästaren Gadd, icke blifwit hörd. Men detta föregifwande äger så mycket mindre grund, som det är oförnekligt, att han af advocatfiscalen wid hofrätten är anklagad, och således haft nogsamt tillfälle, att förklara sig. Har han ej gjordt det, så är det hans egen skull. För öfrigt är det enda skjålet nog tillräckligt, emot hans intagande i ståndet, att han anställt riksdagsmanswahlet, innan kongl. kallelsebrefwet till staden ankom, och det på ett sådant sätt, som är aldeles stridande emot kongl. förordningen, och således olagligt.

Herr grosshandlaren Clason upläste Schöfde stads magistrats bref, angående detta riksdagsmanswahl, och yttrade sig därwid: Här af finner man tydeligen, att borgmästaren Gadd sjelf anskaffat sig ett exemplar af riksdagskallelsen, och utan att afbida densamma ifrån landshöfdingen, på ett oordentligt sätt låtit walet försiggå. Och som detta strider emot lagen, så lærer ingen neka, att det är ett fel, som förtienar anmärkning, aldrahålst hos en ämbetsman, som på det nogaste bör iackttaga lagens föreskrift, och lærer detta wara nog, att utesluta honom ifrån ståndets förtroende.

Herr borgmästaren Unger: Jag bör gifwa ståndet wid handen, att deputerade icke anfört i deras betänckande, de emot borgmästaren Gadd gjorde angifwelser, på det sättet, att deputerade welat förklara honom skyldig, ehuru nog liknelse i åtskillige omständigheter kan wara därtill, utan hafwa deputerade allenast berättelsewis, till uplysning, anfört de capita accusationis, hwarföre han inför wederbörande domare bör swara, icke heller har det warit deputerades mening, att desse accusationspuncter skola införas uti det extracto protocollii, som till honom kan komma att aflämnas, utan hafwa deputerade hållit före, att det skjäl, som är tagit, af det förelupne olaglige walet, wore nog tillräckligt, att utesluta borgmästaren Gadd ifrån ståndets förtroende, och således ensamt uti extracto protocollii borde anföras.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag är aldeles ense med det, som herr borgmästaren Brunsell anfördt, och will allenast lägga härtill, att om wi på det sättet skola förfara, som här tyckes wara skjedt, samla angifwelser, utan att wederbörande dem anmält, eller de blifwit bewiste, så torde flera kunna utmönstras, och ingen wald riksdagsman kan då wara säker, ty en

eller flere owänner kunna altid finna något att anföra, ehuru det icke wore bewist och således sättja ett lagligit wal i qvaestion. Prof härpå hafwa wi uti saken med herr handelsman Jansson: Jag wille fördenskull gjerna blifwa underrättad, hwarifrån det upläste Schöfde stads magistrats bref tillika med de nödige acta i detta mål inkommit, samt hwarföre borgmästaren Gadd icke blifwit hörd. Torde hända, att han kunnat wisa sin oskuld, och då hade hela saken förfallit. Det endaste skjälet emot honom, som will något betyda, är det oordentliga riksdagsmanswahlet, hwileket magistratens bref angifwer. Men lät honom förklara sig däröfwer, så får ståndet sedan utlåta sig.

Herr grosshandlaren Clason: Borgmästaren Gadd har welat förklara sig hos deputerade. Men som deputerade icke äro någon domstol, så hafwa de icke eller kunnat emottaga någon förklaring, och fördenskull allenast berättelsewis anført saken, på det ståndet måtte kunna utlåta sig öfwer alt sammans.

Herr borgmästaren Renhorn: Saken angående handelsmannen Jansson, och den nu förewarande äro wida skillde ifrån hwarandra. Jag nekar icke, att ju målet är ömt. Men jag måste ock härhos tillstå, att det förefaller mig något besynnerligit, när så många klagomål emot borgmästaren Gadd in foro blifwit anförde, att han icke förklarat sig däröfwer. Och som detta ej skjedt på wederbörlige ställen, kan jag ej se, hwarföre han här skulle höras. Jag tror, att det wore bäst, att han låter blifwa alt sammans, ty jag kan ej finna, att han uträttar något därmed.

Herr justitiarien Faxell: Jag medgifwer, att walet och fullmagten kunna wara olaglige, och att detta således må anses, som ett skjäl emot borgmästaren Gadd. Men jag wet icke, hwarifrån de många uplysningar kommit, hwaraf berättelsen om angifwelserne emot honom är formerad. Man säger wäl, att detta är blott en berättelse, men mig tyckes, att deputerade på ett ställe i deras betänckande, icke allenast anført blotta berättelsen, utan och förklarat honom skyldig till det emot honom angifne fel. Detta är för hårdt, så länge han ej fått förklara sig.

Herr assessoren Anthonsson: Jag går det öfrige af betänckandet förbi, och lemnar saken i sitt wärde. Men ingen kan neka, att det är nog betydande skjäl, emot borgmästaren Gadd, att walet blifwit företagit, innan riksdagskallelsen ordenteligen ankom och blifwit publicerad, och att walet icke i behörig ordning försiggådt. Härunder tyckes olagliga afsigter legat

förborgade. Ståndet har denne riksdag en gång funnit rättwist, att uphäfwa ett sådant oordenteligit wal, och jag hoppas, att ståndet jämwäl nu denna gång är sig likt, samt uphäfwer detta. Han bör så mycket mera uteslutas, som han inför magistraten tillstådt, att han sjelf skaffat sig riksdagskallelsen.

Ett af borgmästaren Gadd inlemnad memorial³⁴⁹ uplästes, hwaruti han anhåller, att om något emot honom wore angifwit, såsom hinder uti hans riksdagsfullmäktigskap, honom då måtte tillåtas, att däröfwer blifwa hörd.

Herr borgmästaren Brunsell: Fullmagten är den endaste, som kan anses för ett sådant fel, som borde kunna hindra borgmästaren Gadds intagande i ståndet. Men detta fel är ännu icke så tydeligen bewist, som wara bör. Datum kan wara ett skriffel. Det öfrige af herrar deputerades betänckande finner jag högst eftertänckeligit. När fullmagten gafs in, anmälldes inge beswär emot henne, icke eller war sådant förut skjedt. Men nu finns här en stor och widlyftig act. Frågan är hwarifrån den är kommen. Och det är högst billigt, att han må, efter dess nu upläste anhållan, blifwa hörd.

Proposition begärdtes.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag känner icke mannen, icke eller saken vidare, än att jag hört en hop angifwelser emot honom, och håller jag före, att af dem ej bör tagas skjäl, till hans uteslutande, innan de blifwit bewiste. De behöfwas icke eller, ty här är ett, som egenteligen tillhör ståndet att skjärskåda, bestående däruti, att wahlet blifwit anticipadt, och olagligen företagit, samt slutadt emot 1731 åhrs förordning.³⁵⁰ Detta strider emot städernes wahlrättighet, och bör ej tolas. Hwarföre jag ock håller före, att han denne gång bör uteslutas, och ett nytt wahl anställas.

Herr borgmästaren Malmstén yttrade sig i en alldeles lika mening, som nyss anförd är.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag förbehåller mig, att borgmästaren Gadd må höras, innan saken afgjöres. Jag tror icke hwad landshöfdingen eller magistraten sagt, innan det blifwit bewist.

³⁴⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 16, bilaga.

³⁵⁰ Tryckt förordning 23 augusti 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Hwarefter Riksdags-Fullmäcktiges Wahlen för Städerna hädanefters skola inrättas.*

Herr talman hemstaldte, om icke bäst wore, att borgmästaren Gadd måtte höras öfwer det, som angående riksdagsmanswahlet och hans fullmagt blifwit anfördt, men icke öfwer de öfrige i deputerades betänckande anförde angifwelser.

Ståndet lemnade härtill dess samtycke.

Herr borgmästaren Sacklen: Ståndet har sig bekandt, att borgmästaren Pehr Olof Cervin begjardt ståndets lof, att resa bort öfwer de faststaldte juhlehögtidsferienne. Han har och rest bort härifrån, men man wet alldeles icke, hwart han tagit vägen. Således lærer wara nödigt, att man söker på något sätt få kundskap om honom.

Herr borgmästaren Torsk berättade, att han talt med borgmästaren Pehr Olof Cervins moder, som gifwit wid handen, att hennes son rest bort och tagit någre papper och linkläder med sig, och hade modern trodt, att han rest hem.

Herr grosshandlaren Clason: Jag har fått den underrättelsen, att borgmästaren Pehr Olof Cervin har skrifwit åtskillige bref till en handlande här i staden, benämd Wulf. Uppå fruns begäran har Wulf frågat efter hos wärden, där Cervin bodt, och fått det swar, att borgmästaren Cervin rest bort, tagit med sig någre papper och linkläder. Men hwart han tagit vägen, har wärden ej haft sig bekandt, men emedan wärden känner åkaren, som skjutsat honom till Barkareby, så lærer wara nödigt, att fråga och utforska af honom, hwart borgmästaren Cervin tagit vägen från berörde gästgifwaregård, då man sedan, genom någon utskickad, kunde låta följa på sporr och närmare utforska, huru med honom föreweter. Eller och kunde man hos herr landshöfdingen Broman begära, att han låter genom sin fogde efterspana sammanhanget, emot någon wiss betalning, som kan fogden bewilljas.

Herr talman: Någon sådan utwäg, som herr grosshandlaren Clason nu föreslagit, måste wäl widtagas, ty man kan icke offentliggen låta publicera efter den bortreste borgmästaren Cervin. Dock bör jag gifwa wid handen, att det förliudes, att borgmästaren Cervin warit i Örebro, och har man därstädes trodt, att han därifrån gådt öfwer åt Norje. Orsaken därtill har man ej wetat angifwa.

Herr handelsmannen Bagge: Mig är berättadt, att han riktigt kommit till andre gästgifwaregården härifrån. Men sedan har man saknat både honom och skjutspoiken, och således hålles före, att han kiört ned och drunknat.

Herr borgmästaren Schauv: Som borgmästaren Cervin är ståndets ledamot, så fordrar och vår skyldighet att fråga efter honom, och i fall den widrige händelsen honom träffat, att han drunknat, bör man se till, huru hans kropp kan fås igen, och begrafwas. I detta afseende håller jag för nödigt, att någon säker man, antingen af extraordinarierna wid ståndets cancellie, eller någon annan, må utskickas, att efterspana, hwart borgmästaren Cervin tagit vägen. Och lärer ståndet icke finna betänckeligit, att bestå omkostnaderne till detta ändamål.

Detta herr borgmästaren Schauvs yttrande bifölls.

Justerades ståndets underdåniga skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st, angående twenne stämningar, som magistraten i Wadstena till riksdagsfullmäktigen och handelsmannen Jansson utfärdadt, och lydde berörde skrifwelse, som följer:³⁵¹

P.t. Hos borgareståndet hafwer handelsmannen och riksdagsmannen ifrån Wadstena, Johan Jansson, wid handen gifwit, det honom af magistraten i berörde stad är pålagt, att inför rådstufwurätten swara uti twenne emot honom efter riksdagens början, af stadsfiscalen Schenström och handelsmannen Sebastian Forsberg,³⁵² angående ogrundade ryckten och tillmälen, instämde mål.

Och som Jansson begjardt, att genom borgareståndets underdåniga föreskrift, ifrån swarsmåls afgifwande till riksdagens slut warda befriad, emedan honom, såsom ståndets ledamot, och sittjande uti deputationer, dessförinnan ej kan tillåtas, att resa till orten, så föranlåtes borgareståndet allerunderdånigst anhålla Eder Kongl. Mai:st nådigst täcktes, genom Eder Kongl. Mai:sts befallningshafwande i Östergjöhland, antyda magistraten i Wadstena, att till dess riksdagen blifwer slutad, lämna Jansson otilltald, uti förenämde emot honom instämde saker. Borgareståndet framhårdar med djupaste undersätelig wördnad.

Justerades ståndets tillärnade underdåniga skrifwelse, till Hans Kongl. Mai:st, angående Wadstena stads magistrats oordentliga förfarande, wid riksdagsmanswahlet däri staden, lydande berörde skrifwelse, som följer:³⁵³

³⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 53.

³⁵² Rättat efter konc., *Torsberg* i prot.

³⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 54.

P.t. Eder Kongl. Mai:st föränlåtes borgareståndet allerunderdånigst wid handen gifwa, att magistraten i Wadstena wägrat fullgjöra borgareståndets åstundan, då det begjärt, att för handelsmannen Jansson behörig riksdagsfullmagt utsändas skulle.

Detta har ej annat kunnat, än borgareståndet ganska besynnerligt förekomma, hälst sedan Eder Kongl. Mai:st, wid riksdagens början, tillsänt borgareståndet de ännu oafgjorde beswär, öfwer riksdagsmanswalen i städerne, borgareståndet detta mål till bepröfwande förhaft, och funnit, att som Jansson wid walet, den 22 Julii förledit år, en ostridig pluralitet tillfallit, honom ock behörig fullmagt meddelas borde.

Borgareståndet nödsakas derföre allerunderdånigst anhålla, Eder Kongl. Mai:st nådigt täcktes, genom Eder Kongl. Mai:sts befallningshafwande i Östergjöhland, låta antyda bemälte magistrat, att med aldra första hitsända behörig fullmagt, för handelsmannen Johan Jansson, hälst han, som lagligen wald, redan långt för detta är i ståndet intagen, och i deputationer placerad.

Borgareståndet kan och härwid icke obemält lämna, att det tycks åtskilligit wid detta wal hafwa förelupit, som emot lag och förordningar synes wara stridande, i anseende hwartill borgareståndet föränlåtes, de i detta mål borgareståndet tillhanda komne handlingar, Eder Kongl. Mai:st allerunderdånigst tillsända, med lika underdånig anhållan, herr justitiaecancelleren och commendeuren af kgl. Nordstjerneorden von Stockenström måtte undfå nådig befallning att låta åtala, hwad som emot lag finnes wara felat. Borgareståndet framhårdar med undersåtelig diup wördnad.

Justerades ståndets skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st angående de af riksdagsfullmäktigen för Arboga stad, commissarien och borgmästaren Renhorn anförde beswär,³⁵⁴ att staden icke fått tillgodo niuta kongl. resolutionen, af åhr 1719, angående fångeskiutsen, med mera, och war berörde skrifwelse sålunda lydande:³⁵⁵

P.t. Hos Eder Kongl. Mai:st anhåller borgareståndet underdånigst, om nådigste tillstånd, att få i underdånighet andraga följande ärende:

³⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 51.

³⁵⁵ Original dat. 19 februari 1761, med bilagor lit. A–C, i Riksdagsacta, vol. R 4972, RA.

Riksdagsfullmäktigen för staden Arboga, commissarien och borgmästaren Olof Bid. Renhorn, har, genom inlemnadt memorial, hos borgareståndet wid handen gifwit, att Arboga stad, intill år 1747, alldrig varit beswärad med fångeskjuts, samt att ehuruwäl berörde stads magistrat, någon tid sedan denne ändring skjedde, hos Eder Kongl. Mai:sts befallningshafwande häremot åberopat sig och bilagt bewitnad afskrift af 1719 års kongl. resolution, om städernes befrielse från sådan skjuts, skall likwäl hitintill icke något utslag, mindre någon befallning till wärkställighet utfallit.

Arboga stads magistrat, som haft sig bekandt, att högstberörde kongl. resolution, af år 1719, genom Eders Kongl. Mai:sts och riksens cancelliecollegii försårg, wore tryckt³⁵⁶ och ifrån kongl. inrikesexpeditionen, år 1759, till wederbörandes efterlefnad öfwersänd, hade under den 29 Augusti förledit år, å nyo yrkat på wärkställigheten däraf, då den inwändningen ifrån landscancelliet, den 2 September därpå följande, blifwit gjord, att ett exemplar af högstberörde resolution borde insändas, hwilcket och magistraten, den 2 October, straxt därefter fullgjordt.

Hwarpå loflige landshöfdingeämbetet i Westeråhs, den 28 November, utfärdat bilagde swar (Lit. A). Härwid har riksdagsfullmäktigen commissarien och borgmästaren Renhorn gjordt följande anmärkingar:

1:mo att loflige landshöfdingeämbetet öfwer mer högstberörde kongl. resolutions wärkställande hördt kronobefallningsmannen i orten, hwilcket ej annat, än såsom ganska besynnerligit, kan anses.

2:do att loflige landshöfdingeämbetet dragit uti twifwelsmål, med hwad tillstånd och genom hwars försorg, kongl. resolutionen, af år 1719, icke förrän år 1759 utkommit, ehuru det nogsamt bekandt wara måste, att Eder Kongl. Mai:st, genom dess och riksens cancelliecollegium, i nåder låtit besörja, om alle kongl. förordningars utfärdande genom trycket, så att loflige landshöfdingeämbetet tyckes hafwa wågat sig alt för långt, då det åtagit sig, att med denna anmärkning ställa Eders Kongl. Mai:sts collegii gjöromål under sine rationes dubitandi.

3:tio att loflige landshöfdingeämbetet wågat ibland sine rationes dubitandi anföra, att 1719 års kongl. förordning ankommit till lands-

³⁵⁶ Kongl. Maj:ts nådige resolution uppå borgmästarens Hylthéns å borgare ståndets wägnar, ingifne supplique om skiutsningar. Gifwen Stockholm i rådcammaren then 1. junii 1719 (Stockholm 1759).

cancelliet, utan Eders Kongl. Mai:sts, eller dess collegiers befallning till efterlefnad, hwarföre och loflige landshöfdingeämbetet stält sig likasom okunnigt, huruwida högstberörde kongl. förordnings innehåll nu mera wore gällande, då likwäl icke obekandt wara kunnat, att Eders Kongl. Mai:sts tryckta förordningar merendels till orterne sändes, utan särskildt missive, under Eders Kongl. Mai:sts cancelliecollegii sigill, som gifwer dem deras fulla trowärdighet, så att lofl. landshöfdingeämbetet brustit uti wederbörlig respect, då det kallat denne kongl. förordning, ett till det allmänna utgifwit paper. Hwarremot landshöfdingeämbetets undersåteliga skyldighet warit, i händelse twifwelsmål wärkeligen förefallit, att förrut i underdånighet förfråga sig. Men ehuruwäl

4:to ingen twifwel wara kan, det ju landshöfdingeämbetet haft sig bekandt, att allmogen till underdånigst följte af kongl. resolutionen på deras beswär, af år 1727,³⁵⁷ § 10, ej får undandraga sig fångeskjutsen, emot den betalning, som kongl. resolutionen af den 17 December 1734,³⁵⁸ utsätter, så har likwäl loflige landshöfdingeämbetet, så twärt häremot, som aldeles snörrätt emot ofta högstberörde kongl. resolutionen, af år 1719, som i sig sjelf är ett tydeligit ständernes privilegium, welat befria allmogen, för den del af fångeskjutsen, hwarmed Arboga stad, af någon obekandt grund, sedan år 1747, warit beswärad, och som ifrån staden efter inrättningen är 2 ¼ mil, hwilcket efter dubbla skjutsen att räkna, gör fyra gånger så mycket, som Eder Kongl. Mai:st och cronan består.

5:to sedan loflige landshöfdingeämbetet med desse dubia intagit en widd af jurisdiction, som wida öfwerstiger dess instruction, har det behagat, twärt emot nyss berörde tydelige lagar och förbud, jämwäl förtyda 1719 års kongl. resolutionen därhän, att Arboga stad bör med egen kostnad föra sine fångar, som är 2 ¼ mil, emot dubbel skjuts, för egne medel, och att staden njutit kongl. förordningens innehåll till

³⁵⁷ Tryckt resolution 1 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theas utskickade fullmächtige hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

³⁵⁸ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmenne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland igenom theas utskickade fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andraga låtit.*

godo, då den icke blifwit betungad med den wanliga fångeskjutsen orterne emellan, så att härigenom hela innehållet af 1690 och 1719 års kongl. resolutioner blifwit rubbat och förklarad, och det som värre är, icke någon ändring tillstyrkt, utan saken efter egen godtycko wärkstäldt.

Widare har riksdagsfullmäktigen, commissarien och borgmästaren Renhorn anfördt:

6:to att loflige landshöfdingeämbetet i Westeråhs jämwäl, enligt bilagde skrifwelse (lit. B) af den 4 December sidstledit år, förnekat magistraten i Arboga stad, att efter tydelig föreskrift uti magistratens ed, draga ämbetes försårg för borgerskapets bästa, i de mål det befordras kan, så i handel, som handtwärk, och har loflige landshöfdingeämbetet således skilt magistraten ifrån den wäsenteligaste delen af dess skyldighet uti politiemål, så att ifall detta blefwe en regell, wore det föreningsband häfwit, som imellan magistraten och borgerskapet wara bör, i det magistraten förbiudes, att biträda borgerskapet till befordran af deras loflige ansökningar och handtering.

7:mo har herr commissarien och borgmästaren Renhorn beswärat sig däröfwer, att loflige landshöfdingeämbetet i dess skrifwelser minskat för honom och magistraten den curiale, som dem tillbordt, hwaremot loflige landshöfdingeämbetet skall comparative hafwa förhögt curialen till häradshöfdingarne i länet, hwilket tyckes wara en magt, som långt öfwerstiger landshöfdingeämbetets wälde, emedan det samma ej tillkommer att förringa den heder, som honom, såsom borgmästare, tillbör, och hwilcken, till följe af Kongl. Mai:sts nådigste resolution, icke allenast är jämlika med häradshöfdingar, utan och däröfwer, såsom commissarius. Warandes detta stridande emot landshöfdingeinstructionens 49 §, som tydeligen förmår, att hwar ock en bör bemötas med tillbörlig heder. I följe hwaraf, icke tillåteligit wara kan, att tillägga för den ena, och jämnförelsewis minska för den andra, efter behag, den heder, som lika ämbetsmän efter lag tillkommer. I synnerhet tyckes det wara för landshöfdingeämbetet för mycket tilltagit, som, enligt kongl. brefwet till landshöfdingeämbetet i Fahlun af den 22 November 1734 (Bilagan lit. C) icke annat äro, än landshöfdingeämbetets betjente.

Hos Eder Kongl. Mai:st måste borgareståndet, ehuru ogjärna, i underdånighet härjämte anmäla, att åtskillige städers fullmäktige anfördt en lika klagan, som commissarien och borgmästaren Renhorn, att och de med fångars skjutsande beswäras, hwarföre ock borgareståndet ej

annat kunnat, än häruti taga en så mycket mera öm del, som ståndet med största bekymmer, så nu, som wid förra riksdagar, har måst finna, att större delen af allmänne beswär, som ståndet sedt sig nödsakat att anföra, härröra af städernes rättmätiga klagan, öfwer wederbörandes egenwillige gjöromål.

Allernådigste konung! Kongl. Mai:st har i nåder behagat uti 57 § af kongl. resolutionen på städernes beswär 1734,³⁵⁹ samt 46 § 1748,³⁶⁰ fastställa, att hålla kraftig hand öfwer riksdagsresolutioner, och anbefaldt wederbörande ämbetsmän, att med benägenhet bemöta de sökande, samt att handhafwa och wärkställa berörde resolutioner, och ej fördrista sig, genom en och annan stridig förtydning, dem på något sätt rubba, ändra eller förklara, utan dem, som de i bokstafwen lyda, noga iakttaga och efterlefwa. I anseende härtill, anhåller borgareståndet underdånigst, det täktes Eder Kongl. Mai:st i nåder anbefalla wederbörande, att låta städerna orubbad till godo niuta högstberörde kongl. resolution, af år 1719, hwarigenom de ifrån fångeskjuts blifwit befriade, samt i öfrigit låta städernes magistrater tillkomma den heder, som dem lagligen tillhör, och icke hindra, mindre förbiuda dem, att biträda borgerskapet uti deras loflige ansökningar och handtering. Och som landshöfdingeämbetet i Westeråhs icke allenast detta uturaktlåtit, utan ock, som ofwan i underdånighet bewist är, på flere nog eftertänckelige sätt, i dess syssla sig egenwilligt upfördt, ty finner ståndet sig föranlåtit, att härjämte i underdånighet anhålla, det täktes Eder Kongl. Mai:st i nåder anbefalla herr justitiaecancelleren, att draga behörig ämbetes försårg, det berörde landshöfdingeämbetet blifwer stält under laga tilltal och ansvar.

Uti Eders Kongl. Mai:sts nåd och huldhet innesluter sig borgareståndet underdånigst och framhårdar med djupaste wördnad.

Tolf deputerade från prästeståndet ankomo, och, näst wanlig hälsning, anmälde ordföranden, biskoppen doctor Benzeltierna, att prästeståndet hållit för nödigt wara, det en medaille måtte slås, till riksens ständers fäg-

³⁵⁹ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theras fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

³⁶⁰ *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theras fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

nads betygande, öfwer Hans Kongl. Höghets Cronprintsens sidstledne födelsedag, då han trädte i dess sextonde år. Hwarjämte ordföranden aflemnade ett dess stånds extractum protocoll, rörande justitiens administration, samt härhos berättade, att prästeståndet förehaft och bifallit secrete utskottets extractum protocoll, angående herr riksrådets och cancelliepresidentens baron von Höpkens sökte afskied, secrete utskottets extractum protocoll, angående herrar riksens råds tillstyrkande till nu warande krig, hade wäl hos prästeståndet blifwit upläst, men kommit att ligga på bordet, hwarföre prästeståndet funne sig föränlåtitt att begära, det riksens ständer behagade i morgon sammanträda in plenis, till detta högwigtige ärendets afgjörande. Och föröfrigit gaf ordföranden wid handen, att prästeståndet utnämt dess ledamöter till bewillningsdeputationen.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och förmälte sig icke twifla, det ju borgarståndet lærer med fullkomligit nöije instämma med prästeståndet, angående den föreslagne medaillen. Utlåtandes sig herr talman för öfrigit, det ståndet lærer, så fort möjiligit är, företaga de öfrige anmeldte målen, och dem efter förekommande omständigheter afgöra.

Deputerade afträdde.

Uplästes herr riksrådets och cancelliepresidentens baron von Höpkens hos Hans Kongl. Mai:st gjorda underdåniga ansökning,³⁶¹ att få nedlägga dess innehafwande ämbeten.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,³⁶² angående nyss berörde ansökning. Hwaruti wid handen gifwes, det Hans Kongl. Mai:st, med flere bewekelige nådige föreställningar, sökt förmå herr riksrådet, att qwarblifwa wid dess ämbeten, men att herr riksrådet icke dess mindre förnyat dess anhållan, att blifwa därifrån ändtledigad.

Herr rådman Hanqvist: Förewarande ärende är af högsta wigte och wärde, och förtienar således all öm eftertancka. Hans excellence, herr riksrådet, äger många och store ägenskaper, som så sällan finnas, alldraminst hos en person förenade tillsammans. Han är derföre kjänd, icke allenast hos oss, utan ock utom riket, wid alla de hof, hwarmed Sverige någon gemenskap äger. Om någon apparence wore, att herr riksrådet kunde förmås, att blifwa qwar wid dess ämbeten, wille jag begära, att detta ärende

³⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 8.

³⁶² Ibid.

mätte hwila. Men när han af Hans Kongl. Mai:sts nådigste föreställningar icke kunnat därtill förmås, och jag ser å den conjunctur, som nu tyckes wilja updragas, samt därhos eftertäncker, huru nödigt det är, att ministèren eij uppehållas eller hindras i dess högstangelägne gjöromål, hwilcket nödwändigt måste skje, så länge man är i owisshet, om den person som förnämligast bör dem skjöta, så håller jag före, att försigtigheten fordrar, att afgjöra detta, på det att den, som, uti herr riksrådets ställe, kommer att skjöta de högstangelägne wärf, som cancelliepresidentsämbetet tillhöra, må hafwa tid och råderum, att göra sig därom underkunnig, och således med så mycket bättre drift och insigt kunna företaga negotiationerne.

Herr borgmästaren Sacklén: Icke utan besynnerlig rörelse har jag nu hört detta förewarande ärende. Jag märker ock, att man icke tror, det hans excellence will blifwa qwar wid dess innehafde ämbeten, men som hans excellence är därwid, efter min tancka, omistelig, så hemställer jag, om icke nödigt wara will, att först göra sig underkunnig, om icke hans excellence må kunna förmås, att afstå ifrån sin begäran. Och må detta ärende imedlertid hwila.

Herr borgmästaren Kock: Herr riksrådets och cancelliepresidentens, baron von Höpkens, stora ägenskaper och djupa insigt, så uti ministerielle affärer, som eljest, äro nogsam samt bekandte, både inom och utom riket. Det kan fördenskill ej annat, än försätta mig uti yttersta bekymmer, då jag måste se, att denne herre will nedlägga dess ämbeten, helst i en tid, då någon liknelse gifwes till frid, och hans drift och kundskap så wäl behöfwes. Jag finner mig således föranlåten, att hemställa, om icke angelägenheten fordrar, det man må söka, att förmå herr riksrådet, att qwarblifwa wid dess ämbeten, om icke längre, dock så länge, till dess friden kan blifwa återställd.

Herr borgmästaren Malmstén: Ingen lærer neka, att herr riksrådet är en herre af stora ägenskaper. Detta är nogsam samt kunnigt, men när hwarken Hans Kongl. Mai:st, genom dess nådigste föreställning, eller secrete utskottet, som sedt facta och kjenner omständigheterna, icke kunnat förmå honom, att blifwa qwar wid dess ämbeten, så lærer det ock blifwa fåfängt för oss, att något därwid försöka. Jag håller ock före, att herr riksrådet skulle i så critique omständigheter som nu, och sedan han sjelf begärde blifwa endtledigad, ställas blott för widrige omdömen, om han låte förmå sig att blifwa qwar. Och lærer således wara bäst, att bewilja honom det begärde afskedet, med det loford, som han wärkeligen förtienar. Jag hoppas

ock, att andre lära finnas, som med behörig drift och insigt kunna förestå de nedlagde ämbeten.

Proposition begjardtes.

Herr talman: Jag kan försäkra, att det har förefallit secrete utskottet ganska ömt, att se en rådsherre, af så store ägenskaper, wilja nedlägga dess högstwigtige ämbeten, i en tid, då hans qwarblifwande alldrabäst behöfwes. Men han har warit obewekelig, fastståndande wid dess fattade beslut. Jag har ock tagit mig den friheten, att privatim på det ömmaste begära, det herr riksrådet wille blifwa qwar, åtminstone till dess frid kunde ärhållas, med föreställning, att detta wore så mycket mera nödigt, som han äger bästa kundskapen om affairerne, och ej annars skje kan, än att någon tid måste gå förbi, innan hans efterträdare kan få så god uplysning om affairerne, som ärfordras. Herr riksrådet har tackat för det wiste förtroendet, men därhos låtit förstå, det han ej kunde wika ifrån dess beslut. Dock har herr riksrådet försäkrat, det han icke skall underlåta, att lemna dess efterträdare, alla de uplysningar, han äger, ock som kunna ärfordras. Jag håller således före wara bäst, att bifalla herr riksrådets begäran.

Herr justitiarien Faxell: Det hade warit wäl, om herr riksrådet kunnat förmås, att blifwa qwar wid dess ämbeten, men som han nogsamst sedt närwarande conjuncture, och begärdt afskjed, så bör det honom bewiljas, ehuru ömt det för oss wara kan, att se en herre, af så stora egenskaper, nedlägga sine ämbeten, som oförnekneligen är rar ibland menniskjor, och hwars like lærer blifwa swårt att finna.

Proposition begärdtes åter.

Och herr talman hemställdte, om icke herr riksrådets och cancelliepresidentens baron von Höpkens ansökning om afskjed finge bifall? Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är ingen twifwel, att herr riksrådet sedt conjuncturen, och dess critique omständigheter. Han känner ock tyngden därpå. Men detta kan jag med full öfwerlygelse säga, att herr riksrådet gjordt riket större tjenester, än som i allmänhet bekandt wara kan. Han äger i sanning sälsynte egenskaper. Gud gifwer somligom större gåfwor, än allmänheten kan skjönja, eller ärkjänna, så länge man drager nyttan därpå. Lät wara, att herr riksrådet kan i en eller annan sak hafwa misstagit sig, det är menskeligit, och de störste män på jorden hafwa icke warit frie från fel. Men jag betraktar detta, såsom en fläk på en medaille af guld. Flecken kan

affalla, och den förminskar aldeles icke medaillens rätta värde, som består i dess interieur, hwilckens godhet är ock blifwer densamme. I anledning häraf skulle jag gärna hafwa sedt, att man hade bedt herr riksrådet blifwa qwar wid dess ämbeten. Om han därtill hade samtyckt, tror jag, att wi snart skolat finna nyttan däraf.

Herr talman: Saken är nu afgjord. Och hemställer jag fördenskull, till ståndets godtfinnande, om icke vårt beslut må kundgöras de öfrige stånden, genom en deputation. Och om icke wid samme tillfälle något må omröras, att få plenum i morgon, enligt prästeståndets begäran.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del, finner jag icke nödigt, att wi utlåta oss något, angående plenum i morgon. Samtelige stånden hafwa ju fastställt, att plena skola hållas twänne gånger i weckan, och det bör så mycket mindre ändras, som jag ej ser, att någon nödwändighet sådant ärfordrar.

Ståndet förenade sig härmed.

Och anmodades herr justitiaeborgmästaren Robeck, att, såsom ordförande, tillika med ellofwe herrar ledamöter afgå till de öfrige respectiva stånden, och kundgöra ståndets lemnade bifall till herr riksrådets och cancelliepresidentens, baron von Höpkens ansökning om afskjed.

Deputerade afträdde i detta ärende.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll³⁶³ angående de skjäl och ordsaker, som föranlåt it herrar riksens råd, att styrka Hans Kongl. Mai:st till deltagande uti närwarande krig.

Herr rådman Hanell, jämte flere begjardte, att detta ärende måtte ligga på bordet.

Ståndet samtyckte härtill.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag är ock för min del nögd, att detta ärende må hwila. Men som jag af secreta utskottets extractum protocoll finner, att herrar riksens råd wid deras voteringar, angående krigets börjande, icke warit af enahanda tancka, så hemställer jag, om icke till full upplysnings ärhållande i detta angelägne och wigtiga ärende, nödigt wara will, att desse voteringar till plena inlemnas.

Ståndet fant godt, att denna qvestion må hwila.

³⁶³ Sekreta utskottets protokollsutdrag 7 februari 1761, Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 9, tryckt i *RAP* 20, bil. 42.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen anmälldes och infördes. Och gaf cammarherren, baron Reuterholm wid handen, att ridderskapet och adelen förehaft samt bifallit herr riksrådets och cancelliepresidentens baron von Höpkens ansökning om afskjed, samt berättade härhos, att ridderskapet och adelen samtyckt till prästeståndets föreställning, angående en medailles slående, till åminnelse af Hans Kongl. Höghets Cronprintsens sidstledne födelsedag, samt att plenum i mårgon hålles, begärandes ordföranden för öfrigit, att borgareståndet behagade låta secreta deputationens betänckande, angående capita familiarum hwila, till dess ridderskapet och adelen hunnit utlåta sig däröfwer.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och berättade därhos, att borgareståndet jämwäl bifallit herr riksrådets och cancelliepresidentens baron von Höpkens ansökning, om afskjed, samt lofwade, att de anmälde ärenden skola tagas under öfwerwägande.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla prästeståndets gjorda föreställning, angående en medailles slående till åminnelse af Hans Kungl. Höghets Cronprintsens sidstledne födelsedag.

Hwilcket hemställande med allmänt Ja beswarades.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck, tillika med herrar deputerade återkom, och berättade, att herrar deputerade warit hos de öfrige respective stånden, och notificerat det committerade ärende. Hos prästeståndet hade ärkebiskoppen frågat, om borgareståndet bifallit prästeståndets begäran, att plenum i morgon må hållas. Men som deputerade icke fått detta ärende in commissis, så hade icke något swar därå kunnat lemnas.

Ståndet skildes åt. Men emedan straxt derefter en deputation af tolf personer från bondeståndet anmäldes, ty upkom herr talman åter, tillika med större delen af ståndets herrar ledamöter, och gaf ordföranden för denna deputation, riksdagsbonden Swen Håkansson, wid handen, att bondeståndet bifallit hans excellence baron von Höpkens ansökning om afskjed, och därjämte samtyckt till prästeståndets föreställning, om en medailles slående, till åminnelse af Hans Kongl. Höghets Cronprintsens födelsedag, samt plenorum sammanträden i morgon.

Herr talman tackade för underrättelsen.

Deputerade afträdde.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 10 Februarii

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åtskillige §§ af allmänna beswären, som ses af protocollet i allmänna beswärestomen.³⁶⁴

En ock annan af ståndets herrar ledamöter påminte, att klockan redan wore half tu, och begärde, att ståndet måtte skiljas åt.

Herr talman: Jag hade tänckt, att secrete utskottets extractum protocollii, angående de skjäl och ordsaker, som föränlåtit herrar riksens råd, att tillstyrka nu warande krig, skulle kunnat i dag företagas och afgjöras, men emot förmodan finner jag, att tiden är redan så förlupen, att det ej lærer kunna skje.

Ståndet skildes åt.

³⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

Åhr 1761 den 12 Februarii

S.d. Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag bör anmäla, att jag uti ärendet, angående herrar riksens råds tillstyrkande till nu warande krig, då det i secrete utskottet förhades, warit af annan tancka än den, som secrete utskottets, hos ståndet upläste extractum protocollii, innehåller, och har jag hos secrete utskottet gifwit wid handen, att jag med mine särskildte ta[n]ckar wore sinnad, att gå till riksens ständers plena. Detta har jag ock gjordt, och inlemnadt ett exemplar af mitt memorial till hwarje af de öfrige respective stånden, samt anhåller om lof, att få desse mine tanckar nu upläsa.

Herr talman påminte, att om detta ärende nu skall företagas, torde wara nödigt, att secrete utskottets extractum protocollii, rörande detta ärende, först upläses.

Denne påminnelse bifölls, och berörde secrete utskottets extractum protocollii³⁶⁵ uplästes.

Uplästes lieutenanten baron Claes W. Grönhagens inlemnade memorial³⁶⁶ rörande detta ärende.

Det af herr borgmästaren Renhorn angifne memorialet uplästes,³⁶⁷ tillstyrkandes herr borgmästaren, i anledning af anförde skjäl och omständigheter, det måge herrar riksens råd anses lika, och ingen af dem särskildt ifrån riksens ständers förtroende uteslutas.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och gaf ordföranden, cammarherren baron Reuterholm wid handen, att ridderskapet och adelen förhaft, secrete utskottets extractum protocollii, angående de skjäl och omständigheter, som föranlåt tit herrar riksens råd, att styrka Hans Kongl. Mai:st till närwarande krig, och hade ridderskapet och adelen bifallit den del af detta protocollsutdrag, som angår herrar riksens råds baronerne Palmstiernas och Scheffers licentierande ifrån deras rådsämbeten.

³⁶⁵ Se not 363.

³⁶⁶ Daterat 10 februari 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 55. Tryckt i *RAP* 20, bil. 43.

³⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 56. Tryckt som bilaga i *Utdrag af borgare-ståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den 12 Februarii 1761* (Stockholm 1761).

Herr talman bad desse deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka, berättandes därhos, att ståndet nu hade detta anmälate ärende under öfverwägande. Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det nu förewarande ärende är ett af de wigtigaste, och tillika det ömmaste; riket har blifwit försatt i wåda, och personers wälfärd i fara. Som målet är granlaga, ty har jag upsatt mine tanckar skrifteligen, och begär jag nu tillstånd, att få dem upläsa. Detta bewiljades, och lydte detta dictamen som följer:³⁶⁸

Sedan höglofl. secrete utskottet, till följe af dess undfångne instruction 1 §, nu tillika riksens höglofl. ständers plena inkommit, med sitt utlåtande och upgifwande af de skjäl och orsaker, som föranlåt it deras excellencer herrar riksens råd i underdånighet tillstyrka Hans Kongl. Mai:st att utan ständernes kundskap och sammankallande, ingå uti nu warande krigs oroligheter, hwaruti med de mognaste skjäl updragit blifwit, att riksens fundamentale lagar förbiuda det någon annan, än riksens högloflige ständer sjelfwe, må begynna och fortsätta hwad slags krig det ock wore, utom det, som utföres emot en i landet infallande fiende. Och ytterligare handläggandet wid det så wigtiga ämne, som på begäran, uti detta respective ståndet blifwit liggande på bordet, således nu på riksens högloflige ständer sjelfwe ankommer, så utbeder jag mig eder tolamod, mine wärde herrar och medbröder, att därwid få gifwa mine wälmente tanckar till kjänna.

Jag wore förmäten, om jag trodde, eder, mine gunstige herrar, wara mera glömske än jag. Derföre spar jag gjärna, att påminna oss inbördes, med hwad enighet och nit wår frihet, och wåra i grundlagarne så kraftigt befastade rättigheter, så wäl på detta som flere ställen sidstledne riksdag, till detta respective stånds odödeliga äreminne, förfägtades och förswarades. Riket fick derpå, efter den då förewarande wådeliga ställningen och belägenheten, hwila i lugn och ro, och ingen skarpsynthet war då nog tillräckelig att inse, eller buda oss denna tidens till utseende olyckeliga händelser. Men wi finna oss icke dess mindre nu, fast icke i samma, dock uti en föga mindre betydande swår belägenhet, stadde. Ämnet är i wist afseende nog lika, och kräfwet af oss en lika enighet och nit, så framt wår frihet skall nu och i framtiden hwila tryggast på dess rätta grundpelare, som äro lagarne; wi wara frie för wåra hemmawarande medbröders mindre aktning,

³⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 57.

och vår aska befredas för våra efterkommandes åtahl. Ett mindre lyckeligt krig, hwaruti wi finne oss införde, har, som allmänt bekant är, gifwit riksens höglofl. ständer anledning, att, som redelige, för sin trygg- och frihet samt det allmänna, nitiska svenske män, påtäncka och iackttaga deras, efter grundlagarne, tillständiga rättighet, och i följe däraf tillse, om något krig kan begynnas eller fortsättas, utan riksens ständers föregående öfwerwägande och samtycke, samt att efterse, hwad som föranlåtit regeringen, att, utan ständernes kundskap och sammankallande, till fiendteligheter skrida.

Af högloflige secrete utskottets här upläste utlåtande i detta ämne, hafwa wi hördt de af deras excellencer herrar riksens råds anförde skjäl och orsaker, hwarföre de i underdånighet tillstyrckt Hans Kgl. Mai:st, att skrida till desse wärkeligheter. Deraf hafwa wi ock hördt samme deras skjäl wara, af högloflige secrete utskottet, uti en kädja af de alldra grundeligaste, klaraste och påtageligaste motskjäl beswarade och förkastade, och finner jag mig deraf fullkommeligen öfwertrygad, att ordsakerne och skjälén, å deras excellencers herrar riksens råds sida, warit nog otillräckelige och swage, samt stridande emot riksens höglofl. ständers i regeringslagarne grundade rättighet, frihet och säkerhet. Det ligger för oss således magt uppå, när inbrott will synas i våra lagar, att wisa deras behöriga hälgd, och att svenske män alldrig täncka tolcka regeringslagarne i faveur af regeringens tagne mått, eller någre ifrågawarande omständigheter, utan att alle sig tilldragande händelser och omständigheter, med de därwid tilltagande mått, böra snörrätt ledas, efter lagarnes oförtydeliga föreskrift, som äro grunden till vår frihet och rätta principen af hela riksconstitutionen i den delen. Jag ledes derföre till det förewarande ämnet, huruwida deras excellencer herrar riksens råd haft anledning af regeringslagarne, att begynna och fortsätta det ännu påstående kriget, utan ständers föregående samtycke eller sammankallande, och tager mig den friheten, att förklara, det jag fult och fast tror mig ej kunna i den frågan taga miste, när de rum i grundlagarne, som derom tala, warda med hwarandra rätteligen jämförde.

När jag påser 6 § uti regeringsformen, och 17 § i Swea konungaförsäkran, så äro de i detta ämne af enahanda och lika innehåll, och förmå att intet krig kan begynnas och en i frid sittande granne angripas med wapnskifte eller örlig, utan riksens ständers föregående öfwerwägande och samtycke. Men skulle någon ostyrig och wrångwis inländsk, eller hätskefull utrikes fiende, med härsmagt och up-

penbart våld oroa riket, och öfwerfalla dess gränssor, så får sådant ondt sinne och upsåt med riksens råds råde, utan att först afwänta ständernes sammankomst och betänckande, genast bemötas, riket förswaras, fredas och frälsas, samt nödwändig och oundgängelig gärd därtill utskrifwas, till dess riksens ständer kunna, eller, efter ordens lydelse i konungaförsäkran, hinna sammankomma. Denna 6 § af regeringsformen visar således, huru riket kan warda föranlåtit att gripa till wapn, samt huru då förhållas bör, och den 7 § utstakar, huru de afhandlingar skje måge, som lända till härställande, eller bibehållande af frid, samt huru stillestånd och förbund kunna slutas. Hwilcket alt öfwerlämnas, emellan riksdagarne, till regeringens besörjande, casu existente, och af deras förknippande kan man se, att dermed andre förbund ej kan eller bör förstås, än sådane, som lända till frids winnande, eller bibehållande. Hwaremot, och om ett förbund medförde någon nödwändighet, att genom fiendtligheter göra sine bundsförwandter bistånd, eller twinga deras fiende till wisse skyldigheters fullgjörande, hwarigenom riket i feigd råkade, då har ej längre tillämpningen af denna 7 § rum, utan hörer ett så beskaffat mål, och en sådan händelse då till 6 §, som om krig handlar, och då böra fölgakteligen, enligt densamme, ständer genast sammankallas.

När wi nu anse vår lags hufwudändamål, som är friheten, hwilcken wore en blott skugga, der riksens inbyggare saknade full trygg- och säkerhet, som med de utmärktaste ord förbiuda att, utan riksens ständers bifall, förklara, ingå uti, och fortsätta krig, ej lätteligen kunna wridas, emot lagens principe och ständers rätt, den wi för oss, och våre hemmawarande medbröder äro skyldige, att med all nit förswara, ty menighetens frihet, som består uti ett fullkomligt sjelfrådande öfwer lif och egendom, är nu våra grundlagars ändamål, och om någon mindre magt, än oinskränckte ständers, kan sådant förspilla, så cesserar ju friheten, hwilcket ej will anstå ett så hederligt folck, som swenske män, att förlora.

Skulle politiske afsigter, eller andre omständigheter, under hwad namn och skjen det och wara må, wärka på ett fritt folck den tankan, att, i anseende till sådane, riket kunde uti ett krig af regeringen med skjäl införas, utan ständers sammankallande, så wore wi wisseligen ett olyckligt folck, ty att gå in på utseender af rikets och dess conqvetters förmerande, är wäl så mycket lättare då att göra, som regeringen i alt olycksfall skulle löpa den minsta faran, när riket får kjänna den aldradödeligaste stöt. Hwaraf man önskade, att obehageliga wede-

mälen wore i vår tid från oss fjärmare borta, än de beklageligen äro. Det wore ju då för ständer onyttigt, att de förbehållit sig högsta magten, om deras subordinerade magt, under sådane, och andre politiske uträkningar eller förbud, kunde utan ansvar föra och störta riket i fahra. Friheten wore ju då snart stäld på spetsen, att der se sin ofelbare bahne. (Intet undantag bör således i detta så dyra ämne, efter min tanka, hafwa rum, ty hwad skulle wäl sådant till annat tjena, än att deraf bereddes de aldra skadeligaste wärktyg, att dermed undangrafwa styrkan af vår sälla grundlag.)

Jag står således fast därwid, att något krig någonsin kan, eller kunnat lagligen begynnas och fortsättas, af hwad art och beskaffenhet det ock wara må, utan det, som utföres emot en i riket infallande fiende, det man kallar nödwärnskrig, utan ständers föregående samtycke, eller sammankallande, och att altså, efter höglofl: e secrete utskottets så omständeliga utlåtande, deras excellencer herrar riksens råd, som deremot handlat, gådt riksens magtägande ständer för nära uti deras egen tillståndige, och dem allena förbehållne rätt och rättighet, hwarigenom grundwalen af friheten, och det i grundlagarne befästade, så sälla regeringssättet blifwit skakat. Och som wi af nit, för vår egen och efterwerldens frihet, trygg- och säkerhet, bör gifwa rege- ringslagarne deras tillständiga wärkan, enlig med den kraft, de uti och för sig sjelfwa hafwa och innebära, gjöra det på ett för magtägande ständer, ej mindre wärdigt, än lagligt sätt, nemligen, på ett sådant sätt, som högloflige secrete utskottet uti förromrörde dess utlåtande utfun- nit, med det jag och här nu i alla delar instämmer, hwilcket så wäl le- der oss till ändamålets winnande i det rätta ämnet, som förknippar dermed en med ömhet och mildhet sammanfogad rättwisa, som i mohn af förseelserne och afstegen, beskaffenheten deraf, upsåtet derwid, och deras mer eller mindre betydelse, mätt efter dess instruc- tion, lærer för deras excellencer herrar riksens råd, mäta answaret, ty utöfwa rättwisa i sin stränghet, i anseende till lagarnes helgd, och menighetens rättigheter, är ständer otwifwelaktigt tillständigt. Men det är ock svenska ständers wärdighet likmätigt, när de finna om- ständigheter sådant tåla och medgifwa, att med mildhet och ömhet densamma blanda. Men det är dock deras wärdighet emot, och deras trygg- och säkerhet för nära rörande, att bortgifwa och förspilla sin rätt, och oförgripeligen aldraminst dem tillständigt, att det för sine hemmawarande medbröder och efterkommande gjöra, som en gång skulle af oss derföre utkräfwa ett drygt och dyrt ansvar.

När jag detta för eder mina gunstiga herrar, och i samhället så värde medborgare, säger, så har mitt samwete intet att förebrå mig, ty jag har talt, som en redelig svensk man, efter min egen öfwertygelse, utan att för någon rädas. Och det som ledt mig dertill, har varit rikets wäl, våra beswurne grundlagars och regeringssättets befastande, samt målets beskaffenhet, och uti ett så värdigt, och, om sin frihet, trygg- och säkerhet, samt vårt sälla regeringssätts bestånd, i alla tider ömt stå[n]ds minnesbok, må, hwad jag nu sagt, stå för min räkning.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck yttrade sig.³⁶⁹

Jag har med all möjlig attention åhört herr commissarien och borgmästaren Renhorns memorial, samt herr borgmästaren Bobergs diktamen till protocollet, grundat efter min tancka på goda skiäl. Uti herr commissarien och borgmästaren Renhorns memorial äro jämwäl många betydande skjäl och omständigheter. Jag bifaller och derföre dess mening uti en och annan del, i synnerhet, att rådet icke upsåteli- gen öfwerträdt grundlagarne, wid krigets tillstyrkande, att derföre emot herrar riksens råd icke bör förfaras på det strängaste, och att för framtiden de säkraste författningar måge tagas, till grundlagarnes obrottsliga efterlefnad. Men däruti skiljer mig ifrån denne värde le- damot, att ingen gradation ibland riksens herrar råd skall hafwa rum, emedan felet wore lika hos alla, förutan det, att de, som afstyrkt krig, utan ständers sammank[all]ande och wettskap, men sedan gått ifrån en sådan mening och förenat sig med de öfrige, hwilka varit af den tancka, att ständerne icke borde sammankallas, skola böra anses för mera brottslige, att ständers förtroende ej skall mera böra inskränkas för de twenne af höglöflige secrete utskottet nämde riksens herrar råd, än de öfrige deras excellencer, att felet, som emot grundlagarne före- lupit, kunde botas genom åtwarning till riksens herrar råd. Jag bär så mycken wördnad för deras excellencer riksens herrar råd, som någon, hwilcket jämwäl är grundat i regeringsformen, som säger, att näst ef- ter konungen hafwer alltid största wördning varit hos riksens råd. Jag har samtelige desse höga herrar i mycken obligation både för grace och justice. Jag har ock orsak att bära fruktan för dem, ty regeringen är hos rådet eller dess pluralitet, och jag är undersåtare i landet. Men detta alt får dock icke afhålla, eller hindra mig, att, uti det under ven- tilation warande högwicktiga och bekymmersamma ämne fullgjöra

³⁶⁹ Diktamen i Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 58.

min skyldighet att efter bästa förstånd och samwete, säga min tancka, utan annat afseende, än på rikets fri- och säkerhet, som på de starkaste skjäl är stadgad i våra grundlagar, men ändå förgäfwes, om icke samme lagens helgd och efterlefnad, af riksens höglofl. ständer, med ömaste omsorg och yttersta krafter wårdas och handhafwas.

Jag önskar af hjertat, det ingen af oss måtte lofwa den dag, ja ock att den aldrig måtte komma, då swenske män på deras riksmöten ej skulle drista sig, att rent ut säga sina tanckar uti så högstangelägit ämne, samt oförskräkt tala för lag och frihet. Att riket är, sedan ständerne år 1756, i October månad åtskildes, under fredslugn, och med det beslut, att en sådan oskattbar förmån skulle bibehållas, inwecklat uti ett högst äfwentyrligit, och nu på 4:de årets fortsatt krig, som förordsakat riket anseenlig kostnad, samt, under en allmänt öfwerklagad folckbrist, medtagit en hop af dess krigsfolck, med drygaste kjänning för wederbörande, hwilcka måst och ännu måste ärsätta en sådan afgång. Detta, säger jag, är allmänt bekandt, och har ofelbart åstadkommit hos Swea rikes inbyggare så mycket större upmärksamhet, som de genom riksens höglofl. ständers förut tagne författning, blifwit mera, än förr, kunnoge och uplyste om rikets grundlagar och folckets däruti bewarade rättigheter, samt således weta, att intet annat, än nödwärnskrig, då någon ostyrig och wrångwis inlänsk eller hädskefull utrikes fiende, med härsmagt och uppenbart wäld, oroa riket och öfwerfalla dess gräntsor, får begynnas, utan ständers föregående öfwerwägande och samtycke.

Riksens nu församlade ständer hafwa i början af riksdagen ålagt deras secreta utskott, att upgifwa orsakerne, huru krig kunnat börjas, utan ständers sammankallande och bifall.

Denna skyldighet har högloflige secreta utskottet med mästa omsorg fullgjordt, samt därwid pröfwat, 1:o det regeringsformen och Hans Maj:ts dyra försäkran är därutinnan tydeliga och klara, att ett så beskaffat krig, som detta är, icke bordt, utan ständers öfwerwägande och samtycke, börjas, 2:do att hwad deras excellencier riksens herrar råd, hwilcka tillstyrkt kriget, till deras exculpation sökt draga af högloflige secreta utskottets, wid förra riksdagen, gifna swar uppå Hans Maj:ts secreta proposition i utrikes ärender, icke kan anses, såsom något tillstyrkande eller bifall att börja krig, 3:o att grundlagen således är öfwerträdd, men att felet likwäl icke borde med högsta stränghet beifras, samt att icke alla riksens herrar råd däruti äga lika del, utan att twenne, som äro nämnde, i synnerhet bidragit till kränckande

af riksens höglofl. ständers rättighet, och utwidgande af rådets myndighet öfwer dess utstakade gränssor, samt att sådant ej kunde concilieras med ständers vidare förtroende till dem, hwilcket, efter min tancka, betyder det samma, som att det högwigtiga rådsämbetet hädanefter dem icke kan anförtros. Att nu grundlagen är tydelig, och att secreta utskottets ofwan berörde swar, uppå Hans Kgl. Maj:ts secreta proposition, icke tillstyrker krig, är äfwenså ostridigt, som emot alt offensivt krig orden äro klara uti regeringsformens 6:te § och 17 § uti Swea konungaförsäkran, och secreta utskottet uti berörde dess swar, uttryckeligen undantagit ifrån casu foederis det då redan begynte och ännu påstående krig uti tyska riket, och allenast tillstyrkt något krigsfolcks öfwersändande till Pomern, till NB Stralsunds förfallne fästningswärks uprättande, och landets förswar, hwartill äfwen kommer, att rådet wid 1739 åhrs riksdag, blifwit af secreta utskottet underrättat, att om förbund, som ständer då sjelfwe tillstyrkt, ledde till offensive steg och wärkeligheter, borde ständer sammankallas.

Det står altså fast, att när krig är tillstyrkt och börjat, utan att nödwärn warit å färde, så är grundlagen öfwerträdd, och ständers rättighet kränckt, fast icke af upsåt att skada riket, ty sådant finnes icke, och i det fallet hade saken fått en annan och ganska swår rubrique. I sådant afseende, och i betänckande af deras excellencers wigtiga och trogne tienster, uti öfrige rikets wärf, samt personelle egenskaper, och den ytterligare förmån, riket kunde af dem wänta, har secreta utskottet å ena sidan funnit rådeligast och billigast, att felet icke måtte på det strängaste beifras, men å den andra åter, att de, hwilcka drifwit och förfäktat den satsen, att rådet ägde utöfwer den myndighet, som ständer tillhör, att börja krig, icke vidare kunde äga ständers förtroende, att bewaka deras frihet och rättigheter.

Här kommer jag nu till den frågan, om någon skillnad är imellan deras excellencer, så att den ena felat mer och den andra mindre, eller om de äro alldeles lika, eller ock, om de, hwilcka tillstyrkt ständers sammankallande, innan krig kunde börjas, måge, såsom de där sedan gått ifrån sin mening, anses för mäst brottslige.

De af riksens herrar råd, som tillstyrkt ständers sammankallande, hafwa därwid förblifwit intill dess, att rådets pluralitet fastställt, det kriget då skulle börjas. En af de förstnämnde har då gått in med pluraliteten, och en sagt sig wilja gå från sin mening, om någon kunde wderlägga densamma, men eljest icke.

Jag lemnar till det högtärade ståndets uplyste ompröfwande, om desse bägge herrar, hwilcka förswarat ständers rätt, intill dess pluralitetens slut ogillade deras meningar, och faststaldte krig, utan ständers hörande, hafwa kunnat göra mera än de gjordt, och om de icke i det längsta följt sin skyldighet, särdeles den ena, hwilcken, efter mitt begrep, alldrig gått ifrån sin mening. Efter lag, 23 c. 5 § rättegångsbalcken, måste uti en domstol den eller de rättens ledamöter, hwilcke uti någon praeliminaire qvaestion varit af skilgaktig mening, icke dess mindre yttra sig i hufwudsaken. Krig och dess anställande war här hufwudsaken, och praeliminaire war den frågan, om ständer förut borde sammankallas. När pluraliteten funnit sådant onödigt, och ändå beslutit kriget, så kunde de, hwilcka ansedt ständers hörande, för ett accessorium, antecedens icke vidare hindra verkställigheten af pluralitetens beslut. Härutaf är i min tancka lätt att pröfwa, om de riksens herrar råd, hwilcka i så måtto varit emot kriget, som bemält är, skola wara lika, ja och mera brottsliga, än de öfrige, hwilcka emot grundlagen tillstyrkt krig, utan ständers wettskap och samtycke. Mig är detta äfwen så obegripeligit, som att då riksens herrar råd, hwilcke lika som pro aris et focus, stridt för den meningen, att krig icke dess mindre kunde tillstyrkas och börjas, samt således i det stället de bordt förswara ständers rätt, arbetat till dess förkränkande, skola icke böra anses för mera brottslige, än de hwilka fallit på en felaktigare mening, utan någon wiss omsörg, och angelägenhet, andre uti densamma, att inleda. Således tror jag det wara tydeligit, att de twenne, uti secrete utskottets extractum protocollu nämnde herrar riksens råd äro mäst deltagande uti det fel, som inskräncker ständers fri- och säkerhet, samt deremot stärker rådets myndighet öfwer dess i regeringslagen utstakade gränts, och det uti ett ämne, som satt riket i yttersta äfwen-tyr, utblåttat det på manskap och penningar, bidragit till en oärhörd wexelcours och fördiupat det i gäld.

Om sådant kunde för denna gången aflöpa med en blått åtwarning, då den öfwerträdda lagen är äfwenså klar, som framdeles, så kunde och framdeles ett dylikt förfarande på samma sätt, som ursägtas, och om det skjedde, hwar wore då lagens helgd och folckets säkerhet? Folcket kunde med tiden leda till ett sådant oinskränckt wälde hos rådet, att ständer såsom principaler, icke dristade öppna munnen deremot, utan låta sig behaga, att häldre draga sitt ok med tolamod, än tala emot dem, som hade magt, att göra det swårare. Riksens höglöfl. ständer förtiena heder och beröm, för tagne författningar, emot ko-

nungamagtens utwidgande öfwer dess gränts. När rådet utwidgar sin myndighet, och kräncker ständers rättighet, männe då icke är äfwenså nödigt, äfwenså oumgängeligit, att deremot taga de kraftigaste mått, försäkra folcket emot vidare intrång, och lemna publiqven något påliteligit wedermäle, att ständer med ömaste nit wårda och handhafwa friheten, såsom rikets ögnasten. Wåre medbröder hafwa lemnat oss, sine fullmäktige, deras förtroende, och hos oss nedlagt wården för deras säkerhet och lagarnes efterlefnad. De wänta och de äska med skjäl utaf oss en sådan skyldighets fullgjörande, och anse i widrig händelse sig wara bedragne uti deras förtroende. Jag skulle snarare wara af den tancka, att de 2:ne förbemälte deras excellencer måtte, efter deras licentierande, hällre få niuta lön eller pension, än att de skola blifwa qwar wid rådsämbetet, och således intet wedermäle gifwas af ständers wärkeliga åtgjörd till deras uti grundlagen stadgade rättigheters fredande, emot alt intrång nu och framdeles.

Jag bifaller derföre så mycket mera höglofl. secreta utskottets extractum protocoll, som jag icke finner det minsta twifwelsmål, att principalen äger rättighet att inskränka sitt förtroende, när fullmäktigen söker att inskränka hans rättigheter.

Herr borgmästaren Malmstén: När jag betraktar människor och deras åtskilde sätt, att täncka, mången gång pro et contra, i de aldra tydeligaste mål, hwilcke de updraga eller afmåla med wisse färgor, måste jag stadna i förundran, och borde det förefalla mig eftertänkeligit, att tala uti förewarande ärende. Men när jag påminner mig min riksdagsmannaskyldighet, så finner jag mig böra lemna all twekan å sido, att i detta ärende ytra mine tanckar. Efter grundlagen äro trenne magter förenade, som utgjöra rikets regeringssätt, konungens lagskipande magt, rådets myndighet, och ständers lagstiftande magt. Om rådet icke wårdar rikets rätt och frihet, efter lagen, kan riket ställas i fara för enwälde hos konungen. I en lika fara måste riket stadna, om rådet sträcker sin myndighet öfwer lagen, och genom fattade beslut styrker konungen till sådane författningar, som strida emot lagen, och fölgakteligen kräncka rikets rätt och frihet. Lagstiftande ständer tillhör det att efterse, huruwida rådet fullgjordt dess skyldighet, eller densamma uturaktlåtit, samt sträckt dess myndighet längre, än wederbordt. Om jag ock wille medgifwa, att rådet haft anledning att styrka till anstalter till krigets början, så hade dock rådet icke något skjäl, att fortsättia det samma, utan riksens ständer blifwit sammankallade, och därtill samtycke

lemnadt. I detta mål är grundlagen så tydelig, att icke ens nödwärnskrig får fortsättjas, utan riksens ständers sammankallande. Om ett så stort felsteg, som detta, hwilcket förstörer rikets frihet, skall öfwerses, så wet jag ej, hwad jag skall säga. Jag wördar vår wärda ledamots herr borgmästaren Renhorns tanckar, att wi skola se på sjelfwa saken. Men är det wäl möjligt, att gå personer förbi, som warit wällande till vår olycka? När man emot lagen kränckt rikets rätt och frihet, men jag likwäl äger ostridig rätt, att desamme återtaga, skall jag då tiga? Det är menskligit att söka förskaffa sig större myndighet, än wederbör, men det är omenskeligit, att wilja förtyda uppenbara fel. Detta skulle snart bringa mig därhän att tro, det om ock Gud sjelf gjordt lagen, skulle dock de finnas, som bödo till, att förtyda densamme. Secreta utskottet säger, att herrar riksens råd, friherrar Palmstierna och Scheffer begådt sådane fel, som med riksens ständers förtroende icke kunna förenas. Jag bör ju härutinnan tro secrete utskottet, som genomsedt acta, och därpå grundadt dess yttrande. Och som jag hyser det förtroende för secrete utskottet, att det upgifwit sanningen, så finner jag ock rättwist, att de nämnde brottslingar ej måge skonas. Skulle man ej finna skjäligit, att hålla sig wid secrete utskottets yttrande, böra protocoller och acter infordras. Om flere än desse hafwa lika felat, det kan jag ej weta. Om så är, bör secrete utskottet nämna dem. För öfrigit beder jag, att man må betäncka vår närwarande swåra belägenhet, och tillse, att detta försök ej må blifwa den sidsta puncten för friheten.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Sedan jag hört secrete utskottets yttrande i detta ärende, tillika med de af herr justitiaeborgmästaren Robeck, samt herr borgmästaren Johan Boberg anförde tanckar, samt härjämte eftertänckt, hwad som skjedd år 1739 och sidstledne riksdag, will jag allenast korteligen säga, det jag icke kan gå ifrån secrete utskottets yttrande, utan bifalla detsamme, på lika sätt, som ridderskapet och adelen.

Herr borgmästaren Kock: Jag medgifwer, att herrar riksens råd hafwa misstagit sig, så wäl på rätta förståndet af swaret på secreta proposition, wid sidstledne riksdag, som ock på 7 § uti regeringsformen. Men jag måste och tillika medgje, att ingendera delen, innan den nyligen blifwit förklarad, warit så tydelig, att icke herrar riksens råd haft skjälilig anledning till ett sådant misstag, att i underdånighet tillstyrka Hans Kongl. Mai:st, att ingå och deltaga uti kriget, på sätt, som skjedt, i anseende till garantien af westphaliske freden, som blifwit af wisse främmande hof reclamerad.

Desse hofwen hafwa warit berättigade, att fordra garantiens uppfyllande af Sverige, och det har altså warit en skyldighet, å Sweriges sida, att däri ingå, i synnerhet, som rikets wärdighet, heder och anseende sådant fordrade. Häraf sluter jag, att om riksens ständer hade sjelfwe warit närwarande, så hade the ej annat kunnat eller bordt gjöra, än hwad herrar riksens råd gjordt. Misstaget ligger altså icke uti sjelfwa saken, utan uti formaliteten, nemligen, att riksens ständer ej blifwit sammankallade. När nu frågan är, om icke alle af herrar riksens råd warit af den tanckan, att riksens ständer ej behöfdes sammankallas, så är owedersägeligit, att ehuru en ock annan af herrar riksens råd i början warit af annan tancka, de likwäl sluteligen sig därom enhälleligen förenat, och således warit lika felaktige.

När åter frågan blir, huru herrar riksens råd derföre böra anses, så håller jag före, att man bör tillse, i hwad akt och mening herrar riksens råd styrkt till deltagandet i kriget, utan riksens ständers sammankallande. Och då tror jag ingen af oss lärer wara, som icke är derom alldeles öfvertygad, att ett sådant herrar riksens råds tillstyrkande skjedt i bästa wälmening för riket, och utom någon den alldraminsta egen däraf tillförväntade nytta eller förmån, hwarföre jag i förmågo, af 14 § i regeringsformen, som tydeligen innehåller, antingen olycklig utgång, som emot herrar riksens råds votering, förmodan, tancka och på skjäl grundade mening hända kan, dem må tillräknas, med mera, ej annat kan, än instämman helt och hållit med herr borgmästaren Renhorn, det bör herrar riksens råd wederfaras wederbörlig rätt, och de således från alt straff befrias, samt endast åtwarnas, att för framtiden icke öfwerträda lagen, utan sedan den blifwit förklarad och stadgad, ställa sig den till obrotslig efterlefnad.

Tolf deputerade från prästeståndet ankommo, och, näst wanlig hälsning, gaf ordföranden, biskopen doctor Menander wid handen, att prästeståndet förehaft secreta utskottets extractum protocoll³⁷⁰ angående de skjäl, som föranlåtit herrar riksens råd, att styrka Hans Kongl. Mai:st till nu warande krig, och hade prästeståndet bifallit den delen af detta extractum protocoll³⁷⁰, som angår herrar riksens råd friherrar Palmstiernas och Scheffers licentierande, från deras rådsämbeten.

Herr talman bad deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka, samt berättade, att ståndet nu hade det anmäldte ärende under öfwerläggning.

³⁷⁰ Se not 363.

Deputerade afträdde.

Herr assessoren Anthonsson återtog discoursen, angående det under öfwerläggning nyss förrut hafde ärende, och yttrade sig: Det förewarande ämne är ett det bedröfweligaste. Jag hade icke tänckt att tala, men de raisonementer, som under discoursen förefallit, föranlåta mig därtill. Man har sagt, att om än Gud sjelf gjordt lagen, skulle dock de finnas, som bödo till att förtyda densamme. Jag lemnar därhän, huruwida lagen i förewarande mål warit alldeles tydelig, men det wet jag, att sådan af Gud sjelf utgifwen lag finnes, hwars grund är obegripelig. Imedlertid är det oförnekeligit, att när människor raisonera öfwer lagar, kunna de fela, exempel därpå finnas alt för många, och beder jag fördenskull, att wi måge sättja all människlig swaghet å sido, och i enighet afgjöra saken. Kan detta icke skje, begär jag votering.

Herr rådman Hylphers: Jag har med bedröfwelse hört de i detta mål upläste papperen. Hjertat blöder. Men på det jag icke må wara widlyftig, will jag allenast säga, att jag bifaller herr justitiaeborgmästaren Robecks och herr borgmästaren Johan Bobergs yttranden.

Åtskillige herrar ledamöter begjardte på en gång proposition till votering. Och emedan de herrar ledamöter, som hade anmält sig till protocollet att tala, afstodo därifrån, i fall ståndet behagade skrida till votering, ty gjorde herr talmannen följande proposition:

Om ståndet behagar bifalla secreta utskottets extractum protocoll: Den som skrifwer Ja, bifaller den delen däraf, som rörer herrar riksens råd friherrarna Palmstierna och Scheffer; den som skrifwer Nej, bifaller herr borgmästaren Renhorns upläste memorial, rörande detta mål, på det sättet, att samtelige herrar riksens råd anses lika, och att ingen af dem ifrån riksens ständers förtroende särskildt uteslutes, samt att secreta utskottet må vidare fortfara med dess gjöromål i detta ärende.

Propositionen uplästes af protocollet, och godkjändes.

Voteringsseklarne insamlades och öppnades, och befants däraf, att femtioen röster warit för Nej, och trettiotre för Ja.

Ståndet fant godt, att genom en deputation af tolf ledamöter, notificera detta beslut, och anmodades herr rådman Hanqvist att föra ordet, hwilcket han sig åtog, och afträdde tillika med de öfrige herrar deputerade.

Uplästes utdrag af protocollet,³⁷¹ hållit i Kongl. Mai:sts rådkammare, den 27 November sidstledne, angående kyrkorådets uti Schiöfde ingifne ansökning, om ett understöd, af tio öre silfwermynt utaf hwarje matlag i riket, till återupbyggandet af den tillika med staden genom wådeld afbrände kyrkan, hwilcken ansökning Hans Kongl. Mai:st hänskjutit till riksens ständers egit öfwerwägande.

Ståndet remitterade detta till bewillningsdeputationen.

Uplästes ett utdrag af protocollet,³⁷² hållit i Kongl. Mai:sts rådkammare, den 20 November sidstledne, angående St. Mariae Magdalenae församlings kyrkoråds underdåniga ansökning, om tu öre silfwermynt af hwarje matlag öfwer hela riket, till berörde församlings kyrkas återupbyggande, hwilcket ärende Hans Kongl. Mai:st till riksens ständers godtfinnande öfwerlämnat.

Och ståndet hänskiöt detta ärende till bewillningsdeputationen.

Uplästes M. Schechtas memorial,³⁷³ angående ett nytt sätt att bränna brännewin, hwarigenom anseenligen mera skall kunna winnas än hittills wanligen skjedt, för hwilcket uptäckande Schechta begär tre öre silfwermynt af hwarje matlag öfwer hela riket.

Detta ärende remitterades till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens skjärskådande.

Uplästes hofmarskalkens Christ. Reuterholms memorial,³⁷⁴ angående brist på tjenstefolck å landet, med mera.

Och hänskjöts detta memorial till cammar-, oeconomie och comerce-deputationen.

Uplästes bondeståndets extractum protocollii af den 15 sidstledne Januarii,³⁷⁵ angående åboernes å kronohemmanen n:o 1, 2, 3 och 4 i Löfsta by, Sånga sochn, och Swartsjö län, gjorda ansökning, om ändring uti kongl. resolutionen af d. 9 Julii 1754 hwarigenom skattekjöpet å berörde hemman blifwit åboerne afslagit. Hwilcken ansökning urskillningsdeputationen, emot 12 § af dess instruction, icke kunnat antaga, emedan högstberörde kongl. resolution, hwaröfwer nu klagas, redan för sidstledne riksdag utfal-

³⁷¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 11.

³⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 12.

³⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 25.

³⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 59.

³⁷⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 11.

lit, begärandes bondeståndet, i anseende till anförde skjäl och omständigheter, att detta ärende må uptagas, och remitteras till cammar-, oeconomic- och commercedeputationens yttrande.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 15 Januarii sidstledne,³⁷⁶ med hemställande, om icke till landbrukets uphjelpande, med Wadstena krigsmanshushemans försäljande till skatte, kunde på lika sätt förfaras, som Kongl. Mai:st åhr 1752, om skattekjöp å beneficiehemman förordnat, så att i följe därpå åboerne på krigsmanshushemman frihet lemnas, att inom wiss förelagd tid, utan föregången skattewärdering eller auction, till skatte lösa sine åboendehemman, emot det de i ett för alt i skattelösen ärlägga sju åhrs sammanslagne räntor.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitteradt till cammar-, oeconomic- och commerce- samt landt- och sjömilitiaeoconomiedeputationerne, hwarmed och borgareståndet instämde.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli af den 19 sidstledne Januarii,³⁷⁷ angående ett af riksdagsfullmäktigarne Pär Hindrichsson Kaijra, Simon Moilanen och Mats Rippi ingifwit memorial,³⁷⁸ och anhållan, att riksens ständer wille widtaga nödige mått, till förekommande af det ströfweri och wäldgästning, som små ryske partier och swenske rymmare skola föröfwa i fem närmast intill ryska gräntsen belägne sochnar.

Och sant ståndet godt, att äfwensom ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, remittera detta ärende till secrete utskottet.

Uplästes utdrag af protocollet,³⁷⁹ hållit uti Kongl. Mai:sts rådkammare, den 19 December, sidstledne, angående saken, emellan advocatfiscalsämbetet i Swea håfrätt, på Kongl. Mai:sts och kronans wägnar, å ena, och framledne öfwerstens friherre Rålambs sterbhusinteressenters, å andra sidan, ömsom revisionssökande, rörande Lidö säteri. Gifwandes Kongl. Mai:st tillkiänna, att denne sak, enligt riksens yttrade åstundan, sidstledne riksdag, är i bemälte hofrätt, såwäl som Kongl. Mai:sts justitiaerevision afgjord, och Kongl. Mai:sts dom därutinnan afkunnad.

³⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 12. Tryckt i *BdP* 8, bil. 9.

³⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 13.

³⁷⁸ Ibidem. Memorialet tryckt i *BdP* 8, bil. 10.

³⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 13.

Öfwer detta ärende hade ridderskapet och adelen yttrat sig, att ridderskapet och adelen funnit för godt, att härmed låta bero, hwarmed prästeståndet sig hade förenat. Och fant ståndet skjäligit, att jämwäl dermed instämma.

Uplästes å nyo urskillningsdeputationens extractum protocollis af den 21 Januarii sidstledne,³⁸⁰ med hemställande, om icke nödigt pröfwat må, att en reductions- och liqidationsdeputation wid denne riksdag må förordnas, hwarthän de inkommande målen kunde remitteras.

Ridderskapet och adelen hade härtill lemnat dess bifall, men prästeståndet hade resolveradt, att desse mål måtte remitteras till cammar-, oeconomic- och commercedeputationen. Och borgareståndet fant godt, att låta påskrifwa följande resolution:

Ståndet samtycker, att en reductions- och liqidationsdeputation jämwäl för denna gången må förordnas, dock med det uttryckeliga förbehåll, att de saker, hwaruti riket och kronan äro lidande, måge framför alt först utarbetas, och till plenorum skjärskådande upgifwas, samt att inge sådane mål, hwarwid fatalier äro försummade, måge på minsta sätt widröras, mindre något tillstyrkande eller betänckande däröfwer afgifwa, hälst ståndet anser alle sådane mål för förlorade, och genom flere förr detta gjorde författningar alldeles dödande.

Herr rådman Hanqvist och herrar deputerade återkommo, med berättelse, att deputerade varit hos de öfrige respective stånden, och tillkännagifwit, på hwad sätt ståndet bifallit herr borgmästaren Renhorns memorial, angående herrar riksens råd. Herr grefwen och landtmarskalcken hade utlåtut sig, att berörde memorial icke ännu wore upläst, men likwäl lofwat, att sådant skulle skje. Ärkebiskopen hade swarat, att saken wore redan afgjord, och bondeståndets taleman hade wäl yttrat sig, att herr borgmästaren Renhorns memorial skulle företagas, men så mycket deputerade kunnat märka, wore saken redan afgjord.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har wederbörligen anmält mitt särskildte votum eller memorial i secrete utskottet, och att jag dermed ärnade att gå till plena. Men oansedt detta skjedt, och detsamme varit de öfrige ståndens ledamöter i secrete utskottet nogsamt bekindt, har dock saken icke allenast blifwit företagen, utan ock uti det bewiljade extraordinarie

³⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 13.

sammanträdet in plenis, sidstledne tisdags, afgjort, innan jag med mitt särskildte votum hunnit inkomma. Således har jag icke fått niuta den rätt, som mig, såsom riksdagsman, tillkommer.

Uplästes urskillningsdeputationens inlemnade förteckningar, på antagne och afslagne mål, under följande datis, nemligen

den 12 December 1760, på antagne och afslagne mål,³⁸¹

den 30 December 1760, på antagne ärender³⁸²

den 13 Januarii 1761, på antagne och afslagne mål,³⁸³

den 17 Januarii nästledne, på antagne och afslagne ärender,³⁸⁴

den 21 Januarii sidstledne, på antagne och afslagne mål,³⁸⁵

den 23 Januarii sidstwekne, på antagne och afslagne ärender,³⁸⁶

likaledes på antagne och afslagne mål, under den 28 Januarii nästledne,³⁸⁷ som den 3 af innewarande månad.³⁸⁸

Herr talman hemstälde, huruwida nödigt wore, att sådane förteckningar skulle upläsas, enär man ändå finge läsa dem, uti de utkomne riksdagstidningar, och det dess utom ej kunde fela, att om någon trodde sig wara för när skjedt, i det dess ansökning blifwit afslagen, han då lærer söka utwäg, att dess beswär däröfwer blifwa hos plena anmälde.

I anledning häraf pröfwade ståndet mindre nödigt, att dess förteckningar hädanåt skulle upläsas.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och gaf ordföranden, Swen Håkansson, näst wanlig hälsning, wid handen, att bondeståndet förrehaft och bifallit secreta utskottets extractum protocoll,³⁸⁹ angående herrar riksens råds friherrarna Palmstiernas och Scheffers licentierande från deras rådsämbeten.

Herr talmannen bad desse deputerade återbära ståndets hälsning.

Deputerade afträdde.

³⁸¹ Ibid., nr 11 och 12.

³⁸² Ibid., nr 14.

³⁸³ Ibid., nr 15.

³⁸⁴ Ibid., nr 16.

³⁸⁵ Ibid., nr 17.

³⁸⁶ Ibid., nr 18.

³⁸⁷ Ibid., nr 19.

³⁸⁸ Ibid., nr 20 och 21.

³⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 9.

Och ståndet skilldes åt.

1761 den 16 Februarii

S.d. Justerades ståndets extractum protocolli, angående secrete utskottets extractum protocolli, rörande de skjäl och omständigheter, som föranlåtitt herrar riksens råd, att styrka Hans Kongl. Mai:stt till deltagande uti nu warande krig. Och lydde detta protocollsutdrag sålunda:³⁹⁰

S.d. Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli af den 7 i denne månad, angående de skjäl och orsaker, som föranlåtitt herrar riksens råd, att styrka Hans Kongl. Mai:st, till deltagande i förewarande krigs oroligheter, utan att förrut sammankalla riksens ständer.

Wid detta tillfälle, lät borgareståndet sig jämwäl föredraga ett af riksdagsfullmägtigen, commissarien och borgmästaren Renhorn, författadt och inlemnadt memorial, rörande detta ämne, hwarefter ståndet tog hela detta ärende, uti ett så noga och ömsint öfwerwägande, som dess högst betydande wigt och värde wärkeligen ärfordra.

Och emedan ståndet med nöije fant de af commissarien och borgmästaren Renhorn, uti berörde memorial, anförde tanckar så alldeles billige, som för magtägande ständer anständige, samt därhos till närwarande ämne så mycket mera lämpelige, som både inhemska och utrikes ärfarenhet deras grund i sådane tillfällen nogsamst bestyrkt, ty pröfwade borgareståndet skjäligit, att detta commissarien och borgmästaren Renhorns memorial på det sättet bifalla, att samtelige herrar riksens råd måge anses lika, och att ingen af dem ifrån riksens ständers förtroende särskilt uteslutes. Hwarjämte ståndet för nödigt ansåg, att secrete utskottet på denna grund må fortfara med dess arbete i detta ärende, och dess betänckande deröfwer aflemna till plenorum skjärskådande. Hwilcket med de öfrige respective ständer till gunstbenägit bifall och samtycke, hörsamt, tjenst- och wänligen communi-
ceres.

³⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 55. Tryckt med det däri omtalade memorialet av Renhorn i: *Utdrag af borgare-ståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den 12 Februarii 1761* (Stockholm 1761).

Herr grosshandlaren Clason inlemnade herrar electorenes författade förteckning, på ståndets ledamöter uti bewillningsdeputationen, hwilcke woro följande:³⁹¹

herr grosshandlaren Isac Clason,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr assessoren Reinhold Anthonsson,
herr assessoren Anders Ingman,
herr rådman Peter Stenhagen och
herr vice borgmästaren Olof Malmsten.

Uplästes bergsdeputationens betänckande af den 28 Januarii sidstedne,³⁹² angående betalningen af Sahla bergslags silfwer, huruwida sådant hädanefter skall skje i fem sjettedelar riksdalrar, och en sjettedel courant silfwermynt, eller ock altsammans i courant. Hwilcket förre deputation, i anledning af andragne skjäl och omständigheter, tillstyrkt.

Ståndet fant skjäligit, att bifalla detta betänckande.

Herr borgmästaren Kiörning gaf wid handen, det för honom angelägit wore, att på trenne weckor, eller en månad, resa bort, begärandes ståndets lof därtill, hwilcket bewiljade[s] tillika med wanligit extractum protocolli, såsom resepass.

Uplästes bergsdeputationens betänckande,³⁹³ öfwer 1 § uti kongl. förordningen af den 3 April 1759, angående förekommande af missbruk wid hushållningen med tackjärnet i riket. Och emedan berörde 1 § stadgar, att den bruksägare, som ifrån bergsmansskogarne handlar någre kohl till sitt hammarwärk, skall första gången pligta 1 000 d:r silfwermynt, andra gången, dubbelt, och tredje gången blifwa sitt privilegium förlustig, men deputationen funnit, desse böter icke warit proportionerade emot förbrytelsen, ty tillstyrker deputationen, att de uti denna § utsatte böter på det sättet måtte ändras, att den brottslige för första gången skall för hwarje stig kohl, han ifrån bergsmansskogarne och blåsningarne kjøpt, wara förfallen till femtio daler silfwermynts böter, andra dubbelt, och tredje gången, han därmed beträdes, miste sine bruksprivilegier.

Ståndet pröfwade skjäligit, att lemna dess bifall till detta betänckande.

³⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 56.

³⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 1.

³⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 2.

Uplästes bergsdeputationens extractum protocollum af den 4 i denne månad,³⁹⁴ angående twenne uti kongl. bergscollegii riksdagsrelation förekomne mål, af besynnerlig wigt; det ena rörande en arbetsplans utstakande för Fahlu koppargrufwa, det andre, angående förordningars och stadgars samlande uti swenske bergswäsendet, under titul af swensk bergsmannarätt, till sin stat, domstohl, hushållning och wetenskaper. Och emedan så wäl deputationen, som kongl. bergscollegium, icke allenast funnit detta högt nödigt och nyttigt, utan ock haft sig bekant den mogna insigt, och särskilte uplysningar af eget arbete, som herr bergsrådet och riddaren Tilas uti desse målen äger, ty hade deputationen förekallat herr bergsrådet, och honom förestäldt, om han icke på någre wilckor, som kunde betingas, wille fortfara, att tjena sitt fädernesland, med utförandet af det, som han hitintills allenast för sig sjelf arbetat, uti Fahlu grufwe-planen, och swenske bergsmannarätten. Men herr bergsrådet hade härå lemnat till swar, det han icke nu kunde häröfwer yttra sig, innan han finge se, huru secreta deputationen wille anse dess anförde beswär öfwer praejudice. I anledning häraf hemställer deputationen, om icke secreta deputationen måtte anbefallas, att lemna bergsdeputationen del af dess betänckande, angående herr bergsrådets öfwerklagade praejudice, på det deputationen måtte hafwa tillfälle, att sig uti det nu andragne angelägne ärende vidare yttra.

Herr assessoren Anthonsson: Som bergsdeputationen förestält sig, att sammanträde med secreta deputationen icke lärer bewiljas, emedan sidstnämde deputation har sådane ärender under händer, som fordra tysthet, och bergsdeputationen härhos måste vara i owisshet, om icke secreta deputationen torde föreslå någon sådan reparation för herr bergsrådets öfwerklagade praejudice, som kunde draga honom ifrån desse nyttige och angelägne arbetens fullbordande, ty har bergsdeputationen funnit sig för-anlåten, att inrätta dess begäran, som nu skjedd, på det deputationen, wid det tillfälle, då secreta deputationens betänckande till plena inkommer, må kunna snart inlemna dess tanckar i saken.

Herr borgmästaren Schauv: Saken är angelägen, och jag finner icke, att något kan vara att påminna emot bergsdeputationens begäran.

Herr inspectoren Muncktell: Jag känner herr bergsrådet Tilas ifrån barndomen. Igenom dess oförtrutenhet och flit, har han samlat en diup in-

³⁹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 3.

sigt uti bergswäsendet, så att han med skjäl kan kallas den kjäckaste bergsman. Han har ock med, snart sagt outröttelig arbetsamhet och möda, skaffat sig besynnerlig kundskap om Fahlu grufwa, så att han framför andre är i stånd, att utstaka den plan, som nu åstundas, och som i sig sjelf är så högstnödig. Jag beder fördenskull, att desse omständigheter måge behjertas, och att ståndet måtte tilse, huru saken, efter bergsdeputationens begäran, må kunna hjelpas.

Herr borgmästaren Biörkman: Saken, angående herr bergsrådet Tilas, har varit före i secreta deputationen, och lärer innan åtta dagar blifwa färdig, då bergsdeputationen kan få del deraf.

Herr grosshandlaren Clason: Jag finner ingen hemlighet uti det ärende, som angår bergsrådets klagan öfwer praejudice, och således ser jag icke något hinder, att ju secreta och bergsdeputationerne kunna sammanträda, och afgifwa deras gemensamme betänckande i detta mål.

Herr talman hemställdte, om icke detta herr grosshandlaren Clasons yttrande finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Och herr talman hemställdte vidare, om icke detta ståndets beslut nu genast måtte, antingen genom en deputation, eller ock genom extractum protocoll, de öfrige respective stånden notificeras.

Detta senare bifölls, och herr assessoren Anthonsson åtog sig att upsätta extractum protocoll härom.

Uplästes Jönkiöpings factoriearbetares Lars Rånges och Lars Hörnings anförde beswär³⁹⁵ däröfwer, att urskillningsdeputationen till secreta utskottet förwist deras ingifne klagan, öfwer flere åhrs inhållne, och emot accord minskade, arbetslöner, för lefwererade och approberade gewär, samt öfwer den wåldsamme arrest, hwarmed deras upsände fullmäktige blifwit af kongl. krigscollegio belagde, med mera, ut in actis.

Uplästes directeuren wid bemäldte factorie, Friedrich Ehrenpreus inlemnade memorial i detta mål.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll af den 26 i sidstedne månad, rörande detta ärende, och hade ridderskapet och adelen funnit godt, att öfwer detta mål infordra urskillningsdeputationens utlåtande, samt att hufwudsaken må hwila, in till dess samme yttrande inkommit.

³⁹⁵ Denna och i det följande återopade handlingar finns i Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 8.

Herr assessoren Anthonsson: Så angelägit det är och wara måste, att afstyra wåld, äfwenså angelägit är det, att hindra, det ingen må obehörigt klaga, och därmedelst utsprida ogrundade rykten, androm till förklening. Så mycket kan jag säga, att desse factoriesarbetare, utan fog klagat däröfwer, att urskillningsdeputationen remitterat målet till secrete utskottet, dock likwäl icke annorlunda, än blott ad notitiam, emedan factorierne höra dit, och i synnerhet under defensionsdeputationen. De hafwa inlemnat deras beswär öfwer minskande arbetslöner och swåre besiktningar, utan charta, och har deputationen fördenskull icke kunnat den delen deraf antaga. Hwad deras klagan öfwer arresten angår, så är den remitterad till kongl. slottsrätten, hwarest den ännu ligger oafgjord, och har således icke eller af urskillningsdeputationen kunnat uptagas.

Ståndet fant godt, att bifalla ridderskapets och adelens nyss upläste extractum protocollii, öfwer detta mål.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollii af den 11 i denne månad,³⁹⁶ angående krigsbefälets hos Hans Kongl. Mai:st gjorda underdåniga ansökning, att de uti preussiske fångenskapen warande swenske officerare måtte komma till åtniutandet af hela lönen, samt tillika återfå det, som deraf för dem kan wara innehållit, hwileket secrete utskottet tillstyrkt, samt därhos förslagit ett wist fundament, hwarefter de i preussisk fångenskap råkade swenske underofficerare, så af indelte, som wärfwade regementen, måtte komma att undfå deras nödtorftiga underhåll. Utom detta föreslår secrete utskottet, att den commenderade generalen i Pommern må lemnas tillstånd, att förskåttswis emot qvittencer låta utdela penningar, efter hwars och ens mer eller mindre behof, till de fångne officerare och underofficerare af arméen och ammiralitetet, som genom sjukdom eller andre tillfällen, äro råkade uti torftigt tillstånd. Och sluteligen hemställer secrete utskottet, om icke Hans Kongl. Mai:st kunde tillstyrkas, att låta utdela någon efter omständigheterna lämpad nådegåfwa till fångne underofficerares hustrur, som hafwa många barn, och med kyrkjoherdens samt compagniechefens attest kunna intyga, att de äro i torftigt och beträngt tillstånd stadde.

Herr borgmästaren Brunsell: Det förekommer mig nog betänkeligit, att i detta extracto protocollii ingen skillnad blifwit gjord, imellan de officerare, som förhållit sig wäl, och fäcktande mot fienden råkade i fångenskap,

³⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 10.

samt sådane, som af lacheté och wårdslöshet kommit däruti. Det är billigt, att de förre undfå det, som secrete utskottet för dem tillstyrkt, men de senare förtiena alldeles icke något sådant, utan fast mera straff. Och hemställer jag fördenskull, om icke denna anmärkning härwid må göras.

Herr borgmästaren Finerus: Utom detta, som herr borgmästaren Brunsell nu anført, finner jag jämwäl, att ingen skillnad blifwit gjord, emellan de förmögne, och de som äro fattige, då likwäl denna omständigheten tyckes hafwa bordt iakttagas.

Herr talman: Det är alldeles rättwist, hwad herr borgmästaren Brunsell anført, och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet behagade, genom extractum protocoll, gjöra den anmärkning, att inge andre böra få åtniuta, hwad secrete utskottet tillstyrkt, än de, som sig wäl förehållit i rikets tjenst.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag finner ännu en omständighet, som tyckes böra anmärkas. Secrete utskottet föreslår, att Hans Kongl. Mai:st må tillstyrkas, att låta tilldela någon nådegåfwa åt fångne underofficerares hustrur, enär de med kyrkjoherdens och compagniechefens attest bewisa, att de äro i torftigt tillstånd. Men skulle icke domarens intygande, till så mycket större säkerhet, härjämte wara nödigt?

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag är ense med det, herr borgmästaren Brunsell anfördt, men finner likwäl härwid nödigt att påminna, det rättwisan fordrar, att ingen, utan fulle skjäl, må uteslutas ifrån de förmåner, som secrete utskottet tillstyrkt.

Herr handelsman Bagge: Man har ingen orsak, att föreställa sig, det någon lærer utan fulla skjäl uteslutas ifrån de föreslagne förmåner. Men det är alldeles med rättwisan enligit, att ingen annan må ärhålla desse förmåner, än den, som icke i rikets tjenst sig wärdeligen upfördt, och således icke af wårdslöshet, eller på annat oanständigt sätt råkat i fångenskap. Gjöres icke denna skilnad, så torde mången snart nog laga så, att de blifwa fångne, enär de äro förwissade, att få behålla hela lönen. Herr talman hemstälde, om icke extractum protocoll härom må författas, och till de öfrige respective stånden afsändas.

Detta hemställande bifölls.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående secreta och bergsdeputationernes sammanträde uti ärendet, rörande bergsrådet och riddaren Tilas. Och lydde berörde extractum protocoll, som följer:³⁹⁷

S.d. Borgareståndet blef föreläsit ett ifrån bergsdeputation insändt extractum protocoll, angående nödwändigheten af Fahlu grufwas af-tagande till sina systematiska delar, hwartill bergsrådet, och riddaren, herr Daniel Tilas blifwit föreslagen, på sätt, som bemälte extractum protocoll innehåller. Och som borgareståndet hafwer af de anförde skjäl, funnit bergsdeputationens giöromål haft goda och fullkomliga skjäl till grund, så hafwer borgareståndet pröfwat skjäligit, att secreta och bergsdeputationerne måge sammanträda, enär qvestion, rörande herr bergsrådet Tilas öfwerklagade prejudice kommer uti secreta deputation att företagas och afgjöras, på det målet till alla sina omständigheter på en gång må kunna utarbetat till riksens högloflige ständer inkomma, och riksens högloflige ständer må hafwa tillfälle, utan tidens utdrägt, få yttra sig, som kommer öfwerens med lagarne, och rikets förmån.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll,³⁹⁸ angående Kongl. Mai:sts nådiga föreställning, om någon wiss författning, i anseende till den frigifne husbehofsbränningen. Hwarjämte ridderskapet och adelen wid handen gifwer, sig hafwa funnit betänckeligit, att nu bifalla borgareståndets extractum protocoll, angående sahlubränningen för städerna Stockholm, Gjötheborg och Carlscrona, samt fördenskull hållit före nödigt wara, att så wäl Hans Kongl. Mai:sts nådige föreställning, angående husbehofsbränningen, som detta sednare ärende, må remitteras till bewillningsdeputationens utlåtande.

Herr handelsman Bagge: Det har redan gådt så långt, med husbehofsbrännandet i Gjötheborg, att ingen tilltror sig taga rätt däruppå eller hindra det, om ock det samma blefwe förbudt, och salubränningen tillåten. Således skall jag, för min del, wara lika nögd, om detta ärende remitteras till bewillningsdeputationen.

Herr borgmästaren Pihlgardt yttrade sig på ett lika sätt, angående husbehofsbränningen i Carlscrona, och att det föga lönte mödan, att mera

³⁹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 57.

³⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 7.

fråga efter salubränningen därstädes. Men imedlertid kunde herr borgmästaren icke underlåta att gifwa wid handen, det husbehofsbrännandet wore snörrätt stridande emot stadens privilegier, i följe hwaraf ingen annan, än stadens borgerskap, wore berättigade, att bränna brännewin.

Herr talmannen yttrade sig, att detta kunde anmälas i bewillningsdeputationen, som ej lærer underlåta, att det iackttaga. Och hemstälde herr taleman föröfrigit, om icke, så wäl ärendet angående någon wis författning, om husbehofsbrännandet, som detta, rörande salubränningen för städerna Stockholm, Giötheborg och Carlscrona, må hänskjutas till bewillningsdeputationen, som med det första kommer att sättias.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes ett af herr borgmästaren Ekman inlemnadt memorial och föreställning,³⁹⁹ i anledning af anförde skjäl och omständigheter, att nödigt och gagneligt wore, det Ultuna kungsladugård, måtte öfwerlåtas, emot wisse wilckor, till oeconomiepracticesprofessoren wid academien i Upsala, förmodandes herr borgmästaren, det denne profession skulle på det märkeligaste kunna gagna det allmänna, och hjälpa landthushållningen till en anse- enlig högd, enär professoren hade tillfälle, att in praxi wisa ungdomen, hwad eljest wid academien icke annars, än theoretice läras kan, med mera detta memorial innehåller, ut in actis.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag finner det, som herr borgmästaren Ekman anført, wara grundadt på gode skjäl, och lemna jag fördenskull mitt samtycke dertill. Ingen ting kan wara billigare, än att den må sättias i stånd, att gagna riket, som kan bereda oss ett Canaan, genom dess wettnskapers utöfwande. Men som detta ej kan skjje, med mindre han ärhåller någon landtägendom, hwaräst han in praxi må kunna wisa sin kundskap i landthushållningen, och Ultuna kungsladugård är ganska beqwämt därtill belägen, så hemställer jag, om icke denna ladugård, må uplåtas oeconomiepracticesprofessionen, emot aderton hundrade daler kopparmynts årligit arrende, dock att han nästkommande riksdag wisar, hwad han uträttat, och gjör redo för sin syssla. För öfrigit kunde detta ärende till närmare utredande hänskjutas till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

³⁹⁹ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 60, men memorialet saknas där.

Herr rådman Hanell: Jag bör påminna, att ståndet har redan remitterat ärendet angående Ultuna kungsladugård, till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, i anledning af herr landshöfdingen Lilljebergs gjorda ansökning hos Hans Kongl. Mai:st, att få denna ladugård anslagen till lön på bostället. Om ståndet så behagar, kunde herr borgmästaren Ekman's memorial jämwäl remitteras dit, då deputationen kunde taga bägge målen under öfwerwägande, och sedan sig yttra däröfwer.

Herr borgmästaren Finerus: Det låter alt för wäl, hwad herr borgmästaren Ekman anført. Men jag wet ej, om någon finnes, som kan åstadkomma alt det, som här lofwat. Det har jag mig bekandt, att en mechanicus Duhre hade Ultuna kungsladugård i flera år. Han lofwade mycket, men gjorde litet eller ingen nytta. Så torde det jämwäl gå nu. Härhos bör jag påminna, att detta är en kronans ägendom, och att ansökningen därom hade bordt gå genom urskillningen. Och för öfrigit är jag af den tanckan, att om någon sådan skulle utsökas, som wäl förstår landthushållningen, så borde baron Brauner, såsom den skickeligaste, komma i consideration, ty han äger en långlig ärfarenhet i detta mål.

Herr inspectoren Muncktell: Jag twiflar äfwenwäl, att någon finnes, som kan uträtta det, som i det upläste memorialet finnes anført. Men om man wille utsöka någon utom baron Brauner, som nyss blifwit nämnd, så lærer cammereraren Schultze i bergscollegio wara den skickeligaste. Han äger långelig ärfarenhet, i landthushållningen, och har i sjelfwa werket bewist, att han är i tillstånd att förbättra en landtägendom till dubbelt wärde. Men oakadt alt detta, har cammereraren Schultze, oansedt han gjordt ansökning, likwäl icke kunnat få arrendera någon kungsgård, fast han welat öka arrendet. Professoren Lostbom är ung, och kan man icke wänta stor ärfarenhet af honom. Det wore nog i mitt tycke, om han finge ett academieheman, men icke någon kungsgård.

Herr rådman Hanqvist: Det låter ganska wäl och wakert, hwad uti det upläste memorialet blifwit andragit. Men jag tycker mig äga flere skjäl att twifla, om wärkställigheten däraf. Det är icke ens, fast mindre en ung mans höfwa, att göra alt det som här säges. Projecter finnas nog, och de låta wäl på papperet, men när det ankommer på utöfningen, gagna de litet eller intet. Wi hafwe sidstledne riksdag betalt för projecter tolf tusende plåtar, men hwad wärkan och nytta hafwa wi deraf haft? I sanning alldeles

ingen. Jag begär fördenskull, att detta ärende må hwila, till närmare genomseende.

Herr borgmästaren Sundblad: För min del kan jag ej annat finna, än att det, som herr borgmästaren Ekman föreslagit, är godt och nyttigt. Det är bekant, att landshöfdingen Lilljenberg gjordt ansökning, att få Ultuna kungsladugård anslagen på dess lön. Men om ståndet behagar hjälpa, att oeconomiepracticesprofessorn kan få nyss berörde kungsgård, så lærer wara nödigt, att skynda, och att till den ändan extractum protocolli må afgå till de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Jag håller det för alldeles omöjligit, att professorn kan uträtta alt det, som i memorialet finnes anfördt, och finner jag fördenskull icke eller billigt, att han skulle få en kungsladugård, för hwilcken, som man förwiso berättat, ärbiudes nijo tusende daler i arrende. Lät oss betäncka oss, innan wi antage sådane projecter, som detta.

Herr borgmästaren Ekman: Så wäl fundator till professionen, brukspatronen Borgström, som Hans Kongl. Mai:st, hafwa tydeligen sagt och förordnat, att professorn skall wisa saken in praxi. Jag tror honom därtill skickelig, och att han kan åstadkomma nytta. Men om det skall skje, måste han hafwa någon landtägendom, hwarest han kan anställa sine försök. Mig skall det wara lika mycket, om han får Ultuna ladugård, eller någon annan landtägendom. Jag beder allenast, att saken må remitteras till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

Herr borgmästaren Kihlman: Academien i Upsala har ett anseenligit antal hemman, som lyda därunder; han kan få ett af dem. Det låter alt för wäl hwad här skrifwes. Men jag frucktar, att när det ankommer på utöfningen, torde det blifwa litet eller intet. Det lærer således wara nödigt, att stadna så länge, och icke gå vidare, innan man får se, hwad som kan uträttas.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det skall icke wara mig emot, om ståndet behagar remittera detta ärende till cammaroeconomiedeputationen. Men för min del håller jag före, att det wore bäst, det herr borgmästaren Ekman ginge med sitt memorial till de öfrige respective stånden.

Herr assessoren Anthonsson: Jag känner nogsamt denne saks sammanhang, men jag will likwäl icke yttra mig däröfwer. Jag will allenast säga, att professor Lostbom är braf karl. Men han hade bordt gå med dess ansökning genom urskillningen. Och hemställer jag fördenskull, huru det bör anses, att en ståndets ledamot will framdraga saker emot rätta ordningen.

Utom detta bör jag ock göra anmärkning öfwer det, som förut af en wärd ledamot blifwit begärdt, nemligen, att man skull skynda med saken, om man will befordra oeconomiepracticesprofessorn framför landshöfdingen Lilljenberg, till Ultuna kungsladugård. Detta skulle icke se särdeles wäl ut, ej eller wore det för ståndet anständigt, utan lærer det wara bäst, att saken hwilar. Jag will en annan gång uplysa hela sammanhanget.

Herr talman hemstälde, om icke förevarande ärende må hwila.

Hwilcket ståndet biföll.

Herr borgmästaren Ekman anmälde, det han wore sinnad, att gå med sitt memorial till de öfrige respective stånden.

Herr assessoren Anthonsson: Jag kan icke lemna mitt bifall till herr borgmästaren Ekmans begäran, det blefwe ett elakt prejudicat, om ståndets ledamöter skulle få således emot ordningen framdraga saker.

Men icke dess mindre lemnade ståndet till herr borgmästaren Ekmans godtfinnande, att gå med detta dess memorial, till de öfrige respective stånden.

Uplästes lieutenanten Liljehorns memorial,⁴⁰⁰ angående oljekokning af fisk, i synnerhet sill, samt wahlfiskefångets upmuntran.

Detta memorial remitterades till fiskerideputationen.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll,⁴⁰¹ angående den medailles slående, till fagnads betygelse öfwer Hans Kongl. Höghets Cronprintsens sidst firade födelsedag, då han trädde i dess 16 åhrs ålder.

Detta extractum protocoll bifölls och påskrefs.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och näst wanlig hälsning begärde ordföranden, Swän Håkansson, det täktes borgareståndet företaga och afsluta, det ofta anmälde ärendet, angående åboerne under godset Lindholmen i Skåne. Bondeståndet hoppades så mycket mera ett benägit bifall i detta mål, som bondeståndet hölle före, att nogsam bewist wore, att åboerne mycket lidit.

Herr talman bad deputerade förmåla borgareståndets hälsning tillbaka, och lofwade, att det anmälde ärendet skulle, så snart möjliggit wore, företagas.

Deputerade afträdde.

⁴⁰⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 3, bilaga.

⁴⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 9.

Uplästes justitiaedeputationens betänckande,⁴⁰² angående domars offentliga afsägande hos Hans Kongl. Mai:st i rådet, och uti riksens hof- och öfverrätter.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 30 i sidstledne månad,⁴⁰³ angående angelägenheten, att wederbörande secreterare och notarier uti riksens ständers deputationer, måge tillhållas, att wid riksdagens slut ifrån sig lemna alle till deputationerne hörande protocoller, färdige och renskrefne. Föreslåendes secrete utskottet, till detta ändamålets winnande, att hälften af det arfwode, som för desse betjente utsatt är, måtte innehållas, till dess de deras skyldighet fullgjordt.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis,⁴⁰⁴ angående lieutenanten Daniel Schedvins ansökning, att, för andragne skjäl och omständigheter, få försälja Wäsby säteri, hwilcket han sig för de honom under sidstledne riksdag af riksens ständer förärade penningar 100 000 d:r kopparmynt tillhandlat, och för samma summa köpa sig en egendom uti någon annan rikets province, hwilcken egendom kunde blifwa fideicommiss, i stället för Wäsby, efter riksens ständers förordnande. Tillstyrkandes secrete utskottet denna ansöknings bewiljande, dock med det wilckor, att, wid Wäsby egendoms försäljande, 100 000 d:r kopparmynt warda uti banqven insatte, att där förräntas, och ej därutur lyftas, förrän Schedvin wisat, det han om någon annan frälseägendom, för så stor summa, wärkeligen slutat handel.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Uplästes protocollsdeputationens extractum protocollis af den 11 i denne månad,⁴⁰⁵ hwarmedelst wid handen gafs, att tredie utskottet uti berörde deputation, i brist af ordförande och tillräkkelige ledamöter, icke varit i stånd, att börja dess arbete, förrän den 28 sidstledne Januarii, hwarefter utskottet dageligen arbetat, och genomsedt kongl. commercecollegii pro-

⁴⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 1.

⁴⁰³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 11.

⁴⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 12.

⁴⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr

tocoller för trenne månader af åhr 1755, samt twenne af år 1756, wiljandes framdeles sig yttra öfwer det, som tycks förtiena anmärkning.

Herr talman yttrade sig: Detta är blott ad notitiam, och således icke något att därwid påminna.

Uplästes protocolsdeputationens extractum protocolli af den 11 i denne månad,⁴⁰⁶ med hemställande, om icke riksens ständer skulle finna för godt, att alle de imellan riksdagarne, här i Stockholm och landsorterne, af Hans Kongl. Mai:st förordnade commissioners och särskildte domstolars protocoller, böra till deputationen inlemnas och därstädes öfwerses.

Uplästes secreteraren Lostiernas memorial eller särskildte votum i detta mål,⁴⁰⁷ med föreställning, att som den, sedan sidstledne riksdag förordnade, commissionens protocoller och handlingar, såwäl som de beswär, hwilcke wederbörande parter andragit, öfwer samma commissions domar och utslag, blifwit af Hans Kongl. Mai:st öfwersedde och skjärskådade, som af rådsprotocollerne ofelbart igenfinnes och 1 § af deputationens instruction förmår, att deputationen icke bör befatta sig med någre sådane mål, som till Kongl. Mai:sts skjärskådande kommit, och således till justitiae- och secreta deputationen höra, hwilcket ock är enligt med 1 § i nyss berörde deputations instruction, ty funne secreteraren Lostierna sig icke kunna wara af samme tancka med protocolsdeputationen i detta mål, som det wore dess utan owist, huruwida commissionens protocoller och handlingar finnas af den beskaffenhet, att de till secreta utskottets öfwerseende böra aflemnas.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Så mycket jag kan finna, lærer protocolsdeputationen med denna dess förfrågan och hemställande syfta på den här i Stockholm förordnade commissionens protocoller och handlingar, hwaräst herr riksrådet friherre Palmstierna fört praesidium. Det är wäl, om desse protocoller och handlingar warda genomsedde och granskade. Men för min del, håller jag före, att deras genomseende och granskning alldeles icke hörer till protocolsdeputationen, utan till secreta utskottet.

Herr assessoren Anthonsson: Mig skall det just icke wara emot, om dessa commissioners protocoller och handlingar hänskjutes till secreta utskottet, men likwäl med förbehåll, att alt det upgifwas, som icke nödwän-

⁴⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 4.

⁴⁰⁷ Ibidem.

dig tysthållas bör. Om detta skjer, kan det wara lika mycket, hwaräst desse målen handteras. Dock håller jag före, att detta kan rätt så wäl låta sig göra i protocolsdeputationen, som annorstädes. Torde hända, att man finge på det sättet fatt på wisse angifware, som angifwit, det de ej kunnat bewisa, blott att wisa sig nitiske, och göra sig store därmed, hwarmed de satt oskyldigt folck i olägenhet.

Herr borgmästaren Malmstén: Mig tyckes, att secreteraren Lostiernas särskildte votum contradicerar sig sjelft. Är commissionen i anseende lika med kongl. hofrätterne, så följer ju däraf, att protocolsdeputationen kan begära up desse commissionens protocoller och handlingar. Det som bör hållas tyst, må ock därwid förblifwa, men jag tror, att en stor del däraf lærer wara sådant, att det kan upgifwas, och bör det fördenskull så mycket mera skje, som allmänna säkerheten nödwändigt måste lida, om sådane saker få nedläggas och begrafwas i tysthetens mörker.

Herr assessoren Anthonsson: Riksens ständers påsyftade ändamål med sådane commissioners förordnande, är missbrukat. Man har gådt förwida öfwer skrankorne, ock brukat alle möjelige konstgrep, att snärja oskyldigt folck, hwilcke och blifwit illa handterade. Sådant hade kunnat gifwa anledning till sammangaddningar, och är det mer än illa, att således skjedt. Men jag will icke begära, att altsammans skall upgifwas. Lät det hållas tyst, som således hållas bör, och alt det andre läggas allmänheten för ögonen. Man torde då få kundskap, om en hop folck, som nu se ut, som stora ministrer, men äro i sjelfwa wärket, swarte själar.

Herr rådman Hanqvist: De högst beklageliga oroligheter, som sig yppade under sidstledne riksdag, och den billiga frucktan riksens ständer hyste, att orolighetsandan icke ändå torde wara så aldeles dämpad, att icke ett eller annat försök kunde skje, gaf riksens ständer anledning till den försigtiga författning, som då gjordes om commissioners förordnande, till slike måls uptagande och afgjörande summario processu. Om wederbörande öfwerskridit riksens ständers påsyftade ändamål, det kan jag icke säga. Men det följer af sig sjelft, att om något förefallit, hwarigenom någon blifwit lidande, så bör secrete utskottet upgifwa ett sådant mål, och när det skjer, kan den lidande få all billig reparation.

Herr assessoren Anthonsson: Mig är det bekandt, att domare fått instruction, att hemligen fårska ut saker. De hafwa ock brukat alla möjelige konstgrep därwid. De hafwa inkalladt wittnen i andre mål, och fördt dem

under fyra ögon, i det de welat utforska, med mera dylikt. Men detta lærer ej finnas i protocollerne. Bref hafwa blifwit borttagne på påsten och öppnade, ägaren owetterligen. Alt sådant bör ju uptäckas, om ärligit folk skola wara säkre.

Herr rådman Hanqvist: Hwad nu berättas, är ock skjedt på andre orter. Det som icke fins i protocollerne, kan icke eller upgifwas, och således står det fast, att om commissionens protocoller och handlingar skulle hänskiutas till protocolsdeputationen, så kan dock deputationen icke upgifwa något mera, än secrete utskottet. Men egenteliga frågan i detta mål är, om icke ibland commissionens protocoller och handlingar något torde finnas, som nödwändigt bör hållas tyst, och således icke ställas under protocolsdeputationens genomseende.

Herr talman: Hwad tyst hållas bör, kan omöjeligen annorstädes genomses, än uti secrete utskottet. Och som man nogsamnt lærer kunna föreställa sig, att dylike mål förekomma ibland commissionens protocoller och handlingar, så är klart, att de icke kunna hänskjutas till protocolsdeputationen. För öfrigit lærer man ej med skjäl kunna föreställa sig, mindre tro, att secrete utskottet skulle förtiga något, som bör upgifwas, och lærer det således wara bäst, att desse handlingar och protocoller granskas af secrete utskottet, och att secrete utskottet påminnes, att upgifwa det, som skje kan och bör.

Som klockan war redan half tu, begärdtes, att detta ärende måtte hwila. Och ståndet skilldes åt.

Åhr 1761 den 19 Februarii

S.d. Herr borgmästaren Renhorn föredrog twenne af honom upsatte §§ af allmänna beswären, som ses [af] protocollet i allmänna beswärestomen.⁴⁰⁸

Justerades ståndets extractum protocolli, angående tillökning af ledamöter uti secreta deputation, lydande sålunda:⁴⁰⁹

S.d. Kom hos borgareståndet uti öfwerwägande, huru secreta deputationen, så wäl i anledning af de från urskillningen redan dit förwiste måhl, som ock de flere af lika beskaffenhet till riksens ständer, denne

⁴⁰⁸ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

⁴⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 58.

riksdag inkomne, men ännu oremitterade ansökningar, lærer blifwa med flere sysslor öfwerhopad, än densamma kan medhinna, att, så tidigt, som wederbör, utarbета.

Och som alle undersåtarna i riket, till sluts ärhållande uti sine ansökningar och angelägenheter, äro lika berättigade, altså, och på det denne omständigheten icke måtte förordsaka riksdagars förlängande, fant ståndet, för sin del, skjäligit, att besluta, det må, secreta deputationen, med så många ledamöter förstärkas, att densamma hädanefter på tvenne divisioner eller utskott arbetet fortsättia kan. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tienst- och wänligen skulle communiceras.

Herr borgmästaren Renhorn gaf wid handen, att han igenomset t secreta deputationens betänckande,⁴¹⁰ angående capitum familiarum riksdagsman-narätt, och skrifteligen författat sine tanckar däröfwer, begärandes få de samma nu upläsa, hwilcket bewiljades. Och berörde skriftelige tanckar eller memorial uplästes,⁴¹¹ af innehåll 1:mo att herrar riksens råd icke blifwit hörde öfwer den ändring, som, på ett enda stånds anhållan, skjedde, då Hans Kongl. Mai:st återstälde de med afskjed hemreste capita i deras tienst; 2:do att rikets rätt i detta betänckande icke blifwit iakttagen; 3:tio att häruti saknas all den uplysning, som af äldre lagar är att tillgå, hwilcket alt herr borgmästaren i detta memorial utfört, och däraf ledt den slutsatts, att de i tienst stadda capita familiarum icke äga rättighet, att ifrån arméen till riksdagarne sig hem begifwa, enär riket deras tienst i fält ärfordrar.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Secreta deputationen beskylles uti detta memorial, att hafwa uti dess betänckande förbigådt något, som eljest till saken skolat höra. Men jag wet icke annat, än att deputationen fölgdt dess instruction och ed. Hwarföre jag och hemställer detta till ståndets be-pröfwande.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag hemställer jämwäl till ståndets be-pröfwande, om icke de af mig anförde anmärkningar äga god grund. Jag håppas och därutinnan winna bifall, emedan jag icke något annat anført, än det, som med sakens förlopp och sammanhang är öfwerensstämmande. Ståndet lærer ännu hafwa i friskt minne med hwad oro wi ansedt denne sak

⁴¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 3. Tryckt i *RAP* 21, bil. 8.

⁴¹¹ *Ibid.*, bilaga. Se bil. 3.

från början och de steg, som därwid blifwit tagne. Härom fins icke ett enda ord i betänckandet. Uplysningar af äldre, men i bruk warande lagar saknas, och rikets rätt ställes åt sido för enskildte personers rättigheter. Om sådant skall skje, och riddarhuset, men icke kung och råd skola regera, så kunna wi ej annat wänta, än bedröfwelige påföljder.

Herr talman: Det är oförnekeligit, att rikets rätt bör äga företräde framför all enskildt rättighet. Om de wid arméen i tjenst stadde capita familiarum skola äga rättighet, att gå därifrån, när deras tjenst behöfwes, hwar blifwer då rikets rätt? Det är bekandt, att brist på officerare befants wid arméen, så att det ena regementet har måst låna af det andre, innan riksdagskallelsen ankom. Icke dess mindre gingo capita familiarum hem, och ingen kom ut i deras ställen. I statswäcket fans fulla antalet af officerare, men icke i tjänstgörandet. Detta kan ej annat, än förorsaka den yttersta oreda. Generalerne sjelfwe hafwa det tillstådt, och yttrat sig, att om så får skje, kan omöjeligen någon armée agera.

Herr handelsman Bagge: Jag känner sådane officerare, som då de blifwit utcommenderade, hafwa angifwit sig, såsom sjuke, och under detta föregifwande gådt hemma hela tre åren, men warit så friske, att de tidt och ofta warit ute på jagt.

Herr borgmästaren Renhorn upläste en del af riksens ständers commissions dom, år 1743 öfwer dåwarande öfwersten Muhl, och yttrade sig: Häraf finnes, att commissionen warit af samme tanckar, som jag, emedan den yttrat sig, att de capita, som woro stadde wid arméen, hade bordt anförtro deras hemmawarande anhörige eller medbröder, som icke med så angelägne wärf woro sysselsatte, att nyttia deras säte och stämman wid riksdagen.

Herr assessoren Anthonsson: För min del, finner jag det upläste memorialet alldeles wäl grundadt, men håller likwäl före, att något kan ändras, och wisse perioder i början uteslutas, samt, sedan i synnerhet den perioden, hwarest talas om den händelse, att capita torde förmena sig icke böra lyda regeringens befallning, då ett krig wore begynt, utan ständers wettskap. Detta torde låta wäl, i wist folcks öron, men leder till ett skadeligit tänkesätt, hwartill ingen anledning bör gifwas.

Herr borgmästaren Renhorn: Detta och annat mera är ej annorlunda, än uplysningswis för oss innom ståndet anfördt, och det kan skje af secreteraren, om han får befallning, att, i anledning af memorialet, författa ex-

tractum protocolli till nästa plenidag. Imedlertid är nödigt, att ståndet må hos präste- och bondestånden begära, att detta ärende må hwila.

Herr talman frågade, om icke detta herr borgmästaren Renhorns yttrande finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades. Och anmodades herr rådman Hanell, och herr borgmästaren Sundblad, att till präste- och bondestånden afgå i detta ärende.

Uplästes ett af majoren Ulfklou inlemnadt memorial,⁴¹² hwaruti han, såsom regementsfullmäktig för södra skånska regementet till häst, och uppå anmodan af öfwerstelieutenanten och riddaren Casimir Lewenhaupt anhåller, det berörde öfwerstelieutenants från Pommern insände beswär öfwer liden praejudice, hwilcke under den 17 i denne månad, uti urskillningsdeputationen, såsom för sendt anmälde, icke blifwit antagne, måtte af berörde deputation uptagas, och till wederbörligit ställe remitteras. Anförandes majoren Ulfklou, att desse beswär ej förr kunnat från Pommern hitsändas, emedan öfwerstelieutenanten grefwe Lewenhaupt ej tidigare kunnat få del, af Hans Kongl. Mai:sts, den 26 November sidstledne, utfärdade afslag i dess ansökning.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit, och borgareståndet fant jämwäl skjäligit, att därtill samtycka.

Uplästes herr borgmästaren Pihlgardts uti urskillningsdeputationen inlemnade, och därifrån till plena remitterade ansökning,⁴¹³ om något understöd till tyska kyrkobyggnaden i Carlsrona.

Ståndet pröfwade skjäligit, att bewilja härtill ett öre silfwermynt af hwarje matlag i try år å rad.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 14 i denne månad,⁴¹⁴ med föreställning, det ehuruwäl secrete utskottet, med möjeligaste skyndsamhet, sökt utarbета och afsluta de i dess wård anförtrödde ärender, har dock secrete utskottet måst förmärka, det hwarken för det samma eller deputationerne nog tid och råderum därtill warit öfrig lemnad. Och hemställer fördenskull secrete utskottet, om icke riksens ständer skulle täckas, nu på någon tid, allenast en gång hwarje wecka församlas in plenis.

Ståndet lemnade dess bifall härtill.

⁴¹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 61.

⁴¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 62.

⁴¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 13.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 14 i denne månad,⁴¹⁵ angående nödwändigheten, att utfinna medel, till att förse rikets cassa med tillräckelige och emot dess behof swarande penningesummor, hwartill en stock och redbart mynt oundgängeligen pröfwats nödig. Och hade secrete utskottet, efter flere utwägars noga undersökning, funnit den wara den widtageligaste, att utomlands uplåna de capitaler, som kunna pröfwas wara ärforderlige. Men som härtill will wara pant och säkerhet, hwartill wisse cronans oförpantade och ograverade inkomster lära kunna utses, så hade secrete utskottet skolat detta anmäla, och riksens ständers godtfinnande afbida.

Herr rådman Hylphers: Jag kan icke underlåta, att anmäla, det jag anser detta secrete utskottets förslag för högst betänckeligit, och håller förden skull före, att det wore bättre, om wi sjelfwe gripa oss an i det närmaste att upfylla rikets behof. Imedlertid torde wara nödigt, att detta ärende må hwila.

Herr rådman Hanqvist: Jag finner, att secrete utskottet icke anmält, hwad wärkan detta föreslagne lån på utrikes orter nödwändigt måste hafwa på vår wexelcours. Wi måste anskaffa penningar till arméens underhåll, så framt wi icke wilja så oförswarligen förfara, att låta densamma aldeles förgås. Få wi låna en penningestock, af redbart mynt på utrikes orter, så måste wäxelcoursen nödwändigt falla. Men om arméens behof skola hjelpas genom wäxlar, är det oförnekligit, att coursen skall stiga, tör hända snart nog till en aldeles så odrägelig, som riksfördärfwelig högd. Han är redan, tywärr, nog långt gången. Man begär, att detta ärende må hwila, men jag tror, att det redan legat alt för länge, och om det än länge skjer, ser jag ej annat, än rikets fördärf för ögonen. Jag beder, att man wille betäncka sig i detta högstwigtiga ärende. Gud gifwe! man kunde få låna penningar. Omständigheterne äro wärkeligen sådane, att man ej bör se däruppå, hwad pant eller säkerhet därföre ställes.

En ock annan begärdte åter, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Schauv: Det är wäl billigt, att detta ärende skulle hwila, enär sådant begäres. Men man lærer tillåta mig att säga, det omständigheterne i sanning icke tillåta sådant. Behofwet till armeens underhåll är anseenligit. Detta kan icke hjelpas annorledes, än genom redbart mynt.

⁴¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 14.

Sådant finnes icke hos oss, åtminstone icke på långt när så mycket, som ärfordras, och således måste det skaffas, antingen genom lån på utrikes orter, eller genom vårt eget silfwers upmyntning, eller ock genom tillräckelige exporter. De bägge sednare utvägarne, om de ock woro möjelige och tillräckelige, måste gå långsammare, än att saken därmed kan hjälpas. Således återstår allenast den förste: Jag will allenast därwid anmärka, att summan icke blifwit utsatt, men jag håppas, att man lærer tro, att secrete utskottet ej annat kan, än efter dess skyldighet hushålla, och så sparsamt taga till, som möjeligen låter sig göra. Summan blifwer ändå icke någon hemlighet, enär man först kan wara wiss om, att få lånet. Skjer det, så är saken hulpen. Men om rikets behof skola bestridas genom wäxlar, så måste altsammans stadna i yttersta fördärf.

Herr borgmästaren Fries: Jag finner alldeles betänckeligit, att utsättia någon wiss summa, och fruktar jag billigt, att om det skjer, lærer det blifwa swårt, om icke alldeles omöijeligit, att få något låhn. Ty huru kan den, som torde hafwa penningar att låhna, wara förwissad därom, att icke hela den utsatte summan är redan uptagen på något annat ställe?

Herr borgmästaren Cervin: Jag märker nog nödwändigheten, att penningar måste lånhas, men som lånhets återbetalande ankommer på riksens ständers garantie, så måste ock summan upgifwas.

Herr borgmästaren Schauv: Summan kan så mycket mindre nu utsättas, som det är aldeles owist, huru mycket man kan få låna, innan man hunnit därom correspondera. Och detta kan ej gärna skje, innan riksens ständer lemnat bifall därtill. När man kan wara wiss om lånhet, blifwer tid nog, att gifwa up summan, och det lærer secrete utskottet icke underlåta att göra.

Herr talman: Det ser så ut, som skulle man tro, det gå lätt, att blott ständer bifalla, så skall man få låna penningar. Jag will önska, att det så wore, men jag kan försäkra, att det ej så är. Därtill behöfwes ännu mycket. Imedlertid är riket i högsta förlägenhet. Arméen behöfwes kläder, föda, med mera; riket bör sörja därföre, men ingen tillgång finnes, sådan, och så snar, som den ärfordras. Om man ej får låna på utrikes orter, måste alt afstadna, och arméen fördärfwas. Wore det möjeligit att säga, det wi skola upgifwa alt vårt guld och silfwer till myntet, samt alle joweler, till att säljas utomlands, så torde man kunna få wackre summor, tillsammans. Men sådant bör, ock kan icke skje, med twång, i en fri regering, och de lära blifwa få, som friwilleligen göra det. Utom dess wore jämwäl denne utwäg, alt för

långsam. Genom wäxlar kunna wi ej hjälpa riket, och våre exporter räcka ej till de stora behofwen. Hwar skall det då tagas? Kanskje man håller före, att exporterne blefwe tillräckelige till de store behofwen, om man wille förbiuda alle utrikes wahrors införsel. Men lät oss ponera, att detta wore möjligit, och att wi kunde lefwa utan alt annat, allenast wi finge salt utifrån. Hwar skulle det då stadna med rikets städer och deras handel?

Herr borgmästaren Frans Cervin: Mig är det aldeles icke emot, att secrete utskottets hemställande må winna bifall, dock med förbehåll, att påskriften således inrättas, att låhnet ej får blifwa större, än två högst tre millioner riksdahler.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Det är oemotsägeligit, att riket skall hjälpas, och således böra nödige mått därtill widtagas, och sådant kan omöijeligen annorlunda skje, än på det af secrete utskottet föreslagne sätt. Jag will gjärna härwid wara af samma tancka, som herr borgmästaren Cervin nyss anført. Men jag finner, att det icke går an, att nu föreskrifwa någon wiss summa, så länge man ej kan weta behofwen, eller därom är wiss, att man får låhna. Sedan detta är utrönt, kan man nog få weta summan.

Härmed instämde herr rådman Stenhagen, samt herr rådman Lilja.

Herr handelsman Bagge: Jag finner ingen annan möjlig utwäg, till rikets räddning, än den secrete utskottet föreslagit, och böra wi så mycket mera skynda, att widtaga densamme, som jag fruktar med skjäl, att wi ändå torde komma för sent. Det är bekandt, att Frankrike, Engeland och Preussen söka penningelån, och är ingen twifwel, att desse hafwa sig de ställen bekandte, hwaräst någon kan wara, att få låhna. Det wore således oförswarligit, att härmed draga ut på tiden. Låtom oss derföre samtycka till secrete utskottets hemställande, dock med den tilläggnig, att summan ej blir högre, än tre millioner.

Herr talman: Det går ej an, att utsättia någon wiss summa. Detta skulle nödwändigt hindra crediten, ty huru kan den, som hade penningar att låhna, wara owiss därom, att icke den summan, som begäres, kan redan wara uptagen på ett annat ställe? Jag beder fördenskull, att secrete utskottets tillstyrkande må bifallas simpliciter.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Det är nödwändigt, att arméen skall försörjas, och riket räddas. Detta kan ej annars skje, än genom utrikes låhn. Om härmed drages ut på tiden, så torde wi komma för sent. Och om penningar ej fås, hwart skall det då taga vägen? Jag beder, att secrete ut-

skottet[s] hemställande må bifallas, och att detta beslut må genast kundgöras de öfrige respective stånden. Dock håller jag härhos före, att secrete utskottet må förbindas, att sedan lånet kan fås, upgifwa summan och behofwen, hwartill de samma skall användas.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är försäkrad, att ingen skulle finna någon den minsta betänckelighet att samtycka till secrete utskottets tillstyrkande, om mig wore tillåtit, att säga omständigheterna. Jag will dock till någon uplysning föreställa saken uti ett exempel. Jag har att fordra af en wiss man. Denne tar penningar hos en annan, och jag får hwad jag bör hafwa, hos denne senare. Detta lärer i sig sjelft wara tydeligit nog.

Herr talman: Af discoursen lärer ståndet redan nogsamt hafwa funnit sakens nödwändighet, och hemställer jag fördenskull, om icke secrete utskottets extractum protocolli och tillstyrkande, angående ett penningelån på utrikes orter må bifallas.

Detta beswarades med allmänt Ja.

Dock förbehölt sig herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, tillika med åtskillige andre herrar ledamöter, att ståndets ledamöter uti secrete utskottet måtte förbindas, att, sedan lånet skjedt, upgifwa summan och behofwen, hwartill den kommer att användas.

Herr rådmän Hanell och herr borgmästaren Sundblad återkommo, med berättelse, att de warit hos präste- och bondestånden i det anförtrödde ärende, och begärdt, att secreta deputationens betänckande, angående capita familiarum måtte hwila. Ärkebiskopen hade swarat, att han ej wiste, om detta mål kunde förekomma i dag. Men bondeståndet hade låfwat, att det skulle hwila.

Herr talman hemstaldte, om icke ståndets nyss förrut fattade beslut, angående penningelån på utrikes orter, måtte genom en deputation kundgöras de öfrige respective stånden.

Detta hemställande bifölls, och deputerades herr assessoren Anthonsson tillika med ellofwa andre herrar ledamöter i detta ärende, hwarjämte ståndet fant godt, att deputerade skulle härhos anmäla, att ståndet således afgjordt protocolsdeputationens förfrågan,⁴¹⁶ angående desse, den sidstledne riksdag hållne commissionens protocoller, att ståndet remitterat desse pro-

⁴¹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, protokollsdeputationens expeditioner, nr 4.

tocoller, till secrete utskottet, som har att till plena upgifwa alt det deraf, som skje kan.

Deputerade afträdde.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af d. 4 i denne månad,⁴¹⁷ hwaruti secrete utskottet anmäler de besynnerlige förtjenster, emot fäderneslandet, hwarigenom framledne statscommissarien Bengt Rudenschiöld förwärfwat sig riksens ständers fullkomliga förtroende, och sine medborgares wänskap. Hemställandes secrete utskottet, om icke, i anseende härtill, berörde statscommissaries efterlemnade änka och barn, hwilcke uti nog knappe wilckor äro stadde, måge blifwa hugnade med en årlig pension af ettusende dahler silfwermynt uppå beneficie- och benådningstaten, med wilckor att denne pension må äfwen efter modrens död, sträcka sig på barnen, så länge någon af dem är oförsörgd.

Och som ståndet nogsamt hade sig bekante så wäl framledne statscommissariens förtjenster emot riket, som dess berömlige upförande emot alle sökande, ty lemnade ståndet med nöije dess bifall till detta secrete utskottets hemställande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁴¹⁸ angående ålldrige och sjuke officerare, som icke äro i stånd, att gjöra tjenst, enär det kan behöfwat, med mera, ut in actis.

Ståndet fant nödigt, att detta ärende må hwila.

Sex deputerade ankommo från bondeståndet, och anmälde ordföranden bergsmannen Otto Olofsson, det bondeståndet förehaft bergsdeputationens extractum protocolli, angående en arbetsplans utstakande för Fahlu grufwa, samt förordningars och stadgars samlande, uti swenske bärgswäsendet, till hwilckas utarbetande deputationen föreslagit bergsrådet Tilas, och hade bondeståndet bifallit borgareståndets öfwer detta ärende utfärdade extractum protocolli af den 16 i denne månad. Föröfrigit recommenderade ordföranden, till benägit bifall, bondeståndets för detta inlemnade extracta protocolli, angående åboerne under godset Lindholmen i Skåne, samt angående augmentshemmans inlösande till skatte.⁴¹⁹

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och lofwade, att de recommenderade målen skola företagas så snart gjörligit är.

⁴¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 15.

⁴¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 16.

⁴¹⁹ Se protokollet ovan 5 december 1760 och 15 januari 1761.

Deputerade afträdde.

Herr assessoren Anthonsson tillika med herrar deputerade återkommo, och gaf herr assessoren wid handen, att herrar deputerade hos de öfrige respective stånden anmält de dem committerade ärender, hwilcke och samtelligen tackat för underrättelsen, och lofwat företaga ärenderne.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁴²⁰ angående de af assessoren, och riddarhusfiscalen Fredric von Post däröfwer anförde beswär, att han icke fått tillgodonjuta riksens ständers honom, wid sidstledne riksdag den 21 October 1756, meddelde underdåniga föreskrift, medelst befordran till något af de i Swea hofrätt, sedan sidstberörde tid, ledige wordne assessorsämbeten.

Uplästes ett särskildt, wid detta betänckande bifogat, votum.

Uplästes assessoren von Posts memorial, rörande detta ärende.

Herr borgmästaren Brunsell: Det är en oemotsägelig och fast regel, att uppå justitiens administration beror ett samhälles wäl. Hwaräst denna icke iakttagas, där måste nödwändigt alt råka i oreda, och klagan från alle orter höras, öfwer tillfogadt lidande. Ett af riksens ständers förnämste gjöromål är, att noga tillse, det rätt och rättwisa bibehålles. Och som de, hwilcke nitit befordran framför assessoren von Post, äro alle älldre än han, så lærer man lätteligen medgifwa, att de skulle blifwa lidande, om han nu blefwe dem föredragen. Så ostridigt detta är, så oemotsägeligit är det ock, att riksens ständers tagne beslut böra wårdas och wärkställas, och att assessoren von Post fölgakteligen må niuta befordran. Men emedan han sjelf uti dess memorial afsagt sig, att intaga säte och stämma i hofrätten, framför cammarherren och assessoren Cronstedt, hwartill likwäl deputationen förklarar honom berättigad, så tror jag wara bäst, att låta det förblifwa därwid, och låta honom få efter hans begäran det nu efter framledne håfrättsrådet von Stockenström ledigt blefne assessorat. Hwad den af honom begärdte touren, efter dess år 1756 ärhållne assessorsfullmagt, beträffar, så finner jag så mycket mera betänckeligit, att densamma honom bewilja, som riksens ständers tillstyrkande sidstledne riksdag, angående hans befordran, icke warit så alldeles positivt eller uttryckeligit, och han, igenom en sådan ärhållen tour, nödwändigt skulle praejudicera andre, som äro långt älldre än han.

⁴²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 4.

Herr borgmästaren Sundblad: Som riksens ständer sjelfwe tillstyrkt assessoren von Posts befordran, så är det alldeles billigt, att han må niuta densamma till godo. Men om han, efter dess begäran, skulle få håfrättsråds character, och tour, skulle han nödwändigt praejudicera många gamle och wälförtiente ledamöter innom hofrätten, såsom assessorerne Stillman, Tra-naeus och Juslén, hwilcke alle äro oförnekneligen långt äldre, och mera förtiente, än han. I anseende hwartill mig tyckes, att han bör wara nögd, enär han niuter befordran till det nu ledigt warande assessoratet, och tour ifrån den dag, då fullmagt därå för honom utfaller.

Herr borgmästaren Finerus: Jag wille önska, att ständer alldrig befattade sig med tiensters bortgifwande, emedan förfarenheten wittnar, att det sällan aflöper utan andras lidande. Men sedan ständer en gång hafwa sagt, att en skall befordras, så bör deras beslut stå fast, och owägerligen wärkställas. Assessoren von Post har, i följe af riksens ständers föreskrift, sökt åtskillige gånger befordran, men icke den kunnat ärhålla. Han bör fördenskull föras ensam på förslag, till det efter hofrättsrådet von Stockenström ledigt blefne assessorat, och få den lön, som deputationen föreslagit.

Herr borgmästaren Renhorn: Som assessoren von Post sjelf afsagt sig, att wilja hafwa säte och stämma i kongl. hofrätten framför cammarherren och assessoren Cronstedt, så må det wäl därwid förblifwa. I öfrigit fordrar rättwisan, att han må niuta befordran, till det nu ledigt warande assessor-sämbetet, efter framledne håfrättsrådet von Stockenström, samt att han må ärhålla den lön, som deputationen nämt.

Herr assessoren Anthonsson: Det är ostridigt, att assessoren von Post bordt komma på förslag, ty ingen lærer neka, att ju högsta magtens resolutioner böra wärkställas. Icke dess mindre har det händt, att, ehuru han flere gånger sökt, har han likwäl blifwit utesluten, och således icke fått niuta den befordran, riksens ständer för honom tillstyrkt. Detta är alldeles orätt, och bör han fördenskull till sin rätt warda hulpen. Och i anseende härtill, tror jag så mycket mera wara rättwist, att bifalla deputationens betänckande, som jag icke wet, om assessoren von Post kan efter dess yttrande i memorialet, cedéra det rum, som deputationen för honom föreslagit. Hwad den begärdte touren angår, så lærer den så mycket mindre böra bewilljas, som åtskillige gamle och wälförtjente därigenom skulle praejudiceras.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Det är oförnekeligit, att riksens ständers fattade beslut böra efterlefwas. Men i denne casu speciali bör jag likwäl anmärka, att riksens ständers tillstyrkande för honom icke är nog tydeligit, emedan därutinnan icke egenteligen blifwit nämt, huru han skulle befordras, om han skulle ensam presenteras, eller upföras på förslag tillika med twänne andre. För min del tycker jag, att han niuter nog förman, om han befordras på det sätt, som deputationen föreslagit, och ärhåller 600 d:r silfwermynt åhrlig lön af de medel, som blifwit hofrätten anslagne, att belöna adjungerade ledamöter, till dess han kan undfå wärkelig assessorslön. Den begärdte touren är för mycket tilltagen, och skulle lända till praejudice för åtskillige bättre förtjente, hwarföre jag ock därtill icke kan lemna mitt samtycke.

Herr justitiarien Faxell: Det är bekandt, att assessoren von Post är en riksens ständers betient, och att ständerne förbehållit sig, att draga försorg om deras egne betientes befordran. Ständer hafwa pröfwat honom wärdig, att blifwa assessor i hofrätten. Hwad ständer pröfwat rättwist, hade bordt owägerligen skje. Det tillhörer hwarken råd eller håfrätt, att däruti göra ändring, eller att underkasta den, som redan wärdig ansedd är, deras ompröfwande. Och som detta icke dess mindre skjedt, och det är stridande emot riksens ständers rätt, så hemställer jag, om icke högstnödigt wara will, att sådane mått häremot widtagas hwarigenom riksens ständers författningar för framtiden måge befordras, för ändringar och förtydningar, och således icke måge blifwa underkastade misstag.

Herr borgmästaren Schauv: Jag måste tillstå, att riksens ständers föreskrift till befordran för assessoren von Post icke warit nog tydelig, men icke dess mindre är det oemotsägeligit, att han hade bordt komma på förslag. Om detta skjedt, hade han ock nödwändigt bort få det sjetta ledige assessoratet, och således det rum, hwartill cammarherren Cronstedt blef befordrad, hwartill han jämwäl nu, efter min mening, är berättigad. Men som han sjelf afsagt sig detsamme, och förklarar sig nögd, om han erhåller det nu ledigt warande assessoratet, så lærer det därwid böra förblifwa. Den begärdte touren kan jag icke bifalla, den ländes androm till praejudice, och lærer det wara nog, om han niuter tour ifrån det datum han fullmagt nu ärhålla kan, samt därjämte undfår 600 d:r s:rmts åhrlig lön, af de föreslagne medel, intill dess han kan ärhålla wärkelig assessorslön.

En och annan påminte, att redan nog wore discoureradt öfwer detta mål, och begärde fördenskull proposition.

Herr talman hemstälde, i anledning häraf, om icke assessoren von Post må hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmälas, till undfående af det, genom hofrättsrådet von Stockenströms timade död, wid kongl. Swea hofrätt lediga assessorsämbete, med tour ifrån det dato, som fullmagt därå för honom utfaller, samt att assessoren von Post intill dess han full lön ärhålla kan, imedlertid må niuta åhrligen 600 d: r silfwermynt af de kongl. hofrätten tillslagne medel, att belöna adjungerade ledamöter.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom underskrifwit memorial,⁴²¹ hwaruti herr borgmästaren anförer, det han, efter förledne riksdags slut, skall fått weta, det herr borgmästaren Schauv skall uttagit ifrån riksens ständers manufacturcontoir trettiotusende daler silfwermynt, utan att sådant hos riksens ständer eller secrete utskottet blifwit anmäldt. Och som detta wore stridande emot manufacturdeputationens instruction, hwaräst herr borgmästaren Schauv då war ledamot, så hade herr borgmästaren Renhorn welat detta mål till ståndets bepröfwande hemställa.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig vidare: Denna saks förlopp will jag wisa, genom ett utdrag af secreta handels- och manufacturdeputationens protocoll af den 13 October 1756.⁴²²

Detta protocollutdrag uplästes och befants däraf, att de omnämde trettio tusend dahler silfwermynt blifwit, till följe af Kongl. Mai:sts utfärdade privilegier för staden Landscrona, och 5 §, utgifne, såsom låhn till handelsman Mildahn och dess fabriqves understöd, att, emot herr borgmästaren Schauvs caution, utan ränta nyttjas till nästa riksdag.

Herr borgmästaren Renhorn: Häraf är nu klart, att detta låhn blifwit utgifwit utom ständers wettskap, uppå herr borgmästaren Schauvs caution. Och är fördenskull frågan, om det är riktigt återbetaladt, och huru ett sådant förfarande bör anses.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har redan i trenne weckor, hört talas om denne förmente förbrytelsen. Men jag har tryggt mig därwid, att jag ej annat gjordt, än det hwartill Hans Kongl. Mai:sts nådigst staden Lands-

⁴²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 63.

⁴²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 63, bilaga.

crona meddelte privilegier gifwit anledning, och som secreta handels- och manufacturdeputationen bewiljat ansökningen, och gått in uti wärkställighet, så lærer wara rättwist, att deputationen häröfwer må höras.

Herr borgmästaren Renhorn: Städerna kunna ej tilltala ständer, och således behöfwes icke, att höra deputationen häröfwer. Nog af, wi hafwa den person innom ståndet, som drifwit denne olagliga sak. Till honom böra wi hålla oss.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes urskillningsdeputationens förteckningar af den 11 i innewarande månad, på antagne och afslagne mål.⁴²³

Skilldes åt.

⁴²³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens expeditioner, nr 22 och 23.

Åhr 1761 den 23 Februarii

S.d. Gaf herr rådmannen Hanell wid handen, det auscultanten Wulf låtit honom weta, att magistraten i Laholm, genom bref af den 7 i denne månad,⁴²⁴ begärdt underrättelse, hwaräst borgmästaren Pehr Olof Cervin sig uppehölle, emedan magistraten intet fått något bref ifrån honom, utan allenast den berättelse ärhållit af hans moder, att Cervin nyss för juhlehelgen skall rest åt Upland. Och hade magistraten härjämte begärdt, det wille Wulf hos högtärade borgareståndet göra sig underrättad, om Laholms och Engelholms städers beswär blifwit föredragne, och hwad därwid blifwit tillgjordt. För öfrigit hade Wulf nu ärbudit sig, att wilja företaga en resa på den wäg, som borgmästaren Cervin bortrest, och söka, att upspana hwart han tagit wägen, om honom bestås resepenningar. Hwarjämte Wulf hade hemstältdt, huru man skulle förfara med Cervins efterlemnade coufert.

Ståndet fant godt, att bestå Wulf tjuu plåtar till den förestående resan, och hölt härhos nödigt, att herr rådmann Hanell måtte vidare öfwerlägga med auscultanten Wulf om couffertens öppnande, som lærer böra skje i närwaro af ett par cämnersrättens ledamöter, hwilcka deras bewis däröfwer kunna meddela.

Herr talmannen anmälte, det herr borgmästaren Johan Boberg hemstältdt, om icke allmänne beswårsdeputationen måtte tillåtas, att nyttja detta ståndets rum, wid deputationens sammanträden.

Ståndet lämnade dess bifall härtill, dock med förbehåll, att ståndets deputerades sammanträden, som wid tillfällen kunde ärfordras, icke måtte härigenom hindras.

Uplästes ett af framledne borgmästarens i Åmåhl Herman Sylvii enkefru Hebba Molsdorff inlemnad memorial,⁴²⁵ med anhållan, det ståndet tåktes befördras henne till någon åhrlig pension, till understöd uti dess stora fattigdom.

Herr talman: Det är ganska billigt, att ståndet må söka, att befördras och hjälpa sådane fattige änkor, och lærer detta beqwämligast kunna skje, om ståndet[s] ledamöter i statsdeputationen anmodades, att derom draga försorg, när pensionsstaten kommer att regleras.

⁴²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 64.

⁴²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 65.

Herr borgmästaren Kihlman anhölet, att framledne borgmästarens i Kiöping von Werths änkefru, måtte jämwäl wid sådant tillfälle ihogkommas.

Herr borgmästaren Brunsell anmälte änkeborgmästarinnan i Trosa till någon sådan hjälp och understöd.

Herr borgmästaren Schauv: Jag håller före, att desse änkor kunna aldrabäst hjälpas, om herrar borgmästarne Kihlman och Brunsell författa supliqver för dem, och herr talman anmodades, att anmäla desse böneskrifter i secrete utskottet, som då kunde updraga statsdeputationen, att så laga, det de sökande måge blifwa hulpne. Detta bifölls.

Herr assessoren Anthonsson: Som högtärade ståndet nu har behagat gjöra anstalt, det Sylvii änka må förhjälpas till något understöd i dess stora fattigdom, så finner jag mig härhos föranlåten att begära, det täcktes ståndet äfwen gunstbenägit söka, att Sylvii ähra må bibehållas. En skrift är inkommen under denne riksdag, hwaruti Sylvius på ett groft sätt anklagas, för de om händer hafde riksdagsärender, då han sidst, som detta ståndets ledamot, biwistade riksdagen. Jag will inlemna skriften, och nämna auctoren, samt bewisa Sylvii oskuld, om ståndet så behagar.

Ståndet biföll, att detta må skje.

Herr borgmästaren Kock: Högtärade det täckes tillåta mig, att få anmäla ett ärende. De herrar ledamöter, som wid sidste riksdag woro närwarande lära påminna sig, att ståndet, då genom utdrag af protocollet anmälte herr borgmästaren Renhorn, det han måtte befordras till någon ledig blifwande borgmästaresyssla i Stockholm, och att han imedlertid måtte få en rang och heder, som en sådan syssla medföljer. De öfrige stånden drögde med detta ärendets afgjörande, och herr borgmästaren Renhorn afsade sig sjelf den honom tillärnade befordran och förmån. Och som jag gör mig förwissad, att detta högtärade ståndet, så wäl nu, som sidsta riksdag, hyser all fullkomlig wänskap och förtroende för herr borgmästaren Renhorn, samt gjärna skulle se honom, på nyss anförde sätt, befordrad, ty har jag projecterat ett extractum protocollii härom, och hemställer, om icke det samma må upläsas.

Ståndet lemnade dess bifall härtill.

Och berörde extractum protocollii uplästes, samt uppå gjord proposition af herr talman bifölls, lydande sålunda:⁴²⁶

⁴²⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 59.

S.d. I anseende till de trogna och nitfulla tjenester, som commissarien och borgmästaren Olof Bidenius Renhorn, wid alle honom gifne tillfällen, gjordt både riket och borgareståndet, fant ståndet rättwist, genom utdrag af protocollet, den 10 September 1756, anmäla hos de öfrige respective stånden, att i underdånighet tillstyrka Hans Kongl. Mai:st, att meddela bemelte commissarie och borgmästare fullmagt på lika heder och rang med borgmästare uti Stockholm, samt att därtill niuta wärkelig befordran wid yppande ledighet, enär han ärhåller borgerskapets kallelse, så att han på förslag kan blifwa uppförd. Men som ståndet häröfwer icke ärhållit något swar, och herr commissarien och borgmästaren Renhorn icke heller heder med mera med någon emot dess nit och wälmening för det allmänna swarande förmohn blifwit hugnad, ty finner fördenskull ståndet sig föranlåtitt, att nu förnya sin förre anmälan för merbemelte herr commissarie och borgmästare, med hörsam tjenst och wänlig begäran, det täcktes de öfrige respective stånden härtill benägit samtycka, så att denne ståndets wärde ledamot må, så wäl till egen, som andras upmuntran, rättwisligen kunna ärnå det, hwartill han för flere år sedan synes hafwa gjordt sig wälförtjent.

Uplästes urskillningsdeputationens extractum protocolli af den 18 i denne månad,⁴²⁷ angående en af auscultanten Brun inlemnade skrift, rörande ett Wenersborgs magistrats påbud, om en wägs lagande, som skall ligga utom stadens jurisdiction, och hwaröfwer borgerskapet hos herr landshöfdingen i orten genom Brunn anført klagan, samt begärt ändring, men i det stället hade Brunn blifwit först satt i civil arrest och sedan inmant uti ett hårdt fängelse, med mera. Hwarefter Hans Kongl. Mai:st förordnat en slåttsrätt till detta måls afgjörande, som nu ligger under Hans Kongl. Mai:sts nådigste skjärskådande. Och hade Brunn förbehållit sig, att få underställa detta mål riksens ständers ompröfwande, och emedan deputationen funnit denne sak innehålla ömmaste omständigheter, ty hemställer deputationen, om icke hos Hans Kongl. Mai:st måtte begäras, att hufwudsaken med det första må blifwa afgjord, på det riksens ständer måge under warande riksdag få ärfara, antingen felet hos Brunn och borgerskapet eller wederbörande ämbetsmän warit.

⁴²⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 24.

Herr assessoren Anthonsson: Så angelägit det är, å ena sidan, att ämbetsmän måge bibehållas wid den myndighet och högaktning, som deras ämbeten tillhöra, så nödigt är det ock, att rikets undersåtare måge skyddas wid den rätt och frihet, som lagen dem tillägger. Jag för min del finner denne sak, så ganska besynnerlig och öm, att jag ej annat kan, än tillstyrka, det må, genom extractum protocolli, begäras, att saken ju förr dess hällre måtte afslutas, och ställas under riksens ständers skjärskådande, på det den lidande må ärhålla uprättelse. Brunn är för hårt handterad.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag kan icke se, att det låter sig gjöra, det ståndet skall utfärda något extractum protocolli; ty om detta urskillningsdeputationens extractum protocolli bifalles, så kommer hos Hans Kongl. Mai:st att begäras, att saken må snart afgjöras, och inlemmas till riksens ständers vidare skjärskådande. Då kan Brunn få rätt om han lidit. Dess utom böra wi ihogomma, att saken på wist sätt angår en vårt stånds värde ledamot, som snarare förtienar vårt biträde, om han det begär och behöfwer, hwilket jag dock icke tror.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Frans Cervin.

Herr assessoren Ingman: Jag kan med full trygghet försäkra, att saken icke är sådan, som Brunn förefwilt, och således är jag nögd, att den ju förr dess hällre må afgjöras, då full uplysning skall ärhållas, att Brunn skrifwit osanningar, och ohemult angripit wederbörande. Imedlertid hoppas jag, att ståndet ej lärer gå vidare än deputationen föreslagit.

Herr talman hemstälde, om icke det nu upläste urskillningsdeputationens protocollutdrag finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Renhorn upkom, och herr talman berättade honom, att ståndet hade af wänskap och förtroende, samt i betraktande af herr borgmästarens förtienster, genom extractum protocolli, hos de öfrige respective stånden begärdt, det herr borgmästaren, med wederbörande samtycke, måtte befordras till borgmästare här i staden, wid sig yppande ledighet.

Herr borgmästaren Renhorn: Högtärade ståndet tackar jag wördsammast, för den wänskap och ynnest, som mig härutinnan blifwit bewisad. Min åhåga skall wara, att så hädanefter, som hittils, upföra mig, att högtärade ståndet ej må hafwa någon orsak, att ångra den gunst, som mig nu blifwit ärtedd. Imedlertid inneslutar jag mig uti ståndets wanliga ynnest och förtroende.

Herr talman anmälte, att en utskickad från kongl. commercecollegium hade inlemnadt ett ifrån secrete handels- och manufacturdeputationen utfär-

dat extractum protocoll, angående convoijer för utrikes gående fartyg, och hade utskickaden härhos gifwit wid handen, att kongl. commercocollegium skulle gjerna se, om stapelstädernes herrar fullmäktige wille i morgon klockan 11 sammanträda i kongl. collegio till detta ärendets reglerande.

Stapelstädernes herrar fullmäktige förklarade sig härtill beredwillige.

Uplästes prosten Hiortsbergs memorial,⁴²⁸ angående landtbrukets uphiepande, genom någon tillordnad del af manufactur- eller annan fond, i proportionerade summor, för hwarje höfdingedöme.

Ståndet fant godt, att remittera detta memorial till kammar- oeconomie- och commercedeputationens skjärskådande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll,⁴²⁹ angående advocatfiscalen Grevesmöhrens befordran, till assessor i kongl. Swea hofrätt.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag har länge sedt och anmärkt de mångfaldige olägenheter, som följa på riksens ständers recommendationer. Det händes nästan alltid, att bättre förtiente blifwa därigenom lidande. Jag har wäl icke något emot advocatfiscalen Grevesmöhren, men det wet jag wist, att innom hofrätten finnas de, som mycket längre tjent, än han. Och begär jag fördenskull, att detta ärende må hwila, till dess wi få tid, att betäncka oss.

Ståndet fant godt, att detta ärende må ligga på bordet.

Herr talman anmälte, att herr grefwen och landtmarskallcken, i sammanträde med de öfrige respective talemännen, hade frågat, om något wore tillgjordt wid capitum familiarum sak. Åkebiskoppen och bondeståndets taleman hade swarat Nej, men herr talman hade låtit förstå, att borgareståndet hade förehaft saken under öfwerläggning, och afgjordt densamme, dock att expeditionen ännu hwilar. Hwarwid herr grefwen och landtmarskallcken yttrat sig, att ridderskapet och adelen hade wäl remitterat detta ärende till stora särskildta deputation. Dock trodde herr grefwen och landtmarskallcken, att målet ännu kunde komma före, och hade man då orsak att hoppas, att detsamme skulle blifwa afgjordt efter samtelige ständens önskan. Och hade herr grefwen och landtmarskallcken begärt, att de öfrige respective ständen wille imedlertid låta saken hwila, hwilcket herr talman tillika med de öfrige lofwat föredraga, hwar ock en uti sitt stånd.

⁴²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 66.

⁴²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 17.

Herr borgmästaren Renhorn: Om ridderskapet och adelen willja återkalla deras förra resolution, och efter billighet och rättwisa afgjöra saken in pleno, så lära de öfrige respective stånden wäl kunna lemna dem tid och råderum dertill. Men att ärendet skall dragas till stora deputation, det lærer ståndet, emot dess i början utfärdade, och af präste- och bondestånden bifallne, resolution, icke kunna medgifwa. Låtom oss fördenskull, genom en deputation, gifwa de öfrige stånden tillkjänna, att borgareståndet gärna skulle se, det ridderskapet och adelen wille ju förr dess hällre yttra sig öfwer detta ärende, och under hopp, att sådant snart skjer, will ståndet ännu något dröija med dess utlåtande, dock att ståndet på intet sätt kan afwika ifrån det stadfästade beslut, att ärendet skall afgjöras in pleno.

Herr justitiarien Faxell: Jag har swårt före, att finna mig, uti ridderskapets och adelens upförande i detta mål. Det ensidiga steg de gjorde i början, är oss allom nog bekandt, äfwen som ock, att saken änteligen, i anledning af detta ståndets extractum protocoll, blef hänwist till secreta deputationens utarbetande, som hade att däröfwer inlemna dess betänckande till plena. Detta är skjedt. Men icke dess mindre har ridderskapet och adelen resolverat, att saken skall gå till stora deputationen, och nu åter wilja de uptaga honom. Men som jag med skjäl tycker mig böra twifla, att deras nu tillärnade afgjörande blir något bättre, än förrut, så håller jag före wara bäst, att wi låta förstå, det ståndet icke kan gå ifrån det beslut, att saken skall afgjöras in plenis, och att, i händelse ridderskapet och adelen icke snart utlåter sig, will ståndet afgifwa dess yttrande i saken.

Herr assessoren Anthonsson: Ehuru ridderskapet och adelen i början tog sådane steg i detta ärende, som alldeles woro stridande emot de öfrige respective ståndens rätt, så blef likwäl efter detta ståndets begäran, fastställt, att saken skulle gå till secreta deputationen, och sluteligen afgjöras in plenis. Det är en heder för oss, att saken, genom detta ståndets åtgjörd, blifwit stäld i sin rätta ordning, och således kan det icke anstå oss, att wika därifrån, eller nu säga något annat, än förrut på så goda skjäl skjedt. Jag håller fördenskull före, wara nödigt, att wi kundgjöra, det ståndet förblifwer wid det en gång stadgade beslut, att saken skall in plenis afgjöras, och att ståndet (i händelse ridderskapet och adelen ej snart afgjör saken) will densamma afsluta och dess yttrande deröfwer aflämna.

Herr borgmästaren Brunsell: Herr talman har berättat, att herr grefwen och landtmarskallcken yttrat sig tro, det saken skall å nyo uptagas och af-

gjöras, till öfrige ståndens nöije. Om detta skjer, så är ju billigt, att tid och råderum lemnas därtill. Men det kunde wäl ståndet begära, att ridderskapet och adelen ju förr dess hälldre må sluteligen, för deras del, yttra sig.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi hafwe ju notificerat de öfrige stånden, att wi hafwe afgjortt detta ärende. Och således kunnom wi ej gå därifrån. Men det kunne wi wäl anmäla, att ståndet icke kan tillåta, att saken drages under stora deputationen, sedan han en gång till secreta deputationen blifwit remitterad, och därifrån till plena inkommit.

Herr rådman Hanqvist: Saken är i början hänskjuten till secreta deputationen, att däröfwer inlemna dess betä[n]ckande till plena. Detta är skjedt, och bör det därwid förblifwa. I annor händelse, och som saken skulle nu för dragas till stora deputation, wore det att underkasta secreta deputationens gjöromål en annan deputations skjärskådande, hwilcket strider mot wår riksdagsordning, som stadgar, att hwad i deputationerne blifwit utarbetat, skall in plenis skjärskådas och afslutas. Hwad det begärdte upskåfwet angår, så kan jag ej se, hwarföre det icke skulle kunna bewiljas, ty om änskjönt ridderskapet och adelen icke yttrade sig så, som billighet och rättwisa ärfordrar, så kan ju borgareståndet likafullt afgifwa dess utlåtande, och wänta däruti de öfrige ståndens biträde.

Herr borgmästaren Schauv: Mig tyckes, att all swårighet förfaller och rödjes ur wägen, om wi allenast notificera, det ståndet icke kan medgifwa, att saken skall dragas till stora deputation, och att wi därhos låta förstå, att förewarande ärende är wäl så wida afgjortt, att det allenast beror på expeditionens utfärdande, men att ståndet icke dess mindre will innehålla därmed, om ridderskapet och adelen allenast snart will yttra sig.

Herr talman hemställte i anledning häraf, om icke ståndet behagade bifalla, det en deputation må hos ridderskapet och adelen anmäla ad notitiam, att ståndet icke kan bifalla, det saken drages till stora deputation, hwarjämte deputationen kunde låta förstå, att i händelse ridderskapet och adelen will snart afgjöra saken, in pleno, så will ock ståndet dröija med dess utlåtande. Hwilcket ock notificerades de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Finerus: En ock annan har behagat yttra sig, det man skulle säga, att saken wäl warit före, men icke sluteligen blifwit afgjord. Detta wore ju att gifwa oss sjelfwom en dementi. Wi hafwe ju bifallit herr borgmästaren Renhorns memorial i saken, och expeditionen är jämwäl i anledning däraf författad, samt i ståndet upläst och godkjänd.

Herr borgmästaren Malmstén: Orsaken, hwarföre man icke will, att detta ärende skall gå till stora deputationen, lærer efter min tancka ligga däruti, att man icke märkt, att saken innehåller twenne särskildte frågor. den ena är, qvaestio factorum, och den andra qvaestio legis. Qvaestio factorum tillhörer egenteligen secreta deputationen, och bör icke dragas därifrån. Men qvaestio legis och dess fastställande för framtiden, lærer böra företagas i stora deputationen. Dock om ståndet så behagar, att denna senare qvaestionen skall skjärskådas och fastställas in plenis, så finner jag ej något hinder däremot, icke eller någon orsak, hwarföre wi icke skulle kunna lemna ridderskapet och adelen råderum, att yttra sig, allenast det skjer ju förr dess häldre.

Herr justitiarien Faxell: Ridderskapet och adelen har redan en gång förut begärt, att saken måtte hwila, till dess de hunnit utlåta sig. Wi hafwe wäntat däruppå, men inte fått någon ordentelig underrättelse, om hwad de tillgjordt. Icke dess mindre är det nogsamnt bekandt, att de remitterat saken till stora deputation. Nu begära de åter, att saken skall hwila. Men, som jag nogsamnt ser förrut, att äfwenså litet hädanåt, som hittils lærer blifwa åtgjordt, så kan jag ej för min del bewillja, att saken skall dragas på långbänken, utan håller jag före, att om ridderskapet och adelen ej snart yttrar sig, så bör ståndets resolution expedieras.

Herr borgmästaren Renhorn: Som ridderskapet och adelen willja å nyo uptaga saken, så måste wäl deras tanka wara, att wilja ändra deras resolution, och afgjöra ärendet in pleno. Och emedan de begärt, att borgareståndet imedlertid wille låta dess yttrande hwila, finner jag för min del wara bäst, att ståndet måtte genom en deputation gifwa till kjennda, att ståndet gjerna skulle se, det ridderskapet och adelen snart wille utlåta sig, i annor händelse såge ståndet sig föranlåt, att afgifwa dess yttrande, som snart kan wara färdigt.

Herr talmannen hemstaldte i anledning af förrut anförde discours, om icke ståndet behagade, genom en deputation, hos de öfrige respective talemännen anmäla, att ståndet gjerna skulle se, det ridderskapet och adelen will snart yttra sig i saken, angående capitum familiarum riksdagsman-narätt. I annor händelse såge ståndet sig föranlåt, att sluteligen afgjöra saken, och dess utlåtande däröfwer aflemna.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman frågade härhos, hwad ordföranden borde swara i händelse, i något af de öfrige stånden, frågan blefwe gjord, om ärendets remitterande till stora deputationen.

Ståndet fant godt, att ordföranden kunde säga, det han wäl icke hade in commissis, att yttra sig däröfwer, men att det ändå war nog tydeligit, att ståndet förblefwe wid det beslut, att saken skall in plenis afgjöras.

Herr justitiarien Faxell tillika med ellofwa herrar deputerade anmodades, att gå i detta ärende till de öfrige respective stånden, och afträdde.

Uplästes ett utdrag af protocollet i Kongl. Mai:sts rådkammare, den 9 December sidstledit åhr,⁴³⁰ angående understöd till uprättande af en kyrkobyggnad af sten i i Uhleå stad, samt hjelp till en dylik kyrkiobyggnad för Grebo och Werna församlingar i Lindkiöpings stift, hwilcket alt Hans Kongl. Mai:st till riksens ständers öfwerwägande aflemnad. Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes protocollutdraget hållit i Kongl. Mai:sts rådkammare,⁴³¹ angående kongl. collegii medici ingifne berättelse, om dess gjöromål, sedan sidstledne riksdag.

Och resolverades att detta ärende hwilar till dess löparen kommer.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen anmäldes och infördes. Berättandes ordföranden, cammarherren baron Reuterholm, att ridderskapet och adelen hade förehaft herr borgmästaren Renhorns memorial tillika med borgareståndets yttrande däröfwer, angående herrar riksens råds tillstyrkande till nu warande krig. Men ridderskapet och adelen hade icke däraf funnit anledning till att ändra dess lemnade bifall till secrete utskottets extractum protocollii i detta mål.⁴³² Härjämte aflemnade ordföranden ett extractum protocollii, angående hofmarskalkens och riddarens grefwe Nils Bielkes befordran, samt recommenderade dess innehåll, äfwensom ock ärendet angående assessoren von Posts befordran. Och för öfrigit anmälte ordföranden, att ridderskapet och adelen, wid secrete utskottets yttrande, angående de fångne officerares underhåll, hade tillagt, att constituerade officerare måtte åtnjuta samme förmån, som för de ordinarie blifwit föreslagen.

⁴³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 14.

⁴³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 15.

⁴³² Se not 363.

Herr talman tackade för de lemnade underrättelser, och försäkrade att ståndet lærer se till, huruledes de recommenderade målen måge kunna till nöije afgjöras.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli af den 19 i denne månad,⁴³³ angående hofmarskallckens och riddarens grefwe Nils Bielkes memorial och ansökning, att få ärfara någon önskelig wärkan, af riksens ständers, wid 1752 och 1756 åhrens riksdagar, honom meddelte föreskrifter hos Hans Kongl. Mai:st till befordran. Och som riksens ständer uti deras föreskrift, åhr 1752, om grefwe Bielkes befordran, mera haft afseende på dess förtjenster och skickelighet, än någon wiss tour och anciennitet, så har ridderskapet och adelen trodt, därmed närmast öfwerensstämande wara, att grefwe Bielke må hos Kongl. Mai:st anmälas, att ärhålla rum på förslag till något ledigt landshöfdingeämbete, intill dess han wunnit en wälförtient befordran.

Herr grosshandlaren Clason: Jag finner, att hofmarskallcken grefwe Bielkes memorial wara nämnt uti detta ridderskapets och adelens extracto protocolli, och som det icke tillika blifwit inlemnadt, så begär jag, att ärendet må hwila, till des memorialet inkommer.

Härmed förenade sig herrar borgmästarne Finerus och Kock.

Herr borgmästaren Brunsell yttrade sig: Jag hoppas, att det omnämnde memorialet lærer så mycket mindre pröfwat härwid nödigt, eller des inlemnande böra afbidas, som det icke kan innehålla något annat, än det, som ridderskapet och adelen anfört. Och således tror jag, att de herrar, som begärdt, att detta ärende skall hwila, lära behaga, att begifwa sig därifrån. Hofmarskallcken grefwe Bielke har undfått riksens ständers recommendationer i ömmaste ordalag. Men han har ingen wärkan, däråf niutit. Hwar ock en, som känner hofmarskallcken grefwe Bielke, wet, att han äger mycken skickelighet, och hans fleraåriga trogna upwagtningar hos Hans Kongl. Höghet Cronprintsen kan ej annat än lända honom till mycken förtienst. Jag beder fördenskull, att saken må afgjöras, och ridderskapets och adelens extractum protocolli bifallas.

Herr talman frågade, om de herrar ledamöter, som begärt att detta mål skulle hwila, wille begifwa sig därifrån, hwilcket med Ja beswarades.

⁴³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets o. adelns prot.utdrag, nr 10.

Och herr talman hemstälde, om icke ridderskapets och adelens extractum protocoll, angående hofmarskalken grefwe Bielkes befordran finge bifall.

Hwilket hemställande jämwäl med Ja beswarades.

Herr talman hemstälde vidare, om icke detta nyssfattade beslut, måtte genom en deputation kundgöras de öfrige respective stånden, wid hwilket tillfälle, man jämwäl kunde anmäla ståndets extractum protocoll,⁴³⁴ angående herr borgmästaren Renhorns befordran, till bifall.

Ståndet förenade sig härmed, och herr assessoren Anthonsson tillika med fem andre herrar ledamöter deputerades i detta ärende till de öfrige respective stånden.

Åtta deputerade ankommo från prästeståndet. Ordföranden kyrkoherden doctor Celsius, anmälte, det prästeståndet fått underrättelse, om någon i Dalarne förelupen besynnerlig rättegång, angående något angifwit trolleri. Och hade prästeståndet för dess del, trodt nödigt wara, att alle acta, detta mål rörande, måtte ifrån kongl. hofrätten aflämnas till justitiaedeputationen, icke uti något sådant hänseende, att draga saken ifrån dess rätta forum, utan till den ändan, att justitiaedeputationen måtte författa och aflemna dess tanckar, huru framdeles må förfaras i dylige mål, enär de kunna angifne warda. Och funne prästeståndet härhos bäst wara, att detta ärende imedlertid, och intill dess riksens ständer hunnit utlåta sig öfwer justitiaedeputationens betänckande, måtte hwila i kongl. hofrätten. Doctor Celsius upläste prästeståndets härom fattade extractum protocoll,⁴³⁵ af innehåll, som nyss anfördt är, samt berättade härhos, att bondeståndet, genom en deputation, begärde prästeståndets biträde, angående åboerne under godset Lindholmen i Skåne. Och som prästeståndet wore af enahanda tancka med bondeståndet uti nyss nämnde mål, ty hade prästeståndet icke kunnat underlåta, att anmäla och recommendera samme mål till godt slut.

Herr talman bad deputerade återbära detta ståndets hälsning, och yttrade sig därhos, att ståndet icke lærer underlåta att taga de anmälte ärender under öfwerwägande och yttra sig däröfwer efter omständigheterna.

Deputerade afträdde.

⁴³⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 59. Se ovan vid not 426.

⁴³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets prot.utdrag, nr 3. Tr. i M. Särman, *Charlotta Taube och den sista häxprocessen* (Stockholm 1996), s. 250.

Herr borgmästaren Malmstén påminte, att nödigt wore, det ståndets protocoller måtte justeras, emedan de annars snart torde blifwa så widlyftige, att flere dagar till deras justerande skulle ärfordras.

Herr talman frågade, om protocollerne woro färdige till justering, och ståndets secreterare upwiste dem alle färdige i concept, förutan för den sidste plenidagen.

Herr talman yttrade sig, att till förene hade warit wanligit, att ståndet utnämt wisse deputerade, till protocollernes justering, hemställandes om icke sådant nu jämwäl kunde skje. Men ståndet fant godt, att låta protocollerne för sig justeras hwar morgon, då plenidagar infölle.

Herr rådmän Hanell gaf wid handen, att cämnrätten hade låtit honom weta, att berörde rätt wille till någon uplysnings ärhållande, angående borgmästaren Pehr Olof Cervin, låta upkalla och höra någre åkare, i synnerhet den, som skjutsadt borgmästaren Cervin till Barkarby.

Ståndet hade icke något, att påminna häremot.

Herr justitiarien Faxell, och herrar deputerade återkommo, berättandes herr justitiarien, att deputerade warit först hos prästeståndet och anmält deras ärende, men icke fått något annat swar, än att prästeståndet låtit förmäla dess hälsning. Talman, Olof Håkansson, hade yttrat sig, det han trodde, att bondeståndet lærer alldeles gjöra ett med borgareståndets anmälte yttrande. Och herr grefwen och landtmarskallcken hade betygat dess nöije däröfwer, att borgareståndet wille låta dess yttrande i saken hwila, till dess ridderskapet och adelen hunnit utlåta sig.

Herr borgmästaren Renhorn anmälde, att en utskickad från cämnrätten gifwit wid handen, det borgmästaren Pehr Olof Cervins moder begärdt, att hennes sons efterlemnade couffert måtte öppnas. Och hade cämnrätten fördenskull funnit sig föranlåten, att wördsammast och ödmukeligen hemställa, om icke högtärade ståndet behagade utnämna ett par herrar ledamöter, som wid detta tillfälle kunde wara närwarande.

Ståndet fant godt, att bifalla detta hemställande, och utnämndes till detta ärende herrar rådmännen Hanell och Pihlson, samt ståndets vice secreterare Hagtorn.

Herr talmannen yttrade sig: Som föga liknelse synas, att borgmästaren Pehr Olof Cervin lærer infinna sig, så finner jag nödigt att hemställa, om icke herr borgmästaren Groop må förordnas i hans ställe, uti protocolsdeputationen.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes ståndets tillärnade extractum protocolli, angående capitum familiarum riksdagsmannarätt, och bifölls. Dock kommer med dess expedierande att hafwas anstånd, enligt genom ståndets deputerade i dag kundgjorde utlåtelse.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,⁴³⁶ med berättelse, att kongl. amiralitetscollegium gifwit wid handen, det kongl. collegium funnit nödigt, att upfordra 345 man af de närmast belägne båtsmanscompagnier, till arbete wid skjepshwarfwet i Carlsrona.

Härwid war icke något att påminna.

Herr assessoren Anthonsson och herrar deputerade återkommo, berättades herr assessoren, att ridderskapet och adelen betygat mycket nöije öfwer ståndets lemnade bifall, till hofmarskalkken grefwe Bielkes föreslagne befordran, och hade herr grefwen och landtmarskalkken lofwat, att ståndets extractum protocolli, angående herr borgmästaren Renhorns befordran, skall snart företagas, och förmodeligen till ståndets nöije afgjöras. De öfrige respective stånden hade tackat för underrättelsen, angående grefwe Bielke, och lofwat, att afgjöra saken, angående herr borgmästaren Renhorn.

Uplästes järnkrämaren Ostermarcks memorial, och förslag till brännewinspannors nyttjande af gutit järn, i stället för koppar, med mera, ut in actis.⁴³⁷

Herr borgmästaren Brunsell: Det är nogsammt bekandt, hwad besynnerligt loford man för någre år sedan tillade järnbläckskärills nyttjande, framför sådane af koppar. Jag will ej nämna hwad afsigt därunder legat dold. Imedlertid har förfarenheten redan wisat, hwad ringa nytta man haft af slike bleckjärill. Detta förslag bygges på en lika grund, och påfölgden blifwer den, att man efter hand skilljer oss från den redbara kopparen, och säljer oss tackjärn i stället, som snart spricker, och på slutet doger till ingen ting. Jag tror fördenskull wara nödigt, att detta förslag förkastas.

Herr talman: Jag kan icke se, att den frågan nu här bör afgjöras, om detta förslag är mera, eller mindre nyttigt. Detta lærer böra undersökas uti kammar-, oeconomie- och commercedeputationen, och hemställer jag fördenskull, om icke detta memorial må aflemnas till ståndets herrar ledamö-

⁴³⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 18.

⁴³⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 67.

ter uti berörde deputation, som måge tillse huruwida häraf något gagn, kan förväntas.

Uplästes cammarherren Joh. Christ. Hasenkampffs memorial,⁴³⁸ angående den höga wäxelcoursens dämpande.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitterat till secreta utskottet, hwarmed borgareståndet jämwäl instämde.

Uplästes å nyo ett utdrag af protocollt, hållit i Kongl. Mai:sts rådcammare, den 26 Augusti 1760,⁴³⁹ angående cammarherren baron A. Reuterholms ansökning, om befordran, till något ledigt blifwande cammarrådsämbete.

Och hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, remitteradt detta ärende till secreta deputationen. Men ståndet beslöt, att det än vidare skall hwila.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁴⁴⁰ angående registratorens Eric Arbins anförde beswär däröfwer, att, sedan han tjent i sexton år utan lön, dels som extraordinarie cancellist, dels som copist, och dels som ordinarie cancellist, och ändteligen år 1747 blifwit förhulpen till cancellistlön på extra stat, hade han wäl 1755 blifwit befordrad till protocolssecreterarebeställningen, dock med samma lön på extra stat, som förut. Hwarföre han, i anseende till dess medellöshet, att betala de utgifter, som för nyss berörde beställning böra ärläggas, sedt sig nödsakad, att hos Hans Kongl. Mai:st anhålla om nådigste tillstånd, att få nedlägga berörde beställning och blifwa flyttad tillbaka till registratorssysslan i krigsexpeditionen. Men sedan Hans Kongl. Mai:st härtill i nåder samtyckt, hade åtskillige yngre gådt Arbin förbi, och undfått löner, hwaröfwer han anfördt beswär, utan att kunna därå ärhålla utslag. Tillstyrkandes deputationen, att riksens ständer måtte meddela Arbin förskrift till Hans Kongl. Mai:st, om nådigste utslags undfående i detta mål.

Uplästes dissentientis särskildte votum i detta mål, uti alt öfrigit lika med nyss anförde betänckande, undantagande den omständigheten, att registratoren Arbin må öppet lemnas, att wid denne riksdag anförda dess beswär, i händelse Kongl. Mai:st nådigste utslag fölle honom emot.

Ståndet fant godt att bifalla detta betänckande tillika med det bifogade särskilta voto.

⁴³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 68.

⁴³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 3.

⁴⁴⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 5.

Uplästes ett af herr borgmästaren De la Rose inlemnadt memorial och ansökning,⁴⁴¹ att de skjeppare, som i staden Skanör äro boende, eller kunna sig där nedsättja, måge äga frihet, att föra fartyg utrikes, utan att wara nödsakade, att winna burskap i någon stapelstad.

Ståndet fant detta stridande emot de[n] under sidstledne riksdag utfärdade kongl. resolutionen, men wille icke dess mindre höra häröfwer stapelstädernes herrar fullmäktige, och emottog herr borgmästaren Frans Cervin denna ansökning.

Herr assessoren Anthonsson yttrade sig: Upstädernes fullmäktige hafwa wäntat, det stapelstädernes herrar fullmäktige wille aflemna deras swar uppå de puncter, och beswär, som upstäderne anfört och aflemnadt. Men som sådant icke ännu skjedt, och därmed ännu längre torde utdragas på tiden, så nödgas jag nu därom påminna.

Herr grosshandlaren Clason: Stapelstädernes fullmäktige hafwa wäl förhaft saken. Men, som ibland de aflemnade documenter ett finnes, som icke är underskrifwit, så hafwa fullmäktige icke kunnadt yttra sig däröfwer.

Herr assessoren Anthonsson lofwade, att detta document skall blifwa underskrifwit.

Herr borgmästaren Sacklén: Det lærer wara bekant, att ibland de stapelstädernes herrar fullmäktige, som skola swara å de nyssberörde upstädernes beswärspuncter, är jämwäl en, som wid riksdagens början hitkom och i ståndet intogs, som wald och hitskickad fullmäktig för en upstad, men sedermera är han befordrad till borgmästare uti en stapelstad. Och hemställer jag fördenskull till ståndets bepröfwande huru en sådan skall kunna, å stapelstädernes wägnar, underskrifwa, samt huruwida han må kunna anses för ståndets ledamot, sedan han ifrån en upstad blifwit befordrad till borgmästare uti en stapelstad, och denne sednare icke walt honom till dess fullmäktig, eller anmodat honom, att åtaga sig dess ärender. För min del finner jag detta stridande emot riksdagsordningen, och till bewis därpå finner jag mig föränlåten, att anföra det, som skjedde med borgmästaren Uggla, under sidstledne riksdag. Han war borgmästare uti en upstad, och dess fullmäktig wid riksdagen, han blef befordrad under warande riksdag, till borgmästare uti en annan upstad, och tog straxt därefter afträde utur ståndet och reste hem.

⁴⁴¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 69.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag wille ej emotsäga herr borgmästaren Sacklén, hälst emedan dess yttrande tyckes äga skjäl. Men när jag närmare eftertäncker saken, finner jag mycken skillnad imellan det, som hände med borgmästaren Uggla, och den casus, som nu påsyftas. Uggla war i ståndet intagen, såsom fullmäktig för staden Sahla, men blef under warande riksdag borgmästare i Westeråhs. Staden Sahla walde sig då en annan fullmäktig, och borgmästaren Uggla reste till Westeråhs, att emottaga dess nya beställning. Om nu den upstad, som waldt den ledamot, som här påsyftas, och hwilcken nu omtalas, wille återkalla dess fullmagt, sedan han till annan stads borgmästare blifwit befordrad, och han icke heller blefwe af denne senare staden antagen, att skjöta dess ärender, så kunde han icke längre blifwa qwar i ståndet. Men som man ej kan säga, att den stad som honom befullmäktigadt hit, återtagit dess förtroende, så wore det obilligt, att utesluta honom.

Herr borgmästaren Sacklén: Ståndet har resolveradt, att en fullmäktig för en stor stad icke får antaga fullmagt för en liten. Denne, som nu omtalas är wäl blefwen borgmästare i en stor stad, men icke dess fullmäktig. Huru kan han då behålla fullmagten för en liten stad? Och lærer detta så mycket mindre böra skje, som jag ej kan se, huru en stapelstads borgmästare skall kunna förswara en upstads rättigheter, hälst nu då stapel- och upstäderna äro stadde i twist därom.

Herr borgmästaren Thure Hagert: Jag märker af discoursen, att man lærer mena mig, med det som nu blifwit anfördt. Jag will icke nämna orsaken, som därtill föranlåtit wederbörande. Den lærer nog utom dess wara bekandt. Jag finner allenast nödigt att hemställa, huru en fattig stad skall kunna wälja och hitsända en ny fullmäktig, och om icke rättwisan ärfordrar, att jag bibehålles wid den undfångne fullmagten, så länge staden icke återkalladt densamma. Åbo stad har redan en fullmäktig här. Men i händelse denne stad skulle äfwen wilja befullmäktiga mig, tror jag icke att något däremot skulle påminnas.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag will wäl icke ogilla så alldeles hwad herr borgmästaren Sacklén anført, men som borgmästaren Thure Hagert icke blifwit nämnd, så kan jag ej se, hwartill denne discours är nödig.

Herr inspectoren Lexell: Jag har icke något att påminna vidare i denne sak, än att jag såsom Åbo stads lagliga fullmäktig förbehåller mig att ensam underskrifwa de ärender, som staden och mitt fullmäktigskap angå.

Herr assessoren Anthonsson: Enär en riksråd, eller annan ämbetsman afgår, finnas alltid de, som söka att komma i stället. Herr borgmästaren Thure Hagert är ledamot uti secreta utskottet; torde hända man har afseende på hans rum därstädes, om han ifrån ståndet uteslutes. Men, som qvestionen är alldeles obillig, så bör han ock afstadna.

Herr talman: Mig är det alldeles obekant, att den staden, som walt herr borgmästaren Thure Hagert till dess riksdagsfullmäktig, återkallat dess fullmagt. Och som denne stad, men ingen annan, äger rättighet, att antingen wälja en ny, eller bibehålla den de redan utnämnt, och denne stad icke anmält något härom, så kan jag ej annat se, än att frågan om fullmäktigskapet, är både onödig och obillig.

Ståndet förenade sig härmed.

Herr borgmästaren Cervin: Jag är alldeles ense med det, som nyss föreställt är, och finner onständigt att röra herr borgmästaren Thure Hagerdt, så länge wederbörande icke anmält något emot honom. Men det håller jag för nödigt, att herrar deputerade öfwer stridige fullmagter måge ju förr dess hälldre afgifwa deras betänkande, öfwer detta, såwäl som de flere mål, som till dem blifwit hänskiutne, på det ståndet må ärhålla en wiss regell, att förfara efter, när så ärfordras.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner nödigt, att de ståndets herrar ledamöter, som hafwa sig någre sådane casus bekandte, som genom ett sådant förordnande böra afhielpas, wille upsättja däröfwer deras tanckar, och aflemna dem till deputerade, på det deputerade med så mycket bättre uplysning måge kunna författa deras betänckande.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Swen Håkansson, att bondeståndet förehaft och bifallit ridderskapets och adelens extractum protocoll, angående hofmarskallcken greffe Bielkes befordran. Likaledes hade bondeståndet låtit föredragas borgareståndets extractum protocoll, angående Borgå stads uphielpande och lærer stadna i ett nöjjacktigt slut. För öfrigit recommenderade ordföranden saken, angående åboerne under berustade säteriet Lindholmen i Skåne till godt slut.

Herr talman tackade för underrättelsen, och låfwade, att det anmälte målet skall, så snart möjligit är, företagas. Deputerade afträdde.

Uplästes öfwerstens och riddarens, baron Wredes hos Kongl. Mai:st inlemnade underdånige memorial af den 25 November sidstledne,⁴⁴² angående fortificationsstatens tour i arméen, anhållandes öfwersten baron Wrede, i anledning af anförde skjäl, att någon sådan wiss tour må stadgas.

Uplästes Kongl. Mai:sts nådige remiss af den 23 Januarii sidstwekne,⁴⁴³ angående detta ärende, hwilcket Hans Kongl. Mai:st till riksens ständers egen åtgjörd welat öfwerlämna.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen remitteradt till stora särskildta deputationen, men prästeståndet till secrete utskottet, med hwilcket sednare stånd, borgareståndet jämwäl fant godt att instämna.

Skilldes åt.

⁴⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 16, bilaga.

⁴⁴³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 16.

Åhr 1761 den 26 Februarii

S.d. Justerades ståndets extractum protocolli, angående löner, med mera, för fångne officerare, lydande, som följer:⁴⁴⁴

S.d. Föredrogs secrete utskottets extractum protocolli af den 11 i denne månad, angående krigsbefällets hos Hans Kongl. Mai:st gjorde underdåniga ansökning, att de i preussiske fångenskapen warande swenske officerare måtte få åtniuta hela lönen, samt tillika återfå det, som deraf för dem kan wara innehållit, hwilket secrete utskottet tillstyrkt, samt därjämte föreslagit ett wist fundament, hwarefter de i fångenskap råkade swenske underofficerare, måtte komma att njuta deras nödtorftiga underhåll, med mera detta protocollsutdrag omförmåler.

Borgareståndet tog detta alt under behörigt öfwerwägande, och fant skäligit, att således häröfwer sig utlåta, det måge alle de officerare, som wid de tillfällen, då de i fångenskap råkat, bewisligen sig wäl upfördt i Kongl. Mai:sts och rikets tjenst, få åtnjuta de förmåner, som secrete utskottet för dem tillstyrckt, men däremot alle de, härifrån uteslutas, som sådant icke med gode skjäl gitta intyga. Och pröfwade ståndet denne skillnad, så mycket mera rättwis, som den, hwilken sin skyldighet uturaktlåtit, icke förtienar någon belöning, utan fast mera straff, och fulla lörens åtnjutande i fångenskapen för öfrigt skulle gifwa den mindre wälsinnade anledning, att sig wårdslöst i rikets tjenst upföra.

På denne grund bifaller jämwäl ståndet den, af secrete utskottet föreslagne författningen, angående fångne officerares nödtorftige underhåll, samt att den commenderande generalen i Pommern, må förskottswis låta, emot behörige qvittencer, utdela penningar, efter hwars och ens, mer eller mindre behof, till de fångne officerare, och underofficerare, af arméen och amiralitet, hwilcke, genom siukdom eller andre tillfällen, äro försatte i torftigt tillstånd.

Och föröfrigt samtycker borgareståndet till den föreslagne nådegofwan för fångne underofficerares hemmawarande hustrur, och barn; dock med den tilläggning, att sådane hustrur, utom kyrkjoherdens och compagniechefens attester, böra wara försedde med behörige bewis från rätten i orten, där de boende äro, om deras torftighet, innan berörde nådegåfwa dem tilldelas.

⁴⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 60.

Hwilcket alt, med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes commendeurcapitaine Heldenhielms memorial,⁴⁴⁵ angående rikets behof, och krigsomkostningarnes ärsättiande, genom försäljande af kronoheman.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Åtta deputerade från prästeståndet ankommo, och näst wanlig hälsning, gaf ordföranden kyrkjoherden doctor Olof Celsius wid handen, att prästeståndet förehaft herr borgmästaren Renhorns inlemnade memorial, tillika med borgareståndets utfärdade extractum protocollii, angående herrar riksens råd tillstyrkande till nu warande krig. Men prästeståndet hade icke funnit anledning, att ingå uti någon ändring i dess förrut fattade resolution, öfwer detta ärende.

Herr talman bad deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka.

Och deputerade afträdde.

Herr rådman Hanell anmälte, att han warit tillstädes, då borgmästarens Pehr Olof Cervins couffert hos cämnråttens blifwit öpnad, och hade däruti funnits någre paper, rörande räkenskaper, men icke någre sådane, som angå de städers beswär, för hwilcke han warit fullmäktig. Wärden hade begärt betalning för återstående hushyra, hwartill alldeles ingen tillgång wore. Och för öfritt hade cämnråttens låtit herr rådman Hanell weta, att berörde rätt ej kunnat af de upkallade läkare få någon uplysning, om borgmästaren Cervin.

Ståndet fant godt att resolvera, det må directionen öfwer dess cancellie förskottswis betala, hwad borgmästaren Pehr Olof Cervins wärd i återstående hyra kan hafwa att fordra.

Uplästes å nyo prästeståndets extractum protocollii af den 19 i denne månad,⁴⁴⁶ hwaruti wid handen gifwes, att prästeståndet kommit i ärfarenhet, om det nog besynnerliga sätt, hwarmed Guds egen sak blifwit handterad, uti ett emot någre qwinfolck uti Åhl sokn och Österdalarna, öfwer trulldom och widskjepelse angifwit mål, hwilcket stadnat i ett blott recon-

⁴⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 70.

⁴⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 3. Tryckt i M. Särman, *Charlotta Taube och den sista häxprocessen* (Stockholm 1996), s. 250.

ventionsmål, utan att rikets consistorier efter wanligheten deröfwer blifwit hörde. Föreslåendes prästeståndet, att kongl. hofrätten må inlemna alle till detta mål hörande acta, till justitiaedeputationen, som har att inkomma med en omständelig berättelse, om denne sakens förlopp, och afgifwa dess betänkande så wäl öfwer denne specielle casus, som ock huru dylike besynnerlige ärender wid domstolarne böra hädanefter handteras, samt reconventionsmålet imedlertid må hwila.

Herr borgmästaren Brunsell: Sweriges rikets regeringssätt grundar sig på twenne magter, den lagstiftande och lagskipande. Om alt skall gå så ordenteligen till, som wederbör, må ej den ena magten blanda sig uti den andras gjöromål, ty då kan ej annat, än oreda följa däruppå. Här föreslår prästeståndet, att saken skall dragas ifrån kongl. hofrätten, som likwäl efter lag är dess rätta forum, till justitiaedeputationen. Härtill finner jag alldeles icke något skjäl, så länge saken icke är afgjord, och Hans Kongl. Mai:st sig icke däröfwer yttrat. Låt saken gå sin ordinarie wäg, och om riksens ständers åtgjörd sedan därwid behöfwes, må det skje. Men icke nu förrut, ty det wore att hindra en laglig rättegång.

Herr rådman Hanqvist: Jag finner, att prästeståndet, uti dess extracto protocolli kallar detta ärende en Guds egen sak, och berörde stånd klagar, det rikets consistorier icke däröfwer blifwit hörde. Således måste wäl något besynnerligt i saken wara förelupit, ehuru det icke egenteligen nämnes. Icke dess mindre är jag ense med herr borgmästaren Brunsell, att saken bör gå den ordinarie wägen. Dock håller jag före, den tilläggnig wara nödig, att hofrätten må anbefallas, att så skyndesamt, som möjligit är, afgjöra saken, på det den samma, till Hans Kongl. Mai:sts öfwerseende, må kunna ju förr dess hällre inlemnas, och riksens ständer jämwäl företaga detta mål, om så behöfwes.

Uplästes advocatfiscalens i Götha hofrätt Alexander Moraths memorial,⁴⁴⁷ angående denne sak, hwaruti anföres, att de angifne qwinspersoner blifwit på en blott, och af helt barnsliga orimligheter sammansatt, samt med mycken twetalan fylld berättelse, af en ung tjenstegåsse, stäld under en besynnerlig ransakning, genast oförwundne häktade, och sedan pinade, genom flere, mot sjelfwa menskeligheten stridande påfund, som uti detta

⁴⁴⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 3, bilaga. Tryckt i M. Särman, *Charlotta Taube och den sista häxprocessen* (Stockholm 1996), s. 325–327.

memorial beskrifwas. Tillstyrkandes advocatfiscalen Morath, att kongl. hofrätten måtte få befallning, att utlåta sig öfwer detta mål med möjeligaste skyndsamhet, och så tidigt, att dess utslag, om så fordras, kan warda öfwersedt hos Hans Kongl. Mai:st, och vidare af riksens ständer sjelfwe, under denna deras sammanwaro.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag är aldeles af enehanda tancka med det tillstyrkande, som advocatfiscalen Morath, uti detta dess memorial anført, och har jag fördenskull icke något vidare att påminna, om detta memorial bifalles.

På lika sätt yttrade sig herr borgmästaren Kihlman.

Äfwensom ock herr borgmästaren Renhorn, och lade herr borgmästaren härtill: Jag måste tillstå, att domarens brukade process är alt för besynnerlig och oordentelig. Men häraf kan man se hwad i ungdomen inplantade origtige begrepp, och i anledning däraf fattade meningar kunna åstadkomma. Jag är försäkrad, att denne intagen af föredomar, och fattad blind nit, begådt alt detta raseriet. Men därför är han icke oskyldig, emedan han öfwerträdt de gräntsor, som lagen föreskrifwa. Och bör han fördenskull plikta för sitt brott. Men folckets oriktiga tänckesätt kan ej annars botas, än genom en rätt underwisning. Så länge ingen riktig anstalt därom blifwit gjord, famla de uti ett lika mörker, som förrut.

Herr talman: Jag twiflar icke, det ju ståndet lærer bifalla, att med saken må förfaras, som advocatfiscalen Morath i dess memorial tillstyrkt. Men härhos tror jag wara nödigt, att justitiaedeputationen må anbefallas, att öfwerwäga, och dess betänckande aflemna, huru sådane dårskaper och oordningar för framtiden måge kunna förekommas.

Herr inspectoren Muncktell: Jag är aldeles ense med det, som herr talman nyss anfördt, och är det så mycket mera nödigt, att något botemedel påtänkes, som jag med skjäl tror, att hela Daleorten är intagen af dårskaper och widskjepelser, eller så kalladt trolleri. De lära wara få, eller snart sagt ingen af allmogen, som härifrån äro frie. När denna ransakning förehades, woro de alle rädda, och de tyckte icke eller något om reconventionsmålet.

Herr borgmästaren Finerus: Jag kan ej annat finna, än att advocatfiscalen Moraths memorial och tillstyrkande i detta mål är bifallit. Men jag håller för nödigt härhos, att wis tid förelägges hofrätten, inom hwilcken målet bör wara afgjort. Om saken skall hänskjudas till justitiaedeputation-

en, så bör dess åtgärd icke röra processen, eller allmänna lagen, utan allenast kyrkoordningen och underwisningswäret.

Herr borgmästaren Fries: Jag håller före wara bäst, att saken hwilar, till dess löparen kommer, och wi få se huru de öfrige stånden yttrat sig. Imedlertid kan jag gifwa den underrättelse, att reconventionsmålet är i dag före i kongl. hofrätten, så att wiss tids föreläggning till dess afgjörande är onödig.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag kan ej finna, hwarföre detta ärende skall hwila. Man har ju länge nog discoureradt häröfwer. Jag will allenast säga, att det strider emot all ordning, att draga saken till riksens ständer, innan den blifwit ordinaria via afgjord. Och som jag ej annat kunnat märka, än att större delen bifallar advocatfiscalen Moraths memorial, så begär jag proposition däruppå.

Härmed instämde herr borgmästaren Brunsell, jämte åtskillige andre herrar ledamöter.

Herr talman påminte, att detta nog betydande mål nu första gången förhades, och hemstälde fördenskull, om icke bäst wore, att låta påskriften hwila, till dess löparen kommer. Imedlertid kunde Moraths memorial anses för bifallit, dock med den tilläggning, att justitiaedeputationen anbefalles, att projectera botemedlen, emot sådane oordningar, som desse, för framtiden.

Detta hemställande bifölls.

Fjorton deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och infördes, och gaf ordföranden, hofmarskallcken grefwe Bielke, wid handen, att ridderskapet och adelen förehaft secrete utskottets extractum protocollii, angående ett penningelån på utrikes orter, men funnit onödigt, att secrete utskottet, först och innan bifall därtill kan lemnas, upgifwer de behof, hwartill desse penningar skola användas, samt de säkerheter, hwilcke tillärnas för samme lån.

Herr talman tackade för underrättelsen, och bad deputerade hos deras stånd anmäla borgareståndets hälsning.

Uplästes tulldeputationens betänkande,⁴⁴⁸ angående remitterandet af generaltullarrendesocietetens beswär, öfwer Kongl. Mai:sts nådige utslag af den 11:te December åhr 1758, hwarmedelst wälbemälte societet blifwit på-

⁴⁴⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 2.

lagd, att eftergifwa den tullafgift, den för socker och tobak låtit upbära. Hemställandes tulldeputationen, om icke berörde beswär, hwad afgiften för socker och tobak angår, böra ifrån secreta handels- och manufacturdeputationen aflemnas till tulldeputationen, hälst emedan denna deputation, i annor händelse ej skall wara i stånd att fullgjöra 2 och 3 §§ af dess instruction.

Herrar borgmästarne Schauv, Renhorn, och Johan Boberg föreslogo, att secreta handels- och manufactur- samt tulldeputationen måtte sammanträda öfwer detta ärende.

Herr borgmästaren Lange yttrade sig, att flere andre ärender woro uti secreta handels- och manufacturdeputationen anmälde, hwilcke ett sådant sammanträde ärfordrade.

Herr talman hemställde, om icke ståndet behagade resolvera, i anseende till det, som nyss påmint blifwit, att secreta handels- och manufacturdeputationen, samt tulldeputationen måge sammanträda till rådplägning, icke allenast öfwer detta, utan ock de flere anmälde ärender, som äro af lika beskaffenhet.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Herr talman hemställde widare, om icke ståndet behagade, genom en deputation, notificera de öfrige respective stånden detta beslut.

Hwilcket äfwenledes bifölls, och herr borgmästaren Eek, samt fem herrar ledamöter af[t]rädde i detta ärende.

Uplästes tulldeputationens betänckande,⁴⁴⁹ angående fri införsell för wisse uti kongl. förordningen af den 4 November 1756,⁴⁵⁰ förbudne wahrer. Gifwandes deputationen wid handen, sig hafwa funnit af kongl. cammarcollegii riksdagsrelation, och dess 32 § som handlar om den afskrifning på generaltullarrendesumman, som högstberörde kongl. förordnande förorsakat, det skall afskrifningssumman under de förflutne fyra åhren stigit högre, än tre tunnor guld. Och som caffè är bland desse förbudne wahrer, men icke dess mindre blifwit likafullt nyttjadt, hwarigenom cronan förlorat dess inkomst, och caffè nu mera kan räknas ibland de öfwerflödighetswahrer, som hwarken äro möjelige, eller nyttige att hemma, ty tillstyrker deputationen, att caffè må tillåtas, att införas emot

⁴⁴⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 3.

⁴⁵⁰ Tryckt förordning 4 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wisze öfwerflöds Wahrers förbiudande til införsel i Riket.*

fyre öre silfwermynts umgälder på hwarje skållpund, och att en fri införsell må lemnas af de flere uti högstberörde förordnande förbudne wahrer, emot någon sådan afgift, som riksens ständer sidstledne riksdag fastställt.

Herr borgmästaren Cervin: Som fonden till fiskeripraemier är aldeles otilräkelig, så håller jag före, att den här föreslagne afgiften på caffè icke bör blifwa någon tullafgift, utan till fiskeripraemier användas. Detta lærer wara så mycket mera billigt, som fiskeriidkarne hafwa anseelige summor att fordra, och billigheten kräfwer, att de, som på god tro gådt in uti detta näringssättet, och därpå gjordt store omkostnader måge ärhålla hwad dem lofwat blifwit.

Herr borgmästaren Schauv: Jag wille gjer[n]a wara af enahanda tancka, som nu nyss anförd är, men jag finner dock, att en sådan föreställning lærer blifwa fåfång, och att den föreslagne afgiften måste, som hon wärkeligen är, anses för tullinkomst, och lærer således icke kunna begäras till fond för fiskeripraemier.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Som här icke allenast talas, om caffè, utan ock om de andre uti kongl. förordnandet af den 4 November 1756, förbudne wahrer, så bör jag gifwa wid handen, att detta ärende är under utarbetande uti secreta handels- och manufacturdeputationen. Och begär jag fördenskull, att det må hwila, till dess berörde deputation hunnit yttra sig.

Härmed förenade sig åtskillige andre herrar ledamöter.

Herr talman: Saken må hwila, men icke dess mindre är det nyttigt, att man nu discourerar något däröfwer.

Herr handelsmannen Bagge och herr justitiarien Faxell begärdte lof, att tolf till fjorton dagar resa ned till Christinaehamns marknad, hwilcket bewiljades. Och yttrade sig herr handelsman Bagge: Som det torde hända, att detta ärende kunde komma att afgjöras, innan jag hinner tillbakas, så will jag nu något yttra mig däröfwer: När saken, i synnerhet angående caffè förehades under sidstledne riksdag, fant man, att om afgiften därpå blefwe lindrig, skulle ingen wilja äfwentyra, att lurendräga in denna wahra, emedan det ej lönte mödan, och skulle således cronan med säkerhet få dess inkomst däraf. Samme tänckesätt, har ock tulldeputationen nu haft, hwarmed jag ock mig så mycket hållre förenar, som detta är den enda säkra wägen att afböija inpracticerandet af wahrer, som icke äro förbudne. Men förhöjjes afgiften, så mycket, att lurendrägaren tror sin risqve betald,

så söker han alle möjelige utvägar, att förnilla cronans inkomst, och sig densamma tillägna. Hwad åter de fyre öre silfwermynt beträffar, som herr borgmästaren Cervin föreslagit, till fonds för fiskeripraemier, så håller jag före, att denne blefwe alldeles liten och otillräckelig. Grunden, som lades till fonds för fiskeripraemier sidst, war 1 daler kopparmynt på hwarje inkommande tunna salt, samt afgift på winer, hwarförutan ett hundrade tusende daler af manufacturfonden skulle därtill användas. Om wi få desse, lærer fonden blifwa tillräkelig.

Herr talman: Det är sant, att enär afgifterne wid införselen lindras, lönar det sig ej mödan för lurendrägaren, att risquera wahran. Men det är ock emotsägeligit, att en lindrig afgift på öfwerflödswahror, encouragerar både införselen, och wahrans större bruk i riket. Hwaruti skall sådant sluteligen stadna, och huru skall wexelkursen på det sättet kunna fällas? Denna omständigheten bör härjämte öfwerwägas. Och håller jag före wara bäst, att secreta handels- och manufactur- samt tulldeputationerne måge till en sådan öfwerläggning sammanträda, och se till, huru rikets handel och rörelser måge passas rätt emot hwarannan. Eljest om importerne encourageras, och exporterne ej swara däremot, måste riket sluteligen ruineras. Oss tillhör det egentligen att täncka på huru detta onda må kunna förebyggas och afhjelpas.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig i samma mening, som nyss anfördt är.

Herr rådman Hanqvist: Det är oförnekneligen en den största angelägenhet, att täncka uppå botemedel emot den odrägeliga höga wexelkursen, och det så mycket mera, som flere omständigheter nog tydeligen föreboda, att kursen måste rasa ännu högre up. Ridderskapet och adelens anmälte yttrande, angående utrikes penninglånet, gifwer härtill mycken anledning. Wäxeldeputationen tyckes mig ock hafwa för länge drögt med dess utlåntande, och lærer det komma för sent. Nu resa wisse bort till Christinaehamns marknad, twifwelsutan i speculation att profitera af conjuncturen. Imedlertid lider det allmänna. Hwad åter förbudet emot caffè angår, så kan jag för min del ej annat finna, än att det mera ökt bruket af denna wahra, än förminskat detsamme, fast cronan har icke ärhållit däraf någon afgift. Och som nyttjandet af denne wahra nu tyckes kommit så långt, att alt förbud däremot lærer wara fåfängt, så tror jag wara bäst, det wi se till, huru cronan må däraf winna någon inkomst.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är alldeles ense med det, som herr talman och herr rådman Hanqvist nyss anfördt. Det är aldeles högnödigt att täncka på utvägar, huru importerne måge kunna förminskas, och exporterne förökas. Men hwad caffè angår, så lærer förbud däremot, eller högre afgift därpå wara så mycket mera fåfång, som förbudet tyckes mera ökat, än minskat smaken därtill. Lurendrägarne hafwa dragit bästa winsten däraf, med cronans förlust och dess skjälige inkomst. Wore det möijeligit, att med förbud hindra lystnaden och smaken för denne dryck, wore det ganska wäl. Men förfarenheten wisar tydeligen wederspelet. Och lærer det blifwa swårt, om icke alldeles omöijeligit, att utfinna botemedel häremot, ty så länge bruket icke uphörer hos de förnämste, tro alle sig berättigade därtill. Kunde secrete utskottet genom en deputation hos Hans Kongl. Mai:st och rådet så mycket förnä, att bruket af caffè först på detta högsta och höga ställen alldeles uphörde, skulle man wäl däraf kunna wänta en god wärkan. Men som detta ej så lätteligen tyckes kunna låta sig gjöra, så lærer därmed gå hädanefter, som hittills.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag håller före, att caffè icke är så alldeles skadeligit, som man föregifwa will, åtminstone har det nytta med sig uti hushållningen. När den ene hälsade på den andre, i synnerhet fruentimer, förän caffè kom i bruk, måste win, confect och fruckter, med mera, wara till hands, att därmed pläga gästerne. Detta kostade mångfalldigt med mera, än caffè, som nu allenast brukas till wälplägning wid visiter. Härhos bör jag ock berätta, att sedan förbudet utkom emot caffè, war dess bruk i Skåne en tid lång alldeles sällsynt, eller snarare sagt uphörde alldeles. Men sedan en ock annan warit här uppe i Stockholm, och wid återkomsten berättat, att man härstädes oaktadt förbudet, nyttjade caffè öfwer alt, kom det åter snart nog i bruk.

Herr borgmästaren Sundblad hölt före, att bruk af caffè, skulle snart mycket kunna inskränkas, om de häri staden och annorstädes warande mångfalldige caffèhusen afskaffades.

Discoursen öfwer detta ärende stadnade härmed.

Uplästes capitaine Hindric Löwings memorial och beswär däröfwer,⁴⁵¹ att urskillningsdeputationen uptagit och till kammar-, oeconomie- och commercedeputationen remitteradt någre hemmansboers klagan, däröfwer,

⁴⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 71.

att Hans Kongl. Mai:st tillåtit Löving, att få till skatte inlösa någre omkring dess rusthåll i Tavastehus och Nylands läner belägne cronohemman.

Ståndet fant godt, att detta memorial må hwila, till dess cammar-, oeconomie- och commercedeputationen med dess betänckande i saken inkommer.

Uplästes å nyo secrete utskottets extractum protocoll⁴⁵² angående advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran till assessor i kongl. Swea hofrätt.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag har icke något emot advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran. Men som jag, när detta ärende sidst war före, nämnde en annan inom kongl. hofrätten, nemligen protonotarien Törling, som genom denna befordran skulle prejudiceras, så bör jag nu wisa grunden till detta mitt utlåtande, hwilcket bäst lærer kunna skje, om jag gör jämförelse imellan deras tjensteår. Protonotarien Törling blef auscultant år 1736 i kongl. Swea hofrätt, advocatfiscalen Grevesmöhlen ej förr, än år 1741. Grevesmöhlen blef wäl år 1744 ombudsman wid ständernes contoïr, men ansåg likwäl den sysslan icke för tillräkelig till befordran, hwarföre han sökte och blef notarius wid criminalprotocollet, då Törling förrut hade ärhållit en så kallad half session wid civilprotocollet. Åhr 1748 den 13 April blef Grevesmöhlen vice notarius wid civilprotocollet, då Törling i början af åhret war blefwen ordinarie notarius. Åhr 1756 ärhölt Grevesmöhlen wid riksdagen lika rang med advocatfiscalen i banquen, då Törling redan stått på advocatfiscals förslag. 1759 blefwo Törling och Grevesmöhlen upförde på advocatfiscalsförslag i kongl. hofrätten, Törling i det första och Grevesmöhlen i det tredje rummet, utan att denne sednare däröfwer sig beswärat, hwilcket han säkert gjordt, om han ägt rättighet till tour framför Törling. 1760 blef Grevesmöhlen advocatfiscal, men fant då icke eller sig hafwa rättighet till tour framför Törling till ett extraordinarie assessorat, utan kom Törling på förslaget, så att denne sednare alltid oklandradt ägt tour framför den förre. Dess utom har Törling på 17 åhret tjent i kongl. hofrätten utan lön, och inalles warit där på 25:te åhret, samt alt sedan 1758 i Junii månad warit adjungerad assessor. Det wore wäl om bägge kunde befordras.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag will icke nu röra sjelfwa hufwudsaken, utan allenast anmäla, det jag icke kan begripa, huru här kan blifwa

⁴⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 17.

någon fråga om protonotarien Törling, när wi skola afgjöra secrete utskottets extractum protocollii, angående advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran, hwilcken secrete utskottet på så alldeles goda skjäl tillstyrkt, att saken för Törlings skull icke kan eller bör ställas i qvestion.

Herr assessoren Anthonsson: Secrete utskottet är ett utskott af riksens ständer, och det tillhör ständer att i wisse mål, som detta och flere, bepröfwa dess tillstyrkanden. Grevesmöhlen har ej annan tour, än den, som ständer honom gifwit, hwarwid deras mening aldrig kan hafwa warit, att hans befordran skulle lända andre bättre förtjente till förfång. Törling har däremot tour, efter lag, framför Grevesmöhlen, och därwid bör han bibehållas.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Det är alldeles rättwist, hwad assessoren Anthonsson anfördt. Jag känner dem bägge, de äro alldeles kjacke och skicklige. Men jag kan ej undgå att säga, det Törling förtienar medlidande, hwilcket nog är klart af den jämförelse, som herr borgmästaren Brunsell gjordt imellan deras meriter och tjensteåhr. I öfrigit skall det wara mig kjärt, om de bägge kunna hjelpas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag såge gärna, att ståndet kunde undwika, att befatta sig med cabinettmål, hälst emedan, nästan omöijeligt är att hindra, det ju desse befordringar lända androm till förfång. Hofrätten öfwerhopas med assessorer från ständernes wärk, och de som lyda under hofrätten, samt längre och wäl förtjent, prejudiceras. Hwar skall detta stadna? Grevesmöhlen har fått ständers recommendation. Han har ock niutit befordran till advocatfiscal i hofrätten. Därmed bör han wara nögd. Och på det ingen rättmätig klagan må kunna existera, lærer wara nödigt, att för framtiden widtaga någon wiss författning, hwarefter ständers betjente böra befordras.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: En wärd ledamot har tydeligen wisat, att Grevesmöhlens befordran på det föreslagne sättet, skulle lända protonotarien Törling till prejudice. Men hwilcken är den, som icke kan begripa, det icke allenast Törling utan en myckenhet underdomare, som lyda under hofrätten, skulle härigenom præjudiceras? Ty man kan lätteligen föreställa sig, att större delen af dem hafwa flere tjensteår och meriter än Grevesmöhlen. Till att afböija all sådan oreda, lærer wara högnödigt, att en wis tour till befordran fastställes för alle riksens ständers betiente, och den sådan, att andre icke skäligen kunna klaga öfwer prejudice. Det tyckes

wara nog mycket tilltagit, att secreteraren i manufacturcontoiret skall hafwa lika rang med assessorer.

Herr borgmästaren Malmstén: Man har icke kunnat eller welat begripa, huru frågan här kunde blifwa om protonotarien Törling. Men, som ingen bör ohörd dömmas, så bör ock ständer se till, att deras betientes befordran ej må skjäligen kunna sägas lända androm till prejudice. I annor händelse skulle det tänkesättet blifwa gällande, att man ej bör fråga efter, om någon lider, när secrete utskottet har recommenderat en ständers betient. Kongl. hofrätten tillhör det efter lag, att uprätta förslag på de tjenster och ämbeten, som därunder höra, hwarwid hofrätten bör hafwa afseende på tour och förtienst. Om nu riksens ständer skulle willja sätta in assessorer wid hwarje riksdag, måste hofrättens betjening och större delen härads-höfdingar blifwa lidande. Detta strider emot riksens ständers rättwisa. Bäst att göra rätt, och det för allom lika, så mycket någonsin möjligt är. Och emedan Grevesmöhlen ej kan sägas hafwa lidit, så kan jag aldeles icke bifalla, att han på det föreslagne sättet skall befordras. Men om man behagar gifwa honom assessors caractèr, skall det ej wara mig emot, dock att honom därigenom icke tillägges något sådant försteg, att andre därigenom framdeles blifwa lidande.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det wore wäl, om både Törling och Grevesmöhlen kunde befordras. Men jag tror likwäl, att härwid bör komma i åtancka, att Grevesmöhlen för detta fått riksens ständers recommendation, den han icke så egenteligen till godo niutit, ehuru han både länge och wäl tjent, för en ringa lön. Och som secrete utskottet nu åter meddelt dess, på gode skjäl grundade, tillstyrkande för honom, så lærer det wara billigt, att han befordras.

Herr rådman Hanqvist: Jag känner ingendera af dem, om hwilcke nu frågan är. Men jag stödjer mig på herr justitiaeborgmästaren Robecks ut-sago, som tillagt dem det loford, att de bägge äro kjäcke och skickelige. Således wore wäl, om de kunde bägge befordras. Ingen kan skjäligen undra därpå, att secrete utskottet recommenderat Grevesmöhlen. Han har tient wid ständernes contoïr, både länge och wäl, och som detta wärk står under secrete utskottets tillsyn, så har ock secrete utskottet bordt upgifwa hans förtienster och anmäla honom till befordran. Det samma skjedde ock med secreteraren wid berörde contoïr, grefwe Renstierna, wid sidstledne riksdag. Han blef lagman. Låtom oss fördenskuil bifalla secrete utskottets

tillstyrkande för Grevesmöhlen, dock med wilckor, att secreta deputationen må projectera tour för framtiden imellan honom och Törling.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag finner wäl, att extraordinarie befordingar ej annat kunna, än esomoftast lända androm till praejudice; dock som riksens ständer förbehållit sig, att befordra deras betiente, så bör det ock skje. Eljest måste desse sakna all befordran wid andre wärk, emedan de ingen faststald tour därtill äga. Ståndet har redan bewiljat åtskillige befordingar, alle för adelsmän. Denne är ofrälse, och lærer icke eller därföre böra förgätas. Låtom oss bifalla, att han må blifwa assessor, eller att bägge befordras, och att Törling må äga tour framför honom.

Proposition begärdtes.

Och herr talman hemställde, om icke secrete utskottets extractum protocollii, angående advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran finge bifall, på det sättet, att protonotarien Törling icke därigenom prejudiceras.

Detta hemställande beswarades med Ja och Neij.

Herr borgmästaren Sacklén: Ingen ibland oss lærer wara, som ju ofta har måst höra klagan öfwer det lidande, som dem blifwit tillskyndadt, genom riksens ständers företagne befordingar. Efter alt utseende lærer protonotarien Törling blifwa en, som får orsak att sucka, om Grevesmöhlen framför honom kommer att niuta befordran. Jag håller fördenskull före wara bäst, att saken må hwila, till dess riksens ständer hinna fastställa den tour, som deras betiente böra äga.

Åtskillige andre herrar ledamöter förenade sig härmed, och ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Skilldes åt.

Åhr 1761 den 3 Martii

S.d. Föredrog herr borgmästaren Johan Boberg åtskillige §§ af allmänne beswären, som ses, af protocollet i allmänna beswärestomen.⁴⁵³

Herr grosshandlaren Clason föreställde, att, enligt författningarne, borde afgiften till ståndets cancellie för sidstledit år 1760, wara betald, till början af innewarande månad. Och som sådant af en del icke skjedt, funne herr grosshandlaren sig föränlåten att därom påminna.

Herr talman gjorde samma ärhindran, och ståndets herrar ledamöter lofwade, att om denna afgifts betalande draga försorg.

Justerades ståndets extractum protocolli, och föreställning, att saken, angående capitum familiarum riksdagsmannarätt måtte afgjöras in plenis, lydande sålunda:⁴⁵⁴

S.d. Sedan höglofl. ridderskapet och adelen för någon tid sedan, genom en deputation, yttrat dess åstundan, att secreta deputationens betänckande, angående capitum⁴⁵⁵ familiarum riksdagsmannarätt, måtte hwila, in till dess höglofl. ridderskapet och adelen hunnit utlåta sig därutöfwer, men något utlåtande till den 23 i sidstwekne månad icke blifwit aflemnadt, fant borgarståndet då nödigt, att så hos höglofl. ridderskapet och adelen, som de öfrige respective stånden, genom deputerade hörsamt, tjenst- och wänligen låta anmäla, det ståndet gjärna skulle se, att nyss berörde högwigtige ärende måtte snart företagas och afgjöras in plenis, hwarthän det ifrån secreta deputationen blifwit inlemnadt. Och emedan ståndet icke ännu ärhållit någon underrättelse, om ock huruwida något i detta mål kan wara tillgiordt, ty ser ståndet sig föränlåtitt, att å nyo hörsamt påminna om nödwändigheten, att merberörde ärende ju förr dess hälldre afgjöres. I annor händelse kan ståndet icke längre låta på tiden ankomma, att detta angelägna mål till afgjörande företaga, och dess yttrande däröfwer aflemna. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras skulle.

⁴⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1357.

⁴⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 61.

⁴⁵⁵ *capitium* i prot.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁴⁵⁶ med den underrättelse, som blifwit begärd, angående behofwen hwartill, det på utrikes orter tillärnade penningelånet skall användas, samt hwad säkerhet därföre kommo, att sättias.

Herr talman yttrade sig: Jag har förklarat i secrete utskottet, att, i anseende till borgareståndet, hade denne underrättelse icke behöft angifwas, emedan ståndet redan bifallit secrete utskottets tillstyrkande, angående detta penningelån.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Wid det, som herr talman nyss anmält, är så mycket mindre att påminna, som saken sig alldeles så förhåller. Icke dess mindre lära denna underrättelse hafwa nytta med sig, äfwensom man framdeles väntar af secrete utskottet någon närmare underrättelse, enär man kan ärhålla låhnet, hwartill penningarne blifwit använde.

Herr borgmästaren Fries: Sådan underrättelse lär ej wägras, när rätta tiden kommer. Hwarmed herr borgmästaren Schauv instämde.

Åtskillige herrar ledamöter påminte på en gång, att saken wore för detta afgjord, och borde således ej dragas under någon ny öfwerläggning.

Herr borgmästaren Malmsten: Om saken anses för afgjord, har jag ingen ting att påminna, men om man will discourera deröfwer, anmäler jag mig, att få tala, och yttra mine tanckar.

Herr talman frågade, om icke detta ärende, angående penningelån på utrikes orter, wore redan afgjordt, hwilcken fråga med allmänt Ja beswaredes.

Löparen till secreta deputationens betänckande,⁴⁵⁷ angående assessoren von Posts befordran, föredrogs ånyo, och upläste herr borgmästaren Schauv de påskrefne resolutioner.

Herr assessoren Anthonsson: Jag finner, att borgareståndets resolution i detta mål innehåller 1:o att assessoren von Post skall befordras till det efter framledne hofrättsrådet von Stockenström ledigt blefne assessorat, och 2:do att han skall undfå sexhundrade dahler silfwermynt årligen, intill dess han kan ärhålla wärkelig assessors lön. Det förre är icke öfwerensstämmande, hwarken med riksens ständers, sidstledne riksdag, honom lemnade

⁴⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 19.

⁴⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 4.

föreskrift, eller secreta deputationens nu afgifne tillstyrkande för honom, emedan deputationen ärkjändt, att han bordt befordras framför baron Cronstedt. Det senare tyckes ock wara nog hårdt, emedan han icke allenast måste förlora sin tour, utan ock lönen. Och som jag af discourserne, då saken förehades, ärhindrar mig ett ock annat, som gifwer mig anledning att twifla, att detta warit ståndets tancka, så hemställer jag, om icke denna påskrefne resolution må ändras, således, att assessoren von Post återfår sin tour och den lön, som sysslan åtföljer.

Ståndets secreterare, herr rådman Renhorn, ärhindrede, att den påskrefne resolutionen wore alldeles en och densamme, som herr talmans gjorde proposition i saken, hwilcket han ock af memorialprotocollet bewiste, och påminte därhos, att denne resolution blifwit justerad i ståndet och till alla delar gillad. Bedjandes secreteraren, det han måtte förskonas för sådane tillmälen, som han alldrig wiste sig hafwa förtjent.

Herr assessoren Anthonsson: Så länge protocollet icke är justeradt, har jag frihet att tala i saken, hwad jag finner mig hafwa anledning till. Och denna frihet låter jag mig icke betaga. Ståndet får döma, hwilcken som har rätt.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Då denne sak afgjordes, har jag ytttrat mig, och will allenast tillägga, att riksens ständers sidstledne riksdag meddelte föreskrift, är ej så positif, som man föreställer sig. Han är recommenderad, det är sant, men icke endast till assessor i hofrätten, ty det nämnes ej, utan hade han ock kunnat söka annorstädes befordran. Hwad den påskrefne resolutionen angår, så kan jag så mycket mera intyga, att den är riktig, och enlig med herr talmans proposition, som jag sjelf läste den uti memorialprotocollet, då propositionen gjordes och nogsamt påminner mig dess innehåll.

Herr borgmästaren Malmstén: Resolutionen är alldeles riktig och enlig med ståndets beslut, och bör därför stå fast.

Herr borgmästaren Renhorn: Ingen kan bestrida den påskrefne resolutionens rättighet, sedan han i ståndet blifwit justerad, och med den gjorda propositionen enlig befunnen. Men frågan är, om icke denna resolution kan nu något jämkas, om ståndet wid närmare öfwerwägande skulle finna skjäl därtill. Detta torde kunna skje, ock är icke eller något owanligit.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är af samma mening, som nyss anförd blifwit. Hwad sjelfwe saken beträffar, så är det oförnekligit, att assessor-

en von Post, i följe af riksens ständers honom sidstledne riksdag meddelte föreskrift, bordt få det tredje ledige assessoratet i kongl. Swea hofrätt. Står nu detta fast, som jag ej annat kan finna, så borde han ock få lönen.

Herr borgmästaren Sundblad: Det är för hårt, att saken således handteras, och nu åter uprifwes, sedan han en gång ordenteligen är afgjord. Detta bör så mycket mindre skje, som jag kan med wisshet intyga, att den påskrefne resolutionen är riktig, och ord ifrån ord enligt med propositionen, samt sådan, som den för ståndet sedan blifwit justerad och godkjänd.

Herr talman frågade, om icke ståndet funne, att den påskrefne resolutionen, angående assessoren von Posts befordran, wore riktig, och till alla delar öfwerensstämmande med ståndets beslut, samt fördenskull borde stå fast.

Hwilcken fråga med Ja beswarades.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,⁴⁵⁸ hwaruti tillstyrkes, att de ledige kungsgårdarne måtte till vidare, allenast på ett år bortarrenderas.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Åtta deputerade från prästeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, biskopen doctor Benzelstierna, att prästeståndet förehaft secrete utskottets sednare extractum protocollii, angående penningelån på utrikes orter. Men emedan åtskillige prästeståndets ledamöter begärdt, att detta angelägna ärende måtte ligga på bordet, och prästeståndet likwäl gjärna såge, att det ju förr dess hälldre måtte afgjöras, så hade prästeståndet funnit nödigt att begära, det anslag för plena till i morgon klockan 11 må göras.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, samt yttrade sig därhos: Borgareståndet lærer icke underlåta, att taga den anmälte begäran under öfwerwägande, ehuru ståndet, för dess del, icke har något sammanträde in pleno i morgon nödigt, emedan ståndet redan för detta bifallit secrete utskottets tillstyrkande, angående penningelånet, och nu jämwäl faststält, att förblifwa wid dess fattade beslut.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn: Mig tyckes, att man wäl kunde bifalla prästeståndets begäran, angående plenum i morgon, om tillika blifwer faststält, att icke något plenum hålles nästkommande torsdag.

⁴⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 2.

Åtskillige andre herrar ledamöter yttrade sig i samme mening.

Herr talman hemställdte, i anledning häraf, om ståndet behagade genom en deputation hos de öfrige respective stånden låta anmäla, att ståndet lemnat dess bifall till prästeståndets begäran, att plenum klockan 11 i morgon hålles, dock med förbehåll, att nästkommande torsdags plenum i det stället indrages. Hwarjämte deputationen må begära, att secrete utskottets extractum protocollis och tillstyrkande angående en plenidag i weckan må företagas och bifallas.

Men efter närmare öfverwägande, fant ståndet bäst wara, att deputationen icke måtte något wid detta tillfälle nämna, angående plenum nästkommande torsdag, eller om en plenidag i weckan, utan allenast notificera, att ståndet förblifwit wid dess en gång fattade beslut, angående penningelåhnet på utrikes orter.

Herr borgmästaren Pihlgardt tillika med fem andre herrar ledamöter afgingo i detta ärende till de öfrige respective stånden.

Uplästes å nyo ett utdrag af protocollet, hållit i Kongl. Mai:sts rådkammare,⁴⁵⁹ angående understöd till uprättande af en ny kyrkjobyggnad i Uleå stad, samt ett dylikt understöd för Grebo och Werna församlingar i Lindkiöpings stift.

Detta ärende remitterades till bewillningsdeputationen.

Föredrogs å nyo, ett utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådcammaren,⁴⁶⁰ angående den af kongl. collegio medico ingifne berättelse, om dess gjöromål, sedan sidstledne riksdag. Och fant ståndet godt, att remittera detta mål till secrete utskottet.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis,⁴⁶¹ angående en secondadjutants antagande wid volontairegementet.

Och ståndet fant godt, att detta ärende må hwila, till löparen kommer.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 27 i sidstledne månad,⁴⁶² angående kongl. amiralitetscollegii i underdånighet till Hans Kongl. Mai:st inlämnade berättelse, angående 400 båtsmäns af Gothlands rotering, samt dess utom 300 mäns af de närmast till Carlscrona belägne compagniers upbådande, till arbete wid amiralitet i Carlscrona.

⁴⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 14.

⁴⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 15.

⁴⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 20.

⁴⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 21.

Som detta war blott ad notitiam, så war härwid icke något, att påminna.

Herr borgmästaren Sundblad: Som Sigtuna stad i långliga tider blifwit tryckt af båtsmanshållet, så har ock staden warit betänckt på, huru den samme ifrån denne alltför dryga last måtte kunna befrias. Jag har i anledning häraf begärtdt, att en § härom måtte införas uti allmänne beswären, men icke kunnat ärhålla en sådan förmån, som jag dock tror wara en rättighet.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det är sant, att herr borgmästaren Sundblad anmält denne sak, och begärtdt, att den måtte antagas bland allmänna beswären, men som han warit ensam, så har ansökningen icke kunnat antagas.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Det är bekandt, att wid riksdagen åhr 1747, träffades den öfwerenskommelse, at den stad som wille betala årligen för framtiden, för de efter hand afgående båtsmän, trettjo daler silfwermynt, den skulle befrias för att ställa manskap för ewärdelige tider. En stor del städer hafwa gådt in uti denna öfwerenskommelse, och sluppit all widare oro. En del åter hafwa begärtdt att bibehållas wid den gamla inrättningen, och sådant har blifwit dem bewiljadt. Åtskillige hafwa ock anmält sig, men icke ärhållit slut i saken. Nu är wäl ej tid att tala om denne sak. Men jag tror likwäl, att så snart kriget slutes, lærer man finna skjäligit, att detta ärende må blifwa ett allmänt beswär, och föreställning, att de, som förrän krigit inföll, anmält sig, att willja betala penningar för karlar, måge ärhålla tillstånd därtill.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag finner icke något skjäl, hwarföre detta ärende skulle blifwa ett allmänt beswär. Man widgår, att åtskillige städer, som begärtdt, hafwa fått betala penningar, i stället för manskap. Man berättar ock, att någre anhållit därom, men ej hunnit få resolution. Således är det ju tydligit, att man ej wägrat de städers begäran, som, enligt den träffade öfwerenskommelsen, welat betala penningar i stället för afgående manskap. Och bör fördenskull denne sak igenom ett allmänt beswär icke ställas i qvaestion, men wäl må man se till, huru de städer, som finna sig i saken, måge kunna hjelpas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Renhorn, med tillägning, att om man hade anstånd med denne sak, till nästa riksdag, kunde den, som då wille, anmäla dess begäran genom urskillningen. Och kunde det ej fela, att

han ju finge gådt slut därå. Men nu wore det omöijeligit, emedan kriget wore för handen.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag finner mig wäl uti det, som herr borgmästaren Renhorn nyss anført. Men så mycket kan jag likwäl påminna, att ingen lag finnes, som biuder, att fördubblingsbåtsmän skola utcommenderas på års tjenst. Och som detta är alldeles stridande emot rättwisan, så anhåller jag, att genom extractum protocolli rättelse må begäras.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag håller före wara bäst, om wederbörande lemna deras promemoria i denne sak till ståndets ledamöter i landt- och sjömilitiaoeconomiedeputationen, så lära de beqwämligast kunna skaffa rättelse därå.

Denna öfwerläggning stadnade härmed.

Uplästes bergsdeputationens betänckande,⁴⁶³ öfwer de medel, som kongl. bergscollegium föreslagit, till Hällestads och Wånga bergslagers i Östergöthland uphielpande.

Ståndet fant nödigt, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Pihlgardt och herrar deputerade återkommo, med berättelse, att deputationen anmält hos de öfrige respective stånden det ombetrodde ärende, och hos ridderskapet och adelen fått det swar, att samma ärende nu förehades och förmodeligen lærer i dag afslutas. Prästeståndet hade tackat⁴⁶⁴ för den meddelte underrättelsen, och bondeståndet hade yttrat sig, att snart wilja afgjöra saken.

Skilldes åt.

⁴⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 4.

⁴⁶⁴ *tackat* i prot.

Åhr 1761 den 4 Martii

S.d. Herr grosshandlaren Clason anmälte, att afgiften till ståndets cancellie, för sidstledit år, ännu återstodo för åtskillige städer, och som denna afgift, enligt författningarne, bordt wara ärlagd till den 1 i denne månad, så funne herr grosshandlaren nödigt, att påminna om dess betalande.

De resterande städer upnämndes, och lofwade desse städers herrar fullmäktige, att draga försorg, om afgiftens betalning.

Herr borgmästaren Fries: Det är wäl, att afgiften insamlas. Men ståndet lærer ock finna nödigt, att något se efter, huru dermed hushållas, och om icke någon niuter lön wid ståndets cancellie, som redan blifwit befordrad, och står i cronans tjenst. Om så är, bör det rättas, och detta kan aldrabäst skje af directionen öfwer ståndets cancellie.

Herr assessoren Anthonsson: Högtärade ståndet behagade i går fastställa, dess resolution, angående assessoren von Posts befordran. Jag wördar denna resolution, och min mening är aldeles icke, att klandra densamma. Men om mig tillåtes, att andraga någre skjäl och omständigheter, håppas jag, att den lærer kunna något jämckas, hwilcket så mycket hålldre lærer kunna skje, som sådan jämkning icke är owanlig, så hos oss, som de öfrige respective stånden, i synnerhet då, när saken icke utan jämnckning kan expedieras. Mine skjäl äro följande: Riksens ständer hafwa wid sidstledne riksdag, meddelt assessoren von Post deras föreskrift, icke blott till assessorscaracters undfående, utan ock till wärkelig befordran. Denne har han sökt, men icke ärhållit. Således har han warit lidande, i det han icke njutit ständernes föreskrift till godo, hwilcket likwäl bordt skje. Däröfwer har han beswärat sig, och har secreta deputationen yttrat sig, det han borde få tour framför cammarherren och assessoren baron Cronstedt. Denna förmån har han sjelf afsagt sig, och måste det jämwäl därwid förblifwa, sedan både ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, jämte detta ståndet, på lika sätt yttrat sig. Men när han icke undfår denne förmån, lærer det wara aldeles billigt, att han ärhåller fulla lönen, och således de tolfhundrade daler silfwermynt, som hofrätten har under sin disposition, till belöning för adjungerade ledamöter.

Herr talman: Som den påskrefne resolutionen öfwer detta ärende är aldeles riktig, och gillad, så kan jag icke göra någon proposition till dess återuprifwande. Men om ståndet sjelft behagar jämka densamma i någon omständighet, så kan det skje.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag har genomset de påskrefne resolutioner, och finner orsak att frukta, det i händelse wi något jämncka, torde wi blifwa dissentientes, och saken således kunna expedieras, att assessoren von Post, kan få alt det han sökt, twärtemot ståndets mening. Man håller före, att von Post blifwit praejudicerad, genom baron Cronstedts befordran. Men det kan jag för min del icke finna, utan håller jag före det wara nog, om han får det nu ledige assessoratet. Hwad fulla lönen angår, wille jag önska, att därtill penningar funnos. Men den upgifne fonden är anslagen till andre nödige behof, nemligen adjungerade ledamöters belöning, hwilcke skulle aldeles blifwa utan, om hela summan borttages. Frågan är föröfrigit, om assessoren von Post är nog wärdig, att man skulle gå så långt för honom, som här påsyftas.

Herr borgmästaren Finerus: Det är sant, att här är ondt efter penningar. Men som den föreslagne fonden hörer hofrätten till, så kommer riket icke, att därmed graveras. Och kan jag således icke se, hwarföre han ej skulle kunna få de omnämde 1 200 d:r silfwermynt, hälst enär hofrätten har så stort antal ledamöter, att den kan sittaa på trenne divisioner, utan att behöfwa någre adjungerade ledamöter.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag har anmält mig, och welat i min tour tala, men blifwit af en wiss ledamot hindrad, så snart jag framfört någre ord. Det är beklageligit, att man ej skall få niuta sin rättighet till godo, att utlåta sig, i sin ordning, öfwer förekommande mål, utan att det skall illa uptagas, enär man ej just kan wara af enahanda tancka med wist folck. Jag will ej ofreda någon, men jag tror härhos, att ingen är berättigad att ofreda mig. Hwarföre jag ock finner mig föranlåten att begära, det ståndet tåktes taga någon författning emot all sådan oordning. Hwad åter sielfwe saken beträffar, så skulle det icke wara mig emot, att assessoren von Post, finge de föreslagne tolfhundrade daler silfwermynt, men jag frucktar, att man uti expeditionsdeputationen lærer kunna anse oss för dissentientes, om wi gå in uti någon ändring af den redan faststälde resolutionen. Och således håller jag för bäst, att man förblifwer wid det, som redan skiedt.

Herr assessoren Anthonsson: Jag har ej kunnat undgå, att anmärka, det en wiss ledamot behagat säga, att frågan wore, om assessoren von Post wore nog wärdig, att man skulle gå så långt med dess befordran, som jag föreställt. Detta förefaller mig något besynnerligit, hälst emedan riksens ständer sielfwe, under sidstledne riksdag, ansedt honom nog wärdig till be-

fordran. Och som detta står fast, så böra ock nuwarande ständer se till, huru han må niuta en sådan befordran till godo. Detta kan icke skje, om icke saken så jämnckas, att den kan expedieras.

Herr talman: Jag bör påminna, att man nu icke har att göra med sjelfwa saken, utan bör man allenast se till, om resolutionerne äro sådane, att ärendet kan expedieras. Kan det ej skje, måste man gå in uti någon jämnckning.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det är oförnekligt, att riksens ständer, så nu, som sidstledne riksdag, funnit assessoren von Post wärdig, att få sysslan, och kan deras tancka därwid hafwa warit annan, än att han skulle tillika få lön, fastän samtelige ständen ej stadnat i lika tancka, angående summan. Och som den fond, hwilcken till belöning för adjungerade ledamöter blifwit anslagen, nu mera, sedan ledamöternes antal i hofrätten är fullt, ej behöfwes, så kan jag ej se, hwarföre icke von Post skulle kunna få sin fulla lön däraf, till dess han wärkelig assessorslön ärhåller.

Herr grosshandlaren Clason: Den, som will ändamålet, måste ock wilja de medel, som därtill leda. Man kan icke säga, att assessoren von Post blifwit, efter riksens ständers honom lemnade föreskrift, befordrad, om han icke tillika ärhåller lönen.

Herr talman hemställde, om icke ståndet behagade bifalla, att assessoren von Post af den föreslagne fond får full lön.

Men härtill swarades både Nej och Ja.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag will till uplysning berätta, huru det med den oftanämnda fonden hänger tillsammans. Sedan beslutit blef, att hofrätten skulle sitta på trenne divisioner, war man nödsakad att adjungera ledamöter. Nu som man ej kunde begära, att desse skulle göra omkostnader på resor, och underhåll, utan någon årsättning, så gjordes härom föreställning, och Hans Kongl. Mai:st bewilljade i nåder härtill desse 1 200 d:r silfwermynt. Således är fonden icke hofrättens, utan cronans. Men om assessoren von Post får den efter framledne hofrättsrådet von Stockenström ledige sysslan, så får han ock inom några månader lönen. Och som differencen imedlertid blifwer aldeles liten, så skulle jag gärna se, att den blefwe honom tillagd.

Herr borgmästaren Sundblad: För min del, är jag nögd, att han må undfå full lön af den föreslagne fond, till dess han wärkelig lön ärhåller, dock med förbehåll, att ståndets resolution i öfrigit icke ändras. Och som jag

härhos fruktar, att denne ändring, angående lönen, torde gifwa expeditionen anledning, att ställa det öfrige af ståndets förra beslut i quæstion, så torde wara nödigt, att uti denna sednare påskriften införes, det expeditionen icke bör af denne ändring draga ett sådant slut.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla, att assessoren von Post af de föreslagne medel, må undfå 1 200 d:r silfwermynt, intill dess han wärkelig assessorslön ärhåller, dock att det öfrige af ståndets påskrefne resolution på intet sätt ändras.

Detta hemställande bifölls.

Herr inspectoren Muncktell: Sedan detta ärende nu blifwit afgjordt, lærer ståndet täckas företaga och afsluta secreta utskottets extractum protocolli,⁴⁶⁵ angående advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran, och hoppas jag, att detta secreta utskottets tillstyrkande lærer så mycket hållre bifallas, som det stödjer sig på alldeles goda skjäl, och det är bekant, att Grevesmöhlen är en skickelig och braf man. Men som man klagat, att rikens ständers betjente praejudicera andre, så lærer härhos wara nödigt, att någon wiss tour till befordran för dem fastställes, på det all skjäligen klagan må uphöra.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag kan ej annat finna, än att det lærer wara bäst, att Grevesmöhlens sak må hwila och att ståndet imedlertid, genom extractum protocollum, må begära, det secreta deputationen må anbefallas, att projectera wiss tour till befordran för rikens ständers betiente, och densamma jämte dess betänckande i saken till plena med det första afgifwa.

Herr borgmästaren Lönbohm upläste följande dess dictamen ad protocollum:⁴⁶⁶

Af den förteckning uppå både protonotarien Törlings och advocatfiscalen Grevesmöhlens förtienster, och den jämförelse, som dem emellan däruti skjedt, hwilcken herr borgmästaren Brunsell ingaf sidsta gången denne sak förehades, finner jag för min del, att Törling har mera merit, än Grevesmöhlen.

Och ehuru jag icke är emot den principe, som härtills blifwit brukad, att en betient wid rikens ständers wärk blifwit recommenderad till befordran, såsom icke ägande tour med den öfrige rikets betiening, så kan jag ändå icke finna det för skjäligen, att den utur all ordning skall föredragas andra, som tjänt äfwen så redligt, men äga

⁴⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 17.

⁴⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 72.

mera förtienst. I mitt sinne finner jag icke, att det är swårare eller mödosammare, att tjena wid desse än andre wärk, och derföre tycker jag icke hällre billigt wara, att den skall niuta någon sådan förmån, hwarigenom en annan praejudiceras.

Enär jag därjämte närmare skjärskådar bemälte upgifne meritlista, så får jag förmärka, att Grevesmöhlen wid sidsthällne riksdag fådt advocatfiscalsheder och -rang. För sin i så måtto gjordaienst wid riksens ständers contoïr, har han niutit denna heder. Och när han i anledning däraf blifwit befordrad till wärkelig advocatfiscal i Swea håfrätt, så ser jag att han fått niuta sin recommendation till godo, och är således nu icke mera betjent wid något riksens ständers enskilte wärk, som äga rättighet till någon ytterligare befordran utom förtienst och skickelighet, utan är att anse, som den öfrige betieningen, med hwilcke han står i competence.

Skulle denna recommendationen äga rum, så ser jag intet annat, än han af samma grund kunde till nästa riksdag begära ytterligare recommendation, hwilket i mitt sinne wore äfwen så grundat, som detta.

Jag är derföre af den tanckan, som flere wärde ledamöter förrut sagt, att det är högstnödigt, att hädanefter utstakas en tour för betieningen wid riksens ständers enskylte wärk, emot den öfrige i riket.

Och om det högtärade ståndet änteligen skulle för denna gången wilja wisa Grevesmöhlen grace, som jag dock håller betänckeligit, så wore jag af den tanckan, att både Törling och han skulle promoveras efter sin förtienst på en gång, på det den förre icke måtte utan skiälig anledning förlora det förtroende och belöning, hwartill han genom sin möda och arbete gjordt sig förtient. Men aldrabäst är det i mitt sinne, att det högtärade ståndet med ingen deras befordran sig befattar.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag har tillförene, då detta ärende förhades, yttrat mine tanckar. Men nu förklarar jag, det jag på intet sätt är emot advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran.

Herr rådman Haeggeroth inlemnade dess memorial i detta ärende, hwilket uplästes. Och tillstyrker herr rådmannen, i anledning af anförde skjäl och omständigheter, att secrete utskottets extractum protocoll, angående advocatfiscalen Grevesmöhlens befordran, må bifallas.

Herr borgmästaren Malmstén: Jag beklagar, att jag skall se mig föranlåten, att anförä skjäl emot advocatfiscalen Grevesmöhlen. Står det fast, som jag ej annat kan se, att Grevesmöhlen, i anledning af riksens ständers sidstledne riksdag honom meddelte föreskrift, wärkeligen niutit befordran, då

han blef advocatfiscal i kongl. hofrätten, så är han nu mera icke någon riksens ständers betjente, och således böra ständer icke nu vidare beswäras med hans befordran. Men om han ock ännu kunde anses för en ständernes betient, fordrar dock rättwisan, att han ej skall praejudicera andre. Jag är ej emot Grevesmöhlen, och skulle gärna se, att han kunde hjälpas, allenast andre icke därigenom blifwa lidande.

Herr inspectoren Muncktell: Jag bör påminna, att Grevesmöhlen icke fått advocatfiscalssysslan i kongl. hofrätten, såsom befordran, i följe af riksens ständers föreskrift, utan han har ärhållit denna syssla i anledning af sin ägande tour inom kongl. hofrätten. Föröfrigit är det wist, att om han nu ej hjälpes, kommer han och begär belöning af riksens ständer för dess använde flit och möda i deras tjenst. Och är han så mycket mera därtill berättigad, som han snart sagt ingen belöning åtniutit.

Herr borgmästaren Johan Boberg förenade sig härmed till alla delar, och biföll herr rådman Haegeroths memorial.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag har nu ej annat att säga, än hwad jag tillförene i detta mål anført. Grevesmöhlen är skickelig, och förtienar den föreslagne befordran, allenast den kunde skie utan någons förfång. Men som jag icke tror, att ständer wilja, det hans befordran skall lända androm till praejudice, hålst det wore obilligt, att de, som stå i cronans tjenst, skola wika för ständers betjente, oansedt de framför dess äga tour, så såge jag gärna, att både Törling och Grevesmöhlen kunde befordras, och den förre således wid dess tour bibehållas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag håller före wara bäst, att detta ärende må hwila, till dess behörig tour för riksens ständers betiente kan warda utstakad. Eljest blifwa alt för många klagande så öfwer Grevesmöhlen, som von Posts befordran. Men härhos will jag ock påminna, att om man anser lagen, så praejudiceras Törling emedan han framför Grevesmöhlen oförnekneligen äger tour och anciennité. Men om han will följa tjenstebetänckandet, äger Grevesmöhlen tour framför Törling.

Herr assessor Anthonsson: Jag är alldeles ense med det, som herr borgmästaren Lönbohm i dess dictamen anført. Men när frågan här är om tour, så kan jag ej annat finna, än att Törling, som stått på assessorsförslag framför Grevesmöhlen, äger ostridig tour, ty om han hade trodt sig hafwa skjäl, hade han häröfwer bordt anföra beswär. Och som detta icke skjedt, har han nogsamt wisat och medgifwit, att han ingen ordsak haft att klaga,

hwarföre jag ock hoppas, det man lærer se till, om saken nu skall afgjöras, att Törling tillika warder hulpen, och wid sin rätt bibehållen.

Herr talman: Ingen lærer wilja neka, att ju ständer äga rättighet, att befordra deras betjente, på det sätt, de finna dem förtjena. Ingen lærer eller twifla, att ju ständer wid slike befordringar hafwa afseende på rättwisan. Och som jag af discoursen funnit, det alle medgifwa, att Grevesmöhlen är wäl förtient och skickelig, så hemställer jag, om icke secreta utskottets tillstyrkande, angående hans befordran, må bifallas.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Herr talman hemstälde vidare, om icke genom extractum protocollii måtte begäras, att secreta deputationen anbefalles, att projectera en wiss tour till befordran för riksens ständers betjente, och samme project tillika med dess betänckande i saken till plena inlemna, samt att imedlertid secreta utskottet ej må utfärda någre föreskrifter för ständers betjente.

Detta bifölls likaledes.

Herr grosshandlaren Clason anmälde, att deputerade hade författat deras betänckande,⁴⁶⁷ angående borgmästarens i Schöfde, Israël Pehrson Gadds, intagande i ståndet. Detta betänckande uplästes, af innehåll, att herrar deputerade, i anledning af anförde skjäl och omständigheter, funnit skjälighit, att hemställa, om icke herr borgmästaren Gadd, för denna gången, må utestängas ifrån riksdagens biwistande, samt att magistraten i Schöfde må anmodas, att med det snaraste, som lagligen skje kan, förse sig med annan fullmäktig. Kommandes emedlertid borgmästaren Gadd, att ifrån sig lefwerera stadens enskildte ansökningar, med därtill hörande handlingar, på det ståndet, om deras bewakande må kunna föranstalta, till dess annan riksdagsman kan warda utsedd.

Herr borgmästaren Brunsell: Som jag icke wet, att någon klagat öfwer det på borgmästaren utfallne riksdagsmanswahl, så will jag gärna blifwa närmare underrättad, hwarifrån och huru alle de imot honom anförde klagopuncter, samt landshöfdingens åberopande skrifwelse inkommit, äfwensom jag ock finner nödigt, att hans förklaring må upläsas.

Herr grosshandlaren Clason: Deputerade hafwa begärt underrättelse om walets förlopp, och fått det swar, att där icke finnes något protocoll, hwilcket

⁴⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 16.

med det mera, så af landshöfdingens, som magistratens skrifwelse kan intagas.

Herr borgmästaren Schauv: När detta ärende sidst förehades, fant ståndet godt, att alle de öfrige puncterne skulle uteslutas, och att deputerade allenast skulle yttra sig öfwer wahlet, sedan borgmästaren Gadd, efter dess begäran, blifwit hörd. Detta är nu skjedt, och således kan jag ej se, att något mera lærer med skiäl kunna ärfordras.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag må då åtminstone få höra magistratens bref och borgmästaren Gadds förklaring.

Desse bägge documenter uplästes.

Herr assessoren Anthonsson: Sidst fants betänckandet sådant, att åtskillige puncter kunde uteslutas. Nu är det skjedt, och man är ändå icke nögd. Hwad sjelfwa saken och herr borgmästaren Gadds upförande beträffar, så är det i sanning sådant, att om så skall gå, blifwer städernes styrsell, underkastadt ett enwäldigt borgmästareregemänte. Alt hwad borgmästaren Gadd gjordt, är olagligt, och oanständigt för en ämbetsman, som heligt bör wårda lagar och ordning. Borgerskapets rätt är kränckt, och när den är borta, är friheten snart till ända. Saken är alldeles sådan, att den borde alfwarligen ansees. Imedertid bifaller jag herrar deputerades betänckande.

Herr borgmästaren Malmstén: Man bör wäl å ena sidan noga se till, att ingen på blott angifwande uteslutes utur ståndet. Men å andra sidan är det ock nödigt, att felsteg beifras, enär wederböranden blifwit hörd, men icke gittat bewisa sin oskuld. Och som af magistratens skrifwelse nogsamt finnes, att borgmästaren Gadd begått åtskillige olagligheter, så bifaller jag herrar deputerades betänckande.

Herr borgmästaren Brunsell begärdte votering.

Och emedan dess begäran bewilljades, så hemstälde herr talman, om icke herrar deputerades betänckande, angående borgmästaren Gadd finge bifall. Den som skrifwer Ja bifaller betänckandet, den som skrifwer Nej, will att borgmästaren Gadd i ståndet intages, om han, genom ett nytt ordenteligit wahl, till riksdagsman warder utsedd.

Proposition uplästes och godkjändes, hwarefter voteringsedlarna insamlades, och öppnades. Och befants därpå, att femtiofem röster woro för Ja, och femton för Nej.

Skilledes åt.

Åhr 1761 den 5 Martii

S.d. Justerades ståndets ytterligare resolution, å secreta deputationens betänckande,⁴⁶⁸ rörande assessoren von Posts anförde beswär, och lydde, som följer:

Ståndet bifaller, att assessoren von Post må hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmälas till undfående af det, genom hofrättsrådet von Stockenströms timade död, wid kongl. Swea hofrätt ledige assessor-sämbete, med tour ifrån det dato, som fullmagt därå för honom utfaller, samt assessoren von Post, intill dess han full lön ärhålla kan, imedlertid må niuta åhrligen sexhundrade dahler silfwermynt af de kongl. hofrätten tillslagne medel, att belöna adjungerade ledamöter.

Uplästes ett af F. Otto Billberg inlemnadt memorial, rörande dockebygg-naden i Carlsrona, och fant ståndet, att detta memorial ej förtiente någon öfwerläggning, och skulle fördenskull blott läggas ad acta.⁴⁶⁹

Uplästes ett af jägmästaren C. W. Pauli inlemnadt memorial,⁴⁷⁰ rörande den frågan, om den nya inrättningen, som sidste riksdags widtogs, med gallereescadern, bör uphäfwas eller fastställas.

Föredrogs ett af generalen A. Ehrensvärd i detta ämne ingifwit memorial,⁴⁷¹ hwaruti de af jägmästaren Pauli mot författningen om gallerescadern andragne förmente skjäl, blifwit förlagde.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Uplästes ett af rådmannen och riksdagsfullmäktigen för Schenninge stad, Carl Schenberg, inlemnadt memorial,⁴⁷² med anhållan, att till den stora brists afhjelpande, hwarmed berörde stad tryckes, i anseende till byggningsträwirke, wed och gjärdsell, en canal måtte inrättas ifrån sjön Sommen uti Mølbyån, till Schenninge stad.

Ståndet pröfwade nödigt, att detta ärende skulle hwila.

Föredrogs ett utdrag af protocollet, hållit i bondeståndet den 4 i denne månad,⁴⁷³ angående secreta utskottets tillstyrkande af den 2 hujus, om tre

⁴⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 4.

⁴⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 73.

⁴⁷⁰ Ibid., nr 74.

⁴⁷¹ Ibid., nr 75.

⁴⁷² Ibid., nr 76.

⁴⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 19, bilaga.

millioner riksdahlers lån på utrikes orter, hwaruti bondeståndet wid handen gifwer, att ehuru bondeståndet icke undandrager sig, att på alt up-tänckeligit sätt, frälsa sitt kjära fädernesland, så kunde bondeståndet icke nu bewilja något in- eller utrikes lån, innan bondeståndet af secrete utskottet blifwit närmare underrättadt, om rikets rätta tillstånd, i anseende till penningebehofwen, hwad tillgång på riksmedel wid krigets början kunnat finnas, huru stora subsidierna warit, och huru de blifwit använde, samt på huru lång tid arméén, innan en önskelig frid kan winnas tarfwar understöd, öfwer hwilcket alt bondeståndet förväntar behörig räkning.

Ståndet fant angelägit, att detta protocolsutdrag skulle hwila.

Uplästes ett af probsten Serenius ingifwit memorial,⁴⁷⁴ angående det af secrete utskottet tillstyrkte penningelåhnet på utrikes orter, hållandes Serenius före, att i fall detta lån skulle användas till krigets fortsättiande, wore det skadeligit, att förskaffa redbart mynt, och hemställer han förden-skull, om icke secrete utskottet borde instrueras, att bortlägga all den minsta tancka om krig, såsom alldeles omöijeligit att fullfölja, och att secrete utskottet må anbefallas, att till riksens ständer upgifwa den gäld, som riket i kraft af solenne tractater, hos frie allierade har att fordra.

Uplästes ett af Carl Wadenstierna inlemnadt memorial,⁴⁷⁵ hwaruti han bifaller secrete utskottets tillstyrkande, angående penningelånet, och där-hos förlägger probsten Serenii nyss upläste memorial.

Ståndet tog desse bägge memorialer under öfwerwägande, och fant godt, att remittera probsten Serenii memorial till secrete utskottet.

Skilldes åt.

⁴⁷⁴ Ibid.

⁴⁷⁵ Ibid.

Åhr 1761 den 9 Martii

S.d. Anmälte herr borgmästaren Frans Cervin, huruledes Hans Kongl. Mai:st varit så nådig, och låtit tilldela herr borgmästarens son, ordinarie cancellisten wid ståndets cancellie, Gustaf Cervin, auditeursfullmagt wid norra skånska cavallerieregementet. Och som cancellistsysslan wid ståndet såmedelst wore ledig, så aflade hos ståndet herr borgmästaren dess wördsamma tacksägelse för all den grace och wälwilja ståndet behagat wisa auditeuren Cervin, under den tid han varit ståndets betient. Och hemstälde herr borgmästaren tillika, om icke ståndet nu behagade, uti auditeurens ställe, antaga herr borgmästaren Langes son, auscultanten Jacob Lange, som wid denne riksdags början blifwit antagen, såsom extraordinarius wid ståndets cancellie, till ordinarius.

Herr borgmästaren och talman gjorde fördenskull proposition, om icke ståndet behagade dertill samtycka, att auditeuren Cervin får behålla halft åhrs cancellistlön, räknad ifrån December månad, då auditeursfullmagten utföll, samt att auscultanten Lange, hwilcken wisat all flit wid ståndets cancellie, antages till ståndets ordinarie cancellist, efter auditeuren Cervin.

Till detta hemställande gaf ståndet sitt samtycke.

Och herr borgmästaren Lange aflade wördsam tacksägelse för denna dess son skjedde ynnest.

Uplästes öfwerstelieutenantens och riddarens Carl Gustaf Boijes memorial,⁴⁷⁶ af innehåll: Att som det wärk, commercerådet och riddaren Nordencrantz ibland riksens ständers ledamöter utdelt, och på egen bekostnad upplägga låtit,⁴⁷⁷ wore så här i staden, som landsorterne mycket begärligit, men däraf ingen mera tillgång, så hemställer öfwerstelieutenanten och riddaren, om icke någon boktryckare kunde tillstånd lämnas, att berörde wärk ånyo upplägga.

Häröfwer hade höglofl. ridderskapet och adelen, under den 26 Januarii, och högwördige prästeståndet resolverat, den 5 i denne månad, att de med detta mål sig icke befatta kunnat, uti hwilcket yttrande också borgareståndet instämde, som påskrefs, och löparen afsändes.

⁴⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R. 1358, nr 77.

⁴⁷⁷ *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

Inlemnades löparen till fiskerideputationens utdrag af protocollet af den 28 Januarii sidstledne,⁴⁷⁸ som nu uplästes, hwaruti berörde deputation anmäler, huruledes den kommit uti ärfarenhet, det åtskillige memorialer och ansökningar skola wara inkomne uti urskillningsdeputationen, som egentligen angå fiskerierne. Och som det torde alt för långt på tiden ankomma, i fall de samma ej förrän efter numerne, hwarefter de inkommit, blifwa till fiskerideputationen förwiste och öfwerlemnade, så hemställes, om icke urskillningsdeputation ofördröjeligen måtte anmodas, låta samla och öfwerlämna fiskerideputationen alla där inkomne memorialer ock ansökningar, om fiskerierne, och hwad dem rörer. Detta mål hade wäl ståndet låtit, den 29 Januarii nästledne, sig föredragas, men hade då icke däröfwer fattat något slut, utan fant nu, efter gjord proposition af herr talman godt, att bifalla högloflige ridderskapets och adelens samt högwärdige prästeståndets under den 19 Februarii och 3 Martii nästledne, häröfwer afgifne yttrande: Att de emot den ordning, som urskillningsdeputationen uti dess gjöromål föreskrifwen är, icke kunna lemna bifall till hwad fiskerideputation begärt.

Föredrog herr commissarien och borgmästaren Renhorn den af honom upsatte § af ståndets allmänna beswär, angående 1:o, att inge utländskt födde män måge komma under borgerskapets omröstning till magistratsämbeten, eller bekläda någre andre stadens sysslor; och 2:do huruwida städernes älte och societeter ega frihet, att sammanträda, utom magistratens wettskap och tillstånd.

Ståndet fant godt, att antaga denne §.

Påmint herr grosshandlaren Clason, att § af ståndets allmänna beswär, angående ändring uti kongl. förordningen, af åhr 1748,⁴⁷⁹ om förlag, nu måtte justeras.

Men herr borgmästaren Johan Boberg påmint, att som herr assessoren Anthonsson och herr justitiarien Faxell begärdt, att härwid få inkomma med sine påminnelser, och desse bägge herrar nu woro frånwarande, så begärdte herr borgmästaren, att den nämnde § i anseende dertill måtte hwila, hwilcket af ståndet gillades.

Uplästes cammarherren friherre I. v. Knorrings memorial,⁴⁸⁰ hwaruti han söker bestrida och wedertlägga de grunder, å hwilcke herr commissar-

⁴⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 2.

⁴⁷⁹ Tryckt förordning 24 februari 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Om Förlag wid Bergs- och Bruks-Handtering.*

rien och borgmästaren Renhorn bygt dess memorial och påminnelser, wid secrete utskottets protocollsutdrag af den 7 Februarii sidstledne,⁴⁸¹ angående riksens herrar råd friherrar Palmstiernas och Scheffers afsättiande ifrån deras rådsämbeten, i anseende till det de, utan riksens ständers sammankallande, tillstyrkt närwarande krig. Hemställandes bemälte cammarherre i öfrigit, om icke den af den stora särskilta deputationen så länge sedan begärde underrättelsen, och de, rörande ofwannämnde ärende, i rådet hållne protocoller, må med all skyndsamhet ifrån secrete utskottet infordras, att man får se rätta sammanhanget, och icke så länge omföras af owissa omdömen, som qwälja i mörkret stadde medbröder.

Häremot upläste och inlemnade herr borgmästaren Renhorn ett af honom författadt swar,⁴⁸² hwarmedelst bemälte herr commissarie och borgmästare söker wederlägga bemälte cammarherres memorial på det sätt, att som herr borgmästaren Renhorns memorial wunnit den heder, att borgareståndet uti protocollsutdrag af den 12 Februarii nästledne,⁴⁸³ gifwit de öfrige respective stånden tillkjänna, sig hafwa ansedt innehållet där af wärdigt, att såsom dess egit beslut få utgå, så har herr borgmästaren nu mera icke kunnat det anse, såsom sitt utan såsom ståndets egit, hwilcket han trodde ståndets wärdighet kräfwa att soutinera.

Herr borgmästaren Sundblad: För min del, får jag lof att säga, att det af herr borgmästaren Renhorn författade och upläste memorial är så wäl sammansatt, att ingen kan därwid hafwa något att påminna. Och jag begär, att ett sådant af herr cammarherren von Knorring wågsamt tagit steg bör af ståndet beifras. Mine herrar! Det är icke någons enskildta, utan ett ständs heder och rättighet härigenom laederad.

Herr borgmästaren Finerus: Jag är så mycket mer af den tancka, att dessa af Knorring gjorde obehörige förtydningar och förklaringar böra straffas, som herr borgmästaren Renhorn redan i secrete utskottet anmält, det han wille wända sig med sine påminnelser, angående herrar riksens

⁴⁸⁰ Daterat 5 mars 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 78. Tryckt i *RAP* 20, bil. 57.

⁴⁸¹ Sekreta utskottets protokollsutdrag tryckt i *RAP* 20, bil. 42.

⁴⁸² Daterat 9 mars 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 79. Tryckt som bilaga i *Utdrag af borgare-ståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den 12 Februarii 1761* (Stockholm 1761), s. 13–24.

⁴⁸³ Se nyssnämnda tryck.

råd, till riksens ständers plena, hwilcke ock ståndet antagit, såsom sine egne, och hämställer till ståndets ompröfwande, om icke ståndet wille täncka på något kraftigt expedient emot denna och flere oordentligheter, som genom obehöriga memorialer och skrifter föröfwas.

Herr borgmästaren Kock yttrade sig det han finner detta mål wara så wigtigt, att man i hastighet icke kan fatta däröfwer något wist slut. Han begärde fördenskull, att detta ärende måtte hwila något, till dess man finge påtäncka mojjen, hwarigenom desse och dylika olagligheter kunna framdeles hämmas.

Herr rådman Hülphert med flere woro af samma tancka, att detta mål borde hwila.

Herr borgmästaren och talemannen: Huru skall man slippa någonsin dylike stridige tilltag? Det är, om jag mig uprigtigt yttra må, en scandale för ständer, att folck få så obetänckt inkomma för dem med sådane nyheter. Ibland andre, som wågat sig därtill, will jag nämna en wiss jägmästare, som skrifwit och talat om hushållningen wid flottan och gallereescadern. Hwad insigt och kundskap kan en sådan derom ega, och hwarifrån kan sådant annorledes komma, än att någon oskickelig skjeppsbyggmästare wid amiralitetet, som sine skyldigheter åsidosatt, betjent sig af tillfället, att genom andre på detta sätt antasta sine förmän, med mera? Jag är således, för min del af den tancka, att någon af ståndets herrar ledamöter wille utarbета något project, till förekommande af dylikt, samt att det af herr borgmästaren Renhorn upläste genswar emedlertid, efter någres åstundan, må hwila.

Herr rådman Hanqvist samtyckte till herr talmans yttrande, och påstod, att ståndets heder borde maintenéras, emot sådane insimulationer, och ståndet fant godt, att antaga den af herr borgmästaren och talemän gjorde föreställning.

Tolf deputerade ankommo från ridderskapet och adelen, och anmälde ordföranden, öfweradjutanten grefwe Lewenhaupt, att dess stånd hade förehaft och afgjort bondeståndets extractum protocollis af den 4 i denne månad,⁴⁸⁴ angående tre millioner riksdahlers upnegotierande utomlands, till hwilcket lån berörde stånd icke ännu welat samtycka, hemställandes

⁴⁸⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 19, bilaga.

grefwen och öfweradjutanten, om icke borgareståndet behagade ingå uti det yttrande, ridderskapet och adelen fattat öfwer berörde protocollutdrag.

Herr borgmästaren och talman tackade för den meddelte underrättelsen, och bad ordföranden jämte deputerade stiga up uti ståndet[s] cancellie, medan ståndet finge taga detta ärende uti öfwerwägande, och sedan de aft-rädt, lät herr talman, upläsa ridderskapets och adelens förromrörde utlå-tande, som war af följande innehåll: *Ridderskapet och adelen hafwa redan på de af secrete utskottet upgifne grunder, sig i detta mål utlåtit, hwarifrån ridderskapet och adelen nu icke kan gå, och wänta det bondeståndet icke längre detta angelägna mål uppehålla. Hwad i öfrigt de af bondeståndet begärde uplysningar angår, så will ridderskapet och adelen framdeles, och sedan angående penningelånet blifwit expedieradt, sig yttra, hwad underrättelse, enligt regeringslagarne, kunna upgifwas.*

Å löparen hade äfwen prästeståndet tecknat sitt bifall till ridderskapets och adelens yttrande, och herr borgmästaren och talemannen hemstälde fördenskull, om icke efwen borgareståndet behagade samtycka, till hwad ridderskapet och adelen samt prästeståndet beslutit öfwer detta bondestån-dets protocollutdrag, hwilcket med enhälligt Ja beswarades, och på löpa-ren antecknades.

Derefter feck ordföranden jämte deputerade nytt företräde, då herr tal-man gaf dem ståndets fattade slut tillkjänna, samt återlemnade expedition-en.

Ordföranden grefwe Levenhaupt begärde ytterligare, att borgareståndet äfwen will på lika sätt, som prästeståndet, därtill samtycka, att deputerade af detta stånd utnämndes, att wara dem fölgaktige till bondeståndet uti detta ärende, för att söka förmå berörde stånd, till skyndsamt afgjörande af detta nödwändiga ärende. Öfwerlämnandes sluteligen ridderskapets och adelens protocollutdrag af den 5 uti innewarande månad, angående det secrete utskottet skulle anmodas, att till den 12 i denne månad upgifwa en utförlig och omständelig berättelse, om de öfrige riksens herrar råd, som tillstyrkt närwarande krig.

Ståndet biföll, att sex deputerade skulle wara ridderskapets och adelens samt prästeståndets deputerade följactige neder till bondeståndet, och ut-nämndes därtill herr handelsmannen Tottie, såsom ordförande, jämte fem af ståndets respective ledamöter.

Hwilcke nu genast afträdde.

Uplästes öfwerstens och riddarens friherre Pechlins memorial,⁴⁸⁵ hwaruti han förmäler, huruledes allmänna ryckten och skri föras uti samhället, som dageligen tilltaga, att ämbetsmän uppehålla medborgare i deras rätt, att de göra dem orätt, att våld skjer på lag, att den wränges, och att ingen hjälp, mindre rättelse är att ärhålla wid de högre domställen, med fåå ord, att orättwisa tagit grufweligen öfwerhanden, och lagarne förlorat all kraft och all myndighet, att hålla dem i töm och aga.

Och som det är riksens ständers tillhöriga rättighet, som är ett fritt folcks sanfärdiga härlighet, att wid riksmöten undersöka, huru lag och rätt, blifwit och blifwer skipad, så hemställer öfwersten och riddaren, om icke riksens ständer behagade hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anhålla, det Kongl. Mai:st täcktes, ej allenast utan skonsmål på det strängaste anse alla ämbetsmäns fel och förbrytelser, som under Kongl. Mai:sts höga skjärskådande ligga och komma, utan ock på det alfwarligaste anbefalla alle öfwerätter, collegier och justitiaecancelleren, det de, så wäl sjelfwe, som ock de, under deras inseende hörande domstolar, ofördröjeligen, och efter lagens stränghet, afgjöra alla emot ämbetsmän, högre och lägre, anmälte beswär, och det i Sverige innom fyra, och uti Finland sex månaders tid, ifrån det Kongl. Mai:sts nådige befallning igenom circulaire derom afgår, samt att de genast i underdånighet insända förteckning på alla sådane anhängige mål, och wid tidens förlopp, berättelse, hwilcke och huru de blifwit afdömde, och än vidare återstå, jämte ordsaken till upskofwet, och besked framdeles, när de äfwen blifwit bragte till slut, hwarmed ingalunda på tiden må ankomma, wid wederbörandes hårda ansvar. Och när en sådan föreslagen författning tages, tror bemälte öfwerste och riddare, att bot blir skaffad på medborgares skjälige klagomål, såwäl som att arge och illsinnade skriare blifwa, efter sin ondsko och förtjenst, afstraffade.

Herr handelsmannen Tottie tillika med herrar deputerade återkommo, och gaf herr handelsmannen wid handen, att ståndens deputerade hos bondeståndet, anmält det dem anförtrodde ärende. Och hade berörde stånds taleman lofwat taga saken uti närmare öfwerwägande.

Herr borgmästaren Renhorn begiärdte, att det nyss upläste memorialet, angående allmänna ryckten, måtte hwila.

⁴⁸⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 80.

Herr borgmästaren Kock: Det förehafde memorialet eger mycket godt uti sig, och för min del, hemställer jag till ståndets ompröfwande, om icke det är nödwändigt, att widtaga de af öfwersten och riddaren Pechlin nämnde mått emot allmänna ogrundade ryckten, på det de rättwisa domare ej måge lida för de orättwise.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan ej eller annat finna, än att memorialet äger ganska godt föremål. Det innehåller twenne omständigheter, den ena om falska ryckten, och den andra om kraftige botemedel däremot. Det kan ju ingen ting wara wärdigare för ständer, än att see efter, huru lagen blifwit skipad emellan undersåtare, ty därigenom kommer hwar ock en till sin rätts åtniutande, rättwise domare skyddas, och orättwise straffas. Alt hwad jag will härwid erindra wore det, att det af öfwersten och riddaren Pechlin föreslagne straffet utur missgjärningsbalcken icke torde wara tillräkeligit för dem, som i allmänhet beljuga ämbetsmän, och tillwita dem wäld och wrångwisa.

Herr rådman Hanqvist: Det är farligit, för regeringssättet, att falska ryckten få fritt gå i swang. Jag får ock säga, att mången klagar öfwer orättwisa och har icke skjäl därtill, och mången åter däremot har billig ordsak att beswära sig. Är icke det då bäst, att wi äro betänckte på gällande botemedel häremot?

Herr borgmästaren Sundblad war af samma tancka och tillade allenast, att om icke något kraftigt expedient widtages emot sådant skadeligit framfarande, mister lagen sin kraft, och ämbetsmän deras myndighet och anseende.

Herr borgmästaren Finerus: Det blir aldrig någon bot härå, så länge ingen uprättelse för underdomaren skjer från öfre domstolarne, där dylika saker ligga alldeles nedermolade, till ämbetsmäns skada och förfång.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Nog har man bewis därpå, att de få rätt på underdomarne, men förblir frågan, huru öfwerdomstolarne fullgjöra sine skyldigheter. Jag hemställer således, om icke samma moijen därwid kunna brukas, som ståndet fattat, angående justitiaecancelleren Fredenstierna.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Det är grufweligit och oerhördt, huru det går till wid öfre domstolarne, att när en sak en gång kommer dit, får man aldrig swar eller slut däri. Jag wet, att sådant händt oss uti Carlscrona, med

en sak, och ehuru ofta wi skrifwit och begärdt slut, få wi ändå intet. Hwad skall det blifwa af alt sådant?

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Emedan ståndet will raisonera öfwer förewarande sak, så får jag lof, att för min del säga, det herr borgmästaren Cervins yttrande är mycket rätt och billigt, ty ingen klagar öfwer hofrätter och collegier. Det allmänna lider, om ej de stora ämbetsmän straffas, såväl som de små, när de felat. Och jag tillstyrker, att detta wig-tiga ärende, antingen må remitteras till justitiaedeputationen, som här öfwer kunde inkomma med project till en wiss stadga och lag deremot, eller ock, till wisse ståndets deputerade.

Herr borgmästaren Unger: Det upläste memorialet är i mitt sinne wälgrundadt, hwarföre jag ock det för min del bifaller, men en omständighet will jag allenast tillägga, att herrar landshöfdingarnes gjöromål böra ock komma under skiärskådande, ty man får just ej eller altid rätt hos dem, eller slut på anhängige mål.

Herr borgmästaren Schauv: Det nämndes wäl af herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, att memorialet skulle remitteras till justitiaedeputationen, men, mina herrar, det torde gå för långt ut på tiden. Det är nog af, om det wärkställes, som uti memorialet omnämnes, nemligen, att de hos justitiacancelleren, hofrätter och collegier liggande oafgjorde mål nu genast afgjöras.

Herr borgmästaren Fries: Det har wäl begärts, att detta memorial skulle hwila, men det skulle i mitt sinne se illa ut, om ståndet, som eger så många domare och ämbetsmän ibland sig, skulle låta detta angelägna mål ligga oafgjordt. Jag påstår således, att det nu må till afslutande företagas.

Herr talman förklarade jämwäl, huruledes han funne öfwerstens och riddarens friherre Pechlins upläste memorial ega mycket godt uti sig, och hemstälde således, om icke ståndet behagade bifalla *quaestio an*, samt att när löparen kommer, ståndet då kunde tillägga, hwad som kunde vidare wara därwid att påminna.

Ståndet lemnade till denna föreställning sitt bifall, och skilldes åt.

Åhr 1761 den 12 Martii

S.d. Föredrogs löparen till secrete utskottets extractum protocollii af den 14 Februarii nästledne,⁴⁸⁶ angående medels utfinnande till att förse rikets cassa med tillräckelige och emot dess behof, swarande penningesummor. Men som dertill will wara pant, och säkerhet, hwartill wisse cronans inkomster lära kunna utses, så har secrete utskottet detta mål hos riksens ständers plena anmäla, och riksens ständers godtfinnande därutinnan afbida skolat.

Öfwer detta ärende hade ridderskapet och adelen, den 23, och prästeståndet, den 26 i nästledne månad, sig yttrat: att denna sak hwilar, till dess secrete utskottet upgifwit rikets behof, samt project till lånets och hypotheqvens utfinnande. Men borgareståndet förblef, efter ny proposition af herr talman, wid dess redan, den 19 uti berörde månad, gifne bifall till ofwannämnde secrete utskottets extractum protocollii, som påskrefs och löparen expedierades.

Uplästes utdrag af rådsprotocollet, under den 5 Februarii sidstweckne,⁴⁸⁷ angående den hos Kongl. Mai:st af generaltullarrendesocieteten gjorde underdåniga ansökning, om nådigt tillstånd, att hos riksens ständer få hemställa, om icke afskrifning på arrendesumman måtte fullmägtige bestås, för den bergmästaren Johan Urlander, genom kongl. commercocollegii skrifwelse, den 12 September förledit åhr, tillerkjände tullfriheten på utifrån införsorefwen ståltråd, för dess här i staden ägande kardefabriqve.

Uppå gjord föreställning af herr borgmästaren och talemannen, fant ståndet godt, att på lika sätt, som ridderskapet och adelen den 26 Februarii, samt prästeståndet den 3 Martii nästledne, remittera detta ärende till tulldeputationen. Hwilcket å löparen anteknades.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocollii af den 5 uti denne månad,⁴⁸⁸ angående det secrete utskottet må anmodas, att till i dag, den 12:te af innewarande månad, enligt dess instruction, till riksens ständer upgifwa en utförlig och omständelig berättelse, om de öfrige riksens herrar råd, som tillstyrkt närwarande krig, emedan ridderskapet och adelen

⁴⁸⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 14.

⁴⁸⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 17.

⁴⁸⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets o. adelns prot.utdrag, nr 11.

funnit denna saks angelägenhet fordra secrete utskottets skyndesamma wärkställighet.

Häröfwer fattade ståndet, uppå gjord proposition af herr talman, det beslut, att berörde extractum protocolli skulle remitteras till secrete utskottet, att med sitt utlåtande, så fort sig gjöra låter, till riksens ständers plena inkomma.

Föredrogs löparen till bondeståndets extractum protocolli af d. 26 Februarii nästwekne,⁴⁸⁹ angående den tillgång och billiga pris på salt, som allmogen skall sakna uti nästan alla rikets landsorter, hwarföre bondeståndet, för sin del, pröfwat bäst och tjenligast wara, det måge secrete handels- och manufacturdeputationen, samt kammar-, oeconomie- och commerce-deputationen skyndesammast undersöka orsakerne till denne saltets brist och dyrhet, och med deras yttrande deröfwer till riksens ständer inkomma.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitteradt till secreta handels- och manufacturdeputationen, som äfwen hade att efterse, huru saltcontoiret fullgjordt dess skyldighet, hwilcket ock ståndet biföll, som påskrefs.

Uplästes Fr. Otto Billbergs memorial och hemställande,⁴⁹⁰ om icke en särskild ständers deputation borde förordnas, som åtogo sig, att utröna, om den wid sidstledne riksdag faststälde plan, till en ny dockas anläggande uti Carlsrona, blifwit efterlefwad, om det beqwämligaste ställe därtill blifwit utsatt, om detta warit en eller flere updragit, samt om de skikeligaste personer blifwit därwid brukade.

Ståndet biföll, att detta memorial remitterades till secrete utskottet, hwilcket ock ridderskapet och adelen samt prästeståndet gjordt.

Företog sig ståndet till afgjörande löparen till bondeståndets extractum protocolli af den 26 Januarii nästwekne,⁴⁹¹ ang. det Kongl. Mai:st, icke allenast genom nådig skrifwelse under den 26 Februarii nästledit åhr, behagat förordna, att alla, wid de i fält warande cavallerieregementer afgående ryttarehästar, böra uti Pommern recruterar, utan ock ytterligare anbefalt, att rusthållarne skola hålla penningar i beredskap, till ärsättning af krigscommissariatets, wid sådane ryttarehästars upkjöpande, gjorde förskotter.

⁴⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 14.

⁴⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 81.

⁴⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 15. Tryckt i *BdP* 8, bil. 13.

Och som rusthållarne, genom sådan författning, skola wara uti kjändbart lidande, så hemställer bondeståndet, om icke betalningen för de uti Pommeren anskaffade ryttarehästar må fastställas till en summa af 140 dahler silf:mynt för hwarje häst. Och hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitterat detta mål till landt- och sjömilitiaoeconomiedeputationen, med hwilcket yttrande äfwen borgareståndet instämde, som påskrefs.

Uplästes öfwerstelieutenantens och riddarens C. G. Boijes memorial,⁴⁹² angående utrotande af ett rasande willdjur, hwarmed bemälte öfwerstelieutenanten och riddaren menar sjelfswäldet, som nu skall regera bland swenske undersåtare. Och ehuruwäl ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitterat detta memorial till den stora särskildte deputationen, fant dock ståndet för sin del godt, att låta det ännu hwila.

Uplästes prästeståndets extractum protocollis af den 12 Februarii nästwekne,⁴⁹³ ang. huruledes 78 § af allmogens wid sidstledne riksdag anförde allmänna beswär, som handlar om prästerskapets rättigheter på Gothland, och de matskott hwarje hemman skall utgjöra, icke skall, enligt riksens ständers deröfwer fattade beslut, wara rätteligen expedierat, så har prästeståndet rättelse därutinnan begära skolat.

Och som borgareståndet hade sig kunnigt, det riksens ständer, wid sidsthallne riksdag, denne § på det sätt afgjordt, som prästeståndet uti berörde protocollsutdrag anført, så pröfwades skjäligt, att bifalla och remittera denne sak till expeditionsdeputationen till wärkställighet.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁴⁹⁴ under den 20 Februarii nästledne, hwarutinnan tillstyrkes, det må professoren och directuren öfwer plantagerne uti Skåne, Eric Gustaf Liedbeck, i anseende till anförde skiäl, niuta en personelle tillökning uti dess lön och resepenningar, åhrligen af manufacturfonden sexhundrade dahler silf:mt till nästa riksdag, hwilcket betänckande, uppå gjord proposition af herr talman, gillades, med den tillägning, att bemelte professor må åtniuta denna tillökning uti lönen, till nästa riksdags slut.

⁴⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 82.

⁴⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 4. Trycks som bilaga i *PrP* 15:2.

⁴⁹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 2.

Likaledes uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande af den 20 uti nästwekne månad,⁴⁹⁵ angående privilegium exclusivum på 6 åhr, för Johan Wollrat Isoz att få idka castorläders beredning.

Herr kjörsnären Qviding hölt för sin del, det wara så mycket billigare att bifalla denna Isoz ansökning, som han förbundit sig, att inöfwa swenske lärningar uti denne handtering.

Och ståndet fant godt, att till detta betänckande sitt samtycke gifwa.

Föredrogs löparen till bondeståndets extractum protocoll⁴⁹⁶ angående förnyad ansökning, om slut uti qvaestion om österbotniska seglationsfriheten.

Detta ärende hade wäl ridderskapet och adelen samt prästeståndet förehaft och remitteradt till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, men borgareståndet pröfwade godt, att låta det hwila, till dess ståndet kunde ur dess cancellie inhämta, hwad som förrut i denne sak förelupit, och hwarom protocollisten anbefaldtes giöra sig underrättad.

Herr Qviding begjardte äfwen, att få se desse handlingar, hwilcket honom bewiljades.

Fiorton deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmältes, emottogs och infördes, anmälandes ordföranden, hofmarskalken och riddaren grefwe Bielke, dess stånds wänliga hälsning, jämte berättelse, att ridderskapet och adelen, för dess del, utsatt lögerdagen eller den 14 uti innewarande månad, för herrar rådselectorerne, att sammanträda och uprätta förslag till de ledige rådsämbeten, hwartill han bad ståndet äfwen sig foga wille. I öfrigit anhölt grefwen, det ståndet behagade låta hos sig till afgjörande förekomma, ridderskapets och adelens sidstledne⁴⁹⁷ plenidag aflämnade protocolsutdrag, angående det secrete utskottet, skulle till i dag upgifwa utförlig berättelse, om de öfrige herrar riksens råd, som tillstyrkt närwarande krig.

Herr talman tackade för den meddelte underrättelsen, angående rådselectorerne sammanträde, och wille det ärende ståndet föredraga. Men hwad det andra ärendet angingo, att det wore i dag hos ståndet på det sätt afgjort, det secrete utskottet, så fort sig gjöra låter, inkommer med den

⁴⁹⁵ Ibid., nr 3.

⁴⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 16. Tryckt i *BdP* 8, bil. 12.

⁴⁹⁷ *sidledne* i prot.

äskade underrättelsen. I öfrigit bad herr borgmästaren och talman, grefwen hofmarskalken och riddaren anmäla hos ridderskapet och adelen detta stånds hörsamma hälsning.

Deputerade afträdde.

Herr talman frågade, huru ståndets tancka wore, angående rådselectorernes sammanträde, nästkommande lögerdag, om ståndet därtill wille samtycka, eller ej.

Herr borgmästaren Sundblad jämte flere påstodo, att det intet hade någon brådska med rådswahlet, utan att det ännu kunde hafwas anstånd med desse ledige ämbetens besättiande, tills instundande helg wore förbi.

Men herr talman yttrade sig, att om prästeståndet gillar ridderskapets och adelens andragande, så kunde ju detta ståndet icke undgå, att äfwen låta dess electorer sammanträda med de öfrige ståndens.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn upläste åter dess memorial,⁴⁹⁸ som han författat till swar å cammarherren von Knorrings, den 9:de uti innewarande månad, hos ståndet förehafde memorial.⁴⁹⁹ Och ståndet biföll, det herr borgmästaren Renhorns memorial må, jämte ett ståndets extractum protocollii häröfwer, till de öfrige stånden aflemnas.

Hwarefter herr talman utlät sig: Hwem kan annat finna, än icke ståndets heder är kränckt, genom Knorrings obetäncksamma skriftsätt? Jag är fördenskull af den tancka, att den rättelse ståndet härå bör hafwa, icke bör bestå uti papper och skriftwäxlingar, utan man bör wara därpå betänkt, huru man skall komma åt sjelfwe personen, som dristat sig taga detta steg.

Herr borgmästaren Kock: Som jag intet förmodat, att detta ärende skulle i dag förekomma, har jag intet warit betänkt på det extractum protocollii, som jag ärnat öfwer detta ärende författa. Jag ber således, att rådrum därtill till nästa plenidag mig unnas måtte.

Detta bifölls.

Uplästes Carl Lehusens⁵⁰⁰ memorial,⁵⁰¹ angående det riksens ständer wille befalla en noga undersökning öfwer de rätta orsakerne, till det farliga

⁴⁹⁸ Se ovan not 482.

⁴⁹⁹ Se ovan not 480.

⁵⁰⁰ Läs: *Leuhusens*.

⁵⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 83.

tillstånd, hwari riket sig nu befinner, i anseende till den höga wexelcoursen och det penningelån riksens ständer nödgats gjöra utrikes.

Herr talman: Wi blifwa aldrig af med de många onödige memorialer, och den till angelägnare gjöromål nödige tiden går oss utur händren. Lät oss fördenskull wara betänckte på utwägar, att hämma sådant.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är wäl intet deremot, att memorialer inkomma, men att de likwäl straxt må remitteras till sine behörige ställen, och torde någon af ståndets⁵⁰² herrar ledamöter wara så god, och häröfwer upsättja extractum protocolli till de öfrige stånden.

Öfwer detta wardt ej widare talat, utan herr grosshandlaren Clason begärte, att det nyss upläste memorialet måtte hwila, emedan han wille till ståndet inkomma med sine påminnelser deremot.

Justerades ståndets extractum protocolli,⁵⁰³ rörande capita familiarum riksdagsmannarätt, hwaröfwer secreta deputation med dess betänkande, den 23 sidstledne Januarii, till riksens ständer inkommit, och hwilcket mål, den 29 i samma månad och den 19 Februarii, hos ståndet förewarit.

Herr borgmästaren Sundblad anmärkte, att de orden *den heder, som ridderskapet och adelen niuter framför ofrälse män*, böra gå ut, emedan det ståndet icke borde äga företräde, utan wore efter regeringslagarne lika med de öfrige respective stånden.

Denna anmärkning want bifall, och gick således den meningen ut.

Herr borgmästaren Frantz Cervin: Jag wet intet wist, men jag will likwäl tro, att den sidsta meningen af detta extractum protocolli, angående konungens votums upgifwande till plena, torde strida något emot, hwad som lärer stadgas i slutet af riksens ständers, wid sidstledne riksdag, afgifne förklaring öfwer grundlagarnes wärkställighet.

Herr rådman Hanqvist inwände däremot: Ingen ändring är däri gjord af riksens ständer. Wi wete ock wäl, att konungen är högst, men att icke desto mindre rådet styrer, och att den förre är för dess yttrande icke under granskning, men wäl de sednare. Således är den af herr commissarien och borgmästaren Renhorn tillagde slutmening uti extracto protocolli ganska riktig, att konungen icke får upgifwa någre sine särskildte nådige tanckar, emedan det eljest skulle gifwa anledning till oredor emot regeringssättet.

⁵⁰² *ståndet* i prot.

⁵⁰³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 62. Se nedan.

Herr assessoren Anthonsson: Om jag får litet täncka i denne sak, så finner jag just icke någre swåra påfölgder deraf, om Hans Majj:t wille gå med sine särskildte tanckar till ständerne, uti mål, som riksens råd warit honom emot. Saken är laggran. Jag ber således, att det under justering förewarande ärende må hwila, till dess jag får närmare betäncka mig därpå.

Herr rådman Hulphert med flere förklarade sig äfwen wara af enahanda tancka med herr assessoren Anthonsson, och begärdte, att expeditionen skulle hwila. Men något derefter begåwo de sig alla, som begärt målet ligga, ifrån deras påstående, då herr borgmästaren och talman hemstälde, om icke det upläste extractum protocolli, tillika med tillagde slutmeningen finge bifall, hwilcket med enhälligt Ja beswarades. I anledning hwaraf, oftaberörde protocollsutdrag kommer att utfärdas, och war af följande innehåll:⁵⁰⁴

S.d. Förehades å nyo secreta deputationens betänckande, angående capitum familiarum riksdagsmannarätt samt de bilagor, som detta betänckande åtfölja, och tog borgareståndet detta granlaga ärende, under ett så mycket mera ömsint öfwerwägande, som allmän wälfärd eller skada i krigstider wärkeligen till en stor del bero därpå, att rätta begreppet om rikets rätt, samt höglofl. ridderskapets och adelens privilegier i detta mål, tydeligen utstakas och för framtiden bibehålles. Och emedan ståndet uti detta betänckande saknade åtskillige considerationer, samt uplysningar, som likwäl till saken oförnekneligen höra, ty fant ståndet nödigt, att på följande sätt sig häröfwer utlåta.

Hos ståndet har aldrig något twifwelsmål kunnat upkomma, det ju capita familiarum, enär de betracktas blott såsom sådane, äga den rättighet att biwista riksdagar. Men när de friwilleligen gådt in, och stå uti den obrottsliga förbindelsen, som med rikets ämbeten och tjenster, emot åtniuten lön, oförnekneligen förknippad är, då hafwa de ock tillika renonçerat på berörde rättighet, och underkastat sig den skyldighet, att förrätta de gjöromål, som deras ämbeten och tienster, i synnerhet uti ett brinnande krig, till rikets försvar ärfordra. I annor händelse skulle de äga en förmån, som woro snörrätt stridande emot den af alle uplyste folkslag ärkjände, och på all både naturlig och skiftad werdslig lag grundade sanning, att det allmänna bästa bör äga företräde, framför alle andre rättigheter.

⁵⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 62.

Denne grundsanning blifwer så aldeles tydelig, som ostridig, enär följande omständigheter och skjäl härtill läggas.

Skulle upror upkomma i landet, eller en utrikes fiende anföle gräntsorne, då bör riket försvaras, och riksens ständer böra, så snart gjörligt är, sammankallas. Om de uti krigstienst stående capita familiarum i sådan händelse ägde den rättighet, att efter wälbehag öfwer gifwa fästningar och regementer, samt resa till riksdagen, ho skulle då försvara friheten och riket, i synnerhet då när hela krigsmagten låge i fält, och således inge officerare funnos, som i de bortresandes ställen kunde utcommenderas? Och huru skulle soldaterne strida, när anförrarne gingo bort från dem? På oförskräkt mannamod och ståndaktighet grundar sig den heder, som höglöflige ridderskapet och adelen niuter, och som den tiden nu mera är förbi, att någon tvingas, att, såsom officerare, träda i krigstienst, och det således står i hwars och ens fria wilja, att gå in däruti, eller icke, så följer ock häraf, att den, som sådant gjordt, tillika underkastat sig de om tjenstgörandet utfärdade, och i kraft warande lagar.

Den stora och priswärda konungen Gustaf Adolph utfärdade de förste privilegier för höglöflige ridderskapet och adelen. Rätta ordaförståndet af desse privilegier, i denne casu, finnes uti 1621 åhrs krigsarticlar⁵⁰⁵ och 150 § hwaräst orden lyda: Alle de, som för krigsmän brukas, skola wara bundna desse articlar efterkomma, och förbrytare utan anseende wara det utsatte straffet underkastad, adel eller oadel, och skall ingen häremot, anten som privilegia, praeminentz, eller någon rättighet, hafwa att prätendera, så länge han wår lön och såld, för en krigsman drager.

Denna lag finnas förnyad uti 1683 åhrs krigsarticlars⁵⁰⁶ 145 § äro utkomne, hwarföre de sedan och ännu, såsom lag, ärkiännas, och efterlefwas, samt uti höglöflige ridderskapets och adelens privilegiers 6 § finnas återopade, och fördenskull icke äro uphäfne. Deras kraft

⁵⁰⁵ Förordning 15 juli 1621 tryckt (i flera upplagor) som: *Krijgz articlar, som fordom then stormechtigste furste och herre, herr Gustaff Adolph, then andre och store, Sweriges, Göthes och Wendes konung, storfurste til Finland, hertig vthi Estland och Carelen, herre vtöfwer Ingermanland, &c. loffwerdigst i åminnelse hafwer låtit göra och författa.*

⁵⁰⁶ Tryckt förordning 2 mars 1683: *Kongl. Majt:s Krijgz-Artiklar som förnyade och stadgade äre.*

ock wärkan finnas ock åhr 1741 stadfäst,⁵⁰⁷ då riksens ständer enhälligt beslöto, att alle de, som icke i anseende till sine under främmande magter ägande gods, måste taga afskjed, eller gittade bewisa, att de för ålder, kropsbräckligheter eller siukdom woro därtill nödgade, skulle hwarken framdeles niuta pensioner, eller lemnas frihet, att sig i rikets tjenst begifwa, till deras förfördelande, som wågat lif och blod.

Emot hwad nyss anført är, torde wäl wilja inwändas, att denne lag icke skall wara expedierad. Men ståndet kan ej annat finna, än att han ju därföre äger lika kraft, emedan den samma hwarken då eller sedan blifwit af riksens ständer återkallad, utan allenast, utom ständers wettskap, af obehörige personer nedlagd.

Man torde wilja sluta af riksdagsordningens 6 § och 7 §:s innehåll: *uppå riksdagarne skola infinna sig, utaf ridderskapet och adelen, en af hwar ätt, som familiens säte och stämman hafwa skall*, att detta wore en owilkorlig rättighet, eller ock en skyldighet, som icke något undantag kan tola. Men motsatsen wisar sig nogsamt af den i berörde 7 § nästpåföljande meningen: *kan ej någon af familien sig infinna, hafwe frihet, att wälja af annan famillie fullmäktig, som sielf ej stämman för sin famillia förer*. Af desse orden är klart, att sådane förfall kunna gifwas, som icke allenast hindra capita familiarum, att komma till riksdagarne, utan och sträcka sig till hela familier, och emedan ibland de uti Sweriges lag utsatte förfall, detta är jämwäl ett att wara stadd i fält emot fienden, så bör ej annat af desse anförde §§ slutas, än att då laga förfall får gälla för enskilte personer till bortoblifwande från riksdagen, bör det så mycket mera wara gällande, då rikets tjenst och rätt sådant ärfordrar. I annor händelse wore rikets rätt mindre, än enskilte personers, hwilket ingen lærer begära, eller någon kunna medgifwa.

En regering utan ordning, och lydnad, hälst uti krigsärender, kan aldrig bestå. Den må wara af hwad art och natur den ock will, ty där man tror sig wara berättigad, att sielf döma, om man skall lyda, eller ej, då måste lydnaden blifwa ganska sällsynt, och följakteligen alt-sammans stadna i yttersta oreda.

Till förekommande af de mångfaldiga onde påföljder, som här af måste yppa sig, finner borgareståndet oundgängeligen nödigt wara,

⁵⁰⁷ Se tryckt kungligt brev 26 september 1741: *Kongl. Maj:ts nådige Bref Til Samtelige Chefs för Regementerne angående Officerare, som under Krigstiden utan Laggiltiga orsaker antingen tagit eller hädan efter taga afsked.*

att sådan wiss lag i detta förevarande ärende må bibehållas och för framtiden stadfästas, som icke någre inwändningar, eller ompröfwanden är underkastad, utan directe leder till owilckorligit utlåtande.

Och på denne grund pröfwar borgareståndet rättwist, det måge capita familiarum, så de, hwilcke innehafwa militaire ämbeten och tjenster, som de, hwilcke utom tjenst äro stadde, niuta den rättighet, att i fredstider biwista riksdagar, äfwen som de äga fullkomlig frihet, att träda uti rikets tjenst, eller ej. Men att sedan de däruti ingått, och upror eller annat krig kunna förefalla, måge de ofwan åberopade §§ uti krigsarticlarne gälla, såsom en oomstötelig lag till rikets säkerhet, samt att riksens ständers beslut åhr 1741 må blifwa gällande, emot dem, som wid nyssberörde tillfällen, utan skjälilig orsak taga afskjed. Och som det är nogsamst synligit, att riksdagsordningen är författad relative till rikets inwärtens styrelse, men intet relative till krig, så lærer så mycket mindre kunna sägas, att dess rätta grundmening igenom denna nödiga förklaring rubbas, som krigsarticlarnes gällande kraft, igenom 6:te § uti höglofl. ridderskapets och adelens privilegier blifwit ärkjänd, och rikets ostridiga förmånsrätt i annor händelse skulle ställas i twifwelsmål.

Borgareståndet finner jämwäl för dess del, det tarfwa någon jämnkning och närmare tillsyn, att herrar öfwerstar och officerare kallas ifrån en i fält stående armée, såsom fullmäktige till riksdagen. Det är bekandt, att regementschefen warit hema i landet, men att ändå en regementsofficerare kommit hem, att en eller flere officerare warit hemma, men icke desto mindre en fullmäktig blifwit wald wid arméen, och en ofrälse man därtill utsedd. Borgareståndet håller före wara nog, om uti krigstider en capitaine, hälst en sådan, som är caput familiarum blifwer wald och hemsänd, såsom riksdagsfullmäktig.

För öfrit pröfwar ståndet, med samtelige respective ståndens lika magtäganderätt, aldeles öfwerensstämmande och således nödwändigt, att, till oredors afböjande för framtiden, såsom en grundlag, till obrottslig efterlefnad fastställas må, det herrar riksens råd icke äga frihet, att, på ett enda stånds ansökning, styrka Hans Kongl. Mai:st till ändring uti sådane tagne beslut, som till samtelige ståndens pröfwande och utlåtande höra.

Men härjämte bifaller ståndet, att de officerare som före deras utresa ifrån arméen till riksdagens biwistande fått afskjed, men sedermera blifwit uti deras tjenster, jämte de dem åtföljande löner återstaldte, måge därwid bibehållas, och således justitiaecancellerens åt-

gjärd härwid uphöra, dock med förbehåll, att de ofwanföre häremot för framtiden föreslagne lagar widtagas, till bewarande af rikets rätt, fri och säkerhet.

För öfrigit har borgareståndet icke kunnat undgå anmärka, huru owanligit det förefaller, att se Hans Kongl. Mai:sts höga yttrande bifogat wid deputationens betänckande. Riksens råd böra wara ständerne ansvarige. Hans Kongl. Mai:st kan aldrig fara willse, då rådets tillstyrkande följes. Fördenskull och som riksens högloflige ständer icke böra eller kunna göra någre anmärkningar öfwer Kongl. Mai:sts yttrande, ty böra alldrig Kongl. Mai:sts nådiga tanckar hädanefter wid dylika fall upgifwas, emedan därigenom anledning gifwas till oredor mot lag och det fastställda regeringssättet.

Hwilcket alt med de öfrige respective ständer, hörsamt, dienst- och wenligen communiceras.

Uplästes amiralitetscammarrådets Jöran Fredrich Bergenhielms memorial,⁵⁰⁸ angående den nytta riket deraf kan äga, att gallereescadren står under en generals och icke amirals commando.

Hwilcket ståndet fant godt, att till riksens ständers secreta utskott remittera.

Uplästes de från urskillningsdeputationen insände förteckningar på mål,⁵⁰⁹ hwilcke deputationen, den 17 Februarii nästledne, antagit och afslagit, d:o af den 24 Februarii och den 27 i samma månad, samt den 10 i denne månad, ut in actis.

Prästeståndets extractum protocollis af den 26 Februarii nästledne,⁵¹⁰ uplästes, af innehåll: Det secreta utskottet måtte anmodas att af kongl. statscontoiret infordra en pertinent förteckning på de personer, hwilcke nu förtiden stå upförde på beneficie-, pensions- och gratialsstaten, jämte summan till hwilcken hwar ock en är upförd, såsom ock i fall hos secreta utskottet flere mål skulle förekomma, angående dylike förmånens tilldelande åt en eller annan, det sådane på en gång måtte riksens ständers plena föredragas, att däröfwer generaliter kan blifwa resolveradt.

Hwartill ståndet lemnade sitt bifall, och skilldes åt.

⁵⁰⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 84.

⁵⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 25–32.

⁵¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 5.

Åhr 1761 den 13 Martii

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog en § af ståndets allmänna besvär, angående ostindiske släta sidentygens införande i riket.

Ståndet fant så mycket mer skjäl att låta denna beswärspunct gå ut, som ståndet warit det första, att tillstyrka manufactureernes inrättande här i riket, och dem sedermera så ömt och kraftigt understödt, och att secreta handels- och manufacturdeputationen jämwäl torde wid denne riksdag inkomma med något yttrande uti detta ämne, då det wore tillfälle, att saken närmare öfwerwäga.

Likaledes företogs § om rådmännernes i Carlsrona stad sökte rang.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Jag försäkrar, att jag ej anmält detta ärende, om jag icke egt goda skjäl därtill. Högtärade ståndet behagade erindra sig, att amiralitetsstaten derstädes utgjör $\frac{2}{3}$ delar emot borgerskapet, och när rådmännen äro uti i sine ämbetssysslor stadde, händer, och ofta skiedt, att de af officerare blifwit öfwerfallne både med stryk och skjälord. Jag kan derföre intet finna något bättre botemedel emot sådant förfarande, än om rådmännen få rang, ty då ega de sjelfwe respect och deras gjöromål wärkställighet.

Herr assessoren Anthonsson: Jag bekänner, att detta förefaller mig underligt, hwarföre jag ock, ehuru dylickt mig blifwit committeradt ifrån min stad, eger försyn att anmäla det hos högtärade ståndet.

Herr borgmästaren Renhorn: I sig sjelft är den sökte rangen ett hasslerie, men i anseende till amiralitetet, som ligger i Carlsrona, finner jag den wara billig. Dock böra wi agta oss, att desse och flere sysslor uti städerna ej få rang med sig, ty de torde då kanskie stika adelsmännen i ögonen.

Herr borgmästaren Sundblad: Det kan wäl ingen neka, att ju all rang är skadelig i allmänhet, men i anseende till anförde considerationer, tillstyrker jag gärna, för min del, att rådmännen i Carlsrona få rang, eller ock, att de få innebegripas under duellsplacatet utan rang. Ändamålet kan likafullt därigenom winnas.

Herr rådman Hanqvist: För min del tillstyrker jag gärna den sökte rangen för rådmännen uti Carlsrona, men med förbehåll, att detta icke skier generelt för öfrige städers rådmän.

Herr borgmästaren Schultén begärdte rang för rådmännen i Christianstad, emedan derstädes är stark garnizon.

Herr directuren Schenbom berättade, det han äfwen anmält samma ärende för Norkiöpings stad, wid sidsthållne riksdag, som lærer inkommit i ståndet.

Herr rådmannen Hanell och herr justitiaeborgmästaren Herkepaecus förbehöllo deras städer också samma förmån.

Herr borgmästaren Sacklén: Om andre städers rådmän skola få rang, tycker jag det wara billigt, att Lovisae och Helsingfors städer icke böra därifrån undantagas, emedan de ock hafwa store garnizoner.

Herr talman: Nog är det talat om denne sak. Jag hemställer, om icke den må hwila till riksdagens slut.

Men herr borgmästaren Renhorn, samt herr handelsmannen Bagge ytttrade sig, det målet nu kunde på det sätt afgjöras, att rådmännen uti Carlsrona få niuta samma protection, som tullbetjente.

Sluteligen kom ståndet öfwerens, att denna § må hwila.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, under den 12 i denne månad,⁵¹¹ hwaruti berörde stånd gifwer tillkiänna, det de, i anseende till rikets oundgängeliga behof, welat i så måtte bifalla secrete utskottets extractum protocolli af den 2 uti innewarande månad, angående tre millioner riksdahlers upnegotierande utomlands, det allenast en million riksdahler banco nu må utom riket uplånas.

Och som detta mål redan af de trenne öfrige respective stånden wore afgjort, så lades detta ad acta.

Uplästes landt- och sjömilitiaoeconomideputationens betänckande af den 20 uti nästledne månad,⁵¹² öfwer tredje puncten uti 2:dra hufwudomständigheten af Kongl. Mai:sts och riksens amiralitetscollegii, till denne riksdag afgifne underdånige relation, rörande inventariers inlemnande till behörig domstol ifrån adelige sterbhus wid amiralitetet.

Herr talman: För min del, finner jag detta betänckande både förnuftigt och billigt, och frågar således om det får bifall?

Detta beswarades med Ja.

⁵¹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 19, bilaga. Tryckt i *BdP* 8, bil. 18.

⁵¹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, lant- och sjömilitieekonomideputationens expeditioner, nr 1.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,⁵¹³ under den 17 Februarii sidstledne, hwaruti tillkännagifwas, att berörde deputations commerceutskotts handlingar och protocoller wid sidsthällne riksdag skola wara förkomne. Deputationen hade gjordt sin flit, att eftersöka desse handlingar, samt personen, som dem under sitt förwar haft, men ännu icke någon underrättelse om den ärhållit.

Någre af ståndets herrar ledamöter berättade, att den uti utdraget nämde personen, hwilcken skall heta Liljenberg, nu wore i desse dagar till staden ifrån Pommern hitkommen, hwilcket ock deputationen hade nu mera sig kunnigt.

I anledning af detta tillkiännagifwande, fant ståndet godt, att anmoda ledamöterna uti berörde deputation, det de skulle underrätta deputationen, att wäl detta ärende förewarit hos ståndet. Men emedan underrättelse sedermera wore inlupen, att bemälte protocollist, wore nu uti staden, så hade ståndet låtit det upläste protocollutdraget emedlertid hwila.

Åfwenledes uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande af den 17 uti nästwekne månad,⁵¹⁴ rörande hööförsälgningen uti Stockholm efter wigt, och ej efter lass eller parmning, samt att de öfrige städer uti riket ega frihet att widtaga samma methode, om dem så godt skulle synas.

Herr handelsmannen Bagge: Jag har wäl intet tänckt på denna saken, och icke heller har jag honom mig ombetrodd af min stad, men likafult kan jag för min del säga, att det wore wäl, om detta förslaget för sig gick, och förbehåller jag mig att i fall detta afgjöres, Giötheborgs stad måtte härunder begripas på samma sätt, som Stockholm.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag kan icke bifalla detta ärende, ty hwar och en kan ju finna, att det går långsammare, till med buntandet och wägningen än med parming, och dess utom är den consideration, att detta tar bort både tiden för landtmannen, och är honom mera beswärligt.

Herr borgmästaren Sundblad: När lag stadgas skall man se efter det hufwudsakeligaste derwid, huru det wärckställes. Ty ehuru det nu skulle påbiudas, att höö skall wägas och icke parmas, går bonden ändå intet ifrån

⁵¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 3.

⁵¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 4.

sin gamla wahna, hwartill kommer, att bedrägerie kunde föröfwas genom stenars läggande uti buntarne, för att göra dem så mycket tyngre.

Herr grosshandlaren Clason: Jag styrcker gerna till denna föreslagne inrättning, ty ingen större rättwisa emellan köpare och säljare kan wara, än wägning, men det är swårast, hwarest man här i staden skall få rum för wägen, emedan jag dertill wet ingen tillgång.

Herr rådman Hanquist: Det sades, att om hööwägning blir antagen, kunde bedrägerie, genom stenars läggande uti hööbuntarne, föröfwas. Men jag är af den tancka, att den som intet will derwid se upp med ögonen, får betalat med pungen. Saken är billig och bör bifallas.

Herr politieborgmästaren Pihlgard: Jag känner denne saken noga, i anseende till de många transporter, som gådt från Carlscrona, under warande krig, och jag har funnit många dagswärccken gå förlorade, för allmogen, som warit med höets buntning sysslosatte, att det derwid föröfwats bedrägerie, samt att fierdedelen af wahran, genom regn och slask, wid dylika buntningar gådt bort. Jag kan wäl således icke samtycka till hööwägningens inrättande. Men så skall jag ändå intet wara deremot, om det sig göra låter.

Herr rådman Hülphert: Jag finner hööwägningen wara långt nyttigare och mera practicabel, än parmining, och att hwad herr politieborgmästaren Pihlgard, angående transporten, utlåtit sig är en sak för sig, som icke hit kan lämpas.

Herr directuren och rådmannen Schenbom: För min del önskade jag gerna, att det blefwo öfwer alt widtagit, att wäga höö. Det är ingen fara, att icke allmogen kan wänja sig wid höösälgning på detta sätt, och köparen kunde då äfwen hafwa derwid säkrare uträkning.

Herr rådman Hanell: Jag lämnar gerna derhän, att hööwägningen kan practiceras här uti Stockholm, men det kan icke skie uti Calmar. Och jag protesterar aldeles deremot för berörde stad, ty det plägar oftast hända, att hela 80 lassen på en gång ditkomma. Man kan täncka, hwad tid, wid sådane tillfällen, för allmogen bortgår.

Jag kan ock berättas, det deputationen hördt allmogen ifrån Calmare lähn, öfwer detta mål, hwilcka funnit ogiörligheten af detta förslag. Och det är derföre tillägningen för de andre städer, utom Stockholm, uti betänckandet är tillagd.

Herr åldermannen Ström: Wid 1742 års riksdag, wet jag, att ett dylikt project anmältes, af Stockholms stads riksdagsfullmäktige, men det för-

kastades då, och intet har jag mig bekant, huru det nu inkommit. För min del finner jag detta förslag näppeligen gå för sig, i synnerhet lider den mäst, som behöfwer taga upp mycket höö på en gång.

Herr v. borgmästaren Malmstein: Hwad herr grosshandlaren Clason sagt uti detta ämne, äger sin goda grund. Jag will allenast tillägga, hwad inrättningen af wågen angår, att det skulle wäl wara lätt nog, om den inrättades på samma sätt, som malmwågarne uti Bergslagen, där man kiör lasset på wågen att wågas, och hwarwid ej kan existera fem marckers skillnad. Men jag har ändå funnit uti wägningen af höö, att det warit, i anseende till dess olika beskaffenhet, hela 5 à 10 pounds difference på lasset, och dessutom tager det bort tiden för en hoper folck.

Herr borgmästaren Mollin: Jag är wäl ej deremot, att höö säljes pundtals, där det sig göra låter, men att icke det må skie öfweralt i riket, hwarrest olägenheter möta.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Det kommer wid alla tillfällen mäst an på wahrans godhet, och jag will äfwen erindra, om icke wid höets wägning kunde brukas sådane wågbalancer, jag sedt på flere gästgifwaregårdar, där de sätta lasset på och finna dess tyngd. Men så måste ock derwid brukas mycken försicktighet, att man ej blir narrad.

Herr borgmästaren och talman: Jag kan wäl ej annat finna, än att ju deputationen ment wäl med detta projectets upgifwande, men så tycker jag dock, att det bör blifwa köpares och säljares ensak, om höet skall wågas eller parmas. Dessutom äga wi intet rum här i staden till sådane wågars inrättande. Wi höra ju dagel:n klagomål öfwer den trängsell, som är wid stadens hamnar och broar. Och när winden blåser upp, att de komma hela 50 st. hööfartyg på en gång, hwar skola de då ligga? Jag hemställer således, både i anseende till detta, och hwad flere af ståndets herrar ledamöter sig yttradt, om icke sielfwa betänckandet afslås, men att det likwäl må hädanefter ankomma på köpares och säljares öfwerenskommelse, om höet skall wågas eller parmas.

Hwilcket ståndet biföll.

Uplästes justitiædeputations betänckande,⁵¹⁵ under d. 6 uti denne månad, öfwer herr riksrådets och riddarens samt commendeurens, grefwe Thure Gabriel Bjelckes ansökning, om förklaring, huruwida honom, såsom

⁵¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiædeputationens expeditioner, nr 2.

ägare af Ekebonäs, [B]isbol och Hålsnäset uti Södermanland, Hölebo härad och Westerliungs sockn, hädaneftre wid skeende prästewal i nästnämde församling, någon walrättighet, för desse 3:ne frälsehemman må tillkomma.

Herr borgmästaren Fries: Jag är wäl intet emot saken, men som riksens ständer, redan wid sista riksdag, deröfwer resolverat, så bör mycken warsamhet wid expedierandet af densamma nu brukas.

Herr borgmästaren Lönbohm försäkrade, att uti detta mål har justitiædeputationen brukat den nogaste warsamhet och granskning.

Och ståndet fant godt, uppå herr borgmästarens och talemans hemställande, till nyssberörde betänckande samtycka, samt åtskildes.

Åhr 1761 den 16 Martii

S.d. Anmälte herr rådman Hülphert, det han, för någon dess angelägenhet, wore sinnad, att resa till dess hemort, och öfwer instundande påskhälg därstädes förblifwa, anhållandes till den ändan om ståndets bifall dertill, hwilket jämwäl herr rådman ärhölt. Och skulle behörigt extractum protocollii deröfwer honom meddelas.

Uplästes secreta utskottets protocollsutdrag, under den 14 i denne månad,⁵¹⁶ angående de öfrige herrar riksens råds förhållande och upförande uti tillstyrckandet af närwarande krig-oroligheter. Härjämte wore bilagde fem vota och dictamina, som någre herrar riksens råd afgifwit, då denne sak åhr 1757 uti rådet förewarit. Yttrandes sig secreta utskottet sluteligen, att när de riksens råd, som mäst felat, med förlust af sine ämbeten blifwit ansedde, så lærer ingen annan utwäg med de öfrige, såsom mindre felagtiga, böra widtagas, än att deras fel lägges dem tydeligen under ögonen, jämte alfwarsam åtwarning, hwarom secreta utskottet will draga försorg, i händelse af riksens ständers bifall i sielfwa saken.

Herr v. borgmästaren Malmstein: Det förefaller mig underligit höra, att flere herrar riksens råd icke specielt yttradt sig, uti den wigtiga quæstion, huruwida krig kan börjas, utan ständers sammankallande. Jag wördar derföre så mycket mera de ädelmodige riksens herrar råd, friherrar Palmstierne och Scheffer, ty ehuru de farit wilse uti denna saken, hwarföre de ock

⁵¹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 22.

straffade blifwit, hafwa de dock oförskräckt yttradt sig rent ut. För öfrigit beder jag, att detta mål må hwila, till dess, jag kan blifwa derutinnan mera uplyst.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Som jag finner detta ärende wara nog ömt och wigtigt, så begär jag också, att det må hwila, på det jag må äga rådruum, att närmare öfwerwäga beskaffenheten deraf. Härmed för-enade sig herr assessoren och borgmästaren Ingman, jämte flera.

Herr borgmästaren Schauv förestälte, om icke ståndet kunde uppskiuta med detta måls afgjörande, till nästa odensdag, eller d. 18 af denne månad, emedan prästeståndet skall utsatt samma dag dertill.

Herr borgmästaren och taleman: Emedan flere af ståndet begärt, att förewarande ärende må hwila, så kan det dem icke nekas, men hemställer, om icke riksens herrar råds voteringar kunna likafult nu emedlertid upläsas, på det man må så mycket bättre kunna känna sviten av saken. Hwarjämte och som den så mycket sysslosatt ständer, altsedan deras första sammankomst, så finner jag det wara så mycket nödigare, att den bör afgöras för instundande helg, det må skie på hwad sätt det ock will, till hwilcken ända wore bäst, att ståndet genom deputerade hos de öfrige respective stånden begära, att nästkommande odensdag till detta ärendets afgjörande må utsättas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Saken är af nog betydelse och fordrar mycken eftertancka. Den angår hela vår frihet och rikets grundlag, hwilcket ock secreta utskottet uti dess protocollsutdrag sagt. Och som det är omöjeligit, att jag härom kan äga all den uplysning, som de herrar, hwilcke äro ledamöter uti secreta utskottet, så undrar ingen, att jag å nyo begär, att den må hwila.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Det är så mycket onödige begära, att detta mål skall ligga, som det hos högtärade ståndet af mig ingifne memorial, ang. både riksens herrar råd friherrar Palmstierna och Scheffer, såwäl som de öfrige riksens herrar råd, blifwit bifallit. Idéen uti berörde memorial är ju, i anseende till de uti secreta utskottets extractum protocollu nämde rådspersoner, exséquerad. Ståndet kan således icke wara sig olikt, och icke eller kunna wi å nyo uptaga en redan afgjord sak.

Herr borgmästaren Brunsell begärte, att voteringarne måtte nu upläsas, på det man finge höra sviten, och inhämta mera uplysning uti detta mål.

Inkom herr borgmästaren Lange och aflämnade herrar electorerernas underdåniga förslag,⁵¹⁷ till ett ledigt rådsämbete, å hwilcket stodo upförde:

præsidenten och riddaren af Kongl. Nordstierneorden, högwälborne baron h:r Carl Rudenskiöld,

justitiæ-cancelleren och commendeuren af Kongl. Nordstierneorden, wälborne herr Erich Stockenström samt

hofmarskalken och underceremoniemästaren af Kongl. Majj:sts orden, högwälborne grefwe herr Adam Otto Lagerberg.

Uppå giord proposition af herr borgmästaren och talman, bifölls berörde förslag, och herr borgmästaren Lange afträdde.

Men herrar borgmästarne Unger, Brunsell och Malmstein gjorde det förbehåll, att, i händelse höglofl. ridderskapet och adelen och högwärdige prästeståndet icke skulle idag afgöra rådsförslaget, eller giöra deri någon ändring, det jämwäl skulle å nyo uptagas hos det högtärade ståndet.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Sundblad återtog discoursen, rörande riksens herrar råd,⁵¹⁸ och förestälte, huru denne sak långa tiden oroat riksens ständer, och huru riksdagarbeten för den orsaken skull afstadnat, så att riksdagen nästan warit utur activité. Herr borgmästaren begärte derföre, att detta mål nu måtte för infallande helg afgiöras, och att morgondagen dertill utsättas skulle, ty ju förr man blefwe wid detta skild, trodde herr borgmästaren hwar och ens sinnen kunde uti desto mera ro sättas.

Herr borgmästaren och talman: Här kan wäl icke nu mera wara quæstion, att icke målet skall hwila, emedan flere det begärde. Men jag finner likwäl nödigt, att de öfrige respective stånden notificeres, det saken uti detta ståndet i dag förehafts, och att ståndet för sin del gerna önskade, det plenum hos samtelige stånden kunde utsättas nästkommande odensdag, till detta wigtiga ärendets sluteliga afgiörande.

Herr borgmästaren Unger: Uti förewarande ämne will jag allenast erindra, att jag till alla delar åberopar mig herr commissarien och borgmästaren Renhorns memorial, angående riksens herrar råd, hwilcket redan blifwit hos ståndet bifallit. Det will således icke anstå oss, att rifwa upp en redan afgjord sak å nyo.

⁵¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 63.

⁵¹⁸ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 22.

Tolf deputerade ifrån ärbara bondeståndet anmältes och företrädde, berättades ordföranden, dannemannen Otto Olsson, det secreta utskottets extractum protocollii, under d. 14 i denne månad, angående riksens herrar råd, blifwit idag uti dess stånd upläst, och att som målet wore mycket laggrant, hade flere begärt, att det skulle hwila, men att bondeståndet likwäl, för sin del, utsatt nästkommande odensdag, till detta ärendets afgjörande, hwaruti deputerade begärte borgareståndet wille instämma. Herr borgmästaren och taleman gaf deputerade tillkänna, att det anmälte målet skulle till afgjörande företagas, och bad om detta ståndets wänliga hälsning till ärbara bondeståndet, och hwarmed deputerade afträdde.

Herr v. borgmästare Malmstein: Emedan jag hörer bondeståndet utsatt odensdagen, till quæstionens, angående riksens herrar råd, afgjörande, så förklarar jag mig dermed nögd, och will då, sedan jag emedlertid inhämtat närmare kundskap uti denna öma sak, så yttra mig, som lag och samwete kan af mig kräfja.

Herr assessoren Anthonsson: Jag wore wäl intet emot denna sakens nu afgjörande, men som jag hört af det uplästa secreta utskottets extractum protocollii, att ett hans excellences Lövenhjelmns sednare votum i detta mål åberopas, och det icke finnes wid acten, så är jag af den tancka, att det bör infordras. Ty förr kan jag icke fullständigt afgifwa mitt yttrande.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Hwad herr assessoren Anthonsson påminte, det han saknar herr riksrådet Lövenhjelmns sednare votum wid acten, kan wara skiedt af förhastande hos betieningen. Men det kan inte dess mindre extraheras till nästa odensdag, då sielfwa saken torde in plenis förekomma.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag åberopar mig ytterligare, hwad jag förut påmint, nemligen, att saken är för betydande och wigtig, att så skyndesamt afgjöras. Jag finner det wara tid nog dertill, när instundande helg är förbi.

Herr borgmästaren Johan Boberg inwände theremot, att 2:ne dagar wore tillräckelige nog för dem, som åstundade mera upplysning, påståendes, att saken måtte i öfwer morgon företagas till afslutande.

Herr borgmästaren och talman: Efter mitt sinne är quæstion den, om icke högtärade ståndet behagade bifalla bondeståndets idag gjorde anmälan, att den omtalte saken nu afgjöras nästkommande odensdag. Och om härtill bifall lämnas, tolf ståndets deputerade då måge anförtros, att under-

rätta de öfrige respective stånden, det secreta utskottets extractum protocollii blifwit i dag hos ståndet upläst, men att det, på fleres begäran, hwilar, samt att bondeståndets begäran bifallits, att denne sak, som så länge sysslosatt riksens ständer, må komma nästkommande odensdag till sluteligit afgjörande.

Detta hemställande bifölls, och deputerades herr assessoren Anthons-son, såsom ordförande, jämte ellofwa af ståndets herrar ledamöter, att gifwa de öfrige respective stånden ståndets fattade beslut tillkänna.

Föredrogs å nyo det, under d. 3 i denne månad, hos ståndets upläste extractum protocollii ifrån secreta utskottet af d. 27 i nästl:e månad,⁵¹⁹ angående nödwändigheten af en secondadjutants antagande wid volontaireregementet, dock med förbehåll, att en slik tjenstgiörningspost må förrättas af den subalternofficeraren, som härtill antages, emot dess förrut innehafwande underofficerslön, på det ingen ny utgift kronan tillskyndas må.

Herr borgmästaren Brunsell: Om denne föreslagne sysslan pröfwas nödig, är det wäl, men jag får lof att säga, det, ehuru ingen lön för honom tillstyrckes, är likwäl härigenom, efter min tancka, moyen att framdeles söka sig sådan förmohn.

Men, uppå giord proposition, af herr borgmästaren och talman, pröfwade ståndet godt, att bifalla detta secreta utskottets tillstyrckande.

Uplästes urskillingsdeputations extractum protocollii, under d. 27 Febr. nästledne,⁵²⁰ hwaruti berörde deputation hemställer, om icke Wäckärä hemmans och Koifvuniemi bys så skatte-, som kronoåboers i Biörneborgs lähn sökte restitution af fatalier, uti en emellan dem och sergeanten Brummer⁵²¹ såsom uptagare af ett ödeshemman i berörde Wäckärä by, måtte, i anseende till the, wid denne sak, förekomne besynnerliga omständigheter, dem bewiljas, och målet till behörigt ställe remitteras.

Ståndet fant godt, att härtill lämna sitt bifall.

Uplästes ärbara bondeståndets protocollsutdrag, under d. 3 uti denne månad,⁵²² angående den underdåniga ansökning, bonden Anders Olofsson i Giltebo och Calmare lähn, å egne och sine grannars wägnar, ingifwit hos riksens ständer om ändring, uti Kongl. Mai:sts nådige resolution af d. 20

⁵¹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 20.

⁵²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 33.

⁵²¹ Rättat efter konc.; *Brümmer* i prot.

⁵²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 17.

Octobr. sistledit åhr, hwarigenom handelsmannen Stenbom tillägges en tract af ägor, som sökanderne skola ifrån urminnes tider nyttiat och innehaft. Och som de om förrberörde höga utslag icke ärhållit någon kundskap, förrän uti sidstl:e Januari månad, då tiden, inom hwilcken enskilte beswär-en hos riksens ständer ingifwas böra, redan war till ända lupen, så tillstyrcker bondeståndet, att den af Anders Olofsson ingifne beswärsskrift så mycket mera må wid denne riksdag uptagas, som om sökanderne wid nästa riksdag upwisa sina skiäl, till ändrings sökande uti Kongl. Mai:sts nådiga resolution, och riksens [ständer] pröfwa dem grundade, så skulle de stadna i för mycket lidande genom drögsmålet.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag kan aldeles icke samtycka till denne ansökning och tillstyrckande, ty utom det att fatalierne äro försuttne, så rörer saken tredie mans rätt, hwilcken så mycket mindre bör kränckas, som han icke blifwit häröfwer hörd.

Herr borgmästaren Sundblad inwände deremot, att om några hufwudsakelige fatalier wore af sökanderne försummade, så skulle han wara af samma mening, som herr borgmästaren Brunsell. Men emedan frågan endast solverar deruppå, huruwida saken må wid denne eller nästa riksdag uptagas, så wore hans tancka twärtom. Instruction för urskillingsdeputation stadgade wäl, att den som will få en sak under ständers bepröfwande wid närwarande riksdag, som hos Hans Majj:t, uti något collegio, eller öfwerrätt legat oafgiordt, hade therom intra fatalia bort göra reservation, uti urskillningsdeputation, men som konungens utslag i detta förewarande mål fallit så nära inpå eller under sielfwa riksdagens början, att sökanderne, såsom dessutom nog aflägsne boende, haft swårt wid, att derom kundskap ärhålla, mindre kunna förenämde reservation fullgiöra, altså funne herr borgmästaren, det instruction uti denne omständigheten skiäl:n kunde förklaras, att denne sak wid nu påstående riksdag med så stort skiäl uptages, som till nästa riksdag utskiutes, hälst som alt sådant, i anseende till hufwudsakeliga rättigheten, woro en aldeles indifferent omständighet. Tilläggandes sluteligen, att man borde tiena bondeståndet uti denne deras begäran.

Herr borgmästaren Sackléen: Jag kan just icke finna det wara skiäl, att wi skola bifalla detta, för det att derigenom kunde skie bondeståndet tjenst. De komma ofta att recommendera deras angelägenheter hos detta ståndet, och få mästadels godt slut, men enär borgareståndet begär deras biträde,

uti hwad som det röra kan, så se wi icke altid reciproque wänskap. Efter min tancka, är det således bäst, att denne ansökning nu afslås.

Herr borgmästaren Biörckman: Efter min tancka, hafwa sökanderne haft god tid, att bewaka sine fatalier, och om hwar och en skulle på detta sätt få söka skaffa sig dem åter, wore det bäst, att ingen lag wore till. Jag är således med dem ense, som tillstyrcka afslag.

Herr justitiæborgmästaren Robeck och herr commissarien och borgmästaren Renhorn yttrade sig, att sedan herr borgmästaren Sundblad utlätit sig på det sätt, som de ärnatt, så wille de allenast tillägga, att justitiædeputation må anmodas, att uptaga detta mål, och förhielpa en fattig undersåte till rätt.

Herr borgmästaren Carl Gust. Boberg: Att fatalierna äro förbi, är tydeligit, men så will jag dock foga mig till de herrar, som äro enige om detta ärendets uptagande, dock med det kraftigaste förbehåll, att det icke må lända någon till præjudicat.

Herr borgmästaren Unger: Jag har intet vidare i denne sak att erindra, än att jag tycker quæstion är den, om sökanderne skola få inkomma denne eller nästa riksdag, med deras beswär.

Herr borgmästaren och talman: Här är, efter min tancka, rätta frågan, om icke någon blir lidande, i fall ståndet skulle bifalla ansökningen. Lät oss fördenskull först upläsa de wid detta mål fogade acta, på det wi måge undwika den beskyllningen, att hafwa förhastat oss.

Härmed afstadsnade denna discours, och herr assessor Anthonsson jämte herrar deputerade återkommo, med berättelse, att de hos de öfrige respective stånden anmält det dem anförtrodde ärende. Och herr borgmästaren och talman tackade herrar deputerade för deras hafda möda.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Jag har låtit mig berättas, att de nu votera på riddarhuset, ang:de rådsförslaget. Det är hiskeligit, att tiden skall så fruchtlöst aflöpa, genom ridderskapets och adelens mångfaldiga voteringar, å plenidagarna. Hwad kan annat dertill wara orsak, än deras partier och särskilta interessen? Jag hemställer således, om icke den quæstion nu måtte afgjöras, hurudane botemedel deremot måtte widtagas. Jag tycker det wore bäst, att jämwäl wi sätta ofrälsemän i rådet. Kanskie det torde afhålla ridderskapet och adelen ifrån voteringar om rådsförslag.

Herr assessoren Anthonsson yttrade sig wara häri aldeles ense med herr commissarien och borgmästaren Renhorn.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag conformerar mig äfwen med herr commissarien och borgmästaren Renhorns yttrande, och will allenast tilllägga, att jag skattar denna dag lycklig, då förewarande quæstion rests. Ty hvem finner icke nödwändigheten, och öfrige ståndens rättighet, att rådet bör bestå, så wäl af ofrälse- som frälsemän. Och jag påstår, att om ridderskapet och adeln wilja bortnöta tiden på det sättet, och votera om rådsförslaget, quæstio an må hos högtärade ståndet anses för afgjord.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag bifaller aldeles, hwad härom talts af herrar borgmästarne Renhorn och Sundblad, men jag beklagar att våra raisonementer och propositioner oftast blifwa utan wärkställighet. Jag har så mycket större skiäl att samtycka till denna quæstion, som det är en ostridig sanning, att alla ämbeten uti människiorepubliquer böra besättas med personer, som hafwa förtienst och egenskaper, och de följa icke med födslen. Torparekojan är rik på genier, så snart som adeliga hus. Wi weta, huru högst skadelig för mycken talrik adel är för ett rike, och sielfwa naturliga billigheten fordrar, att de icke böra äga privilegium exclusivum för sig på tienster, utan böra de jämwäl besättas med ofrälsemän. Adelige privilegierne, af år 1723,⁵²³ § 2, säger wäll, att konungen will riksens råds samt riksens höga och angelägna ämbeten besätta med swenske män och undersåtare af ridderskapet och adeln, men denne § kan så mycket mindre syfta på ofrälsemäns uteslutande derifrån, som wi kunna med samma skiäl säga, att borgareståndet wore från alla de förmoner excluderadt, som 19 § uti samma privilegier tillägger ridderskapet och adeln, neml:n att idka handel, inrätta manufacturer och reda uti skiepp, hwilcket alt är borgerlig rörelse. I öfrigit will jag erindra, att som 12 § uti regeringsformen tydeligen dicterar, att electorerna skola enhälligt förena sig om de tre personer, hwilcka skola sättas på rådsförslaget, will det jämwäl skiäligen följa, att de 3:ne ståndens plena skola wara enige uti förslagets gillande. Annars anser jag det för lagstridigt.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Till att styrcka den saken, att rikets ämbeten och tienster böra besättias, af så wäl ofrälse-, som frälsemän, will jag upwisa ett originaldocument och reservation, som präste-, borgare- och bondestånden, wid 1723 års riksdag giordt, då den

⁵²³ *Privilegia utaf then stormächtigste konung Friedrich Sweriges, Giöthes och Wändes konung &c. &c. &c. stadfästade Sweriges rikets ridderskap och adel uppå riksdagen i Stockholm åhr 1723* (Stockholm 1723).

proposition förewarit. Berörde reservation uplästes, och igenfinnes uti 1723 års riksdagsacter, sub n:o 599.

Hwarefter herr commissarien och borgmästaren begärte, att ståndet måtte, till denne quæstions afgjörande, i morgon sammanträda.

Herr borgmästaren Johan Boberg samtyckte, till hwad herrar borgmästarne Renhorn, Sundblad och Malmstein uti denne sak sig yttradt, och lade dertill, att ingen kan disputeras den jämwigt, som wara bör emellan stånden. Men han hölt tillika före, att det wore tid nog att afgöra detta mål, sedan man fådt först expediera det hos ståndet justerade protocollutdrag, uti capitasaken, och att man finge se, hwad de andra stånden deröfwer resolvera kunde.

Tolf deputerade från prästeståndet ankommo, och berättade biskoppen doctor Lamberg, det saken, angående de öfrige herrar riksens råd, hos dess stånd förewarit, men så wida den ansedts för nog öm och laggran, att idag afslutas, hade prästeståndet fördenskull funnit godt, att till detta målets afgjörande utsätta nästkommande odensdag, och således bifalla borgare- och bondeståndens yttrande. Hwilcket deputerade nu wille hos ståndet anmäla.

Herr borgmästaren och talman tackade deputerade för den meddelte underrättelsen, och bad dem anmäla ståndets kärliga återhälsning. Afträdde.

Herr borgmästaren och talman: Hwad flere af ståndets herrar ledamöter sagt uti det ämnet, angående ofrälsemäns sättiande uti rådet, äger sin goda grund. Och hwem kan icke finna nödwändigheten deraf, äfwensom jag håller före, att den quæstion är tydelig, att om 2:ne stånd äro enige om rådsförslagets fastställande, så bör det therwid förblifwa. Gud beware oss ifrån att täncka annat, än att icke pluralitetens beslut böra wara efter våra lagar giällande. Riksstyrelsen skulle annars afstadna, uti det jämna och orubbade lopp, hwarutinnan den bibehållas bör, och ingen säkerhet för konung och undersåtare wore då mera till. I öfrigit hemställer jag till högtärade ståndets godtfinnande, om icke anslag må skie till kl:n 12 i morgon, på det ståndet må sammanträda, och öfwerlägga om förromrörde ärende, samt att, i händelse någon ändring uti det uppgifne rådsförslaget skulle förefalla hos de öfrige stånden, och anslag skie till rådselectorernes sammankomst, ståndets herrar electorer måge anmodas, att icke med dem tillhoppträda.

Desse föreställningar bifölls af ståndet, som nu skildes åt.

Åhr 1761 den 17 Martii

S.d. Föredrogs å nyo det, under d. 3 i denne månad, upläste betänckande ifrån cammar-, oeconomie- och commercedeputationen af d. 27 nästl. Februarii,⁵²⁴ rörande kungsgårdarne och andre kronolägenheter uti riket. Och stadnade ståndet, uppå giord hemställan af herr borgmästaren och talman, häröfwer uti det slut, att ståndet kan med detta mål sig icke befatta, så wida den uti betänckandet för arrendatorerne utsatte fahrdagen, den 14 Martii, wore redan förbi.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁵²⁵ under d. 14 uti nästweckne månad, ang. de beswär, prästmannen magister Johan Wännerberg anfört, så wäl öfwer förment liden præjudice, som i anseende thertill, att han ej kommit till åtniutande, af riksens ständers, wid sidstl:e riksdag, honom meddelte underdåniga föreskrift till befordran, hemställandes deputationen, om icke consistorium uti Lindköping måtte anbefallas, att meddela bemälte prästman missive till något uti Lindköpings stift ledigt pastorat, enär han theroom gör ansökning.

Härjämte uplästes de skiljagtige tanckar, någre deputationens ledamöter öfwer detta ärende afgifwit.

Herr rådman Hanquist: Jag bör så mycket mera afstyrcka, det magister Wännerberg må niuta någon ny föreskrift, som han blifwit rikeligen, genom den honom, wid sidstl:e riksdag, gifne pension, belönt, för ett emot fallandesoten upgifwit botemedel, hwilcket är i mitt tycke icke mycket wärdt.

Ståndet pröfwade godt, det må detta mål hwila så länge, tills man får se, uti hwad slut de öfrige stånden häröfwer stadna.

Herr justitiarien Faxell: Jag hemställer, om wi icke nu böra företaga något annat. Wi weta, hwarföre wi idag sammankommit, och hafwa oss kunnigt, hwad som händt på riddarhuset igår, rörande rådsförslaget, hwilcket ridderskapet och adeln ändrat. Saken är för hög och eftertäncksam, och wi böre öfwerlägga och fatta sådant slut häri, som kan öfwerensstämma med ståndets heder och rättighet.

Herr borgmästaren och talman: Jag skulle tycka bäst wara, om högtärade ståndet behagade låta några deputerade afgå till prästeståndet med berättelse, att som ståndet anser, quæstion om rådsförslaget ganska lag-

⁵²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 2.

⁵²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 6.

gran, med dess afgjörande må egas anstånd, till efter nästinstundande helg, på det ståndet då kan så mycket mognare få öfwerlägga derom, och taga de mått, som kunna wara enlige med ståndets heder och wärdighet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag instemmer gierna, med hwad herr borgmästaren och talman förestält, men jag skulle likwäl tro det wara bättre, att innehålla med deputerades afskickande, till dess wi få höra, huru ridderskapet och adeln yttra sig, genom deras deputerade, som wi säkert få wänta idag. Och ehuruwäl ståndet afgjort rådsförslaget med condition, så böra wi ändå afbida, hwad prästeståndet härutinnan ämnar giöra. I öfrigit bifaller jag, hwad herr justitiarien Faxell häruti påmint.

Herr borgmästaren och talman utkallades, och efter inkomsten berättade, det riddarehuscancellisten Psilanderhjelm warit uti förmaket och gifwit till känna, det han warit ifrån ridderskapet och adeln utskickad, med underrättelse, att berörde stånd stadnat uti det slut öfwer rådsförslaget, att grefwe Lagerberg wore derifrån utesluten.

Herr borgmästaren och talman hade wäl tackat utskickanden för underrättelsen, men att han tillika yttrat sig, det han oförgrigeligen förmodat, att ståndet bort genom deputerade ifrån riddarhuset få denna notice.

Herr borgmästaren Sundblad: Hwad rådsförslaget angår, så bör jag så mycket mera påstå, att quæstion derom må hwila tills efter helgen, som om den ock nu blefwe afgjord, och herrar electorerne å nyo skola sammanträda, för att uprätta ett nytt förslag, måste det ändå ligga, tills efter högtiden, emedan Hans Maj:t i morgon reser bort till Ulriksdal.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag är intet deremot, att detta ärende uppskiutes tills efter helgen, men jag begär tillika, att saken, angående de öfrige riksens herrar råd, jämwäl till den tiden må hwila, emedan den uti mitt sinne är lika öm och betydande.

Men herr justitiarien Faxell yttrade sig, att som 3:ne stånd redan bifallit, att rådssaken skulle i morgon till afgjörande företagas, så kunde ingen ändring deruti påstås, och att förewarande mål som med nyssnämde ingen gemenskap egde, måtte, i anseende till flere betänckligheter, tills efter högtiden uppskiutas.

Härmed förenade sig flere af ståndets herrar ledamöter.

Herrar borgmästarne Schultén och Fries tyckte det wara oanständigt, att ståndet skulle få notification, om ridderskapets och adelns fattade slut, angående grefwe Lagerbergs uteslutande ifrån rådsförslaget, genom en deras

cancellist. De höllo således för onödigt, att någon deputation skulle uti detta ärende ifrån ståndet afgå, utan att det wore tillräckeligit, om ock en cancellist skickades härifrån med berättelse, om ståndets tanckar uti förwarande quæstion om rådsförslaget.

Herr rådman Hanquist: Hwad herr borgmästaren och talman hemstält, finner jag wara nyttigt och nödigt, och begär, att deputerade till de öfrige stånden måtte nu genast afsändas.

Herr borgmästaren och talman: Som jag finner ståndet mästadels enigt, om upskofwet med saken, rörande rådsförslaget, så bör jag fråga, om icke ståndet behagade dertill samtycka, att prästeståndet må genom deputerade underrättas, på hwad sätt detta stånd afgjort rådsförslaget. Det torde kanskje deraf draga den goda påfölgden, att prästeståndet fogade sig till borgareståndets tancka.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Jag wore wäl nögd, att denne saken nu kunde slutas, men jag åberopar mig, hwad jag härom ytttrade mig igår. När jag täncker på den horribla prætension ridderskapet och adeln gör, så kan jag ej annat, än stadna uti största förundran. Och jag tycker billigt wara, att wi, så wäl som de, ock utvotera en af de herrar, som stå på rådsförslaget. Jag hoppas, att de derigenom aldrig få någon riksråd.

Herr borgmästaren Schultén förbehölt sig, få inkomma med dess ytttrade, då denne sak till afgjörande företagas skulle.

Herr assessoren Anthonsson: Jag måste tillstå, att det som händt med denna sak på riddarhuset, förefaller mig rätt underligit, äfwen som notification med deras cancellist, besynnerlig. Och hwad sielfwa förslaget angår, så kan jag ej annat finna, än att det bör blifwa gällande, om 2:ne stånd äro derom enige. Men annorlunda förhåller det sig med råselectorerne, emedan 12 § uti regeringsformen säger tydeligen, att de böra wara enige om förslaget, innan det upgifwes till riksens ständers plena. I öfrigit tycker jag, att detta målet icke bör hwila, utan idag afgjöras, samt att deputerade måge afgå till prästeståndet, med berättelse, att detta ståndet blifwit, genom en utskickad ifrån riddarhuset, underrättadt, om den ändring ridderskapet och adeln gjort uti rådsförslaget, och tillika begära, det prästeståndet wille häröfwer gifwa sitt utlåtande, på det wi sedan måge kunna företaga den quæstion, och få yttra oss deröfwer, som sakens wigtkräfwer.

Herr borgmästaren och talman: Jag bör ytterligare hemställa, om icke ståndet behagade nu samtycka, att någre herrar deputeras till prästeståndet,

med berättelse, att wäl ståndet gillat rådsförslaget, men, i anseende till hwad som ridderskapet och adeln derwid tillgiort, har borgareståndet beslutit, att taga denna wigtiga sak, under nytt och närmare öfwerwägande, och att ståndet skulle gierna see, det prästeståndet, för ordningen skull, wille förut utlåta sig och meddela dess tanckar, på det detta ståndet sedermera finge fatta häri wist slut.

Denna föreställning bifölls, och i följe derutaf deputerades herr assessoren Anthonsson, som, jämte fem af ståndets herrar ledamöter, uti förenämde ärende till prästeståndet afgingo.

Emedlertid föredrogs löparen till secreta deputationens bet:de,⁵²⁶ angående capitum familiarum, af ridderskapet och adeln, riksdagmannarätt, hwilcket ridderskapet och adeln, d. 12 Febr. nästl:e, remitterat till stora särskilta deputationen, och prästeståndet, under den 12 i denne månad, ”deröfwer resolverat, att bäst wore, det denne sak in pleno afgjöres, och afbidar ridderskapets och adelns yttrande häröfwer, då prästeståndet wille taga uti behörigt öfwerwägande, hwad sakens wigt och angelägenhet fordrar”.

Men borgareståndet fattade, uppå giord proposition, af herr borgmästaren och talman det beslut, att ståndet förblifwer wid dess, uti protocollutdrag, under den 4 November 1760, afgifne yttrande, hwilket högwördige prästeståndet den 6 och ärbara bondeståndet den 4 uti berörde månad bifallit.

Detta skrefs å documentet, som afsändes.

Herr assessoren Anthonsson, jämte herrar deputerade återkommo, och berättade, att prästeståndet lofwat om en stund gifwa swar å hwad deputerade hos berörde stånd anmält.

Derefter upläste herr commissarien och borgmästaren Renhorn ett dictamen ad protocollum,⁵²⁷ ang:de rikets ämbetens besättiande, af hälften frälse- och hälften ofrälsemän, hwilcket herr commissarien och borgmästaren trodde kunna expedieras från ståndet, antingen i form af dess memorial, eller såsom ståndets extractum protocollii.

Herr borgmästaren Schultéen: Denne sak kan wara god nog uti sig sielf, och jag tänckte i början, att det allenast angeck tiensters besättiande i allmänhet utom rådspersoner, men när jag hört slutet deraf, kan jag ej annat

⁵²⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 3. Tryckt i *RAP* 21, bil. 8.

⁵²⁷ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 85, men denna handling saknas.

finna, än att det rörer ridderskapets och adelns privilegier i närmaste måtto. Och wi böra agta oss före, att gifwa anledning till brand bland stånden, som skulle medföra elaka påföljder.

Herr borgmästaren Sundblad: Hwad herr commissarien och borgmästaren uti detta ämne sagt, är ganska grundrikt, och mine förut om denne sak yttrade tanckar blifwa äfwen nu de samma. Wi weta hwad som händt wid 1723 års riksdag, och det, som i detta årets protocoll är anfördt, bör ock nu widtagas, i anseende till rådet. Lät oss följa våra grundlagar, som stadgar tydeligen, att ingen bör wid tiensters besättiande, för ringare stånd eller härkomst hänskiutas, utan personernes bepröfwade skicklighet, erfarenhet och förtienst anses. Saken är så billig, att den ej tål contradiction, och jag begär, att proposition må skie.

Herr rådman Hanquist: Jag hade wäl intet tillfälle igår, då quæstion om rådsförslaget ventilerades, att wara uppe, men jag kan likafullt säga, att hwad herr commissarien och borgmästaren Renhorn derom anfördt, är fullt med sanningar. Det will jag allenast erhindra, att som saken är öm, böra wi förut noga granska henne, innan något wist slut widtages. Hwilcket i mitt sinne är så mycket billigare, som hända torde, att 4:de ståndets rättigheter i många delar derigenom stötas kunde, för hwilcket wi böra taga oss till wahra, i anseende till de elaka påföljder, som derå följa kunde.

I anseende till målets granlaga beskaffenhet, fant ståndet godt, att låta det hwila.

Tolf deputerade ifrån prästeståndet fingo, efter anmälan, företräde, och aflämnade ordföranden, biskoppen doctor Hallenius, dess stånds hörsamma och wänliga hälsning, jämte berättelse, att det nyligen till riksens ständers plena uplämnade rådsförslag warit hos prästeståndet under öfwerwägande. Och ehuru grefwe Lagerberg med all heder stode deruppå upförd, så hade dock prästeståndet, i anseende till förekomne considerationer, denne gången funnit för godt, att utesluta honom derifrån, och att hans på förslaget ägda rum må åter suppleras.

Herr borgmästaren och talman frågade, om prästeståndet jämwäl afgjort, att rådsselectorerne skola för instundande helg, åter sammanträda, hwarå doctorn och biskoppen swarade, att han kunde icke annat tro, emedan ett rum på förslaget nu mera wore ledigt.

Herr borgmästaren och talman bad ordföranden jämte deputerade förmäla detta ståndets återhälsning, hwarmed de afträdde.

Löparen till rådsförslaget⁵²⁸ ankom, och fants deraf, att ridderskapet och adeln, d. 16 och prästeståndet, d. 16 och 17 i denne månad, resolverat, det de för godt funnit, att grefwe Lagerberg ginge ifrån förslaget ut.

Herr commissarien och borgmästaren Renhorn: Denne sak fordrar san- nerligen betäncketid, och som quæstion är oförmodelig, och aldrig tillför- ene händ, så är min tancka, att bondeståndet jämwäl må häröfwer höras, och att till den ändan extractum protocollis upsättes och expedieras, samt att löparen till rådsförslaget emedlertid hwilar.

Herr justitiarien Faxell war äfwen af samma tancka.

Herr borgmästaren och talman: Nog finner man, att lagen är för rådse- lectorerne tydelig, till förslags uprättande, men här är och blir quæstion, huruwida ett stånd kan, wid dylik händelse, sätta sig emot 2:ne stånds be- slut. Kommo saken an på alla fyra ståndens afgjörande, så wiste man wäl, huru den skulle handteras. Men wi vete, att wid rådsförslager äger bonde- ståndet icke rättighet, att sig ytra.

Herrar borgmästarne Schultén och Finerus woro af samma tancka, och påstodo, att rådselectorerne icke måge sammanträda, förrän den upkomne quæstion wore förrut afgjord.

Herr borgmästaren och talman: Wi sågo idag anslag för rådselectorerne, och jag måste tillstå, att det war olagligt, så wida det uplämnade förslaget icke war afgjordt hos plena. Jag håller således före, att de intet kunna gå tillhoppa, förrän de hafwa med sig expeditionen, som nu ligger här.

Herr borgmästaren Malmstein tyckte, att ståndets electorer wäl kunde gå dit, men icke företaga sig något annat, än allenast berätta sammanhanget af ståndets tanckar häröfwer.

Herr borgmästaren och talman: Hwad herr borgmästaren Malmstein sagt häruti, finner jag wara wäl, och således föreställer, om icke ståndets herrar electorer wäl måge sammanträda, i fall anslag skier, men att de icke befatta sig med något nytt rådsförslags upsättiande, innan en formelig expedition förrut gått.

Hwilket bifölls och ståndet åtskildes.

⁵²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 63. Se ovan vid not 517.

Åhr 1761 den 18 Martii

S.d. Förehades å nyo secreta utskottets extractum protocolli af d. 14 i denne månad,⁵²⁹ rörande de orsaker som föranlätit riksens herrar råd, att tillstyrcka Kongl. Mai:st, att, utan ständernes sammankallande, ingå uti närwarande krigoroligheter. Och uplästes åter så wäl berörde protocollutdrag, som riksens herrar råds derwid bilagde vota.

Herr borgmästaren Sundblad: Det torde wäl hända, att jag, som ej hafwer den äran, att sitta uti secreta utskottet, äger om denne sak en afstympad kundskap, hwarföre jag ock gierna skulle häröfwer suspendera mina tanckar, om icke riksdagsmannaskyldighet pålade mig att tala, hwad jag redeliga täncker. Sedan det högtärade ståndet gillat herr borgmästaren Renhorns memorial el:r votum i denne wigtiga sak, hwad riksens herrar råd, friherrar Palmstierna och Scheffer angår, och derigenom faststält, att alla riksens råd, som med sine rådslag tillstyrkt närwarande krig, borde lika anses, så finner jag wäl, att res wore för oss integra, att säga, om och huruwida de öfrige riksens herrar råd, om hwars giöromål och answar det nu upläste extractum protocolli handhar borde högre eller mindre ansees. Men som de öfrige 3:ne stånden till alla delar samtyckt secreta utskottets förra extractum protocolli, hwarigenom friherrar Palmstiernas och Scheffers answar blifwit swårare ansedt, än de öfrigas, så finner jag, att de ock nu ej kunna wara sig olika och gå therifrån. I anseende hvartill, och som annat medium, än det secreta utskottet nu upgifvit, ej lærer kunna finnas, bifaller jag nu för min del till alla delar hwad secreta utskottet projecterat, och underställer, om icke det högtärade ståndet ju förr dess hållre behagade afsluta denne sak, och sådant de öfrige stånden, genom en deputation, meddela.

Herr borgmästaren Kijhlman förklarade sig för samma tancka, och tilllade, att om det icke genast wärkställes, hwad secreta utskottet härutinnan föreslagit, wore en allmän skakning uti rikskroppen att befara.

Herr borgmästaren Carl Gust. Boberg: Innan jag, med full öfwertygelse, kan utlåta mig i denna wigtiga sak, begär jag, hwad som en wärd ledamot, sista plenidag, påminte, att riksrådet friherre Löwenhjelm's sednare votum, som uti acten åberopas måtte uplämnas, och dessförinnan påstår jag, att saken icke må afgöras. Dessutom wet jag ej heller, om riksens herrar råd

⁵²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 22.

blifwit hörde, då detta mål varit hos secreta utskottet under öfwerwägande.

Herr borgmästaren Fries: Jag erhindrar mig helt wäl, att hela denna saken är redan, genom det, att högtärade ståndet bifallit herr borgmästaren Renhorns memorial, som angår icke allenast riksens råd, friherrar Palmstierna och Scheffer, utan ock de öfrige riksens herrar råd, enhälleligen afgjord. Och således finner jag det wara både onödigt och olagligt, att andra gången uprifwa en redan afslutad sak. Hwad åter rådets hörande öfwer detta mål angår, så wet jag icke annat, än att det äfwen skiedt.

Inlämnades följande af herr vice borgmästaren Malmstein: I den händelse saken anses såsom förut afgjord, hwilcket af en del herrar ledamöter anföres och påstås, förswinner wäl nu mera all talan häri. Men som målet likwäl blifwit af secreta utskottet å nyo till plenorum ompröfwande hemskutit, bör jag icke undgå, att gifwa herr borgmästaren och talman samt högtärade ståndet till känna, det jag icke kan gå ifrån mine förr härom yttrade tanckar, och will således underställa, om icke ett samhälle, en eller flera personer, äro lika mycket lidande, igenom then regerings, råds och rätts ledamöter, hwilcka uti en sak så ense varit, att af theras beslut någon wärckelig påföljd skiedt, antingen någon af desse ledamöter sig uti mer eller mindre ord yttrat, till sakens grund lagt flere eller färre skiäl, samt munt- eller skrifteligen sig utlätit. Och sluteligen, om icke så beskaffade herrars facta och föröfwade gierningar bestå uti then saks bifallande eller nekande, som under theras afgjörande varit, antingen thet skiedt på egne updragne skiäl och tanckar, eller samtycke och lämpande till andras, hälst sakens slut äntå ej kunnat wärckställas, eller bero mer af den enas röst än andras. Och hwarföre jag alltid hållit den mera heder och wördnad wärd, som efter full öfwertygelse och utan egen afsickt, rent ut för allas ögon lagt både tanckar och thertill bidragande orsaker, än then som ej welat uppenbarligen synas, hälst jag ej annat finner, än thet förra i vårt lycksaliga regeringsätt är ett berömwärdt och nödwändigt upförande, och i hwilcket afseende jag måste tillstå mig igenkänna, utom flere herrar riksens råd, friherrar Palmstierna och Scheffer, för hwilcka jag, sedan deras rådslag af riksens ständer blifwit rättwisligen åtalte och ansedde, bör all enskilt wördnad, såsom för hederlige swänske män, samt måste widgå, att jag de jure ej finner annat, än de öfrige nu upgifne herrar riksens råd gjort sig mäst lika skyldige, så framt in politicis, som secreta utskottet anfört, ej

andre considerationer gifwas, hwaröfwer jag, som therom okunnig, ej kan mig utlåta. Men hwad herrar riksens råd, friherrar Löwenhielm och Lagerberg angår, kan jag för deras mig bekanta voteringar, om the them ej ändrat, ej annat sluta, än the af riksens ständer förtient all tacksamhet och upmuntran.

Herr assessor Anthonsson: De nu upläste handlingar innehålla omständigheter af största betydighet, och jag har mig helt noga bekant, att detta angår nu allenast de öfrige riksens herrar råd, hwilcka tillstyrckt närvarande krigsoroligheter. Ty hwad friherrar Palmstierna och Scheffer beträffar, är redan afgjord sak, som icke hit kan lämpas. Således är nu quæstion, om dessas mer eller mindre delagtighet, uti det begågne felsteget, samt deras intention uti tillstyrckandet, efter hwilckets öfwerwägande de ock, efter mitt sinne, böra lindrigare och strängare ansees. I anledning hwaraf, och som jag finner, det herr riksrådet friherre Löwenhielm uti sitt voto i synnerhet sagt, att det wore emot lagen stridande, att börja krig, utan ständers sammankallande, och han således sökt conservera ständers rättigheter. Herr riksrådet, friherre Lagerberg har äfwen yttrat samma tanckar, men de öfrige riksens herrar råd icke så. Så blifwa desse herrar, efter min tancka, mindre felagtiga, än de som warit frånwarande på landet, men de straffbarast, hwilcka warit här i staden tillstädes, och ifrån början tillstyrkt detta krig, som tillbringat oss så många olägenheter. Skulle ock någon willja inwända, att friherre Löwenhielm ware derigenom mera straffbar, att han, uti slutmeningen af sitt voto, accederat till de öfrigas meningar, så finner jag det wara så mycket oskyldigare giordt, som han icke wille wara den ende, som skulle sätta sig emot de andras pluralitet, och ådraga sig någon större olägenhet, i fall riksens ständer behagat annorlunda anse denna quæstio legis, och om riket haft behagligare förmoner af kriget.

I öfrigit är jag icke obenägen, att samtycka till hwad secreta utskottet projecterat, och det så mycket hållre, som desse alla herrar undergått redan nog tortur, genom så många memorialer och skrifter, som angående dem i denna sak, wid innewarande riksdag, utgifne blifwit.

Herr rådmän Hanquist: Wid förewarande wigtiga ämne, will jag allenast åberopa mig, hwad som af högtärade ståndet beslöts, då det af herr commissarien och borgmästaren Renhorn ingifne memorial, rörande herrar riksens råd, och deras tillstyrckande till warande krig, förehades och afgjordes.

Och jag tillstår, att berörde memorial innebär de kraftigaste skiäl och considerationer, hwarföre ock herr commissarien och borgmästaren Renhorn, i stöd deraf, tillstyrkt, att herrar riksens råd måge ansees lika, och ingen af dem särskilt ifrån riksens ständers förtroende uteslutas. Där nämnes således icke om någon skillnad eller classification dem emellan, och den bör ej eller äga rum, utom dess har högtärade ståndet då redan bifallit detta wälgrundade memorialet, så att det nu mera är onödigt, att vidare tala uti en afgjord sak. Men hwad en och annan af herrarne anfördt, att herrar riksens råd, friherrarna Löwenhielm och Lagerberg warit mindre felagtige, bestrider jag så mycket mera, som de i mitt sinne äro så brottslige, som de öfrige herrar riksens råd, om icke mera.

Herr borgmästaren Kock förklarade sin tancka wara lika med herr rådmann Hanquists.

Herr borgmästaren Frans Cervin upläste och ingaf följande dess dictamen ad protocollum:

Förmodeligen lærer secreta utskottet hafwa infordrat herrar riksens råds förklaringar, hvilcka likwäl hwarcken finnas uptagne eller bifogade, ehuru sådant, efter min tancka, synes hafwa warit oumgängeligt uti så högwigtig sak, som å ena sidan, rörer regeringslagen och riksens ständers frihet, samt å then andra, herrar riksens råds ämbeten. Och som jag af upläsne secreta utskottets berättelse och betänckande, med bifogade handlingar, erfarit, att någre af herrar riksens råd tillstyrckt riksens högl:e ständers sammankallande, förrän krigsoperationer måtte företagas. Hwaremot erindras, att de i sådant tillstyrckande, icke skola hafwa warit ståndagtige, utan begifwit sig till pluralitetens beslut, med anförde wilckor. Så aldenstund fullkomlig under rättelse och uplysning bör wara för handen, innan man i detta mål sig närmare yttra kan, ty är min tancka, att secreta utskottet bör till riksens ständer förut inkomma med de förklaringar herrar riksens råd sielfve afgifwit, och denna min mening grundar sig på regeringsformens 14 §, af de orden: ”Att riksens råd äro förbundne wara riksens ständer ansvarige, och giöra hvar för sig redo, för deras rådslag, votering och förhållande, när ständerna sådant af dem fordra.”

Slutel:n åberopade sig herr borgmästaren, hwad som herr assessoren Ant-honsson och herr borgmästaren Malmstein uti förewarande sak sig yttradt.

Herr rådmann Hanell: Hwad herr commissarien och borgmästaren Renhorn uti det oftanämde memorialet omnämt, så wäl som hwad h:rr rådmann

Hanquist och borgmästaren Fries anført, är så wäl grundadt, att jag ingen ting har att tillägga, utan för min del begär, att secreta utskottets extractum protocolli måtte bifallas.

Herr borgmästaren Unger: De documenter, som någre af herrarne desiderade förra gången, då denne sak förhades, har jag wäl begiärt ifrån mindre secreta deputationen, men jag bör anmäla, att de, i anseende till de derwid warande politiske considerationer, icke kunnat upgifwas.

Jag wet ock icke för min del, hvad för mera uplysning i denne sak kan wara nödig, sedan secreta utskottet, som handterat detta mål med den mästa granskning och laggränhet, gifwit riksens höglöfl. ständers plena, uti sitt extracto protocolli, den fullkomligaste underrättelse härom. Hwad åter sielfwa hufwudsaken angår, så bör jag säga, att det är för mig så mycket mindre nödigt, deri mig yttra, som flere af herrarne redan så moget gifwit deröfwer sina tanckar tillkänna, med tillstyrckande af bifall till secreta utskottets extractum protocolli, och hwartill jag mig jämwäl conformerar. Det will ock icke anstå oss wara oss olika, och uprifwa en redan afgjord sak. I öfrigit will jag tillägga, att jag intet funnit herrar riksens råd, friherrar Löwenhielm och Lagerberg, warit uti deras upförande, hwad krigets tillstyrckande angår, mindre felagtige, än de öfrige herrar riksens råd.

Herr borgmästaren Schauv: Jag will allenast erhindra, att då saken rörande herrar riksens råd, friherrar Palmstierna och Scheffer, d. 12 sidstl:e Februar. förhades, afstodo flere af högtärade ståndets herrar ledamöter, med sine discourser, och blef den, efter giord proposition och derå följande votering, på det sätt afgjord, att samt. herrar riksens råd skulle ansees lika, och att ingen af dem ifrån riksens ständers förtroende särskilt skulle uteslutas, samt att secreta utskottet borde widare fortfara med dess giöromål uti detta ärende. När nu målet är således afslutadt, så är min tancka, det wi ju icke mera behöfwa nöta tiden med onödige raisonnementer deröfwer.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag kan aldrig anse denna sak för afgjord, och icke eller kan jag finna, att den kan slutas, innan de åberopade paperen uplämnas, hwilcka efter mitt sinne icke kunna wara hemlige. Jag påstår således, att med detta ärendets afgjörande må uppskiutas, till dess man får se de äskade documenterne.

Herr borgmästaren och talman: Här hörer man intet annat, än det samma och samma talas, uti en sak, hwars hufwudsakeliga del är för detta hos det

högtärade ståndet ordentel:n afgjord. Hwartill skall det då tiena, att man låter tiden så fruktlöst aflöpa? Jag finner mig således föranlåten, att hemställa, om icke högtärade ståndet behagade bifalla förewarande secreta utskottets extractum protocolli, angående de öfrige herrar riksens råd.

Till detta hemställande, svarade ståndet Ja.

Hwarefter herr borgmästaren och talman frågade, om icke detta tagne beslut skulle med de öfrige respective stånden, genom deputerade communiceras. Hwartill ståndet lämnade sitt bifall. Och till följe deraf anmodades herr rådman Hanquist, att jämte ellofwe deputerade uti berörde ärende afgå, hwilcke genast afträdde.

Herr rådman Töllberg: Jag är wäl intet deremot, att det nyl:n förehafde målet ifrån secreta utskottet, blifwit bifallit, men jag kan ändock icke undgå att säga, det jag likväl för min del tycker, det desse herrar riksens råd, som på detta sätt felat, nu mera icke gjort sig wärdiga, att hädanefter få niuta så stor lön, som dem wid sistl:e riksdag tillagd blifwit.

Herrar borgmästarne Carl Gustaf Boberg och Northman, samt h. fabriqueuren Lindstedt gofwo wid handen, det de wille resa bort öfwer instundande helg, och ståndet lämnade dertill sitt bifall.

Uplästes ridderskapets och adelns protocollutdrag, af detta dato,⁵³⁰ angående den anmälan, herr riksrådet grefwe Henning Gyllenborg gjort, det han, till sin svaga hälsas skiötsel, ärnade, med Kongl. Mai:sts nådigste tillstånd och riksens ständers samtycke, nu instundande währ företaga en resa till utrikes warande baden, och hwartill ridderskapet och adeln för sin del samtyckt.

Ståndet hade icke eller något att derwid påminna, utan gaf dertill sitt samtycke.

Herr borgmästaren och talman frågade, om ståndet wille bifalla, det afskrifter få tagas af de handlingar, som röra riksens herrar råd, och nyl:n hos ståndet förewarit, emedan flere af ståndets herrar ledamöter derom anhallit.

Ståndet swarade dertill Ja.

Herr rådman Hanquist jämte deputerade återkommo, med berättelse, att de fullgjordt det dem anförtrodde ärende, hwarföre herr borgmästaren och talman dem tackade och ståndet åtskildes.

⁵³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets o. adelns prot.utdrag, nr 12.

Åhr 1761 den 30 Martii

S.d. Uplästes ett af kyrkoherden wid Ladugårdslandsförsamlingen här i staden, doctor Anders Carl Rutström inlämnadt memorial och beswär däröfwer,⁵³¹ att urskillningsdeputationen antagit och till justitiædeputationen remitteradt den af fiorton inwånare i berörde församling hos riksens ständer gjorde förfrågan, huruwida Hans Kongl. Mai:st har kunnat, till följe af riksens ständers föreskrift sistledne riksdag, utan förslag och församlingens wahl, befordra doctor Rutström till kyrkoherde i ber:de församling.

Uplästes berörde 14 sökandes hos riksens ständer ingifne förfrågan,⁵³² i detta mål, och befants af påskrifterne, att denna förfrågan blifwit hos urskillningsdeputationen inlämnad, d. 28 Nov. sistledit åhr, samt derifrån till justitiædeputationen remitterad, d. 24 sistwekne Febr.

Uplästes riksens ständers sisl:e riksdag meddelte föreskrift till befordran, för prästmannen nu mera doctor Rutström.

Herr justitiarien Faxell begärte att detta ärende måtte blifwa liggande.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag wille gierna wara underrättad, om de sökandes förfrågning inkommit i rättan tid till urskillningsdeputationen.

Herr borgmästaren Schauv: Af påskrifterne finnes, att saken inkommit, d. 28 Nov. sisl:t åhr, och blifwit d. 27 Febr. sistwekne remitterad till justitiædeputationen.

I anledning häraf yttrade sig herr borgmästaren Sundblad vidare: Som saken i rättan tid blifwit till urskillningsdeputationen inlämnad, och det är oförnekligt, att Rutström, utom församlingens wettskap och wahl, blifwit till kyrckoherde därstädes förordnad, så kan jag ej annat finna, än att urskillningsdeputationen giort rätt, i det saken blifwit remitterad.

Herr borgmästaren Schauv: För min del kan jag icke finna, att urskillningsdeputationen rätteligen förfarit, ty 1:o hafwa allenast fiorton af församlingens ledamöter underskrifwit beswärsskriften, utan fullmagt af de öfrige, och utan att de therom ägt någon kundskap. 2:o hafwa de sökande icke eller hos Hans Kongl. Mai:st anmält, att de hos riksens ständer ärnade anföra beswär. 3:o bör man påminna sig, att riksens ständer sielfwe meddelt Rutström föreskrift till befordran. Och som han således lagligen niutit thensamma, så bör den ock stå fast och ingen ändring deruti giöras.

⁵³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 86.

⁵³² Ibid.

Herr borgmästaren Cervin begärte, att saken måtte ligga på bordet.

Herr borgmästaren Finerus: Det är både betänckeligit och farligit, att tillåta klagan öfwer riksens ständers författningar, och ännu mera att uphäfwa hwad Hans Kongl. Mai:st, i anledning af riksens ständers föreskrifter, wärkstält. Och wore ett sådant i denne sak så mycket mera orättwist, som icke församlingen, utan allenast fiorton dess ledamöter anfört beswär. Wi böre ock härwid ihogkomma, att regale pastorater icke hafwa så stor rättighet, som de consistorielle, i det konungen äger magt, att nämna, utom förslag till sådane pastorater, någon annan skickelig och wälförtient prästman, hwilcket ock wid detta tillfälle skiedt. Hwad för öfrigit den frågan beträffar, om saken skall ligga på bordet, så bör den, som sådant begär, wisa skiäl dertill. Men för min del finner jag inge sådane, ty saken är i sig sielf tydelig och klar.

Herr rådman Hanell: Jag har i urskillningsdeputationen erhindrat, det som nu anfördt är, men icke dess mindre blef saken remitterad.

Herr borgmästaren Brunsell: När man aldrig så litet will se på de sökandes förfrågan, så finner man klageliga, att densamma är lagstridig, ty 1:o hafwa de icke anmält hos Hans Kongl. Mai:st., att de ärnade beswära sig hos riksens ständer. 2:o hafwa de utan fullmakt och de öfrige församl:s ledamöters wettskap och samtycke anfördt deras beswär, hwilcke deputationen fördenskull, till följe af dess instruction, icke bort antaga. För öfrigit bör jag påminna, att här klagas öfwer wärkställandet, af en riksens ständers föreskrift, hwilcket i sig sielf är en förgripelse, emot ständers magt och rättighet.

Herr justitiarien Faxell: Att de sökande haft någon orsak, att förfråga sig, i anseende till församlingens privilegier, det kan man icke gierna neka. Och således har deputationen rättel:n förfarit. Men anser man personen som, i följe af riksens ständers föreskrift, blifwit befordrad, så wore det orätt, att deruti göra någon ändring.

Herr talman: Ansökningen är så mycket mera olaglig, som församlingen icke är hörd theröfwer, fast mindre lämnat dess bifall thertill, utan är detta allenast ett uptåg af kammarskrifwaren Springer, hwilcken, ehuru han är förklarad owärdig att få advocera, likwäl förfört dessa enfaldiga thertill. Hwilcke på slutet lära säga, att de ej förstått saken annorlunda, än att de haft rätt, till deras anförde beswär. Men urskillningsdeputationen tyckes hafwa närmare bort öfwerwäga målet, och ej det samma remittera. Och

hemställte herr talman fördenskull, om icke ståndet behagade resolvera, att justitiædeputationen icke må sig härmed befatta.

Herr justitiæborgmästaren Robeck påminte, att en och annan ledamot begärt, att saken måtte ligga på bordet.

Herr justitiarien Faxell: Jag har i början begärt, att saken skulle hwila, men sedan jag närmare hört detta målets sammanhang, förklarar jag mig nögd, att den må nu afgöras.

Ståndet instemde härmed, och herr talman hemställde åter, om icke ståndet funne rättwist, det justitiædeputationen icke må befatta sig med detta ärende.

Detta hemställande beswarades med Ja, förutan af herr justitiæborgmästaren Robeck och herr rådman Hylphers, hwilcke förklarade, att de icke härtill kunde lämna deras samtycke, samt begärte, att saken måtte hwila.

Herr justitiarien Faxell: Låtom oss då afgöra den frågan, om förbehåll till sakens liggande på bordet skall gälla, sedan proposition blifwit giord och besvarad.

Herr talman frågade, om ståndet ansåge saken för afgjord, hwilcken fråga åter beswarades med Ja.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,⁵³³ angående de af fru Ingrid Baas anförde beswär, genom dess broder, auditeuren Lund, deröfwer, att uti revisionssaken emellan bem:te fru, å hennes omyndige söners wägnar, och rådmannen Nils Ekelin, eller hans rättsinnehafware, hofrättsrådet Falckengren, å den andra sidan, rörande inlösen af det hos Ekelin pantsatte Anneboda säterie, Hans Kongl. Mai:st, genom utslag, icke allenast ogillat 2:ne af Lund i rättegången gjorde inwändningar, emot Ekelins blancofullmakt, till sakens drifwande och hofrättsrådet Falckengrens rättighet, att i saken talan föra, utan ock uppå fru Baas ansökning, om förklaring, öfwer berörde preliminaire utslag, uti den sednare omständigheten, ansedt utslaget tydeligit och fullmakten obefogad, att derå förklaring söka, hwilcket alt justitiædeputationen på lika sätt ansedt. Hemställandes likwäl, om icke Lund måtte befrias ifrån de ettusende dahl. s:rmts böter, hwartill han, för obefogade beswär giort sig skyldig.

⁵³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 3.

Uplästes dissentientis votum i detta mål,⁵³⁴ och befans deraf, att dissentiens ansedt hofrättsrådets ingågne handel om denne process, sedan han redan i hofrätten war börjad, för oloflig och olaglig. Ty ehuruwäl icke någon lag uttryckeligen sådan köpenskap förbiuder, så skall dock, af 15 cap. 3 § rätteg:sb:n, som förbiuder en ledamot i öfverrätten, att låta bruka sig till fullmäktig, sådant följa. Annars wore ingen ting lättare, än att illudera lagen och, under namn af tillhandlad rätt, låta bruka sig till fullmäktig.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adeln anmäldes och infördes. Och gaf ordföranden, kammarherren baron Hamilton wid handen, att ridderskapet och adeln förehaft 1:o ryttmästaren Cronackers memorial,⁵³⁵ och beswär deröfwer, att urskillningsdeputationen afslagit dess ansökning, att få inlösa säteriet Sandegården ifrån biskoppssätet i Götheborg. Och emedan detta ärende rörde ridderskapets och adelns privilegier, så hade ridderskapet och adeln det samma uptagit, och funnit sig föranlåten, att hos de öfrige respective stånden till uptagande jämwäl recommendera. 2:o hade ridderskapet och adeln funnit nödigt, det rådselectorene måge sammanträda nästkommande onsdag, till att fylla det rådsförslaget, på hwilcket hofmarskalcken, grefwe Lagerberg blifwit upförd, men sedermera derifrån utesluten. 3:o hade hos ridderskapet och adeln kommit under öfverwägande, att herr riksrådet grefwe Wrangel är den andra i rådet, af amiralitetsstaten. Och som herr riksrådet redan wore kommen till en hög ålder, så hade ridderskapet och adeln funnit nödigt, att på näste förslag allenast sådana måge upföras, som tient wid amiralitetet. 4:o hade ridderskapet och adeln förehaft och bifallit baron Gustaf Reuterholms memorial⁵³⁶ och tillstyrckande, att Swea hofrätt må anbefallas, att, utan afseende derpå, att notarien Ekman afwikit, den så kallade trollsaken,⁵³⁷ ändå företaga och avsluta. Och ändteligen 5:o anhölt ordföranden, å sitt stånds wagnar, att kongl. remissen, ang:de cammarherren baron Reuterholms befordran, måtte företagas och afgöras.

Herr talman tackade för de lämnade underrättelser, och försäkrade, att ståndet icke lærer underlåta, att företaga de anmäldte målen, och se till, huru de, till ridderskapets och adelns nöje, måge kunna avslutas.

⁵³⁴ Ibid.

⁵³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 100.

⁵³⁶ Prästeståndets arkiv, vol. R 911, nr 340.

⁵³⁷ Se *RAP* 20, s. 457–461.

Herr borgmästaren Renhorn började discoursen, ang:de det nyss upläste justitiædeputationens betänkande, och yttrade sig på följande sätt: Jag war icke tillstädes i deputationen, då detta betänkande författades, och är det fördenskull för mig så mycket mera nödigt, att yttra mig deröfwer, sedan jag hört det upläsas, som jag är af annan tancke, och ense med det tillika upläste särskilta votum, hälst emedan det strider både emot ordning och rättwisa, att en part, hvars sak är inlämnad i hofrätten, under det att målet förehafwes och parten skiäligen bör wänta slut derå, får i det stället ett upskof, i det en rättens ledamot tillhandlar sig saken, och gör nytt bryderi. Om sådant tillåtes, måste icke allenast mycken oreda yppa sig i de fleste rättegångsmål, utan det lærer ock hafwa den wissa påfölgd, att man ej någonsin, åtminstone ej utan widlyftig omgång, får slut derå.

Herr justitiarien Faxell: När kriget slöts år 1720, war alt upfyldt med processer, om possessioner, emedan ägendarne, dels blifwit abalienerade genom köp, dels genom pantsättande ifrån ägarne, som antingen fallit i fält, eller råkat i fångenskap, under det långwariga kriget. I följe af åtskillige emellankommande hinder, återstå ännu en hop sådane twister, och jag kan intet se hwarföre man skall förbiuda någon, fast han ock wore domare, att köpa en sådan rättegångstwist, hälst så länge twisten icke kommit till hans domstol, eller under öfwerwägande där förewarit. Det syns wäl något betänckeligit, att domaren skulle få köpa en sådan process, sedan den i den rätt är börjad, hwarest han sitter. Men jag kan likwäl icke se, huru det skall kunna förbiudas.

Herr rådman Hanquist: Jag nekar icke, att många skiäl kunna andragas emot i denne sak. Men här är frågan, om någon lag finnes, för förbiuder en domare att köpa processer? För min del har jag mig icke någon sådan lag bekant, och håller jag fördenskull före wara bäst, att lag må stadgas för framtiden, men ej nu. De omrörde ettusende dal:r s:rmt måge eftergifwas, ehuru han skrifwit owettigt och borde straffas.

Herr borgmästaren Sundblad: Om något skall stadgas för framtiden i detta ärende, så lærer det allenast böra förbiudas, att en domare skall få köpa en process, sedan den wid hans domstol är börjad.

Herr borgmästaren Joh. Boberg förklarade sig aldeles ense med herr borgmästaren Renhorn, och det upläste särskilte votum.

Herr assessor Anthonsson: För en enfaldig, som sielf icke förstår, att rättel:n utföra sin sak, är det ganska nyttigt, att få sälja densamma. Han får

då något derföre, i det stället han eljest torde mista altsammans. Och som hofrättsrådet baron [Falckengren],⁵³⁸ hwilcken köpt denne sak, icke sutit på den division, på hwilcken saken warit förehafd, så kan jag icke se, hwarföre man skulle betaga honom den rättigheten, att köpa densamma, hälst ingen lag sådant förbiuder.

Herr borgmästaren Brunsell: Då saken uti deputationen förehades, föreföllo åtskillige betänckligheter, men som intet förbud finnes för en domare, att köpa processer, så har jag warit af samma mening med betänckandet. Hwad klaganden beträffar, så är det wäl sant, att han i hofrätten brukat en owettig skrifart, men han har ock pliktat derföre. Och som han hos riksens ständer skrifwit beskieligen, så har han ej kunnat pliktfälas.

Herr directuren Schenbom: Man lærer nogsamnt finna, hvad onde påfölgder det skulle hafwa, om man wille tillåta, att en domare skall få köpa en sak, sedan den wid hans domstol är börjad, utom det, att tiden androm till skada härigenom utdragas måste, jämwäl mycken annan oreda yppa sig. Men angående böterne bifaller jag deputations yttrande.

Herr borgmästaren Sacklén: Jag är äfwen af den tancka, att det är ett farligit præjudicat, att han köpt saken, i synnerhet som det skiedt, sedan saken redan warit före, och han kunnat pröfwa, att den skulle lyckel:n upgå hans sida utfalla. Tillåtes sådant, lära få twister förefalla, som icke finna domare, som wilja köpa.

Herr borgmästaren Unger: Mig förefaller det jämwäl nog betänckeligt, att han på sätt som skiedt, köpt saken, men som ingen lag häremot finnes stadgad, så lærer icke eller någon ändring nu häruti kunna skie, utan lærer det wara bäst, att justitiædeputationen projecterar lag häremot för framtiden, och deröfwer dess betänckande till plena inlämnar, på det riksens ständer måge kunna fastställa en sådan lag, som förekommer all den oreda, hwilcken kan af slika köp står att befara.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör upplysa ståndet, om rätta hufwudquæstion i detta ärende. Saken förhåller sig således: Ägendomen har warit pantsatt och rätta ägaren begärte, att få densamma inlösa. Då begärtes ärsättning för de å ägendomen gjorde meliorationer. Denne begäran bewilljades i så måtto, att man skred till liquidation. Således har domaren icke

⁵³⁸ Supplerat efter konc.

köpt saken, utan allenast twisten om meliorationen. Och, som det syns, blott för att chicanera de fattige barnen, i det ställe han bort bewara och hielpa deras rätt. Gud beware oss för sådane uptåg.

Herr talman hemstälte, om icke bäst wore, att saken måtte hwila, till dess man finge rådruum, att närmare täncka på saken.

Herr borgmästaren Malmstein: Det är nyttigt, att wi, till inbördes upplysning, något discourera i denna sak, som i sanning är rätt granlaga. Jag är ense med herr borgmästaren Brunsell, angående den omrörde plikten, och sedan jag af herr borgmästaren Renhorn hört, att domaren ej köpt ägen- domen, utan allenast processen och melioration, så finner jag detta wara ett det det farligaste præjudicat, som någonsin kan gifwas. Domaren bör vårda de omyndigas rätt, men i det stället köper han processen, för att advocera emot dem. Detta bör så mycket mindre tillåtas, som en, hwilcken följer med en härads höfdinge på tingen, ej har lof att advocera på tingen.

Herr justitiarien Faxell begärte, att ärendet måtte hwila.

Herr borgmästaren Renhorn upläste början af betänckandet, och herr borgmästaren Fries yttrade sig: Det lærer wara bäst, att man ej förhastar sig. I dag är detta ärendet första gången upläst, och är det för den skull så mycket mera nödigt, att vi får betäncketid, som här är någon skillnad i tänckesätten, angående denna sak. Jag för min del will åtminstone icke låta det stå för min räkning, om saken genom förhastande, får ett galet slut.

Herr assessoren Anthonsson: Egenteliga frågan är här, om icke en domare skall få köpa en sak, som icke är anhängig wid den domstol, hwarest han sitter, utan på ett annat ställe? För min del kan jag ej finna, huru sådant skall kunna wägras, enär ingen lag finnes, som sådant förbiuder. Hwad åter den lag beträffar, som man i detta mål håller nödig för framtiden, så wille jag önska, att den påsyftade nyttan deraf kunde förmodas, men hwar finnes den lag, som kan afhålla den orättfärdige ifrån illgrep? Domaren kan ju köpa saken hemligen, och genom annan låta den drifwas. Och fast han sielf ej derwid synes, likafult draga försorg, att den afgöres, som han will.

Herr talman: Saken är angelägen, ty härunder beror omyndigas rätt, och hemställer jag fördenskull, om icke bäst wara will, att ståndet tager sig någon betäncketid, och wäntar, till dess man får se, huru de öfrige stånden utlåta sig.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁵³⁹ öfwer de beswär, som cancellisten uti justitiærevisionens expedition, Johan Noréen, emot cancellisten Pehr Olof Osander deröfwer anført, att den sednare, såsom yngre, är tillagd ordinarie cancellistlön.

Uplästes dissentientium votum, i detta mål.⁵⁴⁰

Herr borgmästaren Sacklén, jämte en och annan begärte, att detta ärende måtte ligga på bordet, hwartill ståndet lämnade dess samtycke.

Tolf deputerade ankommo ifrån bondeståndet och anmälte ordföranden Joseph Hansson, att bondeståndet förehaft ärendet ang:de commissionsprotocollerne och derwid stadnat i ett lika slut med borgareståndet. För öfrigit bad ordföranden, att saken angående åboerne under Lindholmen i Skåne, måtte företagas, och enligt betänckandet afslutas.

Herr talman tackade för den lämnade underrättelsen, och lofwade, att Lindholmssaken skulle, så snart giörligit är, företagas.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte, det han, i anledning af den discours, som förefallit, angående ridderskapet och adelns samt prästeståndets resolution, det hofmarskalcken h:r grefwe Lagerberg skall uteslutas af det förslag, som råselectorerne inlämnat, hade nu författat dess tanckar, i form af extractum protocoll, hemställandes, om icke desse dess tanckar måtte upläsas.

Ståndet lämnade härtill dess bifall. Och berörde projecterade extractum protocoll uplästes, lydande sålunda:⁵⁴¹

Utdrag af borgareståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den ⁵⁴² Martii 1761.

S.d. Sedan borgareståndet, d. ⁵⁴³ innewarande månad, förehaft och gillat thet upgifne rådsförslaget, har ifrån höglofl. ridderskapet och adeln samt högwördige prästeståndet samma förslag inkommit med påskrift, att herr grefwen Lagerberg skulle therutur slutas.

Detta, såsom aldeles owanligit, har warit oförwäntadt, och derföre har ståndet, utan öfwerläggning, om det kunnat för dess del finna nå-

⁵³⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 7.

⁵⁴⁰ Ibid.

⁵⁴¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 64.

⁵⁴² Datum ej utsatt.

⁵⁴³ Datum ej utsatt.

gon ändring nödig eller nyttig, fastställt det inkomne förslaget, hwarwid eller wid något annat ståndet eljest torde funnit anledning, efter dess wälbehag någon ändring göra, i händelse sådant öfwerensstämmen med rätta ordaförståndet af grundlagen.

Electorenes wahl det förrättas enligt 12 § regeringsformen, uppå en dyr aflagd ed, på det sättet, att ledamöterna rådgöra, öfwerlägga och sig förena om tre skickelige samt wälförtiente personer.

Detta har ock skiedt: Förslaget är föredragit uti de respective och behörige stånden, till vidare samtycke, gillande och stadfästade.

Desse orden hafwa till thenne dag alltid ägt sådan betydelse, att om någon kunde utslutas, skulle det skie, genom ståndens gemensamma förening derom. Men att det skulle kunna skie, genom den i andra mål antagna pluralitetens fastställande, det är en nu af tu stånd allena gifwen oförmodig förklaring.

Fördenskull och förrän ståndet kan sig häröfwer sluteligen yttra, har det funnit nödwändigheten kräfwä, att hemställa till samtel. riksens ständer, nödwändigheten af närmare förklaring, angående lagens rätta förstånd i detta ämne, innan med rådsvalen vidare fortfa-ras kan.

Härhos oss, äfwen som uti andre fria regeringar, lærer man böra widgå, att skiljagtige tanckar finnas, och att de, efter tider och conjuncturer, sig oftast ombyta.

Ståndet har derföre förment, att höglofl. ridderskapet och adeln skulle räkna det för en märckelig heder, att de öfrige stånden utur deras hus söka samt uttaga sine fullmäktige uti regeringen.

Detta förtroende har ock hitintill på sådant sätt blifwit ärkiändt, så att om lagens rätta förstånd häruti aldrig warit något twifwelsmål, eller twister upkastade till dess förändrande.

Om partien gifwas, som wisserligen de ock finnes, förmenar borgareståndet, det gå dem för nära, att behöfwä inrätta sine wahl efter skilde tanckesätts afsikter, och inskräncka sitt förtroende endast inom sådane personer, som derföre af sine medhållare, anten kunna begäras, eller uteslutas.

Sådane ändringar uti lagen öka onyttigtwis riksens ständers arbete, uptaga deras dyrbara tid, det allmänna till skada, och de hemmawarande till kostnad och tunga.

Det wisar sig äfwen en annan oreda häraf, emedan lagen fordrar förenadt förtroende till en rådsperson, och att ett stånd har lika rätt, att utesluta en annan, som tu stånd kunna finna godt, att förena sig om

den ena, så att wahlen skulle, för ofwansagde orsaker, aldrig komma till stadga, eftersom tu stånd icke kunde betaga det tredie votum exclusivum för den de funno godt, och rådswhalen således icke annat blifwa än ständige voteringar, sedan lagens principe deruti warder förändrad.

En wälförtient och hederlig medborgare skulle deraf få orsak, att undwika det förtroende, hwilcket kunde wara förenadt med så bitande fölgher, och riksens ständer på slutet nödgas wälja sådane, som kunde låta sig öfwergå alt, endast de finge framdeles blifwa rådande uti purpuren.

Den som har ett hierta, styrt af dygd och redlighet, lærer anse en igenom wågspel, så dyrt köpt heder, ovärdig att winnas.

För öfrigit och som icke uttryckeligen nämnes, anten gref Lagerberg bör sättas på nästa förslag, eller för all tid wara utesluten, ifrån ständers förtroende, fordrar sakens natur, att det behöfwer närmare utstakas, samt i sednare händelsen orsakerne dertill upgifwas. I annat fall wore det den hårdaste dom, som kan fällas, öfwer en för redlighet känd medborgare, utan att han blifwit hörd och lagligen dömd, hwilket enligt grundlagarne icke kan skie. Och riksens ständer lära finna högst betänckeligit, att detta nu må blifwa ett præjudicat, innan som uti lagen förutgått ett sådant stadgande. Hvarförinnan ståndet icke finner med lag bestå kunna, att gref Lagerberg skulle nu uteslutas, genom en lag, som efteråt göras kan.

Således lærer de respective stånden behaga företaga sig denna lagens förklaring, innan med rådswhalen vidare företagas.

Borgareståndet afbidar häröfwer de respective ståndens behageliga yttrande, och har derföre welat detta hörsamt, tienst- och wänligen communicera. Ut supra. / Ex protocollo

Herr justitiarien Faxell: Det är owanligit, åtminstone ganska rart, att någon, som af rådselectorerne blifwit upförd på förslag, derifrån uteslutes. Och är det högst betänckeligit, att förtroendet för rådselectorerne således rubbas. Jag finner af 12 § i regeringsformen, att electorerne skola, efter aflagd tysthetsed, rådgöra, öfwerlägga och förena sig om de personer, som på rådsförslaget skola upföras, men ej votera. Detta supponerar wäl ett lika förenande, emellan stånden, som uti rådswhalet deltaga, hwarföre det ock wanligen så skiedt. Men om det ej kan skie, lærer pluraliteten böra gälla, och således håller jag före wara bäst, att denna expedition må hwila. Ståndet kan ändå likafult bibehålla dess förtroende för grefwe Lagerberg, enär

händerne äro bundne på dess ledamöter, som äro rådselectorer, att ännu nämna honom, och så laga, att han kommer på förslag.

Herr borgmästaren Renhorn: Af det som skiedt är, följer, att electorerne icke kunna uppföra grefwe Lagerberg, på nästa rådsförslag, icke eller sedan, hälst emedan så wäl ridderskapet och adeln som prästeståndet voterat wid dess uteslutande, så att deras electorer ej kunna gå in för honom. Och häröfwer behöfwes så mycket mera förklaring, som grefwe Lagerberg är, med förenadt förtroende, satt på förslag, och han icke annars bort, än igenom ett förenadt beslut emellan stånden, derifrån uteslutas.

Herr assessoren Anthonsson upläste och inlämnade följande dictamen i detta ärende, till protocollet:⁵⁴⁴

Uti ett rike, hwarest enwäldet är inskränkt, och antagen lag är undersåtares största säkerhet, thär kan hwar och en hugna sig af en lycklig lefnad, så länge lagen iacktages, och den ena medborgaren ej söker att tillwälla sig mera magt och myndighet öfwer then andra, än honom efter regeringssättet tillhör. Men så snart annorlunda tillgår, blifwer under sielfwa säkerheten en beständig osäkerhet. Lagarne tiena ej mera till säker grund, för thet, hwarå inwånarena fotadt sin säkerhet och wälfärd, utan, i stället för en önskelig ordning, blifwer man warse sammansättningar, att soutinera orätta ändamål, så att hwar och en snart sagdt retas täncka på lagens uttydning, som kan passa till befordran af alla the förekommande mål, hwilcka syfta till befastande af thet i afsikt warande ämne.

Sweariket äger ty bättre ett ibland de lyckeligaste regeringssätt, men jag måste, för min del, tillstå mig wara bekymrad deröfwer, att man, wid nu warande riksdag, fått anledning wara sorgfällig om flere ändringar uti riksdagsangelägenheterna, än the, som förut warit synlige, och hwaruti man förr ej bepröfwat så widlyftig omsorg nödig. För mycken granlagenhet, tå thet ej ankommer på hufvudsaken, plägar ofta förordsaka mera olägenhet än gagn i framtiden. Men tå then ena tål och rättar then andra med saktmodighet, och stundom then ena eftergifwer then andra litet i sin rätt, så plägar förtroendet underhållas, både i större och mindre samhällen.

Jag går thet framfarna förbi, hwilcket Herren then högste hittils⁵⁴⁵ så styrdt, att både riket och dess inbyggare kunna finna wälmående

⁵⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 87.

⁵⁴⁵ Upprepat i prot.

och trefnad, om hwar och en wille foga sig till enighet, öfwerensstämmande med det sanskyldiga intresset, och jag will i det stället endast något orda, om then nu i det högtärade ståndet förewarande fråga, ang:de thet, af the 3:ne respective ståndens electorer uprättade förslag, till ett ledigt riksrådsembete. 12 § uti regeringsformen tyckes efter min tancke tydeligen utsätta, att en samlad förening, både af electorerne och 3:ne stånden, bör wara, innan ett helt riksrådsförslag, eller någon therå upförd kan ogillas. Riksrådsemetet är det största och wigtigaste ämbete, och i heder närmast Hans Kongl. Majj:sts högsta wärdighet. Således är thet ett ämbete öfwer andra, mäst magt påliggande. Icke dess mindre utöfwar Hans Kongl. Majj:st, wid dess bortgifwande, oinskräncktare magt, än wid mindre ämbeten, ty orden heta: föreslås till Hans Kongl. Majj:sts nådigste behag, utan omröstande. Hvilcket ord tydeligen utwisar, att lagens mening, wid ett riksrådsemetes besättiande, är, att på intet ställe bör skie omröstning, utan ett förenande, så af electorer som 3:ne stånden, innan ett förslag är riktigt. Icke synes det troligit, att en redlig man, wid ett sådant förslags uppsättiande, skrider emot sin i sitt samwete ägande bästa öfwertygelse. Förfarenheten wittnar om dageliga skiften, så uti meniskiors upförande, som tänckesätt. Det wore således en oklok man, som wid sådant tillfälle, bygde sina principier, på annan grund, än then, att han, i anseende till den i quæstion warande riksrådscandidaten, funno honom, för dess redeliga upsåt, och hederliga wandell, riksens ständers förtroende wärdig, och i riksstyrelsen nyttig. När så måste tillgå, så tyckes icke någon fråga äga rum, om en sådan man wore wälförtient eller sysslan wärdig. I sådant fall kan man wäl ej taga bewis, af något säkrare regeringssätt, än thet, tå then Högste allenast förde werldsligit regemente. Man läser, att tå Gud ej kunde hindra sitt folck ifrån sitt fattade upsåt, att få sig en konung, gaf han them then the ej förmodade. Men ho will twifla therpå, att walet icke war wärdigt?

Tå Debro såg, att Moses ej kunde skiöta folckets wällfärd ensam, bad han honom, att han skulle taga hans råd, tå han sade Gud skulle wara med honom, och bestod theruti, att wälja sig wisse redelige män, som fruckta Gud och hata girigheten, så att ifrån älsta tiden hafwer wid wal, som haft afseende på menighetens besynnerliga wältrefnad, män, tå ej särskilta lagar annorlunda befalla, blifwit tagne, utan afseende på börd och härkomst. Det är en lycka, då börd och medfödd höghet förenar sig i en sådan person. Afwundsjukan kan

tå ej hafwa rum, och respecten, som embetet åtfölja bör, behöfs ej tå med omsorg conserveras. Det är ganska wäl, och det kan ej annars wara, än en pluralitet skall skilja twistige ärender, men lagstiftaren tycks här hafwa haft fullkomligaste skiäl, wid ett riksrådswal ej wilja låta samma gälla.

För en, som till ett riksrådsembete blifwer wald, måste wara thes största glädie, att han funnit sig äga sine undersåtares samfälte förtroende. En sådan man måste ock finna häruti sin största förbindelse bestå, att alltid, utan afseende på personen, enligt sitt answar, styrcka och råda, enär wissa författningar och beslut till rikets säkerhet och undersåtares wällfärd, skola tagas. Häruti synes grunden ligga förborgad, hwarföre electorers tal och discourser, wid sådane tillfällen böra hållas helige och tyste.

Lagstiftaren, som känt mensklige tilböjligheter, hafwer sådant wisliga förordnat. Enligt sådant walsätt, måste enighet och förtroende, för then walde, ibland alla rikets undersåtare lysa, och dess förbindelse blifwa odelad. Walsätt genom omröstning till ett riksrådsembetes besättiande tyckes ej bör ankomma på ett votum decisivum i stånd, hvilket wäl kunde ledas af god wilja, men elak underrättelse. Ty icke är ett tjenstebetänckande eller så kallad anciennité här gällande. Lagstiftaren hafwer funnit, att ej börd och höghet borde föredragas, ty eljest, som menniskian gierna fiker efter höghet, så skulle och blifwa hwars och ens syftemål, att trakta efter de högsta och wärdigaste embeten, utan afseende på dygdig wandell, och till samma ändamål, bruka både loflige och oloflige medel, hwaraf hände, att the för ett rike otienligaste personer, ofta blefwe rådcandidater. Således en regeringssiuk man ofta skulle liksom kunna truga sig inuti regeringen, och sedan thär mera utöfwa mensklige swagheter, än kunna wara i stånd, att dela rätt emellan undersåtare, och styrcka sin konung till the bästa. En klok man fikar icke efter sådan höghet. Men om en wald afsloge then börda, som ständers förtroende lade på honom, utan att äga the fullkomligaste skiäl, så skulle så se ut, som dess antagne beqwämlighet blefwe satt framför medborgerlige skyldigheten.

Wi wete, att Saul giömde sig, då han söktes, att blifwa en förste, men han underkastade sig icke dess mindre folckets wällbehag, tå han eftersinnade sin skyldighet. Ett sådant pröfwande af riksrådsförslag, som nu skiedt, lærer wara nytt, det hafwer till pröfwande uti riddarhuset företagits på det wanlige skiljessättet. En pluralité af 13 hafwer

ändrat det samma, sedan 24 utwalde förut therom warit enige. Thet andra ståndet hafwer följt det widtagna sättet, och en pluralitet om en röst thär gjort samma wärckan. Ett sådant bepröfwande af de 2:ne stånden utwisar således, att de tagit 12 § uti regeringsformen enlig med sin förrättning. Jag underkastar gerna med glädje min tancka, att wara enlig med then pluralitet, som uttages af 4 ståndes fattade mening, men jag finner ej lagens mening wara här sådan. Och så litet jag kan understå mig klandra de andre ståndens antagne mening, så benäget hoppas jag att af hwar och en, af riksens höglofl. ständer, blifwa ursäktad, att hafwa annan tancka, till dess ett wist för framtiden blifwer fastställt. Att påstå, det grefwe Lagerberg bör blifwa qwarstående på detta förslag, torde kunna anses som en enwished, sedan så långt kommit. Men innan vidare wal skier, lærer blifwa nyttigast få denna quæstion deciderad, på det ej disputer in infinitum uti riksrådsförslag, 3:ne stånden emellan, måge yppas, till hinder, uti de andre riksdagsangelägenheterne.

Skulle derföre thet högtärade ståndet på detta sättet foga sig, så torde mindre motstånd kunna yppas uti de öfrige 2:ne stånden, som de då finna, att detta ståndet syftar på en lag, som kan handhafwas och wärkställas, med minsta widlyftighet.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag skulle warit af samma tancka, som herr justitiarien Faxell, om jag icke af herr borgmästaren Renhorn fått den uplysning, att grefwe Lagerberg nu mera ej kan komma på förslag. Och håller jag fördenskull nödigt, att den omständigheten undanrödjes, innan man går vidare. Eljest kan ej annat än oenighet och disput blifwa påfölgden af altsammans. Hwad åter den frågan beträffar, om någon, utan förenadt beslut, af samtelige stånden, som i rådswalet deltaga, skall kunna ifrån förslaget uteslutas, eller om pluraliteten därwid skall gälla, så är jag af den tancka, att pluraliteten, så häruti, som alt öfrigit, bör enligit grundlagen anses för ett allmänt beslut.

Herr rådman Hanquist: Herr borgmästaren Renhorn har så hederligen och wärdigt yttrat sig öfwer detta ärende, uti det projecterade extracto protocolli, att litet eller intet lærer behöfwa tilläggas. Men som 2:ne stånd redan beslutit, att rådselectorerne skola sammanträda nästkommande onsdag, att upfylla förslaget, så tror jag wara bäst, att ståndet jämwäl därtill samtycker, och wi för denne gång ej gå vidare. Tiden medgifwer icke eller något sådant. Om wi nu rese lag i questionen, måste wi wänta, till dess alla

de öfrige stånden yttrat sig, och härmed måste nödwändigt längre utdragas, än omständigheterna medgifwa. Ty wi behöfwe riksråder i de afgågnas ställe, men deröfwer kunna wi wäl yttra oss, om icke electorerne äga rättighet, att wid andre tillfällen af denna riksdag upföra grefwe Lagerberg på förslag.

Herr borgmästaren Schauv: Wore omständigheterna nu sådane, att wi kunde få en lag, som den behöfwes, så wore jag aldeles af enahanda tancka med herr borgmästaren Renhorn och herr assessoren Anthonsson. Men jag håller före, det wara farligit, att stadga lag in casu, hwarföre ock bäst wara lärer, att dröja med den begärte förklaringen, och sedan när tillfälle gifwes, söka, att få en stadgad lag för framtiden. Då tienar det af herr borgmästaren Renhorn projecterade extractum protocolli till basis. För öfrigit finner jag icke någon lag, som kan hindra rådselectorerne, att en annan gång, jämwäl under denne riksdag, upföra grefwe Lagerberg på förslag.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag will ej tadla deras tänckesätt, som redan yttrat sig, men jag måste likwäl gifwa wid handen, det jag håller före, att det strider emot ståndens rättighet, om dem den magt betages, att utesluta, när så skiäl är, en eller annan af rådsförslagen. Hwarwid, som i alt annat, pluraliteten nödwändigt efter grundlagen bör gälla. Uphäfwes den, så rubbas hela grunden tillika. Stånden äga ju rättighet, att ändra secreta utskottets och deputationernes betänckanden, hwarföre icke rådselectorerne förslager? Just derföre inlämnas de till plena, hwilcket eljest icke behöfdes, utan kunde electorerne gå dermed directe till Hans Kongl. Mai:st. Ståndets rätt kan derföre icke kullkastas, att pluraliteten stadnat i en olika mening, om en person. Och således kan icke eller detta ståndets electorer förmenas, att wid tillfälle nämna grefwe Lagerberg.

Herr rådmän Hanell: 12 § i regeringsformen är ganska klar och tydelig, och bör fördenskull detta ärendet icke underkastas någon pluralitet.

Herr talman: Jag håller för rådeligast, att frågan om lagens rätta förstånd uppskiutes till framdeles, och att wi nu bifalla, det rådselectorerne måge sammanträda nästkommande onsdag, att fylla förslaget. Och hemställer jag förthenskull, om icke detta genom en deputation, må gifwas de öfrige stånden tillkänna, med bifogadt förbehåll, att ståndet funnit nödigt, att framdeles begära förklaring, huru 12 § i regeringsformen bör förstås. Därjämte kunde anmälas, att saken, ang:de amiralitetsförslaget, redan således blifwit afgjord, att det ankommer på rådselectorerne. Hwad för öfrigit

grefwe Lagerberg beträffar, så kan de öfrige ståndens beslut icke hindra detta ståndets electorer, att nämna honom wid tillfälle, enär ståndet nu dess bifall dertill lämnar.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del, finner jag nödigt, att wi böre fråga, om grefwe Lagerberg blifwit af de öfrige stånden förklarad owärdig, att vidare komma på förslag. Hwarjämte wi måge förbehålla oss, att ett helt nytt förslag nu må uppsättas, och icke med en fyllas.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan aldeles intet finna, att grefwe Lagerberg blifwit förklarad owärdig, så länge wederbörande icke nämt något enda ord derom. Men wäl har man hållit före, att han wore för ung. Hwarjämte det ock torde, till den fattade resolutionen något bidragit, att man saknat hofrättsrådet Ehrencreutz på förslaget.

Herr justitiarien Faxell: Jag fruktar, att om wi göre någon sådan förfrågan, exponera wi grefwe Lagerberg mera, än wi honom gagna. Ty om de skola yttra sig, torde de falla på den tanckan, att anföra något, som wore till hans nackdel, och förklara honom owärdig, till att dermed styrcka deras tagna beslut.

Herr talman: Af discourserne har jag inhämtat, att alla warit därföre, att grefwe Lagerberg skall komma i åtancka wid annat tillfälle. Hwarföre skola wi då wäcka någon fråga härom? enär det är ståndets electorer obetagit, att nämna honom. Låtom oss derföre bifalla, att ståndets electorer måge nästkommande onsdag sammanträda till rådswalet, och lämna genom deputerade härom underrättelse hos de öfrige stånden, då tillika det förbehåll kan göras, att quæstio legis må framdeles företagas. Wid detta tillfälle kan ock påminnas, att quæstionen, angående amiralitetsförslaget, är redan för detta således afgjord, att detta ankommer på rådselectorerne, som icke lära underlåta, att efter deras ed wälja de bäst förtiente och nyttigaste.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och utnämde herr assessoren Antonsson till ordförande i detta ärende. Men som härwid erhindrades, att kl:n wore redan en fierdedel öfwer ett, så fants godt, att ärendet i dag härmed måtte afstadna.

Herr talman anmälte, att herr riksrådet och öfwerstemarskalcken grefwe Ekeblad hade wid handen gifwit, att herr riksrådet hade funnit nödigt, att uppbåda denne stadsens båtsmanscompagnie till arbete, wid kongl. jagtwarfwet och sluprodderiet. Härwid war icke något att påminna.

Herr borgmästaren Johan Boberg inlade ett ifrån Laholms stads magistrat ankommit bref⁵⁴⁶ angående stadens borgmästare Pehr O. Cervin, och hwaruti magistraten anhåller om tillstånd, att i denna bortreste borgmästarens ställe, få antaga någon annan fullmäktig, som stadens angelägenheter i ståndet och eljest bewaka må, men att i händelse en sådan fullmäktig icke skulle i tid kunna bekommas, eller för lindrig kostnad för den fattiga staden, som redan riksdagspengarne tillfullo ärlagt, staden då må warda förskont för answar. Hwarjämte magistraten hemställer, om icke ståndet skulle behaga, å högwederbörlig ort, borgmästaren P. O. Cervins bortowaro anmäla till allmän efterlysning.

I anledning häraf, fant ståndet godt, att resolvera, det bör staden Laholm förse sig med någon annan fullmäktig, i den bortowarandes ställe, och att kongl. slottscancelliet, genom utdrag af protocollet, skall anmodas, att draga försorg, det herrar landshöfdingarne, hwar i sin ort måge låta kundgöra borgmästaren P. O. Cervins bortowaro, och derhos låta tillse, om någon underrättelse om honom kan stå att erhålla, hwarom ståndet sedan förväntar underrättelse.

Herr borgmästaren Johan Boberg begärte, att staden Laholms magistrat måtte härom genom extractum protocollii, underrättas.

Hwilcket bewiljades.

Uplästes staden Engelholms magistrats bref⁵⁴⁷ till herr borgmästaren Johan Boberg, hwaruti herr borgmästaren anmodas, att åtaga sig fullmäktigskapet för berörde stad, i den bortreste borgmästaren P. O. Cervins ställe, hwarwid ståndet icke hade något att påminna.

Skildes åt.

⁵⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 88.

⁵⁴⁷ Ibid., nr 89.

Åhr 1761 den 2 April

Herr talman anmälte, det herr talman fått weta, att ett extractum protocollii ang. wäxelskursen wore ifrån Nordencrantzka beredningen till de öfrige respective stånden inlämnadt. Och emedan något sådant icke till detta ståndet inkommit, ty hade herr talman i går låtit hos wederbörande fråga derefter, och fått det swar, att det ej wore färdigt. Nu wore det ändtel:n, uppå skiedd ny efterfrågan, inlämnadt.⁵⁴⁸ Herr talman påminte, att detta wore emot all ordning och ståndets rätt stridande, så mycket mera som det långt för detta wore faststältdt, att inga extracta protocollii eller expeditioner, hwarcken ifrån plena eller deputationer, skola aflämnas annorlunda, än till alla stånden på en gång, på det alla tillika måtte få kundskap om ärenderne. Hemställandes herr talman för öfrigit, om ståndet behagade nu detta inkomne mål företaga.

Herr rådman Hanquist begärte, att detta ärende må hwila till nästa pleni-dag, hälst emedan rådselectorerne, efter ståndens öfwerenskommelse, måste nu sammanträda, och dem således skulle betagas tillfälle, att wid öfwerwägandet af detta ärende wara tillstädes.

I anledning häraf fant ståndet godt, att ärendet må hwila.

Herr talman anmälte, att riksdagsfullmäktigen för staden Söderhamn, herr rådmannen Stenbit, som någon tid warit och ännu wore opasslig, hade hos herr talman gifwit detta dess tillstånd wid handen, och begärt lof, att på någon tid, till sin hälsas bättre skiötsel, få resa hem Hwilcket herr talman, wid så fatta omständigheter, ej kunnat honom wägra.

Herr grosshandlaren Clason erhindrade, att herr rådman Stenbit wore ledamot uti cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, samt förordnad uti cammarutskottet därstädes. Och som det för ståndet nödigt wore, att i denna angelägna deputation och utskott hafwa någon ledamot i herr rådman Stenbits ställe, så hemställte herr grosshandlaren, om icke herr borgmästaren Sundblad kunde dit förordnas och intaga herr rådman Stenbits rum, så länge denne sednare wore borta.

Ståndet lämnade härtill sitt bifall, och kommer extractum protocollii, att häröfwer tilldelas herr borgmästaren Sundblad.

⁵⁴⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, växelberedningens expeditioner, nr 2.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog en § af allmänna beswären, angående controllwärdet och den på silfwer, sedan sista riksdag fördubblade controllafgiften.

Denna § bifölls.

Herr talman: I går blef mig berättadt, att bondeståndet skall, genom inlämnade extracta protocoll hos ridderskapet och adeln samt prästeståndet,⁵⁴⁹ hafwa gjort föreställning och begärt, att trenne stapelstäder måtte inrättas i Österbotten, om hwilcken begäran bondeståndet likwäl icke lämnat borgareståndet någon den ringaste underrättelse, mycket mindre därom något extractum protocoll till ståndet aflämnat. Och som detta wore aldeles olagligt, ty hemstälde herr talman, till ståndets öfwerläggning, hwad nu härwid borde göras.

Herr borgmästaren Gabriel Hagert: Bondeståndet har fått anledning till denne ansökning af österbottniske allmogens beswär, och är denne ansökning icke någon ny, utan en gammal sak, som till förene i ståndet åtskillige gånger lärer hafwa förewarit. Det wet jag wisst, att detta ärende förehades åhr 1747 wid riksdagen. Då fants nödigt, att collegier och andre wederbörande skulle häröfwer höras. Mig är obekant om detta skiedt.

Herr borgmästaren Renhorn: Detta ärende är sådant, att det bort anmälas i urskillningsdeputationen, men icke af bondeståndets pleno directe uptagas, fast mindre på sätt som skiedt är, hemligen och borgareståndet owetande, hos de öfrige stånden anmälas. Och som ståndets rättighet härutinnan är för när skiedt, så lärer wara nödigt, att föreställning härom giöres hos de öfrige stånden, och rättelse begäres.

Herr justitiarien Faxell: Jag är aldeles ense med det, som herr borgmästaren Renhorn nyss anfördt. Det är i sanning för hårdt, att så går till, som i denna saken skiedt, och om rättelse icke derå skaffas, kunna wi, innan wi weta ordet af, mista alla våra rättigheter. Det är fördenskull angeläget, att wi begära, det hufvudsaken må hwila, intill dess ståndet hunnit yttra sig deröfwer, såwäl som den derwid brukade processen.

Herr grosshandlaren Clason: Det är högst eftertänckeligit, att saken, på ett så lönskt sätt blifwit börjad. Om ständer wilja således, som nu skiedt, undergräfwä hwarsandras rättigheter, måste altsammans stadna i yttersta

⁵⁴⁹ Ibid. Daterat 9 mars 1761. Tryckt som bilaga 17 i bondeståndets protokoll (BdP 8).

oreda, oenighet och förbittring. Och det är lätt att begripa, hwilcka bedröfweliga påföljder sådant måste hafwa.

Herr borgmästaren Brunsell: Préjudicet är högst farligit, och leder gerade till skadelige påföljder. Det är fördenskull ganska nödigt, att alfwarsam författning tages häremot.

Herr assessoren Anthonsson: Jag tillstår gierna, att det är galit, att saken således blifwit börjad, och inkommit på orätt wäg. Men som man ock härhos ej lærer kunna neka, att uppstädernas närwarande tillstånd wärceligen är sådant, att de icke kunna åstadkomma den nytta för landet, som, genom deras inrättning, blifwit påsyftad, så torde wara både angeläget och nyttigt, att se till, om icke flera stapelstäder äro nödige till landets uphielpande.

Herr borgmästaren Renhorn: Frågan om flere stapelstäders inrättande lærer, wid närwarande conjuncture, wara mindre nyttig. Men jag will icke nu tala derom, utan allenast om sättet, huru denna fråga nu upkommit. Detta är i sanning sådant, att det ej annat kan, än upwäcka owilja och söndring inom ståndet. När detta skier, lærer de öfrige stånden ej försumma sig, att nyttia tillfället, och slå oss en detaille, samt bortsnappa våra rättigheter, den ena efter den andra.

Herr borgmästaren Ekman: Wi hafwa nog länge wäntat på slut uti det förehafde ärendet, emellan stapel- och uppstäderna, men sådant är icke skiedt. Och som man tror, lærer herr assessoren Anthonsson hafwa borttagit alla de papper, som denna sak angår.

Herr assessoren Anthonsson: Papperen lära nog i sin tid komma till rätta, men som detta mig tillwites, så bör jag ock gifwa wid handen, att herr borgmästaren Ekman är den, som angripit sin antecessor i sysslan, framledne borgmästaren Sylvius till heder och ära.

Herr talman: Twisten emellan stapell- och uppstäder hörer icke till förewarande ärende. De kunna sinsemellan öfwerenskomma, hwartill jag styrcker, och att det må skie ju före dess hållre. Men nu är högstnödigt, att ståndet hos de öfrige stånden må giöra föreställning, om det olaglige steg, som bondeståndet tagit, i anseende till de föreslagne stapelstädernes inrättning i Österbottn. Hwarjämte ståndet lærer finna nödigt, att begära del af bondeståndets ansökning, samt att saken måste hwila, till dess ståndet hunnit yttra sig deröfwer.

Herr borgmästaren Fr. Cervin: För min del håller jag före wara bäst, att ståndet ignorerar bondeståndets ansökning, till dess den inkommer, ty

ståndet kan ju då yttra sig så kraftigt deröfwer, som wederbör, och omständigheterna ärfordra.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Här är wäll flere, som söka stadsrättighet. Jag har sedt i kongl. cancelliet, att en bondeby Trelleborg i Skåne har gort ansökning derom, och har ortens landshöfdinge styrckt till ansökningens bifall, utan att de till Trelleborg gränsande städer blifwit hörde.

Herr borgmästaren Renhorn hemstälde, om icke herr talman måtte anmodas, att hos statssecreteraren begära del af acten, ang:de Trelleborgs ansökning.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman påminte åter, om icke ståndet behagade, genom en deputation, låta anmäla, hos de öfrige stånden, att ståndet fådt underrättelse om bondeståndets inlämnade extractum protocollii, angående trenne stapelstäders inrättning i Österbottn, ehuru ståndet icke denna ansökning fått del. Och som detta strider emot lag, må föreställning derom giöras, med bifogad begiäran, att detta ärende ej må företagas eller afgiöras, innan borgareståndet fådt del deraf, och hunnit yttra sig deröfwer.

Detta hemställande bifölls, och herr justitiæborgmästaren Robeck samt ellofwa herrar ledamöter anmodades, att i detta ärende afgå, samt afträdde.

Herr borgmästaren Wetterblad: Som detta rörer österbottniske städerna, så måste jag gifwa wid handen, att jag i detta, som nu beslutit är, tager ingen del.

Herr handelsman Bagge gaf wid handen, att staden Kongelf hade jämwäl hos Hans Kongl. Mai:st giort ansökning om stapelstadsrätt, begärandes herr handelsman, att ståndet behagade hos Hans Kongl. Mai:st an hålla om del af denne ansökning.

Herr talman hemstälde, om icke herr talman måtte jämwäl, å ståndets wägnar, begära del af nyssnämde ansökning, samt att så wäl denna, som Trelleborgs ansökning ej må afgöras, innan wederbörande blifwit hörde.

Detta hemställande bifölls likaledes.

Herr borgmästaren Malmstein: Wåre beswär härröra till större delen deraf, att städerna emellan riksdagar ej få niuta deras rättigheter till godo, och håller jag fördenskull före helt angeläget wara, det en expedition må afgå, med begäran, att de författningar måtte göras, att icke något sådant, som rörer städers privilegier, må emellan riksdagar, hos Hans Kongl. Mai:st eller kongl. collegierna, företagas, mindre afgiöras.

Åtskillige andre ståndets herrar ledamöter instemde härmed, och, uppå giord föreställning, af herr talman, bifölls, att en expedition härom skall afgå.

Hwilcken herr borgmästaren Johan Boberg anmodades att upsätta, det han sig ock åtog.

Rådselectorene, herr directuren Schenbom och herr rådman Stenhagen upkommo och inlämnade ett rådsförslag,⁵⁵⁰ hwaruppå woro upförde præsidenten och riddaren af Kongl. Nordstierneorden, herr baron Carl Rudenskiöld,

justitiæcancelleren och commendeuren af Kongl. Nordstierneorden, herr Erich von Stockenström, och

hofrättsrådet herr Olof Ehrencreutz.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifall detta förslag.

Denna fråga beswarade ståndet med Ja, dock med förbehåll, att vidare yttra sig, i fall de öfrige stånden häruti företaga någon ändring.

Herr borgmästaren Malmstein återtog discoursen, angående then tillärnade och nyssomrörde expeditionen, som herr borgmästaren Johan Boberg kommer att upsättia. Och hölt herr borgmästaren före, att nödigt wore, det uti denne expedition må begäras, att förordnandet måtte blifwa sådant, att hwad som, emot lag och privilegier, emellan riksdagarne afgöres, kommer att anses för intet och ogilt.

Herr borgmästaren Brunsell hölt före, att nyss anförde yttrande wore något för hårdt, och förmente herr borgmästaren, att all denna olägenhet kunde afhielpas, genom en underdånig skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st.

Men åtskillige herrar ledamöter påminte, att redan afgjordt wore, det expedition härom skall afgå till de öfrige stånden.

Herr assessoren Anthonsson begärte, att städernes beswär öfwer brukspatronerne måtte jämwäl jämkas in uti denna expedition.

Herr grosshandlaren Clason erhindrade, att detta ej låter sig göra, emedan detta är en särskilt sak, som med den förra icke äger någon gemenskap, och skulle således blott förorsaka stridighet, samt hindra den resolution, man eljest kan wänta. Härmed afstodnade denna discoursen.

Herr borgmästaren Sundblad anmälte, att riksdagsfullmäktigen ifrån Enköping, herr Eneman, wid återresan hit, hade blifvit illa öfwerfallen och

⁵⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 65.

slagen på Barckarby gästgifwaregård, ehuru han gifwit till känna, det han wore riksdagsman. Och upläste herr borgmästaren en åt herr Eneman meddeld attest härom, samt hemstälde, om icke någon föreställning härom kunde göras herr landshöfdingen Broman, samt rättelse begäras.

Ståndet fant godt, att en berättelse om hela förloppet måtte författas, hwilcken herr talman åtog sig att aflämna till herr landshöfdingen Broman, och anmoda bemälte herre, att draga försorg, det wederbörande måtte lagligen tilltalas och nåpsas.

Herr borgmästaren Sundblad åtog sig, att uppsätta denna berättelse.

Uplästes utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren, den 9 Januarii sistledne,⁵⁵¹ angående en förnyad instruction för landtmätare, wid fullföljandet, af de påbegynte skogsafmätningar i Ångermanland, hwilcket ärende Hans Kongl. Maj:st till riksens ständer i nåder remitterat.

Ståndet fant godt, att hänskiuta detta mål till cammar-, oeconomic- och justitiedeputationerne.

Och emedan härwid erhindrades, att något i detta mål wore utarbetadt, wid sistledne riksdag, så fant ståndet nödigt, det måge ledamöterna i ber:de deputationer infordra detta, och tillse, hwad nytta deraf må kunna göras.

Herr justitiæborgmästaren Robeck och herrar deputerade återkommo, berättandes herr ordföranden, att deputationen hade förebragt det anförtrodde ärendet, och hos ridderskapet och adeln af herr grefwen och landtmarskalcken fått det swar, att ärendet wore inkommit, men icke förehaft. Och hade herr grefwen och landtmarskalcken lofwat, att det icke skulle företagas, innan borgareståndet yttrat sig deröfwer. Uti prästeståndet hade biskoppen doctor Hallenius, som fört ordet, wäl sagt, att målet inkommit, men icke welat yttra sig, om det blifwit föredragit och afgjordt, hwarwid herr justitiæborgmästaren påmint, att det wore just det, man nu wille begära, att saken, som rörer borgareståndets rätt, ej måtte afgöras, innan ståndet fått del deraf, och hunnit utlåta sig deröfwer.

Uplästes krigsrådet Johan Adelsvärds memorial,⁵⁵² angående folkbristen i riket, och nödwändigheten, att dela folcket efter näringarne, och näringarne efter folcket. Skolandes i annor händelse nödige gierningsmän saknas

⁵⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 18.

⁵⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1360, nr 23.

på flere ställen, hwaremot de skola kunna blifwa för många, och arbeta med mindre nytta på ett annat. Hwilcket författaren tror i synnerhet bör anmärckas wid fabriquerne, hwarföre han ock håller före, att all penningehielp för dem afstadna, utom proportionerade exportationspræmier och disconteringsfond, som befordrar debiten, samt hwad till utrikes handtwärckares införskrifwande kan wara nödigt, med mera, ut in actis. Hwilcket alt ridderskapet och adeln samt prästeståndet remitterat till secreta handels- och manufacturdeputation.

Herr assessoren Anthonsson: Jag kan icke se, huru detta memorial skall kunna remitteras till den föreslagne deputationen. Det är ju upfyldt till större delen med osanningar och förgripelige utlåtelse. Han föreslår, att ingen bör få privilegier, som icke kan wisa, att han har nödigt förslag sielf. Det är så mycket sagt, han skall upwisa sine böcker. Kan wäl något wara obilligare än thetta? Hwad han för öfrigit anförer, är ej hårsman bättre, hwarföre jag hoppas, att detta lærer aldeles afslås, så mycket hållre, som jag ej annat kan finna, än att ärendet bort anmälas hos urskillningen.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det har warit wanligt, wid alla de riksdagar, som jag biwistat, att man remitterat de inkomne memorialer, efter deras ämnen, till wederbörande deputationer. Innehåller de något godt och nyttigt, så kan deraf göras gagn efter omständigheterna. I annor händelse nedläggas de antingen, eller få de ett sådant betänckande öfwer sig, som de förtiena. Således kan jag icke se, hwarföre icke detta må kunna remitteras.

Herr borgmästaren Brunsell: Ingen lærer kunna neka, att det ju är för mycket sagdt af honom, att fabriqueurer finnas för många i en stad. Jag wet icke, att någon kan klaga deröfwer med skiäl, emedan mycket än lærer wara, som felas. Åtminstone wet jag, att utomlands finnas store städer, hwars inwånare till största delen bestå af fabriquer. Kunna sakerna hos oss bringas i samma ordning, så måste riket finna gagn deraf. Icke dess mindre må memorialet remitteras, om så godt synes, emedan ärendet måste ändå komma ifrån deputationen tillbaka, innan något i saken kan sluteligen afgöras.

Herr borgmästaren Fr. Cervin: Ståndet har ifrån riksdagens början icke stort annat fått göra, än låta sig föreläsas och remittera eller resolvera öfwer inkomne memorialer. Dageligen inkomma ännu flere, så att det ser så ut, som ingen ända wille blifwa derpå. Jag finner fördenskull nödigt, att

någon författning häremot må tagas, och det således, att inge mål, som kunna och böra gå genom urskillningsdeputationen, måge immediate till plena få inlämnas och derifrån remitteras.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag kan ej annat minnas, än att här gifwes en förordning, som stadgar, att alla projecter skola inlämnas till Hans Kongl. Mai:sts bepröfwande, som sedan, enär så behöfwes, i nåder communicerar dem riksens ständer. Lät oss närmare se härefter, och emedlertid må detta ärende hwila.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag är aldeles ense, med herr assessoren Anthonsson, och will allenast lägga härtill, att om fabriquer skola flyttas, bör det skie ordinaria via, genom kongl. commercecollegii och magistratens bepröfwande och försorg.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Det lærer wara betänckeligit, och blifwa nog swårt, att kunna förneka riksdagsledamöter, att inlämna memorialer, ty detta strider emot riksdagsordningen, som lämnar frihet, icke allenast att ingifwa memorialer i sitt stånd, utan ock, att efter wederbörligen skiedd anmälan hos ståndet, gå dermed till de öfrige respective stånden. Men det är rättwist, att icke något stånd bör emottaga, fast mindre yttra sig öfwer något memorial, som icke blifwit af författaren i dess egit stånd anmält, eller rörer ett annat stånds privilegier och rättigheter. Ty detta ståndet bör äga frihet, att aldräförst yttra sig deröfwer, och sådant hade jämwäl bort skie med detta memorial, innan det rätteligen kunnat remitteras af de öfrige stånden, som likwäl nu skiedt.

Herr assessoren Anthonsson yttrade sig i samma mening, som nyss anförd är.

Herr talman förestälte, att nödigt wore, det detta ärende måtte hwila, och att ståndets herrar ledamöter emedlertid upsätta, deras tanckar deröfwer, och dem wid tillfälle ståndet föredraga.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Schauv upkom ifrån herrar rådselectorene, och berättade, att det upgifne rådsförslag wore wäl af de öfrige stånden, äfwensom i detta ståndet skiedt, bifallit. Men som Hans Kongl. Mai:st wore så siuk, att Hans Kongl. Mai:st icke kunde emottaga deputationen, så hade det icke kunnat i underdånighet upgifwas.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör wördsammast gifwa wid handen, att jag nu fått expedition af riksens ständers föreskrift, till Hans Kongl.

Mai:st om min befordran. Och som högtärade ståndet lagt grunden härtill, så har jag icke underlåta bort, att aflägga derföre wördsam tacksägelse, med redelig försäkran, att jag skall biuda till, att giöra mig wärdig af den mig bewiste ynnest och förtroende. Imedlertid innesluter jag mig uti högtärade ståndets bewågenhet.

Uplästes ett ifrån Nordencrantziska wäxelberedningen inkommit extractum protocoll,⁵⁵³ angående de giöromål, som därstädes förewarit.

Uplästes berörde wäxelberednings berättelse, om de af commercerådet ingifne förslager och botemedel, till wäxelcoursens fällande, ut in actis.⁵⁵⁴

Herr borgmästaren Renhorn: För min del har jag trodt, att sedan en deputation, blandad af secreta utskottets och wäxelberedningens ledamöter, blifwit förordnad, borde den så kallade Nordencrantziska beredningen uphöra. Och således wille jag gierna weta, hwilcke af ståndets ledamöter warit tillstädes, då de upläste documenter författades, och hwilcken det å ståndets wägnar underskrifwit.

Herr assessoren Anthonsson: Jag wet icke, huru dessa papper kunnat utgifwas, sedan wäxelberedningen aldeles uphört. Man lærer således böra efterfråga, hwilcken den är, som wågat de samma aflämna till plena. Papperen äro ock icke stälde i den form, som vederbör, ty om de skolat utlämnas, hade det bort skie, antingen som ett extractum protocoll, eller som ett betänckande. För öfrigit kan jag med skiäl påstå, att det är större delen lögn, hvad som anföres, och är det för mycket att folcks lagligen förwärfwade rättigheter skola så få handteras, som här skiedt. Slik öfverdådighet förtienar näpst.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag vill icke tala i sielfva saken; den fordrar någon närmare öfwerläggning, än här nu kan äga rum. Jag will allenast säga, att hwad nyss anfördt blifwit emot wäxelberedningen, är för hårdt, och aldeles oskickeligt. Lät wara, att ett och annat kan förtiena anmärkning, så är det icke derföre just lögn.

Herr borgmästaren Mollin: Det är bekant, att riksens ständer sielfwe förordnadt denne beredning. Och ehuruwäl en wäxeldeputation blandad af

⁵⁵³ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, wäxelberedningens expeditioner, nr 2, men protokollsutdraget ligger inte där.

⁵⁵⁴ Daterad 28 mars 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, wäxelberedningens expeditioner, nr 2. Tryckt i *Åtskillige memorialer, angående myntet och wäxelcoursen* (Stockholm 1762), nr 1.

secreta utskottets och wexelberedningens ledamöter, sedermera blifwit förordnad, så är likwäl icke något beslut fattadt, hwarigenom beredningen blifwit uphäfven. Utom detta, hafwa ock riksens ständer befält beredningen, att inkomma med dess yttrande. Och detta är nu skiedt. Det är fördenskull både obefogadt, och altför hårdt, hwad häremot nu blifwit anfördt.

Herr rådman Hanquist: Här är mycket, så i anseende till sielfwe saken, som processen, hvilcket ärfordrar närmare öfverläggning. Och begär jag fördenskull, att saken må hwila.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Renhorn, samt flere andre herrar ledamöter. Och ståndet fant godt, att detta ärendet skulle ligga på bordet.

Åtta deputerade ankommo, ifrån bondeståndet, och riksdagsbonden Swen Håkansson, som förde ordet, aflämnade 2:ne extracta protocoll: det ena ang:de cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, öfwer en del allmoges från Tavastehus lähn, och Orimattila samt Nyby socknar, deröfwer anförde beswär, att capitainen Henric Löwing fått deras åboendehemman till skatte inlösa; det andra,⁵⁵⁵ angående Wisingsö allmoges beswär, öfwer de dem ålagde dagswärcken, under Wisingsborgs kongsgård, och recommenderade ordföranden för öfrigit saken, angående Lindholmen, till benäget slut.

Herr talman lofwade, att de anmälte ärender, skola, så snart möjligit är, företagas och afgiöras.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte, det han, tillika med herr borgmästaren C. G. Boberg, hade i egne ärender warit uppå i kongl. cancelliet, och som de erhindrat sig, ståndets beslut, att begära del af staden Kongelfs och Trelleborgs ansökningar, den förres om stapelstads- och den sednares om stadsrätt, ty hade herrar borgmästarne denna begiäran hos herr statssecreteraren förebragt, som lofwat, att draga försorg derom.

Skildes åt.

⁵⁵⁵ Daterat 19 februari 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 14.

Åhr 1761 den 6 April

S.d. Uplästes assessoren och riksdagsfullmäktigen för Wennersborgs stad, herr Anders Ingmans memorial och ansökning,⁵⁵⁶ att till sin hälsas bättre skiötsell, få resa hem på någon tid.

Och som ståndet hade sig bekant herr assessorens nog siukliga tillstånd, ty lämnade ståndet dess bifall härtill, hwarföre utdrag af protocollet kommer att herr assessoren meddelas. Och fant ståndet härhos nödigt, det måge herrar electorerne utnämna någon annan ledamot uti herr assessorens ställe i secreta deputationen, som, under herr assessorens bortowaro, därstädes intager dess säte och stämma, men wid herr assessorens återkomst derifrån afträder.

Uplästes justitiædeputations betänckande,⁵⁵⁷ öfwer lagmannen Carl Hallenborgs ansökning, om någon ärsättning, för hwad han, sedan 1696 års stat inrättades, genom åtskillige timade förändringar, uti sin lön, och andre till lagmansämbetet hörande förmoner, förlorat. Och gifwer deputationen wid handen, att allmogens fullmäktige ifrån Skåne och Blekingen, till ärsättning för lagman Hallenborg, hade bewiljat en årlig afgift, af tu öre s:rmt på hwarje matlag i berörde lähnen, så länge lagmannen Hallenborg denna lagsagu förestår, samt att twänne prästerskapets fullmäktige ifrån Lunds stift, i lika måtto å egne och hemmawarandes wägnar, bewiljat tu öre s:rmt till detta behof, i lagman Hallenborgs tid, af hwarje matlag på deras annexe- och mensalhemman. Tillstyrckandes deputationen, det riksens ständer behagade denna således bewiljade afgift bifalla och fastställa, emedan staten och publique cassan ej på något sätt, härigenom beswäras.

Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,⁵⁵⁸ angående återbesättandet af det, igenom herr riksrådets, cancelliepresidentens, academiecellerens, riddarens och commendeurens af Kongl. Maj:ts orden, friherre von Höpkens afskiedstagande, ledigt blefne presidentsämbete uti kongl. cancelliecollegio. Hwaruti secreta utskottet vid handen gifwer, att så mycket rikets wäl, hälst i närwarande öma och granlaga conjuncture, beror på detta wigtiga ämbetets mogna och wärdiga skötsell, så högt hade det

⁵⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 90.

⁵⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 4.

⁵⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 23.

ock fågnat secreta utskottet, att icke behöfwa wara willrådigt, i hwars händers det samma, med rikets båtnad, säkrast kunde lämnas, då secreta utskottet, uti herr riksrådets, öfwerstemarskalckens, riddarens och commendeurens af Kongl. Maj:sts orden, grefwe Ekeblads person, igenkänt alla de lyckliga egenskaper, förenade med mångåhrig ärfarenhet, som till ett så stort wärck ärfordras. Öfwerlämnandes secreta utskottet, detta dess med fullkomlig enhällighet gjorde wal, till rikens ständers gillande och fastställande.

Uppå giord proposition, af herr talman, lämnade ståndet med nöje dess bifall härtill.

Herr borgmästaren Renhorn hemställte, om icke nödigt wore, det ståndet, genom en deputation, måtte gifwa de öfrige respective ständen till känna, att man ej kan företaga den ifrån beredningen inkomne wäxelcourssaken, innan wäxeldeputationen blifwit hörd och inkommit med dess yttrande till secreta utskottet, samt secreta utskottet sedan lämnat plenis del deraf.

Herr borgmästaren Cervin: Det lærer ock wara nödigt, att ståndet härjämte yttrar sig, huru det bör anses, som sista plenidagförelöpp i denne sak, i det wäxelberedningen blef angripen med oanständige beskyllningar och utlätelser. Sådant är för hårdt och oskickeligit. Och om wist folk få lof, att så förfara, kan ej annat än mycken oreda följa deruppå.

Herr talman: Jag bör påminna, att så wäl detta, som andre ärender böra handteras, med wederbörlig eftertancka och saktmodighet, eljest måste alt sammans stadna i oenighet och förbittring. Det kan ju wara oss lika mycket, hwarifrån ett ärende inkommer. Det hörer ståndet till, att utsöka deraf det bästa, och göra nytta deraf.

Uplästes ett af riksdagsfullmäktigen för Söderkiöping, fabriqueuren herr Hans Lindstedt, inlämnadt memorial⁵⁵⁹ med hemställande, om icke wäxeldeputationen må anbefallas, att inom 8, högst 14 dagar, till plena inkomma med alt det, berörde deputation, den högstangelägna wäxelcourssaken kan hafwa sig bekant, af inkomne handlingar.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Som i detta memorial föreslås, att wäxeldeputation skall upgifwa dess tanckar till plena, så bör jag påminna, att rikens ständer, då wäxeldeputationen förordnades, tillika beslutit, att

⁵⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 91.

deputationen skall inlemna dess betänckande till secreta utskottet, och ser jag icke, hwarföre detta beslut nu skall ändras.

Herr talman: Hwad nu påmint är, har aldeles sin riktighet, och bör fördenskull detta memorial således ändras, om något bruk deraf skall giöras, att i stället för plena sättes secreta utskottet, med den tilläggnig, att secreta utskottet har sedan, att till plena upgifwa deraf, hwad som skie kan och bör.

Herr borgmästaren Malmstein: För min del, håller jag före, att det wore bäst, om ståndets yttrande således blifwer, att wäxeldeputationen skall inom 8 à 14d:r, till plena upgifwa de orsaker, hwarföre deputationen icke före aflämnat dess betänckande öfwer detta ärende.

Herr assessoren Anthonsson: Jag bör gifwa wid handen, att man berättat mig, det biskoppen doctor Benzelstierna skall hafwa i sitt stånd anmält, att beredningen utfärdat desse papper twärtemot hans och fleres tanckar, hwarföre han ock gort till protocollet dess reservation, att han deruti icke ägt eller toge någon del. Och som hela saken är oformelig och stridande emot lagarne, så lærer det wara nödigt, att wi efterfråga, hwilcken af vårt stånd desse papperen underskrifwit.

Herr borgmästaren Mollin: Jag har underskrifwit wäxelberedningens aflämnade berättelse, och är deruti icke något annat anfördt, än det, som herr commercerådet Nordencrantz upgifwit. Således bör och kan jag icke widkännas, hwad nu är sagdt, och hoppas, det ståndet lærer finna, att både jag och de öfrige ledamöterne, som på vår ed handterat detta ärende, böra för sådane tillmälen och oanständige utlåtelse befrias.

Herr borgmästaren Renhorn: Det kan wara lika mycket, hwarifrån och huruledes det inkommit, är något godt deruti, så bör det antagas. Det öfrige kan man gå förbi. Här är nu egenteliga frågan, om icke, genom en deputation hos de öfrige stånden, skall begäras, att wäxeldeputationen må anbefallas, att upgifwa, inom 8 eller 14 d:r orsakerne, hwarföre deputationen icke före detta inkommit med dess yttrande i detta mål.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag har nyss förrut yttrat mig i enahanda mening med det, som herr borgmästaren Renhorn nu anfördt, och derwid förblifwer jag. Men härhos kan jag ej underlåta, att anmäla, det jag aldeles icke kan tro, att biskoppen doctor Benzelstierna i sitt stånd således yttrat sig, som en wiss ledamot anfördt. Och bör jag härhos påminna, att det hwarcken är anständigt eller tilläteligit, att ridiculera ärender eller folck,

fast mindre att angripa dem med hårda tillmälen. Ståndets heder, värdighet och rätt fordrar, att sakerne skola handteras med saktmodighet och anständige utlåtelse. Det är ock billigt samt nyttigt, att hvar och en må äga frihet, att upgifwa hwad han pröfwar godt och nödigt wara. Ståndet tillhör det, att deraf utvälja det som dåger.

Herr assessoren Anthonsson: Det är sant, hwad jag om biskoppen doctor Benzelstierna anført, och wet jag jämwäl, att åtskillige andre ledamöter warit af samme tanckar som han. Det är ock lika tydeligit, att alt är oordteligit och oformeligit, som i thenna sak skiedt är. Thet strider emot alle undersåtares och rikets wällfärd. Skola desse så få handteras, hwart tar då vår säkerhet wägen? Det är större delen lögn, som i detta mål är skrifwit, och begär jag fördenskull ståndets utlåtande deröfwer.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Herr talman och andre herrar ledamöter hafwa redan påmint, att saken bör handteras med saktmodighet, och bör det i sanning icke tillåtas, att bruka grofwa tillmälen och personalier, i stället för skiäl. Dåger något af det, som beredningen anført, så bör det ju antagas, Dåger det ej, så blir det derwid. Låtom oss begära, genom en deputation, att wäxeldeputation ju förr dess hällre upgifwer orsakerne, hwarföre den icke dess betänckande öfver detta ärendet aflämnat.

Herr talman: Så länge icke secreta utskottet upgifwit dess tanckar öfwer detta ärende, ser jag icke, att någon öfwerläggning derom kan här förefalla. Ty vi lära ej kunna utgöra något, så länge secreta utskottet, och wäxeldeputation icke lämnat oss alla nödige uplysningar. Låtom oss fördenskull, genom deputerade begära, på sätt, som redan anfördt är, att wäxeldeputationen, inom åtta dagar, gifver plena de orsaker wid handen, hwarföre deputationen icke före aflämnat dess betänckande i saken till secreta utskottet. Hwarjämte begäras må, att secreta utskottet måtte få del af detta wäxelberedningens yttrande.

Denna föreställning biföls.

Herr borgmästaren Sundblad gaf wid handen, det han författat berättelsen, om det wäld, som riksdagsfullmäktigen för Enkiöping, herr Eneman, wid hitresan, på Barckarby gästgifwaregård blifwit tillfogadt. Berörde berättelse uplästes och fants godt, att herr talman skulle anmodas, att aflämna densamma, till herr landshöfdingen Broman, samt begära rättelse, och näpst på de brotslige.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adeln ankommo, och gaf ordföranden, kongl. secreteraren Wadenstierna wid handen, att ridderskapet och adeln hade förehaft och bifallit secreta utskottets extractum protocolli, angående presidentämbetets besättiande uti kongl. cancelliecollegio. Hwarjämte anmäldes, att ridderskapet och adeln hade låtit sig föredraga ärendet, angående de protocoller, som i sista commission blifwit hållne, och wore för godt funnit, till de många olika ryktens afböjande, att desse protocoller och handlingar måge remitteras till justitiædeputationens genomseende och yttran deröfwer, samt sedermera genom trycket allmänneligen kundgiöras. Och skulle ridderskapet och adeln gierna se, om borgareståndet behagade härmed instemma.

Herr talman tackade för de lämnade underrättelser, och lät förstå, att ståndet jämwäl hade bifallit secreta utskottets tillstyrkande,⁵⁶⁰ angående presidentsämbetets tillsättiande i kongl. cancelliecollegio. Försäkrandes herr talman härhos, att ståndet icke lärer underlåta, att taga, det sednare anmälde ärendet, under ett så noga öfwerwägande, som det ärfordrar, samt sig deröfwer yttra.

Deputerade afträdde.

Ståndets herrar rådselectorer, som warit i sammanträde med de öfrige respective ståndens electorer, inkommo nu med berättelse, att Hans Kongl. Mai:st wore så opasslig, att Hans Kongl. Mai:st icke kunnat emottaga deputationen, med det tillämnade rådsförslaget, och hade rådselectorerne fördenskull skilts åt.

Herr talman: I anledning af det, som ridderskapet och adelns deputerade nyss anförde, bör jag påminna, det ståndet således förut afgjort saken, angående sista commissionens protocoller och acter, att de skulle remitteras till secreta utskottet, som hade, att deröfwer upgifwa, hwad som skie kunde. Nu begär ridderskapet och adeln, att desse protocoller och handlingar skola hänskiutas till justitiædeputationen, och att de måge tryckas, och kommer detta således nu an på ståndets yttrande.

Herr justitiarien Faxell: Jag är försäkrad, att desse handlingar och protocoller icke angå oss eller någre af våra medbröder, och således kan det så mycket mindre wara mig emot, att the tryckas. Lät oss swara fermt.

⁵⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 23.

Herr borgmästaren Brunsell: Det lærer wara nödigt, att man först får se, hwad desse handlingar och protocoller innehålla, innan de tryckas. Och således wore bäst, att först remitteras till genomseende.

Herr borgmästaren Malmstein: Det är nog bekant, att mångfaldige olika rykten löpa kring landet om denne commission. Till att upplysa allmänheten och afböija desse skadeliga rykten, är det nödigt, att protocollerne och handlingarne tryckas; lika mycket hwem de röra. Ty man bör hafwa mera afseende derpå, att allmänheten må kunna försättias i ro och lugn, än på något annat.

Herr borgmästaren Brunsell: Om så är, kunde wi taga desse handlingar och protocoller genast före till öfwerseende, och då behöfwes ej, att remittera dem, hwarcken till secreta utskottet eller justitiædeputationen.

Herr borgmästaren Schauv: Ståndet har yttrat sig, att desse handlingar och protocoller skola hänskiutas till secreta utskottet, som hade att upgifwa, hwad som kunde skie. De öfrige stånden hafwa resolverat, att de skola remitteras till justitiædeputationens genomseende och yttrande, samt sedan tryckas. Och som pluraliteten är för justitiædeputation, så lærer wara bäst, att wi instemma dermed. Hwad tryckandet beträffar, så finner jag det, för min del, ganska nödigt, till dämpande af de mångfaldige ogrundade rykten, som i landet äro kringspredde, till att förleda allmänheten till olika tanckar, oenighet och missförtroende, för commissionens giöromål. Den som vill, att detta onda skall afböijas, och att ro och lugn skall återställas i landet, han bör bewilja, att hela sakens sammanhang lägges för en dag. Och som de gudlöse anstalter, hwilcka, under sistl:e riksdag, yppade sig, äro sourcen till det som sedan emellan riksdagarne förelupit, så håller jag för oundgängeligen nödigt, till full upplysning, om hela rätta sammanhanget, att sistl:e riksdagscommissions protocoller och handlingar måge tillika tryckas. Då försäkrar jag, att allmänheten skall blifwa till fullo öfwertygad, att sådane gudlösa själar funnits, som welat swärta rättsinnige medborgare, stämplat efter deras lif, ja gådt så långt, att de welat upoffra rikets rätt och frihet, blott för att med hämdgirige ögon få se oskyldige medborgares blod rinna.

Wi lära något hwar med bedröfwelse kunna påminna oss den tid, då man ej med säkerhet kunde lägga sig i sin nattesäng att sofwa. Och wi wete nogsam, att om icke den store Gudens nådiga försyn hade afwänt det onda, just i den stunden, då det skulle wärkställas, hade många oskyldiga

lif blifwit upofrade. Sådan woro beklageligen omständigheterna då, och det som sedermera påfölgt, kan ej annat, än hafwa dermed ett sådant sammanhang, att det ena ej kan rätteligen förstås, utom det andra.

Proposition begärtes, öfwer denne herr borgmästaren Schauvs föreställning.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är aldeles ense med det, som nyss anfördt är, ty jag ser icke, att saken på annat sätt möjeligen kan hielpas. Rättsinnige medborgares goda namn förklenas genom ogrundade rykten; ständer får ej niuta det rättmätiga förtroende, som de böra äga; allmänheten förwillas genom illgrepp, och försättes i oenighet och misstroende. Men om hela sammanhanget lägges för en dag, måste landets inwånare få andre tanckar, och finna, att de warit förleddes, att tro lögn.

Herr assessoren Anthonsson: Jag måste tillstå, att jag af hiertat har hatat den sista commissionen och att jag hyst någon olika tancka om densamma, och det i anseende till de många löpare, som derwid fådt insteg, och ägt frihet, att ostraffade aflämna deras illfundige och obewislige angifwelser, hwarigenom oskyldigt folck blifwit swärtade. Det skall således wara mig rätt kärt och fågnesamt, att nu få andre uplysningar.

Åtskillige begärte proposition.

Herr talman gjorde följande proposition: Behagar ståndet bifalla ridderskapet och adelns, genom deputerade, afgifne yttrande, att sista commissionens acter och protocoller måge remitteras till justitiædeputationens genomseende och yttrande, samt att de sedermera tryckas; dock med den tillägning, att de, under sistl:e riksdag, hållne commissionens acter och protocoller jämwäl måge tryckas?

Denna proposition beswarades med allmänt Ja.

Herr borgmästaren Brunsell: Det torde hända, att uti desse acter och protocoller kunde finnas något, som rörer utrikes magter och undersåtare, och lærer således meningen af detta ståndets beslut icke wara, att sådant tillika skall tryckas?

Herr talman: Det förstår sig af sig sielft, att sådant, åtminstone namnen, böra uteslutas. Och hemstälte herr talman för öfrigit, om icke ståndet behagade, genom en deputation, hos de öfrige respective stånden anmäla detta dess beslut. Wid hwilcket tillfälle, jämwäl kunde tillkännagifwas, 1:o att ståndet bifallit secreta utskottets extractum protocollis, angående præsi-

dentsämbetets besättande i kongl. cancelliecollegio; 2:o uti hwad slut ståndet stadnat angående wäxeldeputation.

Herr borgmästaren Schauv anmodades, att afgå i detta ärende, hwilket han sig åtog, och afträdde, tillika med ellofwe andra herrar deputerade.

Uplästes justitiædeputations betänckande,⁵⁶¹ angående inskränckning af de, under namn af sedlar till sedelhafwaren, löpande förskrifwningar, till hämmande af det dermed försorde missbruk. Och hade deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, funnit all ändring och inskränckning, af sådane löpande sedlar till sedelhafwaren, eller wiss man och dess ordres wara betänckelig, och ej wäl kunna förenas med den grund, hwarpå många andra skrifteliga afhandlingars förbindelighet och gällande witsord, utan ämbetsmäns och wittnens underskrift, eller att den, som de angå, skall den till innehållet sielf skrifwa, efter Sweriges lag sig stödjer, med mera, ut in actis.

Herr talman hemställte, om icke detta betänckande fingo bifall. Hwilket med allmänt Ja beswarades.

Uplästes Wadstena stads magistrats bref,⁵⁶² angående de orsaker, som skolat hindrat magistraten, att insända behörig riksdagsfullmagt, för herr handelsmannen Jansson.

Uplästes den nu insände fullmagten för handelsmannen herr Jansson.

Och emedan ståndet fant Wadstena stads magistrats uti berörde bref anförde utlåtelse till större delen oanständige, och att fullmagten icke så blifwit inrättad, som wederbordt, ty remitterade ståndet desse bägge till herrar deputerade öfwer stridige fullmagter.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och gaf ordföranden, Swen Håkansson, wid handen, att bondeståndet förehaft och bifallit ridderskapets och adelens afgifne yttrande, angående sista commissionens acters och protocollers remitterande och tryckande. Hwarjämte ordföranden inlämnade ett dess stånds extractum protocolli, ang:de laxfisket vid Elfkarleby.

Herr talman tackade för den lämnade underrättelsen, och berättade därhos, att borgareståndet jämwäl förehaft och bifallit ridderskapets och adelns nyssnämde yttrande, men med den tillägning, att icke allenast den-

⁵⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiædeputationens expeditioner, nr 5.

⁵⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1361, fullmaktsdeputerades betänckanden, nr 15, bilaga.

ne sednare commissionens utan ock de, under sistl:e riksdag hållne commissionens protocoller och acter måge, till nödig uplysning för allmänheten genom trycket kundgiöras. Hwarutinnan ståndet så mycket mera förmodade bondeståndets bifall, som det, som wid desse commissioner förelupit, lærer hafwa ett sådant sammanhang, att det sednare icke rätteligen kan förstås, utan uplysning om det förra.

Deputerade afträdde.

Åtta deputerade ifrån prästeståndet anmältes och infördes, och gaf ordföranden, biskoppen doctor Benzelstierna, wid handen, att prästeståndet förehaft och bifallit secreta utskottets tillstyrckande, angående præsidens-ämbetets besättiande i kongl. cancelliecollegio.

Herr talman berättade, att det samma wore äfwen skiedt i detta ståndet, och att deputerade woro afgågne, att detta hos de öfrige respective stånden anmäla.

Deputerade afträdde.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁵⁶³, angående åboernes under säterirusthållet Lindholmen i Skåne deröfwer anförde beswär, att ägaren af berörde säteri fått framför åboerne till skatte inlösa åtskillige hemman och gatuhus.

Uplästes landt- och sjömilitiæ- samt cammar-, oeconomic- och commercedeputationernes, under sistl:e riksdag, afgifne betänckande,⁵⁶⁴ angående detta ärende, och hwaruti tillstyrckes, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, att åboernes ansökning må bifallas.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Åtskillige herrar ledamöter begärte, att detta ärende måtte hwila till nästa plenidag, hwilcket bifölls.

Och herr rådman Hanquist begärte härhos, att detta ärende icke eller nästa plenidag måste företagas, i händelse rådselectorene måste sammanträda, och således ej kunna wara tillstädes.

Detta bifölls likaledes.

Och herr talman bad ståndets herrar ledamöter emedlertid täncka på detta ärende. Det wore ömt, och omständigheterna för wisse åboer mindre,

⁵⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 18.

⁵⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1336, nr 1.

för andre åter mera betydande, så att om något temperament kunde träffas, wore det aldrabäst och med rättwisan öfwerensstämmande.

Herr borgmästaren Schauv och herrar deputerade återkommo med berättelse, att deputationen hos de öfrige stånden anmält de anförtrödde ärenden. Herr borgmästaren hade i synnerhet sökt, att så tydeligen, som någonsin möjligt varit, wisa nödwändigheten af commissionernes acters och protocollers tryckande, och hade herr grefwen och landtmarskalcken sagt sig med glädje hafwa hört ståndets yttrande i det målet, samt utlåtut sig tro, det ridderskapet och adeln lærer gå in dermed.

Prästeståndet hade lofwat yttra sig deröfwer, äfvensom bondeståndet, och alla hade tackat för underrättelsen.

Herr borgmästaren Unger anmälte, det han, i anledning af discourserne, öfwer de många inkommande memorialer, hwarmed riksens ständer så mycket varit sysselsatte, hade skrifteligen författat dess tanckar, hwilcke han begärte nu få upläsa.

Detta samtycktes och memorialet⁵⁶⁵ uplästes, af innehåll, det herr borgmästaren wäl, för dess del, wore af den tanckan, att det ej kan eller bör förwägras en riksdagsman, att upgifwa, hwad han tror till rikets bästa och förmon wara ländande. Dock på det plena ej måge onödigtwis sysselsättas, wore herr borgmästarens oförgripeliga mening, att den som tror sig hafwa något nyttigt förslag, att upgifwa, borde sådant i den deputation anmäla, hwarthän det målet hörer, då deputationen kunde det samma pröfwa och sig deröfwer utlåta, då plena ej finge andra, än utredde ärenden. Och på det deputationerne ej måge öfwerhopas med altför många ärenden, borde dem frihet lämnas, att, efter upläsandet, lägga ad acta alla de memorialer, hwilcka icke pröfwades innehålla något sådant, som förtienar ständers upmärksamhet.

Herr borgmästaren Sundblad upläste och inlämnade dess dictamen ad protocollum i detta mål, hwilcket lydde, som följer:⁵⁶⁶

Den frågan, rörande memorialers fria och obegrundade ingifwande hos riksens höglofl. ständer, utaf deras egne ledamöter, är både af en granlaga wigt, samt innefattar skiäl både pro och contra. Jag vill således, till erhållande af en fullkomlig sanning derutinnan, särskilt de

⁵⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 92.

⁵⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 93.

samma hvar för sig uptaga och besinna. Det som, å ena sidan, af början, föranlåt it våra wördade förfäder, att lämna en riksdagsman att oförwitt tala och skrifwa uti saken, som icke kräncka religion, regeringssättet eller någon medborgares fri- och säkerhet, har förmodeligen bestått derutinnan, att, jämte sielfwa frihetens befästade, icke allenast sanning och rättwisa skulle deraf blifwa uplyste, utan ock alla wetenskaper så upodlade, att menniskior derigenom inbördes, till egen och det allmännas tjenst, måtte kunna tiena hwarandra.

Hwad den ena menniskan wet, det ignorerar den andra, och så tvärtom, och genom sammanlagde ideer, blifwer ofta en mörk sak både tydlig och högst nyttig.

Den allwisa skaparen har utdelt bland menniskior olika pund, eller naturliga gåfwor, att kunna rätt fatta, begripa och urskilja förekommande mål. Människiors omdömen äro olika, att hwad den ena håller för godt, det hatar den andra. Sällan om icke aldrig händer det, att den enas tanckar och mening inträffa till alla delar med den andras. Men när hwar och en säger sin mening, så uplysa de hwarandra, hvarigenom saken winner flera skiäl, än förrut warit kunnoge. Sanning och nytta kan på det sättet frambringas, som annars blefwe gömd i mörcker och okunnogheter, så att deraf med skiäl kan sägas wara bättre, att hållre höra nijo owisa, än att förqwäffa och förekomma en enda wis. Det är altså ostridigt, att uppå denna tal- och skriffriheten, riksens ständers ledamöter emellan, ligger mycken magt, och förflutna tider wittna, att dess fria utöfning bragt många nyttiga ting i dagsliuset, samt åstadkommit gagnetliga inrättningar, som sedermera gagnat både riket och inbyggarne.

Hwad åter, å andra sidan, kan sägas deremot, består, efter min tancka, deruti:

Alla sunda lagar och författningar, då de nyttias, efter sin rätta afsikt, kunna ej annat än medföra gagn, nytta och lycksalighet. Men då de jäckas och missbrukas, så blifwa följderna deremot, icke allenast onyttige, utan högst skadelige.

Rätta afsikten och ändamålet af denna författning har egentel:n warit, att derigenom få sanningar, nyttiga saker och wettenskaper i dagsliuset, men icke att med widlyftige och onyttige projecter, och critiquer, motsäga och hindra, hwad som förnufteligen proponeras, föreslå orimligheter, klandra och ogilla samt öfwer ända kasta hwad som redan giordt och samtyckt blifwit, och så vidare. I det förra afseendet är denna författning, som redan sagt är, högst nyttig och nödwändig,

men i det sednare åter, så mycket mer både skadelig och högst farlig, som icke allenast all säkerhet derigenom, till och med sielfwa regeringssättet, kunde undergräfwat, utan ock woro möjeligit, att så många och widlyftiga memorialer upgifwas kunde, att deras blotta upläsande borttogo all tid, till de öfrige mer angelagne giöromålen, och omsider gjorde hela riksens ständers sammankomst till intet.

Om ett sådant missbruk, wid denne förewarande riksdagen, blifvit börjad och utöfwadt, eller ej, deröfwer uphäfwer jag mig icke till någon domare. Men när jag i allmänhet fäster min eftertancka vid detta ämne, och finner derwid förenämde eftertänckelige och synbara följder, så fordrar min skyldighet deremot, att hemställa följande bote-medel.

Utaf de, å ömse sidor, här ofvanföre andragne skiäl, will jag icke giöra den slutsats, att swårigheterna, som följa af missbruket, äro större än de förmoner, som kunna hämtas af ett rätt nyttjande härutinnan, hwadan jag ock icke heller will på minsta sätt sielfwa rättigheten inskräncka, mindre förneka, utan må densamma, i anseende till quæstion, wara och blifwa lika fri och obehindrad som förr. Men att, i anseende till sättet eller wärkstället, 11 § uti 1723 års riksdagsordning,⁵⁶⁷ som detta ämne afhandlar, måtte så förklaras, att eho, som will i annat stånd något memorial ingifwa, bör det samma först uti sitt eget stånd anmäla, hwarest det upläses, skärskådas, och om det finnes wärdigt de öfrige ståndens kunskap, genom extractum protocolli, men ej på annat sätt eller förr, dit befordras. Jag tror så mycket mera, att detta warit lagstiftarens eller dåwarande riksens ständers rätta mening, som samma § wid slutet förmäler, att ingen må, wid förlust af säte och stämman, ingifwa i annat stånd något memorial, innan han förut i sitt eget stånd dess ärende skrifteligen anmält, hwilcket stadgande icke kunnat skie utan någon orsak och afsikt, men blefwe likwäl utan all wärckan, om ett så anmält memorial skulle uti uphofsmannens eget stånd wara all slags granskning och pröfning undantagit.

Jag tror och bör åtminstone tro, att hwar och en, som med något memorial framkommer, gör det af yttersta wälmening. Men den menniskior åtföljande swårigheten, att inom sig sielfwa kunna rätt pröfwa och urskilja riktigheten af sine egne tanckar, förordsakar, att innehållet icke altid warder lika så godt och nyttigt. Wid den ald-

⁵⁶⁷ Kongl. Maj:ts och Sweriges rikets ständers riksdagsordning författad wid riksdagen uti Stockholm den 17. October 1723.

raminsta granskning af andra, kan likwäl skie, att mången genast ser sitt eget fel, som förrut varit honom dölgt och okunnogt. Det goda kan då antagas, men det onda och mindre wälgrundade ogillas och förägrtas, hwarigenom ändteligen rätta ändamålet af denna tal- och skriftfriheten winnas kan, samt missbruk deraf förekommas.

Hwilcket altsammans likwäl till det högtärade ståndets vidare ompröfwande ödmjukeligen hemställes.

Ståndet pröfwade nödigt, att detta ärende måtte hwila, till närmare öfverläggning.

Herr rådman Hanquist: Det är nogsammt bekant, att en allmän klagan är i landet, öfwer brist på slantar och skiljemynt. Och som jag, för min del, har mycken orsak att tro, det sälsyntheten af skiljemynt icke så mycket härrör af någon wärckelig brist, utan fast mera af den tancka, som allmogen sig giort, att riksens ständer wilja förhöja skiljemyntet till dubbelt wärde, och derföre gömer det undan, så håller jag före, att en allmän publication lär wara nödig, som försäkrar allmänheten om ogrunden af en sådan tancka, då jag är wiss att skiljemyntet nog lærer utur giömmorne framkomma.

Herr grosshandlaren Clason: Jag håller före, att hwad nyss anfördt är, lærer äga mycket grund, men hemställer likwäl härhos, om det kan låta sig giöra, att uptaga saken här i ståndet, och om icke bättre wore, att ståndets ledamöter uti bancodeputation blefwo anmodade, att anmäla detta ärende uti berörde deputation, som hade att projectera, huru en sådan ogrundad tancka må kunna förekommas.

Herr talman hemstälte, att saken ginge den rätta wägen, om ståndets ledamöter i secreta utskottet anmäla detta ärende, då secreta utskottet ej lærer underlåta, att skaffa bot derå.

Denna föreställning bifölls.

Herr borgmästaren Cervin: Jag är aldeles ense med det, som herr talman nyss anfördt, men finner dock nödigt att påminna, det någon warsamhet torde wid publicationen wara nödig. Anledning härtill har jag af det som skiedt år 1719 med mynttecknen. En publication utkom, om deras gångbarhet i handel och wandel, men fiorton dagar efter afslogs de. Således är min tancka, att om ändamålet skall winnas, torde wara bättre, att hällre säga, det man stode i betänckande, om icke slantarne skola nedsättias till alt mindre wärde.

Härmed stadnade denne discours.

Herr borgmästaren Malmstein justerade det af honom författade extractum protocolli, angående wäxelberedningens berättelse, och lydde berörde extractum protocolli sålunda:⁵⁶⁸

S.d. Förekom ståndets omtancka och bepröfwande det af den, på commercerådets och riddarens Nordencrantz begäran, förordnade wäxelberedningen, till riksens höglofl. ständers plena upgifne betänkande, och så kallade korta utdrag af bemälte commerceråds böcker och handlingar, rörande financewäcket och den för riket så skadeliga wäxelkursen.

Och ehuru detta ämne på det allraömmaste rör detta ståndet, som af den odrägliga kursen måste draga den känbaraste och största last och tunga, samt således framför alla andra önska, det sådant må kunna hielpas och i bättre stånd sättas, så nödgas dock ståndet, till bibehållande af ordentelig gång, och att stridige tanckar och författningar ej må göra den bästa wälmening till intet, och snarare mer skadelig, sedan en annan wäxeldeputation, till denna fördärfweliga kursens häfwande, blifwit af riksens höglofl:e ständer förordnad, för sin del med hufwudmålet för denne gång uppskiuta, samt emedlertid beslutit, det thenne wäxeldeputation må först till riksens ständers plena inkomma, med the skiäl och orsaker, som uti theras giöromål en så lång tidsens utdrägt åstadkommit, samt om, till oftaomt:te kursens fällande, af thensamma något blifwit uptäckt, och till höglofl. secreta utskottets wärkställande påtänckt. Och som ståndet gör sig försäkradt, att bemälte deputations ledamöter ej utur agt låtit det minsta, som kunnat gifwa ett för riket så angeläget mål och ämne den tidigaste drift, så tror ståndet thet både öfwerensstämmande med riksens ständers önskan samt wäxeldeputations nit, det merbem:te deputation inom åtta dagar till riksens ständers plena upgifwer hwad then i så måtto åligger. Och som för hwad således anfördt är thet af beredningen upgifne arbete ej till hufwudsakelig åtgärd emedlertid kan företagas, så hoppas ståndet, att de öfrige respective ständen lära, till denna granlaga sakens så mycket tidigare och mognare afslutande, sig med detta ståndet förena. Hwilcket, genom utdrag af protocollet, med de öfrige respective ständen hörsamt, tjenst- och wänligen skulle communiceras.

Skildes åt.

⁵⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 66.

Åhr 1761 den 9 April

S.d. Justerades ståndets underdånige skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st, angående den bortreste borgmästaren Pehr Olof Cervin, lydande sålunda:⁵⁶⁹

Till Hans Kongl. Mai:st Stormächtigste etc.

Hos Eders Kongl. Mai:st har borgareståndet funnit sig föränlåtit, att i underdånighet wid handen gifwa, det riksdagsfullmägtigen för staden Laholm och borgmästaren därstädes, Pehr Olof Cervin, nyss för sisl:e julehögtid begärt ståndets lof, att på fiorton dagar få resa ut på landet, hwilcket ock honom blifwit bewiljadt. Men sedan den tiden har ståndet, oaktadt alla de anstalter, som därtill blifwit gjorde, icke kunnat ärhålla någon den ringaste säker underrättelse, hwart berörde borgmästare tagit vägen, om han är lefwande eller död. Och som magistraten i staden Laholm härjämte hos ståndet anmält, det berörde magistrat icke eller kunnat få någon kundskap om borgmästaren Cervin, så har ståndet ingen annan utväg, wid så beskaffade omständigheter, öfrig funnit, än att underdånigst anhålla, det täktes Eders Kongl. Mai:st i nåder anbefalla herrar landshöfdingarne, att i hwarje lähn, genom allmänna kungiörelser och efterfrågningar, söka att inhämta kundskap, om merbem:te borgmästaren Cervin, på det staden Laholm, i händelse borgmästaren aldeles borta blifwer, må kunna ärhålla någon annan i dess ställe, och emedlertid förse sig med fullmäktig, som dess angelägenheter wid riksdagen bewakar.

Ståndet framhårdar med all undersätelig nit och wördnad Stormächtigste etc.

Justerades ståndets extractum protocollii, angående tour för ständernes betiente, och lydde, som följer:⁵⁷⁰

S.d. Tog borgareståndet under öfwerwägande de olägenheter och hinder, som sig icke sällan yppa, enär riksens ständers betiente, utom ständernes egne wärck skola befordras, till ledige sysslor, wid Kongl. Mai:sts och riksens hofrätter och collegier eller annorstädes. Riksens ständer hafwa wäl förbehållit sig, att sielfwe härom draga försorg,

⁵⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 67. Original i Riksdagsacta, vol. R 4972, RA.

⁵⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 68.

och billigheten fordrar, att deras i sådane mål gjorde författningar böra gå i wärkställighet. Men icke desto mindre måste ståndet ogärna se klagomål förefalla, att ständers betiente, som ärhållit deras föreskrifter, likwäl icke niutit thesamma till godo. Utom detta, och emedan flere år gå förbi, emellan riksens ständers sammankomster, så måste ock deras betjente, under denna tid, sakna all lägenhet till befordran, wid andra wärck, så länge de ingen stadgad tour till sådane sysslor äga, och i följe deraf äro berättigade, att derom ansökning giöra.

Så aldeles rättwist det är, å ena sidan, att ständers betiente måge ärhålla den befordran, hvartill ständerna sielfwe, efter bepröfwad flit, skickelighet och förtienst, funnit dem wärdige. Och så billigt det jämwäl är, att desse betiente icke mera än andre måge uteslutas ifrån den rättighet, att emellan riksdagarne söka och efter förtienst ärhålla befordran, till ledige och dem anständige sysslor, wid andre rikets wärck, så nödigt finner ock borgareståndet, å andra sidan, det härhos sådan författning må widtagas, att ständers betientes befordran ej må skiäligen kunna sägas lända androm till mehn och förfång, som wid kongl. hofrätterne, collegier eller annorstädes längre och wäl tient. Och pröfwar ståndet fördenskull angeläget wara, att en wiss tour och enciennitet för ständers betjente må stadgas, hwarefter de, så under, som emellan riksdagarne måge befordras. Hwarföre ock ståndet finner nödigt wara, att detta ärende må hänskiutas till secreta deputationen, att en sådan tour föreslå, och densamma, tillika med dess betänckande i saken till plenorum närmare skiärskådande inlämna.

Hwilcket alt, med de öfrige respective ständen hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänckande,⁵⁷¹ angående privilegium för handelsman Erick Saxenberg, att få här i staden anlägga ett ciderättickebryggeri, hwilcket deputationen tillstyrckt, ehuru så wäl kongl. commercecollegium, som Hans Kongl. Mai:st denna Saxenbergs ansökning afslagit.

Uplästes ett af herr borgmästaren Thure Hagert inlämnadt memorial⁵⁷² i detta ärende, hwaruti herr borgmästaren anförer, att framledne cider-

⁵⁷¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, secreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 4.

⁵⁷² Ibid.

ättickebryggaren Schultz redan åhr 1736 ärhållit för sig och sine arfwingar behörigt privilegium; att, utan någons hinder och intrång, här i staden inrätta ett ciderättickebryggeri, det han ock sedermera och hans efterlämnade äncka hittils nyttiat; att Schultze warit den första, som ett sådant wärck i riket anlagt och underhållit, med egne utrikes förwärfwade medel, utan något understöd af publique fond; att detta wärck fordrar ett årligit förlag till 40 000 d:r k:rmt, men wahrans afsättning i hela riket näppeligen skall stiga till 400 oxhöfden, och vinsten således wara ringa emot förlaget, så att flere idkare, ej skola kunna hafwa sin utkomst derwid, att Saxenberg, som allenast tient för uppappare hos herrskap, och sedan warit krögare, aldrig lärt ciderättickebryggeri, med mera ut in actis.

Herr borgmästaren Sundblad: Mig tyckes, att ett skiäligit medium häruti kan tagas, så att Saxenberg wäl må undfå tillstånd, att anlägga ett ciderättickebryggeri, men icke här i staden, till förfång för det, som är redan här inrättadt. Jag styrckes så mycket mera i denna tancka, som i händelse han finge lof till anläggningen här, skulle de antingen ruinera hwarandra, eller wara nödsakade, att höija prisen på wahran. Hwarförutan en inrättning, som fordrar så mycken wed, ej bör här tillåtas, men wäl annorstädes, såsom i Göteborg, Åbo, eller någon annan stad.

Herr borgmästaren Renhorn: Hwad nyss anfördt är, synes med billigheten öfwerensstämma, och därhos wara nyttigt, ty flera wedödande wärck böra ej anläggas här i staden, hwarest weden redan är altför dyr. Icke eller bör det tillåtas, att han skall få ruinera ett wärck, som redan utan påtal i några och tiugu åhr haft bestånd, och det så mycket mindre, som han aldrig lärt konsten, att brygga ciderätticka, utan är blott en klåpare.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag war ej ense med deputationen, när detta ärende förhades, och måste jag tillstå, att betänckandet är förhastadt, ty sedan har man fådt weta, att de attester, angående brist på ätticka, som Saxenberg förebragt, icke woro riktige. Och bör fördenskull detta deputationens tillstyrckande ändras således, som herr borgmästaren Sundblad föreslagit, om Saxenberg skall få något tillstånd.

Herr grosshandlaren Clason: Schultzen har wid sitt wärck skaffat god wahra. Han har drifwit det med egne utifrån indragne medel. Han har ock kunnat hafwa deraf sin någorlunda näring. Men om en inrättning ännu här tillåtes, kunna de bägge icke hafwa sin utkomst, så framt icke prisen skola oskäligen stegras.

Herr handelsman Bagge: Jag är aldeles ense med herr borgmästaren Sundblad, att Saxenberg måtte få tillstånd, att inrätta ett ciderättickebryggeri, men ej här, dock således att andre städer icke eller ifrån en dylik inrättning uteslutas. Skottarne hämta årligen ätticka ifrån Göteborg, och wore det således nyttigt, att därstädes anlägga ett ciderättickebryggeri, som kunde drifwas med stenkol, så wäl där, som annorstädes, hwarest ringa tillgång är på wed.

Herr talman hemställte om icke ståndet behagade bifalla, att Saxenberg måtte få tillstånd, att inrätta ett ciderättickebryggeri, dock icke här i Stockholm, utan i någon annan stad, hwarest han kan finna lägligit, och ärhålla tillstånd dertill.

Detta hemställande bifölls, och herr borgmästaren Thure Hagert åtog sig, att uppsättia extractum protocollii härom, i anledning af discoursen.

Herr rådman Hylphers hölt före, wara nödigt, att utlänsk ätticka måtte förbiudas, på det inrikes ättickebryggerierne måtte så mycket mera upmuntras.

Men en och annan hölt före, att detta wore ännu för tidigt.

Uplästes baron G. N. Cloots memorial⁵⁷³ 1:o angående den ogemena dyrheten på större delen währor; 2:o angående det odrägeliga sielfswåldet hos tienstefolck, och 3:o angående den släta hushållningen med skogarne, samt flere landets ädle producter.

Detta memorial hade ridderskapet och adeln samt prästeståndet remitterat till secreta handels- och manufacturdeputationen hwarmed ock borgareståndet instemde.

Uplästes expeditionsdeputations extractum protocollii och utlåtande,⁵⁷⁴ öfwer prästeståndets på Gottland, genom prästeståndet anmälte klagan, det någon irring skall förelupit sistl:e riksdag wid expeditionen af 48 § allmogens allmänne beswär, angående prästerskapets rättigheter på Gottland, och de matskott, hwilcka, enl:t 14 § uti 1648 års stadga,⁵⁷⁵ af hwarje hemman skola utgöras, i det, att ehuru förstberörde § af samtelige stånden blifwit gillad, att ett helt, till och med $\frac{5}{8}$ -hemman, gifwer ett helt matskott fyra gånger om året, skola dock wid expedierandet de orden *till och med*

⁵⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 94.

⁵⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, expeditionsdep:s expeditioner, nr 2.

⁵⁷⁵ Stadga 20 september 1648 återgiven i tryckt stadfästelse 30 oktober 1747: *Stadga om prästerskapets rättigheter på Gottlandh.*

5/8-dels, blifwit utelämnade. Tillstyrckandes deputationen, de merberörde glömde ord måge uti den wid denne riksdag utfallande resolution på allmogens beswär åter införas.

Uppå giord proposition, af herr talman, lämnade ståndet dess bifall härtill.

Uplästes urskillningsdeputations memorial och förklaring,⁵⁷⁶ öfwer de beswär, som factoriesmederne ifrån Jönköpings gewärsfactorie, genom deras fullmäktig, assessor Höppener, hos riksens ständer anfört deröfwer, att urskillningsdeputationen till secreta utskottet remitterat deras klagomål, rörande lidande uti förmente arbetscontracter, som påstås, så wäl af kungl. krigscollegio, som öfwerdirecteurens Ehrenpreus wara bruten, och att smederna dessutom skall wäld öfvergått, då de theruti sökt ändring, gifwandes urskillningsdeputationen wid handen, sig hafwa, i anledning af defensionsdeputationens, genom extractum protocolli af d. 23 Decembr. sistl. år, gjorde föreställning, som ock i följe deraf, att gewärsfactorierne höra under secreta utskottets tillsyn, funnit rättwist, att remittera den del af beswären, som rörer contracterne till secreta utskottet. Hwad åter den delen af beswären angår, som rörer smedernes klagan, öfwer något förment dem öfvergången wäld, så hade deputation denne del icke kunnat emot dess instruction uptaga, emedan Hans Kongl. Mai:st sig icke deröfwer hufwudsakeligen yttrat, utan remitterat detta klagomål till justitiæcancelleren, som wäl ingifwit dess memorial, angående forum, till detta ärendets företagande, men ransakningen wore icke ännu anställd, mindre dom deruti afsagd. Och hemställer urskillningsdeputation för öfrigit, om icke smedernes fullmächtig assessoren Höppener, såwäl som hofjuncka[r]n Estenberg, hwilcka angripit deputationen, utan skiäl och anledning, samt bägge uti deras skrifter brukat ett skrifwesätt, som synes både skadeligit, och straffwärdigt, giort sig skyldige, den förre till den plickt lagen för dylikt skrifwätt utsätter, men den sednare till någon annan näpst, som kan pröfwat tienlig, till förekommande af dylikt för framtiden.

Herr borgmästaren Cervin begärte, att detta memorial måtte hwila, till dess hufwudsaken kan inkomma ifrån secreta utskottet.

⁵⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdeputationens expeditioner, nr 34.

Herr borgmästaren Schauv: Den frågan, huru det af Höppener och Estenberg brukade skriftsättet skall anses, må hwila, men det öfriga lärer wara nödigt, att remittera till secreta utskottet, med tillägning, att secreta utskottet har att skyndesamt inkomma med dess yttrande öfwer hufwudsaken.

Herr assessoren Anthonsson yttrade sig i samma mening, som nyss anfördt är, och berättade härhos, att sakens förlopp wore följande: Smederne hafwa alt intill siste riksdag arbetat efter de med cronan slutne contracter. Då transporterades factoriet på en privat person, och smederna wille då ej wara nöjde med det contract de slutit, utan begärte, att få arbeta efter 1739 års contract. Saken företogs uti kongl. krigscollegio, som fant nödigt, att nedsända wissa deputerade, som hade att undersöka klagomålen. Imedertid anbefaltes, att smederna skulle hålla sig stilla. Deputerade kommo dit, och smederna blefwo öfwertygade, att de fådt, hwad de bort. Då samsatte smederna sig, att skicka fullmächtige hit, och desse begärte pass hos landshöfdingen i orten. Och, ehuru de ej ärhöllö det, reste de likwäl bort, hwarföre landshöfdingen begärte, att de skulle återsändas. Kongl. krigscollegium lät då taga dem i civil arrest, och Hans Kongl. Mai:st lät sig föredraga målet, men kunde icke lägga handen wid det, som angeck arresten, utan remitterade den delen till justitiæcancerens yttrande, som gorde förfrågan angående forum. Och slotts rätt förordnades deröfwer, hwarest saken ännu ligger oafgiord.

Häraf lærer man klageligen finna, att urskillningsdeputationen rättel:n remitteradt den delen af beswären, som angår contracterne, till secreta utskottet, och att deputationen ej kunnat, emot dess instruction, befatta sig med den andra delen, som rör arresten.

Herr borgmästaren Renhorn: Här är likwäl en kongl. resolution, hwaröfwer de klaga, såsom ett præliminare, och således hafwa de warit berättigade, att anföra beswär, och deputationen skyldig, att uptaga och remittera dem.

Herr assessoren Anthonsson: Urskillningsdeputationen är skyldig, till följe af dess instruction, att uptaga alla de beswär, som inkomma öfwer kongl. resolutioner, men likwäl icke sådane, som angå förlorade fatalier. Ty om desse skulle uptagas, skulle all äganderätt ställas i osäkerhet.

Och denna beskaffenhet är jämwäl detta ärende. Här äro lagkraftige contracter, hwarefter smederna arbetat, men icke dess mindre klaga de.

Herr borgmästaren Fries berättade, att defensionsdeputationen förehaft detta ärende, och granskat den delen deraf, som hörer till dess åtgärd. Det öfriga lärer remitteras till annan ort.

Herr talman hemställte, om icke detta urskillningsdeputationens memorial måtte remitteras till secreta utskottet, som har att skyndesamt inkomma med dess yttrande öfwer sielfwa hufwudsaken. Hwarefter ståndet will yttra sig öfwer assessoren Höppeners och hofjunckaren Estenbergs brukade skriftsätt.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,⁵⁷⁷ öfwer ett inkommit mål och twist emellan frälse-, skatte- och kronohemmansåboerne i Hycklinge by, Bobergs härad, Fornåsa sockn och Östergötland, samt Fornåsa prästegård, angående twänne under berörde prästegård nyttjade, men inom Hycklinge bys rågång uti dess gärde belägna åkerstycken, eller så kallade åkerflotar, tillsammans af femb tunnelands storlek, wid hwilcka Bobergs häradsrätt, genom dom af d. 22 Aug. 1752, prästegården bibehållit, lagmansrätten i Östergötland, såwäl som kongl. Götha hofrätt förklarar böra till Hycklinge by, såsom dess rätta bostad, återläggas, men Kongl. Mai:st., genom dom af d. 16 Decembr. 1756, pröfwat wid Fornåsa prästegård, som redan samma åkerstycken så lång tid innehaft, böra förblifwa. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, att högstberörde Kongl. Mai:sts dom må gillas och stadfästas.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.⁵⁷⁸

Herr talman frågade, om icke justitiædeputations betänckande öfwer detta ärende finge bifall. Hwilcken fråga med Ja beswarades.

Herr talman anmälte, det herr grefwen och landtmarskalcken, genom en utskickad, låtit wetta, det han upwaktat Hans Kongl. Mai:st, som i nåder yttrat sig, nu wara så wida kommen till hälsan, att Hans Kongl. Mai:st kunde låta sig föredraga rådsförslagerne. Och hade herr grefwen och landtmarskalcken fördenskull begärt, att rådselectorerne måtte sammanträda klockan half tolf.

Ståndet lämnade dess bifall härtill.

⁵⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 6.

⁵⁷⁸ Ibid.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, det han, i anledning af de discours-er, som i ståndet förefallit, har författat sine tanckar, angående brandcassæinrättning, för samtel:e rikets städer, utom Stockholm. Och upläste herr borgmästaren desse dess författade tanckar, begärandes, att wisse deputerade måge förordnas, till ärendet[s] öfwerwägande.

Herr grosshandlaren Clason hölt före, att nödigt wore, det kamreraren wid brand- och försäkringscontoiret här i staden Conrad Strömer måtte tillkallas wid denne öfwerläggning, hälst emedan han af mångårig kundskap hade den säkraste ärfarenhet om en sådan inrättning, och hwad därwid ärfordras.

Herr handelsman Bagge instemde härmed, och berättade, att Strömer hade länge arbetat på en plan, till ett brand- och försäkringscontoires inrättning, som skulle blifwa allmän för städerna i riket. För öfrigit påminte herr handelsman att om någon inrättning skall skie, måste fond dertill först anskaffas, hälst emedan i händelse någon skada i början af inrättningen timade, så fordrades dertill penningar.

Herr borgmästaren Renhorn gaf wid handen, det Arboga stads inwånare hade tänckt på en sammansättning, till en brandcassæinrättning, med städerna Köping och Westerås. Men detta ärende hade afstadnat. Icke dess mindre trodde herr borgmästaren Arboga stad wara dertill aldeles willjog, och föreslog härhos, att ärendet måtte utarbetas, och genom trycket allmänt kundgiöras. Kunde kamreraren Strömer något hielpa härwid, wore det wäl.

Herr rådman Hanell anmälte, det han icke kunde gå in uti någon öfwerläggning, om denne föreslagne inrättning, innan han finge tid, att correspondera derom med sine committenter. Åtskillige andre herrar ledamöter yttrade sig på samma sätt.

Herr borgmästaren Cervin: Meningen är icke, att nu något wist beslut skall fattas vidare, än att man bifaller quæstio an, på det deputerade, till sakens vidare öfwerwägande, må kunna utses. Under denna tiden kunna de, som behaga correspondera med deras hemmawarande committenter, och fiorton dagars eller tre weckors rådrum dertill lämnas. I öfrigit bör jag gifwa wid handen att min tancka icke är, att det som Hans Kongl. Majestät, wid händelser af wädeld plägar gifwa, skall igenom denna inrättning uphöra.

Herr talman förestälte, huru högstnödigt och nyttigt den föreslagne brandcassæinrättningen wore, och frågade, om icke ståndet behagade bifalla quæstio an, angående denne inrättning.

Åtskillige herrar ledamöter höllo före, att härmed ej wore så brottom; man borde först få correspondera derom med wederbörande.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig, att correspondencen icke borde hindra ståndet, att bifalla quæstio an, ty i fall någon stad icke will gå in uti denne inrättning, stode det densamma fritt att wara derifrån utesluten, och således utan alt understöd, i händelse någon skada timade.

Herr borgmästaren Biörkman anmälte, att någon öfwerläggning förewarrit i Norkiöping, om en sådan inrättning, och hade stadens inwånare wisat sig så wiljoge, att de på en dag angifwit sig, att wilja assecurera för flera tunnor guld.

Herr assessoren Anthonsson hemstälte, om icke ståndet behagade jämwäl wid detta tillfälle företaga och afgiöra dess inlämnade memorial och ansökning, om understöd för den afbrände staden Carlstad.

Herr talman påminte, att det som herr assessoren Anthonsson nu anfört, wore ett särskilt ärende, som med detta icke borde blandas, och frågade herr talman, om icke ståndet behagade bifalla quæstio an, angående brandcassæinrättningen, och utnämna deputerade till vidare öfwerläggning, angående detta ärende.

Ståndet lämnade härtill dess bifall. Och utnämndes deputerade öfwer detta ärende:

herr handelsman Bagge,
herr borgmästaren Pijhlgart,
herr borgmästaren Omnberg,
herr borgmästaren Frans Cervin,
herr rådman Hylphers och
herr borgmästaren Thure Hagert.

Hwilcke herrar deputerade kunde kalla sig till biträde, kamreraren wid brand- och försäkringscontoiret här i staden Conrad Strömer.

Förehades å nyo secreta deputationens betänckande,⁵⁷⁹ angående cancellistens Noréens anförde beswär, öfwer liden préjudice, genom cancellisten Osanders befordran.

⁵⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 7.

Herr borgmästaren Brunsell: Deputationen anförer, att Noréen icke wid sista riksdag beswärat sig deröfwer, att Osander feck copistlönen. Men huru kunde Noréen beswära sig, innan han märkte sig wara lidande, och det skiedde långt efteråt, då Osander feck cancellistlönen, samt tour framför honom? Häröfwer har han beswärat sig hos Hans Kongl. Mai:st, och häröfwer klagar han jämwäl nu. Och som det är oförnekeligit, att Osander är yngre, än Noréen, och Osander icke dess mindre blifwit Noréen föredragen, samt haft lönen borta för honom i hela fem åhren, så är det aldeles billigt, att han får någon reparation. Hwilcket kan skie, om Noréen får kongl. secreterarefullmagt, på sätt, som det skiedde med kongl. secreteraren Silfverstolpe, sistl:e riksdag, samt tour framför Osander till widare befordran.

Herr borgmästaren Renhorn: Närmast och rättast wore wäl, att taga lönen från Osander, och gifwa henne åt Noréen, men om han kan finna sig hulpen, på det föreslagna sättet, så må det skie.

Herr borgmästaren Fr. Cervin: Deputationen har icke kunnat, emot kongl. förordningen, föreslå någon caractère för Noréen. Och kan jag, i anseende till den omständigheten, icke eller nu lämna mitt bifall till någon caractère. Hela Noréens lidande tyckes bestå deruti, att han icke feck copistlönen, men han kunde icke eller begära eller få densamma, emedan han då stog på ett bättre förslag.

Herr assessoren Anthonsson: Deputationen har medgifwit, att Noréen warit lidande, i det han icke feck cancellistlönen. Således kan jag ej annat finna, än att rättwisan fordrar, det han bör få lönen, samt caractèren, till ärsättning för dess lidande.

Herr borgmästaren Frans Cervin påminte, att caractèren vore stridande emot kongl. förordningen. Och gjorde herr borgmästaren dess förbehåll häremot.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla, att cancellisten Noréen måtte, till ärsättning för dess lidande, undfå kongl. secreterarecaractere, och således tour till befordran framför cancellisten Osander, dock att han härigenom icke préjudicerar någon annan bättre förtient.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Fr. Cervin erhindrade, att herrar rådselectorerne woro borta, och begärte, att detta ärende måtte hwila.

Herr talman förestälte, att saken wore redan afgjord, och kunde således icke hwila. Men ståndets beslut kunde wäl notificeras herrar rådselectorerne.

Herrar rådselectorerne, borgmästarne Schauv och Pijhlgardt upkommo, med berättelse, att Hans Kongl. Mai:st i nåder utnämt, af det i underdånighet upgifna förslaget, till dess och riksens råd, præsidenten och commendeuren af kongl. Nordenstjerneorden, herr baron Carl Rudenskiöld.

Ståndet betygade häröfwer dess fågnad.

Uplästes academieapothekaren i Upsala Daniel Wilhelm Böttigers memorial och beswär,⁵⁸⁰ att urskillningsdeputationen afslagit dess klagan, öfwer en förordnad apothekare jämte honom uti Upsala stad.

Herr borgmästaren Johan Boberg upläste den utfärdade fullmagten, för andre apothekaren i Upsala benämnd Loch. Och inhämtades deraf, att Hans Kongl. Mai:st, uppå secreta utskottets tillstyrckande sistledne riksdag, tillförordnat denne apothekare, i anseende till den brist på dugelige medicamenter, som sig i Upsala stad yppat.

Herr talman: Häraf finner man, att apothekaren Böttiger anfört obefogade beswär, och bör hans ansökning fördenskull afslås. Hwarwid, och emedan Böttiger uti detta dess memorial brukat oanständige och förgripelige utlåtelse, så emot secreta utskottet, som urskillningsdeputationen, så hemställer jag, om han icke derföre bör plikta etthundra daler silfwermynt till frimurarebarnhuset.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och anbefaltes, att extractum protocolli härom skall afgå.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör hos rådet gifwa wid handen, det ehuruwäl ståndet hos de öfrige respective stånden, genom en deputation, begärt, att saken angående stapelstäders inrättning i Österbottn, skulle hwila, så hafwa dock herrar borgmästarne Kiörning och Kröger kallat tillsamman en hop riksdagsbönder på krogen, Hwita Lambet, och där rådplägat om 2:ne stapelstäders inrättning i Westernorrland. Detta är ett nytt prof af herr borgmästaren Kiörnings tänckesätt, äfwensom han, wid det tillfället, då secreta utskottets extractum protocolli, angående penningelånet, förehades, och han stod på resande fot, likwäl begärte, att detta ärende måtte hwila.

⁵⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 95.

Herr borgmästaren Kiörning: Sedan österbottniska allmogen gort ansökning om stapelstäders inrättning i den orten, hafwa västernorrlandske riksdagsfullmäktige funnit denna ansökning lända till préjudice för den landsorten, och hafwa de fördenskull sammanträdt, icke allenast bönder, utan ock präster, att öfwerlägga därom, hwad härwid wore att giöra. En sådan sammankomst lærer på intet sätt kunna tadlas. Hwad det angår, att jag begärt, det saken, angående penningelåhnet, skulle ligga på bordet, så war icke min resa så wist fastställd, att hon ju kunnat uppskiutas, om så nödigt warit. Och dessutom ägde jag såwäl som andre, att, enligt riksdagsordningen, begära, det ärende skulle hvila. Om detta skiedt, hade jag icke rest bort, förrän saken kommit före. För öfrigit kan jag med godt samwete åberopa mig ett redeligt upförande i mine giöromål, och förbehåller mig min rätt, att icke, som nu skiedt, blifwa hädanåt angripen.

Herr borgmästaren Renhorn: Om saken warit wärckeligen sådan, som nu föregifwes, hade man icke tagit så illa wid sig, som nu skiedt. Jag hemställer fördenskull till ståndets bepröfwande, om ärendet icke först bort anmälas hos ståndet, innan man haft sammanträde med andra stånds ledamöter derom. Det är lagstridigt, att, ståndet owetande skapa ihop ett extractum protocollii från ett annat stånd, om ett ärende, som rörer detta ståndets rätt, och att utwäxla detta emot lofwadt bifall af bondeseglationen. Det är icke eller enligt med ståndets redan tagne steg i detta mål. Men som många ledamöter äro borta, will jag ej vidare yrcka detta mål. Hwad bortresan beträffar, så war den fastställd, om målet blifwit afgjordt eller icke. Det kan jag bewisa, om så behöfwes.

Herr borgmästaren Kiörning: Bortresan war aldeles icke så fastställd, att den ju kunnat uppskiutas, och i den andra saken är ännu icke det ringaste beslut tagit. När det skier, lära wi ej underlåta, att anmäla saken hos ståndet. Imedlertid hoppas jag, det ståndet ej tillåter, att herr borgmästaren Renhorn uphäfwer sig till förmyndare för oss. Och beder jag, på det man hädanåt må slippa, att blifwa angripen, det ståndet täcktes utlåta sig, om man ej uti tillätelige mål får tala med andra riksdagsmän.

Ståndet fant godt, att detta ärende skulle hwila.

Herrar rådsselectorerne, borgmästarne Lange och Lönbom upkommo med ett rådsförslag,⁵⁸¹ hwaruppå woro upförde

⁵⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 69.

justitiæcancelleren och commendeuren af kongl. Nordstjerneorden herr Erick von Stockenström,

hofrättsrådet herr Olof B. Ehrencreutz,

hofrättsrådet herr Christopher Rappe.

Gifwande herrar rådselectorerne wid handen, att herr hofrättsrådet Rappe hade afsagt sig den förmohn, att komma på förslag, och att samtellige herrar rådselectorerne helt ogärna detta förnummit, emedan electorerne, wid denne herres upförande, icke allenast haft afseende, på hans personliga goda ägenskaper, utan ock däruppå, att han kände Finland och dess omständigheter.

Ståndet beklagade, att herr hofrättsrådet Rappe icke welat stå qwar uppå förslaget.

Och herrar rådselectorerne afrådde, att tillika med de öfrige herrar electorer remplera förslaget.

Löparen, angående prästeståndets extractum protocoll⁵⁸² och advocatfiscalen Morats memorial,⁵⁸³ rörande trollerisaken i Dalarne, föredrogs, och hade ridderskapet och adeln simpliciter bifallit Morats memorial, men prästeståndet på det wiset, att reconventionsmålet wäl måtte in foro afgöras, men hela saken sedermera inlämnas till justitiædeputationen.

Ståndets secreterare gaf wid handen, att ståndet, då denne sak förhades, hade bifallit advocatfiscalen Morats memorial, med den tilläggnig, att saken slutel:n aflämnas till justitiædeputationen, som har att densamma öfwerwäga och dess betänckande aflämna, huru slika oordningar för framtiden måge kunna förebyggas.

Ståndet fant godt, att resolution upsättes i project till nästa plenidag, då ståndet will närmare yttra sig häröfwer.

Uplästes ett af herr borgmästaren Carl Schultén inlämnadt memorial,⁵⁸⁴ angående den medfart, som vice häradshöfdingen Ekman öfwergått, i det han, uppå kongl. Swea hofrätts föranstaltande, blifwit här i staden, genom offentligit trumslag, och eljest öfwer hela riket efterlyst, innan han ännu

⁵⁸² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 3. Tryckt i M. Särman, *Charlotta Taube och den sista häxprocessen* (Stockholm 1996), s. 250.

⁵⁸³ Ibidem. Tryckt i Särman, a.a., s. 325–327.

⁵⁸⁴ Ibidem.

till något begånget brott blifwit lagligen förwunnen. Hemställande herr borgmästaren, om icke detta ärende borde närmare öfwerwägas.

Herr borgmästaren Brunsell. Jag kan icke finna, att kongl. hofrätten häruti begått något fel. De hafwa inkallat honom, att svara i ett groft brottmål; han har icke inställt sig, utan som det säges wikit utur riket. Och som det är bekant, att en som kallas för rätta, fast det allenast wore i ett ci-vilt mål, får icke resa bort, utan måste inställa sig, så lærer det icke gå an, att anklaga hofrätten för detta tagna steg, utan lærer det wara bäst, att låta detta hwila, till dess saken kommer till justitiædeputationen. Då kan den närmare efterses, om så nödigt är.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är af annan tancka, och tror att saken kan remitteras till justitiædeputationens skärskådande, men som herr borgmästaren Schultén, som inlämnat memorialet, icke är sielf tillstädes, så må detta ärende hwila.

Herr talman hemställte, om icke detta ärende måtte hwila, hwilcket bifölls.

Herr talman: Efter ståndets öfwerenskommelse, skulle wäl Lindholms-saken⁵⁸⁵ i dag företagas. Men som saken är widlyftig, och tiden redan är nog förfluten, så lærer detta mål icke i dag kunna afgöras. För min del, finner jag detta ärende ömtoligt, å bägge sidor. Sex åboer hafwa förut deponerat skatteköpskillingen och begärt få inlösa deras åboendehemman. Desse tyckas⁵⁸⁶ ock böra därwid bibehållas. Men de öfriga hafwa icke så goda skiäl på deras sida. Således wore wäl, om någon jämkning kunde träffas. Och detta lærer kunna skie, om någon af ståndets herrar ledamöter wille åtaga sig, att tala med bönderna härom. Herr C. G. Boberg, som känner orten, torde aldrabäst kunna uträtta detta ärende.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Saken är mycket kitslig och swår, så att jag icke ensam kan åtaga mig denna commission. Men om ståndet behagar nämna, en ledamot till, undandrager jag mig ej, att försöka hwad som må kunna uträttas.

Ståndet nämde härtill herr borgmästaren Biörkman.

⁵⁸⁵ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1336 (oavgjorda mål från riksdagen 1755–56) och R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 18.

⁵⁸⁶ I prot. *tyckas*.

Uplästes ett af herr öfwersten Rudbeck inlämnadt memorial,⁵⁸⁷ hwaruti han, med åtskillige samlade omständigheter, söker att bewisa, det commissioner och extra domstolar äro skadeliga och fördenskull böra aldeles afskaffas.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila, till dess assessoren Bildenskiölds inlämnade memorial⁵⁸⁸ och swar häruppå kan blifwa föredragit.

Rådselectorerne herr borgmästaren Schauv och herr rådman Stenhagen upkommo, och inlämnade ett nytt förslag,⁵⁸⁹ hvaruppå woro upförde:

justitiæcancelleren och commendeuren af kongl. Nordenstierneorden herr Erich von Stockenström,

hofrättsrådet herr Olof B. Ehrencreutz,⁵⁹⁰

lagmannen herr grefwe Fredrich Renstierna.

Herr talman frågade, om icke detta förslag finge bifall. Hwartill ståndet swarade allmänt Ja, dock med det wanlige förbehåll, att ingå uti vidare öfwerläggning, i fall de öfrige stånden göra häruti någon ändring.

Herr justitiarien Faxell: De å detta förslag förstnämde twänne herrar hafwa redan flera gånger blifwit anmälte och gode kände. Den tredies upförande nu för första gången gläder mig rätt af hiertat, ty hans goda ägenskaper göra honom därtill så aldeles wärdig, att man kan med nöje försäkra sig, att uti honom få en skickelig rådsperson.

Flere ståndets herrar ledamöter instemde härmed, i synnerhet herr borgmästaren Biörkman, som härhos gaf wid handen, det hans fägnad wore så mycket större, som han haft den fägnaden, att hafwa warit herr grefwens och lagmannens informator i trenne åhr.

Sex deputerade ifrån prästeståndet anmältes och infördes, och gaf ordföranden, kyrckoherden doctor Celsius, wid handen, att prästeståndet låtit sig föreläsas ett af biskoppen doctor Lamberg inlämnadt memorial och anmärkningar, öfwer ryttmästaren Cronackers beswär deröfwer, att urskillningsdeputationen icke uptagit dess ansökning, att få inlösa det lilla säteri, som till biskoppssäte i Götheborg blifwit anslagit. Och aflämnade doctor Celsius desse anmärkningar, samt recommenderade så wäl dem,

⁵⁸⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 96. Tryckt i *RAP* 20, bil. 71.

⁵⁸⁸ Tryckt i *RAP* 21, bil. 1.

⁵⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 70.

⁵⁹⁰ *Ehrenpreutz* i prot.

som justitiædeputationens betänckande, angående twisten emellan Fornåsa prästegård och Hycklinge by, till bifall.

Herr talman yttrade sig, att ståndet icke lærer underlåta, att taga de aflämnade anmärkningar under behörigt öfwerwägande. Hwad Fornåsa-saken beträffade, så wore den redan afgjord, och deputationens betänckande bifallit, så att prästegården wid dess rätt blifwit bibehållen. Och gjorde herr talman sig försäkrad, att prästeståndet lærer på lika sätt söka, att, wid förefallande tillfällen, befrämja borgareståndets rättigheter.

Herr borgmästaren Unger upkom med berättelse, att rådselectorerne hade skilts åt. Hos de öfrige stånden hade wäl icke någon disput yppat sig, ang:de lagmannen grefwe Renstierna, utan hade ridderskapet och adeln gjort den inwändning, att deras electorer woro en del borta, och att förslaget borde hwila, till dess andre i deras ställen kunde utnännas.

Herr rådman Stenhagen inkom och gjorde samma berättelse, som nyss anförd är.

Ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 13 April

S.d. Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog en § af allmänna beswären, rörande witsens föreläggande för them, som giöra åwärckan å städernes skogar.

Denna § bifölls.

Justerades protocollerne för d. 31 Oct. och 3 Nov. sistledne.

Justerades ståndets extractum protocollis, angående ciderättickebryggeri, lydande sålunda:⁵⁹¹

S.d. föredrogs och uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande af d. 13 Febr. sistle, hvarmedelst, sedan handelsman Erich Saxenbergs ansökning, om ett ciderätticksbryggeris inrättande, här i staden, både uti kongl. commercocollegio, som hos Kongl. Mai:st blifwit afslagen, bemälte deputation icke desto mindre tillstyrkt, det Saxenberg, utom det af, nu mera framledne ättiksbygaren, Schultz, efter privilegium här förrut anlagde och af dess enka

⁵⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 71.

innehafwande ciderätticks-bryggeri, må äfwen, till ett dylikt wärcks anläggning och drifwande härstädes, ärhålla behörigt tillstånd.

Och althenstund, i anseende till the härwid förebragte flere omständigheter, hos borgareståndet kom i öfwerwägande, huruledes, utom det att slike wärck fordra en nog betydande årlig consumption af wed och kol, samt följakteligen är af sådan beskaffenhet, att de, emot Kongl. Mai:sts nådige förordnande af d. 8 Decembr. 1749, icke kunna eller böra hädanefter, med fleres inrättande här uti Stockholm ökas, så finnes ock det, af framledne Schultz anlagde ätticksbryggeri, så mycket mindre kunna tåla något annat dylikt wärcks tillökande, i synnerhet här i staden, som åhrliga afsättningen af wahran wid detta wärk icke är större, än hwaraf dess idkare, i proportion emot ett nog drygt förslag, någorlunda kan hafwa sin utkomst. Och hwaraf följer, det ej allenast båtnaden och winsten för flere idkare blefwe mindre tillräckelig, utan ock en sämre wahrans tillwärckning eller stegrande wore att befara. Förutan det, att så wida någon monopolisk egenskap af detta wärck i sådant fall icke kunde äga rum, det jämwäl wore emot billighet och flere författningar stridande, om det af Schultz anlagde wärcket, hwaruti han skall nedlagt alla dess ifrån utrikes orter förwärfwade medel, samt dess enka och söner grundat dess egenteliga näring och soutien, skulle af andras intrång förqwäfwas, och till sin vidare förkofring hindras. Fördenskull och emedan de af Saxenberg, så wäl angående wedconsumptionen, som en förment mindre tillgång på wahran, företedde attester i lika måtto finnas wara med sakens sammanhang mindre öfwerensstemmande, emot det, hwad, å Schultz sterbhus sida, både genom de fläste kryddkrämares här i staden inför hall- och manufacturrätten lämnade intygande, som ock eljest blifwit bestyrckt, och hwarefter, enligt en af besagde hall- och manufacturrätt anstald besiktning, afledne Schultzs wärck äfwen skall befunnits wara till långt större tillwärckning inrättat, än den nuwarande afsättningen kunde fordra, ty fant borgareståndet sig icke kunna med skiäl, till Saxenbergs i ofwannämde måtto giorde ansökning på annat sätt bifalla, än att han, enligt författningarne, angående slika manufactur-inrättningsars kringspridande i landsorterne, med det af honom ämnade ätticksbryggeri må sig, å någon annan aflägsnare ort i riket anmäla och nedsätta, hwarest thenna näring i brist på skog, med stenkol idkas kunde. Hwilcket beslöts, genom protocolsutdrag, med de öfrige högtärade stånden skulle communiceras.

Justerades ståndets extractum protocoll, som afgå skall till magistraten i Laholm, angående borgmästaren Pehr Olof Cervin, och lydde, som följer:⁵⁹²

S.d. Sedan riksdagsfullmäktigen för Laholms stad och borgmästaren herr Pehr Olof Cervin, nyss för sistledne julehögtid, begärt och ärhållit borgareståndets lof, att på fiorton dagar resa ut på landet, har ståndet, oaktadt alla de anstalter, som thertill blifwit gjorde, icke kunnat ärhålla någon den ringaste säker underrättelse, hvarthän berörde borgmästare tagit vägen, om han är lefwande eller död. Och har ståndet, wid så beskaffade omständigheter, ingen annan utväg öfrig funnit, än att detta hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmäla, med lika anhållan, det täcktes Hans Kongl. Mai:st i nåder anbefalla herrar landshöfdingarne, att i hwarje lähn, genom allmänne kungörelser och efterfrågningar, söka att inhämta kundskap om merbemälte borgmästare Cervin.

Detta fant ståndet nödigt, att, genom utdrag af protocollet, låta gifwa staden Laholms lofl. magistrat, i anledning af dess till ståndet aflätne skrifvelse, till känna, på det lofl. magistraten nu, sedan alt hopp om borgmästaren Cervins återkomst, förswunnit, må ju förr dess hällre förse sig med en annan fullmäktig, som dess angelägenheter wid riksdagen har att bewaka.

Uplästes assessoren Bildenskiölds memorial⁵⁹³ och swar, uppå det af öfwersten Rudbeck inlämnade, och sistl. plenidag upläste memorial,⁵⁹⁴ angående commissioners och extradomstolars afskaffande. Tillstyrckandes assessoren Bildenskiöld, i anledning af anförde skiäl, att commissioner måge bibehållas, på sätt, som riksens ständer sistledne riksdag förordnat.

Herr borgmästaren Sundblad upläste följande dictamen ad protocollum i detta ärende:⁵⁹⁵

Det är icke utan, att ju ett borgeligt samfund undweko många tryckande och beswärliga omständigheter, om det, förutan all werldslig regering kunde existera och uprätthållas.

⁵⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 72.

⁵⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 97. Tryckt i *RAP* 21, bil. 1.

⁵⁹⁴ Tryckt i *RAP* 20, bil. 71.

⁵⁹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 98.

Twister och rättegångar äro bewis på ett folcks fattigdom, och illwilja. Derföre äro de inbyggare de lyckligaste, hwarest få stridigheter förefalla.

I sådant afseende, kunna både lagar, domare och domstolar kallas ett malum necessarium eller nödwändigt ondt. Men sedan människio-slächtet blifwit försatt uti ett så uselt och ofullkomligt tillstånd, som det nu befinnes, så hafwa lagar och regering blifwit de endaste medel, som kunnat hindra en dem alla, i annat fall, förestående undergång. Rättegångar och domstolar hafwa derigenom blifwit förwandlade till människiors endaste skyddsherrar, ty de hälsosammaste lagar wärckade dessförutan als intet till deras förswar och lycksalighet.

I samma grad, som domstolars och lagars utöfning inskränkes, i lika grad warder ock derföre med det samma werldsliga regeringen förqwafd och underkufwad.

Jag medgifwer wäl någon skillnad, emellan wanlige och owanlige domstolar, men nedannämde skiäl och orsaker skola dock bewisa, att deras nyttjande i wissa fall är, för rikets och folkets säkerhet, lika angelägen, och äfwen högstnödwändig.

Wanliga domstolar äro de, hwars giöromål tillkommer att uptaga, ransaka och döma de mål, hwilcka dageligen människior emellan kunna upkomma. Men owanliga domstolar förordnas tå, när grofwa brott, owanliga händelser eller widlyftiga rättegångar sig kunna tilldraga. De förre äro altså inrättade, till owisse giöromåls förrättande, som wid inrättningen icke warit kunnige, hwarföre det är möjligt, att de under tiden kunna blifwa med så många saker öfwerhopade, att de icke hinna så tidigt, som wederbör, dem alla att afhielpa. Rikets säkerhet och folckets angelägenheter kräfja, att alla rättegångssaker warda, ju förr dess hållre, afgiorde, och till slut bringade, samt brott och missgerningar skyndesamt ransakade och afstraffade. Men om alla extradomstolar skulle inskränckas och afskaffas, och de ordinaire domstolarne blefwo med oförwäntade giöromål belastade, så skulle åtminstone en af desse nödwändigheter blifwa eftersatte. Å ena sidan, förordsakade sådant för undersåtarne ej ringa skada, ty mången lider ofta mer genom rättegångens utdrägt, än genom ett orättwist slut, hwaruti han på högre ort kan winna en rättwis ändring. Och, å andra sidan, åter skulle brott och missgierningar blifwa så skyddade, att allmänna säkerheten blefwo skadad, om icke ändteligen aldeles öfwerända kastad.

Det kan icke påstås, att domareämbetet, uti hela sin widd, kan utöfwas, utan något mänskeligit fel eller missbruk, men att extra domstolar inclinera eller bidraga mera dertill, än de ordinaire, det nekas med skäl. Ty när enahanda lag gäller, när förfarne domare nyttias uti dem båda, när mänskeliga fel och förseelser följa den ena människan, såwäl som den andra, och när bägge dessa domstolar stå under lika redogiörande eller konungs och ständers skärskådande, så äro och blifwa de till natur och beskaffenhet lika, och kunna derföre af blotta namnet icke förändras och ombytas. Den swårighet, hwarmed människior äro beswärade, att gerna taga miste om sanningen äfwentyras aldramäst, när man söker densamma in casu existenti.

Deremot när en sak handlas i allmänhet, och utan jämförelse med någon wiss händelse, eller förewarande fråga, sanningen kan lättare sökas och igenfinnas.

För den orsaken har jag ock nu uti det föregående, utan jämförelse af vårt kära fädernesland, eller någon där passerad casus, blott af de allmänna grunder, hwarpå en borgelig regering sig fotar, sökt bewisa, att urtima rätter, wid wissa tillfällen, uti en lycklig regering, äro så nödwändige, om icke ofta långt nödwändigare, än de ständige eller ordinaire domstolarne.

Jag tror mig ock hafwa nått samma mitt ändamål, så att denne sanning blott deraf blifwit lagt uti en fullkomlig dager. Men skulle jag gå med tillämpning deraf till vårt kära fädernesland och dess nuwarande tidehwarf, samt således tillse beskaffenheten af det nu framstälte påståendet, att ingen extra domstol eller commission, under hwad skien det wara må, hädanåt måtte tillåtas, så winner densamma fördubblade skiäl och uplysningar.

Wi weta, huru alla rikets domstolar, både högre och lägre, i synnerhet här uti Stockholm äro med enskylte twister och rättegångar så öfwerhopade, att de rättsökande, oaktadt domarens oförtrunaste flit, icke kunna bringas till slut, så fort, som deras angelägenheter kräfja.

Om altså detta förbud emot domstolar skulle widtagas, och någon skadelig anläggning skulle yppas emot riket, så är tydeligit, att densamma antingen skulle fritt få resa till sin högd, eller ock alla enskilte rättegångar aldeles afstadna. Hwad missnöje sådant i ena fallet skulle hos menigheten förorsaka, och hwad säkerhet, åter i det andra det skulle lämna en illasinnad människia, att i fred smida sina wapn och utöfwa sin onska, det faller uti hwars mans ögon, i synnerhet uti en tid, då landet i allmänhet icke allenast är tryckt af en beklagelig con-

juncture, utan ock så mycken oenighet och skilljaktighet, riksens högloflige ständer emellan, sig yppat.

Riket swäfwär, Gud bättre, deraf uti nog fara, och vår frihet kunde af ett nog ringa inbrott blifwa aldeles öfwer ända kastad.

Nyss förflutne tider wittna om möjligheten af både farlige och uproriske anläggningar, och den wid 1747 års riksdag nog bekanta Hedmanska saken bewisar nogsammt de fölgder, som jag härutinnan utstakat. Kongl. Swea hofrätt war dermed uti tre fierdedels åhr syssel-satt, hwaraf hände, att så många andra och wanlige giöromål der samlades, att saker derigenom än i denna stund ligga oafgiorde, mången trogen undersåtare till aldrakänbaraste skada och förtryck. Och när sådant den tiden förorsakade så mycket ondt, så blefwe dess wärckan nu, när rättegångar mera tilltagit, wisserligen fördubblad.

Wår allmänna lag uti 4:de capitlet rättegångsb:n och regeringslagen uti 13 § riksdagsordningen strider ock häremot till alla delar, emedan derutinnan uttryckeligen förmäles, att när något groft brott existerar, eller någon sak är så widlyftig, att den wid ordinair rättegång icke kan slitas, bör extra domstol eller commission deröfwer ransaka och döma, uti hwilka lagens rum det åberopade 1752 års kongl. bref så mycket mindre kan göra någon ändring, som derutinnan allenast stadgas, att extradomstolar eller commissioner icke få förordnas an-norlunda, än hwartill allmänna lagen anledning gifwer.

Jag swarar fördenskull, i stöd af alt detta, än ytterligare till denna fråga, med ett godt och oförskräckt samwete, nej.

Jag will dermed icke taxera någon annans tanckar, mindre fälla någon dom deröfwer. Men det kan jag dock icke förtiga, att jag med yttersta förskräckelse hört, huru en sådan fråga hos riksens höglofl. ständer kunna framställas. Gunstige herrar! Olyckan kan äntå, Gud bättre, nog komma öfwer oss och riket, utan att wi sielfwe med klara ögon bana dertill en öpen wäg. Låtom oss fördenskull detta angelägna mål på det nogaste öfwerwäga, och utan uppehåll, lika med höglofl. ridderskapet och adeln, aldeles ogilla och förkasta. Wi smide dermed inga bojor åt oss sielfwa, utan wi fullgiöre dermed våra skyldigheter emot Gud och lagen, samt våra hemmawarande medbröder. Och om wi i alla öfriga mål lika eftertäncksamt förfara, så befästa wi vår frihet och sälla regeringssätt, nu och i tillkommande tider.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Öfwersten Rudbecks och assessoren Bildenskiölds memorialer innehålla twänne särskilta frågor: den ena om riksens ständer kunna förordna commissioner, wid påstående riksdag, den

andra om commissioner emellan riksdagar böra anställas eller förordnas af regeringen. Ingen twifwel är, det ju riksens ständer kunna, under warande riksdagar, förordna commissioner, när så nödigt pröfwat. 13 § uti riksdagsordningen är härutinnan aldeles klar och tydelig, äfwensom ock allmänna lagen, att extra domstolar kunna förordnas emellan riksdagarne, enär omständigheterna sådant äska. Men om commissioners förordnande emellan riksdagar af regeringen hyser jag helt annan tancka, och håller före wara bäst, att ärenderne då skiötas på wanligit sätt.

Wi hafwa ju 3:ne hofrätter i riket. De sitta på flere divisioner. Där äro skickelige och redelige män allestädes, som domareämbetet bekläda, så att ingen anledning kan wara att twifla, det ju de förefallande ärender därstädes blifwa ordenteligen handterade, som sig bör efter Sveriges lag. Och kan jag således icke finna, hwartill commissioner skola wara nödige.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag får lof att fråga, om icke sista commission, hwaruti herr justitiæborgmästaren sutit som ledamot, brukat någon annan, än Sweriges lag, wid de förekomne målens ransakning och afdömande.

Herr justitiæborgmästaren Robeck swarade härtill nej, och yttrade sig härhos: Men icke dess mindre tror jag, att kongl. hofrätten hade äfwenså wäl kunnat företaga och afgjöra de i commissionen förekomne ärender.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi hafwa icke här någon trosartikel för oss, utan ett sådant ärende, som bör afgjöras på tydeliga skiäl. Och påtager jag mig att bewisa, det kongl. hofrätten, hwarcken kunnat, eller kan handtera sådane saker med den drift, som wederbör, så framt icke hofrättens ordenteliga giöromål skola aldeles afstadna, sakäganderna till skada och uppehåll. Det är ju bekandt, att Swea hofrätt är dessutom så mycket sossatt, att många angelägne saker, för flere åhr tillbakars, ligga därstädes ännu oafgjorde, och många ärender äro jämväl så widlyftige, att the fordra en lång tid och mycket arbete, innan de kunna utredas, till exempel Bromanske saken. Men jag vill nu ej vidare tala härom. Jag will allenast nämna, att vid de ordinaire domstolarne förefalla många expectioner, hwarigenom tiden utdrages, och hwilcken tidens utdrägt är högst skadelig, när brottet angår högmålssaker.

I betractande häraf, hafwa riksens ständer warit nödsakade, att giöra en sådan författning, som nöden kräfwer. Och derwid bör det så mycket mera

förblifwa, som man tywärr ej kan wara säker, om icke dylike gudlöse anläggningar, som förr detta, ännu kunna yppa sig.

Herr rådman Hanell: Riksdagsordningen är klar, att ständer äga magt, att förordna commissioner, enär så nödigt pröfwat. Och därwid förblifwer jag, utan att afwika det ringaste derifrån.

Herr borgmästaren Fries: Jag finner, att herr borgmästaren Sundblad, uti dess dictamine ad protocollum, tydeligen bevist både lagligheten och nödwändigheten af commissioner, till högmålssakers ransakande och af-dömande. Wi böra ej twista om grundlagen. Den bör stå fast. Och hörer det oförnekneligen ständer till, att giöra sådane författningar som de, till allmänna säkerheten pröfwa nödige och nyttige.

Ingen nekar, att ju i kongl. hofrätten finnes godt och känt folck, men de hinna ej med de ordinaire målen, fast mindre med andre, som fordra skyn-desamhet, hwarföre jag ock är försäkrad, att om de mål, som i commis-sionen förewarit, hade skolat afgiöras i hofrätten, wore de icke ännu afslutne. För öfrigit måste jag säga, att som jag täncker ärligen, och som en redelig medborgare anstår, så frågar jag icke något derefter, om här ock wore en commission i hwar wrå. Den som annorlunda täncker, må wäl rä-das, det har sin nytta med sig.

Herr borgmästaren Schauv: Förewarande ämne är ganska bekymmer-samt, och det är beklageligit, att sådane omständigheter gifwas, som föran-låta oss att discourera härom.

Grundlagen i 13 § riksdagsordningen stadgar ju tydeliga, att riksens ständer skola efterse, om något försökt wore eller försökes, emot rege-ringsformen och ständernes frihet, samt att ständer i sådant fall äga att för-ordna commissioner. Detta är dock sällan skiedt, och icke annars, än då ri-kets säkerhet sådant ärfordrat.

När 1752 års författning skedde, kunde man icke föreställa sig, att commissioner woro nödige. Men sedan uproret sistl:e riksdag yppades, fant man högst nödwändigt, till säkerhetens bewarande, att giöra ett sådant förordnande, som bekant är. Och en beklagelig förfarenhet har wisat, att författningen warit nödig. Så är frågan, om denne författning skall äga be-stånd. Och tror jag, att wi jämwäl snart skola finna oss häruti, enär wi på-minna oss, att hwad som beklageligen skiedt, kan ännu hända. För öfrigit begär jag tillstånd, att då upläsa ett promemoria, angående Rudbecks memorial, som lærer lända till mycken uplysning i detta mål.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och berörde promemoria uplästes, lydande sålunda, ut in actis.⁵⁹⁶

Herr rådman Hanquist: Så wäl genom discoursen, som de upläste dictamina, är tydeligen bewist, att commission i wisse mål är både ense med lagen och öfwerensstämmande med rikets wäl och säkerhet. Försigtigheten fordrar jämwäl en sådan författning för framtiden, ty ho kan försäkra oss, att den ej behöfwes? Af det som händt, finna wi nog möjligheten. Och må jag wäl påminna hwad som hände i Dalarne, hwarest en angafs för någon anläggning till upror. Men saken afstodnade, emedan både actor och domare höllo med parten. Detta præjudicat är högst betänckeligit, och bör gifwa anledning till någon säkrare författning. Jag tror ock, om den sista commissionen ej warit, hade den oskyldigas blod måst rinna, och regeringssättet öfwer ända kastas.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag har, af det som anfördt är, inhämtat ärendets sammanhang. Ingen kan neka, att ju riksens ständer äga magt, att göra sådane ändringar, som lända till förbättring, när sielfwa grunden till regeringssättet icke derigenom rubbas. Ty detta wore straffbart. Således är här icke någon fråga derom, eller om sådane mått skola widtagas, som pröfwas tienligast, att förekomma och dämpa upror, och att befordra anläggarne till behörigt straff. Men wäl kunde här frågas, om icke commissioner medfört något, som gifwit anledning till missnöje hos allmänheten. Lagen är lika, men rättwisan beror på de människiors åtgärd, som skola döma i saken. Icke dess mindre är jag fullkomligen nögd, om ock fentijo commissioner skulle förordnas, ty jag är försäkrad, att jag aldrig, utom Guds behag, kan komma för någon af dem. Och bifaller jag fördenskill den författning, som angående commissioner sistledne riksdag skiedde.

Herr borgmästaren Unger: Jag har nogsamt förrut warit öfwerlygd om commissioners nödwändighet, i synnerhet wid närwarande conjunctur, då försigtigheten sådant fordrar. Och som det jag ämnat säga, är aldeles tydeligen infördt uti det nyss upläste dictamen, så will jag ej något deraf uprepa, utan will jag allenast hemställa, om icke öfwersten Rudbecks memorial må förkastas, och den författning bibehållas, som angående commissioner siste riksdag giord är. När wi framdeles få se af commissionens

⁵⁹⁶ I Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, under nr 99, anmärks att Schauv själv återtagit denna promemoria.

handlingar och protocoller de förrädelige stämplingar, som warit å bahne, lära wi med rysande nog finna angelägenhet, af en sådan författning, som nyss nämnd är.

Herr talman: Jag har af discoursen icke funnit någon skilljaktighet i tänckesätten, ang:de commissioners nödwändighet. Alla hafwa warit ense derom. Jag will fördenskull allenast tillägga en liten reflection, som rinner mig i tanckan. De brott, som föröfwat emot hela samhällens rätt, fri- och säkerhet, äro de wederstyggeligaste af alla, ty de rubba ett helt folcks wäl. Sådane äro de gudlöse anläggningar, som syfta på ändring i regeringssättet. Det är bekant, att riksens ständers banque utsatt ett wist och ansenligt præmium för den, som uptäcker en bancobedragare. Och som ingen ting kan wara dyrbarare, än ett helt folks fri- och säkerhet, måne det icke wore nyttigt, att fastställa ett wist præmium för den, som uptäcker sådane stämplingar, som kunna skie deremot?

Herr borgmästaren Schauv: För min del håller jag före, att fastställandet och kungiörelsen om ett sådant præmium wore nog äfwentyrlogit. Det skulle uphäfwa alt umgänge och förtroende inbördes, äfwen emellan de oskyldigaste undersåtare. Och utom detta skulle det kunna uttydas till en sort wanheder för hela nation, som likwäl i allmänhet att tala, är aldeles så sedig och trogen, som något annat folck i werlden, enär man får wara i fred för gudlöse förledare.

Ett præmii fastställande lærer ock så mycket mindre blifwa nödigt, som det ändå likafult gifwes, i händelse några förrädeliga försök uptäckas, och hwarpå wi hade exempel sistledne riksdag. Det lærer således wara nog, om commissioner i sådane tillfällen tillåtas.

Herr talman: Jag medgifwer, att ett præmii fastställande kan wara betänckeligit, och således hemställer jag, om icke ståndet behagar bifalla, att ett extractum protocollii författas, som wisar nödwändigheten af commissioners bibehållande, på sätt, som sistl:e riksdag förordnad är.

Herr borgmästaren Cervin: Jag är aldeles icke emot saken, utan twärtom håller den för både nödig och nyttig. Men låtom oss litet se på sista § af secreta utskottets instruction, och öfwerwäga, huru detta beslut må kunna dermed förenas.

Herr borgmästaren Malmstein: Denne § kan på intet sätt hindra riksens ständer, att taga sådane författningar, som för rikets bästa och säkerhet pröfwat nyttige.

Herr talman proponerade å nyo, om icke ståndet behagade bifalla, att extractum protocollii författas till nästa plenidag, hvaruti öfwersten Rudbecks memorial förkastas, och nödwändigheten wisas af commissioners bibehållande, på samma sätt, som sistl:e riksdag förordnad är.

Denne proposition beswarades med Ja.

Dock påminte herr borgmästaren Malmstein, att öfwersten Rudbeck wore riksdagsman, och hemställte fördenskull, om ett sådant ord, som *förkasta*, kunde om hans inlemnade memorial brukas.

Men häremot erhindrades af herr talman, att orden *förkasta* och *afslå* woro sådane, som wanligen brukades öfwer memorialer, som icke antagas, eller hwilckas innehåll icke bifalles. Och hemställte herr talman härjämte, om icke ståndet behagade, genom en deputation, hos de öfrige stånden anmäla detta dess fattade beslut.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och utnämndes herr borgmästaren Schauv till ordförande i detta ärende, samt afträdde, tillika med ellofwa h:rrar ledamöter.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner nödigt, att hemställa, om sådane personer böra få ställas på rådsförslager, som uti commissionens protocoler blifwit nämde och graverade.

Herr borgmästaren Cervin: Rådselectorerne aflägga ju en dyr ed, att de skola wälja, efter bästa wett och samvete, de tienligaste och skickeligaste. Således kan jag ej finna, att något i detta mål kan eller bör wara dem föreskrifwit.

Herr borgmästaren Renhorn begärte proposition öfwer det han nyss anmält.

Herr talman förestälte, att det wore nog af, att herrar rådselectorerne wiste ståndets mening i detta mål. Skulle det ändå hända, att någon i commissionen graverad person upfördes på förslag, så stode det ju ståndet fritt, att göra dervid anmärkning, och utesluta en sådan, om så nödigt kunde finnas.

Härmed stadnade denne discours.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adeln anmäldes och infördes. Berättandes ordföranden, cammarherren baron Reuterholm, att ridderskapet och adelen förehaft öfwersten Rudbecks memorial ang:de commissioner och i så måtto bifallit, att inge commissioner, emellan riksdagarne, måge förordnas, men wäl under riksdagarne, enär så nödigt wore.

Herr talman tackade för underrättelsen, och lät förstå, att ståndet jämväl förehaft och afgjort det anmälte ärende, samt afsänt dess deputerade, att notificera ståndets fattade beslut.

Deputerade afträdde.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af d. 11 Febr. sistl:e,⁵⁹⁷ ang:de brist på skiljemynt och slantar. Och gifwer secreta utskottet wid handen, sig hafwa, genom bancodeputationen, dragit försorg, att de kraftigaste anstalter blifwit gjorde, till en så starck slantmyntning, som någon sin möjlig är.

Som detta war blott ad notitiam, så war härwid icke något att påminna.

Föredrogs ståndets fattade resolution öfver advocatfiscalen Moraths memorial,⁵⁹⁸ angående trollerisaken i Dalarne. Och som denne resolution, hwilcken, uti sistl:e plenidags protocoll, finnes införd, i det närmaste war öfwerensstämmande med prästeståndets å berörde document påskrefne beslut, ty fant ståndet godt, att förena sig dermed, och sådant påskrifwa låta.

Herr borgmästaren Renhorn: Ridderskapet och adeln har länge lofwat, att yttra sig i saken, angående capitum familiarum riksdagsmannarätt. Och som det icke ännu skiedt, så hemställer jag, om icke ståndets extractum protocolli i detta mål måtte afgå.

Ståndet fant godt, att herr talman må göra föreställning härom hos herr grefwen och landtmarskalcken, samt låta weta, att, om ridderskapet och adelen icke yttrar sig i detta ärende, ser ståndet sig föranlåt, att aflämna sitt extractum protocolli till de öfrige stånden.

Herr borgmästaren Renhorn hemställte vidare, om icke dess författade swar,⁵⁹⁹ uppå cammarherren baron Knorrings memorial⁶⁰⁰ måtte afgå, och gaf härhos wid handen, att herr borgmästaren Kock hade upsatt ett extractum protocolli, ang:de detta ärende.

Berörde extractum protocolli⁶⁰¹ uplästes och bifölls, uppå giord proposition af herr talman.

⁵⁹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 24.

⁵⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 3, bilaga. Tryckt i M. Särman, *Charlotta Taube och den sista häxprocessen* (Stockholm 1996), s. 325–327.

⁵⁹⁹ Daterat 9 mars 1761. Se ovan not 482.

⁶⁰⁰ Memorial 5 mars 1761, tryckt i *RAP* 20, bil. 57.

⁶⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 73. Se nedan vid not 606.

Men herr borgmästaren Cervin hölt före, att det wore nog hårdt, hwad i detta extract begäres, att cammarherren baron Knorring skall inmanas i häkte och swara ex carcere, och hemstälte fördenskull, om icke detta kunde uteslutas.

Härmed instemde herr borgmästaren Malmstein.

Men ståndet fant godt, att denne mening skulle stå qwar.

Herr borgmästaren Schauv samt herrar deputerade återkommo, och berättade ordföranden, att samtelige respective stånden tackat för den lämnade underrättelsen, om ståndets fattade beslut, angående commissioner.

Herr grefwen och landtmarskalcken hade gifwit wid handen, det ridderskapet och adeln afsändt deputerade, till att notificera deras resolution, öfwer detta ärende, och bondeståndets talman hade yttrat sig tro, det dess stånd lærer stadna i en och samma mening med detta ståndet.

Herr borgmästaren Sundblad hemstälte, om icke ståndet nu behagade företaga och afgiöra secreta utskottets extractum protocollis,⁶⁰² angående afskied, för åldrige och orckeslöse officerare, efter pensionsreglementet.

Herr borgmästaren Schauv: Detta ärende afstodnade sist derföre, att man fant aldeles betänckeligit, att sådane åldrige officerare skulle få af statsmedlen fullt ut, hwad som i pensionsreglementet stadgas, enär brist wore i cassan.

Herr borgmästaren Renhorn: Om wi härtill lämna bifall, lära wi få flere afskedssökande, än man tror och täncker. Och hwar skola då penningar tagas? För min del, har jag icke tyckt om denne inrättningen, och finner jag icke, huru den någonsin här skall låta practicera sig. Uti Franckrike går det an, att sälja tienster. En yngling kan där få kiöpa ett regemente, ett compagnie och annan tienst, ty honom sättes altid wid en åldrig och förfaren officerare, som skall skiöta sysslan. Men sådant låter sig icke giöra här, hwarest hwar och en, wid påfordran bör giöra tienst. Dessutom är det nog eftertänckeligit, att en eljest braf karl, som likwäl är i tour närmast, skall nödwändigt betala penningar, om han will succedera den som afgår. Skier det ej, kan en annan mindre förtient honom föredragas. Detta kan ej annat än upväcka missnöje och flera skadeliga påföljder iienstgiörandet.

Herr borgmästaren Schauv: Hos oss böra tienster anses på tvänne sätt: Å ena sidan förekommer här rikets wård och wärn, som bör skiötas och

⁶⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 16.

handhafwas, genom skickelige ämbetsmän och officerare. Å den andra företer sig den omständigheten, som i ett fattigt och näringslöst land är en stor angelägenhet, att genom tienster skaffa föda för dem, som icke något annat näringsfång hafwa, eller wilja angripa.

Det skulle kunna synas nästan lika mycket, hwilcken som innehade en militair tienst, så länge fred är i landet. Men när krig är för handen och arméen skall ställas i rörelse, då behöfwes kække, skickelige och hurtige officerare.

I detta afseende är pensionscassan inrättad, på det de siuklige och orkeslöse officerare måtte kunna taga afskied, och ändå hafwa något att lefwa af, för deras öfriga lifstid. Nästan så går det jämwäl i Franckrike. De gamla och orkeslöse få sälja sina tienster och sätta sig i ro, att lefwa af köpeskillingen. Således wore det wäl, om det samma kunde uträttas här genom pensionscassan. Hans Kongl. Mai:st kan ock dessutom, enligt riksens ständers författning sistledne riksdag, utnämna sådane, som skola commendera i fält, utan att hafwa afseende just på enciennité och tour. Detta är ock nyttigt och nödigt, äfwen som ock, att den som ligger siuk ett helt år bör taga afskied, och en annan i dess ställe förordnas, samt att den som commenderas, men ej will gå ut, kommer att utstrykas och bortwisas ifrån tiensten. Men jag kan aldeles icke finna mig uti det förslaget, att hvad som i pensionscassan, till de afskiedstagandes förnöjande, skall fyllas af statsmedlen.

Herr borgmästaren Sundblad: Om ståndet så behagar, vill jag taga saken till mig och upsätta mina tanckar derom, till ståndets närmare öfwerläggning.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Schauv: Wi hafwa nu något litet talt om militairpensions-cassan, men jag tror, att saken, angående den tillärnade civilstatens pensionscassa, eller någon annan dylik författning, torde äfwen så wäl förtiena någon öfwerläggning. Först och främst bör jag anmärcka, att här är ingen proportion emellan lönerne. En troman i civil tienst har allenast 1 500 d:r s:mt i lön, och andre hafwa fult upp. I hofrätter, collegier samt annorstädes sitta gamla utlefwade män, af 60 till 70 år. De sittia där mäs-tadels propter numerum, men de kunna ej taga afskied, så framt de ej skola svälta ihial. Ty de hafwa icke något att lefwa af, sedan de lämnat lönen.

Detta böra wi behierta och föreslå, att sådane åldrige och wälförtiente män, böra få taga afskied, och behålla lönen i hela deras lifstid.

Herr borgmästaren Sundblad: Förslaget, ang:de en civil pensionscassas inrättning, tyckes vara godt. Men när man will komma till wärkställandet, möta flere omöjligheter. Detta har kongl. hofrätten härstädes wisat hos Hans Kongl. Mai:st, och will jag hos ståndet upwisa denna kongl. hofrätens giorde föreställning, som wärckeligen kan lända till mycken upplysning i detta mål.

Herr borgmästaren Malmstein yttrade sig i samma mening, och att wid militairstaten kunde pensionscassæinrättningen med tiden kunna bringas i wärkställighet, emedan i denne stat allenast en, som är närmast, efter encennité och tour, föres på förslag, och andre succedera honom i samma ordning. Men wid civilstaten, i synnerhet hos collegier och magistrater, går det helt annorlunda. Wore fond att tillgå, tror jag wäll, att många åldrige och årkslöse skulle gerna taga afskied, om de allenast finge behålla lönen. Men fond felas, att det lilla, som kunde användas härtill, är anslagit till Wastena krigsmanshus, hwilcket ock militairpensionscassan nu nyttiar. Således och som omöjligheten härwid låge i wägen, wore bättre, att täncka uppå utwägar, huru lönerne för civilstaten måge kunna ökas, och någorlunda förbättras.

Herr borgmästaren Schauv: Hwad militairpensionscassan niuter af Wadstena krigsmanshus, får ej, till följe af författningen, continuera längre, än till dess den civile pensionscassan blefwe inrättad. Men militairpensionscassan har dessutom andre inkomster och redan så wacker fond, att den förledit åhr kunnat utbetala öfwer tiugutusende daler, och man tror, att den skall kunna betala dubbelt i detta åhr.

Herr borgmästaren Renhorn: Det lærer wara nödigt, att detta ärende afstadnar tills vidare.

Jag will allenast nu erhindra, att i städerna finnes här och där gamle och orckslöse borgmästare, som ej förmå skiöta deras sysslor, med den drift, som deras ämbete ärfordrar. Härigenom komma städerna mycket att lida. Om jag rätt påminner mig, lærer i staden Westervik wara en sådan gammal borgmästare, Knut Eneroth. Om han finge taga afskied med fulla lönen, är jag försäkrad han giorde det gierna. Och detta kunde låta sig giöra, om borgerskapet ärhöllo tillstånd, att wälja en substitut, som kunde tienä utan lön, så länge Eneroth lefde, om han allenast blefwe försäkrad, att få syss-

lan och lönen efter hans död. Men när städerne wäl fordrar en annan författning, tror jag, att Hans Kongl. Mai:st lærer förklara dess nådiga nöje deröfwer.

Herr rådman Hanquist: Jag hade gierna sedt, att Vesterviks stad icke wid detta tillfälle blifwit nämnd. Staden har twänne borgmästare; de hafwa bägge warit rådmän förut. De äro ock bägge redan komne till en nog hög ålder. Borgmästaren Eneroth är 75 åhr gammal; den andre icke mycket yngre. De skulle gierna taga afskied, om de finge behålla hela lönen. Hwarrest gamla orkeslöse borgmästare äro, kan wäl icke annat, än gå slätt till. Men Vesterviks stad har altid walt the bästa handlande till rådmän, så att magistraten hittils warit opåklagelig. Dock vore det bättre, om borgmästarne finge taga afskied med hela lönen, och andre komma i stället, på det sätt, som herr borgmästaren Renhorn föreslagit.

Ståndet anmodade herrar borgmästarne Renhorn och Schauv, att upsätta deras tanckar öfwer detta ärende, hwilcket de ock sig åtogo.

Uplästes bewillningsdeputationens betänckande,⁶⁰³ angående sättet af innewarande års brännwinsafgifts ärläggande, med mera.

Uplästes de härwid fogade bilagor, under lit. A, B, C, D, E, F, samt ett utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren, den 9 Januarii innewarande åhr.⁶⁰⁴

Ståndet fant nödigt, att detta ärende må hwila.

Och skildes åt.

⁶⁰³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bewillningsdeputationens expeditioner, nr 1.

⁶⁰⁴ Ibid.

Åhr 1761 den 16 April

S.d. En och annan af ståndets herrar ledamöter frågade, om ståndets extractum protocolli,⁶⁰⁵ ang:de cammarherren baron Knorrings memorial, wore afsändt.

Ståndets secreterare gaf wid handen, att berörde extractum protocolli wäl wore renskrifvit och undertecknad, men låge ännu qwar.

Och herr borgmästaren Schauv jämte flere herrar ledamöter hemställte, om icke den meningen uti detta extracto protocolli, att cammarherren baron Knorring skall inmanas i häkte och swara ex carcere, kunde gå ut, tillika med det, som häruti blifwit anfördt, ang:de justitiæcancelleren, nuwarande præsidenten Fredenstierna.

Herr talman frågade, om icke detta hemställande finge bifall, hwilcken fråga med Ja beswarades, och ändrades detta extractum protocolli, i följe häraf, samt uplästes sedan, lydande, som följer:⁶⁰⁶

S.d. Borgareståndet lät sig föredraga det memorial,⁶⁰⁷ som cammarherren baron I. von Knorring, d. 9 Martii, ingifwit, rörande rikets deltagande uti det tyska kriget, samt deras excellenciers answar derföre, att de, utan riksens höglofl. ständers sammankallande, både begynt och fullfölgt det samma.

Äfwenledes uplästes borgmästaren Biden. Renhorns deröfwer ingifne memorial. Och som det i wärcket innefattar alla de ömsinte afsickter, ståndet uti sine rådslag öfwerwägat och haft till föremål, så fant ståndet godt, att dess innehåll, till alla delar bifalla, samt det härjämte, till vidare uplysning i detta granlaga ämne medfölja låta.

Borgareståndet, som är ett, ibland dess öfrige respective medständer, lika magtägande stånd kan ej annat finna, än att dess magt är deruti altför nära rörd, att en enskilt person warit så dristig, att han icke allenast sökt wederlägga, utan ock parodiera öfwer ståndets magtägande beslut.

Det lærer medgifwas, att riket icke längre kan kallas fritt, än så länge ständers tillståndiga makt blifwer oqwald och wördad.

⁶⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 73. Se följ. not.

⁶⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 73. Tryckt som bilaga i: *Utdrag af borgare-ståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den 12 Februarii 1761* (Stockholm 1761).

⁶⁰⁷ Ibid. Tryckt i *RAP* 20, bil. 57.

Detta är således en quæstio legis, som icke tillåter någon tvetydighet om sådan grundlagens sanning.

Till följe af detta, kan cammarherren baron Knorrings brott icke gifwas någon mildare rubrique, än att det är ett uppenbart ingrep, emot majestatem populi, eller maktägande ständers höghet.

Alt hwad bemälte cammarherre anförer om Carneades lämpar han på ståndets förut och nu tagne slut, rörande riksens råd.

De insimulationer, som derefter anföres, äro af en dristig och mer än eftertänckelig tillämpning, då han med sine exeptioner emot ståndets slut, söker att wederlägga det samma.

Om sådant kunde onäpst skie, skulle det wisseligen öppna vägen till en skadelig efterföljd i nationen, att åsidosätta den högaktning de äro riksens ständer skyldige. Och af alla tilltag är icke något, som wissare undergräfwet regeringssättet, än att oförsynt förakta den högsta makten i riket.

Det synes liusligen, huru merbem:te cammarherre uti sitt memorial uptagit och sökt wederlägga alla de utlåtelse, som ståndet nyttiat, öfwer hwilcka han gjort obehörige förtydningar och förklaringar, hwarefter han med sine kritiske tillämpningar söker insimulera ståndet, som skulle det föga hafwa omsorg för rikets väl, och sluter deraf sig icke kunna instemma med ståndet gifne yttrande.

Om något dylikt, utan invectiver, emot ståndet, hade hos höglofl. ridderskapet och adeln, theraf cammarherren är ledamot, blifwit anfördt, så hade borgareståndet egenteligen dermed sig icke kunnat befatta. Men som cammarherren, sedan frågan om 2:ne af herrar riksens råd redan war uti alla stånden afgjord, d. 12 sistl:e Febr., icke dess mindre wågat, att till borgareståndet såwäl som de öfrige respective stånden aflämna sitt, d. 5 nästl. Martii, obefogade memorial, som tydel:n wisar graden af det förakt han tilltror sig kunna utöfwa, emot detta med de öfrige lika magtägande ståndet, så är det ett brott, som leder till regeringssättets förswagande, samt en deraf följande skadelig ändring däruti. Och ity will det så mycket mindre anstå ståndet, att låta så oförsynta tilltag blifwa onäpste, som sådant strider emot grundlagarne och riksdagsmannafullmakten.

Borgareståndet tilltror sig således hos de öfrige respective stånden winna det biträde, att förenämde wågsamma och eftertänckeliga steg må lagl:n blifwa rättadt, och bemälte cammarherre, för detta sitt brott, lagl:n tilltalas och dömas på det allmänheten må kunna fägnas dermed, att riksens höglofl:e ständers magtägande rätt blifwer förswarad

emot intrång och sådane försök, som kräncka och uphäfwa regerings-sättet och den dermed förknippade owärderliga friheten.

På det nu ståndet må kunna undwika de oförtiente anmärkningar, som öfwer detta ärende utspridas, har ståndet beslutit, att genom trycket allmänna giöra så wäl detta protocollsutdrag, som borgmästaren Renhorns bägge memorialer.⁶⁰⁸ Det ankommer således på de öfrige respective stånden, huruwida secreta utskottets betänckande af d. 11 sistl:e Februarii, samt baron Knorrings förömrörde memorial må tillika blifwa tryckte.

Detta har ståndet icke kunnat undgå, att till de öfrige respective ståndens kunskap aflämna, och förwäntar sig öfwer desse inbrott, uti ståndets maktäganderätt, de öfrige respective ståndens rättmätiga beifrande, hwilcket alt ståndet härmed hörsamst, tienst- och wänligen communicera welat.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående Upsala academie-apothekarens Böttigers anförde klagan deröfwer, att urskillningsdeputationen afslagit dess beswär, öfwer kongl. resolutionen, hwarigenom en apothekare jämte honom uti ber:de stad blifwit antagen. Berörde protocollsutdrag lydde sålunda:⁶⁰⁹

S.d. Uplästes academieapothekarens i Upsala Daniel Wilhelm Böttigers memorial och klagan deröfwer, att urskillningsdeputationen, den 10 sistl:e Martii, afslagit hans anförde beswär, öfwer Hans Kongl. Mai:sts, uppå secreta utskottets tillstyrckande, i nåder, under d. 21 Decembr. åhr 1756 utfärdade resolution och tillstadjelse, att provisoren Loch måtte få i Upsala sig nedsättia, och jämte Böttiger apothekareprofession idka. Och som borgareståndets af den upläste apothekaren Lochs fullmagt nogsamst inhämtade de gode skiäl och omständigheter, som föranlåtit secreta utskottet, att, under sistl:e riksdag Hans Kongl. Mai:st tillstyrcka, det ännu en apothekare måtte i Upsala stad förordnas, och apothekaren Böttiger, så emot secreta utskottets wälgrundade tillstyrckande, som urskillningsdeputationens wid denne riksdag afgifne afslagsresolution på hans anförde beswär i detta dess memorial förebragt oanständige och icke med sanningen öfverensstämmande utlåtelse, ty pröfwade borgareståndet icke allenast skiälligit, att till

⁶⁰⁸ Tryckta i *Utdrag af borgare-ståndets protocoll, hållit wid riksdagen i Stockholm den 12 Februarii 1761* (Stockholm 1761).

⁶⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 47.

alla delar gilla urskillningsdeputationens i detta mål gifne afslagsresolution, utan fant och ståndet härhos rättwist, det bör apothekaren Böt-tiger, för dess brukade förgripelige skrifart plikta etthundra d:r s:rmt till det här i Stockholm inrättade frimurarebarnhuset.

Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i kongl. rådkammaren,⁶¹⁰ angående nödwändigheten, att flere så kallade hofrätts-påster måge tillsättas.

Detta ärende remitterades till secreta utskottet.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,⁶¹¹ angående en secondadjutants förordnande wid volontaireregementet.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli af d. 19 Jan. sistledne,⁶¹² hwaruti wid handen gifwes, att prästeståndet blifwit underrättadt, det probsten och kyrckoherden wid Hurfva församling i Malmöhus lähn, Arvid Sture, genom ingången borgen för afledne räntmästaren Jacob Grönvall, kommit att häfta för en balance, som, efter den förordnade balancecommissionens utslag, sig skall bestiga till tretusendeetthundradetiugusex dal:r, 22 öre 5 p:gr silfver:nt. Hwaröfwer probsten Sture wäl förklarar missnöje, men som han ej förmått deponera den ådömde summan, hade han nödgats öfwergifwa sine beswär. Och hade probsten Sture sedermera vänt sig till riksens ständer, att söka räddning ifrån dess förmente lidande, men fått afslag uti urskillningsdeputationen. Och emedan prästeståndet af acterne funnit, att probsten Sture upgifvit 2:ne poster, tillsammans 3 114 d:r 2 öre 5 p:gr s:rmt, dem han påstår skola utsökas, och till Grönvallske balancens stoppande användas innan han som cautionist, kan tilltalas, och ett närmare öfwerseende af balancecommissionens utslag således torde äga rum, men probsten Sture genom dess torftighet från wadets fullföljande blifwit hindrad, ty hemställer prästeståndet, om icke hos Hans Kongl. Mai:st anhållas må, om nådig befallning till kongl. cammarrevisionen, att detta mål uptaga och skiärskåda, utan afseende derpå, att depositionen af balancesumman icke blifwit giord.

⁶¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 19.

⁶¹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 20.

⁶¹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, prästeståndets protokollsutdrag, nr 6.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Finerus: Hos högtärade ståndet nödgas jag beswära mig deröfwer, att urskillningsdeputationen antagit och till cammar- och oeconomie- samt commercedeputationen remitterat probstens i Nykiöping doctor Serenii memorial angående den förmente skada, qwarnägarne uti Allhelgona och Swärta församlingar skola lida, genom den af mig uti Nykiöpings ström, uppå århållit tillstånd sistledne riksdag, sedermera anlagde qwarnbyggnad, äfvensom ock deputationen uptagit och remitterat någre Nykiöpings stads borgares och kammarherren Debeckes anförde beswär öfwer samma qwarnbyggnad. Och emedan fem ledamöter uti urskillningsdeputationen tydeligen genom aflämnade särskilta vota, wisat, att dess beswär warit obefogade, och att de, emot instructionen blifwit antagne, så beder jag, att berörde vota måge upläsas, hwilcket bewiljades, och skedde.⁶¹³

Och hade discentientes anført, att probsten Serenii memorial icke bort antagas, emedan han hwarcken wore delägare af någon qwarn i bemälte ström, ej eller befullmäktigad, att talan föra i detta mål, äfvensom de handtwärckare, hwilcke besvär anført, icke warit dertill af borgerskapet befullmäktigade. Kammarherren Debecke hade allenast sökt moderation i ärendet, och förmedling på krono- och skatteqvarnarne, öfver hwilcket mål kongl. collegierna och Hans Kongl. Mai:st först bort sig utlåta, innan riksens ständer kunna dem uptaga.

Herr talman hemstälte, om icke discentientium särskilte votum i detta mål finge bifall, hwartill beswarades Ja! Och åtog sig herr borgmästaren Renhorn, att härom upsätta extractum protocoll.

Justerades ståndets tillämnade extractum protocoll, angående commissionsprotocollernes tryckande, och lydde, som följer:⁶¹⁴

S.d. Borgarståndet har, under den 6 i denne månad, genom en deputation, gifwit de öfrige respective ständer wid handen, att ståndet bifallit, det icke allenast de, emellan denne och nyss förrutgågne riksdag, förordnade kongl. commissioners acter och protocoller måtte hänskiutas till justitiædeputations hänseende, samt att desse acta och protocoller måge tryckas, utan har ock ståndet wid samma tillfälle lå-

⁶¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, urskillningsdep:s expeditioner, nr 35.

⁶¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 75.

tit anmäla, det ståndet funnit oundgängeligen nödigt, att den, under sistl:e riksdag hållne commissionens [handlingar och protocoller]⁶¹⁵ måga tillika genom trycket allmänneligen kundgiöras; hälst emedan de fördärfweliga stämplingar, som sig emellan riksdagarne yppat, hafwa sin rätta källa och uprinnelse uti de gudlöse anläggningar, som under sistl:e riksdag förelupit, och således ej annat i sielfwa wärcket äro, än en continuation deraf, hwilcken icke rätteligen kan förstås, så framt icke sielfwa hufwudgrunden blottas, och saken i dess fulla sammanhang lägges för allmänhetens ögon.

Detta har borgareståndet funnit sig föranlåtitt, att så mycket mera å nyo yrcka, som ståndet icke ser någon annan möjelig utwäg, att kunna dämpa de förmodeligen ogrundade af illwilljoge utspridde rykten, hwilcka i riket kringlöpa, så den ena, som andra commissionens gjöromål. Görandes borgareståndet sig försäkradt, det de öfrige respective stånden lära så mycket hållre lämna deras benägna bifall härtill, som det högstangeläget är, att den skadeliga wärckan undanrödjes, hwilcken dylika rykten beklageligen hafwa på rikets inwånares tänckesätt.

Och skulle fördenskill detta, genom utdrag af protocolltet med de öfrige respective stånden hörsamt, dienst- och wänligen communiceras.

Justerades ståndets extractum protocollti, ang:de öfwersten Rudbecks memorial, rörande commissioner, och lydde detta protocollsutdrag, som följer:⁶¹⁶

S.d. Förehades å nyo ett af h. öfwersten och riddaren T. G. Rudbecks inlemnadt memorial,⁶¹⁷ ang:de extra domstolar och commissioner, och hwaruti h. grefwen söker, att med flere hopsamlade omständigheter wisa, att sådane domstolar och commissioner skola wara den aldralättaste utvägen, hwarigenom det ena partiet i ett rike kan med våld operera på det andra, i det partiemän skola wid sådane tillfällen sättias till domare, hwilcka i sin blinda nit slita de arme medborgarena, och derigenom upwäcka hämd hos deras vänner, medömkan hos landet, och efter handen betaga kärleken till det deruti helt oskyldiga regeringssättet, med mera. Hwarföre ock herr öfwersten är af den

⁶¹⁵ Supplerat efter protokollsutdraget.

⁶¹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 76.

⁶¹⁷ Tryckt i *RAP* 20, bil. 71.

tancka, att inga sådane commissioner och domstolar hädanåt måge förordnas.

Wid detta tillfälle uplästes äfwen ett af herr assessoren Bildenskiöld inlämnadt memorial,⁶¹⁸ hwaruti de af herr öfwersten och riddaren Rudbeck anförde omständigheter uptagas och så grundeligen beswaras, att borgareståndet deraf haft goda skiäl, att detta herr öfwersten Rudbecks memorial, utan vidare omgång förkasta. Imedlertid, så högwigtigt detta ärende oförnekeligen är, med så mycken ömhet har ock borgareståndet det samma skiärskådat.

Ståndet wille hällre glömma, än med oro och bekymmer påminna sig de gång efter annan timade gudlösa försök, till upror och ändring uti vårt så dyrt sworne regeringssätt. Men denna beklageliga förfarenhet kan likwäl ej annat, än upwäcka den upmärksamma fruchtan, att hwad redan händt, kan jämwäl hädanefter skie. Wid så fatta omständigheter finner ståndet det wara i synnerhet en riksdagsmannaskyldighet, att med all uptänckelig försicktighet wårda och befästa rikets wäl och säkerhet, och att fördenskull sådane mått, till detta högstnödiga och nyttiga ändamålets winnande, böra widtagas, som beqwämligast och säkrast dertill leda.

Förfarenheten wittnar noggsamt, att tidens utdrägt, wid undersökningar öfwer upror och förräderier, ej kan annat än wara högst skadelig.

Sådane förbrytelser böra så skyndesamt, som möjligit är, hämmas och afstraffas; eljest kunna anläggningarne icke allenast blifwa mer farlige, utan ock ofta aldeles obotelige. Och som dylika försök altid äro invecklade i mångfaldiga omständigheter, och det härjämte noggsamt bekant är, att kongl. hofrätterne äro nog, ja så mycket syssel-satte, med de dit inkomne ärender, att angelägne mål från flere åhr tillbaka ligga ännu därstädes ofgiorde, ty finner ståndet så mycket mera betänckeligit, att sådane högmålssaker, som nyss nämde blifwit, skola till kongl. hofrätternes ransakande och afdömande lemnas, som kongl. hofrätternes giöromål i alt annat, sakägarne till skada, måste afstadna, om högmålssaken, med den skyndesamhet och drift, som wederbör, skall handteras. Eller måste ock, i händelse de öfrige giöromålen i kongl. hofrätterne skola tillika wäxelwis skiötas, högmålssaken ställas i fara, för en skadelig tidens utdrägt.

Sådane omständigheter kunna icke yppa sig wid en commission, hwarest sakerne i en jämn ordning och drift utan uppehåll skiötas.

⁶¹⁸ Tryckt i *RAP* 21, bil. 1.

Och emedan ingen twifwel wara kan, det ju rikets ständer, under deras sammankomster, så wäl som Hans Kongl. Majjestät, mellan riksdagarne, af wanlig ömhet för hwars mans rätt och rikets säkerhet, utse och förordna sådane män till domare enär en commission skulle behöfwas, som äro kände för redelighet och förfarenhet i domaresysslan. Hwarförutan jämwäl en och samma lag i en commission, som i kongl. hofrätterne, wid målens utredande och afdömande, följas bör, så pröfwar borgareståndet, 13 § i riksdagsordningen likmätigt, samt därhos bäst wara, på lika sätt, som riksens ständer, under sistl:e riksdag, förordnat, att enär något fördärfweligit försök emot rikets rätt och frihet sig yppa, må under riksdagarne af ständers ledamöter, och emellan riksdagarne, en kongl. commission förordnas, till hvilcken sednare Hans Kongl. Mai:st med råds råde utnämner ledamöter, och med wanligt constitutorial förser, hwilcke, utan tidsens utdrägt, målet summario processu ransaka och afdöma. För öfrigit finner borgareståndet en sådan författning, som nyss anfördt är, så mycket mera nödig och nyttig, som de rikets trogne undersåtare, hwilcka med späckt och lagom lefwa wilja, ej annat kunna än härunder finna mycken fägnad, enär de se, med hward besynnerlig upmärksamhet, riksens ständer wårda samfundets rätt och säkerhet. Hwaremot odygdesmän häraf måste fatta en fruchtan och fasa, att ingå i fördärfweliga stemplingar.

Hwilcket alt med de öfrige respective stånden, till gunstbenäget bifall, hörämt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes ryttmästaren Cronackers memorial⁶¹⁹ och klagan deröfwer, att urskillningsdeputationen afslagit Sannegårdens inlösn, hwartill han trodt sig, efter adelige privilegierne, berättigad, ehuru secreta utskottet åhr 1738 stadfästat Kongl. Mai:sts resolution, att detta säterie skulle af kronan för biskopsämbetet i Giöteborg inköpas.

Uplästes biskoppens i Giöteborg doctor Lamberg's memorial,⁶²⁰ detta mål angående, och hwaruti bewises, att detta säterie åhr 1738 blifwit lagligen och utan alt klander, så då, som sedan, intils nu anslagit, och således redan i tiugufyra åhr dertill nyttiat, så att hwarcken bördesmän eller andre emot 9 cap. 12 § handelsb:n derå äga någon vidare talan.

⁶¹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 100.

⁶²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 101.

Herr talman hemstälde, om icke detta biskoppen doctor Lamberg's memorial finge bifall. Hvilcket med Ja besvarades.

Herr talman anmälte, att herr greffen och landtmarskalcken låtit weta, det råselectorene komma att sammanträda kl:n ½ 12, och fördenskull begärt, att detta ståndets råselectorer wille, å ber:de stund, infinna sig i det wanliga sammanträdesrummet.

Herr borgmästaren Torsk inlämnade ett memorial,⁶²¹ som uplästes, angående den oordning, som wid lycktehållningen här i staden skall hafwa sig inrotat. Hemställandes herr borgmästaren, om icke bäst och säkrast wore, att lycktornas itändande och wårdande måtte anförtros brandwaktscapitaine, som derföre kunde hålla bästa uppsikten och derföre blefwe ansvarig.

Sex deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och begärte ordföranden, riksdagsmannen Swen Håkansson, att capitaine Löwings memorial, rörande några bönders besvär, deröfwer att capitainen fådt inlösa deras åboendehemman till skatte, måtte hvila, till dess bondeståndet kunde inkomma med dess yttrande öfwer detta ärende. Och anmälte ordföranden härhos, att bondeståndet funnit nödigt, att påminna något, angående författningen, rörande beneficiehemman, hwaröfwer han aflämnade sitt stånds extractum protocoll, samt recommenderade det samma till bifall.

Herr talman yttrade sig, det ståndet lærer se till, huruledes i desse mål bondeståndet nöje må kunna skie.

Deputerade afträdde.

Justerades extractum protocoll, ang:de besvär öfwer den af h. borgmästaren Finerus i Nykiöpings ström anlagde qwarnbyggnad, och lydde sålunda:⁶²²

S.d. Wid de målens öfwerseende, som d. 8 hujus, gådt genom urskillningen och blifwit remitterade finner borgareståndet, att det memorial, som probsten doctor Serenius ingifwit, jämte de besvär, som h. kammarherren Debecke och någre handtwärckare i Nykiöping anfört, rörande borgmästaren Fineri qwarnbyggnad i Nykiöpings ström, icke äro af den beskaffenhet, att de, som riksdagsärender af urskillningsdeputationen kunnat uptagas, och det, för de skiäl, som en del leda-

⁶²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 102.

⁶²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 77.

möter af deputationen uti deras särskilta voto, hafwa anført, som ståndet bifallit. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tienst- och wänligen communiceres.

Herr assistenten Hackman och herr åldermannen Holst begärte, att det af h. borgmästaren Torsk inlämnade och nyss förrut upläste memorial, angående lycktehållningen, måtte hwila. Wiljandes desse herrar inkomma med deras anmärckningar deröfwer.

Herr talman: Ärendets afslutande må hwila, efter begäran, men emedertid skadar det ej, att man discourerar något deröfwer, huru lycktehållningen må kunna hielpas i bättre ordning, än hittils skiedt. Magistraten har wäl sökt, att afhielpa oordningen, och till den ändan låtit upkalla borgerskapet, samt welat förmå dem, att nämna wissa deputerade, som kunde taga ärendet under behörig öfverläggning. Men altsammans har stadnat i oenighet och oreda. Så går det till, när menigheten skola höras. Och om bot ej skaffas härå, kan aldrig någon nyttig allmän inrättning winna wärckställighet.

Herr borgmästaren Sundblad: Det är nog bekant, att mångfaldige oredor förelupit, wid detta ärende, under föregifwande, att de woro ett fritt folck, och borde således få disponera deras lycktor sielfwa. Detta är sielfswäld och icke frihet. Och om det får sträcka sig så långt, måste altsammans stadna uti missbruk och oordning. Det ock förfarenheten visatt. Hvaremot brandwaktecapitainen, så länge han skiötte lycktorne, hölt alt i god ordning.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: En och annan har förut begärt, att detta ärende må hwila, och jag begär det samma, på det man äga rådruum, att behörigen swara på detta memorial.

Herr borgmästaren Schauv: Herr borgmästaren Torsk har med sitt memorial och herr talman uti dess föreställning gifwit mig anledning, att närmare täncka på denna stadens politie och oeconomie, och finner jag redan, att wisseligen något felar, som fordrar rättelse och förbättring, och är detta en sak, som oförnekeligen tillhör ståndet, enär det annars icke skie kan, emedan den påsyftade säkerheten med lycktehållningen såwäl som all annan nödig ordning, icke allenast angår denna stadens inwånare, utan ock alla andra, som komma hit, och här något wistas. Men jag will icke så egenteligen nu tala härom, utan anföra ett annat ärende. Den oordning, som wid sista stora branden förelopp, förordsakade icke allenast denna staden skada, utan ock flere andre, som deraf hafwa måst finna en dryg känning, i det förbud, emot wisse wahrors utförssel skiedde, hwaraf ingen

annan nytta följde, än att wahornes ägare blefwo försatte uti ett känbart lidande, i deras handel och rörelse. Det lærer fördenskull wara nödigt, att en deputation nämnes, som har att taga saken under öfwerwägande, och författa expedition, som wisar skadan häraf, samt tillika huru sådant för framtiden må kunna förekommas.

Herr rådman Hanquist: Det ärende, herr borgmästaren Torsk anført, tillhörer väl egenteligen stadens styrelse. Men som hela saken icke allenast rörer denna stadens inwånares säkerhet och beqwämlighet, utan ock alle andras, som hitkomma, och här wistas, så lærer ock ståndet kunna taga häruti någon del.

Jag har många gånger förundrat mig deröfwer, att här är aldeles ingen ordning, med torgens och gatornes renhållande. De äro så orena, att man icke kan komma fram torrskodd, fast mindre ren i synnerhet i mörkret om qwällarne. Detta är likwäl en beqwämlighet, som man med rätta kan fordra. Och bör fördenskull bot skaffas härå.

Herr borgmästaren Malmstein: Jag måste tillstå, att här i staden är en rätt slät och underlig politie, men jag ser icke ändå, huru ståndet skall kunna uptaga desse mål immediate, ty saken angår stadens styrssel och privilegier, och det blefwo ett elakt prejudicat, om desse på något sätt rubbas. Det lærer fördenskull wara bäst, att stadens magistrat må upgifwa förslag, huru oordningarne måge kunna afhielpas och förekommas för framtiden. Då kunde ståndet sedan lägga handen derved, och hielpa alt-sammans till behörigt slut och kraft af ständig lag. Annars borde det icke låta sig giöra så snart.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Hwad herr borgmästaren Schauv nyss anfördt, härflyter af det memorial, som h. borgmästaren Torsk inlämnat. Och som detta memorial hvilar, så lærer ock det förre ärendet tillika böra afstadna.

Herr borgmästaren Schauv: Hwad jag anfördt, har ingen gemenskap med h. borgmästaren Torsks memorial, utan är ett särskilt ärende, som rörer flere städer. Och som ärendet wärckel:n är af betydande wärde, så begär jag, att det må afgöras. Eljest nödgas jag, att med memorial härom vända mig till de öfrige stånden, och det lærer mig ej kunna nekas.

Herr assessoren Anthonsson: Jag är icke talträngd, men finner mig dock föranlåten, att påminna, det ståndet lærer hafwa angelägnare saker att afgiöra, än desse: Men om det äntel:n skall skie, att någon författning skall

tagas, ang:de stadens politie, så lærer wara bäst, att begära, det öfwerståthållaren drager försorg härom. Hwad herr borgmästaren Schauv anført, är af helt annan beskaffenhet, och har härmed ingen gemenskap. Jag will allenast derwid begära uplysning, hvad för en deputation här menas, som skall uptaga och skärskåda ärendet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hade nyss förut welat säga något mera, men jag blef derifrån hindrad. Jag faller aldrig någon i talet, ej eller är jag talträngd, utan väntar alltid, till dess min ordning kommer. Men som man will taga sig likasom en rättighet, att criticera andras tal och bruka insimulationer, så finner jag nödigt att begära, det ståndet tänktes taga nödige mått häremot, på det man hädanåt må slippa sådant. Ordsaken till mitt giorde hemställande, har den skada warit, som andra städer lidit, genom det utfärdade förbudet emot visse byggningswahrors utförssel, straxt efter den sista timade stora branden här i staden. Att andre härigenom ansenligen lidit, det kan oemotsägeligen wisas. Och lærer fördenskull wara nödigt, att författning häremot tages för framtiden. Hwarföre jag ock beder, att deputerade måge nämnas, till ärendets utarbetande.

Herr assessoren Anthonsson: Min mening har aldrig warit, att anföras någon insimulation emot andra. Jag begärte allenast uplysning, hwad för en deputation man mente. Och sedan jag härom blifwit underrättad, finner jag det, som herr borgmästaren Schauv anført, ett värdigt ärende, att af deputerade uptagas och utarbetas. Men att det öfrige, som angår stadens politie, må gå den ordinaire vägen, och icke här immediate uptagas.

Herr rådman Hanquist: Jag måste beklaga, att oordning i ståndet förefaller, i det man tager sig den friheten, att falla androm i talet och taxera deras yttranden. Detta strider emot både ordning och lag, samt den heder och wördnad man är ståndet skyldig. Ty ingen äger rättighet, att criticera andras utlåtelse, eller efter egen godtyckio sätta mer eller mindre värde derpå, fast mindre att bruka insimulationer. Hwar och en bör få tala fritt om sielfwa saken, dock likwäl utan att häckla andras utlåtelse, och lærer herr talman böra tillse, att sådan oordning hämmas och afskaffas. Hwad sielfwa saken beträffar, så är jag aldeles ense med herr borgmästaren Schauvs yttrande.

Herr talman hemställte, om icke detta ärende måtte hwila till nästa pleni-dag, hvilcket bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Mälarestädernes fullmächtige hafwa wäntat swar af h. rådman Lindeman, angående the förhögte hamn- och bropenningarne, men icke det ännu ärhållit, och föränlåtes fördenskull begära, att sådant snart må skie, emedan siöfarten nu redan är öppen. Härhos upläste herr borgmästaren ett i Mälarestädernes namn författadt memorial och besvär 1:o deröfwer, att de siöfarande, som wilja aflasta järn, altför länge uppehållas derigenom, att järnbärarena äro för få till antalet, 2:o öfwer den olägenhet, som händer derigenom, att tackjärnswågen är för trång, hwarigenom posterne ofta så bortblandas, att ägarne ej få sitt igen, med mera, ut in actis.⁶²³

Herr grosshandlaren Clason: Jag kan icke neka, att det ju till större delen är sant, hvad i detta memorial blifwit anfördt, i synnerhet angående trängslen i tackjärnswågen, och har magistraten fördenskull giort anstalt om dess utwidgande.

Herr borgmästaren Malmstein: Det är alt sant, hvad memorialet innehåller, och will jag jämväl underskrifwa det. Hwad oordningen i tackjärnswågen beträffar, har jag sielf måst ärfara ett bewis derpå. Jag skickade en post tackjärn hit, det insattes i vågen. Men när jag wille låta afwäga det, fans det icke, ej eller har jag sedan fått rätt deruppå.

Herr borgmästaren Renhorn begärte, att ett extractum protocolli måtte, i anledning af det upläste memorialet, författas, och aflämnas till Stockholms stads herrar fullmäktige, att yttra sig deröfwer, såwål som de förhögte hamn- och bropenningarne.

Denna begäran bifölls.

Uplästes de stapel- och siöstäders herrar fullmäktiges, som på Saltsjösidan deras siöfart på Stockholm idka, inlämnade memorial,⁶²⁴ med begäran, att till undwikande af tidsspillan, och annan olägenhet, de siöfarande må tillåtas, att wid Blockhusudd få, jämte hamn- och bromedlen, afbetala de så kallade torgpenningar.

Ståndet fant godt, uppå gord proposition af herr talman, att härom utdrag af protocollet må lämnas till Stockholms stads fullmächtige, som hafwa att tillse, huru saken må kunna hielpas.

⁶²³ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 103, men memorialet ligger inte där.

⁶²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 104.

Herr handelsman Bagge hemställte, om icke härvid borde påminnas, om Skieppsbrons renhållande. Det wore bekant, att staden till den ändan upbure nog dryg afgift, men icke dess mindre wisade förfarenheten, att bron, i synnerhet währ- och höstetid, wore så aldeles oren, att man ej utan möda, för stora högar och lortgropar, kunde komma fram, fast mindre låta updraga det aflastade godset, som af orenligheten skadas.

Uplästes bondeståndets extractum protocollii, ang:de visse utboers wid Daleälfwen, ofwan Elfcarleby laksfiske⁶²⁵ boendes klagan, deröfwer, att urskillningsdeputationen afslagit deras tillämnade beswär, öfver den tillstängde kongsådren vid berörde fiske.⁶²⁶

Herr borgmästaren Malmstein tillika med flere andre herrar ledamöter begärte, att detta ärendet måtte ligga på bordet, hwilcket bifölls.

Herr borgmästaren Sundblad: För min del kan jag ej annat finna, än att urskillningsdeputationen orätt afslagit desse bönders inlämnade beswär. De hafwa ärhållit ständers resolution, att kongsådern skall hållas öppen. Icke dess mindre har kongl. cammarcollegium resolverat, att den skall stängas, och på denne grund slutit arrendecontract om Elfkarleby laksfiske.⁶²⁷

Härmed instemde herr assessoren Anthonsson till alla delar.

Herr inspectoren Muncktell: Jag håller före, att urskillningsdeputationen, enligit dess instruction, afslagit rätteligen dess bönders beswär, ty de hafwa icke beswärat sig hos Hans Kongl. Mai:st, öfver kongl. cammarcollegii resolution, utan gådt immediate med beswären till ständer. För öfrigit kan jag med en charta, som jag har och will upte, bewisa, att kongsådern icke efter deras föregifwande, är stängd, ty elfwen delar sig där. Laxfisket är anlagdt i trenne grenar, och en deraf på norra sidan är allenast sluten.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: När saken förehades uti urskillningsdeputation, stadnade tu stånd emot tu, och medlades saken fördensskull. Något hafwa wäl de sökande felat, men saken är likväl sådan, at den kunnat antagas, ty de begära allenast förklaring, hwad egentel:n med kongsådren, enl:t riksens ständers resolution, skall förstås. Icke dess mindre och som saken är widlyftigare, än att densamma här kan utredas, så torde wara

⁶²⁵ I prot. *laskfiske*.

⁶²⁶ Daterat 30 mars 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 19. Tryckt i *BdP* 8, bil. 19.

⁶²⁷ I prot. *laskfiske*.

nödigt, att wissa deputerade nämnas, till dess genomseende, och dess yttrande deröfwer, då ståndet kan få uplysning om rätta sammanhanget.

Härmed stadnade denna discours. Och herr talman hemställte, om icke någre deputerade måtte afsändas, att gifwa de öfrige stånden till känna, det ståndet bifallit biskoppen doctor Lamberg's memorial, ang:de säteriet Sannegården, som till biskopssäte i Götheborg blifwit anslaget. Wid hwilcket tillfälle ståndets extractum protocollii ang:de apothekaren Böttigers besvär, kunde aflämnas.⁶²⁸

Ståndet lämnade härtill dess bifall. Och deputerades herr rådman Hanell samt 3:ne andre herrar ledamöter i detta ärende.

Sex deputerade ifrån prästeståndet ankommo, och gaf ordföranden, doctor Celsius, wid handen, att prästeståndet

1:o förehaft öfwersten baron Pecklins memorial, ang:de justitiens administrerande, samt remitterat det samma till justitiædeputationen;

2:o secreta utskottets extractum protocollii, ang:de en plenidag i weckan, men funnit nödigt, att 2:ne måge hållas;

3:o kyrckoherdens i Ladugårdslandet doctor Ruthströms memorial, och klagan deröfwer, att urskillningsdeputationen antagit några dess åhörars anförde besvär, och hade prästeståndet remitterat detta memorial till urskillningsdeputationen tillbaka att yttra sig deröfwer.

Herr talman tackade för de lämnade underrättelser, och berättade därhos, att borgareståndet hade bifallit biskoppen doctor Lamberg's memorial, angående säteriet Sannegården.

Deputerade afträdde.

Uplästes justitiædeputationens betänckande⁶²⁹ öfwer härads höfdingens i Österbottns södra del Johan Ignatii ansökning, att niuta ärsättning, för det han ifrån tillträde till dess jurisdiction, efter kongl. fullmagt, d. 11 Junii 1752, måst tiena för half lön, 150 d:r s:rmt om året. Och hade wäl deputationen funnit, att härads höfdingen Ignatius, som med det wilckor fått fullmagt på sysslan, att han skulle tiena för half lön, icke kan äga rättighet, att begära hela lön, så länge hans företrädare lefwer, och den af kongl. nåd innehafwer, mindre att fordra någon ärsättning för den tid han warit i mistning deraf. Dock som han i flera åhr tient med half lön, uti en widlyftig ju-

⁶²⁸ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 100 och 101.

⁶²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiædeputationens expeditioner, nr 7.

isdiction, och förut en lika lön, som härads höfdinge wid sin syssla, innehaft, ty tillstyrcker deputationen, att härads höfdingen Ignatius wid första ledighet, af någon hel härads höfdingelön, under Åbo hofrätts domsagu, må hugnas med hälften af samma lön.

Herr talman hemställte, om icke detta betänckande finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,⁶³⁰ ang:de ägtenskapsskillnad i sådane fall, där lagen det icke uttryckeligen tillåter. Hemställandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, om icke nödigt wara will, det Hans Kongl. Mai:st må tillstyrckas, att ägtenskap hädanefter icke måge uplösas, för hwarjehanda orsaks skull, utan hwad så allmänna, som kyrckolagen i dy mål stadgar, noga handhafwas och efterlefwas.

Ståndet pröfwade nödigt, att detta ärende måtte hwila, till närmare påseende och öfwerläggning.

Herr rådman Hanell och herrar deputerade återkommo, med berättelse, att de öfrige respective stånden tackat för underrättelsen, om de anmälte målen.

Herr borgmästaren Renhorn hemställte, om icke ståndets extractum protocoll, ang:de capitum familiarum riksdagsmannarätt, måtte till de öfrige stånden afsändas.

Men ståndet fant godt, att låta detta ärende ännu något hwila.

Förehades å nyo secreta handels- och manufacturdeputations betänckande,⁶³¹ angående professoren Liedbecks belöning för dess använda flit, wid plantagerne i Skåne, och hade ridderskapet och adeln resolverat, att professoren Liedbeck skulle undfå och behålla den af deputationen föreslagne tillökning på dess lön, så länge han wid denna syssla qwarblifwer. Hwarmed ock ståndet nu instemde.

Herr rådman Backman upkom från herrar rådselectorerne, och aflämnade ett förslag till rådsembete,⁶³² hwaruppå voro upförde:

justitiæcancelleren och commendeuren af Kongl. Mai:sts Nordstjerneorden, herr Erick von Stockenström,
hofrättsrådet herr Olof Benjamin Ehrencreutz, och

⁶³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 8.

⁶³¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 2.

⁶³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 78.

hofmarskalken och riddaren af Kongl. Nordstjerneorden, herr grefwe Carl Fredrich Törnflycht.

Uppå giord proposition, af herr talman, bifölls detta förslag, dock med förbehåll, att ståndet wille taga det samma under närmare öfwerwägande, i fall de öfrige stånden giöra deruti någon ändring.

Skildes åt.

Åhr 1761 den 20 April

S.d. Anmälte ståndets secreterare, det källarmästaren, Peter Hindr. Fuhrman, hade till ståndet skänkt en bok, som innehåller staden Hamburgs brandordning, och beskrifver alla de anstalter, som därstädes, wid sådane tillfällen äro wanlige, tillika med de machiner och sprutor, som dervid brukas, hwilcke i koppar stuckne uti denna bok äro inhäftade.

Och som ståndet fant denna bok kunna tiena till uplysning wid denna tillärnade brandcassæ-inrättningen för alla städerna i riket, ty betygade ståndet öfwer denna skänck sitt goda nöje.

Uplästes Malmö stads fullmagt,⁶³³ af magistraten och borgerskapet underskrefwen för handelsmannen därstädes, herr Jacob Heggardt, att wara stadens fullmäktig wid denne riksdag, i herr borgmästaren C. G. Bobergs ställe, som detta fullmäktigskap sig afsagt.

Denna fullmagt gillades, och önskade herr grosshandlaren Clason, herr handelsmannen Heggardt mycken lycka och wälsignelse till det förestående riksdagsarbetet.

Herr handelsmannen Heggart tackade för denna önskan, och yttrade sig därhos, det han med all sorgfällighet skulle söka att så skicka sig, som en rättskaffens riksdagsman ägnar och bör, inneslutande sig för öfrigit uti ståndets gunst och bewågenhet.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Som ståndets herr talman är så opasslig, att han ej lærer kunna upkomma idag, så lærer wara nödigt, att någon annan nämnes, att i dess ställe föra ordet. Om ståndet så behagar, will jag giöra det.

En och annan af herrar ledamöterna gåfwo wid handen, att bud wore afskickadt till herr talman, till att förnimma, hurudant dess tillstånd wore.

⁶³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

Och borde man fördenskull uppskiuta med ordförandens nämnande, till dess budet återkommo, och man blefwo underrättad, om herr talmans tillstånd är sådant, att han ej kan komma upp.

Efter någon liten stund, återkom utskickanden, men berättelse, att herr talman tackat för efterfrågan, och låtit vetta, det hans siukliga tillstånd icke gerna wille tillåta honom, att idag upkomma. Och hade herr talman fördenskull begärt, det behagade ståndet låta idag justera protocollerne, som torde wara nog tillräckelige.

Herr borgmästaren Fries anmälte, det han i morgens besökt herr talman, som då jämwäl yttrat sig på lika sätt, som nyss anfördt är.

Herr borgmästaren Sackléen: Som jag nu förnummit, att herr talman är så opasslig, att han ej kan upkomma idag, så är nödigt, att en annan i hans ställe nämnes, att föra klubban. Och utnämner jag, för min del, dertill herr borgmästaren Renhorn.

Åtskillige herrar ledamöter instemde härmed, och begärte votering.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag kan icke finna, hvar till ett sådant företagande skall wara nödigt, häst emedan jag har mig bekant, att herr talman icke är mera siuk, än att han kan komma upp nästa plenidag. Lät oss idag, efter herr talmans begäran, justera protocollerne. De räcka wäl till.

Herr borgmästaren Sackléen påminte, att det torde hända, att någon deputation, ifrån de öfrige stånden komme, och då wore en vice talman nödig.

Herr borgmästaren Cervin: Det har altid warit wanligt, att den älste näst efter talman har i sådane tillfällen, som nu, fördt klubban. Och ser jag icke, hvarföre någon ändring nu häruti skall göras.

Herr borgmästaren Sackléen: Om man nu skall förfara efter denna nämde wanlighet, bör herr grosshandlaren Clason föra ordet. Men på det wi icke längre måge stadna uti owisshet, om den, som det göra skall, så begär jag votering.

Härwid frågades, hvilcken skulle göra proposition till votering.

Herr rådman Stenhagen: Detta är en nyhet, som till ingen ting doger. Lät herr justitiæborgmästaren Robeck, som är den närmaste i ordningen, efter herr talman, föra klubban.

Herr rådman Hanquist: Det är wäl brukeligit, att på riddarehuset, när landtmarskalcken är siuk, eller eljest bortowarande, förer den äldste närwarande klubban. Men sådan plägsed äger icke rum här. Ty Stockholm har ingen större rättighet, än de öfrige städerne, och bör jag för öfrigit på-

minna, det i händelse wi skulle förena oss derom, att utse vice talman af Stockholms stads fullmäktige, så äger ingen af dem rättighet framför de andre, utan ankommer detta på ståndets godtfinnande.

Proposition till votering begärtes.

Herr justitiæborgmästaren Robeck förklarade sig aldeles ense, med det, som herr rådman Hanquist nyss anfördt, och förestälte, att frågan allenast wore, om man idag skulle utnämna vice talman, eller ock, om icke detta utnämmande kunde uppskiutas, emedan man hade hopp, att herr talman kunde upkomma nästa plenidag.

Herr borgmästaren Finerus påminte, att en vice talmans wäljande ändå, för idag wore nödig, emedan hända kunde, att någon deputation ifrån annat stånd ankommo, och trodde fördenskull, att proposition borde skie, om man skulle genom votering utnämna en vice talman.

Herr borgmästaren Skultén: Hwartill är votering nödig, allenast för en dag? Låtom den, som närmast är i ordningen, föra klubban.

Herr borgmästaren Cervin: Det är nu siunde riksdagen jag bewistat, men alltid har det warit wanligit, att den näste i ordningen, efter talman, wid slike tillfällen, som nu, fört klubban. Ståndets secreterare gaf wid handen, det han fått en billet ifrån herr talman, och samma billet uplästes, af innehåll, det herr talman begärte, att secreteraren måtte anhålla om ståndets tillstadjelse, att få justera protocollerne, emedan herr talman icke wiste något betydande angelägenhet, om icke bewillningsdeputations betänckade, ang:de bränwinet. Låtandes herr talman för öfrigit wetta, sig må så wäl, att han tilltrodde sig utom fara kunna kl:n XI idag infinna sig i ståndet.

Votering begärtes, hvar till åtskillige swarade Ja, andra åter Nej, med föreställning, att voteringen wore onödig, emedan herr talman, efter dess lofven, kommer upp kl:n 11.

Herr borgmästaren Sackléen: Det är icke dess mindre nödigt, att wi genom votering afgöre, hwilcken skall föra klubban, till dess herr talman uppkommer. Och flere herrar ledamöter instemde härmed.

Herr rådman Stenhagen: Klockan är nu öfver 10 och herr talman har lofwat komma upp kl:n 11. Således wisar det ett ganska litet förtroende för herr talman, om wi nu vilja votera, hwilcken, som skall, under hans bortowaro, på denna lilla stunden föra klubban.

Herr borgmästaren Finerus: Nej, det marquerar fast mera mycket förtroende och ömhet för herr talman, om wi nu afgjöra, hwilcken i hans ställe bör blifwa vice talman, så länge han är siuk.

Herr borgmästaren Sackléen hemställte, om icke proposition borde blifwa till votering, hwilcken som skulle föra klubban idag, under herr talmans bortowaro.

Herr rådman Hanquist: Häruti kan jag icke finna mig, emedan det är möjligt, att herr talmans siukdom kan länge wara. Och böre wi förden skull täncka uppå, hwilcken under den tiden skall förestå hans vices.

Herr borgmästaren Skultén hölt före wara bäst, att den som är näst i ordningen, måtte idag föra klubban. Härnäst kunde man närmare täncka på vice talmanskapet, om så behöfwes.

Herr grosshandlaren Clason: Herr talman har ju skrifteligen låtit wetta, det han will komma upp kl:n 11. Hwartill är då votering nödig? Lät secretaren emedlertid justera protocollerne, efter herr talmans begäran.

Herr borgmästaren Sackléen: Altsammans stadnar i oordning, så länge wi icke hafwa någon talman. Och således hemställer jag, om wi icke böra skiljas åt, till kl:n 11.

Herr borgmästaren Skultén begärte, att herr grosshandlaren Clason måtte nämnas till vice talman, till dess herr talman upkommer.

Men herr grosshandlaren Clason undandrog sig detta och begärte, att protocollernes justering måtte, efter herr talmans begäran, företagas.

Hwaremot herrar borgmästarne Sackléen och Renhorn förklarade sig nögde, om herr grosshandlaren Clason wille åtaga sig att föra klubban.

Herr assessoren Anthonsson: Som här är någon skillnad, så finner jag icke, att man kan nämna någon annars, än genom votering, ty eljest skall man stöta andre derigenom, att man nämde en wiss.

Herr borgmästaren Renhorn: Om herr grosshandlaren Clason ej antages, begär jag votering.

Åtskillige andre herrar ledamöter förenade sig härmed, och begärte, det herr grosshandlaren Clason wille göra proposition.

Och, efter någon discours mot och med om sielfwa propositionen, i det somlige wille, att proposition skulle blifwa, om en vice talman skall utnännas idag, eller därmed uppskiutas till en annan dag, andre åter begärte votering, hwilcken idag, under herr talmans bortowaro, skall föra klubban,

träffades änteligen förening om följande proposition, som, uppå begäran, giordes af

herr grosshandlaren Clason: Om votering skall skie, angående vice talmansskapet i dag, under herr talmans bortowaro? Den som will, att votering skall skie, skrifwer Ja! Den som will att detta ärende skall uppskiutas, skrifwer Nej.

Propositionen uplästes och godkändes. Och voteringssedlarne insamlades och öppnades, hwaraf befants, att 46 röster woro för Ja och 22 för Nej.

I följe häraf skreds till ny votering, öfwer följande af herr grosshandlaren Clason gjorde proposition och fråga: Hwilcken som skall föra klubban idag, under herr talmans bortowaro.

Proposition uplästes och gillades. Och sedan voteringssedlarne blifwit insamlade och öppnade befants, att rösterna fallit på efterskrefne herrar ledamöter, neml:n på

herr justitiæborgmästaren Robeck	24,
herr grosshandlaren Clason	1,
herr borgmästaren Schauv	1,
herr borgmästaren Skultén	1,
herr borgmästaren Cervin	1,
herr borgmästaren Renhorn	44,
herr borgmästaren Fröberg	1.

Och emedan herr borgmästaren Renhorn fådt the fleste rösterna, så lyckönskades han af ståndet.

Herr vice talman, borgmästaren Renhorn, intog sitt rum, och yttrade sig: Jag ärkänner med wördnad den gunst, ynnest och förtroende, som högtärade wällofl:e ståndet behagat wisa för mig, wid detta tillfälle. Jag har nu ett nytt prof af den bewågenhet, som ståndet behagat för mig, vid flere tillfällen hysa. Jag känner nogsamst wärdet af den syssla mig anförtrodd blifwit. Jag wet ock bättre, än någon annan, hwad mig felar, att kunna den samma, som sig bör, bestrida. Men som det är allenast på en kort stund, så antager jag den samma med ett fågnesamt hopp, om ståndets bewågne biträde.

Herr talman upkom och ståndet betygade dess fågnad, att få se herr talman så wida restituerad, att han kunde infinna sig.

Justerades det extractum protocolli, angående torgpengarnes betalande wid Blockhusudd, som till herrar fullmäktige för Stockholms stad, kommer att aflämnas, lydande sålunda.⁶³⁴

S.d. Anmälte de stapel- och siö-städers herrar fullmäktige, som på Saltsjösidan hit till Stockholm deras siöfart idka, genom ingifwit memorial, att de med nögsam ärkänsla anse den anstalt, som denna stadens högtärade handelscollegium, sedan sista riksdag, fogat, att upbördsmanen och inspectoren Bouman blifwit förordnad, att wid Blockhusudds tulltägt upbära hamn- och brädevräkerimedlen, af de till staden ingående fartyg.

Men emedan de siöfarande icke dess mindre med tidspillan måste afpassa lägenhet, att härstädes till broinspectoren aflefwerera de så kallade torgpenningar, och derpå emottaga en särskilt sedel, änskiönt desse medel med like säkerhet kunna jämte hamn- och brädevräkeripengarne emottagas och quitteras, af bemälte inspector Bouman, så skulle berörde städers herrar fullmäktige gerna se, att de siöfarande finge wid tulltägten, wid Blockhusudd, på en gång afbörda sig alt hvad till Stockholms stad af fartygen bör utgiöras, då det deröfwer erhållne quittencet kunde aflämnas till packareåldermannen, som hade att meddela dem skyndesamt biträde, till lakagodsets afpackande, anhållande fördenskull berörde städers herrar fullmäktige, det täktes ståndet draga gunstbenägen försorg att denna deras begäran måtte bewiljas, och till wärkställighet bragdt warda, ju förr dess hällre, emedan siöfarten redan är öppen.

Borgareståndet tog detta ärende under öfwerwägande och pröfwade det samma på billighet grundadt, samt ländande, till att afböja en vidlyftig och hinderlig omgång, för de siöfarande. Och fant fördenskull ståndet godt, att Stockholms stads herrar riksdagsfullmäktige, genom utdrag af protocollat, skulle anmodas, att draga behörig försorg, det denna ofwanberörde städernes begäran må blifwa, igenom stadens högtärade handelscollegii handräkning, i wärcket stäld. Ut supra.

Herr rådman Lindeman: Det lærer blifwa aldeles omöjeligt, att wärkställa, hwad här begäres, ty upbörden måste stadna i osäkerhet; icke eller går det an, att aflämna quittencerne till packareålderman.

⁶³⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 79.

Herr talman förestälte, att Stockholms stads herrar fullmäktige kunde icke dess mindre emottaga protocollsutdraget. Kunde saken hielpas, wore wäl. Kunde den icke, så borde likwäl swar aflämnas, då man vidare finge se till, hwad som stode att göra.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har wäl för detta anmält ett och annat, hwaröfwer upstäderna, som idka siöfart hit på Stockholm måste sig beswära, men ett återstår ännu, som jämwäl bör rättas. Torget wid Kornhamn är så upfyldt med orenlighet och sielfwa bryggan så eländig, att ingen kan komma där fram, hwarcken gående eller med kärror, att föra godset till eller ifrån fartygen. Denna olägenheten förordsakar icke allenast hinder uti af- och inlastningarne, utan ock både kostnad och skada. Och lärer det således wara billigt, att denna olägenhet med det första afhielpes.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och yttrade sig ordföranden Otto Olofsson, det bondeståndet funnit sig föranlåtet, att wördsammast begära, det behagade de öfrige respective ständen företaga och afgöra bondeståndets sistledne riksdag, inlämnade extractum protocoll⁶³⁵, angående det skrifwesätt, hwarmed då warande justitiæcancelleren, nu mera præsidenten Adam Fredenstierna, uti ett dess memorial, rörande närmare rätt till skattelösn emellan honom och tretton kronohemmans åboer, på ett ganska eftertänckeligit sätt, rört bondeståndets lagliga heder och anseende. Och efterlämnade ordföranden bondeståndets extractum protocoll⁶³⁶ samt recommenderade det samma på det ömmaste till bifall, äfwensom ock ärenderne angående någre bönder i Hytteby⁶³⁷ och Calmare lähn, samt Hycklinge bys ägotwist, emot Fornåsa prästegård.

Herr talman: Det ärbara bondeståndet kan göra sig försäkradt, att borgareståndet icke lærer underlåta, att söka på alt möjeligit sätt bibehålla bondeståndet wid dess lagliga heder och wärdighet, och således kan det ärbara bondeståndet wara så mycket mera förwissadt, om ett så ömt som rättwist biträde i detta mål, som borgareståndet äfvenledes warit föranlåtut, att, genom extractum protocoll⁶³⁶, anmäla ett dylikt beswär, som detta öfwer det skrifwesätt, som justitiæcancelleren, nu mera præsidenten Fredenstierna, uti ett dess i justitiædeputationen sistl:e riksdag inlämnadt memorial, emot

⁶³⁵ Daterat 18 oktober 1756. Tryckt i *BdP* 7, bil. 67.

⁶³⁶ Daterat 13 april 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 20. Tryckt i *BdP* 8, bil. 24.

⁶³⁷ Läs troligen: *Giltebo*.

borgareståndet brukat. Görandes borgareståndet sig detta säkra hopp, att det ärbara bondeståndet lærer detta mål med det första företaga, och ståndets yttrande bifalla.

Deputerade afträdde.

Bondeståndets nyss förut aflämnade extractum protocolli af d. 13 i denne månad,⁶³⁸ angående justitiæcancelleren, nu mera præsenten Fredenstierna uplästes, af innehåll, som nyss anfördt är, med bifogad begäran, att detta ärende måtte remitteras till justitiædeputationen, som har att inkomma med dess betänckande, huru præsenten bör, för dess olagliga förhållande, anses.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i bondeståndet, den 18 Octobr. 1756,⁶³⁹ detta ärende angående, och hwaruti hela sakens sammanhang finnes anfördt. Ut in actis.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla, att detta mål remitteres, enligt bondeståndets begäran, uti dess extractum protocolli af den 13 i denna månad till justitiædeputationen.

Detta hemställande biföls till alla delar.

Tijo deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmälses och infördes, och gaf ordföranden, lagman gref Renstierna wid handen, det ridderskapet och adelen förehaft secreta utskottets extractum protocolli, angående en plenidag i weckan, samt deröfwer stadnat i det slut, att detta må skie i de weckor, då stora särskilta deputationen sammanträder, men att annars twänne plenidagar i weckan måge bibehållas.

Herr talman tackade för den lämnade underrättelsen, och deputerade afträdde.

Uplästes ett af riksdagsfullmägtigen, och probsten Nils Alin inlämnadt memorial,⁶⁴⁰ angående den tour till lön och befordran, som cancellisten uti kongl. revisionsexpeditionen Pehr Olof Osander skall äga framför cancellisten därstädes Johan Noréen, hvilcken sednare sig beswärat hos riksens ständer, öfver liden prejudice, genom Osanders befordran till cancellistlön.

Herr borgmästaren Finerus: Ståndet har väl afgort Noréens anförde beswär, i anledning af secreta deputations betänckande, och de uplysningar i saken, som då föreföllo. Men jag måste tillstå, att sedan jag hört de uti

⁶³⁸ Se ovan.

⁶³⁹ Se ovan.

⁶⁴⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta dep:s expeditioner, nr 7, bilaga.

nyss upläste memorial för Osander anförde skiäl, så tyckes mig, att de äro bättre, och att Osander wärckeligen blifwer lidande, igenom den för Noréen tillämnade befordran. Osander har ärhållit copistlönen framför Noréen, som icke eller sig deröfwer beswärat i laglig tid. Derigenom har ock Osander fådt tour framför Noreen, och derwid har han ock intill nu i flere åhr blifwit bibehållen. Jag nekar icke Noreens skickelighet, men det wet jag, att Osander är ganska skickelig och så lärd karl, att han med heder skulle kunna förestå en professorssyssla.

Herr borgmästaren Brunsell: Ståndets i detta mål fattade beslut är både lagligit och rättwist, och bör fördenskull icke uprifwas. Noreen är oförnekneligen äldre tienstgörande i kongl. justitiærevisionsexpeditionen. Han blef lidande, genom Osanders befordran till copistlönen, wid det tillfälle, då Noreen stod på förslag, till en bättre syssla. Och hans lidande blef ännu mera tillökt, då Osander feck cancellistlönen framför honom. Deröfwer har Noréen sig beswärat, och ståndet har funnit honom berättigad till reparation för sitt lidande. Noreen har äfwen så godt wittnesbörd om skickelighet som den andre, och bör således bibehållas wid dess återfånga tour. Hwad probsten Alin för Osander anfördt, tyckes utom alt detta komma nog för-sent, men som jag icke bestrider, det ju Osander äger skickelighet, så skall det icke eller vara mig emot, om han äfwenledes ärhåller kongl. secreterare-caractere, dock utan att præjudicera Noreen eller andra bättre förtienta.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Sedan ståndet en gång afgjort saken, bör man icke anförä något, emot dess fattade beslut, men om mig tillåtes, att tala, så måste jag tillstå, det jag är af samma tancka, som herr borgmästaren Finerus, ty ens tour börjas aldrig förr, än man kommit i wärckelig tienst. Och som det, i följe häraf, är oförnekeligit, att Osander, genom cancelliecollegii, åhr 1754, honom meddelte copistfullmagt, vunnit steg och befordringsrätt, framför alla extraordinarier och följakteligen framför Noréen, som icke eller sig deröfwer beswärat, så tyckes ock Osander, genom den Noreen tillagde förmohn, blifwa lidande. Hwarföre jag ock hemställer, om icke Osander kunde huggas med kongl. secreterare-caractere.

Herr borgmästaren Fries: Jag känner både Noreen och Osander. De äro bägge skickelige och qwicke och det skall icke vara mig emot, om Osander kan hjelpas. Men som memorialet, angående hans befordran, kommit ifrån prästeståndet, men ligger ännu där oafgjordt, så tror jag wara bäst, att saken hwilar, till dess man får se, hur prästeståndet yttrar sig.

Herr borgmästaren Unger: Sedan ståndet afgort, att Noreen skall få kongl. secreterare-caractere och tour framför Osander, lærer det icke gerna låta göra sig, att gå in uti någon vidare ventilation. Men om jag får säga min mening, så håller jag före, att icke tiensteåhren, såsom extraordinarius, utan första fullmakten på wärckelig syssla, är den, hwarifrån tour bör räknas. En sådan fullmagt har Osander fådt framför Noreen. Och denne har icke eller i laglig tid sig deröfwer beswärat. Men jag går detta förbi och vill allenast säga, det jag skulle tycka nog derom, att Osander äfwen måtte huggas med kongl. secreterare-caractere, så framt icke andre derigenom præjudiceras, kan det skie, utan någons förfång, inom justitiærevisionsexpeditionen, skall det icke wara mig emot.

Härmed instämde herr borgmästaren Sundblad.

Herr assessoren Anthonsson: Saken är rätteligen och wärdigt afgord, och bör fördenskull stå fast. Noreen bör få den föreslagna characteren och niuta sin tour framför Osander. Men som jag känner dem bägge för aldeles skickelige, så skulle jag gerna se, om Osander jämväl finge kongl. secreterare-caractere. Derigenom tillfredsställes prästeståndet, och cronan får någon åhrlig afgift för characteren.

Herr rådman Hanell: Saken är redan afgjord, angående Noreen, och bör icke uprifwas. Men som här föregifwes, att Noreen försummat i rättan tid beswära sig, och således skall hafwa förlorat fatalierne i detta mål, hwaraf följer, att urskillingsdeputationen icke rätteligen förfarit, då den uptagit, och remitterat Noreens beswär, så bör jag gifwa wid handen, att urskillningsdeputation icke kunnat afslå desse beswär, emedan Noreen wärckeligen klagat öfwer en konungens resolution, den han anfört.

Herr rådman Hanquist: Som ståndet lærer hafwa nog många angelägnare mål att afgöra, så kan jag icke se, hwarföre wi skola sysselsätta oss med sådane, som detta. Börja wi, att gå in häruti, lära wi få snart flere, än wi wilje. Det är fördenskull bäst, att wi låta detta afstadna.

Herr borgmästaren Schauv: Det skall icke wara mig emot, om desse bägge få kongl. secreterare-caractere. Men om det skier, komma snart flere, som tro sig äga så mycken rätt, som desse. Det är väl sagdt, att deras caractere ej skall lända andre bättre förtiente till préjudice, men jag är wiss derom, att wi snart skola få tijo, som alle wilja wisa, att de härigenom blifwa lidande. Hwart skall detta sluteligen taga wägen? Och måste icke ståndet framgent öfwerhopas med klagomål öfwer préjudice?

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Det är troligit, att så händer, som herr borgmästaren Schauv nyss anfördt, att om desse befordras, få wi snart tijo, som klaga öfwer lidande. Men, om så skier, böra wi göra dem alla lika justice. Wore saken hulpen med den föreslagne characteren för Osander, vore derwid icke något att påminna. Men det är bekandt, att de fleste kongl. secreterare sittia ännu med copist- och cancellistlöner, emedan deras antecessorer innehafwa de löner, som dem tillhöra.

Herr talman: Altsammans härrörer deraf, att ståndet bifallit, det Noréen skulle få kongl. secreterare-characteren. Som nu ståndet gådt in för honom och Osander tyckes derigenom blifwa lidande, så hemställer jag, om icke ståndet behagar bifalla, det cancellisten Osander må jämwäl undfå kongl. secreterare-characteren, dock att hwarcken Noréen eller andre bättre förtiente härigenom prejudiceras.

Ståndet biföll detta hemställande.

Uplästes fältmarskalcken baron von Ungers Sternbergs hos Hans Kongl. Mai:st ingifne underdånige memorial,⁶⁴¹ angående krigsbefälets besvär, hwilcket Hans Kongl. Mai:st hänskütit till riksens ständer. Och hade riderskapet och adeln remitterat detta ärende till secreta utskottet, men prästeståndet till landt- och sjömilitiæoeconomiedeputationen, med hwilcket sednare borgareståndet instemde.

Herr borgmästaren Renhorn justerade det extractum protocollis, som till Stockholms stad herrar fullmäktige kommer, att aflämnas, angående järnbärarena och tackjärnswågen, med mera, lydande som följer.⁶⁴²

S.d. Lät ståndet sig föredraga bergsstädernes gemensamma besvär, deröfwer 1:o att wid järnswågen fartygen så långsamt urlastas, enär flere på en gång ankomma, att de emot lag uppehållas, till 3 à 4 weckor, innan de kunna komma till utlastning, ägaren såwäl som skieppare och folck till hinder och oförskylt kostnad, städerne till påtal, att bergslagseffecterne långsamt warda upskeppade, som likwäl är commissionairenes skuld i Stockholm, såwäl som en otillräckelig tillsyn wid swågen. Detta skall förorsakas endels derutaf, att twärt emot Kongl. Mai:sts nådigste bref, om mera manskaps antagande till järnbärare, antalet skall egenwilligt blifwit minskadt, derigenom att dem påbördas högre afgifter, än förrut, endels derutaf, att merendels

⁶⁴¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 105

⁶⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 80.

20 finnas siuke eller permitterade, hwilcka, enär de, wid wissa tillfällen, finna mera förtienst annorstädes, än uti wågen, gärna tåla sig pliktfällas, enär på egenvillig försummelse icke mera straff följer. Det skall ock wara befunnit, att wisse bärare hållit sig undan hela tiden, hvarföre, enligt siölagen, städerne äro sinnade, att hädanefter fordra af inlastaren certepartie öfwer wisse liggedagar, och det i kraft af 14 cap. skepplegobl. 2 och 3 §§.

2:o Af egenwillighet skall äfven bärareåldermannen, emot åberopade 3 §, pålägga skepparne, sedan de skutit järnet på bron, att hålla en person, att lyfta järnet uppå bäraren, och ehuru rättelse skall wara begärd, har dock icke någon ändring deruti blifwit giord.

Som nu fartygen äro wid lag 80 och resorne skie öfwer hufvudet 5 à 6 gånger om sommaren, dagswärcket kostar minst 3 d:r, och för 2:ne dagar, 6 d:r, så skattläggas de fattige skepparne till en utgift af 2 400 d:r, af theras ringa frakter, hwilcka genom lag icke påbudne äro.

3:o Uplastningsbron wid wågen är ännu ofulbordad, så att alt för få fartyg på en gång kunna utlastas. Och förmente städerne deröfwer, att få wetta, huru snart bygnaden skall blifwa färdig.

4:o Ehuru Stockholms stad upbär wågpenngar för tackjärnet, befinnes dock det mästa ligga för öppet fält kringspridt, hwaraf mindre wigt för ägaren och äfwen alt tackjärnets förlust skall kunna öfwerklagas. Fördenskull lærer wara nödigt, att anten på södra sidan, eller wid Skieppsbron neder om banquen, ett nytt wåghus inrättas, och att den oseden att flytta wågbalancen med wigterne, emellan tackjärns-wågen och Kornhamn, må ändras och nödige wigter, hwar på sitt ställe, anskaffas, emedan thet ofta långt på tiden ankommer, att de återflyttas, hwarmed ägaren oskiäligen uppehålles. Dessutom är angeläget, att en skickelig person dertill förordnas, till hwilcken ägaren kan hafwa förtroende, hwarjämte nödigt är att få wetta, om den interimstillsatte har borgen, eller om de [som] honom antagit, stå uti ansvar för det, som ej fås åter.

5:o Är, utom Hans Kongl. Mai:sts nådigste tillstånd och städernes hörande uti Mälaren, hamn- och bro-pengarne förhögde, tvärtemot det, som finnes föreskrifvit, uti stadgan, om städernes administration 1619⁶⁴³ § 3, hwaraf bewises, att detta ärende hade bordt till Kongl. Mai:sts confirmation præsenteras, innan därpå wärkställighet följt.

⁶⁴³ Stadga om städernas administration december 1619, tryckt i Stiernman 1747–75, 1, s. 731–755 (= PRF 5, nr 160).

Fördenskull begära städerne, att både den äldre och nyare taxan, öfver hamn- och bro-penningarne, må med dem communiceras.

6:o Wid Kornhamn har, oaktadt Stockholms stad förledne riksdag, uti ståndets deputerades närvaro, försäkrat, att utföra bryggan, inemot Strömmen, icke allenast bryggan, emot då gifwen försäkran, blifwit obygd, utan så hufwudstaden till nesa, som desse städer till skam och skada, hamnen brukad till orenlighetens samling, som icke allenast förorsakar en olidelig stanck, emot all den rättighet städerne genom hamn- och bropengarnes ärläggande sig förwärfwat, utan deraf samt det kring hamnen spridde tackjärnet, hindrar, att städernes och bergslagens gods, som härifrån hämtas skall, icke kan, som det bör, med wagn eller kärra, föras till lastageplatsen. Det wore derföre nödigt få weta, om häruti någon ändring skie kan, och hvilcken emedlertid bör stadna uti answar, om fartygen med eller utan last fördärfwas eller drifwas ut, så länge icke några ringar eller annat tillfälle är att binda dem fast vid stranden.

7:o Kunna städerne icke eller förbigå att anmärcka, hurusom äfwen wid Skeppsbron dem samtäl. möter en lika olägenhet, i det att när de behöfwa uplasta och afpacka sitt ankomne gods, de måste låta wälta det uti en diup orenlighet, och wada deruti, då de hafwa derwid att syssla, hwilcket icke mindre strider emot en god police, än den rättighet städerne sig förwärfwat, igenom det de ärlägga sina afgifter för hamn- och bropengar.

Borgareståndet fant nödigt, att häraf lämna Stockholms stads herrar fullmäktige del, som lära behaga häröfwer gifwa ståndet nödig uplysning, i fall de icke hälldre welle, att desse beswär på högwederbörlig ort må blifwa anmälde.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är nu af samma tancke, som sist, angående de flere oordningar, som här i staden finnas förelöpa, i synnerhet måste jag yrcka det ärende, hwilcket jag då anmälte, och begär jag fördenskull, att någre deputerade måge utnämnas, till desse ärenders skiärskådande, som sedan kunna inkomma, med deras betänckande deröfwer.

Herr justitiæborgmästaren Robeck hemstälte, om icke bäst wore, att det af herr borgmästaren Renhorn upsatte och nu justerade extractum protocollii måtte först afgå och svar derå inhämtas, innan det af herr borgmästaren Schauv anmälde ärende företages.

Herr borgmästaren Schauv: Om ståndet icke behagar bevilja, att deputerade nämnas till det af mig anmälte ärendets utarbetande, så förbehåller jag

mig, att sielf upsätta mina tanckar derom, och gå dermed till de öfrige respective stånden.

Herr talman hemstälde, om icke deputerade måtte nämnas, till det, af herr borgmästaren Schauv anmälte ärendets utarbetande.

Och emedan ståndet lämnade härtill dess bifall, så utnämndes, såsom deputerade:

herr borgmästaren Biörckman,
herr borgmästaren Schauv,
herr borgmästaren Hanquist,
herr borgmästaren Renhorn,
herr borgmästaren Kock,
herr borgmästaren Sackléen,
herr borgmästaren Malmstein.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att sedan assessoren Ingman, med ståndets lof, fått resa hem på någon tid, hade herrar electorene funnit nödigt, att wälja en annan, som i dess ställe kommer att sitta i secreta deputationen, så länge assessoren Ingman borto blifwer. Och hade herrar electorerne härtill utsedt herr borgmästaren Brunsell.

Härwid war icke något att påminna, och kommer fördenskull utdrag af protocollat, att häröfwer aflämnas till herr borgmästaren Brunsell.

Uplästes kyrkoherden Johan Laihianders memorial,⁶⁴⁴ angående dyrheten på fabriqueswahrer förmenandes Laihiander, att dyrheten skall härröra deraf, till större delen, att de mästa rikets fabriquer äro sammanpackade uti residencestaden, hwarest husrum, med matwahrer och andre behof, äro så ganska dyre, med mera, detta memorial innehåller, ut in actis.

Detta memorial remitterades till secreta handels- och manufacturdeputationen.

Uplästes ridderskapet och adelens extractum protocollis,⁶⁴⁵ med begäran, det acten ang:de commissionsprotocollernes tryckande, må utlämnas.

Ståndet fant nödigt, att anmoda herr talman, att gifwa herr grefwen och landtmarskalcken wid handen, det ståndet icke kunde utlämna denne act, innan ståndet fådt swar på dess, genom deputerade gjorde förestälning, om

⁶⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 106.

⁶⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, ridderskapets och adelns prot.utdrag, nr 13.

nödwändigheten af de acters och protocollers tryckande, som vid commissionen, under sistledne riksdag, blifwit hållne.

Skildes åt.

Åhr 1761 den 24 April

S.d. Ståndets secreterare gaf wid handen, det herr talman till en utskickad ifrån cancelliet, som warit utsänd att fråga efter herr talmans tillstånd, lämnat det swar, att herr talman wore så opasslig, att han ej kunde komma upp. Och som ståndet allenast en tima kommo att wara tillhopa, hade herr talman begärt, att ståndet behagade, under denna lilla stunden, låta för sig justera protocollerne.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Och protocollerne, för d. 4 samt en del för d. 5 sistledne November, justerades.

Herr borgmästaren Frans Cervin hemställte, om icke nödigt wore, att den angelägenheten skulle hos stora särskilte deputation anmälas, det alle emellan riksdagarne utkomne men af riksens ständer sjelfwe ej tillstyrckte förordningar måge till skärskådande företagas.

Herr borgmästaren Renhorn hölt före, att detta, genom ståndets ledamöter i deputationen, beqwämligast kunde skie, och att icke allenast nödigt vore, det förordningarne måtte skärskådas, utan ock alle sådane casus anmälas, hwarigenom städers rättigheter och privilegier blifwit rubbade eller stälde i fråga. Och förestälde, i anledning häraf, herr borgmästaren nödwändigheten, att hwar och en af herrar ledamöterne, som hade sig sådane casus bekante, måtte uti memorialer dem till ståndet upgifwa.

Ståndet fant godt, att så måtte skie.

Herr rådman Hanquist och herr borgmästaren Lange upkommo, med berättelse, att Hans Kongl. Mai:st, af det i underdånighet upgifne rådsförslaget, hade i nåder utnämt till dess och riksens råd, hofmarskalcken och rid-daren af Kongl. Nordstjerneorden, herr grefwe Carl Fredrich Törnflycht.

Ståndet betygade häröfver dess fågnad, och skildes åt.

Åhr 1761 den 27 April

S.d. Anmälte följande ståndets herrar ledamöter, det för dem nödigt wore, att på någon tid resa hem, begärandes thertill ståndets lof, nemligen herrar borgmästarne Omnberg och Skultéen, herr rådmannen Hylphers, herrar borgmästarne Nortman och Wallentein, samt herr borgmästaren Fröberg.

Desse herrar ledamöters begäran bewiljades, och kommo, i följe häraf, utdrag af protocollet, att dem tilldelas.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog en tillärdnad § af allmänna beswären, angående frihet för tengiutarne, att få förfärdiga små tenflaskor, af sämre eller twåstämpladt ten.

Men som ståndet fant, att denne § kunde gifwa anledning till bedrägeligit arbete, ty pröfwades nödigt, att denne § skulle gå ut.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående cancellisten Osanders befördran, till kongl. secreterare-caractere, lydande sålunda:⁶⁴⁶

S.d. Uplästes herr probsten Alins memorial, angående cancellisten uti kongl. justitiærevisionsexpeditionen, Pehr Olof Osander, och dess tour, framför cancellisten därstädes, Johan Noréen. Och emedan ståndet sig redan utlåtitt, ge nom utdrag af protocollet, öfwer Noréens anförde beswär, ty fant ståndet godt, att nu öfwer detta memorial sig således yttra, det må cancellisten Osander ärhålla kongl. secreterare-caractère, dock att hwarcken Noréen, eller någon annan bättre förtient härigenom prejudiceres. Hvilcket med de öfrige respective stånden, hörsamt, dienst- och wänligen communiceras.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänckande,⁶⁴⁷ öfwer landshöfdingens och riddarens baron Harald Strömfelts deröfwer förde klagan, att dess till lön anslagne kronotijondespanmål icke skall beräknas, efter kronowärdie à 2 d:r 8 öre, utan till 3 d:r s:rmt tunnan, samt att af hwarje tunna, twänne kappor afdragas. Hemställandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, om icke landshöfdingen Strömfelt måtte få till godo niuta de honom till lön anslagne 500 t:r, och att hwar tunna icke högre beräknas, än efter kronowärdie till 2 d:r 8 öre s:rmt; dock så, att hwad sedan i fyllnaden af den i staten upförde lönen i

⁶⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 81.

⁶⁴⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 5.

penningar, till 1 500 d:r, kunde brista, kommo hädanefter, att landshöfdingen med penningar ärsättas, utan att sådan ärsättning må hafwa afseende eller wara beräknad, för den förbiflutna tiden.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.⁶⁴⁸

Uplästes ett af landshöfdingen baron Strömfelt i detta ärende ingifwit memorial.⁶⁴⁹

Uplästes de påskrefne resolutionerne å deputationens betänckande. Och hade ridderskapet och adeln detta betänckande bifallit, med tillägning, att landshöfdingen baron Strömfelt må niuta tillika ärsättningen i penningar, ifrån den tiden han fådt immission i den indelta lönen. Härmed hade ock prästeståndet instämt.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Hwad ridderskapet och adelen resolverat och tillagt, är sådant, som alla indelningshafware niuta, och således lærer det wara billigt, att wi bifalla ridderskapets och adelens yttrande.

Herr borgmästaren Sackléen: Om denne skall hielpas, böra wi ock täncka på, huru andre måga kunna hugnas, som till äfwentyr hafwa äfwen så goda skiäl för sig.

Herr borgmästaren Finerus: Det är wäl icke just mig emot, att landshöfdingen Strömfelt hielpes, men jag bör påminna, att man ej bör wara altför liberal. Här torde komma flere, som rätt så wäl förtiena hielp, som han, och i synnerhet lära wi böra se oss före, att de ämbetsmän, som äro af ofrälse stånden, icke aldeles uteslutas.

Herr talman hemställte om icke ridderskapets och adelens påskrefne resolution, öfver detta mål finge bifall. Hwilket hemställande med Ja beswarades.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollis af den 10 i denne månad,⁶⁵⁰ hwaruti wid handen gifwes, att secreta utskottet giort sig noga underrättadt, och förnummit, det inspectoren Hans Nymans, sistl:e riksdag upgifne förbättringar, icke allenast blifwit, efter dess lofwen, med mycket förmohn och nytta för riket, wid stycke- och ammunitionsgjutningswärccken wärkstälde, utan ock att han påfunnit ett nytt sätt, att förbättra materien i järncanon så att icke allenast godset, af en half tums tiocklek, wid kuleloppet blifwit ansenligen fint och segt, utan ock kuleloppet slätare,

⁶⁴⁸ Ibid.

⁶⁴⁹ Ibid.

⁶⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 25.

hwarigenom canonerne skiuta skarpere och säkrare, äga längre bestånd, äro aldeles frie för galror, och således mäst frie för alla de fel, som hittils sig yppat wid de wanlige canonerne. Hwilcket bemälte Nyman ådagalagt, genom åtskillige för secreta utskottet upviste och söndersågade stycken, af en guten 6 punds järncanon, som han till prof upgifwit. Begärandes Nyman, för upgiften af detta påfund i belöning, 20 000 d:r s:rmt, directeurs namn och heder, samt 1 000 d:r s:rmts årlig lön, hälften af belöningen nu straxt, och andra hälften, när han, wid Åkers styckebruk, wisar prof och wärkställighet, af detta nya påfund. Hwarjämte Nyman åtagit sig, att, emot resepengars undfående, ej allena underwisa arbetarena wid styckebruken, om påfundets wärkställande, utan ock att hafwa tillsyn, det hwarcken kronans canoner eller ammunition, eller hvad till utlänningen försäljes, skall blifwa sämre, än han nu upgifwit. Tillstyrckandes secreta utskottet, att inspectoren Nyman må, för detta, till rikets ansenliga gagn och nytta ländande påfund, undfå den begärte belöningen, hälften så snart han för wisse secreta utskottets deputerade upgifwer, hemligheten deraf, med förbindelse, att den återbetala, om han ej fullgör, hvad han lofwat, och den andra hälften, sedan han wisatt wärkställigheten, wid något styckebruk, under tillsyn af wisse tillförordnade samt att han må ärhålla den begärte årliga lönen, tillika med directeurs namn och heder. Hwaremot han skall wara skyldig, att underwisa arbetarena wid styckebruken, och uppamma sin son i denna wettenskap. Wiljandes secreta utskottet wara omtänkt på tienlige utwägar, till denne nyttige wettenskapens bewarande, i den tysthet som rikets interesse fordrar.

De i secreta utskottet af Nyman företedde canonstycken upvistes jämväl nu i ståndet.

Herr borgmästaren Sundblad: Som detta Nymans påfund är aldeles gagneligt, så wid rikets förswarswärrck, som dess utom kan skaffa en ansenlig winst af utlänningen, så är det aldeles billigt, att upfinnaren må belönas, på det af secreta utskottet föreslagna sätt, hwartill jag, för min del, lämnar bifall.

Herr borgmästaren Lange: Jag har, wid tillfälle för någre dagar sedan, talt med directuren Meijer, som wisseligen äger stor förfarenhet i giuterier. Men han yttrade sig twifla, det Nymans påfund wärckeligen kan åstadkomma den nytta, som han föregifwit, och hade Meijer fördenskull hållit före, att man borde bruka all försiktighet, innan något wist slutet,

och att, till den ändan, förfarit folck måtte tillkallas, som wore i tillstånd, att döma om påfundets riktighet. Hwarwid han nämde en wiss hofjunckare, som uti giuterie skall äga god insikt.

Herr talman: Att directeuren Meijer äger stor förfarenhet i metallgiutningen, det är nogsammt bekandt, men om han ock förstår tackjärnsgiutningen, lærer wara owist. Imedlertid och som alla de af Nyman giorde försök äro skedde wid mitt styckebruk, så wet jag nogsammt, hwad han uträttat för detta. Han har ej allenast, efter sin lofwen, sistledne riksdag, genom så kallade cyllindrer och gallippor förbättrat ansenl:n canongiutningen, utan ock bombe- och kulgiutningen, så att ett barn, å 14 till 15 åhr, nu kan giuta dem så runda, som ett swarfwadt klot, i det stället de förut wore mästadels skroflige och snede. Han har ock förbättrat borwinden, så att canonerne nu blifwa helt släte inuti. Men han har för alt detta undfått en helt ringa belöning. Om en stor herre upgifwit det påfund, som Nyman nu will upgifwa, hade han begärt therfore par tunnor guld. Denne begär allenast 20 000 d:r s:rmt, hwilcka han åtminstone redan förtient, om man rätt ser på saken. Men han har warit hindrad af öfwersten Cunningham, som welat tillägna sig hedern af Nymans påfund.

Herr rådman Hanquist: Jag för min del kan wäl ej säga, att jag förstår att döma om Nymans påfund, men jag har likwäl så mycket inhämtat af öfwerläggningarne i secreta utskottet, att jag finner, det han bör på det föreslagna sättet upmuntras. Alla précautioner äro ock tagne, som behöfwes, i händelse han ej wore i tillstånd, att wärkställa dess påfund, så att här är intet förloradt, hwad belöningen angår, ty den måste återbetalas, om påfundet ej lyckas.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig i samma mening, som nyss anfördt är.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Jag är aldeles ense dermed, att secreta utskottets tillstyrckande i detta mål må bifallas, dock med den tillägning, att Nyman förbindes att ej upgifwa dess konst till någon annan, än dess son, och att icke han går utur riket.

Herr talman: Secreta utskottets extractum protocollii innehåller, att Nyman skall upfostra sin son i dess wettenskap, och att secreta utskottet will utse tienlige utwägar, huru konsten må hållas tyst. Men emedlertid kan den föreslagne tillägningen skie, om så godt synes.

Herr borgmästaren Malmstén: Som jag länge umgåts med tackjärnsblåsningen, så begriper jag nog möjligheten af detta Nymans påfund, ty konsten består deruti, att Nyman, i det stället man förr drifvit hårdheten ut wid giutningen, drifwer nu hårdheten in emot kulgången, hwarigenom den blifwer hårdare och finare, och kan således bättre poleras wid borningen.

Herr talman hemställte, om icke secreta utskottets extractum protocoll, angående inspectoren Nymans påfund och belöning, finge bifall, dock med den tilläggnig, att han ej, utan wederbörlig tillstånd, uppenbarar dess konst eller någonsin går utur riket.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag föranlåtes, att anmäla hos ståndet, det tulldeputationen afslagit Mälarstädernes ansökning, att wid ankomsten, och då vinden är nordlig, få anlända med deras fartyg under Mariæberg, i det stället de hittils varit tvungne, att anlägga wid Långholmstullsidan, hwarrest icke ens är någon brygga för dem, och hwaraf de ofta hafwa mycken olägenhet, i det de icke slippa derifrån, stundom på flere dagar, när nordwinden starckt blåser. Nu är frågan, om expeditionen afgått, och huru man skall få ändring deruti, på det fartygen ej måge oskiäligen hindras.

Herr borgmästaren Schauv: Jag bör berätta, huru saken förelupit. När den inkom hördes öfwerdirecteuren Grise deröfwer, som gaf till swar, det han fruktade, att lurendragerier torde föröfwas, om fartygen finge lägga an på andra sidan. I anledning deraf, är expeditionen författad, och lærer wara afgången till allmänna beswärsdeputation. Men fruktan för lurendragerier kan afböjas, om fartygen, wid sådane tillfällen få en besökare från tullen ombord.

Herr borgmästaren Renhorn: Huru skall man få denne ändring, när expeditionen redan är afgången?

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Det kan ju ändras i allmänna beswärsdeputationen, men det wore dock bättre, om tulldeputationen begärte expeditionen åter, och ändrade den sielf.

Herr borgmästaren Schauv lofwade, att ståndets ledamöter uti tulldeputationen skola se till, att expeditionen kan fås tillbaka och ändras.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Wid detta tillfälle får jag ock anmäla ett annat ärende, som behöfwer rättelse. Det är bekant, att riksens ständer, till pappersbrukens uphielpande, förordnat, att alt inrikes tillwärcadt pap-

per skall slippa tullafgiften. Icke dess mindre blifwer inrikes papper, twärt emot privilegierne, på flere ställen dermed besväradt.

Ståndet fant nödigt, att dess ledamöter i tulldeputationen skola se till, huru detta besvär må kunna afhielpas.

Herr borgmästaren Unger: Jag bör ock gifwa wid handen, att uti expeditionerdeputationen åtskillige skiljaktigheter, wid målens expedierande, förefallit, som lända till mycket hinder och tidsens utdrägt. Och har jag fördenskull funnit mig föranlåten, att skrifteligen härom afgifwa mina tanckar till protocollet.

Detta dictamen uplästes och lydde, ut in actis.⁶⁵¹

Herr borgmästaren Ekman yttrade sig i samma mening, med detta dictamen, och begärte, att extractum protocollis, i anledning deraf måtte utfärdas.

Herr rådman Hanell hölt före, att hela denna oordning i expeditionerdeputationen härflöte deraf, att den nya instructionen för deputationen icke wore utfärdad. Och hemställte herr rådman fördenskull, om icke deputation, emedlertid och till dess den nya expeditionen kunde blifwa expedierad, måtte följa den gamla.

Herr justitiarien Faxell påminte, att den nya instruction wore hos ståndet förehafd och afgjord, och frågade om icke sådant jämwäl skiedt hos de öfrige stånden, och hwarföre instruction icke wore expedierad.

Herr talman erhindrade, att hos ståndet wäktes aldraförst den frågan, om icke bäst wore, att alla de mål, som i deputationerne utarbetas, måtte uppsättas i form af expedition, och af deputationerne sielfwe, sedan de blifwit in plenis afgiorde, expedieras. När denna fråga war wäckt, kom prästeståndet med ett nytt förslag, och begärte, att instructions expedierande emellertid måtte hwila. Detta förslag, hwartill kyrckoherden doctor Celsius war auctor, förehades till öfwerwägande uti ett sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalcken och de öfrige respective talmännen, hwarwid åtskillige ståndens ledamöter, samt alle ståndens secreterare wore tillkallade. Men förslaget befants så alt för widlyftigt, att instructionen, i följe deraf, hade blifwit en stor foliant. Denna widlyftighet lofwade doctor Celsius afhielpa, men ärendet stavnade dermed. Det lærer således wara nö-

⁶⁵¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 107.

dig, att antingen den projecterade instruction må antagas, eller ock den gamle följas, på det de yppade oredor må kunna afböijas.

Ståndet fant nödigt, att extractum protocolli härom måtte afgå, och åtog sig herr borgmästaren Unger, att detta protocollsutdrag projectera.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af den 21 i denne månad,⁶⁵² hvaruti wid handen gifwes, att Hans Kongl. Mai:st i nåder låtit weta, det 30 man och en underofficerare, af Uplands infanterie-regemente, blifwit commenderade till det wanlige slottsbyggnadsarbetet i Upsala.

Härwid war icke något att påminna.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit uti särskilta stora deputationen, den 27 i denne månad,⁶⁵³ angående den fråga, om krig kan börjas och fortsättas, utan riksens ständers sammankallande, efter grundlagarne. Och gifwer deputationen wid handen, sig hafwa uti grundlagen funnit den frågan wara beswarad med så klara ord, att utmärcktare icke nu mera, än wid lagens stiftande, äro att öfwerkomma, såsom uti 6 § af regeringsformen, hwarest stadgas, *att Kongl. Mai:st, utan föregående riksens ständers öfwerwägande och samtycke, ej kan begynna krig och angripa dess i frid sittande naboer, med wapenskifte. Men skulle någon wrångwis inlänsk eller utlänsk fiende med härsnakt och uppenbara wåld oroa riket och dess gräntor, så får sådant ondt sinne och upsåt, med riksens råds råde, utan att först afwänta ständernes sammankomst och betänckande, genast bemötas, riket försvaras, fredas och frälsas, samt oumgängelig och nödig gärd dertill utskrifwas, till dess riksens ständer kunna sammankomma.* Härmed instemmer 17 § i Swea konungaförsäkran, till alla delar.

På denna uti förbem:te 6 § af regeringsformen lagde grund, att uti det enda fall, när riket, af in- eller utlänsk fiende angripes, får krig, till rikets försvar, begynnas och fortsättias, till dess ständerna kunna sammankomma, följer 7 § hwaruti är förordnadt, *om fred, stillestånd och förbund*, hwarest likwäl icke är utsatt, att förbund måge ingås, som leda till krig, eller att regeringen tillstådjes, utan att först inhämta riksens ständers betänckande, sätta sådane förbund i wärkställighet, efter ej andre än nödwärnskrig äro tillätelige, till dess riksens ständer kunna och hinna sammankomma. Och hade deputationen fördensskull icke kunnat bättre

⁶⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 26.

⁶⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, stora deputationens expeditioner, nr 2.

upplysa förenämde fråga, än genom framläggandet, af ofwanberörde §§, som de i bokstafwen lyda, förmodandes deputationen, att riksens ständer häraf lära finna ett så fullkomligt svar, att närmare icke gifwas kan.

I öfrigit lofwar deputationen, att framdeles inkomma med hwad, i anseende till brott emot denna lagen, deputationen åligger att föredraga.

Herr talman yttrade sig icke twifla, det ju detta stora särskilta deputations utlåtande finge bifall.

Hwartill ock ståndet enhälleligen svarade Ja.

Uplästes ett utdrag af protoccollet, hållit i Kongl. Mai:sts rådcammare af d. 23 April nästl:e,⁶⁵⁴ hwaruti Hans Kongl. Mai:st i nåder tillkännagifwer, sig hafwa beviljat det af öfwersten för lifdragoneregementet Otto Herman von Stahlen i underdånighet sökte afskied, och förklarar Hans Kongl. Mai:st derjämte dess nådiga benägenhet, att wilja hugna generallieutenanten och commendeuren August Ehrensvärd, med nådigt samtycke, till dess ansökning om transport, från artillerie- till dragoneregementet. Men som herrar riksens råd häremot påminnelse gor dt, hade Hans Kongl. Mai:st häröfver velat inhämta riksens ständers underdåniga utlåtande.

Herr borgmästaren Fries: Herrar riksens råd hafva afstyrkt Hans Kongl. Mai:st, att bevilja den af generallieutenanten Ehrensvärd sökte transport, till lifdragoneregementet, emedan, enligt förordningen, ingen transport bör tillåtas ifrån infanterie till cavallerie. Men när man vet, att dragonerne i sielfva värcket icke annat äro, än infanterie, försedde med hästar, att så mycket skyndesammare kunna marchera, när så behöfwes, så förfaller denna swårigheten af sig sielf. Och lærer fördenskull, wid Hans Kongl. Mai:sts förklarade nådiga benägenhet, att wilja hugna generalen Ehrensvärd, med den sökte transporten, icke något wara att påminna. Men det torde jag få lof att erhindra, att artillerieregementet är högst angeläget, och att man därför bör se till, uti hwilckens händer det warder lämnadt. Enligt riksens ständers författning, bör det besättias med råds råde. Men som ständerne nu sielfwe äro församlade, så kan jag ej finna något, som kan hindra dem, att sielfve utse den, som bör komma i stället, efter generalieutenanten till artillerieregementet. Och i detta afseende tror jag mig så mycket mera kunna dertill nämna öfwersten Carl Ehrensvärd, som han dertill äger både skickelighet och förtienst.

⁶⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 20.

Herr borgmästaren Nortman: Jag har för min del icke något att påminna, wid det, som nyss anfördt är, utan ser gierna, att det winner bifall. Men jag will allenast begära, det ståndet täcktes jämwäl, wid detta tillfälle täncka på andre wälförtientas befordran. Hwarwid jag får lof att nämna hofmarskalcken grefwe Lagerberg. Det wore wäl, om han blefve befordrad till landshöfdinge i Skaraborgs lähn, hwarest han, med mycken arbetsamhet och berömlig flit, någon tid förestått landshöfdingeämbetet.

Herr talman påminte, at detta anmälte ärende hörde till en annan öfwerläggning.

Herr borgmästaren Lange: Jag har den förmohn, att från många åhr tillbaka känna generallieutenanten Ehrensvärd, och hans store förtienster äro nogsammt så mig, som androm bekante. Hans ansökning lærer så mycket snarare kunna bewiljas, som det är mera än tydeligit, att han icke söker någon förmohn, ty han går från större inkomster och ett regemente af 3 000 man, till ett som allenast består af 1 200. För öfrigit är jag så mycket mera ense med herr borgmästaren Fries, att öfwersten Carl Ehrensvärd må blifwa befordrad till artillerieregementet, som han, om dess skiötsell, äger bästa kundskapen.

Herr borgmästaren Schauv: Generallieutenanten Ehrensvärds stora egenskaper äro länge bekanta. Alla gladde sig, när han blef befordrad till artillerieregementet. Han har och bragt det i ett sådant tillstånd, som förtienar all heder. Jag vet icke ordsaken, hwarföre han söker sig derifrån. Men det kan jag nogsammt finna, att han icke söker inkomster. Ty han går från mer till mindre, utan torde hända han söker ro och lugn, utan att likväl wilja aldeles draga sig ifrån tienstgörande. Sådant lærer fördenskull så mycket snarare kunna bewiljas, som lifdragoneregementet i sielfwa wärcket icke annat är, än infanterie, och den sökte transporten således icke strider emot förordnandet. För öfrigit, och som för artillerieregementet är högstangeläget, att det får en tillförlätelig och skickelig chef, och det är nogsammt bekandt, att öfwersten Carl Ehrensvärd äger bästa kundskapen om dess rätta skötsell, hälst han commenderat regementet, då generalieutenanten warit beordrad, att i wissa ärender giöra tienst som general, så finner jag för min del nödigt, att han till öfwerste wid artilleriet må utnämnas och befordras.

Herr borgmästaren Cervin: Ingen kan wara emot generallieutenanten Ehrensvärds ansökning, men för min del kan jag icke gå in uti den före-

slagne successionen efter honom till artillerieregementet, för öfwersten Carl Ehrensvärd, hålst sådant bör, enl:t författningen, ankomma på Hans Kongl. Mai:sts godtfinnande, med råds råde.

Härmed instemde herr borgmästaren Malmstein till alla delar.

Herr talman: Jag tviflar icke, det ju ståndet bifaller generallieutenanten Ehrensvärds ansökning, om transport till lifdragoneregementet. Men jag hemställer härhos, om icke ståndet tillika behagar bifalla, att öfwersten Carl Ehrensvärd må befordras till artillerieregementet, efter generalieutenanten dess broder. Detta wore för generallieutenanten en hugnad och upmuntran, som man lærer wara skyldig hans förtienster.

Detta hemställande bifölls. Och författades resolutionen straxt, samt justerades och påskrefs å kongl. remissen:

S.d. Borgareståndet instemmer i underdånighet, med Hans Kongl. Mai:sts förklarade nådiga benägenhet, att wilja hugna generallieutenanten och commendeuren Ehrensvärd, med nådigt samtycke, till denna dess ansökning, men finner derjämte nödigt, det må öfwersten Carl Ehrensvärd, i anseende till dess förwärfwade ärfarenhet och insigt, till det högtangelägna artillerieregementet, efter herr generalen befordras.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och gaf ordföranden Joseph Hansson wid handen, att bondeståndet förehaft ett af riksdagsfullmächtigarne ifrån Skaraborgs lähn inlämnadt memorial, angående den berömliga flit, hwarmed hofmarskalcken grefwe Lagerberg efter Kongl. Mai:sts förordnande, någon tid förestådt berörde lähn. Och hade bondeståndet, i anledning deraf, bifallit, det måtte hofmarskalcken grefwe Lagerberg till landshöfdinge i ber:de nu ledigt warande lähn befordras, hwilcket ärende bondeståndet funnit nödigt, att, genom utdrag af protocollet, som nu aflämnades, till bifall på det högsta anmäla. Anhållandes ordföranden härjämte, det behagade borgareståndet företaga, och afgjöra bondeståndets extracta protocolli, angående augmentshemman, samt åboerne, under godset Lindholmen i Skåne,⁶⁵⁵ samt att borgareståndet wille låta betänckandet ang:de bränwinet hwila, till dess bondeståndet hunnit yttra sig deröfwer.

⁶⁵⁵ Se protokollet ovan 5 december 1760 och 15 januari 1761.

Herr talman tackade för de lämnade underrättelser, och lofwade, att de anmälte ärender skola tagas under öfwerwägande, samt att betänckandet ang:de bränwinet skall hwila.

Deputerade afträdde.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁶⁵⁶ angående hofmarskalcken grefwe Adam Lagerbergs befordran, till det i Skaraborgs lähn nu ledigt warande landshöfdingeämbete, hwartill bondeståndet så mycket hällre lämnat dess bifall, som hofmarskalcken redan år 1746 blifwit hos Hans Kongl. Mai:st af riksens ständer anmäld till nådig åtancka, wid förefallande öpning, men han ingen vidare wärckelig fruckt deraf ärhållit, än allenast caractere. Och hofmarskalcken dessutom, så i afseende på dess egne allmänt bekante egenskaper, som hug för landthushållningen, samt ock dess faders, framledne herr riksrådet grefwe Lagerbergs store förtienster, hvilcke med wördnad, af hwarje swänsk man ännu ihugkommas, denne föreslagne befordran tyckes förtiena.

Herr talman: Som ståndet redan för detta wist så mycken ömhet, för hofmarskalcken grefwe Lagerberg, i det ståndet gerna sedt honom befordrad till ett högre ämbete, än detta, så hemställer jag, om icke ståndet behagar bifalla detta nu upläste bondeståndets extractum protocoll.

Detta hemställande beswarades med almänt Ja.

Herr talman hemställte vidare, om icke en deputation måtte afsändas, att notificera ståndets fattade beslut, angående generallieutenanten Ehrensvärds ansökning, samt att dess broder öfwersten Ehrensvärd må befordras till artillerie-regementet, wid hwilket tillfälle jämwäl kunde anmälas, att borgareståndets bifallit bondeståndets extractum protocoll, ang:de hofmarskalcken grefwe Lagerbergs befordran till landshöfdinge i Skaraborgs lähn.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och herr borgmästaren Schauv samt ellofwa deputerade afträdde i detta ärende, till de öfrige respective stånden.

Uplästes ett af öfwersten baron Pechlin inlämnadt memorial,⁶⁵⁷ angående 1:o antydan till alla deputationer, att nogast och utan mannamåhn, anmärcka och anmäla alla sådane saker, som emot ämbetsmän komma till riksens ständers skärskådande och åtgiärd. Men i öfrigit, att hos Hans

⁶⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 21.

⁶⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 80.

Kongl. Mai:st anhållas må, det Kongl. Mai:st täcktes, ej allenast utan skonsmål, på det strängaste anse alla ämbetsmäns fel och förbrytelser, som, under Kongl. Mai:sts skärskådande ligga och komma, utan ock på det alfvarligaste anbefalla alle öfwerrätter, collegier och justitiæcancelleren, det så wäl sielfve, som de under deras inseende hörande domstolar ofördröjeligen, efter lagens stränghet, afgiöra alla emot ämbetsmän högre och lägre anmälte beswär, och det innan wiss tid, samt 2:o att de, som ohemult angripa ämbetsmän, i ondt upsåt och sinne, att stifta oro och buller, då de i allmänhet beliuga ämbetsmän, och tillwita dem wäld och wrångwisa, måge beläggas med lika näpst, som i missgierningsb. stadgas om andre falske rykten.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁶⁵⁸ angående detta memorial, och hade bondeståndet bifallit det första momentet, men remitterat det sednare, såsom innehållande någon förklaring öfwer lagen, till justitiædeputationen.

Detta extractum protocoll⁶⁵⁸ hade ridderskapet och adelen bifallit, och jämwäl en sådan påskrift å öfversten baron Pechlins memorial teckna låtit, men prästeståndet hade remitterat memorialets hela innehåll till justitiædeputationens öfwerwägande.

Herr talman hemstälte, om icke prästeståndets yttrande måtte bifallas, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,⁶⁵⁹ öfwer för detta capitainens wid Västerbottns regemente Daniel Gustaf Lagerborgs giorde ansökning, om nåd och förskoning, ifrån det af Kongl. Mai:st honom ådömde straff att, för det han samtyckt och underskrifwit den af von Aertsen med fienden i otid och till rikets skada wid passet Damgarten, den 1 Januarii 1759, slutne capitulation, jämte annan underlåtenhet i sin skyldighet, wid ber:de tillfälle, mista sin capitainstienst, dock med tillstånd, att åter få tiena sig upp ifrån gemen, inom Västerbottns regemente. Och gifwer deputationen wid handen, sig icke kunna, i anseende till förekommande skiäl och omständigheter tycka till någon ändring uti högstber:de utslag, men hemställer likwäl, huruwida någon underdånig anmälan till Kongl. Mai:st för Lagerborg i så måtto må kunna skie, att där han, likmätigt Kongl. Mai:sts ut-

⁶⁵⁸ Ibid.

⁶⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiædeputationens expeditioner, nr 9.

slag, sig till tjenstgörande för gemen wid regementet inställer och framdeles wisar goda prof, af mandom och wälförhållande, han då, wid yppade ledigheter, må med det första och så tidigt befordras, att han inom få åhr, till capitainssyssla åter kan i nåder förhulpen warda.

Öfwer detta ärende hade ridderskapet och adelen resolverat, att så wäl capitain Lagerborg, som lieutenanterne grefwe Putbuss och Gyllenbögel, samt fendrickarne Norman och Gloeden hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet må anmälas till återfående af förre hafde beställningar, hwarwid de komma, att niuta touren ifrån dato, af deras således sednare ärhållande fullmagter. Och hade prästeståndet detta ridderskapets och adelns yttrande bifallit.

Herr borgmästaren Fries: Jag har mig denna sakens omständigheter nog bekant, och som Lagerborg, icke som de öfrige, enligt Kongl. Mai:sts utslag, gådt i tjenst som gemen wid regementet, utan i det stället rest hem, och där legat, så tycker mig, att deputationen nog lindrigt med honom förfarit. Angående von Aertsen, måste jag berätta, att han dömdes att hänga, och att hans namn skulle spikas på galgen. Detta sednare skiedde ej långt från Damgarten, men preutsarne refwo det neder och spikade dit i stället en deras majors namn, som på ett dylikt sätt, som von Aertsen, lærer hafwa försedt sig.

Herr borgmästaren Sundblad: Som det är oförnekligt, att Lagerborg i många delar utur akt låtit dess skyldighet, i det han ej satte sig emot capitulationen, utan underskref densamma, i det stället han bordt, som äldsta officeraren, efter von Aertsen, antaga commando och giöra fienden motstånd, Lagerborg jämwäl icke, till följe af Kongl. Mai:sts utslag, gådt i tjenst såsom gemen, utan rest hem, så bifaller jag deputationens betänckande, så mycket hällre, som rikets försvar fördrar, att sådane brott näpsas.

Herr borgmästaren Finerus: Saken tyckes wäl wara liten, men i sig sielf, och i anseende till rikets försvar är den värckeligen stor, ty om man ser genom fingren med sådane grofwa brott, som detta, kunna andre jämwäl få anledning, att utur akt låta deras skyldighet. Det är ett plumt skäl, som blifwit af en chef commenderande generalen anfördt, till lindring uti det af krigsrätten ådömde straffet, att desse officerare warit unge och oförsökte. Det är illa nog, att sådane finnas, och än wärre, att de commenderas på så angelägna ställen, som passet Damgarten war, genom hwilckets öfwergifwande, hela landet råkade i fiendens händer. Mig tyckes ock, att den förrädarens och aldra swartaste själens von Aertsens namn bör icke allen-

ast spikas på galgen å ett ställe, utan ock på koken i alla städer, där garnizoner äro, till warnagel för andre dylika. Man klagar och gör stort wäsende ifrån riddarhuset, öfver andre brott och förseelser, ex. gr. Ekmans sak, men här ser man genom fingren med officerares grofwa brott, hwarwid likwäl rikets försvar kommer att lida.

Herr talman: Jag har ett så ömt sinnelag, som någon, för folck, som äro olyckeliga. Men desse förtiena ingen medömekan. De hafwa upsäteligen satt deras skyldighet å sido, utan att någon nöd föranlåtitt dem thertill, och genom detta deras förfarande, hafwa de försatt hela landet i fiendens wäld. Sådant får icke ursäktas eller dermed ses genom fingren. Wi böra visa, att wi hysa ett rättmätigt misshag för poltronerie. Och hwad den uppenbara förrädaren von Aertsen angår, så bör hans namn upspikas på kåken i alla städer, till warnagel, både för poltroner och förrädare.

Herr borgmästaren Brunsell: Rådåga för döden är en farlig giäst. Den har ock wid detta tillfälle smygt sig in i desse hieltars hiertan. Fienden cannonerade redouten, en spillra föll af wallen, våra hieltar blefwo rädda. Och i rådågan tog von Aertsen sielf trumman och slog chamade, samt geck neder till bron, att accordera med fienden. Lagerborg, äfwenså stor poltron, war qvar. Och ehuru han hade bort sätta sig emot von Aertsens företagande, såsom äldste officeren näst efter honom, och sedan han bortgådt, antaga commando, hålla manskapet i ordning wid gewähren, och giöra fienden motstånd, så gjorde han likwäl icke något af alt detta, som hans skyldighet fordrade, utan i det stället underskref han capitulationen, och lämnade passet i fiendens händer. Och när han för detta sitt brott, blef dömd att tienas sig upp från gemen i regementet, reste han hem till hustrun hwarest han ock warit, altsedan intill början af riksdagen. Jag bör ock anmärcka, att uti betänckandet finnes mycket anfördt, till ryttmästaren Silfverskiölds fördel, som icke hänger så rätt ihop, emedan af förloppet nogsam synes, att han ej giort sin skyldighet. Så har det gådt här, som jämväl annorstädes. Wederbörande hafwa alltid sökt, att draga sig undan, hwarest något gäller. Så gjorde ock de hemreste capita familiarum. De funno bättre, att resa hem, än ligga i fält emot rikets fiende. Och deraf härflyter, att man så gerna will se genom fingren med dem, som likwäl uppenbarligen försummat sin skyldighet, och förtient alfwarsam näpst.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör anmäla, att jag är i någon skyldskap med Lagerborgs hustru. Och således skulle han wäl fordra af mig, att

jag skulle tala något till hans fördel, men utom det jag icke är fallen för, att plaidera för poltroner, eller se genom fingren med dem. Så är ock förbrytelsen så grof, att han icke förtienar någon medömckan. Dock emedan han begärt, att honom, samma nåd måtte wederfaras, som ryttmästaren Silfverskiöld, men deputationen funnit någon olikhet uti deras brott, och att Silfverskiöld således skall med skiäl blifwit befriad, hwilcket likwäl en wärd ledamot nyss förrut satt i twifwelsmål, så håller jag för nödigt, det ståndet, genom utdrag af protocollet, må begära, det en riktig resolution, så om förloppet wid Damgarten, som hela kriget, måtte genom trycket utfärdas, på det allmänheten deraf må kunna inhämta sammanhanget.

Herr talman hemstälte, om icke deputationens betänckande, angående Lagerborg måtte bifallas, dock att tillika, i anledning af detta ärender och de förefallne discourser, ett extractum protocollii må författas, med begäran, att en riktig relation, så om förloppet wid Damgarten, som hela kriget, må genom trycket allmänt kundgöras. Hwarjämte något kunde införas ang:de von Aertens namn, på sätt, som herr borgmästaren Finerus förut yttrat sig.

Ståndet biföll detta hemställande.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Betänckandet kan jag, för min del, icke bifalla. Den som gör wäl och rätt sin skyldighet, förtienar upmuntran och belöning då, när han på något synnerligt sätt distingverat sig. Men den som försummar sin skyldighet, bör straffas. Desse äro wäl dömde, från deras innehafde tienster, men dem är dock tillåtit, att få tiena sig upp ifrån gemen. Mig tyckes, att de bort förklaras owärdige, att någonsin mera få tiena.

Detta ärende stadnade härmed.

Herr borgmästaren Schauv och herrar deputerade återkommo. Och berättade ordföranden, att de öfrige stånden tackat för underrättelsen, om de anmälte ärender. Så mycket hade deputationen kunnat märcka att generalen Ehrensvärds ansökning wore bifallen, men angående successorn hade de ingen ting yttrat sig, utan hade bondeståndet begärdt ståndets skrifteliga resolution deröfwer.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom författadt extractum protocollii, till swar på ridderskapet och adelns protocollsutdrag af den 16 i denne månad, angående det, att ärendet, rörande commissionens protocollers remitterande och tryckande, blifwit härhos ståndet qwarliggande.

Detta projecterade extractum protocolli bifölls, och lydde, som följer:⁶⁶⁰

S.d. Föredrogs höglofl. ridderskapet och adelns protocolsutdrag af d. 16 April, hwaruti påminnes om påskrift, rörande kongl. commissionens protocollers tryckande, på det detta ärende må kunna expedieras.

Bondeståndet påminner sig, att wid samma tillfälle, hafwa för dess del äfwen begärt, det förledne riksdagscommissions protocoller och acter måtte tryckas. Och som deröfwer ännu icke swar ankommit, håller ståndet före, att dessförinnan någon expedition icke kan skie. Hwilcket till hörsamt swar aflämnas.

Uplästes ett utdrag af protocoller, hållit i secreta wäxeldeputationen, den 21 i denne månad,⁶⁶¹ hwaruti deputationen wid handen gifver, de skiäl och omständigheter, som hindrat, att deputationen icke kunnat förr, än som skiedt, afgifwa dess betänckande till secreta utskottet, ang:de wäxelcoursens fällande, skolandes i synnerhet commercerådet Nordencrantz wägran- de att till deputationen upgifwa ordsakerne till wäxelcoursens högd, och de honom bekandte botemedel, hwilcket han lofwat, men ej fullgiort, hafwa warit förnämsta ordsaken till tidsens utdrägt. Hwarföre ock deputationen hemställer, om icke commercerådet Nordencrants må påläggas, att, enligt sin ämbetsmannaskyldighet och särskilt gifne löfte, inom wiss förelagd tid, förete hela sitt arbete, och alla de botemedel han har sig kunnoga, till wäxelcoursens fällande, på det deputationen, i laglig ordning, må äga till- fälle att granska, hwad till denne sak hörer.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Herr rådman Hanquist: Sedan jag nu hört wäxeldeputations yttrande, om ordsakerne till drögsmålet, med mera, är jag nu mera öfwertygad om sanningen, af det jag i början, då wäxelberedningen förordnades, tänckte om det ganska stora fostret, hwarmed commercerådet Nordencrantz gick hafwande, och ville framföda. Jag trodde, att det skulle blifwa ganska litet, och så är det jämwäl skiedt, något har han wäl redan upgifwit, men det swarar på intet sätt emot dess löfte, och de store anstalterne, såsom angående bancolåhnen och järncontoiret. Men han äger ingen större del deruti, än andre, som tillika med honom och kanskie bättre tänckt deruppå. Hade han wetat något mera, wore det säkert redan upgifwit, och lærer det förden-

⁶⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 82.

⁶⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, wäxelberedningens expeditioner, nr 3.

skull icke löna mödan, att begära något mera af honom, utan håller jag för bäst, det deputationen anbefalles, att, utan afseende på Nordencrantz, fortfara i dess arbete.

Härmed instämde herr borgmästaren Malmstein, till alla delar.

Åtskillige herrar ledamöter begärte, att detta ärende måtte hwila.

Herr talman: Ärendet må hwila, men emedlertid skadar det icke, att man något discourserar öfwer saken, på det man derom må ärhålla en fullkomlig upplysning.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wäl af samma tancke, som herr rådmann Hanquist, i det öfrige som anfördt blifwit, men jag kan icke instemma dermed, att man icke skall infordra ifrån commercerådet Nordencrantz de lofwade botemedlen till wäxelkursens fällande. Publiquen tror wärckeligen, att han har sig de rätta botemedlen kunnige. Om de icke infordras, måste allmänheten tro, att de med flit blifwit nedlagde och undangiömde. En sådan tancke bör undanrödjjas, och detta kan ej annars skie, än att han anbefalles, att upgifwa allt det han lofwat och har sig kunnigt. Gör han det ej, blifwer då skulden hans. Yttrandes sig herr borgmästaren vidare: Jag har närmare tänckt på detta fast wigtige ärende, och funnit nödigt, att uppsättia mine tanckar skriftel. derom, hwilcke jag nu will uppläsa, och till protocollet aflämna.

Berörde tanckar uplästes, och lydde, som följer:

Så skadelig för hela riket och allmänt tryckande för all dess inbyggare, som den höge och snart odrägelige wäxelkursen är, så ömma hafwa ock regeringen och riksens höglöfl. ständer warit, att styra den till rätta och fäderneslandets förmohn.

Ibland flere och äldre i detta afseende tagne författningar, will jag endast hålla mig wid thet, som wäckt och fästat allmänhetens upmärksamhet, och i korthet nämner, att Kongl. Mai:st 1754 i nåder befalt herr commercerådet och riddaren Nordencrantz, att till riksens höglöfl. ständers tjenst, wid nästföljande riksdag, skrifteligen författa dess tanckar, öfwer wissa oeconomiska ämnen, hwaribland ock wore ordsakerne till den höga wäxelkursen.

Sedan herr commercerådet, under dess ledighet ifrån tjenstgörande uti collegio, företagit detta arbete, och omsider i sistl:e Novembr. månad hos riksens ständer anmält sig wara färdig, att det upwisa, men anhölt, att få göra det för wissa ledamöter, af riksens ständer, dem han wille föreslå, till deras förordnande, att under aldrasträngaste

tysthetsed, öfwerse och bereda dess arbete, men efter förrättad undersökning, upgifwa till riksens höglofl:e ständer hela sammanhanget efter dess då befintliga beskaffenhet, hafwa riksens höglofl. ständer dertill behagat bifalla.

Denna wäxelberedning, af hvilcken mig händt, genom hr. commercerådets förtroende, äfwen att wara ledamot har funnit dess arbete wittna om mycken kundskap, läsning och samling, men likwäl saknat wissa acta till fullt bewis i någre omständigheter, som ifrån andra ställen, måste inhämtas, hwilcket föränlät beredningen, att, genom utdrag af protocollt, d. 16 Januarii detta åhr, sådant hos plena anmäla, med föreställande, antingen beredningen kunde auctoriseras, att ifrån bem:te ställen infordra sådane upplysningar, eller om en deputation skulle formeras af någre ledamöter i beredningen och andre, som electorerne kunde utse. Hvilcket sednare förslag riksens höglofl. ständer behagade vidtagas och förordna, att åtta ledamöter af secreta utskottet, och åtta af beredningen skulle utnämnas och sammanträda, at, efter aflagd ed, utgiöra en deputation, till wäxelcoursens styrande, och att dess giöromål går till secreta utskottet, att besörja om wärkställigheten.

När denna wäxeldeputation af herr commercerådet requirerade dess arbete, och de af beredningen nyttjade skrifter och böcker, blef sådant af honom wägradt, och först, efter någon tid, och flere af deputationen och beredningen honom gjorde föreställningar, medgifwit, att beredningen kunde aflämna ett af densamma fattadt sammandrag. Och när deputationen begärte, i anledning deraf, dess yttrande öfwer åtskillige twifwelsmål och postulata, som fordrade närmare förklaring, har han undandragit sig dess afgifwande, och lämnat till beredningen, som sielf icke fådt af honom all nödig uplysning, att dem beswara, hwarföre dess swar ej eller kunnat blifwa tillräckeligit.

Emedlertid har så wäl han, som en del af beredningen, hos riksens höglofl:e ständer, nästl. månad, genom memorial och protocollsutdrag, welat hwälfwa skulden till drögsmålet, med coursens styrande, inpå den af ständer gjorde författning, med wäxeldeputationens tillförordnande, såsom den, hvilcken medfördt mycken onödig widlyftighet, och en skadelig tidsens utdrägt, och giort åtskillige anstalter fruktlösa för en god tid, med mera.

Jag finner wäl, för min del icke, huru ett slikt herr commercerådets förhållande instemmer med en redelig undersåtes, hörsam ämbetsmans och wälsinnad riksdagsmans plikter med dess åberopade kärlek till fädernesland, med ständers rätt, wärdighet och honom bewisad

myckna heder, heller kan af honom försvaras, och af ständer lidas. Men jag täncker icke bekymra det högtärade ståndet, med desse obehagelige considerationer. Jag spar det till en annan gång, då frågan blifwer, öfwer dess hårda utlåtelse och fælde försmädelse, öfwer giorde författningar, hwarmed dess wärck jämte annat, är upfyldt. Då torde ock blifwa nödigt, att tillse, huru beredningen twärtemot rikens höglofl. ständers faststälde beslut, kommit att skrida till ett sådant steg, som nu skiedt, och i hwad afsigt det warit, utan will allenast nu visa huru herr commercerådet antingen icke utredt, eller ock wärckeligen misstagit sig på en del, af de orsaker, hvarifrån han will leda wäxelkursens styrning och de författningar, hwilcka han föreslår till dess redoucerande.

Han föregifwer, som det af beredningen ingifne sammandrag, af hans arbete, utwisar, att rikets underwigt i handel och krig icke förorsakat, det coursen stigit eller snarare rasat, utan att det härrörer af någre författningar, dem rikens höglofl. ständer, på secreta utskottets i wälmening, men på bländande skiäl, gorde tillstyrckande, i synnerhet ifrån 1739 års riksdag, widtagit, och dem han fördenskull föreslagit att ändras, och där wärkställningen af desse botemedlen skulle bifallas, lofwat att upgifwa flere bidragande medel och utvägar, hwilcka förrän desse blifwit wärkstälte, ej skola kunna äga rum.

Att föregifwa, det rikets handel ej är i underwigt, fordrar starckare bewis, än herr commercerådet ännu företedt.

Han har sielf kallat de afslutne handelsbalancer *irrbloss*. Jag gör icke det samma, men som någon del af rikets utgående och inkommande lurenträgerie-, och kan hända någon del af tillåtte wahror, icke passerat tullspecialerne, så blifwer det oförnekligit, att calculen måste fela, och det icke till någon ringa summa. Wårt förswunna redbara mynt wittnar jämwäl handgripeligen, om handelens underwigt. Wåre landsmän hafwa med egna ögon sedt dess myckenhet uti utrikes orter, när wi här hemma som knappast kunna skilja oss ifrån hwarandra. Wore balancen jämn och importerne icke öfwerskredo exporterne, så blefwe icke allenast myntet qwar, utan feck ständigt en ny tillökning, i samma mohn, som exporterne öfwerstege importerne.

Wi hade ju då att commendera pengar på utrikes orter, och behöfde icke negotiera dem, genom wäxel-handel och utlänsk credit.

När wår undervigt i handel således är oförneklig, så blifwer en emotsägelig påfölgd, att krig ökar densamma i den proportion, som

riket måste göra omkostnaden therpå utrikes, och desse medel icke stadna inom riket.

Herr commercerådet har sielf medgifwit, att krigen uti konung Carl den X:des tid, tyckas warit ordsaken, att coursen något steg i den perioden, äfwen ock på ett annat ställe, att minsta händelse af misswäxt, krig, jag blotta rykten, gynnat deras operationer, som wilja profitera af coursens stegring.

Hwad åter de af honom anförde exempel angår, att coursen icke särdeles betydande varierat under krigstiderna, uti förra seculo, ej eller uti konung Carl den XII:tes, förr än myntet åhr 1717 förhögdes, så är att märcka, det coursen alltid något stigit uti krigs-, emot föregående fredstiden; att ehuru rikets skattkammare icke want, så kommo likväl ansenliga summor utlänskt mynt, guld och silfwer, för privatorum räkning, in uti riket, så länge swänkska wapn segrade, särdeles uti Tyskland och Polen; att öfwerflödswahror till ganska ringa quantum i then tiden inkommit och förbruktes; att seglationen uti Östersjön icke oroades; att swänkske undersåtare mera wunno än förlorade wid caperierne; och att ganska mycket redbart mynt ännu i konung Carl den XII:tes tid, oakadt de till dess utprässande widtagne enwäldsföfattningen war i behåll, som nogsamt kunde skiönjas, när myntteckn blefwo afskaffade. Wåra förfäder kunde således med godt mynt betala utlänska wahrorne, utan att genom wäxel söka utlänningars credit och dermed öka sin skuld.

Att wärdet af de efter sista riksdag, till införsell förbudne wahror öfwerskridit de af riket dragne utlänska subsidier, torde hafwa sin riktighet. Men calculen bewisar ej emot hvar och ens egen öfwertygelse, att desse wahror icke inkommit och måst af riket betalas, fastän kronan icke niutit någon tull för desamma. Twärtom hafwa både krig och lurendrägerierörelser räckt hwarannan handen, att öka rikets utrikes skuld och höga wäxelcoursen.

Att denne i sistledne Mars månad åter stigit, det är en sanning, som aldrig blifwit bestridd, men väl, att herr commercerådet wågat för mycket, då han anført, att kronan icke behöft remisser till arméen, emedan flere kunna intyga, att remisserna warit nog dryga, samt att utlänska upphandlingar dessutom blifwit gjorde.

Ehuru det således är solklart, att underwigt i handel och krig wärckeligen hafva den mäst betydande influencen, på wäxelcoursen, har herr commercerådet welat, jag wet ej i hwad afsikt, leda förnämsta skulden till coursens stigande inpå ständers föfattningar om

bancolåhn, bancointeressens förminskande, carolincapitalernes upsä-
gande, siötullens ärläggande i gångbart mynt, wäxel- och järnconto-
rens inrättningar, dem han ganska obefogadt säger i god mening, men
på bländande skiäl af secreta utskottet hafwa blifvit tid efter annan
tillstyrkte, utan noga öfwerwägande af deras fölgher.

Utaf en gammal och förfaren man borde man förwänta mogna
tanckar, och jämn sinnigt omdöme.

Är det författningarnes skuld eller en påföljd af dem, att odygdiga
medborgare missbruka och gäcka stadgar, som äro giorde till allmän
nytta?

Är det fel hos en lagstiftare, då den will gynna och befrämja det
goda och allmän wälfärd, att han föreställer sig dygd, ära och kärlek
till fosterlandet, hos landets barn, att han icke utgrundar alla de ill-
greh och knep, som illistige kunna upspinna?

Alt hwad ofullkomlige menniskior giöra, kan ej blifwa fullkomligt,
dock bör de wrängas onsko och missbruk aldrig läggas ärlige och
wälsinnade män till last.

När ständer wille, som dem ägnade, uphielpa och befordra landets
upodling, handel, siöfart och andre näringsfång, och deras medbor-
gare woro medellöse, så war det ju tillbörligit, att understödja och
lätta för dem lånen uti banquen?

När desse i sådane gagnetliga behof instuckne låhn icke kunde
straxt löna och betala sig, banquen ägde styrcka och feck säkerhet, så
war det ju skäligit, att betalningssättet borde lättas och interessen så
modereras, att de till så nyttige ändamål gifne låhn icke skulle ruinera
låntagarne?

Att en del låntagare icke dess mindre illa användt och förslöst sine
låhn, eller missbrukat dem till medborgarnes förtryck, är dessas last,
men icke ständers skuld.

Att kunna skilja sig i handel och wandell, äro mynt, af de så kal-
lade ädlare metaller för deras wighet och varagtighet, allmänt veder-
tagne. Deras wärde beror icke af prägelen, utan af deras invärtes god-
het, skrot och korn, eller säkerhet att för dem få så mycket igen, som
man tagit dem goda före. När det ej är tillräckeligit, måste man nöga
sig, och är äfwen wärckeligen hulpen med representativ-säkerhet och
mynt, som hos oss och flerestädes består i bancosedlar.

Dessas gångbarhet har wunnit burskap hos oss, efter ständers för-
fattningar, och dess oswikeliga wärde är lika ewigt med lagstiftaren.

Att okunnoge medborgare rata eller åtminstone klandra bancosedlarne, är en wärckan af deras grundlösa misstroende och odygdiga sinnelag för regeringssättet, men gör icke säkerheten, som, genom sedelns emottagande, winnes, till intet.

Det är sant, att när man anser mynt, representativt eller redbart, såsom en wahra, så träffar det in med myntet, som med andra wahror, att när tillgången är ömnog, så förlorar det något af sitt värde, emot andra wahror, på hwilcka brist yppas. Men sådane händelser äro tillfällige och existera icke nödwändigt af myntets beskaffenhet, men böra likväl af den styrande magten regleras, efter det allmänna bästas behof. Hwarom riksens höglofl. ständer äfwen lära besörge, i anseende till bancosedlarne.

Beträffande de uti läne-banquen insatte carolincapitalernes ägande, så är bekant, att carolinmyntets inwärtas godhet, i afseende på det af öfwerheten åsatte värde, öfwergeck proportionen, emot de öfrige myntsorterne. När nu denna myntsort genom dess practicerande utur riket blef aldeles osynlig och endast nyttiades till deras winst, som skickade dem utrikes, så war ej något billigare, än att banquen borde befrias, att med drygt agio betala interessen för carolincapitalerne, hwaraf icke riket utan enskylte, förmodeligen utläningar, wunno. Utom dess är uppenbart, att carolincapitalernes uttagande utur banquen skulle giort denna myntsort mera gångbar hos oss om ej underwigt i handel twungit oss att wara olydige medborgare. Men att banquen med sin förlust skulle årligen fournera ett quantum af denna myntsort till utskieppning, är ju högst oskiäligt att pretendera.

Att stora siötullen från de älsta tider, om hwilcka man har underrättelse, blifwit betald med guld och silfwermynt är ostridigt, men när derå icke fants tillgång, så kunde ju ständer icke annat, än tillstådja dess clarerande uti gångbart mynt 20 proc. agio, som war den tiden det bewiljades, nog dryg afgift, ehuru den nu mera, sedan all rest af guld och silfwermynt förswunnit, mycket deröfwer stigit. Skulle ock denna upgiäld i samma proportion stegras, så är ju klart, att det tryckte handeln, och följaktel:n ökade priset uti dens hand, som måste köpa wahrorne.

Det samma hände ock per circulum, om de handlande förklaras skyldige, att nödwändigt betala tullafgifterne, med guld och silfwermynt, ty då måste det förskrifwas utifrån, följakteligen öka så wäl rikets underwigt i handeln, som wahornes värde för deras afnämare.

Att lätta lån på hus och dylika hypothecker, det är att befordra öfverflöden, och är redan långt för detta förkastadt hos handlande nationer, men att befordra det samma på exporter och sådane importter, som tiena till en transitohandels inrättande, det är en känd sanning hos alla dem, som warit ömme och måne om sitt fäderneslands upkomst.

Att komma till wäxelcontoiret, så är oförnekeligit, att ehuru dess operation till wäxelcoursens reglerande är artificiell, har den likwäl, så länge odygdige medborgare icke underminerade det samma, tient till lindring, i det att swagare handlande, som hade utrikes giäld att betala, finge niuta de förmögnares och af cronan understödde medborgares credit till godo, utan att efter behag skafwas af coursens stegring, genom wäxelwinglare och utlänningars commissionairer. Dock som utländsk credit, för hwar swänsk borgares räkning den ock är anteknad, ändå alltid ökar rikets utrikes skuld, och det af cronan contoiret gjorde biträde wid wäxelomkastningarnes godtgjörande, länder det allmänna till tunga, utan att nu mera giöra den påsyftade effect, så lära riksens höglofl. ständer icke underlåta, att derwid taga de mått, som pröfwat för riket de nyttigaste.

De lära ock ofellbart tillse och rätta, hwad järncontoiret, till medborgares skada, kan hafwa öfverskridit de wid inrättningen föreskrifna operationer. Dock kan det icke bestridas, att ju inrättningen friat en stor del af vår bergslag, ifrån utlänningars tryckande förlag, och värckeligen till rikets förmohn, jämte wäxelcontoiret på utrikes orter ökat priset på järnet, som är vår förnämsta product, som måste stoppa våra behof och betala våra importter.

Jämte det, att hwad jag haft den äran att anföra, icke kan undwika någons eftertancka, så förmodar jag det wara nog öfwertygande att styrecka, det underwigt i handelen och krigsomkostnader, som stadna på utrikes bottn är wäsentelige orsaker till den höga wäxelcoursen, samt att ständers omrörde författningar äro dertill oskyldige, ehuru deras missbruk ansenligen bidragit, att störta riket uti nu varande swåra belägenhet.

Att riksens höglofl. ständer äro sorgfällige, att hämma och afskaffa slike missbruk, kan hwar redlig man icke twifla.

Wi wete, att åtskillige articlar äro under deliberation hos secreta utskottet, bancodeputationen, secreta handels- och manufacturdeputationen, och hos regeringen.

Men att häfwa de i sig sielfwe högst nyttige författningar aldeles och genast kasta öfwer ända, det är ingalunda med billighet och det allmänna bästa instemmande.

Fides publica bör hållas helig.

Många redeliga män hafwa, i förtröstan på ständers ord, gått in och nyttiat dessa inrättningar, så wäl till det allmännas, som deras enskylta skäligen förmohn. För det att onde menniskior gjort det samma i elak afsikt, och woro värde, att derföre lida, bör icke de förre tillika ruineras. Alt måste derföre skie med försiktighet och mått; annars botas ondt med hälften wärre. Allmän förwiring och förtwiflan kunde tillskynda rikets totala undergång, i stället att det nu endast är, fastän kändbart, lidande.

Man måste wid alla förbättringar gå småningom och warsamt till väga.

Ett rike, som är beswäradt af många inwärtas bräckligheter och oordningar skulle aldeles förfalla, om man på en gång biuder till att dem förtaga. Hwad som skall grundeligen och waraktigt hielpas, skall wärkställas med moget öfwerwägande och efter hand. Förhastar man sig med en bygnad, så bär merendels både dess inredning och obestånd derom wittne.

För min del täncker jag, att wäxelcoursen, såväl, som flere siukdomar, uti vår rikskropp, aldrig kunna fulleligen hielpas, utan genom våra seders förbättring, samt det hiskeliga öfwerflödets afläggande.

Och, wid denna förändring, uträtta de högas exempel mer än många lagar.

Schauv

Åtta deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och gaf ordföranden Swen Håkansson wid handen, att bondeståndet hade förehaft och bifallit de af borgareståndet, genom deputerade i dag, anmälte ärender, angående generallieutenanten Ehrensvärds ansökning, samt dess efterträdare wid artillerieregementet. Hwarjämte ordföranden recommenderade till bifall bondeståndets extracta protocolli, angående Lindholmen och hemmanet Giltebo.

Herr talman tackade för underrättelsen, och betygade ståndets fägnessamma nöge deröfwer, att de anmälte ärender blifwit bifallne, samt lofwade därhos, att de öfrige omrörde målen skulle så snart möjligt wore, företagas och afgjöras.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Finerus begärte, att Lindholmssaken nu måtte företagas, men som klockan redan var half ett, ty fant ståndet godt, att detta ärende skulle uppskiutas till nästa plenidag, och då ibland de första företagas och afslutas.

Herr rådman Hanquist återtog discoursen angående wäxelärendet, och yttrade sig: Jag will gerna medgifwa, att herr borgmästaren Schauv anfördt goda skiäl, hwarföre man skulle ifrån commercerådet Nordencrantz infordra de lofwade botemedlen. Men som jag håller före, och är för min del öfwertygad, att han ej har något mera att upgifwa, än som skiedt, åtminstone icke något som duger, så lærer det wara bäst att lämna Nordencrantz, och låta deputationen utan vidare tidsens utdrägt arbeta.

Herr borgmästaren Sundblad instemde härmed.

Herr borgmästaren Schauv: Jag tror wäl icke, att commercerådet Nordencrantz kan upgifwa något, som kan särdeles gagna, men det är dock angeläget, ja nödwändigt, att få se hans papper, om icke i annat, dock likwäl i det afseende, att publiquen ej må kunna säga, det wi med flit nedlagt de botemedel, han welat upgifwa. Det är jämwäl, i ett annat hänseende nödigt, neml:n att derigenom betaga commercerådet tillfälle, att göra folck misstänkte och tillägna sig upfinnandet af de anstalter, som han upspanat, att man i banquen redan tagit, utan att han gifwit någon anledning dertill.

Herr borgmästaren Lange: Jag wet icke annat, än att afsikten war, då wäxeldeputation förordnades, att Nordencrantziska beredningen skulle uphöra, och således hemställer jag, om icke detta nu bör wärkställas.

Herr borgmästaren Fries: Wäxelberedningen hade bordt gienast uphöra, då wäxeldeputation war satter, ty jag kan icke se, till hwad ända den sedan skolat continuera. Och hwad commercerådet Nordencrantz beträffar, tycker jag mig kunna säga, att han skrifwit mera förgripeliga saker i sin bok, än Ichsell,⁶⁶² som sistledne riksdag blef landtförwist.

Herr borgmästaren Malmstein: Om wäxelberedningen skall uphöra, lærer sådant böra, genom utdrag af protocollet, begäras hos de öfrige stånden, hälstemedan det icke lærer ankomma på ett stånd allena, att säga, det sådant skall skie.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag håller före, att ståndet kan befalla dess ledamöter, att icke gå upp i wäxelberedningen.

⁶⁶² Se Åhlén & Åhlén 2003, nr 17.160.

Herr borgmästaren Biörkman, Frans Cervin och Malmstein woro häremot af den tancka, att en sådan befallning icke kunde gifwas af ståndet enskilt, utan de öfrige ståndens samtycke.

Herr rådman Hanquist: Mig tyckes ingen twifwel wara, att ju ståndet kan befalla dess ledamöter, att afhålla sig ifrån beredningen, och bör detta så mycket mera skie nu, som beredningen bordt uphöra, så snart wäxeldeputationen, blandad af secreta utskottets och beredningens ledamöter, var förordnad. Ty det kunde väl aldrig wara riksens ständers tancka, att uti ett ämne, skulle arbetas på tvänne ställen.

Herr borgmästaren Cervin: Af constitutorialet är klart och tydligit, att beredningen skulle till plena inkomma med dess betänckande i saken. Detta är ock skiedt, sedan wäxeldeputationen blef förordnad, och således har beredningen icke annat giordt, än upfylt riksens ständers befallning. Lärandes detta hwarcken böra eller kunna tadlas, som likwäl är skiedt.

Här är nu ingen quæstion derom, att ståndets ledamöter warit i beredningen, icke eller derom, att beredningen upgifwit dess berättelse, utan är allenast frågan nu, om beredningen skall vidare fortfara. Och detta lærer icke böra skie, sedan wäxeldeputation blifwit förordnad, som har att uppgifwa saken till secreta utskottets wärkställande, hwarom plena sedan böra få del.

Herr borgmästaren C. G. Boberg yttrade sig i samma mening, som nyss anfördt är.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ståndens påskrefne resolution, å documentet, angående wäxeldeputations förordnande, slutandes deraf, att beredningen bort uphöra, så snart deputationen war satt. Och som det icke skiedt, så borde det skie nu.

Herr borgmästaren Malmstein hölt häremot före, att ståndet icke enskilt kunde befalla, att beredningen skulle uphöra, utan borde de öfrige ståndens samtycke härtill, genom utdrag af protocollet, begäras.

Herr talman: Här är icke frågan om någon befallning till de öfrige ståndens ledamöter, att afhålla sig ifrån beredningen. Detta ankommer på deras egna stånd, men här är frågan, om ståndet kan befalla dess ledamöter, att icke hädanefter biwista wäxelberedningen. Och det tror jag, att ståndet äger magt, till att göra, hwarföre jag ock hemställer, om icke sådan befallning nu må skie.

Detta hemställande bifölls af ståndet.

Skildes åt.

Åhr 1761 den 4 Maji

S.d. Herr borgmästaren Renhorn amälte, att, uti sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken samt de öfrige talemännen igår, hade bondeståndets taleman, å dess stånds wägnar, hemstält, om icke den författning måtte tagas, att inge plena måge hållas ifrån idag till den 25 i denne månad. Bondeståndet har funnit detta nödigt, emedan många af dess ledamöter, som äro långwägade, hade begärt lof att resa hem, och till den ändan, behöfde så lång tid.

Herr talman: Jag tror, att ståndet lærer få samma skiäl, ty, utom the ledamöter, som redan ärhållit lof, och rest bort, har jag märckt, att många flere ännu ärna resa. Och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet behagar bifalla, denne bondeståndets åstundan, dock med förbehåll, att secreta utskottet och deputationerne likafult, under denna tid måge fortfara med deras wanliga arbeten.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Och herr talman förestäldte, det nödigt wore, att detta ståndets beslut blefwe de öfrige respective stånden kundgiordt, genom ett par deputerade.

Herr borgmästaren Sundblad och en ståndets ledamot afgingo i detta ärende.

Ståndets secreterare anmälte, att sta[t]ssecretären baron von Duben hade, genom en cancellist, till honom låtit aflämna, efter ståndets begäran, acten ang:de Trelleborgs ansökning om stadsrättighet.

Herr borgmästaren C. G. Boberg begärte, att få taga denna act till sig, hwilcket bewiljades.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte vidare, det herr grefwen och landtmarskalcken begiärt, det ståndet wille idag företaga secrete utskottets extractum protocoll, angående marinacorpsens, och generalens af gallererne kallande till riksdagar bland krigsbefälet.

Bondeståndets taleman hade anmält, att förslaget till det ledigt warande landshöfdingeämbetet i Skaraborgs lähn wore i nästkommande femtedag pingst utlegadt. Och som 3:e stånd redan bifallit, att hofmarskalcken grefwe Lagerberg måtte anmälas, till ärhållande af detta lediga ämbetet, så hade bondeståndets talman anhållit, det man så måtte begå, att detta förslag må hwila, till dess samtelige stånden hunnit yttra sig, om grefwe Lagerbergs befordran hos Hans Kongl. Mai:st. Herr grefwen och landtmarskalcken hade blifwit anmodad, att, å riksens ständers wägnar, begära, det ber:de

förslag måtte hwila, men hade i början icke welat åtaga sig denna commission. Dock, uppå giord föreställning, af herr borgmästaren, hade herr grefwen och landtmarskalcken lofwat, att hos statssecreteraren baron von Dyben begära, det berörde förslag ej måtte föredragas. Uti detta sammanträde hade ock blifwit talt om för detta capitaine Lagerborgs ansökning, om befrielse från det ådömde straffet. Och som man funnit det strida emot urskillningsdeputationens instruction, att uptaga och remittera suppliquer, om förskoning i brottmål, och man jämwäl befarade att flere sådane, som denne ansökning, torde redan vara remitterade, så hade för nödigt blifwit ansedt, att ett extractum protocollii måtte utfärdas, med begäran, att en sådan författning må widtagas, det en deputation, hwarthän sådane mål kunde vara eller blifwa remitterade, bör först pröfwa och i början af dess betänckande yttra sig, om de, enl:t instruction, kunde och borde det hänskutne målet uptaga.

Herr talman hemställte, om icke herr borgmästaren Renhorns nyss anförde yttrande finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Renhorn hemställte vidare, om icke en lika författning wore jämwäl nödig, i anseende till alle andre mål, som orätt blifwit remitterade, hälst en och annan eljest kunde finna utwäg, att få en sak fram, som likwäl borde nedläggas. Exempel derpå hade man haft sistl:e riksdag, då riksdagsbonden Joseph Hansson skaffat en sak igenom, angående marknaden i Skaraborgs lähn, hwilcken likwäl aldrig bort uptagas. Hwarföre och herr borgmästaren hölt för nödigt, att fabriqueuren Langlett, hwilcken det nyss nämde målet i synnerhet anginge, måtte genom memorial gifwa detta ärendets sammanhang ståndet wid handen, då ett extractum protocollii, i anledning deraf, kunde författas.

Herr talman frågade, om icke detta hemställande jämwäl finge bifall.

Hwilcken fråga likaledes beswarades med Ja.

Men herr borgmästaren Frans Cervin yttrade sig icke kunna finna, huru den ena deputationen skulle kunna pröfwa den andras giöromål, hwilcket allenast tillhörde ständernes plena, till hwilcken ända urskillningsdeputationen borde inlämna dess förtekningar på antagne och afslagne mål.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte än vidare, att i sammanträdet hade blifwit omtaldt, det ett utskott af protocolsdeputationen skall ifrån kongl. cammarcollegio hafwa infordrat förtekning på alla skattekiöp, sedan 1700.

Detta utskott skall upföra sig rättmätigt,⁶⁶³ och infordra förklaringar med mycken myndighet ifrån collegier, landshöfdingar och andre. Häröfwer hade præsideten i kongl. cammarcollegio herr baron von Höpken, genom memorial, beswärat sig, frågandes herr borgmästaren, om icke nyss berörde memorial wore inkommit, och som härtill swarades Nej, så hemställte herr borgmästaren, om icke ståndets taleman måtte anmodas, att, tillika med herr grefwen och landtmarskalcken samt de öfrige talemännen, förekalla ledamöterna af berörde utskott, och göra dem tienlig föreställning, att icke öfwerskrida deras gränstor, samt hädanåt warsammare förfara.

Ståndet instemde härmed.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående generallieutenanten Ehrensvärds ansökning, samt succession för dess broder till artillerieregementet, lydande således:⁶⁶⁴

S.d. Uplästes utdrag af protocollet, hållit i Kongl. Mai:sts rådkammare, under den 23 uti innewarande månad, ang:de öfwerstens för lifdragoneregementet och riddarens von Stahls underdåniga ansökning om afskied, samt generallieutenanten och commendeuren Ehrensvärds sökte transport till ofwanber:de ledigt blefne regemente. Och fant ståndet godt, att deröfver sig, på sätt, som protocollet af d. 24 April nästl:e, förmäler, utlåta.

Uplästes ett af assessoren Anthonsson inlämnadt memorial och ansökning,⁶⁶⁵ om ståndets biträde till staden Carlstads uphielpande, utur det swaga tillstånd, hwaruti berörde stad, genom den sist timade wådelden, blifwit försatt.

Uplästes ståndets herrar deputerades yttrande, öfwer detta ärende, tillstyrckandes herrar deputerade, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, att till stadens Carlstads uphielpande, utur dess wanmagt, och igenom wådeld iråkade swåra öde, må förunnas 12 frihetsåhr, så för egne, som för tienstefolkets utskylder, någon wiss afgift af hwarje matlag, öfwer hela riket, samt tillstånd, att, genom stambok, insamla, hwad christmilde människior härtill wilja bidra.

⁶⁶³ Dvs. *rättmätigt*.

⁶⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 83.

⁶⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 48.

Herr borgmästaren Finerus: För min del, kan jag ej annat än styrcka der-till, att ansökningen för Carlstad må bewiljas. Sielfwa rättwisan fordrar detta af ståndet, emedan wi redan hafwa gådt, in uti ett sådant bewiljande för Borgo stad, och billigheten äskar af oss alt det biträde, som möjligt är hos de öfrige stånden.

Herr handelsmannen Tottie: Jag kan ej annat påminna mig, än att ståndet redan öfwerlämnat till deputerade, att yttra sig, hwad understöd staden Schenninge jämwäl borde få. Och således är frågan, om icke jämwäl något därwid blifwit tillgiordt, på det wi nu kunde afgjöra desse bägge målen på en gång.

Herr borgmästaren Frans Cervin: När ståndet geck in uti bewillningen för staden Borgo, fants godt, att Carlstads och Schenninges ansökningar skulle hwila, till dess man kunde göra någon författning, hwarigenom ständerne i allmänhet, wid timad olycka, kunde hielpas. Jag har gifwit förslag till en brandcassæinrättning. Deputerade hafwa ock blifwit nämde till detta ärendets undersökning. De hafwa ock sammanträdt, men som den tillkallade kamreraren Strömer icke efter lofwen kom tillstädes, så stadnade det dermed. Hwad nu denna ansökningen beträffar, så är alt det öfriga mig icke emot, men den begärte afgiften af hwart matlag kan jag ej bewilja.

Herr assessoren Anthonsson: Det har sin riktighet, hwad nyss blifwit an-fördt, och denne ansökning har förthenskull hwilat alt hittils. Jag beder, att dess afgjörande ej må längre uppskiutas. Schenninge kan ändå hielpas, al-lenast ansökningarne, såsom i sig sielfwe olika, skiljas åt, och ej samman-blandas.

Herr borgmästaren Sacklén: Om desse ansökningar, som äro af olika beskaffenhet, sammanblandas, så blifwa de hwarannan hinderlige. Det är fördenskull bäst, att denna ansökningen, som af deputerade är utredd, nu afhielpes, och den andra sedan.

Herr rådman Hanquist: Jag röres af ett ömt medlidande för desse olyck-elige, och finner, att ingen ting kan eller bör wara oss så angeläget, som att hielpa dem, så långt, som någonsin möjligt är. Och som jag är af ena-handa tancka med det, som uti herrar deputerades betänckande finnes an-fördt, så tillstyrcker jag ock, att det samma må bifallas. Dock ett återstår ännu, neml:n att utsättia ett wist öretal, hwilcket herrar deputerade förbi-gått. Hwad Skeninge beträffar, så bör den staden ock hielpas. Dess full-mächtig har aldraförst anmält sig, och anhållit om ståndets hielp och bi-

träde. Och kunde det jämwäl skie wid detta tillfälle, om expeditionen således inrättas.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner onödigt, att wi länge och widlyftigt discourera öfver förewarande ärender. De äro oss så nog bekante, som beklaganswärde. Låtom oss korteligen säga Ja eller Nej, om wi wilja hielpa eller icke.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Den som will ändamålet, kan ej annars än tillika wilja de medel, som dertill leda. Jag är nogsam om öfvertygad derom, att ingen ibland oss finnes, som ju gierna will hielpa desse olyckelige städer: de förtiena alt medlidande. Men om de icke skiljas ifrån hwarandra, torde wi mera hindra än befordra deras ansökningar. Låtom denna expeditionen nu afgå, och herrar deputerade kunna till nästa pleni-dag upsättia deras tanckar, till staden Skeninges understöd.

Herr talman hemstälte, om icke ståndet behagade bifalla, att af hwarje förmögnare matlag i städerna må betalas, till understöd för staden Carlstad, i tu åhr, 8 öre s:rmt, samt, till hielp för staden Skeninge, hälften mindre, likaledes i tu åhr, nemligen 4 öre s:rmt, af hwarje förmögnare matlag, och 2 öre samma mynt af de mindre förmögne.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Herr talman yttrade sig vidare: Nu återstår den afgift man må kunna projectera, till desse städers hielp, af hwarje matlag på landet.

Ståndet hölt före, att man kunde begära 2 öre s:rmt, likaledes i tu åhr, af hwarje matlag på landet.

Herr talman hemstälte, i anledning häraf, om icke herrar deputerades tillstyrckande för staden Carlstad, med de nu anförde tillägningar, jämwäl i det öfrige vore bifallit.

Hwilcket med Ja beswarades.

En och annan påminte, att den tillägning ännu härwid wore nödig, att de städer, som af wädeld lidit, måtte ifrån denna nu faststälde afgift befrias.

Herr talman yttrade sig, att detta förstår sig af sig sielft, och lära wederbörande icke underlåta, att sielfwe giöra påminnelse häremot, och undandraga sig. Dock kunde den begärte tillägningen skie om ståndet så för godt funne.

Herr borgmästaren Malmsten: Wid detta tillfälle tackes ståndet tillåta mig, att anmäla, det staden Sätters kyrcka är i ett sådant bofälligt tillstånd,

och stadens inwånare så oförmögne, att kyrckan, utan allmänt understöd, icke kan befrias från ödesmål. Hemställandes herr borgmästaren, om icke ståndet behagade härtill bewilja ett öre s:rint i tu åhr, så i städerne, som på landet?

Herr borgmästaren Lönbohm: Om herr borgmästaren Malmstens ansökning för Säter stads kyrcka winner bifall, så anhåller jag om en lika förmohn för Christinehamns stads kyrcka. Och, på annat wilckor, lämnar jag icke bifall dertill.

Herrar borgmästarne Kröger och Groop anhöllo om ett lika understöd, den förre för Lühleå stads, och den sednare för Östhammars stads kyrcka, hwilcke skola wara i ett ganska bofälligt tillstånd.

Herr talman: Om alla desse nu anmälte ansökningar skola kunna hielpas, bör en afgiöras i sänder. Komma de alla på en gång, kan man ej annat wänta, än afslag. Och hemställer jag fördenskull, om icke den af herr borgmästaren Malmstén anmälde ansökningen, om ett öre silfwermynt af hwarje matlag, så i städer, som på landet, för Säter kyrcka, må bewiljas?

Detta hemställande beswarades med Ja.

Och herrar borgmästarne Lönbohm, Kröger och Groop gjorde deras förbehåll, att ärhålla en lika förmohn framdeles, för de af dem anmälde kyrckor.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Ståndet har behagat bifalla den af herr assessoren Anthonsson gjorde ansökning för staden Carlstad. Det kan wäl icke falla för någon ömmare, att påminna något derwid, än det är för mig, som redan fädt hugna mig af ståndets gunstbenägna biträde för min olyckeliga stad. Men tillåten mig, mina herrar! likwäl att ärhindra, att de begärte tolf frihetsåhren tycks wara för mycket tilltaget, enär man tillika ser på alla de öfrige bifallne förmohner. Och frågan är, om man icke, då man går för långt, mera hindrar, än hielper saken.

Herr talman förestälte: Saken är af ståndet bifallen, och man får ju lof att begära? De öfrige stånden lära wäl se till, hwad de bewilja, och pruta af det, som de tycka wara för mycket tilltagit.

Åtskillige herrar ledamöter yttrade sig i samma mening, och detta ärende stadnade härmed.

Herr borgmästaren Sundblad, som, tillika med en ledamot, warit deputerad till de öfrige stånden, återkom med berättelse, att det anmälde målet warit bifallit hos prästeståndet. Bondeståndet hade lofwat swara. Hos rid-

derskapet och adeln, hade deputerade icke fådt företräde, emedan de varit allenast twänne.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har begärt, att det af herr borgmästaren Kiörning inlämnade memorialet, angående twänne stapelstäders anläggande i Wästernorrland, måtte hwila. Jag har sedermera sedt berörde memorial igenom, och befunnit de anförde skiäl och omständigheter wara sådane, att de ej böra förkastas, sedan ansökningen om stapelstäderna i Österbotn blifwit satt i rörelse. Och hemställer jag fördenskull, om icke secreteraren må påskrifwa, att det blifwit anmäldt, samt herr borgmästaren Kiörning äga frihet, att gå dermed till de öfrige stånden.

Herr talman: Memorialet är wäl hos ståndet anmält, men icke upläst, och detta lærer först böra skie innan secreteraren kan det påskrifwa.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är icke herr borgmästaren Kiörnings skuld, utan min, att memorialet icke blifwit upläst. Hwad som icke skiedt, kan nu låta sig giöra. Men icke dess mindre wet jag, att många memorialer inkommit ifrån de andre stånden, som där blott blifwit anmäldte, men icke upläste.

Herr borgmästaren Kiörning: Orsaken till detta mitt memorial är, att jag tyckt, det wästernorrlandske orterne skulle blifwa lidande, om Österbottns ansökning winner bifall. Jag har redan långt för detta anmält detta mitt memorial, och begärt, att få gå dermed till de öfrige stånden. Dertill tror jag mig ock efter riksdagsordningen wara berättigad, och begär fördenskull, att memorialet nu må upläsas och påskrifwas.

Herr borgmästaren Johan Boberg begärte, att detta memorial måtte än vidare hwila. Det rörde så wäl hans, som flere städer, och herr borgmästaren behöfde tid, att correspondera. Torde hända, att han då funne nödigt, att jämwäl söka stapelstadsfrihet för staden Hudviksvall.

Herr borgmästaren Renhorn: Memorialet har redan länge hwilat, och herr borgmästaren Kiörning är berättigad, att gå dermed till de öfrige stånden. Således begär jag, att det må upläsas och påskrifwas.

Herr borgmästaren Kiörnings memorial uplästes,⁶⁶⁶ och frihet lämnades honom, att, efter ärhållen påskrift, gå dermed till de öfrige stånden.

⁶⁶⁶ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 108, men memorialet ligger ej där. I vol. R 1360, nr 51, finns dock ett exemplar utan påskrif- ter. Se bil. 4.

Herr talman påminte, att ståndet sista plenidag fastställt, att Linholmssaken i dag skulle företagas och afgöras. Och wore således nödigt, att acten å nyo måtte upläsas.

I följe häraf, uplästes å nyo bondeståndets extractum protocollis af d. 1 Decembr. sistl:t åhr,⁶⁶⁷ rörande landt- och sjömilitiæoeconomie- och commerceputationernes, sistl. riksdag, afgifne betänckande, angående kronohemmans åboernes, under skattesäterierusthållet Lindholmen, gjorde ansökning, om ändring uti kongl. resolutionen af den 21 Aug. 1753, som bewiljar ägaren af Lindholmen, att till skatte få inlösa och disponera de under berörde säterie anslagne kronoarbetahemman och gatuhus, begärandes bondeståndet, att detta ärende nu må företagas, och de sökande till deras rätt förhielpas.

Nyssberörde betänckande af d. 20 September 1756, uplästes,⁶⁶⁸ och hade deputationerne, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, ansedt så wäl för högst billigt, och med rikets författningar aldeles enligit, som ländande till allmänhetens och kronans förmohn och säkerhet, det måge de sökande kronoarbetahemmansåboer, framför rusthållaren och ägaren af Lindholms säterierusthåll, få hwar för sig till skatte köpa, och under skattemannarätt disponera deras åboende kronoarbetahemman och gatuhus, då de till Kongl. Mai:st och kronan, ärlägga och betala så mycket, för hwarje hemman och gatuhus, som häradstingsrättens afgifne bewis öfwer den derå skiedde laga wärdering, åhr 1754 den 8 Martii, innehåller, samt att de sedermera, utom de wanlige riktige utskylders ärläggande, äfwen ständigt, efter 1688 års arbetscontract, utgiöra det derå utsatte arbete till säterierusthållet Linholmen.

Uplästes dissentientium votum i detta mål, till en del.

Sex deputerade ifrån prästeståndet ankommo, och gaf ordföranden Celsius, näst wanlig hälsning, wid handen, att prästeståndet förehafte det av borgareståndet anmälte ärende, angående plenorum uphörande, till den 25 i denne månad. Hwilcket ock prästeståndet, för sin del, funnit beqwämt, och således bifallit, dock att secreta utskottet och deputationerne emedlertid måge med deras arbeten fortfara.

⁶⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 18.

⁶⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1336.

Herr talman tackade för underrättelsen, och bad deputerade förmåla detta ståndets hälsning tillbaka.

Deputerade afträdde.

Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de understöd för staden Carlstad. Och lydde det samma sålunda:⁶⁶⁹

S.d. Riksdagsfullmäktigen ifrån Carlstad hafwer, genom memorial andragit den olycka, som Carlstads stad, åhr 1752, genom en olyckelig wådeld, öfwergeck, i det staden hel och hållen, så till publicque, som hwars mans enskilda hus, afbrann. Och ehuru bemälte riksdagsfullmäktige tillkänna gifvit, att staden, enligt Hans Kongl. Mai:sts nådigste resolution, wäl niutit 6 frihetsåhr, så skall staden likwäl, under samma tid, icke dess mindre betalt alla contributioner för sitt ti-enstfolck och all tull för sina bygningsmaterialer, så att när desse afgifter räknas, så skall hwarje borgare [mera]⁶⁷⁰ utlagt, som i kronans cassa influtit, än dess wanliga årliga contribution under wälmagten. I anseende hwartill, och som de 14 000 d:r s:rmt, Hans Kongl. Maijestät nådigt skänckt till en rådhusbyggnad, sedermera efter Hans Kongl. Mai:st nådigste befallning, blifwit till betalande åt privata personer, för hwad de af sine tomter, till stadens reglerande, bortmist, använde, så anhåller riksdagsfullmäktigen om prolongation till sex åhr ännu af frihetsåhren, samt en bewillning af 8 öre s:rmt, för de förmögna i städerna, och 4 öre s:rmt för de mindre förmögna, uti 2:ne åhr att upbära, samt dessutom niuta stamboksfrihet, och 2 öre s:rmts bewillning af hwarje matlag på landet, äfwenså i 2:ne åhr att upbära. Hwilcket allt borgareståndet tagit i öfwerwägande, och funnit, att en så allmän staden öfwergången wådeld fordra, ett allmänt medlidande, hwarföre ock borgareståndet icke allenast för sin del funnit största skiäl lämna sådan riksdagsfullmäktiges begäran bifall, utan äfwen staden Carlstad, hos de andre respective stånden i detta mål till det bästa recommendera.

Härwid påmintes, att uti detta extractum protocoll icke wore infördt, att de städer böra undantagas, som sielfwa af wådeld lidit.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag håller före, att detta förbehåll är onödigt, ty det förstår sig af sig sielf, att de städer, som nyligen af wådeld

⁶⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 84.

⁶⁷⁰ Supplerat efter protokollsutdraget.

ansenligen lidit, böra för afgiften befrias. Häremot, om det införes, kan det gifwa anledning till sådan twist, att det blir litet eller ingen ting af hela denna bewillning.

Herr assessoren Anthonsson försäkrade, att staden Carlstad aldrig skulle begära något af de städer, som genom wådeld nyligen lidit.

Och herr talman hemställte, i anledning häraf, om icke nyssberörde förbehåll måtte utur detta extracto protocollii blifwa uteslutit.

Hwilcket ståndet samtyckte.

Sex deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och berättade ordföranden, Swen Håkansson, att bondeståndet förehaft borgareståndets genom deputerade anmälte proposition, ang:de plenorum inställande, till den 25 i denne månad, hwilcken proposition bondeståndet ock hade bifallit, tillika med borgareståndets tilläggning, att deputationerne, i deras wanlige giöromål, emedlertid måge fortfara.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Schauv fortfor med läsandet, af dissentientium voto i Linholmssaken,⁶⁷¹ till slutet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har nu hört de skiäl som med och mot blifwit anförde i denna sak, och finner jag för min del aldeles rättvist, att de sex hemmansåboer, som förut ärlagt skattekiöpsskillingen, böra få inlösa deras åboendehemman. Det är icke deras skuld, att skattekiöpsbrefwen icke blifwit utfärdade. Men hwad de öfrige hemman angår, så bör jag derwid erhindra, att deribland äro en hel hop militæhemman, och att, efter en sednare förordning, af åhr 1756, hwilcken deputationerne sistl:e riksdag ej kunde hafwa sig bekant, hvarcken den ene eller andra är berättigad, till desse hemmans inlösn. De öfrige böra ägaren af Linholmen få inlösa, såsom för honom aldeles ombärlige.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Efter ståndets befallning, har jag sökt, att förmå wederbörande af bondeståndet till någon öfwerenskommelse i detta mål. Men all min möda och flit har warit förgäfwes. Jag vill förden-skull nu yttra mina tanckar öfwer detta ärende. Ingen lærer ställa i twifwelsmål, att ju de sex åboer, som förut ärlagt skattekiöpsskillingen, böra få inlösa deras åboendehemman. Det är kongl. cammarcollegii, och icke deras skuld, att de icke fått ut skattebrefwen, innan twisten yppades.

⁶⁷¹ Jfr ovan not 667.

Men utom dess äro här sexton militiæ- och de öfrige äro kronohemman. Desse få alle, enl:t 1723 års förordning,⁶⁷² inlösas till skatte. Men åboerne hafwa öfwer 20 till 30 åhr icke brydt sig derom, eller sådant begärt, för än ägaren af Linholmen gjorde ansökning derom. Då började de twister om förmonsrätten till skattelösn. Och som det är oförnekligit, att desse hemman ständigt, ifrån långeliga tider, legat under Linholmen, såsom arbetshemman, och dessutan äro outhärliga för rusthållaren, till rusthålllets bearbetande, samt sålunda ej äro annars att anse, än som augmentshemman, så kan jag ej annat finna, än att rusthållaren är närmare berättigad, till hemmans skattelösn, än åboerne, som sedan anmält sig, då de likwäl haft god tid dertill förrut.

Herr borgmästaren Sackléen: Här will föregifwas, att de hemman, hwarom nu twistas, skola böra anses såsom augmentshemman under Lindholmen. Frågan är således: Af hwilcken beskaffenhet de hemman äro, som egenteligen kallas augment? Ett augmentshemman är det, hwarest kronan afstår räntan, till rusthållaren, till understöd för rustningsstammen, uti det, som därstädes kan brista i fulla rustningen. Sålunda äro icke desse. De äro blott arbetshemman, samt utgiöra wissa dagswärcken, men icke någon ränta till säterierusthållet. Och är det märkwärdigt, att rusthållaren måste betala penningar för desse dagswärcken till kronan, hwilcket icke kunde skie, om hemmanen wore augment. För öfrigit kan ej den inwändningen gälla, att bönderne inte anmält sig först utan rusthållaren, till skatteinlösn, ty deras förmonsrätt är jämwäl i den delen stadgad och bewarad, igenom 1723 års skattekiöpsförordning. Hwarföre jag ock till alla delar bifaller betänckandet i detta mål.

Herr borgmästaren Schauv: Till att få en redig uplysning i denna sak, är nödigt, att anföra historien om detta säterierusthåll. Af ålder har Lindholmen varit en kongsgård, och från en lika tid, hafwa hemmanen därunder varit anslagne till arbete. Sedan har det råkat i private händer, och hemmanen hafwa måst giöra arbete, dock likwäl emot betalning, som kronan upburit, hwaraf är klart, att arbetshemmanen icke på något sätt tillhördt gården utan kronan. Hwarföre ock ett arbetscontract 1688 blifvit uprättadt, hwarefter både hemmansåboerne och ägaren af gården hade att sig rätta.

⁶⁷² Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

Åhr 1711 blef Lindholmen förwandlad i rusthåll, ty då behöfdes krigsfolck, och dagswärcken blefwo lämnade till rusthållarens disposition, emot betalning, som förrut. När Lindholmen kom i öfweramiralen baron Siöblads händer begärte han, att få inlösa det till skatte, och sådant blef jämwäl honom bewiljadt. Då hade hemmanen bort befrias ifrån arbete, sedan säteriet iklädt sig en annan natur. Men det skiedde icke, jag wet ej för hwad orsak, utan det i stället begärte Siöblad någon tid derefter, att jämwäl få inlösa hemmanen till skatte. Då yppades twist om förmonsrätten, hwilcken blef ägaren af Lindholmen tillagd, genom kongl. resolution. Undersöke wi nu grunden härtill, så är den ingen annan, än den, att ägaren af Lindholmen föregifwit, det hemmanen woro för honom outhärlige, till rustningsstammens widmagthållande, hvarföre man ock hållit före, att de borde anses, såsom augmentshemman, hwilcket de likwäl aldrig warit eller äro. Detta blifwer tydeligit af följande omständighet: Den afgift, som rusthållaren niuter för rustningen, är rätta fundamentet, hwarefter man bör dömma i detta mål. Ägaren af Lindholmen niuter 49 d:r s:rmt, och således 19 d:r samma mynt mera, än honom i jämnlikhet med andra tillbordt, för hwarje rustning. Men som han icke dess mindre will taga hemmanen ifrån åboerne, så måste jag så mycket mera säga, att det är för hårdt, som ingen lag dertill ringaste anledning gifwer, utan tvärtom stadgar lagen tydel:n, uti 1723 års förordning, att åboerne äga förmonsrätten till skattelösn, wid så fatta omständigheter, som desse. Och kan icke eller det uphäfwa deras förmonsrätt, att ägaren af Lindholmen anmält sig först, ty han äger icke derföre någon större förmon, emedan en sådan aldrig honom, utan bönderne, uti förordningen är tillagd. Hwarföre jag ock till alla delar bifaller betänckandet, som på gode skiäl grundadt är.

Herr justitiæborgmästaren Robeck: Alt hwad jag hade ämnat tala i detta ärende, har herr borgmästaren Schauv redan grundeligen anfört. Och således will jag allenast säga, att jag instemmer dermed, och bifaller betänckandet öfwer detta ärende.

Herr borgmästaren Fr. Cervin: Här äro ju åtskillige boställshemman. Desse böra ju undantagas, från skattelösn?

Herr borgmästaren Lange påminte, att inga bostälshemman, utan militiæhemman woro ibland desse, om hwilcka twistas, och att militiæhemman kunde till skatte inlösas.

Herr assessoren Anthonsson: Jag war opasslig, när detta ärende sist förhadades, och har jag fördenskull tagit acten hem och läst den igenom. För min del finner jag icke saken så aldeles riktig, som betänckandet will den anse. Man kan icke säga, att allmogen äger ostridig rätt att lösa till skatte. Dermed gifwes åtskilliga undantag, som ock i detta mål lära äga rum. Lindholmen har warit kongsgård af början, och haft hemmanen under dess disposition. Sedan blef den rusthåll, och ändteligen inlöst till skatte. Då är frågan, om icke arbetshemmanen skola följa med? En ägare af ädlare wärck och en brukspatron äger ju rätt till skattelösn framför åboen, när hemmanet och skogen för dess wärck behöfves. Samma skiäl lærer böra gälla för Lindholmen, emedan rusthållet kan ej underhållas och bearbetas, utan arbete, hwartill desse hemman af ålder warit anslagne, och böra bibehållas. Dock måge de sex hemman undantagas, som förrut skattekiöpskillingen ärlagt.

Herr rådman Lilja: Man will wäl föregifwa, att desse hemman skola böra anses, som augmenter under Lindholmen. Men de äro icke af sådan natur, utan blott arbetshemman, som, emot wiss betalning, den kronan njuuter, giöra dagswärcken wid gården. De betala icke någon ränta till rusthållaren, utan skatta till Kongl. Mai:st och kronan. Sexton af dem äro militæhemman. Om de förtydas till augmenter, måste oreda yppa sig wid indelningswärcket.

Herr borgmästaren Unger: Sedan herr borgmästaren Schauv yttrat sig, har jag ej något särdeles att tillägga. Jag will allenast korteligen påminna, att lagen tillägger åboen företrädesrätt till skattelösn, i sådane fall som desse. Nu är frågan yppad, om icke här är någon grund till exception. För min del, finner jag här ingen sådan, ty augmenter äro desse hemman icke. Ej eller kunna de, under något skien, dragas dertill, emedan rusthållet kan och bör bestå utan dem, ty rusthållaren niuter 19 d:r s:rmt mera, än alla andre för rustningen. I anseende härtill, bifaller jag betänckandet.

Herr borgmästaren Malmsten: Här är redan nog talt i detta ärende. Jag will allenast lägga några ord till det, som redan af androm anfördt är. Det är sant, att ädlare wärck och bruk äga företrädes-rätt till skattelösn, enär hemmanen och skogen äro för wärcken nödvändige. Rusthåll äga ock samma förmohn, wid wissa tillfällen, i anseende till augmenter. Men här äro inga sådane, utan blott arbetshemman, för hwilckas dagswärcken rusthållaren måste ärlägga betalning till kronan.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag will allenast anföra något litet, utur en auctor, kallad L'ami des hommes,⁶⁷³ som passar sig wäl till denne casus. Auctorn bewisar, med många oemotsägeliga skiäl, att stora sammanslagne ägendor har hindra folckökningen och landsculturen, och råder fördenskull, att de måga delas. Den förmohnsrätt, som bruk och ädlare wärck är tillagd, har ock haft den påfölgd, att snart sagdt halfwa landet är dem underlagdt. Hwad wärckan detta haft, är nogsamt bekant. Skogarne hafwa blifwit utödde, och landbruket har råkat i wanhäfd. Nu wilja ock rusthåll hafwa en sådan företrädesrätt. Påfölgden blifwer, om rusthållaren får inlösa hemmanen till skatte, att han plågar åboerne, så mycket han will. Och detta ej annat kan, än på slutet blifwa odrägeligit för bonden. Så öfwer gifwer han hemmanet och flyr utur landet. Exempel härpå gifwas mångfaldiga, och till att undwika denna olägenhet, är bäst, att bonden bibehålles vid sin förmonsrätt, hwarföre jag ock bifaller betänckandet, samt begär proposition.

Åtskillige andre herrar ledamöter begärte likaledes proposition.

Herr talman: Jag bör påminna, att denna sak är af lika beskaffenhet med den, som sistl:e riksdag afgjordes då hofrättsrådet Beckfries feck till skatte lösa åtskillige hemman och gatuhus, under säteriet Börringe kloster. Hade detta då gådt samma wägen, så hade ock ägaren fådt samma slut.

Hwad militiæhemmanens lösn angår, så förändras icke indelningswärcket derigenom, ty löntagaren kan äfwensåwäl få sitt hos rusthållaren, som hos bonden. Förmämsta orsaken, hwarföre ägaren af Lindholmen söker, att få inlösa arbetshemman till skatte, är den, att han derigenom kommer i stånd, att så mycket bättre tillhålla åboerne, att upfylla deras skyldighet, hvaruti de eljest treskas, och hwaröfwer han ofta har måst klaga. Få åboerne nu lösa deras åboendehemman, blifwer det så mycket wärre att dragas med dem, och klagomålen, öfwer treska, så mycket flere, då rusthållaren måste löpa med beswären genom alla instantierne, innan han får rätt.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hade gierna önskat, att man ej welat taga något skiäl af det, som skiedt sista riksdag, men som det skiedt, så bör jag påminna, att detta ärende är olika med saken ang:de Börringe. Man klagar öfwer treska hos bonden, men man säger intet, huru illa man med

⁶⁷³ *L'ami des hommes, ou, Traité de la population.* Avignon 1756–60.

honom umgår, och att man fordrar ofta mera af honom, än han är skyldig att giöra. Får rusthållsägaren lösa hemmanen, blifwer det så mycket wärre.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Jag tror wäl icke, att Börringesaken är lika med denne. Men som question derom är yppad, så böra wi se efter, om det så är. Och till den ändan begär jag, att detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Schauv: Hwad hafwa wi nu att giöra med Börringesaken? Den blef afgjord sistl:e riksdag, och hörer på intet sätt hit. Detta ärende har länge legat, och ståndet kom sista plenidag öfwerens, att det nu skulle företagas och afgiöras. Och som wi redan äga all nödig uplysning om dess rätta sammanhang, så begär jag proposition till votering.

Åtskillige herrar ledamöter förenade sig härmed.

I anledning häraf, gjorde herr talman följande proposition: Behagar ståndet bifalla landt- och sjömilitiaoeconomie- samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes sistledne riksdag, afgifne betänckande öfwer förewarande mål? Den som skrifwer Ja, bifaller betänckandet simpliciter; den som skrifwer Nej, bifaller att de sex hemmanens åboer, som förrut skattekiöpsskillingen ärlagt, måge få inlösa deras åboendehemman till skatte, men att ägaren af rusthåll må äga rättighet, att till skatte inlösa de öfrige hemmanen.

Proposition uplästes och godkändes. Och voteringsedlarne insamlades samt öppnades, hwarefter befants, att 64 röster woro för Ja och 4 för Nej. I följe hwaraf deputationernes betänckande i detta ärende blifwit bifallit.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att herrar electorerne hade warit tillsammans i cancelliet, och uti herr assessoren Ingmans ställe, som rest hem, walt herr borgmästaren Fröberg, till ledamot uti stora särskilta deputation, samt uti herr borgmästaren Omnbergs ställe, som likaledes hemrest, herr handelsmannen Tottie, till ledamot uti fiskerideputation. Dock komma desse nu walde ledamöter, att ifrån berörde deputation afträda, enär wederbörande återkomma.

Herr borgmästaren Johan Boberg inlämnade städerne Laholms och Engellholms fullmagter för honom,⁶⁷⁴ att wara desse bägge städers riksdagsfullmäktig, uti borgmästaren Pehr Olof Cervins ställe, som ifrån riksdagen bortrest, men icke återkommit, eller i sin stad sig infunnit.

Desse fullmagter godkändes.

⁶⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i secreta utskottet den 2 i denne månad,⁶⁷⁵ hwaruti wid handen gifwes, att secreta utskottet funnit nödigt, att nu wärkställa den författning, som sistledne riksdag blef giord, men hitils, genom de hinder, det påkomne kriget lagt i vägen, ej kunnat winna fullbordan, nemligen en ny marine-corps uprättande, hwaraf en så stor del nu straxt kommer att uprättas, som behöfwes till en början, och som den anslagne gamla statssumman, af en tunna guld, kan tåla, samt dermed fort-faras skall, efter tillgången af medel. Kommandes generalen af gallererne, att wara ansvarig för första upsättningen, och derföre icke föreslå något owanligt steg för någon officerare, eller någon, som icke giort tjenst i krig, hälst till lands och siös. Pröfwandes secreta utskottet i detta afseende oumgäneligit, att generalen af gallererne, wid första upsättningen, får de officerare, hwilka han föreslår.

Detta war blott ad notitiam.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,⁶⁷⁶ angående generalens af gallererne kallande till riksdagen. Och emedan den nya författningen med galererne icke rubbar indelningen, som hörer escadern till, ej eller ändrar dess befäl widare, än till namnet, så håller secreta utskottet före, att den rättighet galereescadern altid haft, att räknas ibland krigsbefälet, på in-tet sätt kan förminska, och hemställer fördenskull, om icke hädaneftter, som tillföre, generalen af galererne och en eller twänne fullmäktige af escadern må kallas till riksdagen, att wara ledamöter af krigsbefälet.

Herr talman frågade, om icke detta extractum protocolli finge bifall. Hwilcket med Ja beswarades.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adeln anmäلتes och infördes. Och gaf ordföranden, kongl. secreteraren baron Sparre, näst wanlig hälsning, wid handen, att ridderskapet och adeln hade förehaft borgareståndets proposition, ang:de plenorum uphörande, till den 25:te i denne månad, dock att deputationerne emedlertid måge fortfara uti deras arbeten, samt denna proposition, med den ändring bifallit, att icke allenast plena, utan ock deputationerne till berörde dag måge uphöra, dock att secreta utskottet må i dess wanliga giöromål emedlertid fortfara. Härhos lämnades deputationen

⁶⁷⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 27.

⁶⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 28.

den underrättelse, att ridderskapet och adeln hade förehaft rådselectorenes sist uppgifne förslag, och derifrån uteslutet öfweradjutanten baron Douvalt.

Herr talman bad deputerade förmåla ståndets hälsning tillbaka, och deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag kan icke begripa, hwarföre ridderskapet och adeln will, att deputationerne ej skola få arbeta, under plenorum ferier. Mig tyckes, det lærer wäl behöfwa, ty deputationerne hafwa ej så långt hunnit med deras arbeten, att de kunna skaffa tillräckeliga giöromål för plena, i händelse de skola sammanträda twänne gånger i weckan. Och hemställer jag fördenskull, om icke nödigt wara will, att ståndet, genom en deputation, låter till känna gifwa, det ståndet förblifwer wid dess resolution, att plena måge uphöra, till d. 25 i denne månad, men deputationerne emedlertid fortfara i deras giöromål.

Herr talman frågade, om icke detta hemställande wunne bifall. Och ståndet swarade härtill Ja.

I anledning häraf, anmodades herr borgmästaren Renhorn, att, tillika med siu andre herrar ledamöter afgå i detta ärende, till de öfrige stånden, samt därjämte hos bondeståndet anmäla, att borgareståndet bifallit deputationernes betänckande, öfwer Lindholmssaken. Hwilcket herr borgmästaren sig åtog och, tillika med herrar deputerade, afträdde.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii af den 2 i denne månad,⁶⁷⁷ med berättelse, att Hans Kongl. Majj:st med secreta utskottet comunicerat dess och riksens amiralitets-collegii underdåniga rapport, angående 300 båtsmäns upfordrande af indelningscompagnierne i Blekingen och Södra Möre. Och hade secreta utskottet icke haft något härwid att påminna.

Ståndet hade icke eller något att erhindra härwid.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii, d. 29 April sistl:e,⁶⁷⁸ hwaruti secreta utskottet wid handen gifwer de behageliga liknelser, till en annalckande fred, hwilcka sig nu med mera wisshet förete, sedan de, å ömse sidor, i kriget deltagande magter förklarar sig, med Kongl. Majj:st för den samma hugade, och hwarföre icke allenast de af Kongl. Majj:st och dess höga bundsförwanter gjorde fredsouverturen blifwit på andra si-

⁶⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 29.

⁶⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 30.

dan antagne, och keijserlige riksstaden Augsburg utsedd till den ort, hwarrest samtelige deras plenipotenciaire innan kort böra sig infinna. Giörandes secreta utskottet sig förwissad, det lära riksens ständer med fågnad ingå uti de medel, hwarigenom negotiationerne kunna winna den styrcka, som till en skyndesam, säker och för riket bäst hederlig fred kan bidra.

Ståndet fågnade sig öfwer denna underrättelse.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll⁶⁷⁹, ang:de den uprättade husare-corpsens tillökning.

Herr borgmästaren Lang begärte, att detta ärende måtte ligga på bordet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag gör mig försäkrad, att ståndet lærer finna aldeles betänckel:t, att ingå uti denna föreslagna tillökningen, och således önskade jag, att wi hade en föreställning häremot tillreds, som genast till de öfrige respective stånden kunde afsändas. Men som det ej så snart kan skie och jag fruktar, att de öfrige stånden torde företaga saken, och den bifalla, så håller jag nödigt, att wi måge hos de öfrige stånden, i synnerhet präste- och bondestånden, begära, att detta ärende må hwila, till dess ståndet hunnit yttra sig deröfwer. Hwart skall det slutel:n taga wägen, med alla våra tienstetillökningar? Riket är stadt i skuld och kan knapt betala de wanliga utgifterna, men ändå will man ändteligen hafwa tillökningar. Wi hafwa stor armée nog på papperet, men när hon begäres i fält, saknas tienstgiörande officerare. Emedlertid äro de icke borta, när de utfordra sina löner. Och faller det mig underligt före, att man will giöra en sådan tillökning, just då man gifwer oss hopp om fred. Om corpsen en gång blifwer tillökt, få wi nog bibehålla honom sedan, och bestå åhrliga omkostnaderna samt lönerne för officerare, fast än där funnos få gemena.

Herr talman hemstälde, om icke en deputation måtte afgå, och hos prästeståndet och bondeståndet begära, det secreta utskottets extractum protocoll⁶⁷⁹, ang:de husarecorpsens tillökning må hwila, till dess ståndet hunnit yttra sig deröfwer.

Ståndet lämnade härtill dess bifall, och h. borgmästaren Sackléen samt herr rådman Stenhagen afgingo i detta ärende.

Ståndets secreterare anmälte, att då han skolat expediera ståndets resolution, å öfwersten baron Pechlins memorial,⁶⁸⁰ angående de beswärens af-

⁶⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

⁶⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 80 (med bondeståndets protokollsutdrag som bilaga).

görande, som redan inkommit och inkomma kunna, öfwer hofrätter, collegier och domare etc. hade secreteraren funnit, det resolutionerne stadna tu stånd emot tu stånd, hwad förra delen af detta memorial angår, emedan ridderskapet och adeln samt bondeståndet simpliciter bifallit memorialet, men präste- och borgarestånden remitterat det till justitiædeputationen.

Påskrifterne uplästes, och befants, att saken sig så förhölt, som nyss anmaldt blifwit. Och fant ståndet godt, att påskriften skall hwila till nästa plenidag, då ståndet wille se till, huru dermed må kunna förfaras, så att expedition kan blifwa deraf.

Herr borgmästaren Unger gaf wid handen, att då expeditionsdeputationen welat expediera secreta utskottets extractum protocoll, angående fågne officerares löner, hade befunnits, att borgareståndet icke hade yttrat sig, öfwer den af prästeståndet i dess resolution gjorde tillägning, att de fågne officerares fruar måtte här hemma få upbära lönerne, enär männen sielfwa ej hade gjort disposition derom. Och således hade denna tillägning ej kunnat expedieras. Denna omständighet wore wäl af mindre värde, men, om ståndet behagade lämna dess bifall dertill, kunde den i expedition införas.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla prästeståndets gjorde tillägning i detta mål, och att ståndets ledamöter, uti expeditionsdeputation, måge äga magt, att låta den samma uti expeditionen inflyta.

Ståndet lämnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag föränlåtes, att hos ståndet anmäla, det magistraten i Vadstena nu åter börjat ett nytt uptåg emot handelsman Jansson, i det han å nyo blifwit instemd att swara, uti ett emot honom angifwit mål. Och som detta förfarande strider aldeles emot all billighet och rättwisa, så hemställer jag, om icke detta ärende må hänskiutas till herrar deputerades yttrande.

Herr borgmästaren Unger: Ståndet har längesedan låtit afgå dess underdåniga skrifwelse till Hans Kongl. Mai:st, ang:de Vadstena magistrats obilliga förfarande emot handelsman Jansson. Men som jag förnummit, skall icke ännu någon expedition derom ifrån Hans Kongl. Maij:st till wederbörande wara afgången, och således har magistraten fortfarit uti dess obilliga upförande emot handelsman Jansson.

Ståndet anmodade herr talman, att förmå statssecreteraren att föredraga ståndets skrifwelse och laga, så att expedition deröfwer författas och afgår.

Åtta deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen, och anmälte cammarherren baron Reuterholm, det hos ridderskapet och adelen, då ärendet angående plenorum uphörande, till den 25 i denna månad, varit före, hade kommit i åtancka, att saken, angående commissionsacters och protocollers tryckande, länge hwilat, i anseende till det yttrande, borgareståndet, i början genom deputerade, och sedan genom extractum protocolli, anmält, att sistledne riksdags commissionsacter och protocoller jämwäl måtte tryckas. Och på det detta ärende icke länge måtte ligga oexpedierat, hade ridderskapet och adelen nu företagit och bifallit nyssberörde extractum protocolli, samt gifwit dessa sine deputerade in commissis, att sådant anmäla, samt begära, att ärendet nu måtte expedieras ifrån ståndet.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och lofwade att ståndet skall se till, att saken nu mera kan expedieras.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Sacklén och herr rådman Stenhagen återkommo, och berättade herr borgmästaren, att deputerade hade hos prästeståndet anmält det anförtrödde ärende, och fått det swar att samme ärende icke kommer att företagas i dag. Hos bondeståndet hade det swar blifwit lemnadt, att ärendet wore upläst och blifwit liggande på bordet.

Uplästes ett af baron Christer Horn ingifwit memorial,⁶⁸¹ med anhållan, att honom må tillåtas, att wända sig till secrete utskottet, med de beswär, han tror sig befogad, att anföra i hänseende till den praejudice han i kongl. cancelliecollegium skall lidit, ifrån den tid han råkat stå på extraordinarie ministrestat, som nu skall wara i 14 år.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitterat till secrete utskottet, hwarmed ock ståndet sig förenade.

Följande ståndets herrar ledamöter anmälte sig, att wilja resa, dels hem, dels eljest bort härifrån staden, öfwer instundande pingstehögtid, neml:n

herr borgmästaren Herkepaeus,
herr directeuren Schenbom,
herr borgmästaren Lange,
herr rådman Hanqvist,
herr borgmästaren Carl G. Boberg,
herr borgmästaren Fries,

⁶⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 109.

herr borgmästaren Kijhlman,
herr rådman Dahl,
herr rådman Östberg,
herr borgmästaren Kiörning,
herr rådman Schenberg,
herr handelsman Jansson,
herr rådman Töllberg,
herr rådman Hæggeroth,
herr handelsman Nordberg och
herr borgmästaren Malmsten.

Ståndet lemnade dess bifall till desse herrar ledamöters tillämnade resor, dock således, att de åter infinna sig den 24 i denna månad.

Herr talman utkallades, och berättade wid återkomsten, att riksdagsbonden Svahn hade, å dess stånds vägnar, gifwit wid handen, att bondeståndet bifallit borgareståndets extractum protocoll,⁶⁸² ang:de de anförde besvär- en öfwer den af herr borgmästaren Finerus i Nyköpingså anlagde qwarn- byggnad.

Herr borgmästaren Renhorn och herrar deputerade återkommo, med berättelse, att prästeståndet lærer förblifwa wid dess fattade notificerade beslut, ang:de plenorum uphörande till den 25 i denne månad, samt deputationernes arbeten imedlertid. Bondeståndet hade redan afgjordt saken, på samme sätt, som borgareståndet, och lærer genom en deputation kundgjöra dess beslut. Ridderskapet och adelen hade lofwat, taga ärendet under närmare öfwerläggning.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har emottagit en böneskrift, som extraordinarie cancellisten Eurenus Höijer mig i händer lämnat. Han anhåller om ståndets föreskrift till herrar bancofullmäktige, att blifwa befordrad till någondera af de nu i banquen ledige warande sysslor, efter notarien Bold och registratoren Klintin. Eurenus Höijer är en beskedelig och skickelig karl, och har jämwäl någre år tjent wid bancowärket, hwarföre jag och hoppas, att ståndet lærer täckas hjelpa honom i hans ansökning.

Den inlemnade böneskriften uplästes,⁶⁸³ och befants deraf, att extraordinarie cancellisten Eurenus Höijer, efter flere års wistande wid Academien

⁶⁸² Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 77.

⁶⁸³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 110.

i Upsala, i 9 år varit häradshöfdingar fölgaktig på tingsförrättningar 5 år ausculterat wid kongl. Swea hofrätt, 4 år wid denna stadens rådhus, och cämnersrätter, och änteligen uppå det 5 året varit extra cancellist wid banqvens fiscalscontoir, utan att han ännu då han likwäl är 32 år gammal, kunnat ärhålla någon lön eller hjelp.

Ståndet anmodade herr talmannen, att taga denna böneskrift till sig, och hos herrar bancofullmäktige recommendera sökanden till endera af de ledige sysslorne, hwilcket herr talman sig åtog.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och gaf ordföranden, bergsmannen Otto Olofsson, wid handen, att bondeståndet förehaft ridderskapets och adelens proposition, om plenorum och deputationernes uphörande till den 25 i denne månad, och hade ståndet blifwit fastståndande wid dess lemnade bifall till borgareståndets yttrande, att plena måge uphöra till berörde dag, men deputationerne imedlertid fortfara i deras gjöromål. Härjämte hade bondeståndet befalt desse dess deputerade, att hos borgareståndet aflägga wördsam tacksägelse, för det lemnade gunstbenägna bifallet till deputationernes betänckande i Lindholmssaken, samt att försäkra, det bondeståndet icke skall underlåta, att wid alle möjelige tillfällen wisa dess ärkäntsla.

Herr talman betygade, å ståndets wägnar dess fägnad deröfwer, att bondeståndet förblifwit wid dess yttrande, ang:de plenorum uphörande, och deputationernes arbeten, samt yttrade sig härhos, att borgareståndet, som altid med nöije söker, att så mycket giörligit är, befordra bondeståndets angelägenheter, wäntar jämwäl ett rättwist och willigt biträde i dylike mål, som detta ståndet kunna angå, hwilcket och herr talman förestälte wara det säkraste medel, för desse stånden, som draga största lasten, att kunna bibehålla ett godt förtroende, och att med eftertryck kunna understödja hwars annars rättigheter.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Pihlgardt berättade, att herr grefwen och landtmarskalcken, genom en utskickad cancellist hade låtit gifwa wid handen, det ridderskapet och adelen blifwit fastståndande wid dess yttrande, att deputationerne, såwäl, som plena måge uphöra till den 25 i denne månad.

Herr borgmästaren Sundblad: Frågan är således, hwad man skall göra, i händelse ridderskapet och adelen wille förmena dess ledamöter, att sammanträda i deputationerne.

Herr talman fastställte, att om prästeståndet står fast wid dess notificerade beslut i detta ärende, är pluraliteten ren, att deputationerne skola arbeta, och då lärer ridderskapet och adelen icke bjuda till att hindra det.

Ståndets secreterare påminte, att ridderskapet och adelen, genom deputerade begärt, det saken, ang:de sidste commissionens protocollers och acters tryckande, nu måtte expedieras, sedan ridderskapet och adelen bifallit borgareståndets extractum protocollis,⁶⁸⁴ att den under sidstl:e riksdag, hållne commissionens acter och protocoller jämwäl måge genom trycket utfärdas. Men som secreteraren hade funnit, att allenast ridderskapet och adelen hade påskrifwit dess bifall på nyss berörde extractum protocollis, ty hade han afsändt samme document till prästeståndet, och begärt dess påskrift den han likwäl icke ännu ärhållit. Förfrågandes sig fördenskill secreteraren, om icke hela ärendet borde hwila, intill dess han kunde få prästeståndets påskrift å berörde extractum protocollis.

Ståndet resolverade, att hela ärendet skulle hwila, till dess prästeståndet yttrat sig.

Ståndets herrar ledamöter önskade hwarannan en frögdefull högtid.
Och skildes åt.

⁶⁸⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 82. Se ovan vid not 660.

Åhr 1761 den 25 Majj

S.d. Justerades den återstående delen af protocollet för den 5 Novembris sidstl. år.

Justerades följande extracta protocoll:

1:mo ang:de riksdagsmanswalet i staden Schöfde, och den utnämde riksdagsfullmäktigens, herr borgmästaren Gadds uteslutande utur ståndet, och lyder, som följer:⁶⁸⁵

S.d. Lät ståndet å nyo sig föredraga ärendet, ang:de riksdagsmanswalet i staden Schöfde, och inhämtade ståndet af berörde stads loflige magistrats under den 20 Januarii sidstledne, till hofmarskalcken och vice landshöfdingen, herr grefwe Lagerberg, aflätne skrifwelse, det med bemälte wal således tillgått, att wid ett tillfälle, då allmän rådstufwu i ett annat ärende blef hållen, har stadens borgmästare, herr Israel P. Gadd, för det närwarande borgerskapet framwisat och upläst, Hans Kongl. Mai:sts nådigste kallelsebref till nu påstående riksdag, hwilcket han sig sielf förskaffat, förmälendes därhos, sig wilja blifwa stadens riksdagsman, och i anseende till dess belägenhet, utan någon wedergällning sig sådant åtaga. Hwarjämte magistraten gifwer wid handen, det hwarken magistraten eller borgerskapet, om riksdagsmanswalets företagande, förrut haft någon kundskap. Öfwer detta alt hade ståndet låtit höra herr borgmästaren Gadd, och enär ståndet nu härmed jämförde fullmagtens datum af den 23 Junij sidstl. fant wäl ståndet all anledning, att tro, det riksdagsmanswahlet för sig gådt, innan Kongl. Mai:sts kallelsebref kunnat i staden Schöfde wara af predikstolen offentligent kundgjordt, dock emedan herr borgmästaren Gadd härtill nekat, under föregifwande, det högstberörde kallelsebref om fredagen ifrån Mariaestad till magistraten ankommit, att det söndagen blifwit publicerat, och att walet dagen efter, eller måndagen, blifwit anställdt. Så ehuru wäl sådant icke blifwit bewist, wille dock ståndet gå denna omständigheten förbi, och endast anmärka de öfrige olagligheter, som wid detta mål förelupit. Och som herr borgmästaren sielf har måst widgå, det magistraten och borgerskapet, hwarken genom anslag, eller budskickning i husen, till följe af 1731 års kongl. förordnings klara innehåll,⁶⁸⁶ om walets företagande blifwit underrät-

⁶⁸⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 85.

⁶⁸⁶ Tryckt förordning 23 augusti 1731: *Kongl. Maj:ts nådige Förordning Hwarefter Riksdags-Fullmäcktiges Wahlen för Städerna hädanefter skola inrättas.*

tade, hwarigenom borgerskapet rätt så nära blifwit kränkt, att dem ej det ringaste råderum blifwit lemnadt, att i ett så granlaga mål sig betänka. Hwartill kommer, att herr borgmästaren icke ens med de öfrige magistratens ledamöter om ärendets företagande samrådt, och herr borgmästaren således på flere sätt utur akt låtit dess ämbetes skyldighet, som i synnerhet är, att noga tillse, det wid ett så granlaga ärendes företagande, som detta, alt måtte lagligen och ordenteligen tillgå, ty pröfwade borgareståndet rättwist, att för denna gång utesluta herr borgmästaren Gadd ifrån riksdagens biwistande. Och fants härhos godt, att Schöfde stads loflige magistrat skulle härom underrättas, med antydan, att genom ett ordenteligit och lagligit wahl förse sig med annan fullmäktig. Kommandes imedlertid herr borgmästaren Gadd, att ifrån sig lefwerera stadens enskilta ansökningar, med dertill hörande handlingar, på det ståndet, om deras behörige bewakande må kunna föranstalta, till dess annan riksdagsman kan warda utsedd.

2:do ang:de för detta capitainen wid Wästerbotns regemente Lagerborg, lydande sålunda.⁶⁸⁷

S.d. Föredrogs justitiaedeputationens betänckande, öfwer för detta capitainens wid Wästerbotn[s] regemente, Daniel Gustaf Lagerborgs gjorde ansökning, om nåd och förskoning, ifrån det af Hans Kongl. Mai:st honom ådömde straff, att för det han samtyckt och underskrifwit den af von Oertzen, med fienden i otid och till rikets skada, wid passet Damgardten, slutne capitulationen, jämte annan underlåtenhet i sin skyldighet wid berörde tillfälle, mista sin capitainstjänst, dock med tillstånd, att åter få tjena sig uppifrån gemen innom berörde regemente. Yttrandes sig deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, sig icke kunna någon vidare benådning för Lagerborg tillstyrka, men hemställer likwäl, huruwida någon underdånig anmälan hos Hans Kongl. Mai:st för honom i så måtto må skje, att där han sig till tjenstgörande för gemen wid regementet inställer, och wisar goda prof af mandom och wälförehållande, han då, wid yppade ledigheter, måtte med första och så tidigt befordras, att han innom få år till capitains syssla, åter kan i nåder förhulpen warda.

Borgareståndet tog detta ärende under behörig öfwerwägande, och fant godt, att bifalla deputationens häröfwer aflemnade betänckande, ehuru lindrigt, det ock är, för en, som icke wederbörligen upfyllt

⁶⁸⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 86.

Kongl. Mai:sts öfwer hans ansökning fälte utslag, och dymedelst sökt, att gjöra sig till vidare nåd och befordran värdig.

Men borgareståndet kunde icke bifalla höglofl. ridderskapets och adelens, under d. 6 April sidstl. å betänckandet påskrefne resolution, om de öfrige officerares återställande i deras förr hafde beställningar, hälst ståndet icke ägde någon den ringaste tillförlätelig kundskap, om deras särskilta upförande, hwar för sig. Och pröfwade ståndet i anseende härtill nödigt, innan det sig vidare öfwer desse officerare kan utlåta, det må det allmänna nu underrättas, om förloppet af passet Damgardtens öfwerlemnande till fienden, hwarjämte ståndet fant lika nödigt wara, att allmänheten måtte ärhålla en fullständig uplysning, om hela krigets förlopp, samt, till dessa ändamåls vinnande, wederbörande måge anbefallas, att härom författa rigtige och omständelige relationer, hwilcke sedan måge genom trycket allmänt kundgöras.

Utom det skiäl, som redan anført är, hölt ståndet före detta wara så mycket mera angelägit, som sielfwa billigheten fordrar, att allmänheten må weta, och med wederbörlig heder kunna nämna de officerare, hwilcke med mandom och tapperhet gådt fienden under ögonen, i synnerhet de, som på ett utmärkt sätt, wid ett eller annat tillfälle sig upført, kunnande således exempel ej annat än föranlåta och leda andre till upmuntran och nyttig täflan, att sig wäl förhålla enär rättskaffens förtjent med heder ihugkommes och nämnes. Hwaremot rättwisan jämwäl kräfwer, att de, som deras skyldighet utur akt låtit, eller mindre wårdat, måge så blifwa kände och ansedde, som de det i sielfwa wärket förtiena. För öfrigit fant wäl ståndet, att den ut i justitiaedeputationens ofwanberörde betänckande anförde berättelse, att von Oertzen, för dess skändelige förehållande, blifwit dömd, att mista lif, ära och gods, samt att dess namn på galga skulle spikadt warda. Men ståndet hölt före, att detta von Oertzens förrädiska upförande äskar ett mera widsträckt straff, och att fördenskull hans namn bör upspikas på kåken i alle rikets städer, hwaräst gvarnizoner äro, honom sielf till wälförtjent ewärdelig skymf och wahnheder, samt andre illa sinnade och äreförgätne till behörig wahrning. Hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communicate- ras.

3:tio uplästes ståndets tillärnade extractum protocoll, ang:de nödwändig-
heten, att alle deputationer måge först pröfwa alle remitterade eller in-

kommande mål, huruwida de böra uhtagas eller icke, innan något betänckande deröfwer författas.

Herr assessoren Anthonsson: Jag wet icke, hwarifrån detta extractum protocolli kommer, eller huru det kunnat således tillskapas. Åtminstone har jag ej warit tillstädes, då det blifwit resolveradt. Men ware härmed huru det will, så föranlåtes jag att anmärka, att dess innehåll är aldeles stridande emot lagen, enligt hwilken det tillhör urskillningsdeputationen, att pröfwa huruwida de till riksens ständer inkommande mål böra uhtagas, och remitteras eller icke. Ändras detta, så ändras och lagen. Och kan jag för min del icke finna, att sådant bör skje, ty det lärer ej gå an, att en deputation skall pröfwa den andres gjöromål, utan tillhör sådant allenast riksens ständers plena, hwarföre jag ock emot detta extractum protocolli protesterar.

Ståndets secreterare påminte, att ståndet i anledning af herr borgmästaren Renhorns gjorde föreställning sidsta plenidag, förehaft detta ärende, och stadnat i det slut, som uti detta extracto protocolli anført är, hwilcket af sjelfwa discoursen i protocollet kunde inhämtas, om så nödigt syntes.

Herr assessoren Anthonsson: Det kan wäl så wara, men jag kan icke gå in däruti, eller bifalla, att urskillningsdeputationens gjöromål skola ställas under andre deputationers bepröfwande, ty därigenom tillägges dem en rättighet, som allenast plena tillhör.

Herr talman: Det är sant, att lagen stadgar, att urskillningsdeputationen bör pröfwa, huruwida de till ständer inkommande mål böra uhtagas eller icke, och i följe däraf remittera eller afslå dem. Man bör ock tro, att deputationen härutinnan förfarit efter bästa förstånd, men icke dess mindre har man funnit och finner, att sådane mål blifwit uptagne, som till följe af lagarne afslås bordt. Ett nytt exempel härpå gifwe wi nu, uti ett af herr borgmästaren Wiggman ingifwit memorial, och klagan däröfwer, att ryttmästaren Cronackers ansökning blifwit emottagen och remitterad, hwarwid likwäl fatalierne i kongl. revisionen, genom hans egen försummelse, blifwit förlorade.

Berörde af herr borgmästaren Wiggman inlemnade memorial uplästes,⁶⁸⁸ och hwaruti wid handen gifwes, att staden Marstrand år 1758 blifwit nödsakad, att lagligen låta tilltala ryttmästaren Cronacker, för föröfwat

⁶⁸⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 111.

landskjöp under stadens district. Häradsrätten hade pröfwat saken sådan, och dömt den uppskjutne fisken confiscabel. Hofrätten hade gillat denna dom. Sedermera hade ryttmästaren sökt och ärhållit beneficium revisionis, men å inställelsedagen, icke hos Hans Kongl. Mai:st med dess påminnelse inkommit, hwarföre han ock blifwit förklarad förlustig af revisionssökandet. Icke dess mindre har han wändt sig till riksens ständer, och urskillningsdeputationen har uptagit och remitteradt saken till justitiaedeputationen. Och som detta wore stridande emot urskillningsdeputationens 9 §, så anhåller herr borgmästaren Wiggman om ståndets biträde, att saken må i justitiaedeputationen nedläggas, hemställandes härhos, huru ryttmästaren Cronacker bör anses för dess olagliga ansökning.

Herr talman: Det är oförnekligt, att urskillningsdeputationen orätt uptagit och remitterat detta mål. Och hemställte derföre, om icke herr borgmästaren Wiggmans memorial måtte communiceras med deputationen till förklaring.

Herr borgmästaren Brunsell: Det blifwer en alt för widlyftig omgång, om memorialet skall communiceras med urskillningsdeputationen. Bäst att saken nu afgjöras.

Herr justitiarien Faxell: En sådan omgång är så mycket mindre nödig, som det är solklart, att deputationen felat emot dess instruction, i det detta mål blifwit uptagit och remitteradt. Här behöfwes allenast ett extractum protocoll med begäran, att justitiaedeputationen anbefallas, att ej befatta sig med detta orätt remitterade ärende.

I anledning häraf hemställte herr talman, om icke herr borgmästaren Wiggmans upläste memorial finge bifall, och om icke extractum protocoll i följe häraf måtte afgå till de öfrige respective stånden.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och som herr borgmästaren Wiggman gaf wid handen, att han projecteradt ett extractum protocoll i anledning af dess memorial, så lät ståndet det samme sig föreläsas, och lemnade dess bifall därtill, lydande detta protocollutdrag, som följer:⁶⁸⁹

S.d. Hos borgarståndet anmältes, huru sedan Marstrands stad år 1758 blifwit nödsakad, att lagligen tilltala ryttmästaren och riddaren Cronacker för öfwat landskjöp där i skjärgården, och häruti rätten således ansedt målet, hwilcket Götha hofrätt gillat, hwaremot ryttmä-

⁶⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 87.

taren och riddaren Cronacker sökt och ärhållit beneficium revisionis, men å inställeledagen hos Hans Kongl. Mai:st, med dess underdåniga påminnelser icke inkommit, hwarföre Hans Kongl. Mai:st, genom nådigt utslag ansedt, det ryttmästaren och riddaren gjordt sig för lustig af dess revisions sökande, har bemälte ryttmästare och riddare wändt sig till riksens högl. ständer. Men som urskillningsdeputationen icke pröfwat denna saken, utan förwist henne till justitiaedeputationen, så håller borgareståndet för sin del före, att urskillningsdeputationen härtill, twärtemot dess medfångne instructions 9 §, icke warit berättigad, och att justitiaedeputationen med denne sak, för den orsaken skull, sig icke må befatta. Hwilcket till de öfrige respective ständens benägna bifall hemställes.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁶⁹⁰ ang:de kongl. förbudet af den 4 November 1756,⁶⁹¹ emot wisse så kallade öfwerflödswhror. Tillstyrkandes deputationen, att berörde förbud måtte uphäfwas.

Uplästes förteckningen på de under detta förbud innebegrepne whror.⁶⁹²

Uplästes projectet till manufacturfond å desse whror, enär de warda till införssel lösgifne.⁶⁹³

Uplästes dissentientium votum i detta mål, ang:de i synnerhet oblekte lärfters frigifwande till införssel.⁶⁹⁴

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner icke något anfördt i detta betänckande, om afgiftens nedfällande på paper och läder. Bägge desse omständigheter äro nödige. Papperet har i sanning, genom den för höga afgiften, blifwit alt för dyrt, äfwen som lädret, så att man har högsta orsak, att klaga däröfwer.

⁶⁹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 5.

⁶⁹¹ Tryckt förordning 4 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wisze öfwerflöds Whrors förbiudande til införssel i Riket.*

⁶⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 5, bilagor.

⁶⁹³ Ibid.

⁶⁹⁴ Ibid.

Herr borgmästaren Lange: Hwad papperet beträffar, lærer secreta handels- och manufacturdeputationen innan kort inkomma med dess betänckande däröfwer, såsom en särskilt sak, som icke till detta ärende hörer.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har sagt och säger, att papperet är för dyrt. Det är och i sig sielf sant, och åstadkommer dyrheten mycket skada. Allmogen lider icke allenast öfwer billigheten härigenom, utan och i synnerhet de fattige studerande, som omöijeligen kunna köpa sig nödigt förråd af böcker, så länge de äro så alt för dyre. Hwaruti skall detta stadna? Jag vågar att säga, att wi snart nog lära få se, att det skall blifwa swårt, att få rättskaffens lärdt folk från academiene. De fattige, som mäst med alfware bry sig om wettenskapens inhämtande, och ibland hwilcke man hittils altid funnit de lärdaste män, de äga nu icke råd att köpa sig nödige böcker. De rike kunna wäl skaffa sig godt förråd därpå, men de läsa så sällan däruti, och bry sig litet eller intet om en grundelig lärdom. Och begär jag förden skull, att detta ärende må hwila, till dess man närmare får täncka på, huru saken om papperet må kunna hielpas.

Herr inspectoren Muncktell: Ärendet ang:de papperet är särskildt, och har med det nu förewarande ingen gemenskap. Föröfrigit lærer det wara nödigt, att se till, det de i riket inrättade pappersbruken icke ruineras. Hwilcket oundwikeligen skjer, om afgiften på utländskt papper fälles, ty då komma de inhemske pappersbruken icke längre arbeta. Jag bör ock påminna, det man redan så långt hunnit att wisse sorter swänskt papper äro så gode, om icke bättre, än de utländske. Förlora de nu upmuntran måste all hog och täflan afstadna, hwaraf riket måste finna mera skada, än af den öfwerklagade dyrheten.

Herr rådman Hanqvist: Mig tyckes, att wi ej kunna komma ifrån detta nu upläste ärende, om icke qvaestio an och qvomodo skiljas ifrån hwarandre. Ingen lærer wara däremot, att förbudet skall uphäfwas, ty det har ståndet länge sedan önskat. Och således anser jag qvaestio an för bifallen, men qvaestio qvomodo, rörande den föreslagne afgiften på wahrorne, må hwila, på det man må hafwa tillfälle, att närmare jämka saken efter omständigheterna. Och hemställer jag, om icke bäst lærer wara, att utse wisse deputerade härtill.

Herr talman frågade, i anledning härpå, om icke ståndet behagade bifalla det upläste betänckande, tillika med särskildte votum, ang:de oblekte lärf- ters införssel, dock på det sättet, att deputerade utnämnas, som efterse,

huruwida afgifterne på wahrorne måge kunna något närmare jämckas efter omständigheterne, hwaröfwer ståndet sedan will sig närmare yttra.

Detta bifölls, och utnämndes till deputerade i detta ärende:

herr grosshandlare Clason,
herr handelsman Bagge,
herr borgmästaren Pihlgardt,
herr handelsman Tottie,
herr borgmästaren Lange,
herr borgmästaren Renhorn, och
herr rådman Thölberg.

Herr rådman Hanqvist yttrade si: Härwid lærer jämwäl wara nödigt, att närmare efterse, huru ett sådant förbud, som detta af d. 4 Novembris 1756 utkommit,⁶⁹⁵ utan att riksens ständer sjelfwe därtill gifwit någon anledning.

Herr borgmästaren Lange: Secreta handels- och manufacturdeputationen har icke kunnat uptaga denna fråga, som egenteligen hörer till secreta deputationen, som har rådsprotocolleerne under öfwerseende, och icke lærer underlåta, att inkomma med dess betänckande derom.

Herr grosshandlaren Clason: Det lærer wara äfwenså, om icke mera nödigt, att se till, huru man skall kunna förekomma, att sådane förbuder hädanefter icke utan ständers wetskap och tillstyrkande utfärdas.

Herr borgmästaren Schauv: Bägge desse omständigheter äro nödige, så att blifwa underrättad, om ursprunget till detta förbud, som ock att se till, huru dylige hädanåt måge kunna förekommas. Eljest kan ingen wara säker om sin wälfångne egendom att förtige de öfrige olägenheter, som häraf enl:t förfarenheten, nödigt skulle följa.

Härmed stadnade denne discours.

Herr borgmästaren Cervin: Det är länge sedan betänckandet, ang:de bewillningen för brännewinsbrännandet, inkom. Och lærer det wara så mycket mera nödigt, att detta ärende ju förr dess hällre företages, som cronan eljest alt för länge måste sakna dess inkomst, och det alt för frie brännandet, ej annat kan, än alt för mycket öda spannemålen. Och hemställer jag för-

⁶⁹⁵ Tryckt förordning 4 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wisze öfwerflöds Wahrors förbiudande til införsel i Riket.*

denskull, om icke herr talman må anmodas, att i sammanträde med de öfrige talemännen, så laga, att detta mål snart företagas och afgiöras.

Herr talman: Ståndet kan, om så behagas, företaga och afgiöra detta målet sjelft, utan vidare omgång. Icke dess mindre will jag i nästa sammanträde påminna därom.

Herr grosshandlaren Clason: Jag har under ferierne varit uppe i Bergslagen, och måste jag berätta, att jag på hela resan sällan sedt någon nyckter af allmogen. Så långt är det kommit med brännwinsbrännandet, och börjar redan spannemålsprisen i orterne att nog stiga.

Härmed afstodnade denne discours.

Uplästes ett af probsten och riksdagsfullmäktigen, Hjortzberg Larsson, inlemnadt memorial och anmärkningar,⁶⁹⁶ ang:de det af commercerådet och riddaren Nordencrantz wid denne riksdags början, ingifne memorial.⁶⁹⁷ Gifwandes probsten Hjortzberg wid handen, att han uti detta memorial funnit åtskillige anstötelige utlåtelse, samt fahrlige förslager, rörande i synnerhet vårt regeringssätt, och dess grundlagar, hwarföre han och hemställer, om icke berörde memorial måtte till någon deputation remitteras, att därstädes granskas, samt att auctor, så wäl som censor, måge ställas för denna skrift till ansvar.

Herr borgmästaren Fries: Alle de som läst denna af commercerådet Nordencrantz inlemnade bok, lära utan swårighet medgifwa, att däruti finnes högst förgripelige utlåtelse emot regeringssätt och grundlagarne. En okunnig menighet kan snart förwillas, och lærer knapt kunna tro, huru mycket ondt denna bok uträttadt i landet. Det är fördenskull högstnödigt, att tillse huru detta onda må kunna hämmas, och förebyggas, att det ej må bryta uti skadelige påföljder. Och till den ändan finner jag mig föranlåten, att hemställa, om icke auctor må inmanas i arrest, och ställas under en commission, att swara för sitt grofwa försök.

Herr rådman Hanqvist: Denne af commercerådet Nordencrants, med så mycken betygad ifwer ingifne skrift, är oförnekneligen högst förgripelig. Han undergräfwet och rubbar sjelfwa grundwahlarne af regeringssättet. Det hade varit wäl, om hon stadnat innom riksens ständers ledamöter, till hwilcke auctor fått lof att henne inlemna. Men jag kan försäkra, att flere

⁶⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 112.

⁶⁹⁷ *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

exemplar deraf finnas, i landet, än här i staden, hwaräst hon ej annat kan uträtta, än alt det, som ondt och skadeligit är. Här behöfwes således ett fermt steg, innan det onda får gripa alt för widt omkring sig, och till den ändan lærer wara högstnödigt, att en publication ju förr dess häldre utfärdas, med befallning öfwer hela riket, att denne skrift, wid wite och ansvar, genast inlefweras till wederbörande befallningshafwande, hwarefter den samma bör upbrännas på kåken, och auctor ställas till laga ansvar under en commission.

Herr borgmästaren Unger: Jag har swårt före att yttra mig öfwer denna bok, icke i brist af ämnen, utan fast mera i anseende till deras myckenhet. De äro flere, än att de här kunna nämnas, jag will ej säga föreläggas. Jag bör således allenast gifwa wid handen, att jag wid riksdagens början tog emot denna boken med ett wist slags nöije, och läste en del däraf med prévention. Men det warade ej länge, förrän mine ögon blefwo öpne och måste jag rent af tillåta, att jag i denne bok, icke funnit ett qvintin godt, emot ett helt lispund ondt, och på det detta onda ej må vidare få sprida sig ut, och fatta rötter, samt åstadkomma skadelige påföljder, är jag aldeles af den tancka, som probsten Hjortsberg, att boken må hänwisas till någon deputation, som har, att noga granska den samma och inhämta så wäl auctors, som censors förklaringar, hwarefter auctor kan inmanas i häkte och lagligen tilltalas. Boken har redan gjordt mycket ondt, och här behöfwes ett fermt steg, till påföljdernes förebyggande af detta onda.

Herr borgmästaren Sundblad: Twänne omständigheter förekomma i detta ärende, som böra särskilt öfwerwägas. 1:o sjelfwa boken och dess innehåll, 2:o huru auctor bör anses. Hwad boken beträffar, så är det oförnekeligit, att hon är upfyld med ondt, och sådane utlåtelse, som äro högstförgripelige emot regeringssättet och grundlagarne. Ang:de auctor är frågan, om han skall anses såsom riksdagsman, eller som privat. Jag kan ej finna det förre, utan det senare, och som privat har han på intet sätt haft rättighet att angripa regeringssättet och grundlagarne. Hwarföre jag ock så mycket mera håller före, att han bör swara utur häkte, inför en särskild deputation, som här behöfwes ett alfwarsamt steg, om det onda skall behörigen kunna förekommas.

Herr assessoren Anthonsson: Det kan wara lika mycket, om auctor anses, som riksdagsman, eller ej, när det är oförnekeligit, emot grundlagarne och regeringssättet. Ty en riksdagsman äger ingen rättighet, att ändra la-

garnes grundmening, utan fast mera är han förbunden, att vårda och bibehålla den samma. Således kan här icke blifwa något twifwelsmål, om auctor skall ställas till ansvar. Wi böra ock se till, att boken, så snart som gjörligit är, må dragas in, på det han ej må kunna vidare åstadkomma något ondt. Men här kan blifwa fråga, om han skall sättias i säkerhet? Jag måste wäl tillstå, att när man allenast lösligen ser på hans skrifsätt, will det synas, som han wore tokug. Men när man närmare eftersinnar, att alt sammans syftar därhän, att undergräfwä grundlagarne, och rubba regeringssättet, så finner man nogsam, att han icke är tokug, utan i högsta måtton illwilljog. Och detta bewises, så mycket mera däraf, som oakadt Hans Kongl. Mai:st förbudit bokens utgifwande, och i nåder utlåtit sig wilja öfwerlemna henne till riksens ständers granskning, har han ändock lika fult med force, arbetadt att få henne, utan någon sådan granskning, framför allmänhetens ögon. Rikets säkerhet och rättwisan fordra förden-skull, att han ihogkomes, såsom den, hwilcken sökt bibringa allmänheten skadelige, ja högst förgripelige, ideer emot regeringssättet.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har förrut i cancelliet igenomläst detta af herr probsten Hjortzberg inlemnade memorial. Jag har ock genomsejt ryttmästaren Jennings i samma ämne på riddarhuset ingifne memorial, och som jag dessutom läst sjelfwa boken, så har jag funnit mig föranlåten, att härom upsättia mine tankar till protocollet, hwilcke uplästes, lydande ut in actis.⁶⁹⁸

Herr borgmästaren Malmsten: Jag måste tillstå, att jag icke haft tid att läsa denna bok, hwarom nu frågan är. Men jag will icke dess mindre tro dem, som giordt anmärkingar däremot. Dock håller jag härhos före, att boken icke åstadkommit så mycket ondt, som förmenes. Således lærer wara bäst, att härmed förfara i laglig ordning. Boken bör först undersökas och granskas. Om hon förrut indrages och auctor ställes under commission, torde de misstanckar upwäckas, att man welat förqwäfwä den upplysning, som allmänheten af denne bok trodt sig kunna finna. Bäst ransaka först och döma sedan.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Jag har denna bok, men icke haft tid, att läsa henne. Det kan wäl wara, att däruti finnes något, som synes anstöteligit. Men som jag icke tror, att auctor skrifwit i något ondt upsåt, så hål-

⁶⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 113. Se bil. 6.

ler jag ock före, att man ej bör begynna, att förfara med honom ab executione, utan först se efter, om de utlåtelse wärkel:n i sammanhang finnas i boken, som probsten Hjortzberg anfört.

Herr justitiarien Faxell: I början af riksdagen emottogs boken med nöije. Man trodde sig finna däruti mycket godt, men sedermera har man med missnöije måst däruti blifwa warse en hop högmålssaker, sådane, som probsten Hjortzberg och herr borgmästaren Schauv nu anfördt. Jag bekänner rent ut, att jag icke ännu kan stadga mine tanckar uti hwad slut, man i anseende till auctoren bör stadna. Ty jag begriper icke ännu, om han är klok, eller tokug. Det senare synes troligast. Men är han klok, så är brottet för stort och förtjenar det alfvarsammaste straff, ty får man utan näpst, således, som han gjordt, undergräfwad grundlagarne af regeringssättet, måste snart hela byggnaden rasa öfwer ända.

Herr rådmann Hanqvist: För min del tror jag nödwändigt, att boken bör ju förr dess häldre indragas, ty hon är så skrifwen, att hon omöijeligen kan annat åstadkomma, än det som ondt och skadeligit är. Men derföre är det mig icke mot, att hon ju må refuteras, ty de äro få, som äga wederbörlig insigt och uplysning, att döma om skrifter, aldraminst om sådane, som denna, som är skrifwen i en widlyftig confusion, med hårde utlåtelse emot grundlagarne och regeringssättet, hwilcke altid hos en mindre kunnig och uplyst menighet gjöra det drygaste intryck. Ja, jag wågar säga, att uti denna bok finnas tydelige revoltprinciper, och således bör man så mycket snarare taga alfvarsamme mått häremot, som man af förfarenheten wet, att drögsål i sådane tillfällen äro ofta fahrligare, än sielfwa anläggningen.

Herr borgmästaren Unger: Jag yttrade mig wäl nyss förrut, det auctoren till denna bok, borde tagas i arrest. Men det war icke egenteligen min mening, att sådant skulle straxt i början skje, ty det torde gjöra hos allmänheten ett widrigt intryck, ock boken samt dess innehåll mera begärligit hos okunnige. Jag will anföra ett exempel: En wiss auctor De la Metrie hade skrifwit en bok *L'homme Machine*.⁶⁹⁹ Bokens innehåll war både förgripeligit och farligit. Den hade bordt förbiudas att tryckas, men förbudet kom ej ut förr än hon war färdigtryckt, och detta gjorde så mycket till saken, att några 1 000:de exemplar blefwo innoth få dagar försålde. Det lærer förden-

⁶⁹⁹ Julien Offray de La Mettrie, *L'homme machine* (Leyde 1748).

skull wara angelägit, att boken först ses igenom och refuteras, då hon sedermera kan indragas.

Herr borgmästaren Finerus: Boken är subreptitie inkommen till rikens ständer, och på det sättet, jämwäl uti landsorterne. Man hölt före, att en man, sådan som auctor, skulle hafwa skrifwit det, som förnuftigt och nyttigt war, och derföre togs boken emot, ehuru hon war förbuden, med så mycken applause, att icke en enda bland oss protesterade däremot. Men änskiönt wi på detta sättet tagit emot boken, böra wi dock nu, sedan wi fått närmare uplysning om dess skadeliga innehåll, taga nödige mått däremot, och det på sådant sätt, som herr borgmästaren Schauv föreslagit. Imedertid bör auctor wara fri.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är en bland dem, som mäst talt för denna bokens emottagande, och således bör jag gifwa orsaken wid handen, hwarföre det skjedt. Jag wiste icke, hwart hän bokens innehåll syftade, men det hade jag mig bekennt, att man wille göra larm, om boken icke fek komma för allmänheten ögon. Och om det ej skjedt, hade man säkert sagt, att man welat förqwäffa de sanningar som däruti funnos. Till att undwika detta, tyckte jag, att boken borde få inlemnas till ståndet.

Herr assessoren Anthonsson: Jag har läst det mästa af boken, och som jag däraf ärhindrar mig, att det är aldeles riktigt hwad probsten Hjortberg anfördt, så bör ock boken remitteras, till en särskild deputations undersökning och yttrande däröfwer.

Herr borgmästaren Herkepaeus: Som man redan nog talt i detta ärende, så will jag allenast säga, att jag till alla delar instämmer med herr borgmästaren Schauv.

Herr talman hemställte om icke det af herr borgmästaren Schauv inlemnade dictamen ad protocollum finge bifall, och att extractum protocollum, i anledning däraf, måtte författas till nästa plenidag.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Herr borgmästaren Renhorn hölt före, att den tilläggnig borde göras i extracto protocollum, det emedan commercerådet Nordencrantz icke lemnat denna sin skrift åt andre, än rikens ständers ledamöter, sålunda desse snart förena sig att återlemna den samma.

Men häremot förestältes, att ändamålet därigenom icke kunde winnas, emedan flere exemplar funnos i orterne, än de som hos ständer blifwit utdelte.

Herr borgmästaren Brunsell: Mig förekommer det något besynnerligt, att commercerådet Nordencrantz arbetadt på denna bok i hela sex år, hwartill han och niutit ledighet från alt tienstgjörande, men icke dess mindre är boken så aldeles illa städad, att hon ej annat i grunden innehåller, än det som ondt och högst skadeligit är. Mig tyckes och, att wi complimentera här så länge med sådane fördärfwelige försök, till dess alt sammans råkar i yttersta oreda och blifwer oboteligt. Allmänheten tror oss icke, men wäl de ogrundade beskylningar, som i landet utspridas. Låt oss fastställa en commission, som bör alfwarsammeligen genomse saken, och det så snart, som gjörligit är. Eljest torde wi komma försent, sedan missnöije blifwit uptändt i alle landsändar.

Herr talman förestälte, att ståndet kunde snart afgjöra, om det skall blifwa en commission eller deputation, enär det anbefalte extractum protocollu justeras.

Och härmed stadnade detta ärende.

Herr borgmästaren Renhorn: Bergsstäderne hafwa wäl ärhållit sidste plenidag extractum protocollu till Stockholms stads herrar fullmäktige,⁷⁰⁰ ang:de afhielpandet af wisse olägenheter, som möta de sjöfarande, så wäl wid stora järnwågen, som tackjärnswågen och Kornhamns bro. Oss blef ock lofwat, att desse olägenheter skulle botas, men oaktadt 3 weckor sedan äro förflutne, är det likwäl icke skjedt, utan i det stället är broen nu aldeles sönderrifwen, och fartygen uppehålles hela tre⁷⁰¹ weckorne wid utlastningen i järnwågen. Jag anhåller fördenskull, om underrättelse, hwad som kan wara tillgjordt, och hwad swar wi hafwe att wänta.

Herr talman: Jag har gjordt alt hwad jag kunnat i detta mål. Men utom alle hinder, är jämwäl detta ett, att rådman Lindeman, som emottog detta ärende, är blefwen död.

Herr borgmästaren Renhorn: Om wi icke snart få olägenheterne afhulpne, äro wi nödsakade, att beswära oss hos Kongl. Mai:st. Wi måge åtminstone få niuta wisse liggedagar.

Härwid förenade sig herr rådman Hylphers.

⁷⁰⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 80. Se ovan vid not 642.

⁷⁰¹ I prot. 3 tre.

Herr talman: Jag kan icke hindra herrarne, att gå till konungen med besvär, om så godt synes. Men imedlertid will jag se till, att skaffa swar härom till nästa plenidag.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af den 11 Februarii sidstledne,⁷⁰² hwaruti wid handen gifwes, att Hans Kongl. Mai:st, i anledning af landshöfdingen Nordenschiölds ansökning om afsked, med de wilckor, som pensionscassaeregementet innehåller, i nåder öfwerlemnad till riksens ständers utlåtande, huru stor afträdessumma för afskjedstagandet militaire landshöfdingar må bestås, hwilcket uti berörde reglemente icke förmäles. Tillstyrkandes secreta utskottet, i följe af reglementets 4 § 7 punct, som stadgar, att militaire landshöfdingar skola betala lika afgifter till pensionscassan och undfå en lika pension med öfwerstar af infanterieregementerne, utom pension för capitainskapet, måge jämwäl med dem få en lika afträdessumma, neml. 54 000 d:r kop:mt. Och som med presidenten uti kongl. bergscollegio och generalfält[t]ygmästaren äro enahanda beskaffenhet, uti arméens pensionscassa, så håller secreta utskottet före, att desse ämbeten böra på lika sätt anses, wid förefallande ansökningar om afskjed.

Herr talman hemställte, om icke detta extractum protocolli finge bifall. Hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes ett af herr rådmannen Burtz inlemnadt memorial,⁷⁰³ med hemställande, om icke öfwersteliutenanten Boije måtte, i anseende till dess förwärfwade insigt⁷⁰⁴ uti landthushållningen, och ägande kundskap om länets beskaffenhet, samt öfrige betydande förtienster, befordras till landshöfdingeämbetet efter landshöfdingen Nordenschiöld.

Herr borgmästaren Cervin: Jag kan för min del icke gå in uti detta af herr rådmän Burtz gjorde hemställande, hälst emedan det är aldeles stridande emot den författning, hwarigenom riksens ständer afsagt sig, att någonsin wilja blanda sig uti tjensters bortgifwande. Och gör jag fördenskull mitt förbehåll nu så emot detta, som emot andre dylike föreställningar, som hädanefter torde förekomma.

Herr talman: Det är sant, att riksens ständer således hafwa yttrat sig, som nyss anfördt är. Dock är det skjedt med förbehåll, att riksens ständer sjelfwe willja tillstyrka belöning för sådane personer, som af riket gjordt

⁷⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 32.

⁷⁰³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 114.

⁷⁰⁴ *sinsigt* i prot.

sig besynnerligen wälförtjente. Detta lærer kunna appliceras på öfwerstelieutenanten Boije. Icke dess mindre är saken kinkog och bekymmersam. Jag har fördenskull i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, låtit weta, att någon sådan föreställning ang:de öfwerstelieutenanten Boijes befordran torde komma från borgareståndet, som nu föreslagen är, men tillika gifwit wid handen, att denna skulle blifwa den sidsta.

Herr borgmästaren Malmsten begärte, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Sundblad: Mig tyckes, det saken är sådan, att den nu straxt kan bifallas. Men som ett par herrar ledamöter äro af annan tanka, och att saken är stridande emot riksens ständers författning, så måste jag påminna, att det icke så förehåller sig. Ty förordningen förbiuder allenast priwate, att hos ständer söka befordran, men icke binder hon händerne på ständer, att belöna sådane personer, som af riket giordt sig besynnerligen wälförtjente, hwilcket riksens ständer sig tydeligen förbehållit.

Herr borgmästaren Sacklen: Landshöfdingen Nordenschiöld är en gammal och wälförtjent man, men han kom orkeslös till sysslan, och har sedermera länge warit siuklig, så att han med all sin wälwilja ej kunnat stort uträtta, och begiär han fördenskull afskjed. Öfwerstelieutenanten Boije, är däremot en man i sin bästa ålder. Han äger oförnekel:n god insigt uti länets hushållning, hwilcken han till alla delar noga känner, jag wågar säga framför någon annan, som torde söka sysslan. Han förstår landets språk, så att han sjelf kan höra allmogen. Han har dessutom gjordt sig af riket wälförtjent. Och en sådan landshöfdinge behöfwer wisseligen detta län, som haft 2:ne landshöfdingar nu efter hwar annan, hwilcke, ehuru wälmenande de warit, likwäl för ålder och andre omständigheter ej kunnat något uträtta, utan nödgats låta länets styrssel ankomma på secreteraren, som nog wetat nyttia omständigheterna.

Herr rådman Lilja: Detta högtärade ståndet har behagat bifalla bondeståndets ansökning, att få hofmarskalcken grefwe Lagerberg till landshöfdinge i Skaraborgs län. Jag hoppas således, att ståndet tåkes biträda och befordra desse städers fullmäktiges anhållan, att få öfwerstelieutenanten Boije till landshöfdinge i Nylands och Tavastehus län, och det så mycket häldre, som jag måste gifwa wid handen, att tillståndet från flere år tillbaka i länet warit sådant, att man föga eller intet wetat af, att man haft någon landshöfdinge. Så i anseende dertill länet wäl behöfwer, att få en sådan

styresman, som öfwersteliutenanten Boije är, hwilcken både känner länets hushållning och språket, och dess utan äger drift och krafter att skjöta sysslan.

Herr justitiarien Faxell: Det wore wäl, om wi icke behöfde bry oss om tjensters besättjande, ty jag måste tillstå, att detta alltid förefallit mig betänckeligit. Men jag måste och härhos säga, att wid sådane tillfällen, som detta, fordras wärkeligen ständers åtgjörd. Landshöfdingeämbeten hafwa hittils nästan ej annorlunda warit ansedde, än som pensioner för gamle och orkeslöse ämbetsmän. Därpå har händt, och händer, att så högst angelägne sysslor, som styrelsen af ett län är, blifwit illa skjötte och wårdade, och att länens hushållning råkat i yttersta oreda och förfall. Denna olägenhet kan icke afhjelpas, om icke sådane styresmän tillsättjas, som äga behörig insigt, och vigeur att skjöta ärenderne.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Det skall icke wara mig emot, att öfwersteliutenanten Boije befordras, men som riksens ständer sjelfwe afsagt sig, att willja befatta sig med befordringar till tienster, så hemställer jag och härhos, om icke detta må blifwa den siste cabinetssak, som ståndet företager.

Herr assessoren Anthonsson: Jag anser icke detta för något cabinettsmål, ty det hörer riksens ständer till, att belöna besynnerlige förtjenster, och att se efter, det lähnen få skickeliga styresmän, som förstå, att uphielpa hushållningen. Och är det så mycket mera nödigt, wid detta tillfälle, som åtskillige herrar ledamöter redan gifwit wid handen, att detta län, hwarom nu frågan är, blifwit från många år tillbaka illa wårdadt. Och fördenskull behöfwes en sådan man, som öfwersteliutenanten Boije är, hwilcken äger både god insigt och styrka, att skjöta ärenderne.

Herr talman hemställte, om icke det av herr rådmannen Burtz inlemnade memorial, ang:de öfwersteliutenanten Boijes befordran till landshöfdingeämbetet,⁷⁰⁵ efter landshöfdingen Nordenschiöld finge bifall.

Detta hemställande beswarades med Ja, förutan af herrar borgmästarne Cervin och Malmstén, som gjorde deras förbehåll häremot till protocollet.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁰⁶ ang:de hofsecreterarens och borgmästarens i Ystad Carl Gustaf Bobergs sökte adelskap. Och som

⁷⁰⁵ Rättat efter konc., i prot. *landshöfdingeämbetets*.

⁷⁰⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 7.

Hans Kongl. Mai:st, redan år 1751, wid dess höga kröning i nåder bifallit hofsecreteraren och borgmästaren Bobergs underdåniga ansökning, om adeligit namn, skjöld och wärdighet, ty förmåler deputationen, sig icke för dess del finna något mera hinder hör honom, att jämwäl i sjelfwa wärket få njuta den för honom förklarade kongl. nåd till godo, ifrån resolutionens datum.

Herr talman: Här kan icke blifwa någon fråga, om detta secreta deputationens betänckande bifalles, ty saken är redan bifallen, så wäl under sidstle riksdag, som nu, då denna sak remitterades af de öfrige stånden till deputationen. Icke dess mindre bör jag göra proposition, om icke detta betänckande anses såsom till alle delar förrut bifallit.

Denna proposition beswarades med allmänt Ja.

Herr borgmästaren Brunsell: Saken är för detta afgjord. Men jag hemställer, om icke nödigt wara lærer, att antingen genom extractum protocoll, eller och genom en talrik deputation befordra detta ärende hos de öfrige stånden, till skyndesamt afgjörande och bifall.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla detta nyss anförde hemställande, i så måtto, att en deputation näste plenidag må afgå och recommendera detta ärende.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren C. Boberg, som, under öfwerläggningen om detta ärende, warit frånwarande, inkallades, och kundgjorde herr talman honom i hwad slut ståndet stadnat.

Herr borgmästaren C. G. Boberg tackade ståndet för den honom ärwiste ynnest och bewågenhet, och försäkrade, att wilja sådant städse, uti ett wördsamt och ärkäntslofult mine behålla.

Uplästes ett af herr borgmästaren Sacklén inlemnadt dictamen ad protocollum,⁷⁰⁷ ang:de de senast häri staden förefallne borgmästare- och rådmanswahlen, hwarwid herr borgmästaren Renhorn och ståndets secreterare rådmän Renhorn warit sökande, lydande ut in actis.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Detta upläste dictamen innehåller 2:ne momenta, det ena ang:de rådmannen Renhorns, och det andre ang:de borgmästaren Renhorns befordran. Hwad det förre angår, så har rådmannen icke förr sökt, än nu wid senaste walet, att komma under omröstning.

⁷⁰⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 115.

Att walet icke slagit ut till hans fördel, det är inte magistratens skuld. Beträffande det senare momentet, så war Kongl. Mai:sts nådigste skrifwelse, om herr borgmästaren Renhorns befordran, icke till magistraten ankommen, när walet för sig gik, och således har den icke kunnat för borgerskapet upläsas. Icke dess mindre har jag låtit fråga därefter förut, innan walet företogs, och således gjordt, alt hwad jag kunnat. Det wet ock herr talman, som war närwarande. Och som herr borgmästaren Renhorn, öfwer detta wahl och det uprättade förslaget, anfört beswär, hos Hans Kongl. Mai:st, hwaröfwer Hans Kongl. Mai:st, sedan wederbörande blifwit hörde, lærer meddela dess nådigste resolution, så hemställer jag, huruwida ett så beskaffat ärende kan här immediate uptagas.

Herr assessoren Anthonsson: Hans Kongl. Mai:st har i nåder bifallit riksens ständers föreskrifter, om herr borgmästaren Renhorns och rådmannen Renhorns befordran. Hans Kongl. Mai:sts förklarade nådiga wilja, ang:de den senare, har ock, alt sedan sidstl:e riksdags slut, warit både magistraten och borgerskapet bekandt, och woro hwarken magistraten eller borgerskapet okunnige, om riksens ständers yttrande i anseende till herr borgmästaren Renhorn, änskiönt Hans Kongl. Mai:sts skrifwelse därom icke hunnit ankomma till magistraten. Är det då icke för hårdt, att borgerskapet skall sättja sig däremot, under skien af privilegier. För min del finner jag icke, att borgerskapet äger någon rättighet, att så wanwörda riksens ständers tillstyrkanden, och Kongl. Mai:sts däröfwer förklarade nådigste bifall, och är jag således af den tanka, att extractum protocolli härom bör afgå, så i anseende till den ene, som andre.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Magistraten har gjordt i desse mål, hwad den samme ålegat, i det magistraten har anmält ansökningarne och stält de sökande under omröstning. Men att de åtta fyratijo icke fallit med deras röster på dem, det är icke magistratens skuld.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är åtminstone herr justitiaeborgmästarens fel, att han icke, genom en tjenlig föreställning, påmint de 48, om deras skyldighet, att efterkomma Kongl. Mai:sts förklarade nådigste wilja, ang:de ståndets secreterares befordran. Hade det wederbörligen skjedt, will jag tro, att borgerskapet funnit sig däruti, och icke så förfarit, som nu skjedt.

Herr borgmästaren Schauv: Ständers föreskrifter äro lag, och böra fördenskull upfyllas. Sådant har och altid blifwit i akttagit, när någon beswärat sig deröfwer, att han en sådan föreskrift ej till godo niutit. Exempel

därpå äro många. Jag will allenast nämna ett, neml:n nu warande hofrättsrådet Strokirck, som under sidstl:e riksdag feck sådan uprättelse, att han stälde i dess tour, enl:t föreskriften, framför sex andre. Det samme torde ock skje med rådmannen Renhorn. Det är sant, att föreskriften för honom war stäld i höflige termer, men den är dock i sjelfwa wärket en resolution, som bordt wärkställas. Så bör man täncka om riksens ständers recommendationer, men icke på det sättet, att det står i ens frihet, att efter wälbehag uppfylla dem, eller icke. Och är jag fördenskull ense med det, som herr borgmästaren Sacklén anfördt.

Herr borgmästaren Sacklén: Herr justitiaeborgmästaren Robeck hade sig bekant, att icke allenast ståndets yttrande, för herr borgmästaren Renhorn, utan ock riksens ständers, i anledning däraf, till Hans Kongl. Mai:st afgångne föreskrift. Men icke dess mindre har han det förtegat, och däremot rådt borgerskapet, att, med dess rösters gifwande, blifwa innom magistraten, och hemställer jag fördenskull, huru sådant bör anses.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag har icke rådt borgerskapet, att så förfara, som nu sagt är, och beder, att jag för sådane orättmätiga beskyllningar må förskonas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag ärhindrar mig noga, att expeditionen sidstl:e riksdag, ang:de rådmannen Renhorns befordran, icke war positiv, utan war borgerskapet deras fria wal förbehållit. Och som detta är en res privilegii, så bör ock borgerskapet därwid, så mycket mera bibehållas, som hwad nu tillärnas med staden Stockholm, kan en annan gång skje med andre städer, och således detta privilegium sluteligen aldeles till intet göras.

Herr rådman Hanqvist: Det wore något för hårdt, om det sig så förhåller, som herr borgmästaren Sacklén nyss anfördt, ty man wet nog, hwad wärkan en föreställning, af sådan art, kan hafwa hos ett borgerskap, och bör fördenskull detta närmare efterfrågas. Hwad herr rådman Renhorns befordran angår, hade borgerskapet bordt påminna, om dess skyldighet, att fullgjöra riksens ständers föreskrift för honom. Om detta wederbörligen skjedt, kan ingen twifwel wara, att ju borgerskapet funnit sig däruti. Men som detta blifwit försummat, så är det tydeligit nog, att altsammans ankommit uppå magistratens disposition, som kunnat, om den welat, befordra saken.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan icke finna, att hwad ständer i detta mål gjordt, strider emot privilegier. De hafwa ju meddelt deras föreskrifter, för wälförtjente män, hwilcke och säkert nog blifwit befordrade, om icke konster warit i wägen.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Wisseligen wore det stridande emot privilegium om någon skulle, utan föregångit wahl och omröstning, insättias, som meningen här tyckes wara. Detta är ock stridande emot de för herr borgmästaren Renhorn och ståndets secreterare utfärdade föreskrifter, som tydeligen innehålla, att borgerskapet skall höras och få omrösta.

Herr borgmästaren Schauv: Saken förehåller sig wäl så, som herr justitiaeborgmästaren Robeck anført, att borgerskapet skulle få omrösta, men wille gå den lindrigaste wägen, och trodde, att wederbörande skulle, som sig borde, anse det för deras skyldighet, att wärkställa, hwad ständer i deras föreskrifter begärt, hwilcken begäran i sielfwa grunden är och bör uptagas, såsom en ren befallning. Detta hade ock ståndet så mycket mera orsak, att wänta, som ståndet tillskyndar denne stadens stora förmåner, och dess utom ingen ting kunnat wara billigare, än att herr borgmästaren Renhorn, som gjort riket stora tjenster, blifwit befordrad. Rådman Renhorn har ock förtjent befordran. Men icke dess mindre gjöres cabaler emot dem, och riksens ständers författningar sättias å sido, såsom mindre betydande. Jag hemställer fördenskull, om icke extractum protocolli härom må afgå, i så alfvarsamme ordalag, att den må äga wärkan.

Herr borgmästaren Fries: Här kan icke wara någon twifwel, att ju riksens ständer hade kunnat säga, det både herr borgmästaren, så wäl som rådmannen Renhorn skolat, utan vidare omgång, föras på förslag, men ståndet, som häruti gjorde början, har welat inrätta expeditionen på det lindrigaste sättet, på det inge skulle få orsak att säga, det Stockholms stads herrar fullmäktige icke i akttagit borgerskapets rätt. Men nu, sedan man förmärkt, huru ständers föreskrifter anses, behöfwes alfvarsammare tag, och detta bör genom extractum protocolli begäras.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck begärte votering, om något extractum protocolli i detta mål skall afgå.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har hos Hans Kongl. Mai:st anmält beswär öfwer förslaget, och som saken lærer därstädes böra först afgjöras,

så wore det ännu för tidigt, att göra någon författning, i anseende till mig. Hwarföre jag mig ock den samma för denna gång undanbeder.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Frågan blifwer altså, om något i det föreslagne extracto protocolli skall anföras, ang:de herr borgmästaren Renhorn. Och denna fråga bör först afgjöras, innan man går vidare.

Herr talman: Frågan är egenteligen, om herr borgmästaren Sackléns inlemnade memorial i detta ärende winner bifall. Skjer det, bör extractum protocolli afgå.

Herr borgmästaren Sacklén: Som det jag anført i memorial, så wäl ang:de herr borgmästaren, som rådmannen Renhorn, är grundat på sanning och rättwisa, så twiflar jag icke om bifall därtill. Men jag hemställer härhos, om icke den frågan bör först afgjöras, huru herr justitiaeborgmästaren Robeck bör anses, för dess upförande wid walen.

Herr talman hemstälte, om icke ståndet behagade bifalla, att ett extractum protocolli måtte författas och afgå, i anledning af herr borgmästaren Sackléns memorial, ang:de så wäl herr borgmästaren Renhorns som rådmannen Renhorns befordran.

Herr ålderman Ström: Så wäl herr borgmästaren, som rådmannen Renhorn, äro bägge mina wänner, och ser jag af hjertat gärna deras befordran. Men jag tror ock härhos, att det icke kan wara dem emot, om detta ärende något modereras, och att saken, ang:de herr borgmästaren må hwila, emedan han anmält beswär Hans Kongl. Mai:st öfwer förslaget.

Ståndets secreterare, rådmannen Renhorn, begärte lof, att få tala, och yttrade sig: Det gör mig hjerteligen ondt, att denna frågan, ang:de min befordran, är yppad. Gud wet, att jag icke däruti haft eller will hafwa någon del. Jag är nögd med min lilla lott, till dess mig någon bättre kan tilldelas, genom wederbörandes förtroende och wälwillja.

Herr justitiarien Faxell: Det är ståndets ensak, att taga nödig författning i detta ärende, och det bör skje, emedan ständers föreskrift icke blifwit wederbörligen ansedd och efterlefwad.

En och annan påminte, att så wäl herr borgmästaren, som rådmannen Renhorn, borde taga afträde, så länge ståndet förehade denna, dem ang:de öfwerläggning.

Afträdde. Och herr borgmästaren Unger behagade åtaga sig det beswär, att imedlertid föra protocollet.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck begärte votering, om den föreslagne expeditionen skall afgå.

Herr talman ärhindrede, att det wore ståndets beslut, att så wäl herr borgmästaren Renhorn, som ståndets secreterare skulle befordras, och således kunde icke någon votering häröfwer tillåtas.

Herr borgmästaren Cervin: Jag kan ej annat finna, än att votering här äger rum, emedan här är mycken olikhet imellan ståndets förrut fattade beslut, och det som nu tillärnas, hwilcket jag finner wara stridande emot privilegierne.

Herr talman: Här äro inge sådane privilegier, som kunna eller böra gälla emot riksens ständers beslut.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig: Herr justitiaeborgmästaren Robeck är angifwen, att wid sidste borgmästarewal, hafwa förledt borgerskapet, och bör han fördenskull taga afträde, så länge denna öfwerläggning påstår.

Herr borgmästaren Kock instämde härmed.

Herr justitiarien Faxell: Det är så mycket mera rättwist, att herr justitiaeborgmästaren bör taga afträde, som han blifwit angifwen för ämbetsfel, men icke dess mindre begärt votering. Skall han då sjelf få votera däröfwer?

Herr assessoren Anthonsson: Herr justitiaeborgmästaren är part, och bör fördenskull gå ut, så länge öfwerläggningen påstår. I Hwad sjelfwa saken beträffar, så är den icke något nytt, utan är den ständers fattade beslut, som bör förklaras.

Herr justitiarien Faxell: Jag lemnar den frågan, om herr justitiaeborgmästaren skall anses, såsom part. Men det kan jag säga, att den, som sätter sig emot ståndets beslut, är icke wälsinnad.

Herr talman: Jag anser saken såsom afgjord, och hemställer fördenskull, om icke extractum protocolli må, i anledning af herr borgmästaren Sackléns memorial, författas, till näste plenidag, då ståndet får närmare discourera om ordasätten.

Detta hemställande bifölls.

Herr talman anmälte, att ståndets ledamot, och riksdagsfullmägtigen för Stockholms stad, herr rådmannen Lindeman, wore, sedan sidste plenidag, med döden afgången, och att således ett fullmägtiges rum wore ledigt blifwit wid manufacturcontoiret. Wid slutet af sidste riksdag hade wäl någon författning blifwit gjord, ang:de survivancen till till detta fullmäg-

tigskap. Men som ståndet nu wore tillsammans, kunde det efter godtfinnande fatta beslut derom ånyo.

Herr borgmästaren Schauv: Man wet nog af ärfarenheten, hur det går till, när ståndet skall nämna fullmäktige wid riksens ständers wärk. Åtskillige olägenheter förefalla därwid. Och hemställer jag fördenskull, om icke bäst wore, att öfwerlemna detta utnämmande till ståndets electorer.

Men herr borgmästaren Cervin och flere herrar ledamöter yttrade sig icke kunna bifalla, att herrar electorer skulle wälja denna fullmäktig.

Herr talman ärhindrade, att klockan wore rätt nu tu, och hemstälte, om icke förewarande mål kunde hwila till näste plenidag.

Detta bifölls; och ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 1 Junii

S.d. Herr talman anmälte, att herr rådman Rothstein, som blifwit wald till denne stadens fullmäktig, i framledne herr rådmannen Hans Lindemans ställe, wore nu uti förmaket, och begärt få upwisa dess ärhållne fullmagt.

Herr rådman Rothstein inkallades och aflemnade dess fullmagt,⁷⁰⁸ hwilcken uplästes och godkjändes; hwarefter herr talman önskade herr rådmannen lycka till det förestående riksdagsarbetet; och intog herr rådmannen sitt säte.

Sedan justerades protocollerne för den 6 och 7 Novembris sidstledit år.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁰⁹ öfwer de beswär, hwilcke adjuncten wid Carlstads gymnasium, magister Bengt Anthonsson, där öfwer anfördt, att Hans Kongl. Maist., genom utslag, den 6 Augusti sidstl. år, ändrat consistorii därstädes, medelst Anthonssons förordnande till logices och ethices lector, gjorda författning, samt förklarar collega scholae magister Eric Gylling, som äldre magister och scholae betjent, berättigad, att i stället för Anthonsson till samme lectorat ärhålla befordran, och emedan icke enciennité och tjensteår allena, utan tillika lärdom och skickelighet, böra wara enda grunden wid befordringar till scholae tjenester, af hwilcket senare, Anthonsson wisat godo och tillförlätelige prof wid flere tillfällen, men Gylling däremot härutinnan brustit, ty hemställer deputa-

⁷⁰⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

⁷⁰⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 9.

tionen, i anledning af anförde skjäl, om icke magister Anthonsson bör få tilltråda det af consistorio honom tillagde lectorat, hwilcket Gylling på Kongl. Mai:sts förordnande, nu innehafwer, och denne sednare gå åter till sin förra beställning.

Herr talman frågade om icke detta betänkande finge bifall, och om icke sådant, genom utdrag af protocollet, hos de öfrige respectue stånden måtte anmälas.

Detta beswarades med Ja.

Herr talman anmälte, att probsten Werander, som är framl:e hofrättsrådets Modées successor matrimonii, hade till ståndet låtit inlemna, 6:te delen af det så kallade Modées wärk, eller Utdrag af publique handlingar och förordningar.⁷¹⁰ Herr talman hade frågat, om probsten Werander wille hafwa betalning för denna bok, men fått det swar, att probstens mening wore att få inlemna denna bok, såsom en skänk, till högtärade ståndet. Hwarföre och herr talman, å ståndets wägnar, hade därför tackat.

Ståndet betygade häröfwer dess goda nöije.

Justerades ståndets extractum protocolli, [an]gående den, af commercerådet Nordencrantz, wid början af denne riksdag, till riksens ständer inlemnade bok; och lyder som följer:⁷¹¹

S.d. Lät borgareståndet sig föredraga ett af riksdagsfullmägtigen, borgmästaren Arved Schauv, inlemnadt memorial, ang:de den af commercerådet och riddaren Nordencrantz wid början af nu warande riksdag hos riksens ständer ingifne, så kallade *Wördsam föreställning, uti ett omständeligit swar, på wisse oförgripelige påminnelser* etc.⁷¹² Och emedan ståndet så wäl af detta, som probsten Hiortzbergs inlemnade memorial, samt dessutom de flere ledamöter wid bokens genomläsande, med missnöije hade måst finna, att commercerådet och riddaren Nordencrantz uti denna dess föreställning brukat emot dess undersåteliga skyldighet stridande, samt emot rikets grundlagar och heligt beswurne regeringssätt högst förgripelige utlåtelse, i det commercerådet och riddaren Nordencrantz förestält regeringssättet, såsom behäftadt med mångfaldiga fel, och gifwit det skuld, af allmänhetens

⁷¹⁰ *Utdrag utur alle ifrån 1754 års slut utkomne publique handlingar, placater, förordningar, resolutioner och publicationer ...*, 6 (Stockholm 1761).

⁷¹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 88.

⁷¹² *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

förtryck, samt afmålat det samme, såsom ett wälde af ett illa sinnat partie, hwars interesse är stridande emot hela folckets, ty pröfwade ståndet högstnödigt, till förekommande af den mångfaldiga oreda, och skadelige misstanckar, som detta ostädade och falska föreställning, eljest kunde hos en mindre uplyst menighet åstadkomma, det må den samma remitteras till en deputation, att därstädes behörigen granskas, och enligt lagarne omständeligen wedersläggas, samt att auctorn, commercerådet och riddaren Nordencrantz och censor regius, som dess tryckning tillåtit häröfwer inför berörde deputation föras och ställas till laga answar, för det, som däruti finnes anfördt, stridande emot rikets grundlagar och regeringssätt. Finnandes ståndet detta så mycket mera angelägit, som slike föreställningar och grofwe beskyllningar, ej kunna leda till något annat, än ett oförskyldt hat, emot lagarne och regeringssättet, samt ledsnad wid vår ädla frihet, och fölgakteligen lägga grunden hos enfaldigt och okunnigt folck till längtan efter ombyte, som slutel:n, enligt historierne, måste stadna i enwälde. Hwilcket alt må de öfrige respective stånden, hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag har mig bekennt, att censor, cancellierådet Oelreich, har hos secreta deputationen ansökning om wisse förmåner, och som han nu i detta upläste extracto protocolli, är rörd och förmodeligen kommer, att ställas till laga answar, så lærer wara rättwist, att hans ansökning må hwila, till dess man få se, huru denne sak utfaller.

Herr talman yttrade sig, att ståndets ledamöter i secreta deputationen kunde detta därstädes anmäla, och begära, att ansökningen må hwila.

Ståndet instämde härmed.

Uplästes den öfwer fiskerierne förordnade deputations betänckande,⁷¹³ ang:de fiskerierne nu warande tillstånd, samt förslag till fond, hwaraf de så kallade ännu återstående, som hädanåt till utbetalande fiskeripraemier kunna ärläggas.

Herr borgmästaren Sacklén: Detta betänckande innehåller många särskilte ämnen, som i anseende så wäl därtill, som widlyftigheten, fordra ett närmare genomseende, innan man kan utlåta sig däröfwer, och begär jag fördenskull, att detta ärende må ligga på bordet.

⁷¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, fiskerideputationens expeditioner, nr 4.

Herr grosshandlaren Clason: Jag finner icke något särdeles, att nu i hastighet påminna wid detta upläste betänckande, utan anser jag det för godt och wälgrundadt. Men ett bör jag likwäl fråga, om meningen är, att den föreslagne fonden skall continuera, i händelse fiskeriet sloge felt, eller ock till större delen uphörde.

Herr talman: Fiskerierne äro ett det ömmaste och angelägnaste ärende, som kan hos oss förekomma. De förtjena alt möjligit understöd och upmuntran, och således böra wi täncka uppå, huru detta behörigen må kunna skje, och det så mycket skyndesammare, som deputationen gifwer wid handen sig icke kunna ingå uti någre författningar särskilt, innan fonden, hwarpå de skola grundas, blifwit bewiljad.

Herr borgmästaren Kock: Det är bekandt, att wisse praemier wid förre riksdagar blifwit bewiljade, till fiskeriernes upmuntran, men desse praemier stå ännu till större delen obetalte, i brist af tillräkelig fond. Och som praemierne i följe af ständers lofwen böra utbetalas, så framt fides publica icke skall lida, och fiskerierne aldeles förfalla, så lærer wara nödigt, att denne fond måste continuera. I öfrigit och som deputationen icke kan projectera någre författningar, innan fonden blifwit bewiljad, så anhåller jag, att detta ärende må företagas och afgjöras näste plenidag.

Herr rådmän Hanqvist: Det är aldeles nyttigt och angelägit, att fiskerierne upmuntras, men mig tyckes, att deputationen först bordt upgifwa de tillärnade författningar, innan förslaget till fond föredragits. Ty jag ser icke huru man skall kunna bewilja wiss fond, innan man wet hwartill den skall användas, och fölgakteligen huru stor den bör blifwa.

Herr borgmästaren Kock: Riket är redan skyldigt så anseenliga summor i praemier, att den föreslagne fonden både därtill och hädanåt blifwer föga tillräkelig. För öfrigit blifwer det aldeles omöjeligit för deputationen, att föreslå någre författningar, innan man någorlunda wet hwad fond, som kan wara att tillgå.

Herr handelsman Bagge: Här är ännu åtskilligt, som deputationen lærer finna nödigt, att ärhindra, och anmäla till ändring, i synnerhet, att sillsaltarne äro förbudne, att bruka annat, än spanskt salt, hwaremot dem bör tillåtas, att bruka allehanda sorter, då man finge utröna, hwilcket sätt wore nyttigast.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila till nästa plenidag.

Uplästes ståndets extractum protocolli, ang:de dess secreterares, rådman Renhorns, befordran.

Herr borgmästaren Schauv: Ståndet har funnit, att rådman Renhorn varit lidande, och att han fördenskull bordt ihogkommas, wid sidste wahl. Således ser jag icke, hwarföre i detta protocolsutdrag skall införas, att borgerskapet skall höras. Och håller jag fördenskull före, att denna mening bör gå ut.

Herr ålderman Ström: Att borgerskapet skall höras är en rättighet, som dem efter privilegier tillkommer. Och hoppas jag fördenskull, att denna rättighet icke dem betages.

Ståndets secreterare yttrade sig, efter ärhållet tillstånd sålunda: Jag har haft den äran, att sidste plenidag, då detta ärende förehades, i ödmjukhet anmäla, att det gjordt mig hjerteligen ondt, det detta ärende blifwit föredragit, utan att jag däruti haft någon del. Jag uptager med ödmjukaste wördnad och tacksamhet högtärade ståndets gunstbenägna omwårdnad, om min befordran. Men jag måste härhos ödmjukast gifwa wid handen, att det faller mig swårt och eftertänckeligit, att jag skulle befordras, aldeles emot lofl. borgerskapets wilja, och utan, att de däröfwer blifwit hörde; äfwen som jag icke eller gärna skulle se, att jag wunne inträde i en rätt, hwaräst mine ämbetscammerater skulle med mindre benägenhet mig anse.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är äfwenledes af den tancka, att borgerskapet bör höras. När det skjer och magistraten därwid, enligt dess skyldighet, påminner borgerskapet, om nödwändigheten, att efterkomma riksens ständers wilja och beslut, är jag försäkrad, att saken ändå winner framgång.

Herr assessoren Anthonsson: Denna expedition är ej lika med herr borgmästaren Sackléns memorial, som sidste plenidag uplästes och i anledning hwaraf den likwäl bordt författas. Här talas allenast om secreterarens, men icke om herr borgmästaren Renhorns befordran, ehuru casus är lika. Det förre är af mindre värde, men det senare är angelägit, och bör således nu skje; åtminstone bör ståndet göra dess förbehåll, att framdeles yttra sig däröfwer.

Herr borgmästaren Finerus: Det är aldeles riktigt, som nyss anfördt är, att expeditionen bordt inrättas både för herr borgmästaren Renhorn och secreteraren. Detta bör och så mycket mera skje, som saken är en och den samme. Jag medgifwer, att man ej bör rubba privilegier. Men här är frå-

gan, om detta privilegium ang:de borgerskapets hörande, är sådant, att det kan och bör äga rum, emot riksens ständers fattade beslut. För min del kan jag ej finna sådant, och protesterar jag fördenskull däremot, att man skall underkasta riksens ständers föreskrifter ett borgerskaps ompröfwande.

Herr justitiarien Faxell: Jag har sidst sagt min mening, och will jag således allenast med få ord yttra mig nu, att ehuru wäl wi böra se till, det privilegier icke rubbas, så böra wi likwäl icke alt för mycket complimentera, ty ständer äga den rättigheten, att kunna säga, det en deras betiente eller annan wälförtjent skall befordras, och wederbörande äro skyldige, att ställa sig detta till efter rättelse, icke såsom ett hemställande, hwarwid det på godtycko ankommer, utan som en lag, som bör wärkställas.

Herr borgmästaren Sundblad instämde härmed.

Herr rådman Hanqvist: Det är sant, att de sidst upläste memorial, rörande detta ärende, angik både herr borgmästaren Renhorns och ståndets secreterares befordran. Uti den förra saken lærer ståndet icke nu kunna ingå, emedan herr borgmästaren sjelf, genom anförde beswär öfwer förslaget, gjordt målet hos Hans Kongl. Mai:st anhängigt. Hwad den senare beträffar, och i synnerhet den frågan, om stadens borgerskap skall höras, så är jag så mycket mera af den tancka, att sådant bör skje, som det är ett privilegium, hwilket ej bör rubbas, och riksens ständers för secreteraren sidstl:e riksdag utfärdade föreskrift, är ej så absolute positive, utan innehåller det samme.

Herr ålderman Ström: Till följe af min fullmagt, bör jag bewaka stadens rätt i detta mål, och beder jag fördenskull, att staden därwid bibehålles. Skjer det, som jag hoppas, har jag icke något vidare, att påminna.

Herr borgmästaren Fries: Här är redan nog talt i denne sak. Jag will fördenskull allenast korteligen påminna, att omständigheterna äro olika imellan herr borgmästaren Renhorn och ståndets secreterare. Den förre har gådt med beswär till Hans Kongl. Mai:st och lära wi således icke kunna något därwid åtgjöra, innan desse beswär blifwa afgjorde. Hwad secreteraren angår, så hafwa de herrar ledamöter, som sidsta riksdag woro här, sig bekandt, att då den tillärnade börsrätten förhades, nämdes secreteraren till ledamot i berörde rätt. Saken feck sluteligen ett annat skick, och börsrätten förwandlades uti en tillökning af magistratens ledamöter. Således hade secreteraren, som förrut war nämnd, bort aldraförst befordras.

Herr assessoren Anthonsson: Jag kan icke se, hwarföre icke ärendet, ang:de herr borgmästaren Renhorns befordran, nu må tillika företagas och afgjöras. Åtminstone bör ståndet förbehålla sig, att framdeles inkomma därmed.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är för tidigt, att afgjöra min sak. Jag har anført besvär, hos Hans Kongl. Mai:st, och måste således afwagta utslag, och beder fördenskull, att all vidare dicours, ang:de mig, må afstadna. Hwad secreterarens befordran angår, har jag warit och är af den tanka, att borgerskapet bör höras, och expeditionen således inrättas, att det skjer. Om magistraten will gjöra dess skyldighet, är jag nog säker, att secreteraren ändå winner befordran, och derföre har jag allenast något litet jämkat expeditionen, hwilcken jag nu till ståndets bepröfwande will upläsa. Detta skjedde.

Och herr talman hemställte, om icke det tillärnade extractum protocollii, med denne jämkning finge bifall.

Hwilcket hemställande med Ja beswarades.⁷¹⁴

Herr borgmästaren Cervin frågade, om detta extractum protocollii skall dateras som i dag, eller sidste plenidag.

Herr talman: Det kan wara lika mycket, och ankommer på ståndets behag.

Herr borgmästaren Cervin: Om det dateras som i dag, gör jag ett lika förbehåll som sidst.

Föredrogs herrar rådsselectorernes under den 24 April sidstl:e, inlemnade förslag till ett ledigt warande rådsämbete,⁷¹⁵ och woro häruppå upförde öfwersten och riddaren af kongl. Swärdsorden herr Gustaf Adolph Hierne, öfwersten och riddaren af kongl. Swärdsorden herr Thure Gustaf Rudbeck,

öfweradjutanten och riddaren af kongl. Swärdsorden herr baron Johan Didric Duwall.

Herr talman: Det är högtärade ståndet bekandt, att öfweradjutanten baron Duvall är min måg, och således har jag bordt hemställa, till ståndets godt finnande, om jag nu, då detta ärende förehafwes, skall föra ordet, såsom taleman eller imedlertid afträda.

⁷¹⁴ Se protokollsutdrag 25 maj 1761 i Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 278.

⁷¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 89.

Ståndet betygade dess fulla förtroende för herr talman, och bad honom blifwa qwar wid dess talemanssyssla.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Som detta förslag blifwit underkastadt någon ändring hos de öfrige respective stånden, och owist wara kan, uti hwad beslut detta ståndet må stadna, så lærer wara nödigt, att särskilt proposition gjöres för hwarje, af de på förslaget upförde herrar.

Ståndet biföll detta yttrande, och i anledning häraf hemställte herr talman, om icke ståndet behagade bifalla, att öfwersten och riddaren Hjerne, måtte blifwa på detta förslag qwarstående.

Detta hemställande beswarade ståndet med enhälligt Ja.

Herr talman hemställte vidare, om ståndet behagade, att öfwersten och riddaren Rudbeck måtte på förslaget blifwa qwarstående.

Härtill swarades af större delen Nej, men af någre Ja.

Sidst proponerade herr talman, om ståndet behagade, att bifalla, det öfweradjutanten och riddaren baron Duvall skulle på förslaget blifwa stående qwar.

Denna proposition beswarades med enhälligt Ja.

Herr borgmästaren Malmstén: Propositionen ang:de herr öfwersten och riddaren Rudbeck, är blefwen beswarad med Ja och Nej, och som jag är en bland dem, som swarat Ja, och jag icke twiflar, det ju flere än mig äro af samme tanka, att wälbemälte herr öfwerste bör blifwa på förslaget qwarstående, ty finner jag mig föranlåten, att begära votering.

Herr borgmästaren Biörkman: Herrar rådsselectorerne hafwa, efter enhällig öfwerenskommelse, till följe af grundlagen, uprättat förslaget, och bör det fölgakteligen stå fast, hwarföre jag ock emot all ändring protesterar.

Herr talman: Jag tror, att ståndet skulle gärna se, om detta ärende kunde afslutas utan votering, hwarföre jag ock ej bör underlåta, att upmuntra till enhällig öfwerenskommelse. Men om det ej kan skje, måste wäl votering gjöra slut i saken.

Herr rådman Hanqvist: Här begäres votering. Men för min del kan jag ej finna, hwartill den kan blifwa, ty det är ej swårt att se, uti hwad slut den stadnar. Och hemställer jag fördenskull, så wäl i anseende härtill, som andre flere considerationer, om icke bäst wore, att icke gå in uti någon vidare discours, utan anse det för afgjordt, som pluraliteten tydeligen yttrat sig för. Det är och blifwer alltid swårt, att anföra skjäl till det mera eller mindre förtroende, man kan hyssa för en medborgare, hälst wid ett så be-

tydande tillfälle, som detta, och wille jag fördenskull så mycket häldre undwika det, som jag sjelf warit elector. Jag får ej lof att anföra de skiäl och omständigheter, hwarpå electorenes då fattade beslut sig grundar. Men den som wet hwad sedermera sig tilldragit, och således fått uplysning om de orsaker, som gjöra, att man nu måste wara af andre och skilgaktige tanckar, lærer bäst kunna dömma därom, och lærer hwar och en framdeles, när sidste commissionsprotocollerne blifwa tryckte, likaledes kunna gjöra det samme.

Herr borgmästaren Sundblad: Den som will tala i en sak, bör gjöra det, innan proposition blifwit gjord till beslut. Och som detta icke skjedt, så bör den med Nej i detta ärende af pluraliteten beswarade proposition stå fast, och ingen votering tillåtas.

Herr borgmästaren Malmstén: Som rådselectorerne, efter enhällig öfwerenskommelse, till följe af grundlagen, upført herr öfwersten och rid-daren Rudbeck på förslag, och ståndet altid blifwit wid de uprättade för-slagen, har jag ej kunnat föreställa mig, att här nu skulle blifwa någon skiljagtighet, och derföre har jag icke eller kunnat tala något i detta mål, innan jag feck höra, att propositionen beswarades med Ja och Nej. Nu, se-dan detta skjedt, bör ju rätta beslutet genom votering utrönas. Remarqver böra så mycket mera undwikas wid detta tillfälle, som man bör tro, att electorerne, efter ed och samwete, walt sådane män, som äga förtienst och frägd, och fördenskull icke böra eller kunna på något sätt angripas, utan att rubba det förtroende, electorerne böra äga.

Jag begär votering.

Härmed instämde åtskillige andre.

Herr borgmästaren Renhorn: Som votering är begärd, så lærer den, ej mera i detta, än andre mål kunna nekas. Det är wäl sant, att rådselectorerne böre enhälleligen öfwerenskomma, om de personer, som skola föreslås, och att votering således hos dem icke är tillåten. Det torde och hända, att man i anledning däraf, skulle wilja sluta, att det in plenis äfwen borde tillgå. Men utom det, att här hålles ordenteligit protocoll, så lærer det jämwäl icke kunna betagas, den som will, att anföra sine considerationer. Till att undwika detta, lærer wara bäst, att genast skrida till votering.

Herr justitiarien Faxell: Jag hade gärna sedt, och önskar ännu, att den frågan aldrig blifwit yppad, om stånden skola genom votering utesluta⁷¹⁶ någon, som på rådsförslag blifwit upförd. Det är icke eller ståndets fel, att så skjedt. Men, som icke dess mindre flere voteringar i sådant fall, som detta, redan hos de öfrige stånden förelupit, så lærer det likwäl icke eller mera kunna betagas detta ståndet, än androm, att skrida till votering, när wi icke annorlunda kunna afsluta saken. Och styrker jag så mycket häldre hærtill, som hwar ock en då får yttra sig efter sin öfwertygelse, utan att behöfwa gå in i remarqver.

Ståndet kom öfwerens, att votering i förevarande ärende skulle för sig gå.

Och herr talman gjorde i anledning häraf, följande proposition: Behagar högtärade ståndet bifalla, att öfwersten och riddaren Rudbeck skall blifwa qwarstående, på det inlemnade och upläste rådsförslaget? Den som will, att öfwersten Rudbeck står qwar på förslaget, skrifwer Ja, och den som will, att han ifrån förslaget uteslutes, skrifwer Nej.

Denna proposition uplästes, och godkjändes. Hwarefter voteringssedlarne insamlades, och befants, sedan de öppnade woro, att 15 röster warit för Ja, och 59 för Nej. I följe hwaraf öfwersten Rudbeck ifrån detta rådsförslag blifwit utesluten.

Ståndets herrar electorer afträdde up i ståndets cancellie, att wälja en ledamot i framledne rådmannen Lindemans ställe, uti secreta deputationen.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de öfwersteliutenanten Boijes befordran till landshöfdingeämbetet i Nylands och Tavastehus län, och lydde, som följer:⁷¹⁷

S.d. Uplästes extractum protocolli af den 11 Februarii innewarande år,⁷¹⁸ rörande landshöfdingen och riddaren herr Anders Johan Nordenschiölds ansökning, att med de wilckor, som inrättningen af militiaestatens pensionscassa gifwer anledning till, få blifwa entledigad ifrån dess i Nylands och Tavastehus län innehafwande landshöfdingessysla. Hwarwid ståndet tillika underrättades af finske städernes fullmägtige, hurusom nyssnämde län, igenom herr landshöfdingen Nordenschiölds höga ålderdom, och i synnerhet genom en tillstött och af

⁷¹⁶ *uteslutan* i prot.

⁷¹⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 90.

⁷¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, secreta utskottets expeditioner, nr 32.

honom i flere år uthärdad sjukdom, måst sakna den tillsyn, som wederbordt, huru nödigt det derföre wore, att samme län nu mera blefwe försedd, med en landshöfdinge, hwars mogna insigt och oförtrutne flit, kunde uprätta, hwad i flere år, genom en lam hushållning, kunnat förfalla, och huru riksens högl. ständer nu i synnerhet kunna hafwa derom omsorg, tå herr landshöfdingen Nordenschiölds ansökning, om pension på sätt, som förmält är, skall afgjöras. Detta alt tog ståndet uti behörigt öfwerwägande, och i betragtande af herr landshöfdingen och riddaren Nordenschiölds flere tjensteår, samt åkommen sjukdom, af hwilcken han mer och mer dageligen skall förswagas, icke fant betänckeligit, utan fast mer med all billighet och rättwisa öfwerensstämmande, att bifalla till alla delar det i samma mål af secrete utskottet, till riksens höglöfl. ständers bepröfwande, insände extractum protocoll. Men så billigt det å ena sidan är, att gamle cronans ämbetsmän, som trogit tjent, warda på sin ålderdom hugnade med något understöd, så angelägit är ock, samt med rikets gagn och bästa öfwerensstämmande, att sådane personer, som wist mycken håg och flit för rikets wäl, och på något särdeles sätt gjordt sig det samma förtjent, niuta upmuntran och blifwa ihogkomne, med någon belöning, samt igenom emploij wid ledige tjenester, gjöras så mycket mer hågade, till att fortfara i godt upsåt. Uppå sådan grund, samt i betragtan af länets uti warande tillstånd, erhindrade sig ståndet, öfwersteliutenanten och riddaren herr Hans Hindric Boije, hwilcken är en man, som ej mindre af rådet gjordt sig förtjent, än kjänd för insigt och ärfarenhet. Ty utom, att bemälte herr öfwersteliutenant, redan tjänt mäst 30 år, och således igenom långelig tjenstetid woro förtjent, till bättre befordran, har han ådaga lagt fler prof af nit för rikets bästa, i det han ej allena, utan något arfwode, biwistat de i Finland anbefalte strömränsningar, och därwid användt mycken möda, igenom den noga och oförtrutna tillsyn, som wid ett så angelägit arbete tarfwas, utan ock, efter wederbörandes i orten intygande, igenom sine efterdömen, föregådt en stor del hushållare genom åtskillige nyttiga och wackra inrättningar, dels till fabriqvernes upkomst, och dels till landthushållningens förbättrande, icke att förtiga, det dessutom bemälte herr öfwersteliutenant, igenom det, att han nu i flere riksdagar warit ledamot i secrete utskottet och manufacturdeputationen, och nu äfwen denne riksdag förer ordet i den öfwer finska hushållningen förordnade deputationen, wisseligen haft tillfälle, att handtera sådane saker, som leda till grundelig insigt i den allmänna hushållningen, till

bewis hwarpå herr öfwerstelieutenanten och riddaren redan i förledne riksdag, uti sidstnämde deputation, inlemnadt ett grundeligit och widlyftigt utarbetadt förslag, till uphielpande af hushållningen i Finland. Enär således herr öfwerstelieutenanten och riddaren nedlagt så oförtruten flit i cronans tjenst, enär så stora wedermälen gifwes af dess utmärkte nit, om rikets bästa, enär hos honom dessutom igenfinnes alle de egenskaper, som till ett landshöfdingeämbetets rätta wård och skjötsel fordras, nemligen både drift, wilja och förmåga, men i synnerhet wid detta tillfälle, en fullkomlig kundskap, om Finland och dess hushållning, och enär till alt detta ännu lägges, att herr öfwerstelieutenanten och riddaren för sitt beswär, wid tillsynen af den för riket nyttiga strömränsningen, den han alt sedan sidste riksdag under händers haft, icke njutit den ringaste förmån, eller belöning, så fant ståndet skiäligit, att, i anseende så wäl till hwad redan anført är, och rikets där af tillflytande förmån, då ett län winner tillwäxt och förkofring, hwilcket af mogen insigt och behörigt drift med skiäl kan förwäntas, som ock i anseende till herr landshöfdingen Nordenschiölds uti warande tillstånd, hwars tilltagande swåra siukdom, snart nog torde kalla honom hädan, till besynnerlig saknad för dess fru och barn, att igenom en underdånig ansökning hos Hans Kongl. Mai:st anhålla, det merbemälte herr öfwerstelieutenant och riddare Boije må tillåtas, att enligt pensionsreglementet, till herr landshöfdingen och riddaren Nordenschiöld ärlägga accordsumman, och efter honom förordnas till landshöfdinge i Nylands och Tavastehus län. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras skulle, och till gunstbenägit bifall recommenderas.

Herr talman anmälte, att herr rådman Hylphers gifwit wid handen, det han wore sinnad, att betjena sig af hälsobrunnen på Djurgården och förden-skull begärt, det någon ståndets ledamot måtte utnämnas, att uti hans ställe infinna sig i landt- och siömilitiaedeputationen, enär han kunde wara hindrad att sjelf inställa sig.

En och annan ärhindrade, att herr rådman Hylphers borde gifwa wid handen, huru lång tid han wille dricka brun, på det någon kunde förordnas, som ständigt under den tiden i hans ställe hade att infinna sig i deputationen. Men, att någon skulle utnämnas, som wäxelwis skulle inställa sig, det hölls för både orimligt och otilläteligit.

Herr rådman Hylphers yttrade sig, det han återkallade denna dess begäran, och wille, oansedt brunsdrickningen, likwäl sjelf altid inställa sig i deputationen wid de förefallande sammanträden.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, att ståndets herrar electorer hade utsedt herr rådman Rothstein till ledamot i secreta deputationen, uti framl:e rådmannen Lindemans ställe.

Härwid war icke något, att påminna, och kommer fördenskull extractum protocoll, att häröfwer herr rådman Rothstein meddelas.

Herr borgmästaren Biörkman begärte ståndets lof, att på någon tid, i dess angelägenheter få resa hem, hwilcket bewiljades.

Herr borgmästaren Lange anmälte, att kongl commercecollegium begär stapelstädernes fullmäktiges yttrande, ang:de en consuls, benämd Backman, förordnande i Port Louis. Och som Stockholms stads handlande redan öfwer detta ärende woro hörde, så wore nödigt, att de öfrige stapelstädernes fullmäktige måtte sammanträda och yttra sig däröfwer.

Herr talman utlät sig, att detta ankommer på stapelstädernes herrar fullmäktiges godtfinnade, och emottog herr directuren Schenbom, det från kongl. commercecollegium aflemnade document, angående denne sak.

Herr talman påminte, att ståndet hade beslutit, att, genom en talrik deputation, hos de öfrige respective stånden recommendera secreta deputationens betänckande, ang:de adelskap för herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg, hemställandes, om icke denna deputation nu måtte afsändas, wid hwilcket tillfälle ståndets extractum protocoll, ang:de commercerådet Nordencrantz och censor regius kunde aflemnas.

Detta bifölls och utnämdes herr borgmästaren Schauv till ordförande, samt ellofwa andre herrar deputerade.

Herr borgmästaren Renhorn hemstälte, om icke ståndets anförde beswär, öfwer förr detta justitiaecancelleren, nu mera presidenten Fredenstierna, måtte jämwäl remitteras till samme deputation, som ståndet föreslagit, att uptaga commercerådet Nordencrantz sak. Om detta bifölls, kunde detta beslut nu tillika anmälas, i synnerhet hos bondeståndet, som ett lika beswär emot presidenten Fredenstierna anfördt.

Detta hemställande bifölls, uppå gjord proposition af herr talman, och herrar deputerade afträdde.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 18 i sidstwekne månad,⁷¹⁹ hwaruti wid handen gafs, det secrete utskottet med all sorgfällighet sökt, att wärkställa riksens ständers beslut, ang:de ett wist peningelån utom lands, till bestridande af de förestående krigsomkostnader, men att ehuruwäl secrete utskottet icke ännu aldeles miströstade, om tillgång därtill, woro dock på de ställen, hwilcke man aldra först haft i förslag, liknelserne nu mera aldeles förswundne. Och som en del af nyss berörde utgifter redan företedt sig så pressante, att de intet upskof tola, så hemställer secrete utskottet, så i anseende härtill, som flere anförde skiäl och omständigheter, om icke, till dess öfwan berörde utrikes lån kan komma till slut, eller tillgång blifwa af inflytande subsidier, att lån må göras i riksens ständers contoair, till bestridande af de mäst skyndande behofwen, hwarmedelst ingen minsta rubbning skjer i de förre författningar, ang:de bemälte contoairs fond.

Herr talman frågade, om detta secrete utskottets hemställande finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 29 April sidstl.,⁷²⁰ hwaruti secrete utskottet förmåler, att Hans Kongl. Mai:st tillkänna gifwit, det commissarien Caspar Otto Delphin blifwit förordnad till svensk consul i St. Pettersburg, och honom thärwid en consuladeafgift tillagd, af hwarje dit ankommande, och därifrån afgående svenskt skjjepp, som ej är till consuln addresserat. Härwid hade secrete utskottet så mycket mindre haft att något påminna, som secrete utskottet nogsamnt funnit, att consuln Delphin en sådan upmuntran wälförtjent genom den oförtrutne flit och sorgfällighet, han användt till swenske handelens befordran och manufacturwahrors afsättning i Ryssland, hwilcket haft den goda wärkan, att slike wahrors till anseenlige summor därstädes blifwit försålde med mera lätthet, än andre nationer, det kunnat åstadkomma. Hwarföre och secrete utskottet tillstyrkt, till ytterligare befrämjande häraf, att Delphin må förordnas till consul i hela Ryssland. Men som tillika nödigt wara will, att Delphin sättas i behörigt stånd, att med eftertryck och någorlunda egen utkomst fortfara i dess berömmelige omtancka, ty hemställer secrete utskot-

⁷¹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 33.

⁷²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 34.

tet till riksens ständers bepröfwande, om icke Delphin kunde tillåtas, att af alle till ryske hamnar ankommande och därstädes lossande eller lastande handelsfartyg, i consulade upbära, neml:n af ett skjupp under 30 lästers storlek två rubell, 3 dito för dem, som äro till 40 och 4 rubell för skjupp till 50 läster och därutöfwer, och detta på prof till nästa riksdag.

Herr talman hemställte, om detta tillstyrkande finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁷²¹, ang:de riksens ständers, under sidstl:e riksdag, fattade beslut, om tillökning på lönen för amiralitetsofficerarne, jämte de civilämbetsmän, som sitta i collegio, samt contoirstörmännen. Gifwandes secrete utskottet wid handen sig wara i stånd, att från och med nästkommande års början, ej allenast kunna till wärkställighet befordra riksens ständers nyss nämde beslut, utan ock med det samme, blott igenom flottans egen hushållning, befrämja ett lika stort ändamål med den öfrige sjömilicen, i anseende till flottans rätta bemanande med mera.

Uppå gjord proposition af herr talman lemnade ståndet härtill dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁷²², ang:de en wid sjömagten sig yppad mindre tillgång på skickelige underofficerare. Och berättar secrete utskottet sig hafwa funnit, att sådant härrörer af den swårighet, som sig wid nödige tillfällen företedt, att anskaffa främmande nog skickelige styrmän och underofficerare, hwilcke ock sällan kunnat förmås, att gå i kronans ständige tjenst, så i anseende till det större ansvar och capacitet, som de funit därwid ärfordras, som det otillräkneliga underhåll därwid woro att förwänta, hwilcket senare äfwen hos cronans egen underofficerare wid amiralitetet medfört den obehageliga wärkan, att de sökt blifwa utur tjensten endtledigade. Till desse olägenheter afböijande föreslår secrete utskottet, att de 5 älste och skickeligaste underofficerare af hwarje class wid flottan, och trenne wid gallererne må till upmuntran tilläggas rang med dem i sidste nummern på rangordningen, dock utan kongl. fullmagt samt att de, i anseende till konungens flagg, måge nämnas kongl. flaggstyrmän, kongl. flaggconstapel och kongl. flaggskjappare. Wiljandes

⁷²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 35.

⁷²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 36.

secrete utskottet söka sådane utvägar, innom flottans egen hushållning hwarigenom desse underofficerare och någre af dem, som äro på de störste örlogsskjeppen, måge få en sådan lön, hwaraf de kunna hafwa sin någorlunda utkomst, utan att genom desse utgifter den wanliga statssumman för flottan öfwerskrides.

Herr borgmästaren Sundblad: Man kan icke undra däröfwer, att sällan någon, som äger tillräckelig kundskap och skickelighet i sjöwäsendet, will träda i cronans ständiga tienst, såsom underofficerare wid amiralitetet, enär det nogsam af ärfarenheten bewises, att de icke komma i consideration wid tillfällen till befordran. Hwad secrete utskottet här föreslår, till sådane underofficerares upmuntran, kan tyckas låta något, men det är dock i sjelfwa wärket otillräckeligit, ty ingen karl, som äger behörig kundskap och förfarenhet, will eller kan träda i en tienst hwarifrån han icke äger något steg till bättre. Min mening är fördenskull, att om desse underofficerare skola behörigen upmuntras, till flit och skickelighet, så bör det skje igenom en sådan författning, att de kunna wara wisse om befordran i deras ordning, efter tour och enciennitet, till officerare, på det de icke måge kunna undertryckas af adelen, som alltid tar bort de bäste tienst.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är wäl ense med det, som nyss anfördt är. Men jag måste likwäl härhos påminna, att det gifwes wist folck af den beskaffenhet, att de kunna upstiga till alldeles god skickelighet i en wiss grad, och i ett wist ämne, men doga för öfrigit litet eller intet. Jag har mig sådane exempel bekante. Således kan wäl en karl wara skickelig styrman, men doger derfor icke att commendera ett skjepp. Huru skall han då befordras därtill? För min del håller jag före wara bäst, att sättia desse anmärkningar nu å sido, och påminna därom en annan gång.

Herr talman: Det är oförnekeligit, att adelen, ehuru ringa förtienst och skickelighet de äga, pretendera de dock företrädet allestädes, framför ofrälse män. Således är det nödigt, att täncka på medel och utvägar, huruledes wärkelig förtienst, utan afseende på börd må kunna niuta befordran. På det sättet kunna wi få skickelige officerare wid flottan, men eljest icke, och derfor går det ock hos oss så till, wid sjöexpeditioner, som bekandt är. Jag känner åtskillige skickelige ynglingar, och ibland dem en, som i synnerhet på länge utrikes sjöresor förskaffat sig en sådan förfarenhet och kundskap, som wederbörl:n hos en sjöofficerare ärfordras. Jag har sökt att hjelpa honom in wid amiralitetet, men mitt bemödande har warit fåfängt,

och derföre har jag lemnat honom ett af mine egne skjepp, hwilcket han och fört med besynnerlig skickelighet, och det samme bibehållit i sådane stormar, då största delen af andre, som med honom varit i lika fahra gådt i grund.

Herr borgmästaren Renhorn: Ingen nekar, att ju desse underofficerare bordt befordras efter förtienst och skickelighet, utan afseende på börd. Och på det skickeligheten må kunna utrönas, borde alla sökande förrut undergå examen, då man sedan kunde döma, om deras förtienst och wärdighet, att ärhålla den sökte sysslan.

Herr borgmästaren Schultén: Jag bör gifwa wid handen, att defensionsdeputationen har under arbete en författning, i följe hwaraf så wäl ofrälse som adelsmän skola befordras efter tour.

Herr borgmästaren Renhorn: Som defensionsdeputationen lærer hålla ord, och inkomma med dess project i detta mål, så lærer wara bäst, att nu bifalla detta secrete utskottets tillstyrkande.

Herr talman hemstälte i anledning häraf, om icke secrete utskottets extractum protocoll, ang:de förewarande ärende finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Herr rådman Rothstein aflade secreta deputationens ed, som efter wanligheten af secreteraren förestaffwades.⁷²³

[Herr borgmästaren Renhorn: Jag föranlåtes at hos ståndet anmäla ett ärende, som fordrar all möjelig upmärksamhet, och bot. Det är bekandt, at färsk fisk och oxekjött äro här i staden odrägeligen dyre. Det wore ändå wäl, om de kunde fås för penningar, men när jag skickar efter oxekjött fins det icke, åtminstone har jag måst åtnöija mig med det swaret, och det ändå med den tillägning at man icke slacktat någon oxen för mig. Jag will ej mera häraf sluta, än detta, at när jag fått ett sådant swar, så lærer det jäm-wäl skjedt åt androm, i synnerhet den fattiga hopen, som mäst härigenom måste blifwa lidande, emedan de icke äga råd at kjøpa det skamlöst dyre kalf- och lambkjöttet. Detta kan icke annat, än gifwa anledning till klagan och missnöije, och därföre får man dock ofta höra den förebråelse, at riksens ständer hålla collationer, och lefwa wäl, utan at bry sig om at den fattige lider brist på det nödwändigaste till sitt uppehälle. Till at afböija

⁷²³ Följande två stycken saknas i det renskrivna protokollet och återges här efter konc.

denne billige klagan, hemställer jag, om icke herr talman och de af Stockholms stads herrar fullmäktige, som äro magistratspersoner, måtte anmodas, at ju förr des hälldre infinna sig hos denne stadsens magistrat och laga så, at denne brist må afhjelpas. Allmänheten är wärckeligen godsinnad, och tolmodig. Men man bör icke gå för långt och handtera den illa. För min del tror jag at den utvägen torde wara bäst, om hwarjom och enom lemnades frihet at slackta.

Herr talman: Det är alldeles riktigt, som nyss anfördt är. Men jag måste likwäl härhos säga, at det icke är magistratens skulld at så tillgår. Magistraten har gjordt alt hwad den kunnat. Och felet beror på andre tagne författningar, af wederbörande. Komme det endast an på magistraten, och des tillstyrkandenwunne bifall, tror jag at saken skulle någorlunda kunna hjelpas. I anseende hwartill jag bör berätta hwad som skjedde näst efter sidste riksdag, då en så stor sädesbrist sig yppade, at mjölet kostade 7 d:r kop:mt lispundet. Magistraten tog då den författning, at mjölbodar upslogos på alle torg, och mjölet såldes hela winteren öfwer för 4 d:r lispundet. Jag will ock nu se till, hwad som möijel. kan åtgöras, till at afhjelpa bristen på oxekjött, och till den ändan lära jämwäl stadens fullmäktige näste dag infinna sig hos magistraten.]⁷²⁴

Herr borgmästaren Schauv och herrar deputerade återkommo, och berättade ordföranden, att herr grefwen och landtmarskalcken försäkrat, att ärendet ang:de adelskap för herr borgmästaren Carl G. Boberg, skulle i wänskap rättwisligen afgjordt warda. De öfrige anmälte ärenderne skulle företagas, och swar deröfwer lemnas. Bondeståndet hade förklarad dess bifall till ärendet, ang:de herr borgmästaren Boberg, och betygat dess nöije öfwer ståndets beslut, rörande commercerådet Nordencrantz och presidenten Fredenstierna samt låtit weta, att saken, ang:de understöd för Borgo stad wore bifallen. Prästeståndet hade icke vidare yttrat sig, än allenast, att det lofwat företaga de anmälte ärender.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 18 i sidstwekne månad,⁷²⁵ hwaruti secrete utskottet, i anledning af anförde skiäl, hemställer om icke Hans Kongl. Mai:st måtte tillstyrkas, att i nåder förordna, det en krigsman af högre eller lägre grad, hwilcken i krig, som röra riket, ware

⁷²⁴ Se föreg. not.

⁷²⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 37.

sig till lands eller sjöss, distingverar sig, genom någon manlig gärning, som öfvergår wanliga skyldigheter, skall derföre huggas med gratification för den gången, eller med pension i dess lifstid, eller ock med befördran, efter gärningens wigt och värde, af hwilcke allenast de sällsyntaste med befördran borde ihogkommas. Hwarjämte secrete utskottet uti en häröfwer projecterad förordning, som jämwäl nu uplästes, föreslår, på det icke någon oförtjent må blifwa af sådan kongl. nåd delagtig, det bör närwarande chefen och kammeraterne bewittna hwar och ens tappra gjärningar och förhållande, hwarefter chefen har att till generalen en chef därom ingifwa dess rapport, och anmäla dem, som sig wäl eller illa förhållit. Och sedan generalen en chef sig därom underrättad gjordt, bör han hos Hans Kongl. Mai:st inkomma med underdånig berättelse, om förloppet, samt förslag till den belöning wederbörande förtjent, då Hans Kongl. Maist. sluteligen kunde, efter omständigheterna, i nåder bewillja lifstidspensioner, ifrån 50 till 1 000:de⁷²⁶ d:r s:rmt åhrligen, utom de wanlige, till hwilcke en krigsman gör sig förtjent, efter arméens pensionscassa. Hwarjämte secrete utskottet pröfwat nödigt, att förordnas må, att hwar och en, som sig under warande krig wäl förhållit, men icke utom tour avancerat i arméen, skall hädanefter niuta samma rättighet, att söka befördran, och räkna sine förtjenster under detta kriget, som för detta om officerare i utrikes tjenster stadgat blifwit.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Åtta deputerade från prästeståndet anmäles, och infördes, och gaf ordföranden, superintendenten doctor Kiörning, wid handen, att prästeståndet förehaft och afgjortt följande secrete utskottets extracta protocollii 1:o ang:de marinecorpsen, 2:do ang:de husarecorpsens tillökning, 3:o ang:de lifstidspensioner för dem, som uti krig distingverat sig, 4:to ang:de militaire pensionscassan, hwarwid prästeståndet uteslutit det af detta ärende, som föreslår pensionernes supplerande af statsmedlen. Härhos aflemnade ordföranden ett extractum protocollii, ang:de kyrkjoherden doctor Ruthström och recommenderade det samme till bifall. Hwarjämte wid handen gafs, att prästeståndet bifallit herr borgmästaren Kiörnings memorial, ang:de 2:ne stapelstäders anläggande i Norrland och Wästerbotn. Och

⁷²⁶ I konc.: *ifrån femtjo till ettusende.*

sluteligen anmäles, att prästeståndet af det sidst inlemnade rådsförslaget uteslutit öfwersten Rudbeck.

Herr talman tackade för de lemnade underrättelser och lät förstå, att borgareståndet jämwäl förehaft och afgjordt större delen af de anmälte målen. Hwad som återstode, skulle snart skje, om icke i dag, dock härnäst. Och gaf herr talman wid handen, att borgareståndet jämwäl uteslutit öfwersten Rudbeck ifrån det inlemnade rådsförslaget.

Deputerade afträdde.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll⁷²⁷, ang:de de beswär, som någre af Ladugårdslandsförsamlingens ledamöter anført däröfwer, att doctor Ruthström blifwit utom wahl och förslag, förordnad till att wara deras kyrkioherde.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Herr talman ärhindrade, att secrete utskottets extractum protocollⁱ, ang:de husarecorpser, wore upläst och hemstälte, om icke detta ärende nu måtte företagas till sluteligit afgjörande.

Men som herrar borgmästarne Schauv och Sundblad lofwade, att inkomma skrifteligen med deras tanckar, om detta ärende, till näste pleni-dag, så fants godt, att det samme till dess måtte hwila.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollⁱ, ang:de nödwändigheten af ett förordnande, om den storlek och ålder ryttare, dragoner och såldater, wid antagandet i krigstiensten, böra äga. Och på det härutinnan icke efter godtycko må kunna förfaras, ty hemställer secrete utskottet, om icke förordnas må, att i krigstider ingen karl skall antagas, som är under 18 och öfwer 40 år, och att tills widare, i anseende till nu warande swårighet efter manskap, hädanefters till ryttare och dragoner få antagas karlar af 11 kvarter 4 tums längd i sin mondering, och till soldater de som i mo[n]deringen, dock utan skor, hålla 11 kvarter och 2 tums längd, då de äro stadige till växten, hwarjämte secrete utskottet håller före, att ingen bör i krigstienst antagas, som för tjufnad, rån eller röfweri blifwit dömd, med mera, ut in actis.

Herr borgmästaren Sundblad: För min del kan jag ej finna mig uti detta föreslagne förordnande, ty det förekommer mig såsom en not, att präija rust- och rothållare. Månge karlar finnas, hwilcke, ehuru de icke fylla det

⁷²⁷ Bilaga till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 86.

utsatte målet, likwäl i anseende till deras stadige wäxt, äro mycket starkare, än en lång karl, som är klen till lemmar. Dessutom händer det nu sålän, att soldaterne komma i handamänges med fienden. Skjutgewären skola utgjöra det mästa, och då kan det wara lika mycket, om karlen är kort eller lång, allenast han äger styrka. I synnerhet förefaller det mig något underligt, att wid den nu warande brist på manskap wanfrägede icke skola få antagas i krigstienst. Det synes som man wille, att bonden antingen skall gå sielf, eller och dyrt lösa sig därifrån.

Herr borgmästaren Fries: Jag är sjelf rusthållare, och har mig således detta alt wäl bekandt, samt finner den föreslagne författningen aldeles nyttig, och lädande till säkerhet både för kronans tjenst- och rusthåll- samt rotehållaren. Om ej ett wist mått stadgas, kan karlen wäl antagas wid recruteringsen, men sedan cassetas wid mönstringen, hwarigenom både cronan och rust- samt rotehållaren lida. Men detta kan ej skje, om karlen håller det faststälte målet. Dessutom kan jag ej annat finna, än att här föreslås det minsta mått, som gjörligt är, hwaremot hittills större längd blifwit fordrad.

Herr borgmästaren Sacklén hölt häremot före, att det föreslagne måttet wore för drygt, och att man åtminstone i åtskillige landsorter torde hafwa största swårighet, att finna så länge karlar, som fylla detta mått. Men detta oakadt, hade likwäl förfarenheten wisat, att de woro både starka och käcke soldater.

Herr borgmästaren Schauv: Det föreslagne måttet är i sanning det minsta, som begäras kan. Antages någon mindre, är han ej i stånd, att blåsa i musqvetten, när han den lös skutit, ty pipan når honom då under näsan. Häremot har hittills warit wanligt, att ej antaga någon karl, som ej kunnat räcka med hakan öfwer musqvettepipan, och wid somlige regementer har man ännu fordrat tu twärfinger därtill, som wid mätandet måst läggas på pipan imellan hakan. Och som denna olikhet härigenom uphäfwes, så lærer det wara bäst, att antaga denna föreslagne författning, som länder till säkerhet både för cronan och andre.

Ståndet fant godt, att detta ärende måtte hwila.

Skilledes åt.

Åhr 1761 den 5 Junij

S.d. Justerades ståndets extractum protocolli, angående magister Anthonsson, och lyder som följer:⁷²⁸

S.d. Utaf det ifrån secreta deputationen upkomne betänckande, rörande magister Bengt Anthonssons öfverklagade praejudice, bestående därutinnan, att som han 1756 blifwit adju[n]ctus gymnasii i Carlstad, hafwer han till ett, förledit år, ledigt warande lectorat, framför sine medsökande blifwit befordrad, men som en collega scholae magister Gylling deröfwer hos Hans Kongl. Mai:st anført underdånige beswär, hwilcken consistorium för oskickelig till lectorats förestående förklarar, hafwer Hans Kongl. Mai:st, utan att något skjäls andragande uti dess nådiga resolution finnes anfördt, och utan att höra lector Anthonsson, frånkjant honom lectoratet, och Gylling därtill förordnadt, ehuru lagen uttryckeligen stadgar, att adjunctus gymnasii framför någon annan bör niuta ledigt blifwande lectorat då han därtill är skickelig. I anseende hwartill secreta deputationen för sin del funnit, att Anthonsson åter få tillträda sitt bortmiste lectorat, och Gylling till sin förra syssla. Och som borgareståndet funnit denna sak så nära röra educationswärket hafwer borgareståndet icke allenast för sin del funnit största skiäl wara, secreta deputationens betänckande att bifalla, utan äfwen sådant hos de andre respective stånden hörsamt, tienst- och wänligen recommendera, på det scholaesysslorne, rikets ungdom till skada, ej måge falla uti mindre tjenlige eller oskickelige mäns händer.

Uplästes secreta handels- och manufactur- samt bergsdeputationernes betänckande,⁷²⁹ ang:de uphäfwandet af Kongl. Mai:sts, den 1 Martii 1748, gifne interimförbud emot flere, än då warande alunwärks anläggande i riket, och att herr grefwen och landtmarskalken generallieutenanten och commendeuren af kongl. Swärdsorden Axell Fersen, må äga frihet, att anlägga alunwärik, å en dess i Östergöthland belägne frälseägendom. Hwilcket deputationerne i anledning af anförde skjäl tillstyrkt således, att interimförbudet må intill nästa riksdag uphöra för dem, som hafwa egne

⁷²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 91.

⁷²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, secreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 6.

skatte- eller frälseskogar, sedan likwäl wederbörlig undersökning öfwer skogarne, deras natur och öfrige beskaffenhet för sig gåt, samt det blifwit utrönt, huru många pannor de kunna med skogarnes bestånd i framtiden underhålla. I följe hwaraf, och sedan en sådan undersökning för sig gådt, privilegium på berörde alunwärks anläggning, herr grefwen och landtmarkskallcken må bewiljas.

Herr talman frågade, om icke detta betänckande finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Föredrogs ånyo secrete utskottets extractum protocoll⁷³⁰ ang:de husarecorpsens tillökning.

Efter lofwen sidsta plenidag inlemnade herr borgmästaren Schauv nu ett dictamen till protocollet, ang:de detta ärende, hwilcket uplästes lydande, ut in actis.⁷³¹

Herr borgmästaren yttrade sig vidare: Sådane äro mine tanckar, och jag ser icke någon möjlighet, huru denne corps skall på annat sätt kunna behållas, utan att allmänheten skall alt för hårdt betungas med pålagor. Men på detta sätt blifwer utgiften icke större, än förrut, och man får en stam af husarer ju på de rikets gräntsor, där de kunna behöfwas, i händelse af krig med någre grannar.

Herr borgmästaren Renhorn hölt före, att det som herr borgmästaren Schauv föreslagit, ang:de 2:ne compagnier af Jämtelands regement, icke kunde låta sig göra, emedan därstädes wore allenast ett compagnie dragoner, och dess utom ägde så wäl det, som hela regementet den rättighet, att ständigt få blifwa hemma i landet, hwilcket privilegium härigenom skulle rubbas, enär de till husarer förwandlade dragoner och soldater blefwo utcommenderade.

Herr borgmästaren Schauv: Skulle icke detta stå att wärkställas, så kunde man i det stället taga andre hälften af bohuslänningarne.

Herr talman frågade, om icke qvaestionen rörande detta dictamen, finge bifall.

Hwartill swarades Ja.

Och emedan ärendet wore af mycken wigt, och ömt att handtera, hemstälte herr talman, om icke någre deputerade måge utnännas, som kunde

⁷³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

⁷³¹ I protokollet hänvisas till Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 116, men Schauvs diktamen saknas där.

taga det samme i närmare öfwerwägande, och projectera extractum protocollii däröfwer till näste plenidag.

Men ståndet befalte secreteraren, att, i anledning af det inlemnade och upläste dictamen, projectera protocollsutdrag till nästa sammankomst.

Herr borgmästaren Cervin förestälte, att nödigt wore, det detta ärende måtte återwisas till secrete utskottet, som hade att taga det under närmare öfwerwägande, och dess betänckande däröfwer aflemna.

I anledning häraf fant ståndet godt, att extractum protocollii således skulle inrättas.

Herr borgmästaren Schauv ärhindrade, att imedlertid nödigt wore, det man hos bondeståndet anmälte detta ståndets tanckar, med bifogad begäran, att ärendet måtte hwila, till dess ståndet kunde inkomma med dess förslag.

Herr borgmästaren Fries anmodades, att åtaga sig detta ärende. Och afträdde ned till bondeståndet.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁷³² ang:de frihet för hofjunckaren, friherre Fridric Ulric von Essen, att få öka aluntillwärkningen, wid dess å Kaflås i Westergjöhthland anlagde alunwärk. Och emedan deputationen kommit i ärfarenhet, att consumptionen af alun både i Sverige och andre riken, anseenligen tilltagit, samt att wahran upstigit utur dess förrut warande låga, till högre pris, och hofjunckaren von Essen icke söker, att wärkställa den begärte tillökningen med andre, än egne frälseskoogar, ty tillstyrker deputationen, det honom må tillåtas, att drifwa sin wid Kaflås inrättade aluntillwärkning till det quantum tunnetal, emot laga afgift, som han, efter behörig undersökning, wisar sig kunna med egne skogar och deras bestånd kunna åstadkomma.

Herr talman hemstälte, om icke detta betänckande finge bifall.

Och ståndet swarade härtill Ja.

Uplästes ett af h:r fabriqveuren Langlet inlemnadt memorial och beswär deröfwer,⁷³³ att ett tillstyrkande, efter sidstledne riksdag, afgådt, till Hans Kongl. Mai:st, ang:de wisse frimarknaders inrättande i Elfsborgs län, ehuru denna expedition warit stridande emot riksens ständers beslut och Borås stads privilegier, anhållandes herr fabriqveuren om ståndets biträde till ändrings winnande härtill.

⁷³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 7.

⁷³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 117.

Hwarjämte uplästes ståndets i detta mål, under sidstle riksdag, utfärdade extractum protocoll⁷³⁴ och fants af ståndets påskrifter, att så förelupit, som herr fabriqveuren Langlet i dess memorial andragit.

Herr borgmästaren Unger begärte, att detta ärende måtte hwila, till närmare genomseende.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag kan icke finna, till hwad ända detta mål skall hwila. Här äro ju tydelige bewis, att expeditionen blifwit utfärdad, twärt emot riksens ständers resolution, och stadens ägande privilegier och ingen ting kan derföre wara billigare, än att ändring däruti skjer. Annars och om så får förfaras, kan ingen wara säker om dess privilegier och rättigheter. Hela oredan häröfwer från wisse civile personer, som bo på landet och drifwa landskiöp, för sådane äro sådane frimarknader aldeles beqwämlige. Men staden däremot måste blifwa lidande, så wäl som cronan, i dess tillständiga rätt och inkomst.

Herr borgmästaren Renhorn: Detta memorial innehåller allenast en praeliminaire fråga, om expeditionsdeputationen, efter sidste riksdag, wid detta målets expedierande, rättel:n förfarit. Af påskrifterne wises tydeligen, att ej så skjedt, och har jag mig bekandt förloppet, då saken i deputationen förhades. Där gick oordenteligen till. Prästeståndet stadnade i paria vota, borgareståndet protesterade emot expeditionen, som utom dess war stridande emot ständernes beslut. Men icke dess mindre afgick den samme, jag wet ej på hwad sätt.

Herr borgmästaren Schauv: Saken är rättwis, och staden bör hjelpas. Men lät oss en gång med alfwar täncka på, om icke alle marknader bör afskaffas. För min del will jag bandlysa hwar och en stapelstadsbo, som besöker upstads marknad, att därstädes sälja.

Men herr borgmästaren Finerus, jämte flere andre herrar ledamöter, woro af en annan tancka, och wille icke ingå uti denna ändring.

Herr talman hemställte, om icke herr fabriqveuren Langletts nyss upläste memorial finge bifall, samt att extractum protocollⁱ, i anledning däraf, måtte författas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Renhorn gaf wid handen, att ett protocollsutdrag i detta ämne wore författadt, begärandes tillstånd, att få det samme justera.

⁷³⁴ Ibid.

Hwilcket bewilljades, och bibölls detta extractum protocollis, efter någon liten gjord ändring.

Herr borgmästaren Unger: Jag har i början begärt, att detta ärende måtte hwila, men sedan jag närmare hört dess sammanhang, begifwer jag mig ifrån detta förbehåll.

Herr borgmästaren Fries, återkom med berättelse från bondeståndet, att berörde stånd lofwat, det saken ang:de husarecorpsen skall hwila, till dess detta ståndet hunnit yttra sig.

Uplästes justitiaedeputationens betänkande,⁷³⁵ ang:de kyrkioherdewal i staden Norkiöping, och Hans Kongl. Mai:sts, den 27 Augusti 1760, i detta mål fäldte utslag, om hwilckets ändring staden anhållit. Tillstyrkandes deputationen, att högstberörde utslag må uphäfwas, tillika med den wärkstälighet därå följa kunnat, samt att i det stället må förklaras, det staden Norkiöping, efter dess privilegier, äger rättighet, att inom den tid, som förordningen fordrar, till pastoratets besättiande, låta så många präster, som magistraten och borgerskapet åstundat, för dem predika. Hwarefter, och änskiönt sådant icke skulle blifwa inom nämnde tid wärkställdt, utan genom magistraten och borgerskapets förwällande eftersatt, stads- och landsförsamlingarne dock ofelbart böra med biskoppens Ja och samtycke, i laga tid wälja, genom sine electorer, trenne skickelige prästmän, hwilcke stadsförsamlingen sedan med biskoppens och stadens bref Kongl. Mai:st i underdånighet föreslår, då Kongl. Mai:st en af dem till deras kyrkjoherde i nåder utnämner, med mera.

Uplästes en dissentientis votum i detta mål.⁷³⁶

Herr borgmästaren Lönbohm: Jag saknar härwid ännu ett särskilt votum, och begär jag fördenskull, att detta ärende må hwila, till dess berörde votum kan inkomma.

Herr borgmästaren Sacklén: Det föregifwes utan grund, i särskilte voto, att här äro kraftwundne resolutioner. Saken ligger ännu hos Hans Kongl. Mai:st oafgjord, och staden har beswärat sig däröfwer, att den samme ej fått niuta dess wälfångne och stadfästade privilegier tillgodo. Det har således warit deputationens skyldighet, att se efter, sakens sammanhang, och har deputationen, i anledning däraf, afgifwit dess betänckande, som på al-

⁷³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 10.

⁷³⁶ Ibid.

deles gode skjäl grundat är. Hwad kan wara mera origtigt, än att säga, det staden äger rättighet, att wälja och föreslå tre, och tillika påstå, att den icke skall få höra flere, än tre? Hwar blifwer då deras walrättighet? Hwad herrar riksens råds hörande öfwer detta ärende beträffar, så har deputationen så mycket mindre funnit sådant nödigt, som saken utom dess är i sig sjelf tydelig och klar, och twiflar jag fördenskull icke, det ju deputationens betänckande winner bifall.

Herr rådman Hanqvist: Jag bifaller deputationens betänckande, såsom wäl grundadt, ty stadens privilegium är så aldeles klart, och tydeligit, att det aldrig bör komma i qvaestion, om de skola få höra nijo, ty de äro berättigade, att höra 20, om dem så godt syntes. Men af desse böra allenast tre utwäjljas och ställas på förslaget, som till Hans Kongl. Mai:st, med biskoppens och stadens bref, bör afgå. Dissentiens confunderar missive, med hörande af nijo. Westerwicks stad äger och ett sådant privilegium, som Norrköping, och samme qvaestion har jämwäl där warit, som denne. Men consistorium har måst låta staden blifwa orubbad wid dess privilegium.

Herr borgmästaren Renhorn: Hela oredan härrörer deraf, att staden har skrifwit ett höfligit bref till biskoppen, och begärt, att få höra nijo innom stiftet warande prästmän. Men biskopen har förtydt detta därhän, att staden begärt missive för desse nijo, och fördenskull har biskoppen afslagit stadens begäran, och allenast meddelt missive för 3:ne, dem han sjelf utwalt, och således aldeles betagit staden dess walrättighet på flere. Häröfwer har staden klagat, men Hans Kongl. Mai:st har icke bifallit stadens ansökning. Enär nu ständer förklara, att stadens privilegium att höra flere, är rigtigt, så är ock kongl. resolutionen, af sidstledit år, häfwen. Och som detta är tydeligit, så bör och deputationens betänckande bifallas.

Herr borgmästaren Schauv: Det är mig sagt och i sig sjelf märkeligit, att då staden förre gången begärt få höra nijo prästmän, har biskoppen swarat, att de skulle få höra 30, om de wille. Då war han ju öfwerlygad om privilegii rigtighet. Men nu, sedan han råkat i en annan speculation, har han i stället för att låta församlingen höra 9, och af dem wälja 3, allenast missiverat 3, twärtemot stadens rätt.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har mig alle desse omständigheter, så mycket närmare bekandte, som Arboga stad äger ett dylikt privilegium, som staden Norrköping. Ordningen och sakens sammanhang är detta: När kyrkjoherdessyslan blifwer ledig, bör staden i god tid förena sig, om de

prästmän som skola höras, och huru många. Här äro de nijo. Detta gifwes consistorio wid handen. Sedan hålla de kallade prästmän deras profpredikningar. När det skjedt, skriker församlingen till walet, och utnämner 3 af dem, som hörde blifwit, hwilcke staden upförer på förslag och afsänder förslaget till consistorium, som med dess skrifwelse beledsagar det till Hans Kongl. Mai:st.

Herr borgmästaren Malmsten: När saken är sådan, som nu anfört är, har jag icke något vidare att påminna.

Herr talman hemställte, om icke justitiaedeputationens bet:de öfwer förwarande ärende, finge bifall. Detta hemställande beswarades med Ja.

Herr directeuren Schenbom anhölt, det en deputation måtte afgå, och notificera detta ståndet[s] beslut, samt recommendera det till bifall hos de öfrige respective stånden.

Herr talman påminte, att det från fiskerideputationen inkomne betänckande wore upläst, och borde nu så mycket häldre företagas och afgjöras, som deputationen icke kunde ingå uti någre författningar, innan riksens ständer yttrat sig öfwer den föreslagne fonden, till fiskeriernes upmuntran.

Herr assessoren Anthonsson: Jag will icke något påminna emot det öfrige, som deputationen föreslagit till fond. Men det torde förtiena någon närmare eftersinnande, om sockret skall till detta ändamål beläggas med någon ytterligare afgift. För min del finner jag, att denna wahran är redan nog belastad, så att om något mera lägges därpå, måste priset stiga till en aldeles oskiälilig högd.

Herr talman: Fiskeriernes upmuntran är högst angelägen. Om nu någon afgift till detta ändamål lägges på sockret, som en öfwerflödswahra, kan det ej skada, ty den som icke will betiena sig deraf, och betala den samma, kan låta den blifwa.

Herr borgmästaren Schauv: Detta kan sägas. Men frågan är, om det är rättwist och billigt, att upmuntra ett med praemier och trycka det andre med pålagor därtill. Man säger, att fabriqver skola wara frie för sådane afgifter. Folcket har på god tro gådt inuti sådane inrättningar. Sedan detta skiedt, gjöres ändring, och wederbörande måste finna sig lidande, samt deras inrättningar lutande till undergång. Det är sant, att socker är en öfwerflödswara, men denna wahran är icke allenast tillåten, utan ock inrättningarne försedde med privilegier. Socker betalar 12 öre till afgift, och prisen derpå har redan stigit till alterum tantum. Betungas det nu med 12 öre till,

måste prisen blifwa oskiäligen höge, och fölgakteligen lurendrägeriet, som redan är nog stort, alt mer och mer tilltaga. Påfölgden af alt sammans blifwer denna, att fabriqveuren måste sucka, och se sig försatt i yttersta lidande. Jag hemställer fördenskull, om icke bättre wore, att föreslå dubbla afgifter på win och salt.

Herr borgmästaren Unger: Det är aldeles nödigt, att fiskerierne encourageras genom praemier, och således måste fond skaffas därtill. Men då frågan är, hwaraf denne fond skall tagas, är jag af samme tancka, som herr borgmästaren Schauv, och att man fördenskull bör tillse, det afgifter till encouragements lägges på sådane wahrer, som icke kunna lurendrägas, och följakteligen icke kunna skada wåre inhämske inrättningar. Skier icke detta, blifwer påfölgden den, att wi uprifwe med den ena handen, hwar wi upbygge med den andra. Och till afböijande häraf är nödigt, att wi i detta mål täncka på annan utwäg.

Herr borgmästaren Kock: Wid riksdagarne 1747 och 1752, är nogsam wisat, att fiskerierne icke kunna wara utan encouragements, hwarföre ock riksens ständer hafwa lofwat dem wisse praemier. I anledning häraf hafwa städerne gjordt åtskillige nyttige inrättningar på god tro, och i hopp om desse praemier, som likwäl för dem hittils slagit felt. Få de icke eller nu, måste de ledsna och öfwergifwa sine inrättningar, och då blifwer den wissaste påfölgden, att fiskerierne gå under. Till att afböija detta, har deputationen föreslagit fond genom utgifter af wisse wahrer, såsom salt, win och franskt brännewin, med mera. Sockret kunde härifrån undantagas, och dubbel afgift kunde läggas på winer samt franskt brännewin. Så kunde saken i det närmaste hjälpas, i synnerhet om afgiften på 50 000 tunnor salt därtill lades, hwarföre generaltullarrendesocieteten kunde få afskrifning. Detta senare tyckes wara så mycket billigare, som fiskerierne borde njuta tullfrihet på det salt, som därwid upgår, men denna frihet för flera hinder ej kan komma dem till godo.

Herr borgmästaren Malmstén: Det är billigt, att fiskerierne få upmuntran, men man bör ock tillse, att detta skjer genom billiga utwägar, och icke på det sättet, att sådane wahrer med afgift betungas, hwars upstigande pris gifwer öppen anledning till lurendrägeri.

Herr handelsman Bagge: Betänckandet innehåller flere omständigheter, hwilcke alle äro sådane, att de böra särskilt betraktas. Och lærer förden-

skull wara nödigt, att hwar punct särskilt företagas till öfwerwägande, då man lättast får se, hwad som kan bifallas, eller bör gå ut.

Herr assessoren Anthonsson: Hwad nyss anfördt är, har sin rigtighet. Betänckandet är widlyftigt, och kan fördenskull icke i hast afgjöras. Men som angelägit är, att detta ärende ju förr dess häldre afgjöres, så lærer wara bäst, att utnämna wisse deputerade, som genomse detsamma, och aflemna deras tanckar till ståndet. För min del håller jag före, att hwarken socker, eller franskt brännewin kunna belastas med högre afgift, ty de äro redan nog betungade. Men tullfriheten på saltet lærer kunna tillåtas.

Herr borgmästaren Sacklén: Mig är det icke emot, att fiskerierne upmuntras. Men den frågan bör tillika afgjöras, hwilcke de egenteligen äro, som skola få praemier. Man har sagt mig, att en myckenhet sill warit så illa och wårdslöst handterad, att den har måst kastas i sjön. Jag må ej tro, att sådane skola få praemier, som snarare borde straffas för deras wårdslöshet.

Herr handelsmannen Tottie: Betänckandet är widlyftigt, och begär jag fördenskull, att det må å nyo upläsas, på det man må kunna inhemta sammanhanget.

Herr borgmästaren Schauv: Låtom oss se till, huru saken må kunna hielpas, så att fonden blifwer tillräckelig, utan att sockret betungas, med någon drygare afgift. Låt oss förslagswis säga, att afgiften af 100 000 tunnor salt kunde anslås till denna fond. Då fingo man 100 000 plåtar af den articelen. Om afgiften för winet ökas med 12 öre på kannan, gör det, efter 10 000 inkommande oxhöfden, praeter propter en och en half tunna guld. Tillökes nu afgiften på det franska brännewinet, lærer fonden blifwa tillräckelig.

Herr talman förestälte, att nödigt wore, det deputerade nämnas, till detta widlyftiga ärendets genomseende.

I anledning häraf utnämndes följande herrar ledamöter, nemligen
herr handelsman Bagge,
herr borgmästaren Schauv,
herr rådman Hanqvist,
herr borgmästaren Renhorn,
herr assessoren Anthonsson,
herr borgmästaren Kock,
herr borgmästaren Brunssell och

herr borgmästaren Malmstén.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli af den 4 i denne månad,⁷³⁷ med berättelse, att Hans Kongl. Mai:st, genom utdrag af rådsprotocollet, i nåder tillkänna gifwit, nödwändigheten af en för Hans Kongl. Mai:st wid midsommarstiden, efter medicorum inrådande, förestående resa till Loka hälsobrun. Gifwandes secreta utskottet wid handen, att då det ett sådant bekymmersamt ärende anmäler, delar det i ömaste måtto med samteliga riksens ständer den oro och saknad, som så wäl sjelfwa ämnet, som Hans Kongl. Mai:sts frånwaru från residencet, under riksens ständers sammanwaru, i så många afseende måste förordsaka. Men som resan är nödwändig, är ock icke annat öfrigit, än att med underdånige trogne önskingar beledsaga Hans Kongl. Mai:st, och med förtröstan till den Högstes bistånd, Hans Kongl. Mai:sts högst hugneliga återkomst, förwänta. Hwarjämte låter secreta utskottet weta, att 40 000 d:r silf:rmt, till denna resas behof, blifwit föreslagne, hwilcke ock, ehuru knappa tillgångarne kunna wara, wid ett så högst ömmande tillfälle, böra icke hållas osparde. Kommandes berörde summa, att lemnas under disposition och redogjörande af öfwerstemarskalcksämbetet.

Herr talman frågade om icke detta protocollsutdrag finge bifall. Hwilcket med allmänt Ja beswarades.

Herr talman: Herr fabriqveuren Lindstedt har inlemnadt ett memorial, ang:de wäxelkursen, och begärt, att det må upläsas. Dess innehåll är, att wexelberedningens upgifne berättelse måtte uptagas och skjärskådas. Men som ståndet redan yttrat sig öfwer detta ärende, i anledning af herr borgmästaren Schauvs memorial, och remitterat hela saken till secreta utskottet, så är frågan, hwad härwid nu mera är att göra?

Ståndet fant godt, att detta memorial måtte upläsas, hwilcket och skjedde,⁷³⁸ och war dess innehåll sådant, som herr talman nyss anført. Hwarwid likwäl herr fabriqveuren Lindstedt bifogat den begäran, att få communcera detta dess memorial med de öfrige respective stånden, hwilcken begäran han ock mundteligen flere gånger uprepade.

Men emedan detta ärende redan war afgjort, ty kunde ståndet icke till denna begäran lemna bifall.

⁷³⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 39.

⁷³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 118.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Otto Olofsson, att bondeståndet förehafte secreta utskottets extractum protocollii, ang:de recruternes mått och ålder, och stadnat i det slut, som dess extractum protocollii, hwilcket nu aflemnades, innehåller, hwarjämte Otto Olofsson anhölt om borgareståndets biträde. Bondeståndet hade ock förehafte bewillningsdeputationens betänckande, ang:de afgiften för brännewinsbrännandet,⁷³⁹ samt ärendet angående bönderne i byen Mutebo i Östergöthland,⁷⁴⁰ begärandes ordföranden för öfrigit, att saken angående kungsådrens öppnande wid Elfkarleby laxfiske, måtte företagas och avslutas,⁷⁴¹ samt att betänckandet, ang:de knecktecontractet i Norbergs bergslag måtte hwila, till dess bondeståndet hunnit yttra sig.

Herr talman försäkrade, att ståndet lærer se till, huruledes i de anmälte ärender, bondeståndet må skje nöije.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemställte, om icke en deputation måtte, i anledning af herr directeuren Schenboms begäran, afgå, och notificera hos de öfrige stånden, att borgareståndet bifallit justitiaedeputationens betänckande, ang:de prästewahlet i Norkiöping, samt recommendera detta ärendet till bifall.

Herr borgmästaren Unger åtog sig detta ärende, och afträdde tillika med sju andre herrar ledamöter.

Justerades påskriften å herr borgmästaren Schauvs memorial, rörande wäxelberedningens berättelse, och lydde, som följer: *Att detta memorial, tillika med wäxelberedningens upgifne berättelse, remitteras till secreta utskottet.*

Uplästes ett af herr borgmästaren Renhorn inlemnadt memorial,⁷⁴² ang:de urskillningsdeputationens resolution, hwarmedelst handelsmannens häri staden Schiöns ansökning, om försuten tids återwinnande, blifwit afslagen. Och som Schiön skall haft laga förfall, i det han i cronans ärender och uphandling, så när ett år utom riket warit wistande, och således dess fordran uti framledne presidentens och commendeurens af Kongl. Mai:sts orden, baron Bromans sterbhus, ej kunnat bewaka, ty hemställes, om icke, i anse-

⁷³⁹ Bondeståndets protokollsutdrag 27 april 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 27.

⁷⁴⁰ Bondeståndets protokollsutdrag 16 april 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 25.

⁷⁴¹ Se bondeståndets protokollsutdrag 30 mars 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 19.

⁷⁴² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 119.

ende därtill, detta mål må uptagas och till justitiaedeputationens bepröfwande remitteras.

Herr borgmästaren Renhorn lade mundteligen härtill: Af det som nu upläst är, befinnes, att Schiön icke begär någon nåd, utan rätt. Han har warit utomlands wistande i cronans tjenst, och icke wetat eller kunnat bewaka dess fordran. Han hade, till följe af lag, bordt, genom särskilt kundgörelse, stämmas. Och som detta ej skjedt, så bör han få tillstånd att wisa sine skjäl.

Herr justitiarien Faxell: Fatalier äro helige, de böra ej uprifwas, eller af ständer uptagas, med mindre man giordt förbehåll. Men är detta försummat, bör det ej tillåtas. Detta är så mycket mera rättwist, som, i händelse fatalier finge uprifwas, den största oreda sig yppa måste.

Herr borgmästaren Brunssell: Annat är att försumma fatalier, och annat åter, att förlora dem för det man ej kunnat bewaka sin rätt. Detta senare träffar in i Schiöns sak, och bör han fördenskull få fatalierne åter. Ty Hans Kongl. Mai:st hade bordt pröfwa hans anförde skiäl, och om det skjedt, hade de befunnits laglige. Men detta är underlåt, och således är nullitet här begången.

Herr borgmästaren Lönbohm: Saken förehåller sig helt annorlunda, ty Schiön hade bordt anmäla sig med förbehåll, att få wisa sine skiäl. Om detta skjedt, hade hans skjäl blifwit pröfwade, men detta har han underlåtit. Dock, om man will hjälpa honom, kan det skje på det sättet, att honom tillåtes förete sine skiäl i kongl. hofrätten, som har att dem uptaga och lagligen bepröfwa.

Herr borgmästaren Renhorn: Det kan wara lika mycket, på hwad sätt det skjer, allenast han hjelpes, och får wisa sine skiäl, hwilcket honom hittils blifwit betagit, och han således försatt i lidande.

Herr talman hemställte, i anledning häraf, om icke genom utdrag af protocollet, den föreställning må göras, att Schön, i anseende till de uti herr borgmästaren Renhorns memorial anförde omständigheter, warit och är lidande, och att honom fördenskull bör tillåtas, att i kongl. hofrätten få wisa sine skiäl, som har att dem uptaga, och lagligen afgjöra.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes justitiaedeputationens betänkande,⁷⁴³ uti den genom besvär, emot Kongl. Mai:sts nådige utslag, den 28 Martill förledit år, till riksens

⁷⁴³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 11.

stånders skjärskådande dragen sak, imellan wisse handelsmän i Carlscrona, å den ena och consuln Johan Clason å den andra sidan, ang:de de förres så wäl däröfwer förde klagan, att Hans Kongl. Mai:st skall dem ohörde, genom nådigt bref till dess befallningshafwande i Blekingen, anbefalt öfwer dem ransakning och dom, uti ett mål, härrörande af den försäkring, bemälte handlande, år 1753, af asseurancemagniet, med flere i London tagit, på åtskillige wahror i jagten Anna Christina, hwileken på resan till St. Pettersburg blifwit förgången, som och däröfwer, att sedan Carlscrona rådstufwurätt, ang:de denne försäkring sluteligen dömt, och ålagt asseurancemagniet eller Clason, att försäkringssumman med ränta därå betala, och kongl. Götha hofrätt förklarar Clason sin talan emot samma dom, i brist af dess fullgjörande, förlustig, Kongl. Mai:st, uppå bemälte consuls anförde beswär, äntå han icke utgifwit hwad ådömt war, eller budit till det fullgjöra, icke allenast uptagit samme beswär, samt befalt, att med wärkställigheten af de i saken fallne domar, uti det som Clason rörde, skulle innehållas, utan och, genom högstberörde utslag, för rättegångsfel uphäfwit rådstufwu- och hofrätternes domar, hwad den Clason ålagde ärsättningen angår. Tillstyrkandes deputationen, i anledning af anförde skjäl, det må Hans Kongl. Mai:sts ofwan högstberörde utslag, såsom wälgrundadt, till alla delar bestånd äga. Hwarjämte deputationen hemställer, om icke de klagande från pligt och böter, för brukad anstötelig skrifart, måge förskonas, och likaledes från den af dem fordrade rättegångskostnad befrias, samt om icke riksens ständer skulle för godt finna, att låta någon föreskrift till Hans Kongl. Mai:st afgå, med underdånig begäran, att desse asseurancetagare genom tjenlige föreställningar till engelska hofwet, måge till ett laglikmätigt slut med eftertryck befordras.

Åtskillige herrar ledmöter begärte, att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Unger och herrar deputerade återkommo, berättandes ordföranden, det herr grefwen och landtmarskalcken lofwat, att det anmälte ärendet skall företagas, så snart inge angelägnare förefalla. Bondeståndet hade förklarar sig willigt att afgjöra detta mål, till borgareståndets nöije, om ståndet behagar på lika sätt afgjöra de anmälte angelägenheter. Ärkebiskoppen hade talt så lågt, att herrar deputerade icke egenteligen, kunnat begripa det. Men så mycket hade man likwäl kunnat märka, att prästeståndet icke warit nögd med saken.

Klockan war redan half tu, och ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 8 Junij

S.d. Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, ang:de tillökning wid husarecorpsen, så lydande:⁷⁴⁴

S.d. Föredrogs secreta utskottets extractum protocoll af den 2 i sidstl:e månad,⁷⁴⁵ ang:de det under påstående krig uprättade husareregementet, samt dess förstärkning i krigs- och bibehållande med någon indragning i fridstider. Borgareståndet finner nogsam, att rikets förswarsmått böra lämpas och inrättas efter de författningar, uti krigsrörelsen, som de magter widtagit, med hwilcke riket är stadt eller kan råka i wapnskifte, och att fördenskull husarer äro wid armeen oundgängeligen nödige, emedan infanteriet och cavalleriet, utom dem, för mycket skulle fatigveras, och ofta onyttigt upofras. Men då nu beslut skall fattas, om en husarecorps ständiga underhållade, finner ståndet högst angelägit wara, att frågan, huruledes det skall skie, pröfwes och afgjores efter de omständigheter, uti hwilcka riket sig befinner. Enär nu ståndet eftersinnar folckets antal i riket, och där af afdrager qwinokönet, samt af mankönet dem, som för ungdom eller ålder icke duga till krigstjenst, får ståndet den betydande uplysning, att, efter arméens nu warande styrka, redan hwar 5:te till krigstjenst dugelig därwid tjänar.

Det kan således icke bestridas, att ju riket redan på detta sättet är så drygt belastadt, som någonsin folcknummern, efter alle godkjände statsreglor, medgifwer. Och följer där af, att riket ingalunda tål någon tillökning i arméen, utan ögonskjenligt obestånd, som, af brist på nödigt folck och arbetare wid näringsfängen, måste timas, i händelse tillökningen af hemfödingar skulle skje. Men i fall den skjedde genom leigde utlänningar, måste, i samme måhn, som arméen och flere löntagare ökas, näringarne belastas med drygare utgifter, till statscasans understöd, hwilcket ej annat kan, än gjöra idkarne hoglöse, och alt mer och mer wanmäktige. Om härwid skulle anmärkas, att manskapet wid de indelte regementerne och båtsmanshållet, som utgjöra största styrkan af krigsmagten, uti fredstider icke dragas ifrån näringsfängen, utan snarare genom indelningen qwarhållas, wid landtbruket, och fölgakteligen, så wida böra anses för närande lemmar af rikskroppen, så bör härwid påminnas, det swårigheten, att jämwäl i

⁷⁴⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 92.

⁷⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

fredstider recruterade de wärfwade regementen, oförnekligan bewisar folckbristen, att förtiga den saknad på arbetare uti alle näringar och rörelser, som allmänheten däraf med märkelig skada måste widkiännas. Hwilcken förlust i krigstider blifwer så mycket odrägeligare, om arméen ökas, och riket måste, någre år å rad, sakna flere arbetande händer.

Ståndet finner sig hafwa rön i handom, af ett krig, som ännu icke warat 4 år, och för riket aflupit utan någre särdeles blodige och ödande träffningar. Om wederspelet händt, och arméen blifwit rekruterad, eller sådant nu genast skulle skje, är det fruktan wärdt, att mången måst lemna sitt bo och sin åker i linda, eller åtminstone fördjupa sig i sådan skuld, som han sent kan komma i stånd att sig afbörda. Engeland räknar sin folcknummer till 9 millioner och således nästan 4 gånger mera, än Sweriges rike äger, men håller likwäl i fredstider utom båtsmän, föga öfwer 20 000 man, äfwen så i Frankrike, om hwilcket säges, att allenast hwar 100:de af hela folckets antal är soldat, då däremot hos oss hwar 20:de måste utgå, enär folcknummern utan afdrag, som ofwan anfördt är, betragtas.

Wid så beskaffade omständigheter, är borgareståndet af den tancka, att ingen tillökning bör skje i arméen, och detta så wäl i anseende till rikets belägenhet, hwilcken sådant icke synes tarfwa, som folckbristen och den ärfordrade aflöningen, hwilcken nödwändigt måste öka de redan nog dryge contributioner, utan håller ståndet före, nyttigare wara, att i det stället en del af någre regementen förändras till ett för riket fördelaktigare tjenstgörande. En sådan nyttig ändring kan och bör så mycket häldre widtagas, som den är aldeles öfwerensstämmande med 25 § uti regeringsformen, och riksens ständer redan på denne grund förändrat 3:ne i Finland, och halfwa bohusländske indelte cavallerieregementen, till dragoner, och förwandlat andre hälften af sidstberörde regemente, som låg i Halland, till båtsmän. Hwarför utan jämnkning jämwäl blifwit tillåten innom rotarne i båtsmanshållet på åtskillige ställen, och äfwenledes på sidste riksdag wid infanterieregementerne i Finland och Österbotn. I anledning af hwad således anfördt är, pröfwar borgareståndet för dess del nödigt och nyttigt wara, det må carelske esquadronen, tu compagnier af lifregementet, tu af Jemtlands, som efter inrättningen böra wara dragoner, tu af Bohusläns, ett af Wästergjötha och ett af Smålands cavallerieregementen förändras och inrättas till husarer, dock således, att rusthållarne få af cronan ärsättning, om utredningen för dem skulle blifwa

kostsammare, eller ock återbära det, som kan blifwa lindrigare, hwarom kongl. krigscollegium har att afgifwa behörig underrättelse. På detta sättet finge riket innom sig 1 240 man ständige husarer, utan att landet behöfde betungas med ytterligara pålagor, och riket på folck blottas. Och hemställer ståndet fördenskull, om icke nödigt wara lärer, att detta högstwigtige och angelägne ärende må återhänskiutas, till secrete utskottets närmare öfwerläggning och yttrande däröfwer, till plenorum vidare skiärskådande, innan något i detta fastställes. Hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,⁷⁴⁶ öfwer Anders Jönsson i Gisleberga ansökning, att, såsom rusthållare för Gisleberga cronoqwarn, n:o 13, uti Malmöhus län, Onsiö härad och Norrväddinge sokn, ärhålla åboe- och besittningsrätten af berörde qwarn, hwilcken är stam under rusthållet, n:o 118, Högenstorp, Billeholms compagnie, och norra skånska cavallerie. Yttrandes deputationen sig, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, att wara af den tancka, det Anders Jönsson, såsom rusthållare, är berättigad till åboe- och besittningsrätten af Gisleberga kronoqwarn, och att fölgakteligen hustru Sigrid Swensdotter, som den samma hittils innehaft, ingen rättighet därtill äger.

Herr talman hemställte, om icke detta betänckande finge bifall.

Och detta hemställande beswarades med Ja.

Herr talman frågade, om herrar deputerade till fiskerideputationens betänckandes öfwerseende, hade warit tillsammans, och författat deras tanckar öfwer detta ärende.

Herr borgmästaren Schauv gaf wid handen, att deputerade haft detta ärende under öfwerläggning, och att herr borgmästaren Kock hade i penan fattadt de tanckar, hwaruti de fleste deputerde stadnat.

Herr borgmästaren Kock: Jag har upsatt detta, i form af extractum protocoll, och kommer det nu därpå an, om ståndet täcktes det samma gilla. Detta projecterade extractum protocoll uplästes och bifölls, samt lyder:⁷⁴⁷

S.d. Borgarståndet har låtit sig föreläsa den, öfwer fiskerierne förordnade deputations betänckande af den 22 sidstwekne Aprill, och

⁷⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 6.

⁷⁴⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 93.

funnit för godt, att samma såsom wälgrundadt bifalla, allenast med den förändring, att i stället för den till fiskeriefond föreslagne afgiften till ett öre silfwermynt, på hwarje skålpund inkommande rådt socker, hwarigenom den wahran, som förrut med nog dryge afgifter är belastad, skulle blifwa alt för dyr, afgiften på hwarje kanna win och franskt brännewin, som är föreslagen, efter förra wanligheten till 4 öre silf:rmt, må blifwa fördubblad, så att hädanefter för hwarje kanna win och franskt brännewin må ärläggas 8 öre s:rmt i fiskerifond, och de förrut ärlagde 4 öre s:rmt på hwarje kanna i manufacturfond således aldeles förswinna. För öfrigit anser borgareståndet för billigt, att alle de umgälder af hwad namn de hälst äro, som ärläggas för 50 000 tunnor utrikes ifrån inkommande salt, må anslås till fiskerifond, emedan ett långt större quantum salt synes årligen åtgå till fiskeriernes behof, och fiskerierne således sjelfwe bidraga till de inkomster och umgälder, som ärläggas af allt det salt, som till deras behof, wärkeligen ärfordras och användas. Dock är borgareståndet af den tanckan, att desse tillika med de flere till fiskerifond bewiljade ej må sträcka sig längre, än till nästa riksdag, tå riksens ständer få tillfälle, att närmare pröfwa, hwad medel och utwägar, som till fiskeriernes vidare upkomst och befordran böra widtagas. Hwilcket alt borgareståndet fant för godt, skulle genom utdrag af protocollet med de öfrige respective ständen hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Uplästes lant- och sjömiliteaeconomideputationens betänckande,⁷⁴⁸ rörande den af Hans Kongl. Maist., till riksens ständers utlåtande, öfwerlemnade fråga: huruwida de till militiaeboställen i Österbotn anslagne hemman böra enligt riksens ständers den 21 Octobr. 1756, aflåtne underdåniga hemställande, återgå til dem, som kunna wisa, att hemmanen warit skatte, då deras förfäder dem, wid det förre Österbotn öfwerwägne fiendteliga öfwerwäldet, innehaft, men sedermera, under det åboernes skyldemän warit i flygt och fångenskap stadde, eller ock omyndige blifwit ifrån skatte till crono i jordeböckren upförde, samt en del af dem till militiaeboställen anslagne. Tillstyrkandes deputationen, att riksens ständers nyss berörde hemställande, af år 1756, må gå till sin fulla wärkställighet. Och till förekommande af cronans skada, i anseende till de å boställen upsatte charactersbyggningar, föreslår deputationen den utwäg, att Kongl. Mai:st må låta

⁷⁴⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, lant- och sjömiliteaeconomideputationens expeditioner, nr 2.

landshöfdingen i länet försöka, om icke han, å cronans wägnar, kan förmå dem, som äga bördsrätt till militiaeboställshemman, att emot skiälig lösen godwilligt afstå sin rätt, eller ock dymedelst att till dem uplåtas något cronohemman, under skattemannarätt, att innehafwa.

Uplästes bondeståndets aflemnade extractum protocolli, ang:de detta ärende,⁷⁴⁹ och hade berörde stånd bifallit deputationens betänckande i alt det öfrige, undantagandes den delen, att de, som äga bördsrätt, till militiaeboställshemman, skola förmås, att emot skiälig lösen, godwilligt afstå sin rätt, eller ock, att dem kunde uplåtas under skattemannarätt, något jämngodt cronohemman. Föreslåendes bondeståndet i anseende därtill, att åbyggnaden å sådane militiaehemman skjedt af hemmets skog, det måge de, som dylike hemman nu komma att tillträda, tillåtas, att för skiäligit pris åbyggnaden inlösa.

Herr borgmästaren Sacklén: Hwad bondeståndet här anført ang:de skogen, har icke så aldeles sin rigtighet, att den, som bördsrätt äger till hemmanet, kunde derföre gjöra pretention på åbyggnaden.

Herr borgmästaren Mollin: Jag har mig denne sak nogsamst bekandt, och känner den till alle dess omständigheter. De som mistat sine hemman, äro lidande, och böra få dem åter. Men cronan skulle ock lida alt för mycket, om caractèrsbyggnaderne få inlösas, ty inlösningssumman kan omöijeligen blifwa sådan, att derföre å annat ställe behörig byggnad kan upföras, och således måste cronan både stadna i mistning af det hon redan påkostadt, och sedan kännas wid en ny kostnad, till den nye åbyggnaden.

Herr rådman Lilja: En wärd ledamot behagade säga, att hwad bondeståndet anfördt, angående skogen, äger ej så aldeles sin rigtighet. För min del kan jag ej annat finna, än att den som äger skatterättigheten, äger ock skogen, som på hemmanet finnes, och den rättighet, att använda den samma sig till nytta efter lagarne. Icke dess mindre måste jag bekänna, att cronan skulle för mycket komma att lida, om bördemannen får rättighet, att inlösa caractèrsbyggnaden, och således wara bäst, att härmed få förfaras som deputationen föreslagit.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Jag är aldeles ense, med deputationens betänckande. Men jag saknar en omständighet, som lærer wara nödig, nemligen, att wiss tid förelägges, innom hwilcken de bördemän, som

⁷⁴⁹ Ibid. Daterat 2 april 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 23.

sig anmält, böra få deras hemman åter. Skier icke detta, torde saken stadna i ny widlyftighet, och de sökande ytterligare försättas i lidande.

Herr borgmästaren Sacklén förklarade sig wara af samma tancka, som nyss anförd är, och hölt före, att tiden borde utsättas till näste riksdag, inom hwilcken de sökande owägerligen borde wara tillfredsstälte.

Herr talman: Detta lærer ej kunna hjelpas här, utan hos Hans Kongl. Mai:st, hwaräst detta ärende nu ligger till afgjörande, så snart riksens ständer yttrat sig. Och hemställte herr talman, om icke deputationens betänckande i detta mål finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁵⁰ om de af landssecreteraren i Halland Eric Bergius, anförde beswär deröfwer, att han⁷⁵¹, som obehörig sökande, är worden ansedd, wid förslagets uprättande till en, år 1759, i kongl. Götha hofrätt, ledig blifwen assessorsbeställning. Och ehuruwäl deputationen medgifwer, att i anseende till den uti 1756 års stadga⁷⁵² grundade ordning, ej annorlunda kunnat förfaras, än som skjedt är, så hemställer likwäl deputationen, i anseende till de besynnerliga omständigheter, som för landssecreteraren Bergius blifwit företedde, och deputationen anført, om icke en så förtient ämbetsman må, såsom i speciali casu få den förmån, han förrut haft, att blifwa föreslagen till assessor i hofrätten, när han sig därtill anmäler.

Herr borgmästaren Unger: Jag har haft tillfälle, att lära känna landssecreteraren Bergii sällsynte förtjenster. Och således har jag icke bordt underlåta, att gifwa dem ståndet wid handen. Till den ändan har jag upsatt mine tanckar uti ett memorial, hwilcket jag begär tillstånd, att få upläsa.

Nyssberörde memorial uplästes. Hemställandes herr borgmästaren, i anledning af anförde skjäl och omständigheter, om icke Hans Kongl. Mai:st i underdånighet måtte tillstyrkas, att wid först yppande ledighet af assessorsyssla i Götha hofrätt, landssecreteraren Bergius därtill förordna. An-

⁷⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 11.

⁷⁵¹ att han upprepat i prot.

⁷⁵² Tryckt förordning 23 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Hwad som bör i akt tagas wid Förslagers uprättande til lediga tienster och Beställningar samt theas besättande, med mera, i följe af Riksens Ständers yttrande therom uti 2:ne theas underdånige härhos fogade skrifwelser.*

hållandes herr borgmästaren föröfrigit, att med detta memorial få wända sig till de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag lærer med skjäl kunna säga, att tjenstebetänckandet har blifwit underligen handteradt, och ibland så, ibland anorlunda uttydt. Rådet har icke iakttagit, att wid tjenester af enahanda beskaffenhet, gäller icke rang. Således hafwa landssecreterare och borgmästare blifwit lidande, enär de ansökning gjordt. Men wid landshöfdingeämbetens besättjande, har detta nog blifwit observeradt.

Herr rådman Hanqvist: Det är aldeles rätt och billigt, hwad så wäl deputationen, som herr borgmästaren Unge anfördt. Men jag håller likwäl före, att hwad här, i anseende till secreteraren Wennberg, jämnförelsewis emot Bergius, nämnes, bordt wara något närmare utfördt.

Herr assessoren Anthonsson: Det är oförnekeligit, att landssecreteraren Bergius länge sedan förtjent befordran. Han har en ganska sällsynt och widsträckt kundskap i rikets hushållning. Han är kjäck, arbetsam och oförtruten i dess syssla, med få ord. Han är rar bland menniskior. Har bör altså upmuntras, och styrker jag fördenskull därtill, att herr borgmästaren Ungers memorial måtte bifallas, på det Bergius må förhjelpas till den syssla, som han så wäl förtjent.

Herr justitiarien Faxell: Alt hwad här säges, till landssecreteraren Bergii loford, det är sant. Han är en besynnerlig wälförtjent man. Utom hwad redan anfördt, får jag härjämte gifwa wid handen, att han är auctor till den wakra piecen *Swar på en wäns bref*, som är upfyld med så mycket wett och politisk insigt.

Herr borgmästaren Schauv: När frågor upkomma, om tjensters besättjande, förefaller det mig ömt och swårt att tala, men jag måste tillstå, att det icke skjer så denna gången, ty här är icke frågan om en tjenst, utan om en så besynnerlig wälförtjent man, som landssecreteraren Bergius är, bör få belöning. Och som ingen lærer wara däremot så är bäst, att bifalla herr borgmästaren Ungers i detta ämne ingifne memorial.

Herr talman: Det fagnar mig hjerteligen, att höra, det alle de herrar ledamöter, som talt, öfwerensstämma däruti, att denna mannen äger besynnerliga förtienster, och fördenskull bör belönas. Och hemställer jag fördenskull, om icke herr borgmästaren Ungers inlemnade memorial, ang:de detta mål, bifalles, och om icke det samma må beledsagas med ett ståndets extractum protocolli, författadt i sådane ordalag, som wisa, att det ömmat

ståndet, att se, det en så sällsynt förtjenst icke blifwit ansedd, och niutit behörig befordran.

Herr talman frågade, om icke herrar deputerade, till betänckandets⁷⁵³ öfwerseende, ang:de förbudne wahrer, hade hunnit att författa deras anmärkningar däröfwer.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, att deputerade hade förehaft detta ärende, och gjordt någon ändring eller tilläggning uti deputationens förteckning på wisse wahrer.

Deputationens förteckning⁷⁵⁴ uplästes.

Äfwenså den af herrar deputerade gjorda förteckning.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag saknar uti denna förteckning, så wäl papper, som läder, hwilcke böra införas. De äro och fast mera nödige och angelägne, än de wahrer, som blifwit upförde.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Papper är icke förbudt, och således har det icke i detta betänckande kunnat införas, som endast angår förbudne wahrer. Men icke dess mindre kommer snart ett betänckande från deputationen därom. Äfwensom ock ang:de lädret, hwilcket ämne, i anseende till dess särskilte omständigheter, fordrat ett⁷⁵⁵ särskilt betänckande.

Herr borgmästaren Schauv: Wisseligen fordrar ärendet, ang:de lädret, ett särskilt betänckande, ty det innehåller helt andre omständigheter, än de öfrige förbudne warer, hwaröfwer ock deputationen bör sig utlåta. Folck har gådt in på god tro uti läder tillwärkningen. De hafwa därpå gjordt store omkostnader, och stå i ett widlyftigt förlag. De böra soutineras, om de uträttat något som nyttigt är. Men om emot förmodan något skadeligit skulle finnas, bör det uphäfwas.

Herr borgmästaren Renhorn: Så mycket kan jag märka, att öfwerflödswhor anses för nyttige, men nödige wahrer förbiudas, såsom läder, hwarom man med skiäl kan säga, att däraf icke fins något som dugeligt är. Icke dess mindre, och oansedt wederbörande icke fullgjordt deras skyldighet, will man dock soutinera dem, och skomakare, och på slutet hjelpa till på all möijel:t sätt, att rigta lurendrägaren.

⁷⁵³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 5.

⁷⁵⁴ Ibid.

⁷⁵⁵ *det* i prot.

Herr borgmästaren Malmstén: Saken ang:de öfwerläder, är afgjord genom votering, och bör fördenskull stå fast, såsom ett antagit allmänt besvär. Hwad de öfrige wahrer beträffar, som uti herrar deputerades förteckning blifwit upförde, så finner jag, att Hollands lärefte blifwit insatt, men Warendorffer gådt ut, hwilcket dock bordt stå qwar.

Herr borgmästaren Brunsell: Saken ang:de leders införssel, bör ej ställas i qvaestion; den är redan långt för detta afgjordt. Wi tillåte, att allehanda granlåt införes, såsom sminkflor och annt dylikt, men ingen tänker på, att wi skola få dugeliga skor, så att wi kunna gå torre om fötterne. Papperet är wäl till införssel tillåtit,⁷⁵⁶ men det är med så dryg afgift belastadt, att ingen snart mägtar kjøpa det; pennor likaledes. Jag måste nu betala 9 d:r för en bunt, som jag förrut feck lika god, om ej bättre, för 6 d:r. Hwartill skall ett så orimeligt twång wara, som öfwerstiger all billighet?

Herr borgmästaren Lange: Saken, ang:de lädret, är remitteradt till deputationens utlåtande, och bör man fördenskull uppskiuta öfwerläggningen därom, till dess deputationens betänckandet inkommer. Hwad lärfter beträffar, så är de införde i särskilte voto. Om det bifalles, är saken hulpen.

Herr borgmästaren Johan Boberg: En wärd ledamot har sagt, att saken, ang:de lädret, är afgjord genom votering. Men det är icke så, hwilcket bäst kan finnas af den antagne §, ang:de detta mål, den jag nu will upläsa. Detta skjedde, och herr borgmästaren gjorde deraf den slutsatsen, som nyss förut anförd är.

Herr borgmästaren Malmsten hölt före, att den upläste § wore en annan, än den hwaröfwer votering försiggådt.

Men herr borgmästaren Boberg påstod, att ingen annan § wore uppsatt, eller antagen, än den nu upläste.

Herr rådman Hanqvist hölt före wara bäst, att uppskjuta öfwerläggningen, ang:de lädret, till dess deputationens betänckande kunde inkomma. Härmed wore ingen ting förlorad. Men den förmån wunnes dermed, att man med mera uplysning kunde utlåta sig i saken.

Herr borgmästaren Cervin: Jag håller så mycket mera för nödigt, att ärendet ang:de leders införsell, nu må tillika intagas, som jag hyser nog grundad frugtan, att det i annor händelse icke skier.

⁷⁵⁶ *tillåtit* i prot.

Herr assessoren Anthonsson: Jag sliter icke engelskt läder, utan nöjer mig med det här hemma kan tillwärcas. Jag will medgifwa, att det icke är så godt, som det förre. Men jag täncker derhos, att wi böra wänta, till dess vår egen tillwärcning kan komma i ett så godt stånd, som wederbör. Skjer icke detta, måste de anlagde inrättningar gå under, innan de hunnit till stadga, och åstadkommit den nytta, som därmed warit påsyftad. Hwad pennor angår, och öfwer hwilckas dyrhet klagas, så lærer upstadsboerne hafwa bästa tillfälle, att samla och bereda dem. Om det skjer, lærer de kunna säljas för bättre pris, och säljaren ändå finna sin förmån därwid.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är fåfängt att wänta, det wi af swenske hudar skola få så godt läder, som det ängelske. De inhemske engelske hudarne doge icke ens härtill, utan fordras därtill americanske och africanske hudar, af hwilcke endast ett rätt godt läder kan tillwärcas. Det öfrige blifwer tunt och löst, hwarföre och wi få ifrån fabriqven allenast odugeligit läder af swenske hudar, och odugelige skor, som icke tåla wattr.

Herr borgmästaren Fries: Saken är af ståndet remitterad till deputationens yttrande, som ock snart lærer dermed inkomma. Wore det då icke stridande emot all ordning, ja, emot ståndets wärdighet, att afgjöra detta ärende, utan att förrut weta hwad deputationen kan hafwa att anföra?

Herr borgmästaren Renhorn: Lät wara, att saken blifwit till deputationen remitterad. Men det hindrar ej ståndet, att efter så lång wäntan på deputationens betänckande, som bordt wara färdigt i Februarii månad, nu uptaga och afgjöra saken. Och är detta så mycket mera angelägit, som wederbörande behöfwa tid, att kunna införskrifwa, och anskaffa läder.

Herr borgmästaren Lange begärte votering, om detta ärende skall nu afgjöras, eller dermed hafwas anstånd, till dess deputationens betänckande kan inkomma.

Herr borgmästaren Schauv: Jag finner icke, hwartill votering kan wara nödig i detta mål. Här påminnes, att wederbörande behöfwa tid till införskrifningen, och att saken fördenskull nu straxt skall böra afgjöras. Men enär man wäntat i 4 år, lærer detta ärende kunna hwila i 14 dagar, till dess deputationen kan inkomma med dess betänckande öfwer detta ärende, som det blifwit remitteradt.

Herr justitiarien Faxell: Man bör icke neka, att då denna qvestion förhades, votering skjedde, som stadnade i det slut, att engelske lädret skulle frigifwas till införsell. Detta wet jag bäst, som war orsaken därtill, att man

måste skrida till votering. Men icke dess mindre tycker jag wara anständig att wänta till dess deputationen kan inkomma med dess betänckande, dock med förbehåll, att saken ej drages till kongl. commercecollegium, ty då blifwer aldrig slut därpå.

Herr handelsman Tottie: Jag är nog angelägen derom, att engelskt läder må frigifwas till införsell. Jag finner ock, att detta ärende kunna uptagas, nu afgjöras, och införas ibland de öfrige frigifne wahrer. Men som saken är remitterad till deputationen, så fordrar ordningen, att wi afbida dess betänckande, hwarefter wi med bättre uplysning kunna yttra oss.

Herr talman hemställte, om icke bäst wore, att nu företaga och afgjöra herrar deputerades förteckning på wisse frigifne wahrer, med förbehåll, att ståndet framdeles will yttra sig, angående lädret.

Detta hemställande bifölls.

Herr fabriqveuren Appiarie: Jag finner, att bast blifwit upfördt, på herrar deputerades förteckning, och måste derwid påminna, att det är det sämsta af alla släta tyger, och som nogsamme inrättningar redan härstädes äro gjorde, till slike tygers tillwätkning, så lærer det böra gå ut, så framt man icke will ruinera de anlagde inrättningar.

Herr handelsmanen Reinke yttrade sig sig i samme mening, som nyss anført är, med den tillägning, att en sort tyg, som kallas taft real mycket brukas, och som det här icke tillwätkas, så lurendrägas det in. Frågan wore fördenskull, om icke bättre wore, när man ej kan hindra bruket af detta tyg, att låta det få införskrifwas, emot wiss afgift.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Man har trodt, att införslen af bast skulle lända till besparing för riket, såsom det sämsta af alle sidentyger, hwilcke nu så starkt kommit i bruk, att snart ingen bondepiga finnes, som icke will wara klädd därmed.

Herr directeuren Schenbom: Det är icke enligt med riksens ständers wisa afsigt, wid deras tagne författningar, att sådane waror, som i riket tillwätkas i sådan myckenhet, som swarar emot behofwet, skola få införas. Härigenom skulle ju inrättningarne ruineras, och som bast är ett ibland desse wahrer, så bör det och gå ut.

Herr talman hemställte, om icke det ordet *bast*⁷⁵⁷ i förteckningen måtte gå ut.

⁷⁵⁷ Kursiverat av utg.

Härtill swarades Ja, men ock tillika ett eller annat Nej.

Herr borgmästaren Schauv hemstälte, om icke taft real måtte införas, i stället för bast. Men häröfwer skjedde icke någon proposition.

Herr talman frågade, om icke poudersocker jämväl måtte gå ut af förteckningen.

Denna fråga bifölls.

Herr handelsman Tottie: Frågan, om bast skall ut, är beswarad med Ja och Nej, och således icke ännu afgjord. För min del finner jag nödigt, det bast må tillåtas att införas, och som frågan icke är afsluten, så begär jag votering.

Härmed instämde herr rådman Stenhagen, som likwäl straxt derefter begaf sig ifrån dess gjorde påstående om votering.

Herr handelsmannen Reincke förestälte, att bast wore en sådan wara, som kunde umbäras, och behöfde alldeles icke införskrifwas.

Härmed förenade sig herr inspectoren Muncktell.

Och herr talman yttrade sig, att det wore mindre anständigt för ståndet, att begära, det bast skulle få införas, hälst detta wore stridande emot fabriqvessystemen. Dess utom borde man ärhindra sig, att flere sorter bast finnes, och att en hop andre tyger, under denne titul, kunna inkomma. Det wore icke att afhielpa wexelcoursen, på hwilckens fällande man likwäl borde täncka, och frågade herr talman fördenskull, om icke ståndets resolution stode fast, och det ordet *bast* skulle gå ut.

Detta beswarades med Ja.

Herr borgmästaren Schauv: Jag finner här åtskillige sorter lärft nämde i förteckningen, och som det wid betänckandet bifogade särskilte votum innehåller det samme, så torde wara bäst, att tillika bifalla detta votum, då förteckningen kunde derefter inrättas.

Herr talman frågade, om detta nyss anförde yttrande finge bifall. Hwartill swarades Ja.

Sluteligen proponerade herr talman, om icke secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande tillika med denna förteckning, sådan som hon nu ändrad blifwit, finge bifall.

Och ståndet lemnade dess bifall härtill.

Men härjämte påminte herr talman, att ståndets ledamöter i deputationen, måtte så laga, att betänckandet, ang:de lädret, kan snart inkomma.

Herr borgmästaren Sundblad: När saken sidst förehades, ang:de det uti manufacturcontoiret ledigt blefne fullmäktigskap, efter framlidne rådman-

nen Lindeman, blef beslutit, att detta ärende skulle hwila till nästa pleni-
dag. Och lærer det således wara tid, att företaga detta mål, emedan 2:ne
plenidagar sedan äro förlupne, utan att det blifwit föredragit. Om högt-
ärade ståndet så skulle behaga, will jag åtaga mig detta fullmäktigskap,
och tror jag, att ingen af ledamöterne, utom Stockholm, kan hafwa bättre
tillfälle därtill än jag, som ständigt wistas i staden.

Herr borgmästaren Sacklén: Om saken skall i dag företagas, så får jag lof
att anmäla det jag håller före, att herr borgmästaren Renhorn bör förnämlig-
ast wid detta tillfälle komma i consideration, som wid flere riksdagar bi-
wistat ståndet, och wisat all nit för detta ståndets rättigheter, samt äger grun-
delig insigt och kundskap uti de ärender, som röra manufacturssystemen.

Herr borgmästaren Sundblad yttrade sig: Herr borgmästaren Renhorn är
närwarande, och kan således utlåta sig, om han will åtaga sig detta full-
mäktigskap.

Herr borgmästaren Renhorn lät förstå, det han icke kunde yttra sig, utan
ankommer det på ståndets förtroende.

Herr borgmästaren Brunssell: Om det kommer därpå an, att en och hwar
som will skall få anmäla sig, så tror jag mig och äga skjäl, att anmäla mig.
Jag har biwistat detta högtärade ståndets 3:ne riksdagar, och wid desse till-
fällen inhämtat ståndets tanckar om manufacturwärket. Jag är icke eller
längre boende härifrån, än jag kan komma in hit till staden, enär min
härwaro kan wara nödig.

Herr borgmästaren Malmstén: Det är ömt att nämna personer, och lærer
wara bäst att skrida till votering med slutne sedlar, som altid förrut warit
wanligit. Men om personer skola nämnas, tycker jag, att ståndets secrete-
rare, rådman Renhorn, bör komma i consideration wid detta tillfälle.

Herr borgmästaren Cervin: Mig är berättadt, att något lærer wara på
färde, och under öfwerläggning, ang:de manufacturcontoirets sammanfo-
gande med kongl. commercercollegium. Om så är, och detta komme till
wärkställighet, lærer dett wara onödigt, att nu tillsättia någon fullmäktig.

Herr rådman Rothstein: Jag har icke hört talas om manufacturcontoirets
sammanfogande med kongl. commercercollegium; tror icke eller, att det
någonsin lærer skje. För öfrigit bör jag gifwa wid handen, att sju fullmäg-
tige sittja i manufacturcontoiret, som wäl hinna med, att skiöta sysslorne,
så detta ärende wäl kunde upskjutas till riksdagens slut, då rådman Ren-
horn kunde komma i consideration.

Herr talman ärhindrede, att fabriqveuren Anders Dahlmansson, som, wid sidstl:e riksdags slut, ärhölt 2:ne survivancen till fullmäktigskap uti manufacturcontoiret, hade nu genom memorial anmält sig.

Nyss berörde memorial uplästes,⁷⁵⁸ tillika med ståndets, under den 21 Octobr. 1756, för Dahlmansson utfärdade extractum protocolli.

Och emedan ståndet af detta sednare inhämtade, att survivancen ej war längre utställd, än till början af denne riksdag, ty fant ståndet, att fabriqveuren Dahlmansson icke haft skiäl, att nu anmäla sig.

Herr borgmästaren Schauv: Då detta ärende sidst förehades, hemställte jag, om icke bäst wore, att öfwerlemna till ståndets electorer, att nämna fullmäktig i manufacturcontoiret. Men som ståndet icke behagade, att bifalla detta mitt hemställande, så är nu allenast frågan, om saken skall företagas i dag, eller hwila?

Herr talman: Ståndet yttrade sig wäl sidst, att detta ärende skulle företagas näste plenidag. Men icke dess mindre står det i ståndets behag, att uppskiuta detta ärende, såsom dess oeconomicum, om så godt synes. I följe hwaraf jag hemställer, om ståndet behagar i dag företaga och afgjöra detta ärende.

Härtill swarades både Ja och Neij.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag känner herr borgmästaren Renhorns förtjenster, och har således icke något emot honom, om han kan wistas här, och skjöta detta fullmäktigskap. Jag har icke eller något emot herr borgmästaren Sundblad, men jag såge gjärna, att rådman Renhorn måtte komma i consideration.

Herr talman hemställte åter, om detta ärende skall företagas i dag. Hwar till swarades, som nyss förrut, både Ja och Neij.

Herr borgmästaren Sundblad utlät sig: Herr borgmästaren Renhorn har icke welat yttra sig, om han will antaga detta fullmäktigskap. Jag har anmält mig därtill, och begär fördenskull votering.

Herr borgmästaren Lange påminte, att herr borgmästaren Sundblad wore sökande, och borde fördenskull icke tala i detta ärende.

Herr assessoren Anthonsson begärte, att herr borgmästaren Renhorn måtte utlåta sig, om han will antaga detta fullmäktigskap.

⁷⁵⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 120.

Herr borgmästaren Renhorn swarade, det han höllo före, att det ej wore så brodtom med besättjandet af detta fullmäktigskap. Och hwad det beträffade, om han wille antaga det, så kunde herr borgmästaren icke gå vidare, än att allenast anmäla, det han ej afsäger sig det.

Herr borgmästaren Sundblad begärte votering.

Och herr talman påminte, att herr borgmästaren Sundblad, såsom sökande, borde afträda, så länge detta ärende förhades.

Herr borgmästaren Sundblad afträdde.

Och herr talman frågade, om ärendet, ang:de det ledige fullmäktigskapet, skall företagas i dag.

Hwartill swarades Nej.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte, det commercerådet Nordencrantz hade till honom skrifwit ett bref, och begärt återfå de, wid början af denne riksdag, inlemnade 101 exemplar af dess bok, då han wille inom 24 timmar, enligt dess yttrande wid riksdagens början, förstöra de samme till hwarje bokstaf, emedan han förspordt, att denna bok upwägt något missnöje hos ståndet.

Nyss berörde bref uplästes,⁷⁵⁹ af innehåll, som nu anfördt är.

Och ståndet fant godt, att herr borgmästaren Renhorn må lemna till swar härå, det emedan ståndet förr detta fattadt dess beslut, ang:de denne bok, och det samme de öfrige respective stånden, genom utdrag af protocollet, kundgjordt, så kunde exemplaren icke återlemnas.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,⁷⁶⁰ öfwer bonden Jonas Jönssons däröfwer anförde beswär, att Kongl. Maist., genom nådigt utslag af den 13 Martii förledit år, förklarar honom förlustig af dess under skatterättighet på cronoaugmentshemmanet Lilla Ramsåhs, n:o 1, uti Kronobergs lähn, Norrviddinge härad och Bergs sokn, och den samma tillagt extra råd- och handelsmannen Eklin i Wexiö. Och hade deputationen, i följe af flere anförde skjäl, pröfwat rättwist, det bör kongl. cammarcollegii för åboen, å detta augmensthemman, den 3 Febr. 1755, utfärdade skattebref förblifwa i full kraft och wärkan.

Herr borgmästaren Unger: Deputationen har uti dess betänckande anført flere skjäl, som alle styrka bonden Jonas Jönssons rätt. Men ett enda gör

⁷⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 121.

⁷⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 7.

tillfyllest, nemligen detta, att bonden fått kongl. cammarcollegii skattebref 5 månader förrut, innan kongl. förklaringen, af år 1756,⁷⁶¹ utkom, hwilcken dess utom tydeligen och owilckorligen innehåller, att den icke har afseende på de redan förwärfwade skatterättigheter. Och som Kongl. Maist. i nåder behagat anse denna förordning, såsom ett hufwudskjäl, och i anseende deraf skattebrefwet uphäfwit, så är tydeligit nog, att bonden skjedit orätt.

Herr assessoren Anthonsson yttrade sig i samme mening, som nyss anförd är, med den tilläggnig, att deputationens betänckande måtte bifallas, och bonden förklarar berättigad, att få tilltala sin wederpart, för åbragt kostnad, samt äska ärsättning därföre.

Herr talman hemställte, om icke deputationens betänckande måtte bifallas, med den af herr assessoren Anthonsson nyss gjorde tilläggnig.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,⁷⁶² om delning i avancen af stadskällarehållandet i Westerås, imellan stadens borgmästare och rådmän, tillstyrkandes deputationen, att stadens borgmästare må, enligt äldre och nyare utfärdade kongl. resolutioner, bibehållas ensam wid denna förmåns åtnjutande, som honom blifwit tillagd, såsom förbättring på dess lön.

Herr talman frågade, om icke detta betänckande finge bifall.

Hwilcken fråga med Ja beswarades.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁷⁶³ ang:de fabriqveurens Engvalls sökte frihet, att få, till sin fabriqves behof, årligen införskrifwa 800 däckar logart fårskin. Och emedan deputationen funnit det allmänheten icke saknar, hwarken behörig godhet, eller ärfordrig tillgång på inhemske kardor, som blifwit med inhemske logart skin förfärdigade, ty kunde deputationen icke styrka till ändring uti förbudet emot utländske logarts fårskins införande, eller att Engvall må undfå den sökte friheten, till 800 däckers årliga införskrifning, och sådant aldraminst under befrielse för tull och andre umgälder.

⁷⁶¹ Tryckt förklaring 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kiöps Förordning.*

⁷⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 8.

⁷⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufacturdeputationens expeditioner, nr 8.

Uppå gjord proposition af herr talman, fant ståndet skiäligit, att bifalla detta betänckande.

Herr talman anmälte, att bondeståndets talman, hade i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, å dess stånds wägnar, förklarar något missnöije däröfwer, att krigsbefälets beswär blifwit remitterade till secreta utskottet, samt begärt, att desse beswär måtte remitteras till allmänna beswärsdeputationen, där bondeståndet har dess ledamöter. Detta hade herr grefwen och landtmarskalcken, samt ärkebiskoppen lofwat. Och nu wore löparen med nye påskrifter, efter bondeståndets begäran, ankommen; hemställandes herr talman, om icke ståndet jämwäl behagade remittera krigsbefälets beswär till allmänna beswärsdeputationen, som har att dem urskillja, och remittera hwart mål, efter dess beskaffenhet, till behörig deputations öfwerseende och utlåtande.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁶⁴ ang:de de beswär vice häradshöfdingen Gabriel Torpadius däröfwer anfördt, att Carl Jacob Rinus, framför honom ärhållit kongl. collegii fullmagt, på regementsskrifwaresysslan wid Östgjötha cavallerieregemente, och att Kongl. Mai:st, ehuru Torpadius i underdånighet sökt ändring uti en sådan krigscollegii författning, den samma gillat. Gifwandes deputationen wid handen, sig icke kunna styrka därtill, att Rinus måtte ifrån den ärhållne sysslan afgå, och Torpadius däruti insättias, men hemställer likwäl, om icke Torpadius, som är lidande, måtte på annat sätt hjälpas, hwilcket deputationen, i anledning af anförde skiäl, håller före kunna skje på det sättet, att kongl. Götha hofrätt anbefalles, att ofelbart, och wid answar till gjörande, upföra vice häradshöfdingen Torpadius, som äger godt loford, och är en ibland de äldre, på förslag till första lediga häradshöfdingebeställning, och i fall han då icke niuter befordran, äfwen sedermera föreslå honom, till dess han till en häradshöfdingebeställning warder hulpen, samt att han imedlertid må hugnas med häradshöfdingecaractere och heder.

Uplästes dissentientium vota i detta ärende.⁷⁶⁵

Herr borgmästaren Finerus: Jag tillstår gärna, att Torpadius warit lidande, i det han, som med ett ganska godt loford förestått regementsskrifwar-

⁷⁶⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 12.

⁷⁶⁵ Ibid.

sysslan i 2:ne år, icke fått den samma, utan en annan blifwit därtill befordrad, som ingen förtjenst äger, blott derföre, att regementsofficeraren som förslaget uprättat hyst förtroende för honom. Detta hade icke bordt gälla, emot Torpadii förtjenster. Men som regementsskrifwareinstructionen gifwer därtill någon anledning, och Rinius blifwit, genom Kongl. Mai:sts resolution, wid sysslan bibehållen, så lærer det och böra förblifwa därwid. Och om Torpadius kan på det föreslagne sättet hjälpas, utan andras förfång, skall det icke wara mig emot.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är billigt och rättwist, att Torpadius soulageras. Men mig förekommer det något besynnerligit, att deputationen nu icke brukar samme skjäl, som, för någre plenidagar sedan, uti betänckandet, ang:de magister Anthonsson, hwarwid deputationen tillstyrkte, att den som fått lectorssysslan, genom kongl. resolution, skulle den samma afträda. Detta hade och här bordt skje, ty jag är ense med herr borgmästaren Finerus, att regementschefens förtroende bör icke gälla, enär det faller på en, som är aldeles oförtjent, emot annan, som wärkelig förtjenst äger.

Herr borgmästaren Lönbohm: Det är sant, att Torpedius warit lidande, i det han icke fått den sökte regementsskrifwaresysslan, hwartill han gjordt sig så wälförtient. Men som denna syssla ingen gemenskap äger med justitiaestaten, så är här egenteligen frågan, om han skall för detta dess lidande få taga tour från andre, på denne stat bättre förtiente. Härtill finner jag icke något det minsta skiäl.

Herr borgmästaren Brunssell: Torpadius är både qwick och wälförtient; det kan inhämtas däraf, att han har både kongl. krigscollegii goda wittnesbörd, om dess skickelighet wid regementsskrifwaresysslan, som ock kongl. hofrättens besynnerliga lorord, om dess förtjenst, i anseende till domareämbetet. Han har ock warit vice häradshöfdinge i 12 år, så att han är en ibland de 3 älste, under berörde hofrätt. Han kan således icke praejudicera någon. Detta har icke eller warit eller är deputationens tancka, utan allenast, att hjälpa honom till ärsättning för dess lidande. Och som detta bäst kan skje på det sätt, som deputationen föreslagit, så bifaller jag betänckandet.

Herr borgmästaren Sundblad: Som Torpadius icke lidit någon praejudice wid justitiaestaten, utan annorstädes, så bör han och där undfå ärsättning, och det skjer alldrabäst, om Rinius afgår, och Torpadius insättes i stället till regementsskrifwaresysslan.

Herr talman hemställte, om icke det upläste betänckandet, ang:de detta ärende, finge bifall.

Hwilcket med Ja beswarades.

Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de handelsman Schön, och lyder sålunda:⁷⁶⁶

S.d. Anmältes, att urskillningsdeputation afslagit handelsmannen här i staden Schöns gjorda ansökning, om försuten tids återwinnande, uti saken, ang:de Schöns hos framledne presidenten och commendeuren af Kongl. Mai:sts orden baron von Broman ägande fordran, hwarwid Schön det skiäl för sig anfördt, att han warit uti cronans ärender och uphandling, så när ett åhr, utom riket wistande, och således icke kunnat denna dess angelägenhet besörja med mera.

Borgareståndet tog detta ärende under behörigt öfwerwägande. Och emedan handelsmannen Schön rätterligen warit kjänd, ibland framledne presidentens och comendeurens baron Bromans creditorer, men likwäl icke genom särskild kundgjörelse, enligt lag, blifwit stämd, han likwäl uti cronans ärende utom riket stadd, icke wetat eller kunnat sin rätt bewaka, och han således haft laga förfall, ty pröfwade borgareståndet rättwist, det må handelsmannen Schön få tillstånd, att sine skiäl i detta mål, hos kongl. Swea hofrätt anföra, som har att de samma uptaga, och lagl:n afgjöra. Hwilcket med de öfrige respective stånden, hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Föredrogs å nyo ståndets extractum protocoll,⁷⁶⁷ ang:de frimarknaderne i Elfsborgs län, och bifölls med någon tillägning, lydande ut in actis.

Herr talman anmälte, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen, hade blifwit ansedt, för nödigt, att i morgon sammanträda in plenis. Hemställandes herr talman, om icke hos borgareståndet måtte skje anslag, i fall de öfrige stånden låta anslå.

Detta bifölls och ståndet skildes åt.

⁷⁶⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 94.

⁷⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 95. Jfr Filip Langlets memorial 1 juni 1761 i R 1358, nr 117 (med bilaga).

Åhr 1761 den 9 Junij

S.d. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁷⁶⁸ att cammarskrifwaren i manufacturcontoiret Carl Gustaf Grizelius må niuta transport till någon cronofogdebeställning, hwilcket deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, tillstyrkt.

Uplästes prästeståndets extractum protocollii,⁷⁶⁹ ang:de detta ärende, med tillstyrkande, att deputationens betänckande måtte bifallas på det sättet, att kammarförfaren Grizelius njuter transport till någon ledig cronofogde- eller landtränkmästarebeställning, då han hos wederbörande kongl. collegium sig därom anmäler.

Ståndet pröfwade skiäligit, att bifalla detta prästeståndets yttrande.

Uplästes bergsdeputationens betänckande,⁷⁷⁰ ang:de en bergscommissariesyssla i Finland, i stället för den nuwarande bergsfogdebeställningen. Och emedan nu warande bergsfogden, Johan Adolph Liljerqvist, under den tid han innehafte denna syssla, genom dess flit och oförtrutenhet upptäckt flere nye och lönande malmanrikningar, i synnerhet en kopparmalmsskjerpning, som redan med arbete är belagd, och förtjenar all upmärksamhet, och han således gjordt sig förtient, så wäl till ärsättning för dess gjorda omkostningar, att resa genom denna widsträckta landsort, som ock till upmuntran att fortfara i lika flit, ty hemställer deputationen, om icke bemälte bergsfogde må anmälas till fullmagts undfående på bergscommissariesyslan, såsom med bergsfiscalerne i Sahlberget och Fahlun skjer, dock personelt för honom, samt tour ifrån dess nu innehafwade fullmagts datum, lika med bergsfiscaler; jämwäl ock, att så länge, han denna syssla innehafwer för honom särskilt må bestås 200 d:r s:rmt till resepennningar, af kongl. bergscollegii medel, samt att han, som känner orten och språket, må, wid förefallande vacance af bergmästare i Finland, ärhålla ett rum på förslaget.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Det är wäl, hwad deputationen för honom tillstyrkt så i öfrigt, som att han skall få caractere. Men jag måste gifwa wid handen, att commissarienamnet är i Finland förhateligit, och såle-

⁷⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 9.

⁷⁶⁹ Ibid.

⁷⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 5.

des skulle det mera lända honom till olägenhet, än nytta. Och emedan Liljerqvist är en kjäck och flitig man, som oförnekneligen uträttat mycket godt i⁷⁷¹ den landsorten, och man af hans oförtrutenhet ännu kan wänta mera gagn, så hemställer jag, om han icke bör soulageras, och om icke till den ändan bergmästarecaractere bör tilläggas, som redan bekandt i orten och bättre liudande i folckets öron.

Herr assessoren Anthonsson: Det skall icke wara mig emot, om Liljerqvist ärhåller bergmästarecaractère. Han är en braf man. Dock bör jag anmäla, att deputationen handterat detta ärende med varsamhet. Kongl. bergscollegium har tillstyrkt berörde caractere för honom, och jag lemnar därhän hwad suite det kan hafwa, om honom må tilläggas bergmästarecaractère. Mig tyckes, han kan få den framdeles, enär han närmare kan wisa, att han uträttadt något nyttigt. Tillökning af 200 d:r s:rmt på lönen har deputationen för honom tillstyrkt, och dem bör han få, i anseende till dryga omkostningar, som fordras på resor i den widsträckte landsorten Finland.

Herr borgmästaren Schauv: Mig tyckes, att man snart kan komma från denne saken. Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt har i alt öfrigit bifallit betänckandet, och allenast begärt, att caractèren må ändras, så att Liljeqvist, i stället för bergscommissarie-, må undfå bergmästarecaractère. Och detta lærer så mycket snarare kunna bewilljas, som deputationen sielf tillstyrkt, att Liljeqvist skall upföras på bergmästareförslag, wid existerande vacance i Finland.

Herr borgmästaren Renhorn föreslog caractere af geschworner, för Liljeqvist.

En och annan föreslog vice bergmästarecaractère.

Herr talman frågade, om icke deputationens betänckande måtte bifallas, med den ändring, att bergsfogden Liljeqvist, i stället för bergscommissarie-, får vice bergmästarecaractère.

Ståndet lemnade dess bifall härtill.

Herr borgmästaren Sacklén ärhindrade, att caractère af vice bergmästare betydde i sig sjelft ingenting, wore och aldeles owanlig, samt fördenskull bättre, att han hade ingen, än en sådan caractère; hälst emedan det ordet vice allenast plägar tilläggas dem, som förrätta på någon tid andras syssla, men sielf hafwa ingen. Hwaremot Liljerqvist står i en sådan wärkelig tjenst, som

⁷⁷¹ Härifrån fortsätter texten i vol. 2 av borgarståndets riksdagsprotokoll.

mycket skiljer sig ifrån andre bergsfogder, och närmast kommer till bergmästare.

Herr justitiarien Faxell: Hwad nu anfördt är, har sin rigtighet. Liljerqvist förtienar upmuntran. Han är en karl, som äger mycken kundskap i bergswäsendet, och dess utom gode studier. Han har disputerat 2:ne gånger med beröm. Han har ock, sedan han feck den syssla, han nu innehar, wisatt öfwertygande prof af skickelighet, flit och oförtrutenhet samt wetat så umgås med folcket i landet, att han wunnit förtroende för sysslan, för hwilcken inwånarne förrut warit nog rädde.

I anledning häraf proponerade herr talman, å nyo, om icke betänckandet måtte bifallas med den ändring, att Liljerqvist får bergmästarecaractère.

Denna proposition bifölls.

Herr inspectoren Muncktell: Det skall icke wara mig emot, att han får denne caractère, dock med förbehåll, att han ej må praejudicera andre bättre förtjente, enär lägenhet till befordran yppar sig.

Denna tilläggnings bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁷² ang:de de beswär, capitainen och kongl. lifdrabanten, Michaël von Törne, däröfwer anfördt, att han wid tillfälle till befordran skall blifwit praejudicerad. Och emedan deputationen af handlingarne funnit, att sådant wärkel:en skjedt, ty tillstyrkes, det må capitainen von Törne ärhålla corporalsfullmagt wid lifdrabantecorpsen, daterad en dag sednare än yngste corporalen grefwe Dohnas fullmagt, samt att von Törne därjämte må warda hugnad med den corporalslön, som först warder ledig, sedan corporalen Malmerfelt förrut ärhållit corporalslön.

Efter skjedd proposition af herr talman, fant ståndet skjäligit, att bifalla detta betänckande.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har fått weta, det sidste plenidag, emedan jag war frånwarande, är ett extractum protocolli justeradt och afgådt,⁷⁷³ ang:de fiskerideputationens betänckande. Detta har förefallit mig, så mycket mera oförmodadt, som jag warit en ibland deputerade till detta ärendes öfwerseende, och fölgackteligen hade bordt få wara tillstädes, när ärendet skulle sluteligen afgjöras. Jag har sedermera genomläst detta protocollsdrag och funnit åtskilligt, som icke warit deputerades mening. Praemier

⁷⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 13.

⁷⁷³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 93. Se ovan not 747.

kunna ärhållas för utskjeppad odugelig sill, och det som mera är, för sådan sill, ehuru hon ej skjepas längre än inom Östersjön. I öfrigit är extractum protocollii så stäldt, att wi till näste riksdag torde finna för oss en ny skuld af 7 till 8 tunnor guld. Jag finner mig fördenskull föranlåten, att begära, det detta extractum protocollii, antingen må återtagas, eller och begäras, att ärendet må hwila, till dess ståndet kan närmare yttra sig. Skjer detta icke, begär jag tillstånd, att få gå med mine särskilte tanckar, till de öfrige respective stånden.

Herr assessoren Anthonsson: Jag har ock warit deputerad öfwer detta ärende och bör jag gifwa wid handen, att jag, då ärendet förehades, war af hel annan tanka, än någre af de öfrige ledamöterne. Jag war ock frånwarande, då saken hos ståndet blef sluteligen afgjord, och kunde icke ens föreställa mig, att den skulle föredragas, emedan jag hade, och ännu har documenterne hos mig. Som det likwäl icke dess mindre skiedt, så will jag nu säga mine tanckar. Riket står redan uti stor skulld, för obetalte fiskeripraemier, och om så skall gå, som det utfär[da]de extractum protocollii tyckes medgifwa, torde wi till näste riksdag finna för oss en skuld af 20 tunnor guld. Det är icke eller billigt, att afgifter utan någon proportion lägges på ätandewahrer, till att dermed rigta dem, som tillwärka och utskicka sådane waror, som äro odugelige. Jag är wäl för öfrigit ense dermed, att skuld nu må betalas, men fonden må fastställas på billig grund, och för framtiden den författning göras, att inge andre få praemier, än de, som rätteligen förtjena.

Herr borgmästaren Kock: Jag har ock warit en deputerad, öfwer detta ärende, och har, i anledning af deputerades begäran, projecterat den expedition, som blifwit sidste plenidag föredragen och af ståndet bifallen. Den innehåller icke eller något annat, än det, som förrut finnes i betänckandet. Om dissentienter så behaga, måge de göra anmärkningar däröfwer. Men det lærer dock böra äga bestånd, emedan det strider emot lag och ordning, att en frånwarande skall få uprifwa ståndets fattade beslut. Hwad här säges om skulden förhåller sig icke så, ty afgifterne äro så proportionerade, att de i det närmaste skola blifwa tillräckelige.

Herr borgmästaren Cervin: Det urfärdade extractum protocollii innehåller icke något annat, än det, som är enligit med deputationens betänckande. Det är ock bifallit, och bör stå fast, så mycket mera, som det är oförnekeligit, att fond behöfwes, och bör utfinnas, på det folck, som uppå försäkran om praemier gådt in på god tro uti fiskeriinrättningar, måge få hwad dem lofwat är.

De hafwa ändå dess utom lidit skada nog, i det de så länge måst wänta, och det wore för mycket, om man wille, att de än längre skola wara lidande. Hwart tager då fides publica vägen? Och ho wågar då, att på ständers försäkran gå in uti någon inrättning?

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör påminna, att herr borgmästaren Kock warit med öfwer detta ärende, icke såsom deputerad, utan allenast såsom till uplysning. Icke dess mindre har han, oss owitterligen, upsatt och föredragit expeditionen, hwilcket icke hade bordt skje. Och förbehåller jag mig, att sådant ej må skje wid slike tillfällen hädanefter.

Herr rådman Hanqvist: Såsom deputerad har jag ock warit tillstädes. Betänkandet företogs punctewis till öfwerwägande. Puncten ang:de sockret gick ut, och som fonden fants oundgängeligen nödig, ty projecterades annan afgift i stället. När deputerade slöto, tog assessoren Anthonsson betänkandet till sig. Icke dess mindre war saken hos deputerade således afgjord, som den blifwit ståndet föredragen, och wunnit bifall.

Herr borgmästaren Schauv: Jag blef emot min wilja nämnd till deputerad öfwer detta ärende. Jag biwistade sammankomsten. Wi raisonerade öfwer hwarje punct, och pluraliteten war ense om besluten på sätt, som den projecterade expeditionen innehåller. När jag i går kom up i ståndet, frågade jag efter herr handelsman Bagge, men han war ej uppe. Deputerade, som woro tillstädes, taltes wid om saken, och den projecterade expeditionen föredrogs, och bifölls af ståndet. Det war icke wår skuld, att en eller annan war borta. Saken borde derföre icke längre utdragas. Men icke dess mindre will man gjöra det till en crime, att saken, som så länge hwilat, blef föredragen. För öfrigit bör jag ärhindra, att expeditionen icke innehåller något annat, än det, som står i betänkandet, och detta rörer allenast fonden.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag förbehåller mig, att sådant ej må skje hädanefter, när deputerade sammanträda, ty alle de som warit med öfwer saken, böra ock få wara tillstädes, när den föredragas i ståndet, eljest kunna helt oförkränkte expeditioner tillämnas och utfärdas.

Herr talman: Det är herrarnes egen skuld, att de icke warit tillstädes. Klockan war öfwer 10, när ärendet föredrogs. För öfrigit bör jag påminna, att expeditionen angår allenast sättet, att få fond, men icke praemiernes utdelning, hwaröfwer deputationen har att särskilt yttra sig, så att det ännu står öppet, att därwid gjöra anmärkningar, om så nödigt är.

Herr borgmästaren Schau: Man har sagt, att skulden torde till nästa riksdag blifwa 20 tunnor guld. Detta är wäl aldeles omöjeligit. Men jag wille önska, och man borde glädja sig, om det kunde skje. Tänck hwad oändeliga summor då wore i riket indragne, om skulden för obetalte praemier stege till en sådan summa. Detta wore wist lyckeligit för vårt rike, som så wäl behöfwer penningar. Och jag tror, att man i den händelsen snart nog skulle finna fond, att betala de återstående praemier, utan att betyga något missnöije deröfwer.

Herr borgmästaren Lange: Herr borgmästaren Renhorn har sagt, att praemier betalas för odugelig fisk. Men jag får lof, att påminna, att ej så skjer. De som skall få praemier för utskjeppad fisk, måste med attest ifrån utskjeppningsorten bewisa, att fisken warit god. Har han ej ett sådant lagligit bewis, får han icke något det ringaste. Utlänningarne kunna icke eller förmodas utgifwa falske attester, ty detta strider emot deras egit interesse. Fast mera har man bewis därpå, att i Danzig twenne laddningar sill blifwit kastade i sjön, hwarföre ägarne icke fått en styfwer.

Herr borgmästaren Renhorn: Det kan så wara. Men hwarföre skola wi betala praemier åt utlänningar? Är det billigt, att belasta oss sjelfwe och rikta utlänningen?

Herr talman: Detta skadar aldeles icke, utan är fast mera ganska nyttigt, ty därigenom lockas mången utlänninge hit, att afhemta wara, som eljest blefwe hemma, och härmedelst blifwer utskjeppningen och winsten så mycket större.

Herr justitiarien Faxell: Hwartill gangnar hela denna widlyftige discours, hwarmed tiden allenast förspilles i fåfängan? Låtom oss sluta denna sak, i wänlighet, som efter mitt tycke, är allenast en pique personelle, som i ståndet icke bör äga rum.

Herr assessoren Anthonsson: För min del har jag icke rört någon ledamot särskilt. Icke eller har jag welat uprifwa saken, utan jag har allenast welat hafwa någon närmare jämckning i det, som skall betalas. För öfrigit förbehåller jag mig, att när deputerade hädanåt nämnas och sammanträda, bör icke något föredragas ståndet, utan att alle deputerade fått kundskap därom.

Herr borgmästaren Renhorn: Saken må stadna härmed, om ståndet så behagar. Men jag tager fiskerideputationens betänckande till mig, och förbehåller mig, att få gå med mine särskilte tankar till de öfrige respective stånden.

Härmed stadnade äntel:n denna discours.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁷⁴ ang:de beswär, hwilcke commendanten och riddaren af kongl. Swärdsorden Gustaf von Grooth där-öfwer anført, att han, sedan år 1756, wid förslagers uprättande till åtskillige ledige landshöfdinge- och öfwerstebeställningar, blifwit förbigången, hwarföre han om riksens ständers öma behjertande, af des ganska långliga och trogna 61-åriga tjenstetid, anhållit, så att han med någon befordran och uprättelse må warda hugnad. Och som deputationen af handlingarne inhemtat, det commendanten von Grooth, alt sedan år 1700, tjent med beröm, och altid jämwäl wid äfwentyrlige commenderingar, upfyllt en habil officerares skyldigheter, i anseende hwartill han ändteligen år 1740 blifwit commendant på Bohus fästning, hwarefter han, utan att winna befordran, nijo gånger warit upförd på öfwerste- och 2:ne gånger på landshöfdingeförslag. Men sedan 1756, ehuru han sökt 3:ne landshöfdingar och 2:ne öfwerstebeställningar, har han dock icke kunnat winna rum på någotdera förslaget, ty tillstyrker deputationen, det må commendanten von Grooth ensam anmälas till det nu i Österbotn ledigt warande landshöfdingeämbete, hwilcket han, som till högre ålder kommen, snart torde afstå, med de förmåner pensionsinrättningen medgifwer.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.⁷⁷⁵

Herr borgmästaren Renhorn: Det är beklageligt att en så wälförtient man icke blifwit befordrad, innan han hunnit till en så hög ålder. Nu är han så gammal, att man ej kan wänta af honom, att han skall orka med det beswärliga landshöfdingeämbetet. Det lærer således wara bäst, att gje honom penningar, så att han kan lefwa sin öfriga tid i ro.

Herr borgmästaren Schauv: Commendanten von Grooth är 71 år gammal. Han har alt ifrån år 1700, då han trädde i tjenst, upfört sig, som en rättskaffens officerare, men likwäl icke ärhållit mera än ett commendantskap, hwilcket icke eller skjedde, förr än efter 40 års trogne tienster. Usel belöning för så store meriter. Sedan har han wäl 9 gånger stått på öfwerste- och 2:ne gånger på landshöfdingeförslag, men altid ohulpen. Hwad kan då wara billigare, än att han befordras på det sätt, som deputationen föreslagit?

⁷⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 14.

⁷⁷⁵ Ibid.

Herr justitiarien Faxell: Jag har wid ett tillfälle för detta yttrat mig, huru skadeligit det är, att gjöra gamle utlefwade män till landshöfdingar. Jag är och nu af samme tancka. Men som commendanten von Grooth är en aldeles wälförtjent man, så bör han på annat sätt hielpas, om honom tilldelas någon belöning eller pension i penningar.

Herr rådman Thöllberg: Mig är det icke emot, att commendanten von Grooth befordras. Men jag finner icke, att det kan skje till Österbotns län, som är stort och widlyftigt, samt fördenskull fordrar en ung, som äger styrka, att skjöta sysslan.

Herr talman: Saken är snart hulpen, enär man påminner sig, hwad deputationen anfördt, att commendanten von Grooth nu mera icke söker syssla, för att behålla den, utan i anseende därtill, att få taga afskjed, med de förmåner, pensionsinrättningen medgifwer. På det sättet får länet snart en yngre landshöfdinge i stället, och cronan slipper utgifwa belöning i penningar. I anseende härtill hemställer jag, om icke deputationens betänckande i detta mål får bifall.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Herr borgmästaren Mollin: Jag har 2:ne gånger förrut anmält mig att få tala, och tror mig så mycket mera hafwa haft rättighet, till att få yttra mine tanckar, som jag i Östenbotn är boende, och känner bäst länets omständigheter. Icke dess mindre är propositionen redan gjord och med Ja beswarad.

Herr talman yttrade sig ej hafwa hört, att herr borgmästaren Mollin anmält sig, och bad, att han nu wille säga sin mening.

Herr borgmästaren Mollin: Jag beklagar, att man tagit här det skiäl till befordran, att mannen är gammal. Mig tycker, att detta skiäl borde häldre utsluta, än befordra honom till ett landshöfdingeämbete, hälst i ett så widsträckt län, om Österbotn är, hwaräst sysslornas myckenhet fordra en man, som äger styrka och vigeur. Hwad hans snara afskedstagande beträffar, med de förmåner pensionsinrättningen må gifwa, så håller jag det för så mycket mera betänckeligt, som den, som skall tillträda sysslan och betala penningarne, lærer wilja söka sin ärsättning annorstädes.

Härmed stadnade detta ärende.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft secrete utskottets extractum pro-

tocolli,⁷⁷⁶ ang:de recruteringsen, och i anseende till längden på de karlar, som skola antagas, funnit nödigt, att något påminna, hwarföre bondeståndet begärte, att härmed må blifwa efter wanligheten.

Herr talman gaf wid handen, att detta ärende warit omtalt uti talemännernes sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken. Bondeståndets talman och deputerade hade yttrat sig så, som nu. Försäkrandes herr talman, att borgareståndet lærer se till, huru saken må kunna hjälpas, till bondeståndets nöije.

Deputerade afträdde.

Herr talman påminte, att justitiaedeputationens betänkande,⁷⁷⁷ ang:de consuln Clason och wisse handlande i Carlsrona, wore wäl upläst, men icke afgjort, och borde fördenskull nu företagas.

Herr borgmästaren Lönbohm upläste följande dictamen till protocollet:⁷⁷⁸

Denna saken, emellan herr consuln Clason och någre handlande ifrån Carlsrona, är af en besynnerlig beskaffenhet. Under- och öfwerdomstolarnes förfarande har satt parterne å både sidor uti ett oskyldigt lidande. Lagen är worden orätt applicerad, i det att en fullmäktig är ansedd, såsom hufwudman, och utländske undersätare äro dömde wid svensk domstohl, ehuru de därstädes ej kunnat sista. Hade parterne så till sin beskaffenhet, som till sitt domicilium blifwit distingverade, så hade denna widlyftige och förmodel:n kostsamme rättegång i tid afstadnat. Consulen Clason, som af sin undfångne fullmagt alldrig nyttjade mer än potestas substituendi, hade då icke kunnat blifwa incorporerad med assurancecontoiret, och de handlande hade aldrig behöft så länge söka skuggan för sjelfwa kroppen. Jag will icke så noga afwäga bägges lidande, men det blifwer fast och owedersägeligen, att Clason warit exponerad till sin timeliga wälfärd, och de handlande äro icke allenast ännu i samma tillstånd, utan hafwa också warit utstälte för heders och ärekränckande tillwitelser, i det undersökning warit öfwer dem anställd, som skulle de hafwa inskjeppat gråsten och på dem tagit assurance, i stället för sidentyger och andre reele waror. Och ehuru sådant är befunnit sanningslöst, och fullmäktigen måste ärkiänna dem för hafwa redeligen handlat, så hafwa de ändå ej fått någon reconvention, eller föga kunnat den någonsin förränta,

⁷⁷⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 38.

⁷⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 11.

⁷⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 122.

änskiönt deras sak i alfwarsammaste måtto skulle kunna bedrifwas, ty alt bör stadna på compagniet i London. Jag räknar dem således wara uti en äfwentyrlig belägenhet. Ofelbart hafwa de haft en dryg kostnad med processens utförande i Sverige, men än drygare torde den blifwa, om de ensamne skola den utföra i Engeland. Och ho wet, om svensk man njuter den rättwisa hos utlänningen, som utländsk man niuter i Swerige? I anseende till detta alt, är jag af den tanckan, att justitiaedeputationens betänckande bör gillas, så att consuln Clason frikännes ifrån deposition och betalning af assecurancecompagniets præstandum, och att desse handlande böra af regeringen tagas under armarne, och förhielpas till sin ostridiga fordrans utbekommande af compagniet i Engeland. Jag tycker för min del, att de förtjena en sådan ömhet, såsom swenske män, och jag tror det wara så mycket angelägnare, som jag föreställer mig, att de föga, utom sin timeliga wälfärds förlust, kunna längre wara i mistning af sina tunnor guld, utom det, att riket derigenom förlorar ett anseenligt capital, som till handelens utwidgande kunde roullera. Jag nekar wäl intet, att de uti sitt skriftsätt till riksens ständer warit nog skarpe, men jag kan, efter min tancka, aldrig derföre belägga dem med den pligt, som lagen för slickt stadgar, ty de hafwa haft en justus dolor fortui. Hwad kunde wara oförmodeligare för dem, som äro okunniga i lagfarenheten, än att hos konungen förlora, när de trodde sig hafwa all rättwisa på sin sida, genom de wundne rådstufwu- och hofrättens domar. Lagen pålägger aldrig dem expenser, som haft anledning till rättegång, och en mild och rättwis domare är ganska sparsam med böters påläggande, när han ser och finner, att intet en part af illwilja, utan för lidande, skulle fört en skarp penna. Jag är derföre af den tankan, att justitiaedeputationens betänckande bör äfwen i den delen gillas.

Herr borgmästaren Sundblad: Här wore mycket att anföra i detta widlyftiga ärende. Men jag går det alt sammans förbi, och will allenast upställa den frågan: 1:mo om icke consuln Clason bör få ärsättning för dess lidande i detta mål. Sådant finner jag så mycket mera billigt, som han emot lag och rätt blifwit såsom part dragen in uti en widlyftig rättegång, ehuru han ej annat war, än fullmäktig, med rättighet, att sätta en annan i sitt ställe. Hwad denna process honom kostat kan jag ej weta, men det begriper jag, att det måste wara en wacker summa. Om han warit en medelmåttig wälmående man, hade han säkert warit ruinerad. Men han bör icke dess mindre ställas skadeslös. 2:o fordrar sjelfwa rättwisan, att domarne, som så

olagligen handterat denne sak, bör ställas derföre till laga ansvar. Eljest kan ingen wara säker, att få niuta lag och rätt till godo, om sådane grofwa felsteg ej blifwa straffade. Här säges wäl, att deputationen will framdeles inkomma med dess betänckande, ang:de domarnes begångne fel. Men hwarföre är det ej skjedt nu tillika, då saken inlemnades? I öfrigit är jag ense med deputationen, att de handlande i Carlsrona måge genom regeringens biträde hjelpas till slut i saken.

Herr borgmästaren Malmsten: Saken är widlyftig och inwecklad. Men när man reducerar den samme till sin början, och följer ordningen af des förlopp, blifwer den likwäl klar och tydelig. När de handlande sökte, att få ut den summa i London, hwarpå de tagit assurance, förebar compagniet något hinder däremot, och imedlertid skickades fullmagt till consuln Clason, med tillstånd, att sättja annan i sitt ställe, till att söka närmare underrättelse, om den tagne assicurancen. Clason war således allenast fullmäktig, men icke part. Icke dess mindre blef han derföre ansedd af domarne, och dragen från det ena till det andra stället in uti en widlyftig rättegång, samt dryge omkostnader. Som nu ingen kan neka, att detta är aldeles olagligt, så bör Clason få ärsättning för dess lidande. Och domarne böra tilltalas, för deras grofwe begångne fel, hwarigenom icke allenast Clason blifwit bragt i lidande, utan och dess wederparter, som blifwit förförde, att på en olaglig grund fullfölja rättegången. I anseende härtill skulle det icke wara mig emot, om desse handlande kunde hjelpas till ett snarligt slut. Men att regeringen skall biträda dem, det finner jag högst betänkeligit, ty de tillstå sjelfwe, att det assureerade godset eller warorne woro lurendrögade, och det kan ej anstå rikets regering, att taga del uti en sådan sak. Bäst hade warit om de handlande straxt i början hade sökt öfwerenskommelse, och icke domaren. Men som detta icke skjedt, måge de nu hjelpa sig sjelfwa så godt de kunna.

Herr assessoren Anthonsson: Det är aldeles rätt hwad nyss anfördt är. Consuln Clason har lidit wäld, i stället för att få rätt. Och han bör förden skull få satisfaction. Det hörer och ständer till, att straffa domarne, som warit orsaken till all den oreda, som i denne sak förelupit. Hwad Clasons wederparter beträffar, så kan jag icke finna, att de som öfwat wärkeligit lurendrageri, böra gripas under armarne, aldraminst bör regeringen förmås, att biträda dem. Ty om regeringen skulle taga sig deras sak an, och skrifwa för dem, men de icke därigenom winna deras ändamål, så komma de till rege-

ringen, samt sluteligen till ständer åter, med nye ansökningar om hielp, och tör hända begära någon ärsättning.

Herr handelsman Tottie: Jag är aldeles ense med de wärde ledamöter, som redan talat, i den delen hwad Clason angår. Han har lidit och bör få ärsättning. Men det är något besynnerligt, att de handlande tagit assurance på lurendrägade waror. Detta stöter, ty jag kan icke se, huru de skulle hafwa kunnat debitera dem med någon särdeles avance, å en ort, där andre äga frihet, att sälja dem utur första handen. Det är och något besynnerligt, att de för ett sådant lurendrägeri icke blifwit tilltalte, och är jag af den tancka, att de derföre böra ställas till ansvar, hwarföre jag ock icke eller kan bifalla, att de skola få något biträde af regeringen.

Herr justitiarien Faxell: Jag har läst alt detta, som i denne sak af trycket utkommit.⁷⁷⁹ Den är gammal och så nogsamt bekant, att jag ej behöfwer upropa dess omständigheter. Det lägges Clason till last, att han antagit denne engeländarnes sak, emot desse handlande. Men som han allenast warit fullmäktig, och icke part, så bör han få ärsättning för sitt lidande. Det säges, att de handlande lurendrägat. Jag wet icke egenteligen, huru härmed förewetter och kan således icke utlåta mig däröfwer. Men det är aldeles ogudaktigt, hwad domarne gjordt, emot all lag och rättwisa, i det de wäldsammeligen dömt Clason, såsom part. Hwad de handlande angår, så är det besynnerligt, att de fått 2:ne, oansedt wrängde domar för sig, och således icke underligt, att de trodt sig böra fullfölja deras sak. I detta afseende tyckes mig billigt wara, att de måge hjelpas, om det kan skje utan kostnad af regeringen.

Herr borgmästaren Brunssell: Jag bör anmärka följande omständigheter i detta mål. I början stämdes icke saken in på Clasons, utan på compagniets wägnar. Där börjades konster. Wittnen afhördes, och ett sade, att fartyget war lastadt med gråsten. De handlande sjelfwe säga, att det skjedt med lurendrägeriwahrer. Jag för min del wet icke ännu hwilcketdera är sant. Procedere emot Clason är besynnerligt, i det icke hans wederdelomän, utan domarne gjordt honom till part. Hans contraparter måste hafwa haft wigtigare skjäl, än jag fått se, emedan de warit i stånd att kjöpa en annans ofärd, som ingen sak med dem haft. Utom detta hafwa desse handlande warit så dristige och djerfwe, att de icke haft försyn, att anklaga regeringen för wrångwisa, hwarföre de efter lag bordt pligta. Men icke dess mindre hafwa

⁷⁷⁹ Se Bring 1958, nr 86:1–6.

så wäl regeringen, som ständer, förfarit skonsamt med dem. Men jag för min del håller före, att de för sådan deras djerfhet böra näpsas, och pligta 1 000:de d:r s:rmt. Hwad Clason beträffar, så bör han få ärsättning för sitt lidande, hwilcket gådt så långt, att han måst ärbiuda sig, att träda i arrest.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag will allenast tillägga, ett besynnerligt konstgrepp, som domarne brukat. Rådstufwurätten stälte domen på assecurancecompagniet eller Clason. De wille hafwa honom in uti noten, som war närmast, att taga fast i klämman. Hofrätten gjorde det ännu bättre, och dömde, att compagniet eller Clason skulle betala hwad dömt war. Detta orättfärdige steget gjorde wägen ännu kortare, att komma på Clason löst. Hwad den föreslagne recommendationen för de handlande widkommer, så finner jag den samma betänckelig, och därför mindre nödig, ty saken går ändå så, som domstolen i Engeland finner den samma. Och som desse handlande få ett widrigt slut, bör saken ej falla på riket tillbaka, såsom det gick uti saken med franska handlanden Derbet: Hofrätten skulle och då tilltalas för dess begångne fel, men ehuru groft felsteget war, så geck det dock ganska skonsamt. Om något nu skall skje i denne sak, som rättwisan sådant oförnekneligen ärfordrar, så bör det skje med fullkomlig alfwarsamhet, och felsteget uti Derbets sak därwid i hogkommas. Föröfrigit böra policerne infordras af Jacobsson; tör hända, att han upburit deras innehåll, och således haft dubbelnytta.

Herr borgmästaren Schauv: Här är redan nog talt i denne sak. Jag will allenast säga, att twenne domstolar yttrat sig, men med någon åtskillnad. Uppå Kongl. Mai:sts befallning ransakade Carlscrona rådstufwurätt allenast i början, och stadnade därwid. Men hofrätten befallte, att rådstufwurätten skulle och döma. Den dömde, att compagniet eller Clason skulle betala den asseurerade summan. Häruti består felet, som gifwit anledning till hela oredan. Men hofrätten gick ännu vidare, och dömde, att compagniet och Clason skulle deponera och fullgjöra domen. Och som Clason härigenom blifwit bragt uti lidande, så är det owedersägeligit, att han bör få ärsättning. Hwad de handlande beträffar, så tillstå de sjelfwe, att det asseurerade fartyget warit lastadt med lurendrägeriwahror. De hafwa och genom swornom ede bewist, att de så warit. Jag justifierar icke detta, men om det är en transitohandel, så äro de ju jämwäl lidande. Och jag för min del tror alle om godt, så länge contrarium icke är tydeligen bewist, hwarföre jag och är af den tancka, att de böra hjelpas, så mycket möjligit är, att få sitt ut hos assuredeurerne,

och detta lærer kunna skje på det sätt, som betänckandet innehåller. För öfrit will jag till att undwika widlyftighet säga, det jag är aldeles ense med herr borgmästaren Lönbohms upläste votum.

Herr borgmästaren Fries: Generaltullarrendesocietetens herrar fullmäktige lära aldrabäst weta, om det warit lurendrägeriwahror, hwarmed fartyget blifwit lastat; och således kan man där få underrättelse härom. Och hwad domarne angår, lærer deputationen framdeles yttra sig öfwer deras begågne fel.

Herr talman: Början till hela denna oredan består däruti, att Hans Kongl. Mai:st befalt undersökningen. Därwid brukades många konster icke af Clason, utan af andre, som icke hade att göra dermed. Hade detta icke skjedt wore saken länge sedan sluten.

Herr borgmästaren Sacklen: Den som med upmärksamhet läst handlingarne igenom, lærer utan möda finna, att med lasten icke hänger så till sammans, som wederbörande föregifwer. Utom det att en del af desse handlande äro sådane, att de icke haft eller hafwa något stort att wederwåga, så är det ock oförnekeligit, att fartyget warit så litet, att det icke kunnat inrymma en sådan myckenhet af wahror, som swara emot den tagne assicurancen. Och är jag i mitt sinne öfvertygad, att de waror aldrig warit uti fartyget inlastade, som wederbörande påstå. Wid så fatte omständigheter kan jag icke bifalla, att deras ansökning i London skall understödjas af regeringen, ty det wore ett alt för oanständigt och eftertänckeligit steg, att wilja befordra en så smutsig sak.

Herr borgmästaren Cervin: Jag bör allenast anmäla, det jag icke will tala i denne sak, emedan jag warit föreslagen till domare däruti.

Herr talman: Detta kan icke hindra herr borgmästaren att yttra sig, om så godt synes.

Herr borgmästaren Unger: Man håller före, att här gifwes anledning att tro, det swek förefallit wid laddningen. Men som denna anledningen är aldeles mörk, så lærer man häldre böra fria, än fälla. Wederbörande påstå, att wahrorne warit lurendrägade. Detta är wäl icke berömligit, men likwäl mindre strafbart, enär de icke blefwo här qwar, utan bortfördes till en utrikes ort, att där försäljas. Det är owedersägeligit, att Clason är lidande, och bör fördenskull få ärsättning. Men det är ock tillika klart nog, att hans contraparter äro jämwäl lidande, och lærer det således wara billigt, att de få recommendation till biträde af vår regering wid engelska hofwet. Domarne tager

jag på intet sätt i försvar, de böra straffas, ty de äro skullden till all denna oreda.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag har i början tillstyrkt, att de handlande måtte få ständers föreskrift till regeringen, om biträde wid engelska hofwet. Men nu, sedan jag fått närmare uplysning, finner jag detta alt sammans betänckeligt, och dessutom kan härmed ingenting uträttas, ty domstolen i London gör ändå ej annat, än det, som godt synes. Clason bör ha ärsättning för des lidande, och är fördenskull nödigt, att propositionen delas öfwer justitiaedeputationens betänckande i detta mål.

Härmed instämde herr rådman Lilja.

Herr borgmästaren Schauv: Jag will ej tala om desse parters mera eller mindre lidande. Jag tror det wara i sig sjelft nog tydeligit, att de äro lidande, hwarå sitt sätt. Clason har icke gifwit första anledningen til undersökningen, utan är detta skjedt, af en wiss man från kongl. commercecollegium, hwilcket likwäl icke han, utan engelsmännen bordt anmäla. Om man ser efter uti de hållne protocoller, lærer man finna, hwad för en skarp inquisition, som blifwit anstald. Icke dess mindre står det fast, att intet swek blifwit funnit, men wäl fel hos domarne, som dömt en oskyldig, att deponera twistesumman. Här säges, att största delen af de interesserade handlande äro fattige, men jag känner 3:ne ibla[n]d dem, som äga tunnor guld. Enär nu icke något kan sägas emot parterne, utan blott emot domarne, så lærer det wara bäst, att blifwa wid billigheten.

Herr borgmästaren Renhorn: Felet består däruti, att kongl. commercecollegium icke i början anmälte saken hos generaltullarre[n]desocieteten, utan hos konungen. Om det förre skjedt, hade saken fått en annan tour. Och lærer wid så fatte omständigheter, som här förefalla, war bäst, att bifalla deputationens betänckande.

Herr talman yttrade sig: Sedan ståndet redan nogsamt discoureradt öfwer detta ärende, återstår allenast för mig, att, i anledning deraf hemställa, om icke justitiaedeputationens betänckande öfwer detta ärende må bifallas; dock med den tilläggnig, att riket icke, i anseende till den projecterade föreskriften för de handlande, må komma, att widkjännas någon kostnad för denne sak, nu eller framdeles, aldraminst en sådan kostnad, som sidstl:e riksdag uti Derbets sak skjedde.

Detta hemställande bifölls, och kommer utdrag af protocollet att häröfwer utfärdas.

Herr borgmästaren Brunsell frågade, om icke proposition skulle skje, om ärsättning för consuln Clason, och om pligt för de handlandes djerfwa skrifart.

Men ståndet behagade icke härtill lemna bifall.

Herr borgmästaren Sacklen anmälte, det han icke kunde bifalla att desse handlande skola få föreskrift, till biträde af regeringen.

Justerades extractum protocollii, ang:de för detta justitiaecancelleren, nu mera presidenten Fredenstierna. Och lydde, som följer:⁷⁸⁰

S.d. Företogs å nyo ärbara bondeståndets, under den 13 nästl:e April, afgifne protocollsutdrag, ang:de presidenten Adam Fredenstiernas olagl. förhållande emot berörde stånd, må af riksens ständers justitiaedeputation uptagas. Hwilcket borgareståndet pröfwade godt på det sätt bifalla, att bemälte president bör uti den, öfwer commercerådet och riddaren Nordencrantz utgifne såkallade wördsamma föreställning, förordnade deputation, höras och ställas till laga answar, för hwad icke allenast ärbara bondeståndet, uti ofwanberörde protocollsutdrag, utan och borgareståndet uti extracto protocollii af d. 22 Januarii sidstl:e, emot honom anfördt. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, dienst- och wä[n]ligen communiceras.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollii af den 2 i denne månad,⁷⁸¹ ang:de ministern och generaladjutanten baron Georg Gustaf Wrangells inlemnade ansökning, om uprättelse ifrån det lidande, hwaruti han, igenom husareregementets uprättande, och därwid förelupne besynerliga omständigheter, blifwit försatt. Och tillstyrkte secrete utskottet, i anledning af anförde skjäl, det må baron Wrangell undfå 30 000 riksd:r pommersk courant i ett för alt, i ärsättning för des wid husareregementets uprättande lidne förlust, hwaremot han likwäl blifwer skyldig, att ärsättja hwad till äfwenturs, efter skjedd liqvidation med öfwerkrigscommissariatet i Pomern, för bristerne wid generalmunstringen kan wara obetalt. Men som denna summa icke är hälften af dess förlust, och baron Wra[n]gell således ändå blefwo lidande; alt så ock emedan Kongl. Mai:st, i anseende till baron Wrangells öfrige hederlige upförande, dess bravoure och skickelighet i krigsmetien, dess deraf wid åtskillige tillfällen å daga lagde berömmelige

⁷⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 96.

⁷⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 40.

wedermälen, samt des utmärkte lust och åhåga för tjensten, i nåder pröfwat honom till en deremot swarande belöning förtjent, ty hade secrete utskottet funnit billigt, det må ministern och generaladjutanten baron Wrangell, som wärkeligen, i följe af capitulationen, warit constituerad öfwerste, och derföre gjordt tjenst, nu hugnas med öfwerstebeställningen wid det nya husareregementet.

En och annan begärte att detta ärende måtte hwila.

Herr borgmästaren Cervin: Jag finner, att Hans Kongl. Mai:st anbefalt, att kundgjörelse skulle skje uti arméen, om detta husareregementets uprättande, på det att de officera[r]⁷⁸² kunde anmäla sig, som woro därtill hugade, och närmast i tour. Detta är icke skjedt, förr än capitulationen med baron Wrangell war sluten, hwilcket likwäl bort skje förrut, då denna oreda icke hade kunnat förefalla. Icke dess mindre tillstyrkes här, att cronan skall ärsättja baron Wrangell dess lidne förlust.

Herr borgmästaren Schauv: Det är icke baron Wrangells, eller den en chef commenderande generalens skuld, att kundgjörelsen om capitulationen kom försent. Saken hänger så tillhopa, commenderande generalen anmälte nödwändigheten af en husarecorps uprättande, hos Hans Kongl. Mai:st, som i nåder lemnade dess bifall därtill. Baron Wrangell anmälte sig, och capitulationen härom slöts med honom, emot undfäendet af 20 000 riksd:r pomersk courant. Han geck in uti wärkställigheten, upnegotierade 60 000 riksd:r samme mynt, antog officerare och gemene, samt skaffade hästar jämte beklädning för folcket, tillika med gewähr och sadelrustningar. När han som aldrabäst börjat alle desse anstalter, och hade redan inemot 400 man, då ypade sig missnöije i arméen hos någre äldre officerare, som trodde sig närmare till regementet berättigade, och då först anbefaltes kundgjörelsen, hwarefter öfwerstelieutenanten grefwe Johan Sparre ärhölt regementet, och baron Wrangell måste gå däriifrån. Altsammans stadnade då uti inaction. Men baron Wrangell åtog sig icke dess mindre, efter Kongl. Mai:sts godtfinnande att completerera regementet, hwarwid han på flere sätt lidit. Hwad kan då wara billigare, än att han får ärsättning?

Herr borgmästaren Renhorn: Man bör märka, att Hans Kongl. Mai:st har contraherat med baron Wrangell, om husareregementets uprättande, men sedan han på god tro gådt in uti anstalterne, och satt sig uti flere gånger större

⁷⁸² *officerade* i prot.

kostnad, än den summa honom war lofwad, uphofs capitulationen, och en annan feck regementet. Orsaken till hans lidande woro tjenstebetänckandet, i följe hwaraf äldre officerare pretenderade närmare rätt till detta regementet. Baron Wrangell har lidit. Men han är ingen gniare, han har sjelf förklarar sig nögd med 30 000 riksd:r i ärsättning, ehuru han bewist, att hans kostnad warit mera än dubbelt större. Detta bör han få, tillika med regementet.

Herr borgmästaren Schauv: Det är billigt, att han får den begärte ärsättningen för dess utlagde penningar. Den swarar ändå icke emot dess gjorde kostnad, på långt när. Men frågan är, om husareregementet skall blifwa beståndande, och så länge den är oafgjord, lærer man ej kunna utlåta sig, om han skall få regementet.

Herr talman: Baron Wrangell är en hederlig officerare. Han förstår krigsmétien. Han har wisat flere prof deraf, att han äger bravoure och skickelighet. Hans Kongl. Mai:st har först capitulerat med honom, om husarecorpsens uprättande. Men sedan han gådt in uti anstalterne till inrättningen, och därpå kostat större summor, gafs regementet åt en annan. Hwad den frågan beträffar, om husareregementet skall äga bestånd, så kan jag icke finna, att någon qvaestion warit därom, utan allenast, om icke det skulle ökas, eller någre compagnier af andre regementen ändras till detta tjenstgörande. Och hemställer jag fördenskull, om icke detta secrete utskottets tillstyrkande, ang:de baron Wrangell, må bifallas.

Hwilcket med Ja beswarades.

Förehades å nyo tulldeputationens betänckande,⁷⁸³ ang:de beswären öfwer tulltägt af socker och tobak.

Detta ärende remitterades till secrete handels- och manufactur- samt tulldeputationernes gemensamma öfwerwägande och betänckande deröfwer.

Uplästes ånyo bondeståndets extractum protocoll,⁷⁸⁴ ang:de Anders Olofssons ifrån Giltebo och Calmare län ingifne ansökning, om ändring uti Kongl. Mai:sts nådiga resolution af den 10 Oct. sidstl:t år, hwarigenom handelsmannen Stenbom tilläggas en tract af ägor, som Rumholtz, Giltebos och Hällingsfalls⁷⁸⁵ åboer ifrån urminnes tider skola nyttiat och innehaft, hwilcken ansökning, såsom försent inkommen, urskillningsdeputationen icke upta-

⁷⁸³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 2.

⁷⁸⁴ Denna och i det följande åberopade handlingar finns i Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 17.

⁷⁸⁵ I prot. *Hallingfälls*.

git. Begärandes bondeståndet, att detta mål, i anseende till anförde omständigheter, måtte uptagas och till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen remitteras, hwilcket ock prästeståndet bifallit.

Herr rådman Hanqvist: När detta mål sidst förehades, hölt en och annan före, att det skjedde wåld på handelsmannen Stenbom, om detta mål nu uptages. Men jag kan försäkra, att det icke så är, ty Stenbom har igenom origtige wägar smygt sig fram, och skaffat sig denna resolution, men så sent låtit wederbörande få weta deraf, att de i rättan tid icke kunnat sig däröfwer beswära, på det han skulle få nyttia ägendomen, åtminstone till näste riksdag, och imedlertid hugga ut all den därstädes befindteliga skogen. Detta alt skall nogsamnt finnas af de wid detta extractum protocolli bilagde handlingar, hwilcke jag begär måge upläsas.

Uplästes Kongl. Mai:sts nådige resolution i detta mål af den 10 October sidstl:t år, och hade Kongl. Mai:st., i anledning af kongl. cammarcollegii tillstyrkande, pröfwat skiäligit, det borde handelsmannen Stenbom, såsom upfinnarens dess faders rätts innehafware, utan vidare rättegång, få komma till rolig besittning af⁷⁸⁶ Hermesta eller Hörnesta utjord.

Uplästes de sökandes böneskrift, hwaruti bewises, med bilagde acter, att denne sak ligger wid laga domstohl, hwarthän den blifwit förwist, ännu oafgjord, och att kongl. cammarcollegium icke dess mindre, på Stenboms blotta föregifwande, och en upwist chartaebeskrifning, tillstyrkt, att Stenbom måtte få denne tract, hwarom nu twistas, såsom en upfunnen cronoutjord i besittning; hwilcket och Hans Kongl. Mai:st i nåder gillat, genom nyss upläste resolution af den 10 October sidstl:t år, hwaraf likwäl sökanderne icke förr, än i sidstl:e Januarii månad, fått del.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har, å Arboga stads wägnar, warit utstald för en sådan process, som denne. Wisse bönder, hwilckes ägor gräntsa till stadens utmark, gjorde pretention därpå, och upwiste en några och 70 års gammal resolution, som de påstodo sig icke hafwa till godo njutit. Landshöfdingeämbetet resolverade, att resolutionen skulle wärkställas. Där hölts härads syn, och ehuru jag bewiste, att twisteparken fants igen innom byamännens rå och rör, och att de således resolutionen långt för detta till godo niutit, så fälde dock härads höfdingen en widrig resolution, hwilcken likwäl af lagmannen sedan blef ändrad. Så går det. Här är rent af domwilla, och sa-

⁷⁸⁶ Upprepat i prot.

ken tyckes derföre tillika böra remitteras till justitiaedeputationen, och på det sådane resolutioner, som denna, ej måge framdeles kunna utfärdas, håller jag före, att uti inrikes civilexpeditionen borde förordnas en wälförfaren jurist, som hade att igenomse sådane saker, som denna, och gjöra dess anmärkningar, i synnerhet hwad processen angår. Eller ock statssecreteraren, som föredrar sakerne, borde skrifteligen sätta up sitt vidétur, och det föredraga, samt ställas till ansvar, om han sådant försummade.

Herr borgmästaren Schauv: Bönderne måste alt förmycket blifwa lidande, om Stenbom får hushålla fritt med skogen, till näste riksdag, och således fordrar billigheten, att detta mål nu uptages och, efter bondeståndets begäran, remitteras till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, men ock tillika, i anseende till de härwid förelupne rättegångsfel, till justitiaedeputationens skiärskådande och utlåtande.

Herr justitiarien Faxell: Det är wäl emot lagen, att detta försent inkomne mål uptages, men som bönderne i annor händelse skulle för mycket blifwa lidande, så må det skje. Rätta orsaken till hela willan är denne, att kongl. cammarcollegium, som icke wetat, att saken war anhängig wid domstolen, gådt in med dess förklaring till konungen, som resolverat, bönderne ohörde, till Stenboms fördel; och är jag fördenskull af den tanka, att detta ärende bör helt och hållit remitteras till justitiaedeputationen.

Herr borgmästaren Brunsell: När detta ärende sidst förehades, war jag däremot, att det skulle uptagas. Men nu, sedan jag fått närmare uplysning, finner jag rättwisan fordra, att det skier, och att de sökande, som på flere sätt warit lidande, måge hjelpas. Men wi böra härjämte täncka uppå, huru bom må kunna sättas för sådan orättwisa, som här är föröfwad.

Herr borgmästaren Finerus: Här föreslås, att denne sak skall gå till justitiaedeputationen, i den delen, som angår processen. Men mig tyckes, att hela saken bör gå dit; ty om den tillika remitteras till cammaroeconomiedeputationen, kan oreda förefalla, och saken utdragas på tiden.

Herr assessoren Anthonsson: De sökande hafwa lidit wåld. Saken war anhängig wid laga domstohl, men icke afgjord. Han är därifrån, de sökande owitterligen, dragen till cammarcollegium, och konungen har resolveradt, utan att bönderne blifwit hörde eller wetat deraf, förrän de långt efter åt fingo del av resolutionen, då tiden, till målets ingifwande i urskillningen, war förbi, hwilcket likwäl hade kunnat skje, om de straxt och sedan resolu-

tionen utföll fått weta deraf. Saken bör fördenskull uptagas och remitteras till justitiaedeputationen.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Jag finner wäl, att alle äro ense därom, att de sökande böra hjälpas. Men jag frucktar att tu stånd torde stadna emot tu, om saken remitteras af detta ståndet till justitiaedeputationen, ty prästeståndet har redan bifallit bondeståndets begäran, att målet skall gå till cammaroeconomiedeputationen.

Herr borgmästaren Renhorn: Här är qvaestion om domwilla och äganderätt; däröfwer kan ju icke cammaroeconomiedeputationen utlåta sig, och således bör målet remitteras till justitiaedeputationen. Jag är och förwissad, att om ståndet tager detta steg och föreställer orsaken genom extractum protocolli, lærer präste- och bondestånden snart finna sig, att gjöra ett med oss, och då är saken hulpen.

Herr talman hemställte, om icke detta herr borgmästaren Renhorns nyss anförde yttrande finge bifall.

Hwilcket beswarades med Ja.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁷⁸⁷ ang:de nödwändigheten, att en kongl. secreterare må uti kongl. krigsexpeditionen förordnas, till sjöärendernes skjötande.

Herrar borgmästarne Sundblad och Ekman begärte, att detta ärende måtte hwila.

Hwilcket samtycktes.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande, om förbudsförordningens uphäfwande, och lydde sålunda:⁷⁸⁸

S.d. Föredrogs secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande, ang:de uphäfwandet af Kongl. Mai:sts den 4 November 1756, utfärdade förbud,⁷⁸⁹ emot wisse wahrors införande i riket, och någre få uti 1756 års manufacturfondstaxa⁷⁹⁰ föreslagne ändringar,

⁷⁸⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 41.

⁷⁸⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 100.

⁷⁸⁹ Tryckt förordning 4 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Wisze öfwerflöds Wahrors förbiudande til införsel i Riket.*

⁷⁹⁰ Tryckt taxa 4 oktober 1756: *Taxa, Hwarefter Ifrån then 1. Januarii 1757, the på thenna Förtekning upförde Inkommande och Utgående Waror Komma at betala Afgiften Til Manufactur Fonden.*

tillika med det bifogade särskilte votum, och fant ståndet skiäligit, att detta betänckande till alla delar bifalla med den tilläggnig, som när-gående förteckning på wisse waror, hwilke härjämte pröfwades böra till införsell frigifwas, närmare utwisar. Hwilcket skulle fördenskull med de öfrige respective ständen hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Justerades ståndets extractum protocoll ang:de bergsfogden Liljeqvist, lydande, som följer:⁷⁹¹

S.d. Förehades bergsdeputationens betänckande af den 14 nästl:e April, ang:de en bergscommissariesyssla i Finland, i stället för den nu warande bergsfogdebeställningen. Borgareståndet fant för godt, att bifalla samme betänckande, med den förändring, att bergsfogden Johan Adolph Liljeqvist, i stället för den af deputationen föreslagne bergscommissariefullmagt, må med bergmästarecaractère och -rang förses, dock utan att detta länder någon mera förtjent till praejudice wid dess ansökning, om befordran framdeles.

Hwilcket med de öfrige respective ständen till gunstbenägit bifall, hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Och ståndet skildes åt.

⁷⁹¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 97.

Åhr 1761 den 12 Junij

S.d. Uplästes det af herr åldermannen Moses Holtz inlemnade memorial och swar,⁷⁹² å ett, den 16 April sidstl:e, af herr borgmästaren Torsk ingifne memorial, rörande lycktehållningen här i staden.

Herr justitiaeborgmästaren Omnberg upläste dess dictamen ad protocolum i detta mål, lydande, ut in actis.⁷⁹³

Herr borgmästaren Omnberg yttrade sig: Jag will allenast lägga härtill en omständighet, som än vidare bewisar min tancka, att entreprenaden af lycktehållningen kan aldrabäst och säkrast anförtros brandwackts capitainen, neml:n att denne stadens magistrat jämwäl uti bref till herr öfwerståthållaren af den 31 Julii 1758, redan yttrat sig, att magistraten icke funne någon till entreprenadens antagande mera skickelig, och som med mera säkerhet och beqwämlighet, kunde den wärkställa, än capitainen Grooth, som har brandwaktsmanskapet under sitt commando.

Herr borgmästaren Sacklen: Förloppet af alle de wid lyktehållningen timade oordningar är för stort och widlyftigt, att här uprepa. Jag will fördenskull allenast påminna, att det är oundgängeligen nödigt, att denna inrättning ställas i den ordning, att man kan gå säker på gatorne; och bifaller jag fördenskull herr borgmästaren Omnbergs dictamen i detta mål, som tydeligen utstakar, huru därmed säkrast förfaras bör.

Herr åldermannen Holtz: Här föregifwes, att man ej kan gå säker i staden på gatorne. Men jag får lof att påminna, att man gått med lika säkerhet häri staden ifrån år 1724 till 1749, då lycktehållningen inrättades, som sedan det skjedt. Imedlertid är det oförnekeligit, att denna inrättning kåstar staden några och 80 000 d:r årligen. Staden är dessutom betungad med en dryg inqvarteringsafgift och andre utskylder, som tillsammans utgjöra en swår last för staden. Större delen af husen stå pantsatte i banquen för lån. De måste inwånarne äro så fattige, att utlagorne måste genom pantning utsökas, och man will ännu öka denna tunga för staden. Jag har altid gått här säker. Den som will wara längre ute om qwällarne, kan taga lyckta med sig, så är han säker nog. Men om lyckteinrättningen skall bibehållas, så bör därwid wara annan upsyning än brandwakten, ty jag kan bewisa, att capitaine Grooth under entreprenaden oftare brustit, uti dess skyldighet, än

⁷⁹² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 123.

⁷⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 124.

inwånarne, då de höllo lykterne sielfwe. Hwarföre skola de då ställas under twång, och uti drygare omkostnad, än hwarföre lykterne kunde hållas?

Herr grosshandlaren Kantzou begärte, att capitainen Grooth måtte förwisas till stadens magistrat, som hade att höra honom, och kunde utlåta sig däröfwer.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag har skrifwit och inlemnadt ett memorial i detta ämne. Min tanka war 1:o, att detta ärende, såsom ett politiemål, icke immediate hörde till ståndets uptagande. 2:o tyckte jag det wara emot all billighet, att capitaine Groth skulle få taxera inwånarne, som han wille, till lyckteinrättningens underhållande; och att detta fördenskull 3:tio borde skje genom ett träffat skiälligt accord. Och som herr borgmästaren Omnberg detta alt tydeligen anført, och uplyst uti dess dictamen, så har jag för min del icke vidare något härwid, att påminna.

Herr assessoren Anthonsson: Jag har ofta warit här i staden, och wet af egen ärfarenhet, att här icke altid warit så säkert. Detta bewises och af det som händt förleden winter, i det folck 3:ne gångor blifwit antastade på gatorne. Hwars mans säkerhet fordrar fördenskull, att lykteinrättningen bibehålles, och ställes under entreprenade, uti en wiss mans hand, som derföre bör wara ansvarig, och pligta, om han sin skyldighet försummar.

Herr talman hemställte, om icke herr borgmästaren Omnbergs dictamen, ang:de lycktehållningen finge bifall.

Hwilcket hemställande ståndet beswarade med Ja.

Justerades ståndets extractum protocollii, ang:de landssecreteraren Bergius, och lydde, som följer:⁷⁹⁴

S.d. Lät borgareståndet sig föredragas secreta deputationens betänckande, ang:de de af landssecreteraren i Halland, Eric Bergius, anförde beswär däröfwer, att han, som obehörig sökande, är worden ansedd, wid förslagets uprättande, till en år 1759 i kongl. Götha hofrätt ledig blefwen assessorsbeställning. Hwarjämte ståndet lät för sig uppläsas närlagde af riksdagsfullmäktigen och borgmästaren i Halmstad, herr Hans Unger, inlemnade memorial, rörande detta ärende.

Borgareståndet tog detta alt under ett närmare öfwerwägande. Och emedan ståndet såwäl af deputationens betänckande, som i synnerhet af nyssberörde memorial, med nöjsam upmärksamhet inhämtade de

⁷⁹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 98.

sällsynte förtjenster, hwilcke landssecreteraren Bergius ostridigt äger, och riksens ständer sig förbehållit, att sjelfwe med belöning ihogkomma besynnerlige wälförtiente, ty pröfwade ståndet med billighet och rättwisan aldeles öfwerensstämmande, att, enligt berörde memorial, bifalla, det må landssecreteraren Bergius till först ledig blifwande assessorssyssla i kongl. Götha hofrätt befordras. Hwilcket hos de öfrige respective stånden genom utdrag af protocollet hörsamt, tjenst- och wänligen anmälas skulle.

Herr grosshandlaren Clason: Jag har icke något emot detta extractum protocolli. Det är i sig sjelft billigt. Men som en af ståndets ledamöter nu står på förslag till ett ledigt warande assessorat, wid kongl. Götha hofrätt, så håller jag före, att detta bör hwila, till dess man får se, huru det förslaget kan blifwa afgjort.

Herr[ar] borgmästarna Finerus och Sacklen yttrade sig i samme mening. I synnerhet begärte herr borgmästaren Finerus, att expeditionen ej måtte utfärdas för vice häradshöfdingen Torpadius.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan icke finna mig däruti, att ståndets en gång på så rättmätig grund fattade resolutioner skola hwila. Hwarföre skola de icke få expedieras? Skjer det i något afseende, att wilja ändra dem, så protesterar jag däremot.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,⁷⁹⁵ ang:de grufwebetieningen wid Stora Kopparberget; hemställandes deputationen, i anledning af kongl. bergscollegii tillstyrkande, och i anseende till de mera betydande omständigheter och gjöromål, samt drygare answar, som denne grufwebetieningsysslor framför andre deras likar åtfölja, om icke bergmästaren wid stora Kopparberget måtte förhjälpas till lika heder och anseende med assessorerne i kongl. bergscollegio, under namn af berghauptman, geschwornern till bergmästarenamn, -heder och -tour, dock, att sysslan så hädan efter som förr af kongl. bergscollegio kommer att besättas, och bergsfogdarne wid Stora Kopparberget upföras i staten under namn af geschwornern; dock att härigenom ingen ändring må förordsakas, hwarken i statswäcket, eller desse betienters wanliga gjöromål.

Herr borgmästaren Malmstén: Häruti är något, som är godt, men ock en del, som mindre duger. Besynnerligt är det, att en geschwornern skall få en

⁷⁹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, bergsdeputationens expeditioner, nr 6.

lika rang med borgmästare i större städer, hwaräst cämnersrätter äro; och ho kan försäkra, att icke hela denna betjening kan framdeles taga sig anledning häraf, att söka större löner?

Herr inspectoren Muncktell: Jag har ett och annat att påminna wid detta betänckande, i synnerhet ang:de praesidiiförandet; och som jag är föranlåten, att för wisse angelägenheter resa hem, så beder jag, att detta ärende imedlertid må hwila.

Denne begäran bifölls.

Herr assessoren Anthonsson: Mig skall det icke wara emot, att detta ärende må hwila. Men härwid bör jag likwäl påminna, att detta betänckande på intet sätt rörer praesidiiförandet.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁷⁹⁶ ang:de de af capitainen i kongl. fransk tjenst, och cornetten wid kongl. lifdragoneregementet, Nils Hellman, anförde beswär, öfwer liden praejudice, genom cornetten Carplans befordran till stabslieutenant. Och emedan deputationen af handlingarne funnit, det wara ostridigt, att Hellman i stöd af sine, till den 19 Sept. 1750, då han blef cornett, förrättade utrikes tjenester, bör äga tour för Carplan, som samme dag blef adjutant, i följe hwaraf Hellman, men ej Carplan, bordt på förslag till berörde statslieutenantsbeställningen upföras, hwilcket likwäl icke skiedt; ty hemställer deputationen, om icke Hellman hos Hans Kongl. Mai:st kunde i underdånighet anmälas, till lieutenantsfullmagts undfående wid lifdragoneregementet, af samme dato, som Carplans fullmagt är, och att chefen wid berörde regemente, kunde få befallning, att, wid näst skjeende öfning, föreslå Hellman fram för Carplan, till ärhållande af lieutenantslön.

Uplästes dissentientium vota i detta ärende.⁷⁹⁷

Herr talman hemstälte, om icke deputationens betänckande finge bifall.

Hwartill swarades Ja.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de consuln Clason, och någre handlande i Carlscrona, och lydde, som följer:⁷⁹⁸

S.d. Uplästes justitiaedeputationens betänckande, uti den genom beswär emot Kongl. Mai:sts nådige utslag, den 28 Martii förledit år, till

⁷⁹⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 15.

⁷⁹⁷ Ibid.

⁷⁹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 99.

riksens ständers skjärskådande dragne sak, imellan wisse handelsmän i Carlscrona, å den ena, samt consuln Johan Clason å den andra sidan, ang:de de förres, så wäl däröfwer förde klagan, att Hans Kongl. Mai:st skall, dem ohörde, genom nådigt bref till dess befallningshafwande i Blekingen, anbefalt öfwer dem ransakning och dom, uti ett mål, härrörande af den försäkring, bemälte handlande, år 1753, af asseurancemagniet med flere i London, tagit, på åtskillige wahror i jagten Anna Christina, hwilken på resan till St. Pettersburg blifwit förgången, som och däröfwer, att, sedan Carlscrona rådstufwurätt, ang:de denna försäkring, sluteligen dömt och ålagt asseurancemagniet eller Clason, att försäkringssumman med ränta därå betala, och kongl. Götha hofrätt förklarar Clason sin talan emot samma dom, i brist af dess fullgjörande, förlustig, Kongl. Mai:st, uppå bemälte consuls anförde beswär, äntå han icke utgifwit hwad ådömt war, eller biudit till det fullgjöra, icke allenast uptagit samme beswär, samt befalt, att med wärkställigheten af de i saken fallne domar uti det, som Clason rörde, skulle innehållas, utan ock, genom högstberörde utslag, för rättegångsfel uphäfwit rådstufwu- och hofrätternes domar, hwad den Clason ålagde ärsättningen angår; tillstyrkandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, det må Hans Kongl. Mai:sts ofwan högstberörde utslag af den 28 Martii sidstl:e år, såsom wälgrundat, till alle delar bestånd äga. Hwarjämte deputationen hemställer, om icke de klagande från pligt och böter, för brukad anstötelig skrifart, måge förskonas, och likaledes ifrån den af dem fordrade rättegångskostnad befrias, samt om icke riksens ständer skulle för godt finna, att låta någon föreskrift till Hans Kongl. Mai:st afgå, med underdånig begäran, att desse asseurancetagare, genom tjenlige föreställningar wid engelske hofwet, måge till ett lag likmätigt slut med eftertryck befordras.

Borgareståndet tog detta ärende i behörigt öfwerwägande, och pröfwade skiälligit, att till alle delar bifalla justitiaedeputationens häröfwer afgifne betänkande; dock med den tillägning, och så uttryckelige förbehåll, i anseende till den tillstyrkte föreskriften wid engelske hofwet, med mera, som i detta mål hädan åt kan förefalla, det riket, hwarken nu eller för framtiden må belastas med någon kostnad eller utgift för denna sak, under hwad namn och skjen det wara må. Hwilcket med de öfrige respective ständen hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de den ansökning Anders Olsson i Giltebo och Calmare län anført, å egne och grannars wägnar, att saken rörande dem och handelsmannen Stenbom må wid denne riksdag uptagas. Och lydde, sålunda:⁷⁹⁹

S.d. Föredrogs å nyo det ärbare bondeståndet[s] extractum protocoll af den 3 Martii sidstl:e, ang:de Anders Olssons i Giltebo i Calmare län, å egne och sine grannars wägnar, till riksens ständer stälte ansökning, om ändring uti Kongl. Mai:sts nådiga resolution af den 10 October sidstl:t år, hwarigenom handelsmannen Stenbom tillägges en tract af ägor, som Rumholts, Giltebos och Hällingsfalls⁸⁰⁰ åboer ifrån urminnes tider nyttiat och innehaft; pröfwandes det ärbare bondeståndet, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, godt, att denna af Anders Olsson ingifne beswärskrift, må wid denna riksdag uptagas, och remitteras till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens skjärskådande, och betänckande deröfwer.

Borgareståndet lät sig härjämte föredragas, såwäl Anders Olofssons berörde ansökning, som de därwid fogade handlingar; och som ståndet af alt detta nogsamtt inhämtade denna sakens sammanhang, samt i anledning däraf fant, att sökanderne skulle stadna i alt för mycket lidande, igenom drögsmål till näste riksdag, och den disposition, som Stenbom imedlertid kommo att föra öfwer de honom tillärkiände ägor, i händelse deras beswär finnas wälgrundade; altså pröfwade borgareståndet jämwäl godt, att desse beswär måge wid denne riksdag uptagas. Men emedan i detta ärende icke allenast frågan är om äganderätt, utan ock rättegångsfel därwid tyckes wara förelupne ty hölt ståndet före, att detta mål egenteligen hörer till justitiaedeputationens skjärskådande, och att det fördenskull bör dit remitteras, som har att dess betänckande deröfwer aflemna till plenorum ytterligare öfwerseende. Hwilcket genom utdrag af protocoll hos de öfrige respectue ständer hörsamt, tjenst- och wänligen anmälas skulle.

Föredrogs ånyo secrete utskottets extractum protocoll af den 2 i sidstl:e månad,⁸⁰¹ med tillstyrkande, i anledning af anförde skjäl, att en kongl.

⁷⁹⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 101.

⁸⁰⁰ I prot. *Hällingsfalls*.

⁸⁰¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 41.

secreterare må förordnas till sjöärendernes skjötande uti krigsexpeditionen, dock, att staten härigenom nu eller framdeles på intet sätt graveras, eller någon äldre ordinarie betjent innom expeditionen till vidare befordran præjudiceras.

Ståndet lemnade nu härtill dess bifall.

Uplästes secreta deputationens betänkande,⁸⁰² öfwer de beswär, hwilcke, så wäl fältcammereraren och landtränemästaren i Elfsborgs län Jacob Röngren, som byggningskrifwaren wid förra amiralitetet i Stockholm Peter Liungman, anfört däröfwer, att kongl. amiralitetscollegii förslag, till besättjande af amiralitetskrigsmanscassaeränthemästarebeställningen blifwit af Kongl. Mai:st fastställdt, och wärfscommissarien Lundberg ärhållit nådig fullmagt till samme beställning. Men emedan deputationen hållit före, att amiralitetskrigsmanscassaeränthemästaresysslan icke är någon rikets tjenst, utan en betjening, som särskilt tillhör amiralitetsstaten, en stat, som för rikets säkerhet och wälfärd fordrat, att amiralitetscollegium grundat sitt underdåniga förslag på ett wal, som i stöd af Kongl. Mai:sts nådiga och tydeliga specielle förordning, pröfwats wara det påliteligaste, och hwilcket altså Kongl. Mai:st på gode skiäl i nåder faststält, så har deputationen icke kunnat finna, att fältcammereraren och landtränemästaren Röngren, långt mindre byggningskrifwaren Liungman haft tillräkelig och skjälilig orsak, att häröfwer sig beswära.

Herr talman: Här säges, att amiralitetskrigsmanscassaeränthemästaresysslan icke är någon rikets tjenst, utan en betjening, som särskilt tillhör staten. Detta låter så, som wille amiralitetsstaten wara en liten republikve för sig sjelf, utan att dependera af riket eller regeringen. Men att detta är en wärkelig rikets tjenst, synes nogsamt däraf, att Hans Kongl. Mai:st meddelar fullmagt härå.

Herr borgmästaren Renhorn: Som amiralitetscassaemedlen insamlas, genom officerares och andre till staten hörande sammanskotter, så har Kongl. Mai:st genom resolution förklarat denna cassa för enskild staten tillhörig och förwarat den samma med kraftige privilegier. Men derföre underlåter icke ränthemästaresysslan därwid, att wara en rikets tjenst, hwilcket fördenskull wid detta ärendets expedierande bör rättas. Hwad Röngren angår, har han wid alle förflutne riksdagar klagat, och äfwenwäl

⁸⁰² Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 16.

nu, ehuru han fått landträntmästaresysslan i Elfsborgs län, efter därom gjord ansökning.

Herr grosshandlaren Clason: Amiralitetscassaemedlen bestå icke blott af statens sammanskotter, utan därtill äro jämwäl andre inkomster anslagne, såsom af djurgården och en del fattigpenningar, med mera; så att räntemästaren jämwäl i detta afseende är en rikets betjent, ehuru han är stadd wid ett wärk, som är förklarad enskilt för staten.

Herr talman hemställte, om icke deputationens betänckande ang:de, detta ärende, finge bifall, dock med den tilläggnig, att ehuru ståndet anser amiralitetskrigsmanscassan, såsom enskild denna stat tillhörig, så är dock räntemästaresysslan därwid, en rikets tjenst, hwilcket wid detta ärendets expedierande uti expeditionsdeputationen bör i akttagas och rättas.

Denna proposition bifölls.

Förehades ånyo secrete utskottets extractum protocolli af den 2 i sidstl:e månad,⁸⁰³ ang:de marinecorpsen, och hade ridderskapet och adelen, enligt påskrefwen resolution, detta bifallit med 2:ne tillagde påminnelser. Den förra efter de orden, *icke föreslå någon officerare, till owanligit steg*, tillsättes: *hwilcket så förstås, att en fändrik till lieutenant, och en lieutenant till capitaine föreslås, och så vidare till öfwerstelieutenant*. Den senare: efter ordet *krig*, gå desse orden ut, *hålst till lands och sjös*. Prästeståndet hade förenat sig härmed, och borgareståndet lemnade jämwäl dess bifall till detta protocolsutdrag, samt ridderskapets och adelens bifogade påminnelser.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit uti Kongl. Mai:st[s] rådcammare, den 30 Martij sidstl:e,⁸⁰⁴ ang:de den allmänna klagan, som ifrån de fleste orter i riket, och wid alle näringsfång föres, öfwer den allt mer och mer känbar blifwande folckbristen. Hwarwid Hans Kongl. Mai:st i nåder föreslagit åtskillige utwägar, till denna olägenhets afhjelpande, och de samma till riksens ständers öfwerwägande aflemnad.

Ståndet pröfwade nödigt, att hänskjuta detta ärende till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens utarbetande.

⁸⁰³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 27.

⁸⁰⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 21.

Uplästes secreteraren Ehrenhofs ingifne memorial,⁸⁰⁵ ang:de wisse olägenheter, som i anledning af 1756 års förordning,⁸⁰⁶ om tjänsters besättande, möta åtskillige sökande, wid deras anhållan om befordran.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet remitterat till stora särskilda deputationen. Och ståndet instämde härmed.

Åtta deputerade från prästeståndet anmältes, och gaf ordföranden, biskoppen doctor Benzelstierna, wid handen, att prästeståndet förehaft secrete utskottets extractum protocollii, ang:de inrättningen af en chymiae profession⁸⁰⁷ wid kongel. academien i Åbo, och funnit denna inrättning aldeles nyttig och nödwändig, hwarföre och prästeståndet welat detta ärende till bifall på det bästa recommendera. Prästeståndet hade ock förehaft det inkomne ärendet, ang:de det tillärnade pastoratet Istorp, och som detta rörer prästeståndets privilegier, ty anhölle prästeståndet, att det samme må hwila, till dess ståndet hunne yttra sig däröfwer. Widare och emedan 3:ne plena redan i denne wecka blifwit hållne, och det 4:de torde jämwäl till äfwenturs kunna förefalla i morgon, så att störste delen af de inkomne ärender kunde hinna att afgjöras, och åtskillige prästeståndets ledamöter begärt lof, att resa bort, dels att bese den i Upsala, nästkommande tisdag, förefallande magisterpromotionen, dels och eljest ut på landet; ty hade prästeståndet funnit sig föranlåt, att begära, det plena måge ifrån och med nästkommande måndag till 14 dagar efter åt uphöra, dock att secrete utskottet och deputationerne imedlertid måge fortfara i deras arbeten.

Herr talman tackade för de lemnade underrättelser, och försäkrade att borgareståndet lärre se till, huruledes nöije må kunna skje prästeståndet, uti de anmälte ärender.

Deputerade afträdde.

Herr talman frågade, om ståndet behagade bifalla prästeståndets anmälte begäran, ang:de plenorum uphörande på 14 dagar, från nästa måndag tillräknandes.

⁸⁰⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 125.

⁸⁰⁶ Tryckt förordning 23 november 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Hwad som bör i akt tagas wid Förslagers uprättande til lediga tienster och Beställningar samt theras besättande, med mera, i följe af Riksens Ständers yttrande therom uti 2:ne theras underdånige härhos fogade skrifwelser.*

⁸⁰⁷ professions i prot.

Häröfwer föreföll en nog omständelig öfwerläggning, i det åtskillige herrar ledamöter begärte någon längre tid, på det alle de, som woro hogade, jämwäl de långwägade, kunde resa och att till den ändan jämwäl deputationerne måtte uphöra, hwilcket så mycket häldre troddes böra skje, som större delen af prästeståndet lærer resa bort, och arbetet således i deputationerne, i brist af ledamöter, ändå lika fult afstadna. Andre åter häremot höllo före, att om längre tid lemnas, och deputationerne jämwäl skola uphöra, wore det rent af att afbryta riksdagen, hwilcket, i anseende till secreete utskottet, som hade helt angelägne ärender för sig, omöjneligen kunde skje, och dess utom kunde förorsaka upmärksamhet hos publiqven, samt åstadkomma missnöije, och wore fördenskull bäst, att bifalla prästeståndets begäran, och derhos göra den föreställning, att prästeståndet bör draga försorg, det ledamöter af dess stånd i deputationerne ej måge saknas. Andre åter påstodo, att plena borde continuera, på det riksdagsarbetet kunde afgjöras i des wanliga och lagliga ordning, och riksdagen således snart slutas, och de hemmawarande slippa den dryga kostnad, som på deras härwarande fullmäktige måste användas.

Änteligen stadnade ståndet i det slut, att prästeståndets anmälte begäran bifölls, och att en deputation skulle till de öfrige stånden afgå, samt notificera detta beslut, dock med det förbehåll, att prästeståndet måtte besörja, det ledamöter af dess medel ej måge saknas i deputationerne, som imedertid böra fortfara i deras arbeten.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg och herr handelsman Tottie begärte lof, att få resa bort på 14 dagar. Hwilcket bewiljades.

Herr borgmästaren Sundblad och sju andre herrar ledamöter deputerades till de öfrige respective stånden, i nyssafslutne ärende, ang:de plenorum uphörande. Afträdde.

Uplästes justitiaedeputationens betänkande,⁸⁰⁸ ang:de målet, imellan capitainen Carl Armfelt, å dess fru Sophia Barks wägnar, å den ena, och lieutenanten Fredric Wulfcrona å den andra sidan, rörande fru Barks förre mans framl:e capitainen Gustaf Wulfcronas lösa och fasta ägendom, den lieutenanten Wulfcrona i förmågo af hans morbroders, bemälte capitaine Wulfcronas, skrifteliga förordnande, den 12 Martii 1753, blifwit först af kongl. hofrätten i Åbo, och sedan af Kongl. Mai:st, genom nådig dom för-

⁸⁰⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 12.

klarad berättigad, att, under testaments- och fideicommissrättighet, tillträda. Hemställandes deputationen, i anledning af anförde omständigheter, om icke Kongl. Mai:sts med hofrättens i detta mål ense, samt på gode skjäl fästade, dom, till alla delar må gillas, och fastställas; och emedan saken skall wara af besynnerlig beskaffenhet, ty håller deputationen före, att de uti 1738 års förordning utsatte böter, emot capitaine Armfelt, icke böra ägarum.

Uplästes första särskilte votum i detta mål. Ut in actis.⁸⁰⁹

Herr borgmästaren Sundblad och herrar deputerade återkommo; berättandes ordföranden, att prästeståndet utlåtitt sig, att ståndets mening icke annan warit, än att tillräckelige ledamöter, till arbetet i deputationerne, skulle i staden qwarblifwa. De öfrige respective stånden hade lofwat, at utlåta sig öfwer det anmälte ärendet.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁸¹⁰ ang:de prästmannen magister J. Wännerbergs anförde beswär, så wäl öfwer förment liden præjudice, som i anseende dertill, att han ej kommit till åtniutande af riksens ständers wid sidstl:e honom meddelte föreskrift till befordran.

Hwarjämte ståndet lät sig föreläsas ett af denne prästman inlemnadt memorial,⁸¹¹ rörande detta ärende, och hwaruti han wid handen gifwer, att prästeståndet genom underdånig föreskrift hos Hans Kongl. Mai:st, anmält honom, Wännerberg, till ärhållande af det i Östergöthland ledigt warande Rystads pastorat; anhållandes Wännerberg, om borgareståndets samtycke och biträde härutinnan.

Ståndet lät sig jämwäl föredragas prästeståndets nyss berörde i afskrift bilagde föreskrift,⁸¹² och inhämtade därpå, att magister Wännerberg, ige-nom förtjenst och skickelighet, gjordt sig till en sådan befordran wärdig, samt att han dess utom, wid en 50 åra ålder, utan någon ordinaire station, med hustru och sex små barn förtienar ett ömt medlidande.

Herr rådman Hanqvist: Jag har tillföre yttrat mig öfwer detta ärende, och will nu allenast anmäla, att orsaken till den föreskrift, Wännerberg feck sidste riksdag, war det ingifne receptet emot fallandesjukan. Han feck jämwäl dess utom derföre belöning i penningar och en wiss pension. Han

⁸⁰⁹ Ibid., bilaga.

⁸¹⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 6.

⁸¹¹ Ibid., bilaga.

⁸¹² Ibid., bilaga.

har sedermera sökt befordran till pastorater, men andre bättre förtjente blefwo föreslagne. Det torde jämwäl nu hända, att andre flere bättre förtjente blifwa sökande till detta Rystads pastorat, hwartill prästeståndet anmält honom hos Hans Kongl. Mai:st. Om så är, skjer ju dem orätt, och de blifwa lidande genom hans befordran.

Herr borgmästaren Sundblad: Prästeståndet lærer aldrig bäst känna denne mannens förtjenster, och fördenskull har berörde stånd meddelt honom dess föreskrift. Mig tyckes således, att man, utan något särdeles betänckande, kunna göra ett med prästeståndet, då wi wid tillfälle kunna wänta höflighet tillbaka. För öfrigit bör jag anmäla, att om han skall kunna warda hulpen, ärfordras, att det skjer snart, ty eljest kommer pastoratet att gifwas bort, och föreskriften för honom blifwer onyttig.

Herr assessoren Anthonsson: Att han welat bota fallandesjukan, bör ej lända honom till nachdel, utan häldre till beröm. Ett helt stånd har recommenderat honom, och som man har all orsak att tro, det prästeståndet bäst känner hans och de öfrige sökandes förtjenster, och berörde stånd icke sagt, att någon genom hans befordran praejudiceras, hwilcket säkert nog skjedt, om det så warit, så finner jag ingen orsak, hwarföre wi icke skola kunna göra ett med prästeståndet.

Herr talman hemstälte, i anledning häraf, om icke prästmannen magister Wännerberg må, enligt prästeståndets meddelta föreskrift, anmälas till Rystads pastorats undfäende?

Detta hemställande bifölls, och kommer utdrag af protocollet häröfwer, att utfärdas.

Skildes åt.

Åhr 1761 den 13 Junij

S.d. Justerades ståndets extractum protocollii, ang:de prästmannen magister Wännerbergs befordran, och lydde sålunda:⁸¹³

S.d. Uplästes secreta deputationens betänkande, ang:de prästmannen magister Wännerbergs anförde beswär, så wäl öfwer förment liden praejudice, som i anseende därtill, att han ej kommit till åtniutande, af riksens ständers wid sidstl:e riksdag honom meddelte föreskrift till befordran. Hwarjämte ståndet lät sig föredragas magister Wännerbergs inlemnade memorial, rörande detta ärende, hwaruti han wid handen gifwer, att högwördige prästeståndet, genom underdånig föreskrift, hos Hans Kongl. Mai:st anmält honom, Wännerberg, till ärhållande af det i Östergjöthland ledigt warande Rystads pastorat, anhållandes Wännerberg om borgareståndets samtycke och biträde härutinnan. Och emedan borgareståndet af högwördige prästeståndets nyss berörde, och i afskrift bilagde föreskrift, inhämtade, att magister Wännerberg, genom förtienst och skickelighet, gjordt sig till en sådan befordran wärdig, samt att han dessutom, i anseende till dess torftighet, wid en 50 åra ålder, utan någon ordinaire station, med hustru och sex små barn, förtjenar ett ömt medlidande, ty pröfwade borgareståndet skiäligit, det må prästmannen magister Wännerberg, till berörde Rystads pastorats undfående, hos Hans Kongl. Mai:st i underdånighet anmälas, hwilcket alt med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Uplästes de återstående 2:dra, 3:dje, 4, 5 och 6:te särskilte vota uti Wulfcroniske saken,⁸¹⁴ och fant ståndet nödigt, att detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Lange påminte, att ärendet, ang:de fullmäktigskapet i manufacturcontoiret, efter framledne rådmannen Lindeman, nu måtte företagas, utnämmandes därtill herr borgmästaren Renhorn, med begäran, att han behagade utlåta sig, om han wille åtaga sig detta fullmäktigskap?

Härmed instämde åtskillige andre herrar ledamöter.

Och herr borgmästaren Renhorn yttrade sig, att om ståndet så behagade, wille han emottaga detta fullmäktigskap.

⁸¹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 102.

⁸¹⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedep: s expeditioner, nr 12, bilagor.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade utnämna herr borgmästaren Renhorn till fullmäktig uti manufacturcontoiret, uti framledne rådmann Lindemans ställe.

Hwartill swarades Ja. Och kommer i anledning häraf, extractum protocolli att utfärdas, till manufacturcontoiret, för herr borgmästaren Renhorn.

Föredrogs ånyo bondeståndets extractum protocolli af den 16 December sidstl:e år,⁸¹⁵ med begäran, att 1756 års förklaring⁸¹⁶ öfwer 1723 års skattekjöpsförordning måtte uphäfwas, och sidstberörde förordning hädanefter i alla mål efterlefwas, samt att de augmentshemmans åboer, som, innan 1756 års förklaring utkom deponerat skatteskillingen för sine hemman, och efter 1723 års förordning, ägt rättighet till augmentshemmanets inlösen, måtte undfå skattebref på sådane sine hemman, och att de skattebref, som i desse händelser blifwit för rusthållarne utfärdade, måge återgå såsom ock, att föröfrigit de augmentshemmansåboer, som blifwit efter 1756 års förklaring skilde ifrån sådane sine hemman, hwilcke ej legat i tegekifte med rusthållarne, kunde få komma i besittning af desse hemman, och därwid bibehållas, så länge han praesterar den hemmanet påförde räntan, oaktadt rusthållaren blifwit skatteägare.

Uplästes hofrättsrådets Christopher Rappes memorial,⁸¹⁷ hwaruti hemställes, i anledning af anförde skjäl, om icke 1756 års förklaring öfwer 1723 års skattekjöpsförordning må äga bestånd.

Herr rådmann Lilja: Min tancka är aldeles icke, att 1756 års förklaring skall uphäfwas, utan allenast att en eller annan omständighet ändras, som tyckes wara för mycket tyckande; i synnerhet wid närmare öfwerwägande, det mätningssätt imellan augmentet och stammen, som i anledning af kongl. cammarcollegii förfrågan blifwit widtagit, icke böra äga bestånd, och det så mycket mindre, som det icke lærer wara enligit med riksens ständers tancka, då förklaringen utfärdades; ty med den däruti utsatte milen imellan stammen och augmentet, kan ej annat förstås, än den wanliga vägen gårdar imellan. Hwaremot detta nu så förtydes, att man låter mäta linea recta öfwer berg och siöar, där aldrig wäg warit eller blifwa kan, blott att få augmentet innom en mil från rusthållet belägit, att på det sättet stänga åbo-

⁸¹⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondest. prot.utdrag nr 7, tr. BdP 8, bil. 7.

⁸¹⁶ Tryckt förklaring 22 september 1756: *Kongl. Maj:ts Nådige Förklaring, Öfwer 1723. års Skatte-Kjöps Förordning.*

⁸¹⁷ Vid bondeståndets protokollsutdrag nr 7 ovan.

enen från dess rättighet till hemmanets inlösen. Det tyckes och wara förmycket, att kongl. cammarcollegium, under warande riksdag, utfärdat åtskillige skattebref, å sådane hemman, ehuru bondeståndet gjordt dess förbehåll däremot, och låtit weta att ärendet wore hos riksens ständer anmält.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan aldeles icke gå in uti den idéen, att wägen skall mätas gårdar imellan, och icke imellan ägorne; ty det kan lätt hända, att ägorne stöta nära tillsammans, ja aldeles möta hwarannan, men gårdarne ändå äro mera, än en mil ifrån hwarandra belägne. Detta kan i synnerhet skje, hwaräst någon sjö ligger imellan, som förorsakar att wägen omkring den samma är längre, än en mil, men linea recta allenast en fjerde del och mindre. Det wore wisseligen stridande emot förordningen, om man i dylike fall wille säga, att rusthållaren ej wore berättigad till skattelösen framför åboen.

Herr borgmästaren Schauv: Mig tyckes, att wi aldra bäst förfara i denne sak, om wi säga, att 1756 års förklaring skall äga bestånd, och tiena såsom basis eller rättesnöre uti twister, imellan rusthållare och åboer, men att de missbruk, som å ena eller andra sidan däremot förelupit, böra afskaffas.

Herr talman: Missbruken böra skiljas ifrån sjelfwa hufwudsaken. Detta kan skje, om ståndet behagar resolvera, att 1756 års förklaring skall stå fast, men att ståndet likwäl härjämte will taga de häremot förefallne casus under särskilt öfwerwägande.

Herr rådman Lilja: Sjelfwa förordningen må gärna äga bestånd, men icke förtydning, som däruti blifwit gjord, att mäta linea recta, då det likwäl tyckes med rätta böra skje gårdarne emellan.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Saken är widlyftig, och de af bondeståndet anmälte omständigheter, samt hofrättsrådet Rappes swar därå, äro flere, än att de här kunna skiärskådas, så noga som wederbör. Jag håller fördenskull nödigt, att öfwerse detta alt, och aflämna deras tanckar däröfwer.

Herr rådman Thölberg: 1756 års förklaring tyckes wäl wara borgareståndet och androm till faveur. Jag tror och, att den med mindre swårighet skall kunna wärkställas här i Sverige. Men när frågan är om Finland, finner jag henne mindre lämpelig, ja i wist afseende skadelig; ty så länge bonden därstädes får arbeta i sin frihet, är han idog och flitig, men så snart han skall hafwa herre öfwer sig och arbeta efter befallning, räknar han det för ett olideligit twång och löper bort. Därigenom förloras mycket folck,

som fly utur landet. Det lærer fördenskull wara bäst, att bifalla bondeståndets extractum protocoll i detta mål.

Herr borgmästaren Brunssell: Jag har med missnöije måst förmärka, att wisse ärender just med flit utarbetas, att förekomma ett hälsosamt ändamål. Sådant bör åtminstone icke skje här. Förordningen är nyttig, hälsosam och tydlig. Att mäta afståndet imellan augmentet och stammen från den ena gården till den andre, det doger icke, utan här bör man följa fogelwägen, linea recta imellan ägorne; ty gården kan flyttas, men icke ägorne. Rubbe wi denne rättwisegrund, åstadkomme wi oreda, och då blifwer ingen säkerhet i landet, eller något hopp, att niuta rättwisan till godo, i ett så tydligt mål, som detta är.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag kan ej annat minnas, än att deputerade nämdes öfwer detta ärende, då det sidst förehades. Om ej så skjedt, will jag åtaga mig, att genomse detta mål, och inkomma skrifteligen med mine tanckar. Saken är widlyftig och öm, samt förtienar närmare öfwerwägande.

Herr assessoren Anthonsson: Qvestionen är juridisk och icke oeconomisk. Den som will hafwa ändring däruti, bör söka den ordinaria via. Imedlertid bör förordningen äga bestånd, ock icke rubbas; ty därigenom skulle ännu flere oredor yppa sig, och de, som på god grund och stadgad lag sökt och wunnit skatterättighet, skulle både förlora sin rätt, och anwände kostnad. Hwar blefwe då allmänna säkerheten? Och ho kunde då trygga sig wid utkommande förordningar? när det som stadgas den ena riksdagen, upgifwes den nästpåföljande.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Bondeståndet har inkommit med föreställning i detta ärende. De öfrige respective stånden hafwa äfwen, som detta ståndet, emottagit den samma. Detta är icke något olagligt; och böra wi fördenskull yttra oss häröfwer. Detta har och prästeståndet redan gjordt och bifallit, att 1756 års förklaring skall stå fast, men likwäl jämnkat wisse omständigheter något närmare. Det wore och aldeles obilligt, om de hwilcke deponerat skatteskillingen, innan förklaringen utkom, icke skulle få lösa sine åboendehemman. Hwar blefwe då rättwisan när de, som enligt gamle lagen, bewakat deras rätt i laga tid, icke fingo njuta den till godo, utan skulle därifrån uteslutas, genom en ny lag, som icke ens war påtänckt, mindre utkommen, när depositionen skjedde?

Herr borgmästaren Fries: För min del kan jag icke finna, att 1756 års förklaring säger något särdeles mera, än 1723 år skattekjöpsförordning, ty

de äro bägge ense däruti, att förmånsrätten till skattelösen hörer rusthållaren till, när augmentet pröfwat, till ruststammens underhållande, oumgängeligt. Enda skillnaden består däruti, att i den först nämde förordningen ett wist längdemått blifwit utsatt, till följe hwaraf, rusthållaren ej får lösa ett därutom belägit augmentshemman, och i sådant fall bör ju mätningen skje i rätt linea, imellan ägorne, och lika efter krokvägen mellan gårdarne.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade nu bifalla, att 1756 års förklaring öfwer 1723 års förordning må äga bestånd, dock likwäl med det förbehåll, att ståndet will framdeles, när prästeståndet inkommer med dess gjorde anmärkingar, taga desse i behörigt öfwerwägande.

Herr borgmästaren Sundblad: När jag för någon stund sedan upkom, feck jag den underrättelse, att saken ang:de fullmäktigskapet i manufactur-contoiret, wore afgjord. Jag will icke klandra ståndets beslut, icke eller bestrida herr borgmästaren Renhorn dess förtienster, som gjöra honom därtill både skickelig och wärdig. Men jag hemställer, om icke detta mål må kunna tagas i ett närmare öfwerwägande; ty jag tror, att många ledamöter warit borta, då saken förehades. Hwad mig beträffar, så har jag icke sökt detta fullmäktigskap för den belöning, som därwid följer. Jag har, Gud skje lof! så mycket, att jag kan lefwa, utan att behöfwa gjöra någon särdeles reflexion på sådant. Men som herr borgmästaren Renhorn sitter i secrete utskottet, och dess utom i en deputation, hwaremot jag allenast har en deputation, det icke lærer wara billigt, att en skall hafwa så många arbetsställen flere, än andre, så föranlåtes jag, att begära proposition, öfwer min ansökning, som war redan förrut i ståndet kunnig, men nu, då saken blef afgjord, icke ens blifwit nämnd. Hwarföre jag och tror mig befogad, att begära rätt, och att saken å nyo företages.

Herr borgmästaren Brunssell: Jag har ock anmält mig till detta fullmäktigskap. Men sedan ståndet bortgifwit det samme åt en annan wärdigare och mera förtjent, så har jag icke något vidare att påminna, utan är dermed aldeles nögd. Och lærer en annan, mindre förtjent, hafwa så mycket mindre orsak, att klandra det.

Herr borgmästaren Schauv: Jag will icke gärna tala i en sak, som redan är afgjord. Men jag måste likwäl påminna, att klokan war 10, när saken företogs och afslöts, så att om någre ledamöter då woro borta, hwilcke likwäl icke kunnat wara många, så är det deras egen skuld, och de böra åtnöijja sig, med det som skjedt är, och det så mycket mera, som den billiga

ärkjäntsla, som ståndet wisat för herr borgmästaren Renhorn's förtjenster, på intet sätt strider emot det förtroende, som man skiäligen kan hyssa för herr borgmästaren Sundblad.

Herr assessoren Anthonsson: Jag war icke eller tillstädes, när detta mål afgjordes, och will således icke på något sätt uprifwa det, som skjedt är. Jag nekar likwäl icke herr borgmästaren Sundblad de förtjenster han äger. Men att ställa dem i jämförelse emot herr borgmästaren Renhorn, det wore wida felat, ty man lærer böra se till, att bättre förtjente ihogkommas, framför andre. Och som sådant oemotsägeligit här skjedt, så bör ej saken ställas under vidare qvestion.

Herr talman: Klockan war öfwer 10, när detta ärende företogs. Jag kunde icke märka, att många ledamöter woro borta. De som icke woro tillstädes, hafwa att skylla sig sjelfwe. Imedlertid nämdes herr borgmästaren Renhorn, och frågades, om han wille åtaga sig detta fullmäktigskap. Han jakade därtill, och jag gjorde proposition, som beswarades med Ja, hwarwid icke en enda dissentiens anmälte sig.

Herr borgmästaren Sacklén: Hwad ståndet gjordt, är aldeles billigt och rätt. Herr borgmästaren Renhorn's förtienster fordra en sådan ärkäntsla. Men det wore wäl, om herr borgmästaren Sundblad och kunde framdeles ihogkommas.

Herr borgmästaren Kihlman: Jag har warit borgmästare i 21 år, och under denne tid biwistat 4 riksdagar, såsom ledamot i detta ståndet, samt sökt att gjöra mig wärdig till ståndets förtroende. Men jag missunnar derföre icke herr borgmästaren Renhorn den ärkjäntsla, som ståndet honom wisat.

Herr borgmästaren Wetterblad: Saken är afgjord, men en fråga återstår ännu, huru länge herr borgmästaren Renhorn skall blifwa qwar wid detta fullmäktigskap, och om det bör wara längre, än till denna riksdags slut.

Herr talman: I anledning till det som taltes i denne sak war propositionen simpel, utan någon nämnd tid, eller andre omständigheter, och således är den samma jämwäl bifallen.

Herr borgmästaren Wetterblad begärde, att denna omständighet måtte företagas och afgjöras.

Men ärendet stadnade härmed.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Otto Olofsson, att bondeståndet förehaft och bifallit secrete utskottets extractum protocollis, ang:de husarecorpsen, med förbehåll 1:o att den samma

ej må nu eller framdeles stadna cronan eller staten till gravation. 2:do med lika wilckor, att ingen recruterung eller wärfning därtill må skje af inhemske eller swenske män, och 3:tio att denna corps, när Gud förlänar fred, ej må, såsom ständig blifwa större, än 800 man, samt ligga i guarnizon i Strahlsund och Pommern. Lofwandes ordföranden, att snart meddela denna resolution skrifteligen.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och påminte, att ståndet förrut yttrat dess tanckar, ang:de detta ärende genom utdrag af protocollet, men wille nu se widare till hwad ändteligit slut däröfwer kunde fattas.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hörde i går, att detta ärende wore så godt, som afgjordt. Jag gjorde bondeståndets talman föreställning härom, men fick icke något rent swar, hwarföre jag och hade en orolig natt däröfwer. Hwad kan wäl wara bekymmersammare, än att se, det så snart wi kunnat samla penningar till statsbristens stoppande, uptäckas nye utwägar, och betunga allmänheten med afgifter? Man får se, huru det går med husarecorpsen, när fred blir. Officerare blifwa säkert nog qwarstående, cronan till last, om änskjönt de gemene till en del indragas, och detta har warit och är rätta driffiädran. Andre hafwa redan lemnat bifall till secrete utskottets tillstyrkande. Wi lära och få lof att gjöra det samme. Dock blifwer det en hållhake, om wi bifalla bondeståndets yttrande, att denna corps hwarken nu eller framdeles skall lända cronan till gravation.

Herr talman påminte, att bondeståndet, genom dess deputerade, lofwat meddela dess skrifteliga resolution öfwer detta ärende och således wore bäst, att uppskjuta discoursen, till dess bondeståndets resolution kunde ankomma.

Herr borgmästaren Wetterblad begärte å nyo, att den frågan måtte afgjöras, huru länge herr borgmästaren Renhorn skall sittia, som fullmäktig i manufacturcontoiret.

Herr grosshandlaren Clason ärhindrade, att detta wore en sak, som kommer, att regleras wid riksdagens slut.

Härmed instämde herr talman, och hemställte till ståndets godtfinnande, om icke detta ärende måtte till den nyss nämde tiden uppskiutas.

Hwilcket och ståndet biföll.

Uplästes landt- och sjömilitiaoeconomideputationens betänckande,⁸¹⁸ öfwer 35 soldaters wid Westmanlands regemente och bergscompagnie uti Norbergs tingslag, igenom deras camerrat, Mathias Hök, gjorde ansöknings, om ändring uti Hans Kongl. Mai:sts nådigste skrifwelse af den 18 Augusti 1756, hwarigenom det med desse soldaters rotar år 1685 slutne knecktecontract, i så måtto undergått jämnkning, att rotarne i stället för 6 skeppund stångjärn, eller 12 skeppund tackjärn, hwilcket de i följe af samme contract till hwarje soldat, årligen i lön utgifwa borde, i nåder tillåtit, att i ett för alt i ond och god tid betala soldatelönen och hemkallet, med 130 d:r k:rmt årligen. Tillstyrkandes deputationen, i anledning af anförde skjäl, att desse rothållare må lemnas frihet, att antingen in natura ärlägga detta järn, eller ock det samme med penningar, efter länets årliga markegång, betala, med mera, ut in actis.

Uplästes bondeståndets extractum protocollis af den 9 i denne månad,⁸¹⁹ ang:de detta ärende, med begäran, att Hans Kongl. Mai:sts år 1756 den 18 Augusti, härom utfärdade förordnande, hwilcket grundar sig på riksens ständers egit hämställande, må godkännas och bibehållas.

Herr borgmästaren Wallentein: Jag har warit auditeur wid Westmanlands regemente, under hwilcket desse soldater höra, och känner förden skull noga sakens sammanhang. Detta knecktecontract är slutat år 1685, en tid då så wäl järnet, som alle andre wahror kostade litet emot hwad nu derföre måste betalas. Som nu alle andre waror sedan 1685 stigit in en lika om icke större mohn, som järnet, och desse soldater hafwa blott lön, men icke torp, åker och äng, i följe häraf de måste kjøpa alla sina förnödenheter för penningar, så håller jag för aldeles betänckeligit, att rubba contractet. Hwarföre jag ock bifaller deputationens betänckande.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi få icke handtera denne saken oeconomice eller juridice, utan politice, ty detta contract är af sådan art. Det är slutit på winst och förlust. Om wisse wahror, som skulle betalas i stället för lön, torp, åker och äng, om järnet hade råkat i mindre pris, hade soldaterna likwäl wärkel:n fått nöija sig dermed, och således håller jag för betänckeligit, att rubba contractet.

⁸¹⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, lant- och sjömilitieekonomideputationens expeditioner, nr 3.

⁸¹⁹ Ibid. Tryckt i *BdP* 8, bil. 29.

Herr inspectoren Muncktell: Det wore wäl något hårdt, om såldaterne skulle äga rättighet, att fordra järnet, i synnerhet stångjärnet, in natura. Men som deputationen föreslagit 2:ne alternativer, så lærer det wara bäst, att bifalla det senare, i följe hwaraf soldater komma, att niuta betalning, efter åhrliga markegången på järnet. På detta sätt bibehålles contractet och både rotehållarne samt soldaterne wid det, som någorlunda skjäligit är.

Herr borgmästaren Schauv: Contracter äro strictissimi juris. Men soldaterne hafwa icke fått niuta detta till godo, sedan järnet börjat stiga i priset, hwilcket de likwäl hafwa måst göra, så länge det gälde litet. När contractet slöts, lærer tackjärnet hafwa kostat 10 d:r k:rmt skjeppundet. 12 skeppund utgjorde således 120 d:r. Alle andre waror kostade ock då litet i samme proportion. Nu sedan både järnet och de öfrige wahorne stigit till högre värde, willja rotehållarne gifwa allenast en wiss summa penningar, som på intet sätt swarar emot contractet. Låtom oss fördenskull lägga årlige markegången till grund, så träffas en någorlunda billig jämkning imellan rotehållarne och soldaterne, utan att contractet rubbas till dess grund och wärkan.

Herr borgmästaren Malmsten: Jag will allenast påminna, att contractet innehåller, det rotehållaren skall betala till soldaten årligen, antingen 6 skeppund stångjärn, eller 12 skeppund tackjärn. Om årlige markegången på det förre lägges till grund, och soldaten äger rättighet, att fordra sådant, tyckes hans lön blifwa nog dryg. Billigheten fordrar således, att markegångsprisen på tackjärnet tages till fundament, ty då blifwer lönen någorlunda skjälilig.

Herr talman: Jag finner af betänkandet, att Hans Kongl. Mai:st utfärdat, sidstl:e riksdag, på ständers hemställande, den resolution, hwaröfwer nu klagas, och att wederbörande, sedan de däröfwer blifwit hörde, kommit således öfwerens, som resolutionen förmår. Det lærer fördenskull wara nödigt, att få se denna resolution, innan saken afgjöras.

Herr borgmästaren Brunssell: Contracter är strictissimi juris, de böra stå fast och orubbade. I följe af contractet äga soldaterne den rättighet, att begära järnet in natura. Denna rättighet kan man icke betaga dem, eller befalla, att de skola taga penningar därför, efter en wiss markegång, ty då miste de en förmån, som likwäl tydeligen efter contractet dem tillflyta bör.

Herr talman hemställte, om icke saken måtte hwila, till dess Hans Kongl. Mai:sts i detta mål fälde resolution kan infordras.

Ståndet biföll detta hemställande.

Herr borgmästaren Malmsten påminte, att saken imellan stapel- och upstäderna wore icke ännu afsluten, och begärte, att den nu måtte företagas och afgjöras.

Herr grosshandlaren Clason lofwade, att stapelstädernes fullmäktige skola inlemna deras yttrande, öfwer detta ärende till nästa plenidag.

Uplästes herrar deputerades tanckar,⁸²⁰ angående manufacturfondens och andre afgifters förminskande för flere waror, som utifrån införskrifwas, än de, som secrete handels- och manufacturdeputationen föreslagit.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Kock ärhindrede, att cocusnötter woro belagde med för dryg afgift, de kostade däruti knapt ett öre, men här wore de belagde med tu öre i afgift. Detta wore så mycket mindre billigt, som desse nötter äro ett ämne hwaraf swarfware förfärdiga såwäl knappar för siöfolck, som andre nätte saker.

Men ståndet fant godt, att afgiften på cocusnötter skulle stå, sådan, som den war.

Uplästes tulldeputationens betänckande,⁸²¹ om Lovisa stads sökte befrielse, för återbetalning af den år 1743 någre flycktingar från Fredrichshamn och Willmanstrand tillagde tullfrihet, för 2:ne skjepsladningar salt, belöpande sig till 5 201 d:r 1 öre 23 1/3 p:gr s:rmt; tillstyrkandes deputationen i anledning af anförde skjäl, att Lovisa stad måtte frikallas för ärsättning af denna summa, och ifölje deraf återfå hwad redan kan wara betalt, samt att berörde summa må i räkenskaperne afskrifwas.

Herr talman hemställte om icke detta betänckande finge bifall.

Hwartill ståndet swarade Ja.

Herr borgmästaren Sundblad: Igenom det fattade beslutet i ståndet, under min frånwaro, har jag så mycket mera, utan någon min skuld, blifwit lidande, som jag icke wiste, att plenum i dag skulle hållas, emedan wagt-mästaren hade wid pass klockan 4 nedtagit anslaget, men sedan emot aftonen åter detsamma upsatt. Och begär jag fördenskull, att saken må å nyo uptagas, och mig i så måtto rätt wederfaras.

⁸²⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 5, bilaga.

⁸²¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1354, tulldeputationens expeditioner, nr 4.

Herr talman berättade orsaken därtill, att anslag blifwit gjordt, men sedan nedtagit, och åter upsatt. De öfrige talemännen hade begärt, att anslag skulle skje. I anledning häraf, hade ock herr talman gifwit befallning därom. Men någon stund derefter eller wid pass klockan $\frac{1}{2}$ 4 hade herr talman fått underrättelse, att icke på riddarhuset wore något anslag och derföre befalt, att ståndets anslag skulle nedertagas. Dock kort derefter hade herr talman fått weta, att hos alle de öfrige stånden anslag blifwit, och fördenskull å nyo låtit gjöra anslag hos ståndet.

Herr borgmästaren Sundblad: Af detta har jag blifwit irrad, och således icke wetat, att plenum i dag skulle hållas. Och emedan jag således, blott af owettenhet, kommit att wara borta, så hoppas jag, att ståndet lærer finna rättwist, att uptaga saken å nyo.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag märker wäl, hwarthän denna herr borgmästaren Sundblads flere gånger uprepade begäran syftar, nemligen, att söka skilja mig ifrån det fullmäktigskap, som ståndet behagat mig anförtro. Jag hade kunnat slippa alt detta onödiga bryderi, och ståndet hade icke så mycket blifwit beswärat, som nu skjedt, om jag första gången hade swarat Ja till flere mine gynnares i ståndet yttrade begäran, att åtaga mig detta fullmäktigskap. Då hade herr borgmästaren Sundblad icke haft något vidare att säga, eller behöft bruka några anstalter. Men mitt fel bestod däruti, och detta will nu användas emot mig. Jag måste mot min wilja säga rent ut, att jag lefwat för länge, om sådane grep skola brukas emot mig, och tol jag i sanning ingen jämförelse emellan mig och herr borgmästaren Sundblad, hwilcken, som underårig, intogs af nåde, och nu första gången biwistar ståndet.

Föredrogs ånyo secrete utskottets extractum protocolli,⁸²² ang:de lifstids-pensioner för officerare, som sig i krig distingverat, och uplästes ridder-skapets och adelens samt prästeståndets därwid gjorde påminnelser, hwilcke, efter skjedd proposition, bifölls tillika med secrete utskottets tillstyrkande.

Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet,⁸²³ ang:de landshöfdingens på Gothland ansökning, om indelt lön för sig och landsstaten därstädes. Hwilcket ärende Hans Kongl. Mai:st hänskjutit till riksens ständers yttrande.

⁸²² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 37.

⁸²³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, kungl. remisser, nr 22.

Ståndet fant godt, att remittera detta ärende till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁸²⁴ ang:de meublehandlarnes Tellerstedts och Levins ansökning, rörande handelen med swenske meubler och nipper; tillstyrkandes deputationen, i anledning af anförde skjäl, att Kongl. Mai:sts desse handlande meddelte nådigste resolution, som redan wunnit laga kraft, må i wärket ställas, i så måtto, att Tellerstedt och Levin till näste riksdag endast må wara berättigade, att här i staden af konstnärer och handtwärkare sig tillhandla, och till sahlu hålla allehanda nya meubler och nipper, samt att alle andre, wid wahrans confiscation sig dermed ej befatta, sedan de bortsålt, hwad nu i deras bodar finnas af nye wahrer, hwilcke till den ändan böra med behörig stämpel utmärkas. Med hwad utskieppningen af allehanda här förfärdigade meubler och nipper widkommer, anser deputationen för nödigt, att den obehindrat får nyttias af alle, som till handels idkande i allmenhet äro berättigade, emot wanlige exportationspraemier.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁸²⁵ rörande manufacturfondsafgiften, på inkommande papper, om hwilkens uphäfwande prästeståndet genom protocollsutdrag den 1 Decembr. nästl:it år anhållit. Gifwandes deputationen wid handen, sig icke kunna styrka härtill, emedan denne fond icke särdeles öker priset, och aldraminst på de böcker, som allmogen nyttiar, men likwäl är oumbärlig för manufacturcontoi-ret. Och wåre inrikes pappersbruk skulle, till riket märkeliga skada, sättas utur stånd, att hålla pris med det utländske papperet, då likwäl all anledning är att hoppas, det de annars innom nog kort tid hinna så utwidga sig, att åtminstone mästa delen af den summa penningar, till omtränt en tunna guld, som nu årligen utgår till utländningen för inkommande papper, må kunna i riket besparas.

Uplästes prästeståndets ledamöters i deputationen afgifne votum.⁸²⁶

Uplästes ett af pappersbruksidkaren Gustaf Rahm Ericsson inlemnadt tryckt promemoria,⁸²⁷ med anhållan, i anledning av andragne skiäl, att ma-

⁸²⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, handels- o. manufakturdeput:s exp., nr 10.

⁸²⁵ Ibid., nr 11.

⁸²⁶ Ibid., bilaga.

⁸²⁷ Ibid., bilaga. Upptas ej i Bring 1958.

nufacturfonden på papper må blifwa beståndande till näste riksdag, och bifogadt löfte, att sedan den tiden icke skall utifrån behöfwas 1 000 ris papper, utan hela rikets behof skall då i alle delar jämgodt, om ej bättre, hemma i landet kunna tillwärfas.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Fries: Jag har fått den underrättelse, att Hans Kongl. Mai:st wid dess resa till Loka hälssoBrun, kommer att uppehålla sig 2:ne dagar i Örebro stad. Och som min undersäteliga skyldighet fordrar, att wid detta tillfälle wara tillstädes, och foga de nödige anstalter, som därwid böra i akttagas, så anhåller jag om tillstånd, att få resa hem inemot den tiden, Hans Kongl. Mai:sts afresa härifrån skjer.

Detta bewiljades.

Herr handelsman Heggardt och herr fabriqveuren Lindstedt begärte jämwäl lof, att resa bort, som bifölls.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 30 Junij

S.d. Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de lyktehållningen här i Stockholm, och lyder, som följer:⁸²⁸

S.d. Sedan en borgareståndets ledamot, genom ingifwit memorial, understält ståndets ompröfwande, nyttan och nödwändigheten af de, efter höga öfwerhetens befallning här i staden och på Malmarne inrättade lysande lycktors underhållande, så till allmän, som enskilt säkerhet, och beqwämlighet, har ståndet hos sig i öfwerwägande tagit de medel och utwägar, hwilcka, till ändamålets winnande, tjenligast wara kunna, och funnit nödwändigheten af denna inrättning så mycket mera oumgängelig, som Stockholm är en rikets hufwudstad, och konungens residence, hwaräst kongl. collegierne hafwa deras säten, och riksens ständer deras wanliga sammankomster; hwarförutan jämwäl utrikes magters sänningebud och andre främmande sig här uppehålla, warandes därjämte det högst angelägne bancowärket härstädes inrättadt; så att, i anseende till detta alt, Stockholms stad wärkeligen är en medelpunct, hwaräst ej allenast alle rikets inwånare, utan och främ-

⁸²⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 103.

mande sammankomma, som hos konung, ständer och collegier eller annorstädes hafwa någon angelägenhet att skjöta, och bewaka, hwarföre ock emedan en anseelig båtnad staden häraf tillflyter, så fordrar och all billighet och ordning, att främmande och resande måge finna för sig all säkerhet och beqwämlighet, under den tid de här wistas enär stadens inwånare därjämte af en sådan inrättning, som lycktehållningen är, niuta en lika och beständig förmån. Hwad åter sättet till behörig wärkställighet af lyckteinrättningen beträffar, så finner borgareståndet lika nödigt wara, att den samma bör skje genom entreprenade, och det i anseende till följande skjäl och omständigheter:

1:mo är det oemotsägeligit, att hwar lykta, den må tillhöra rik eller fattig, större eller mindre ägendom, kostar lika mycket, att underhålla, enär hwar ock en skall sjelf besörja, om dess antändande, och behöriga lysande. Härutinnan niuter således den fattige för den rike icke någon förmån, hwilcket likwäl är stridande emot billigheten och sjelfwa inrättningens beskaffenhet, som fordrar någon skillnad, och en efter ägendomarnes värde med mera proportionerad jämlikhet, inwånarne imellan; hwartill något wist fundament, wid medlens insamlade kunde tagas, om lycktehållningen ställes under entreprenade.

2:do är det angelägit, att alle lycktor på en gång, å utsatt tima, tändes. Detta kunde icke winnas, då hwar ock en husägare sjelf skall därom besörja, hwaremot då en entrepreneur på en person indelt ett wist och ej för stort antal lycktor, tändningen nödwändigt må skje mera jämt och i bättre ordning.

3:tio undwika inwånarne äfwentyret af pligt för försummelse, om inrättningen ställes under entreprenade, och kostnaden, i gemen att tala, måste ock blifwa drägligare, då en om inkjöp af olja med mera, på en gång, och således till bättre pris, besörjer, än när hwar lyckthållare i minut skall sådant anskaffa, så att den därpå upkommande skillnaden måste, om icke öfwergå, dock swara emot entrepreneurs betalning för dess möda. Hwarföre ock om någon inwånare skulle komma att betala mera till entreprenneuren, än lyktans hållande förrut kostat, sådant icke bör tillskrifwas entreprenaden, utan den skiälige skillnad, som ståndet finner nödigt, att göras emellan rik och fattig, större eller mindre ägendar.

4:to är det en nödwändig omständighet, att en tänd lykta hålles lysande öfwer midnatten. Detta kan nästan omöijeligen af en lyckteägare, eller dess husfolck, så bewakas, som wederbör. Men deremot kan en entrepreneur, genom de för ett wist antal lycktor antagne per-

soner, härom utom swårighet besörja, och lärer detta senare så mycket mera blifwa nödigt, som flere års förfarenhet wisat, att stadens inwånare, dels icke varit så sorgfällige, som sig wederbordt, dels i anseende till de nu anförde omständigheter, nästan omöjliggen kunnat på sätt, som angelägenheten fordrar, sjelfwe om lycktehållningen draga försorg. Således, och antingen inwånarnes egen fördel och nytta i och för sig sjelf anses, så finner dock ståndet, att den bäst och säkrast kan och bör, genom entreprenade wärkställas. Men att en sådan entreprenade

5:to skulle upplåtas hwem helst, som sig därtill anmäler, pröfwar ståndet för flere orsaker högst betänckeligit, ty om qwällarne, då mörkt blifwer, skola lycktorne tändas, och bewakningen påstår tills öfwer midnatten. Lycktornes stora antal och stadens widd fordra, att en myckenhet folck dermed sysselsättas. Om sådant folck ej står under ordentelig uppsigt, och är behörigen disciplineradt, kan en slik samlad hop af flere slag snarare upwäcka oro och buller, än åstadkomma ordning och en rätt bewakning, hwarigenom allmänna säkerheten ställes i äfwentyr, och bör entreprenaden fördenskull icke upplåtas någon annan, än den, som med fullkomlig säkerhet derom kan draga försorg, och emedan

6:to härjämte de särskilte omständigheter kommit under öfwerwägande, hwilke sig företedt förrut och sedan lycktehållningen, imellan hösten 1758 och våren 1759 war under entreprenade i brandwagtscapitainen Grooths hand. Altså fant borgareståndet, att entreprenaden af lycktehållningen här i staden bäst säkrast och nyttigast kan och bör lemnas till capitainen Grooth, så länge han brandwagtsmanskapet commenderar, och det emot sådane wilckor, som imellan stadens inwånares deputerade och honom skiäligen kunna betingas.

Borgareståndet gör sig om gunstbenägit bifall härutinnan, så mycket mera försäkradt, som ändamålet med den påsyftade allmänna beqwämligheten och säkerheten å ena sidan härigenom bäst winnes, och å den andra capitaine Grooth blifwer stadens inwånare ansvarig, i händelse någon försummelse och efterlåtenhet wid lycktehållningen tima skulle. Hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceres.

Ståndets secreterare anmälte, att ståndet, under den 8 i denne månad, hade bifallit cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,⁸²⁹ öfwer bonden Jonas Jönssons besvär öfwer Kongl. Mai:sts utslag, hwari-genom han blifwit förlustig förklarad, af dess wundne skatterättighet på cronoaugmentshemmanet Lilla Ramsåhs. Och hade ståndet härwid gjordt den tillägning, att sökanden äger rättighet wid wederbörligit forum tilltala den, som warit orsak till dess lidande och kostnad. Och emedan sökanden nu anhållit om denna resolutions påskrift å bondeståndets exemplar, förfrågade sig secreteraren om icke samma resolution måtte påskrifwas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den andra April sidstl:e,⁸³⁰ med hemställande, i anledning af anförde skiäl, om icke general-lieutenanten och landshöfdingen baron Barnekouv, som allenast niuter 1 500 d:r s:rmt i årlig lön, må ifrån detta års början huggas med årlig tillökning af en lika summa, så att han hädanefter kommer i årlig lön att undfå 3 000 d:r s:rmt, samt att hans efterträdare i ämbetet äfwen må wid denna förmån bibehållas, intill dess någon tillgång på odisponerade cronans räntor framdeles torde yppa sig.

Uplästes ett af herr borgmästaren Schultén i detta ärende ingifwit memorial och hemställande,⁸³¹ om icke secrete utskottets nyss förut anförde tillstyrkande måtte således bifallas, att generallieutenanten och landshöfdingen baron Barnekouv må ärhålla den föreslagne tillökningen på lönen, ifrån senaste riksdag, då riksens ständer afgjorde qvaestionen an, som då allenast stadnade, i brist på odisponerade cronoräntor.

Herr borgmästaren Schauv: Jag finner detta memorial så mycket mera billigt, som det är oförnekligt, att den lön, landshöfdingen i Christianstad innehar, är så aldeles liten, att en sådan ämbetsman omöijeligen kunnat därpå hafwa dess utkomst, och fördenskull har måst ärsättia bristen af sin egendom.

Herr borgmästaren Lange: För min del bifaller jag detta memorial, och hoppas, att ståndet lærer så mycket häldre instämna härmed, som det är aldeles billigt. Men härhos utbeder jag mig en lika bewågenhet för för landshöfdingen på Gothland och landsstaten därstädes, enär cammar-,

⁸²⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1353, nr 7.

⁸³⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 42.

⁸³¹ Ibid.

oeconomie- och commercedeputationens betänckande, ang:de indelt lön för wälbemälte landshöfdinge och stat, kan inkomma.

Herr talman hemstälte, om icke herr borgmästaren Schulténs upläste memorial finge bifall.

Detta hemställande beswarades med Ja.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁸³², ang:de nödwändigheten af en bättre method, med redogjörningen i fält. Och emedan den commenderande generalen omöjeligen kan sysselsättas med detaillén af en ny räkenskapsmethode och nye instructionens utarbetande, utan biträde af en skickelig cammarkarl, som tillika kunde förrätta krigscommissarie-sysslan, i arméen, så föreslår secrete utskottet, att fortificationscammereraren Berger, hwilcken uti lika gjöromål wisat en berömmelig flit, skickelighet och trohet, må blifwa därtill förordnad, med fullmagt och tour lika med krigscommissarien hos Kongl. Mai:st eller i krigscollegio, samt att han må undfå försäkran om befordran, hälst i krigscollegio, till en mera lönande och beständig syssla, då dess förrättning wid arméen uphörer, men att han nu imedlertid bör nöija sig med dess nu innehafwande lön och förre wilckor, samt äga frihet att söka något ledigt blifwande cammererare-contoir, hwartill han allena på förslag må upföras.

Uppå giord proposition af herr talman, biföll ståndet detta extractum protocollⁱ.

Ståndets secreterare anmälte, det emedan ståndet, den 13 i denne månad, förordnat herr borgmästaren Renhorn till fullmäktig uti manufactur-contoiret, men ståndet sedan den dagen icke förr, än nu warit tillsammans in pleno, så hade secreteraren, uppå herr borgmästaren Renhorns begäran, warit föränlåten, att utfärda extractum protocollⁱ för honom till wälbemälte contoⁱr.

Detta protocollsutdrag uplästes och godkändes, lydande, som följer:⁸³³

S.d. Ärhindrade sig borgareståndet, att ett fullmäktiges rum uti riksens ständers manufacturcontoⁱr blifwit ledigt, igenom framledne rådmannen Lindemans dödliga frånfälle. Och emedan ståndet härwid påminte sig, den berömmeliga nit och wälwilja, som borgmästaren, högädle herr Olof B. Renhorn, redan ifrån år 1738 års riksdag,

⁸³² Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 43.

⁸³³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 104.

och sedermera alltid wisat för de i riket inrättade handaslögder, samt den grundeliga insigt, han om deras rätta wård och skjötsel, äger, ty fant ståndet godt, att förordna herr borgmästaren till fullmäktig, å dess wägnar, uti manufacturcontoiret, i bemälte rådman Lindemans ställe. Hwilcket genom utdrag af protocollet skulle tillkänna gifwas.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 4 i denne månad,⁸³⁴ hwaruti wid handen gifwes, det secrete utskottet ärfarit, att sysslorne i kongl. krigscollegio icke hafwa den obehindrade gång, som rikets tjenst, ärfordrar, skolandes sådant häröra dels däraf, att betjeningen nu icke är större, än i fredstider, och således otilräckelig, dels och af såwäl secreterarens i berörde collegio Bobergs, som cammererarens i artilleriecontoiret Forslinds i råkade siukdom, som på någon tid hindrat dem, att förrätta deras sysslor. Och emedan föga hopp om deras hälsas återwinnande skall wara, men rikets tjenst wid desse sysslor fordrar en skyndesam åtgjörd och expedition, särdeles under nuwarande krigstid, ty tillstyrker secrete utskottet, i anseende till det goda loford kongl. krigscollegium desse betiente meddelt, det måge berörde secreterare och cammererare, i fall de skulle åstunda gå utur tjensten, och sig om afskeds ärhållande med deras fulla löner anmäla, med en sådan förmån hugnas.

Herr talman hemstälte, om icke detta secrete utskottets tillstyrkande finge bifall.

Hwilcket beswarades med Ja.

Föredrogs åter ärenden, ang:de husarecorpens tillökning. Och hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet simpliciter bifallit secrete utskottets yttrande öfwer detta ärende,⁸³⁵ men bondeståndet i så måtto, och med det uttryckeliga förbehåll, att den föreslagne husarecorps, hwarken nu eller framdeles stadnar cronan och staten till någon gravation, samt att hwarken nu eller framdeles någon recruterung eller wärfning må härtill skje, af inhämske eller swenske män, utan af utlänningar, såsom ock, att när Gud oss nådeligen fred förlänandes warder, denne corps ej måtte, såsom ständig, blifwa större än 800 man, samt ligga i gvarnizon i Strahlsund och Pommern.

⁸³⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 44.

⁸³⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

Och ehuruwäl ståndet förrut yttrat dess tankar genom utdrag af protocollet, öfwer detta ärende, så fant dock ståndet godt, att nu förena sig med bondeståndets nyss anförde utlåtande öfwer detta mål.

Föredrogs ånyo ärendet, ang:de framledne capitainen Wulfcronas gjorda testamentariska författning.⁸³⁶

En och annan begärte, att detta ärende måtte hwila, hälst det samme wore nog widlyftigt, så att man behöfde genomläsa det, innan man kunde yttra sig däröfwer.

Herr talman: Detta ärende är sådant, att jag tror det wore bäst, om parterne imellan någon förlikning kunde träffas.

Herr borgmästaren Sacklén: Förlikning är försökt dem imellan, men det har varit omöjeligit, att bringa dem dertill; och måste det nu blifwa så mycket swårare, sedan saken så långt kommit, och de å ömse sidor gjordt store omkostnader derpå. I synnerhet lærer lieutenanten Wulfcrona, som besitter hela ägendomen, aldeles icke willja ingå någon förlikning.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt yttrade sig i samme mening, och lade härtill, att nu mera ingen annan utwäg wore öfrig, än att afgjöra saken, och på det sättet hjälpa den ene eller den andre. Hwad sielfwe ärendet beträffade, funno herr borgmästaren detsamme i sig sjelft wara kort och tydeligit nog, om man wille följa lagen. Men det hade genom förklaringar, uttydningar och konstgrepp blifwit inwecklad uti widlyftighet och mörker.

Herr borgmästaren Sundblad: Här begäres, att detta mål skall hwila, men jag kan icke se, hwarföre det skulle skje. Hela acten är ju upläst, och ståndet har haft god tid att täncka därpå. Dock om så behagas, kan betänckandet upläsas ännu en gång, och saken sedan afgjöras.

Herr borgmästaren Renhorn: I staden talas om skjänker och tracteringar, som skola blifwit kostade på denne sak; detta är för hårdt. Här talas jämwäl om gjorda omkostnader och konstgrep, hwarigenom saken skall blifwit inwecklat i mörker. Men när wi agere domare, böre wi wara frie för reprocher, åtminstone innom ståndet, hwaräst sakerne böra handteras med en wiss dignité. Det är menskeligit att fela i sitt omdöme om en sak, men när det ej skjer af upsåt, utan efter den öfwertygelse, man kan hafwa, så kan och bör ett sådant misstag icke tadlas, eller läggas enom till last. Hwad sielfwe förewarande ärende beträffar, så har den ene måst gå ifrån, och den

⁸³⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 12.

andre tillträdt ägendomen. Den förre söker honom åter, och den senare har försvarat sig uti sin possession. Att detta icke aflupit utan omkostnader är begripeligt nog. Och således anstår det oss i en sak, som denne, att se till, huru den någorlunda må kunna remedieras. Hwad mig beträffar, så har jag känt testatoren, capitain Wulfcrona, då han wistades här, och twiflar för min del ingalunda, att ju hans tancka varit, att göra ett fideicommiss af den ägendom han samlat, på det sättet, att han sparde snart sagt det nödigaste för sig sjelf. Men som bägge parterne icke dess mindre haft å ymse sidor mer eller mindre skjäl för sig, och således råkat i en widlyftig process och dryg omkostnad, så tyckes mig, att det wore rådeligit, att göra dem föreställning, om förlikning och ägendomens delning; då wisa wi ömhet för dem bägge, och de kunna jämwäl därwid wara behållne.

Herr borgmästaren Schauv: Det förefaller mig ganska ömt, att en sak skall företagas och avslutas genom Ja och Nej, hwilckens rätta sammanhang likwäl en stor del till äfwentyrs icke kjenner. Detta ärende har först blifwit afgjordt i kongl. Åbo hofrätt, till lieutenanten Wulfcronas fördel. Hans Kongl. Mai:st har ock fastställt samma dom, och har justitiaedeputationen jämwäl instämt därmed. Nu kommer det endast därpå an, uti hwad slut riksens ständer stadna. Den som läst de utkomne tryckte papperen, ang:de detta mål,⁸³⁷ har sig och bekant, att framl:e capitain Wulfcrona hyst den föresatts, att göra ett fideicommiss af dess ägendom. Han har och sjelf skrifwit, att han icke förstätt, att inrätta dess testamente, så tydeligen, som han welat. Men icke dess mindre synes det nogsamt, att hans mening varit, att om han finge en son, skulle ock den hafwa besutit ägendomen, såsom fideicommiss. Jag wet wäl, att testamenten icke böra underkastas explicationer, men det är dok både lagligit och rätt, att gå till domaren, när testamentet i en eller annan omständighet icke är nog tydeligit. För mig är detta testamente så klart, att jag vågar säga, det om capitain Wulfcrona nu lefde, skulle han decidera saken, aldeles på samme sätt, som deputationen nu det gjordt. Det förnämsta skjålet, som lærer bragt capitaine Armfelt, att gå in uti denne process, måste hafwa varit, att han trodt sig hafwa fått en rik fru, och att han fördenskull borde soutinera hennes och sin rätt. Men om han närmare betänckt sig, hade han funnit, att hon ej ägde mera då han tog henne, eller bättre rätt till ägendomen, än nu. Icke dess mindre, och

⁸³⁷ Se Bring 1958, nr 104:1–3.

som det säges att denne process kostat dem bägge mycket, och jag jämwäl det tror, så billig jag den föreslagne förlikningen och delningen, ehuru jag för min del icke finner någon twetydighet i testamentet.

Herr borgmästaren Lönbohm upläste följande dess dictamen ad protocollum och lyder sålunda:⁸³⁸

Om man hastigt will täncka på denne saken, och icke bry sin hjerna, så kan det hända, att man faller på den meningen, att arf bör hafwa företräde framför fideicommissrättigheten. Men om man, som en ömsint domare, will handtera den samma, och söka att utforska rätta sanningen, så kan det efter min tancka aldrig slå felt, att man ju finner justitiaedeputationens betänckande wara både på lag och juridiske principer grundat.

Om jag, som domare, endast will hålla mig wid simple orden, och icke som sig bör, utransaka sensus eller meningen, så felar jag emot 18 domarereglan, som så lyder: Den gör emot lagen, som gör emot lagens mening, ändok han synes göra, som orden lyda i lagen. Det är således en ostridig canon, eller regel uti lagfarenheten, att hålla sig wid lagens ord, och förstå dem, är intet det samme, som att förstå lagen, eller dess rätta mening. Samme grund och principer måste man också följa, wid documenters och handlingars uttolkande, när lagen till dem skall appliceras. Man bör då efterse, och utransaka, huru rätta meningen kan wara, uti ett twistigt contract, och när ett testamente af samma beskaffenhet förekommer, hwad testatoris willja och rätta mening warit. Will jag nu efter denna grund examinera capitaine Wulfcronas testamente, så tyckes det wäl, i anseende till dessa orden: om Gud mig inge bröstarfvingar förlänar, att hans barn, om han fingo några, skulle simplement ärfwa hans ägendom, men går jag till det som föregådt, och jämför det med hwad som testamentet till hela sin widd innehåller, så finner jag i mitt sinne liusligen, det han aldrig med de ofwannämde orden menar någon arftäckt, utan successionsordningen till fidecommisset.

Frågan blifwer således, utaf hwad grund jag will sluta, att capitaine Wulfcrona icke tänckt eller welat hafwa sin ägendom under simple arfsrättighet. Derwid företager jag mig att skiärskåda herr capitainens bref af den 28 Februarii 1752, hwaruti finnes, det han skrifwit sin systerson, lieutenant Wulfcrona till sålunda: Eljäst är ock min tanka, att

⁸³⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 105.

gjöra Näsgård med derunder hörande 14 st. frälsehemman till fidecommiss, för Wulfcroniske famillen. Desse orden tyckes wara klara nog, och att hans tanka wärkel:n sådan warit, det finnes af de följande, då han skrifwer: Ty om Gud skulle gifwa mig en dotter, så blir ändå för henne 5 rusthåll. Hade capitainen, under förbehåll af arftäckt för sine bröstarfvingar, welat göra denna dispositionen, så hade han naturligen ej kunnat eller bordt mera utesluta sin dotter ifrån arf till sin ägendom, än sin son. Samma bref innehåller widare, att han af sin egendom will göra så mycket till fidecommiss, som han kan, hwarmed en som wäl hushållar kan wara litet hulpen. Detta utförer han ytterligare uti sitt testamente af den 12 Majj 1753, hwaräst orden sålunda finnes: *att hans ägendom skulle* blifwa den älste af Wulfcroniske manliga linien till ewärdelig hielp och understöd. Här af will följa, att hans dotter blef utesluten ifrån arf, och att hans sohn, om han finge någon, icke skulle få besittja ägendomen⁸³⁹ annorlunda, än, som fidecommissarius. Det ofwannämde brefwet utwisar, att capitaine Wulfcrona, år 1752 fattadt det upsåtet, att göra sin ägendom till fidecommiss, och testamentet, som året derpå fölgde, utmärker, att det upsåtet hos honom sedermera blifwit stadgat. Brefwet kan så mycket mindre förkastas, som det är grunden till testamentet, och det samme liksom en påfölgd och wärkställighet af hans förrut fattade upsåt. Att capitaine Wulfcrona icke welat, att hans son skulle endast tillträda ägendomen, såsom arf, det slutes liusligen af desse ofwan anförde orden: att capitainen wille göra sin ägendom till fidecommiss; att ensam dermed hushålla, kan wara belåten, och att den skulle wara Wulfcroniske manliga linien till ewärdelig hielp och understöd. Att nu sådant aldrig kunde med trygg- och säkerhet skje, om icke sonen äfwen skulle blifwa fidecommissarius, det har eftertiden wisat, i det att capitainens fru will nu tillägna sig ägendomen, under arfstäckt efter sin döda son, hwarigenom ägendomen skulle gå utur Wulfcroniska famillen, och således blifwa för en annan familia till hielp och understöd, twärt emot testatoris afsigt. Härtill will jag lägga denna considerationen, att om capitaine Wulfcrona icke welat hafwa sin ägendom till fidecommiss, utan låta honom gå i arf simplement, som nu påstås, så hade han ofelbart låtit det komma an på tiden och lyckan, om han fått någon liflig arfwinge eller ej, och skiänckt sin fru alt hwad han hade, ifall han ej skulle få någon bröstarfvinge. Men det är ganska

⁸³⁹ ägendomen i prot.

märkeligit, att han i testamente sagt, att frun skulle få sitt ut efter lag, hwaraf med alt skiäl slutas, att alt det öfrige skulle blifwa fidecomiss. Ingen, som är kännare af sådane ägendorar, wet icke, att slikt händt i många adeliga familler, och att det endast skjer, på det famillen må behålla sin lustre, och den döda eller testator förwärfwa sig ett ewigt äreminne uti sin slägt. Sådane egendorar kunna aldrig gå utur famillen, för än den samma tillika går ut. Ty disponenten deraf får aldrig försälja eller förpanta den samma. Just sådane wilckor äro föreskrifne för den, som skulle blifwa besittiare af capitaine Wulfcronas ägendom, der orden så finnes utförde i testamentet: att lieutenanten Wulfcrona får ingen ting, hwarken af fastigheterna eller de contante penningarne dela eller förminska, utan bör räntan deraf för hans son NB om han får någon, eller för den älste af Wulfcroniske manliga linien, wara till hielp och understöd. Skulle nu ägendomen gå till arfs, som påstås, så går han utur Wulfcroniske familien, då förfaller all den heder capitaine Wulfcrona welat hafwa af sin familia, och då mister den äfwen den hielp och understöd, som hon annars i ewärdeliga tider skulle hafwa. Uti hela testamentet finnes icke ett ord nämt, som gifwer anledning till arf, och icke eller skulle lieutenanten Wulfcrona få den under namn af arf, eller ägendomen på annat sätt anses i hans arfwingars hand, än såsom fidecommiss, om han finge en son, som hade Wulfcroniska namnet. När en son intet existerade, eller lieutenanten dödde, utan att lemna någon son efter sig, så skulle ägendomen tillfalla den älste af famillen, nemligen capitainens broder, eller broder son, som ägde förstfödsloret. Naturligit är det dessutom, att capitaine Wulfcronas son skulle äga företräde till godset, såsom fidecommissarius, framför lieutenanten, och detta är efter min tancka rätta förståndet af de första orden i testamentet: Om Gud mig inga bröst-arfwingar förlänar, som kunna besittia min ägendom, under fidecommissrättighet, så skall lieutenanten deraf blifwa ägare. Till vidare bewis härå will jag anföra desse orden i testamentet: *ofwannämde* min systerson, eller den som blifwer NB ägare af testamentet. Ingen utan capitainens son kunde blifwa ägare af testamentet framför lieutenanten, i anseende till hwad ofwanföre anført är, ang:de successionen, och således är det klart, att ingen annan, än sonen, skulle först få tillträda ägendomen. Warandes det ganska märkeligit, att den, som skulle utesluta lieutenanten från ägendomens besittning, skulle blifwa ägare af testamentet, och icke simpel arfwinge, som ägde frihet att disponera ägendomen, som honom behagade. Detta bestyrkes ytterli-

gare af desse orden i testamentet: *det jag här ofwantill* utsatt, skall blifwa gällande, der intet eftertiden förordsakar någon nödwändig ändring. Härmed kan och bör aldrig annat förstås, efter min tancka, än att lieutenanten skulle efter testatoris död tillträda ägendomen, ifall den ändring icke skjedde, att capitainen finge en son. När nu den är med döden afgången, så förfalla de gjorde förbehållen, och efter den utsatte successionsordningen kommer lieutenanten Wulfcrona, att blifwa fidecommissarius. Detta dubium torde likwäl förekomma någon, att så wida egendomen skulle anses, såsom fidecommiss, för sonen, om han fått någon, så kunde den sedermera aldrig komma, efter wanliga successionsordningen, med sådane gods, i denne lieutenantens hand, efter han är systerson, utan borde tillfalla den älste af Wulfcroniska manliga linien, neml:n capitainens broder eller broderson. Det är wäl onekeligit, att när intet särskilt förordnande skjedit, så är successionen sådan, som nämnd är. Men det är icke mindre onekeligit, att en testator, som kan disponera sin ägendom, äger också rättighet, att förordna och stadga, huru honom bäst synes, och gifwa den till hwilcken han helst will. Fast lieutenanten Wulfcrona är den dödas systerson, och således icke närmaste successor, förr än manliga linien gådt ut, så bär han dock Wulfcroniske namnet. Märkeligit är det, att han förordnat, det den älste af manliga linien skulle få tillträda denna ägendomen, om lieutenanten ej skulle få någon sohn.

Att kärleken warit mindre till de andre släktlingarne, än till denna systersonen, är alt hwad häraf slutas kan. Imedlertid är och blifwer detta testamente i mitt sinne en sådan handling, som utwisar, att capitaine Wulfcrona welat till sin heder för efterkommanderne göra sin ägendom till fidecommiss; och när han sjelf kallat det ett testamente, så har han tillika sagt, att arf då icke har rum. Ty testamenten äro exceptioner från lagen, och opposita emot arftäckt, så att de aldrig kunna stå tillsammen. Min sak är det intet att wederlägga någons skjäl, och derföre har jag icke annorlunda gådt härutinnan tillwäga, än som en domare bör, nemligen, att undersöka rätta meningens eller sanningen af detta testamente. Jag tycker mig hafwa den så klar för mina ögon, att en enda molnfläk så litet skuggar henne, som någon stråhle mig förblindat. Mina tankar grundar jag icke på godtycke, utan på juridiska principer, och jag tror mig wara deruti så mycket tryggare, som jag icke är ensam, utan har både hofrättens och konungens dommar tillika med justitiaedeputationens betänckande, som med mig instämma. Jag är och blifwer derföre af den tanka, att detta sidsta, nem-

ligen betänckandet, bör gillas och stadfästas, såsom på rene och oomstötelige skiäl grundat. Och detta ware sagt för min räkning.

Herr borgmästaren Sundblad: När man efter det omdöme man äger, up-tecknat en sak på papperet, tror man sig hafwa jämwäl giordt den samme tydelig och klar för androm. Men detta skjer icke alltid, emedan det begrepp man gjordt sig om skiälen, ofta är åtskilligt, och således fordrar närmare uplysning, hwarefter skiälen icke sällan befinnas hysa en annan mening, än den man sig förestält. Å Wulfcronas sida kan ej nekas, att lagen bör decidera, men testamentet bör likwäl följas, så långt det sträcker sig. När sådant skjer i detta ärende, lærer saken finnas helt annorlunda, än lieutenant Wulfcrona sig förestält. Jag nekar icke, att testator hyst den föresatts, att gjöra sin ägendom till fideicommiss, om han ej sjelf ärhållit lifsarfwingar. Testamentet är härutinnan tydeligit. Men det är ock klart, att han med detta förbehåll haft afseende på sin hustru och barnet, som han sig önskade, i hwilcket fall testamentet kommo aldeles att uphöra, och icke något fideicommiss i den händelsen att existera, emedan han sådant på intet ställe nämt, och man dessutom med alt skjäl bör tro, att han älskade mera sin hustru, sedan hon fått barn, och jämwäl otwifwelakteligen sin son, än att han wille utesluta den förre ifrån hennes lagliga rätt, och ställa den senare, under det twång, som fideicommiss med sig förer. Och som testamentet icke nämner ett ord, att ägendomen skulle blifwa fideicommiss i sonens hand, och modren efter lag är berättigad, att ärfwa dess barn, så har capitain Armfelt, som tagit modren till fru, högsta rätt på sin sida, och bör återfå den honom fräntagne ägendomen.

Herr rådman Lilja instämde härmed till alla delar.

Herr borgmästaren Unger: I detta mål förefaller 2:ne frågor: 1:o om man får nyttja brefwen till testamentets uplysning, eller ock 2:do, om testamentet allenast för sig sjelf skall skjärskådas. Hwad det förre angår, så emedan lag får förklaras med lag, så bör och en domare af brefwen, som till denne sak höra, söka uplysning, om testamentets rena mening. Här äro bref skrefne både för och sedan testamentet till lieutenant Wulfcrona öfwersändes. Desse stämma alle öfwerens med testamentet, det testators föresatts varit, att gjöra fideicommiss af dess ägendom. Som nu afsigten war denne, så måste den ock sträcka sig till sonen, och då har modren ingen rätt. Det är sant, att här felas en wiss formalité. Men det wore ju obilligt, att derföre förkasta ett testamente, hwars hufwudsakelige omständigheter al-

deles stämman öfwerens; och bifaller jag fördenskull deputationens betänckande i detta mål, i synnerhet, som jag icke kan finna, det wid så klare omständigheter, som här äro, någon delning lagligen kan eller bör äga rum.

Herr borgmästaren Kiörning: Jag finner af testamentet, att ägendomen skulle blifwa fideicommiss, i händelse testator ej finge lifsarfwinge. Detta wilckor är fullbordadt, och med det samme uphördet testamentet, och all tillärnad disposition om fideicommisset. Jag medgifwer, att testamenten måge förklaras, men icke med suppositioner, eller sådane skiäl, som icke däruti finnes nämde, och fölgakteligen böra hållas före att aldrig varit påtänckte. Ett sådant skjäl är detta, att efter som testator welat göra ägendomen till fideicommiss uti lieutenanten Wulferonas hand, så har han ock welat det samma för sonen. Detta nämnes icke med ett enda ord, och följer icke eller. Man har budit till att utreda saken genom brefwen. Men jag kan icke se, huru de skola eller kunna gälla; ty som testamentet innehåller, att hela ägendomen i löst och fast skulle blifwa fideicommiss, men ett bref deremot säger, att om arfwingen blefwe en dotter skulle hon undfå fem rusthåll, så hade ju lieutenanten Wulferona i den händelsen kunnat låta blifwa, att upwisa brefwen, och då hade dottern blifwit aldeles arflös, hwilcket likwäl aldrig varit fadrens tanka. Och som testamentet är otydeligit, så bör lagen taga wid, hwaräst tydeligheten brister. Hwarföre jag ock bifaller det votum, som flere ledamöter i deputationen biträdt.

Herr assessoren Anthonsson: Efter min tanka, bör man aldrig följa suppositioner eller uttydningar, utan ren öfwerlygelse. Jag tackar Gud, att jag haft tillfälle, att lära känna lagen, och jag kan icke wika därifrån, så länge han är fast och tydelig. Sådan lag, detta mål angående, finnes uti 1 § 5 cap. ärfdabalcken. Där stadgas uttryckeligen, att moder bör ärfwa barn sitt, som varit qwickt födt till werlden. Sådant är här oförnekeligen skjedit, och således bör icke modren uteslutas ifrån den rätt, som lag henne tillagt. Jämföres nu härmed 3 § uti 16 capitlet ärfdabalk:n, så finnes deraf wäl, att testamentet bör gälla. Men som detta testamente är wilckorligit, så bör det icke eller längre extenderas, än wilckoret medgifwer. Capitaine Wulferona dödde icke barnlös, ty fruen war hafwande, och barnet föddes icke qwickt fram. Det borde således efter det i testamentet gjorde förbehåll ostridigt ärfwa dess fader, och moder sitt barn. Det säges wäl, att om testator nu lefde, skulle han göra ett med justitiaedeputationen. Men jag finner icke

skiäl till en sådan tancka, och således vågar jag ej att gjöra en sådan slutsatts, hwartill icke ringaste anledning gifwes i testamentet; och således bör den åberopade § i 5 cap. ärfdabalcken här gälla. Jag will till vidare uplysning föreställa följande fråga: Om sonen hade lefwat till manlig ålder, och aflat någre döttrar, men ingen son, skulle lieutenanten Wulfcrona då hafwa rättighet, att taga ägendomen från desse döttrar? Ingen lærer wilja påstå sådan orättwisa, och capitainen Wulfcrona wore wisserrligen i en olycklig stund född hit till werlden, ja en elak fader och medborgare, om lagen för hans skuld skall lida ett så stort inbrott.

Herr rådman Hanqvist: Saken är nog uplyst; och annan mening kan ej dragas af testamentet, än att testator welat giöra sin ägendom till fideicommiss, så wäl i sonens, som lieutenant Wulfcronas hand. Och bör för den skull denne senare, efter sonens död, besittia ägendomen med de förelagde wilckor. Den omständigheten, som en wärd ledamot anfördt, att fadren skall älskat sin fru mera, när hon haft barn, är icke hit lämpelig, och kan så mycket mindre gälla, som son förrut haft flere barn, men fadren icke dess mindre gjordt testamentet. Hwad delningen beträffar, så kan jag icke finna mig däruti; ty här bör man gjöra rätt rent af. Men skulle parterne sjelfwe wilja förena sig, så ser jag det gjärna.

Herr borgmästaren Malmstén: Här är redan nog discoureradt mot och med. Men jag will dock säga min mening, efter mitt samwete. Jag lemnar alt det i sitt goda wärde, som sagt är för Wulfcrona, men jag finner ej deraf mera än halfwa skjäl. Efter lagen bör moder ärfwa sitt barn. Men will jag se på testamentet finner jag wäl, att ägendomen i den utsatte händelsen skolat blifwa fideicommiss i hans hand, men icke i sonens, fast mindre att han efter sonens död skulle få ägendomen. Detta halfwa skiäl, om jag så skall kalla det, will icke särdeles mycket betyda för lieutenanten Wulfcrona. Men han är olycklig däruti, att domarne ej tänckt bättre, än han sjelf, och borde fördenskull desse senare ärsättia all kostnad och skada. Om ägendomen skall delas i tu följes hwarken lagen eller testamentet, och det tillhör icke domarne, att arbitrera, när frågan är sådan som hon här wärkl:n är. Men jag önskar, att capitaine Armfelt må återfå ägendomen, såsom efter lag därtill berättigad, på dess frus wägnar och egne; dock wore wäl, om de kunna så komma öfwerens, att Wulfcrona på något sätt soulageras, emedan han, genom domarnes fel, fått så mycken anledning till rättegången.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Man will af brefwen inhämta uplysning i denne sak. Men efter min tancka kan liten eller ingen därpå hämtas; ty brefwen äro både skilgaktige sins emellan och med testamentet. I ett deraf nämnes Näsgård, såsom fruens egen, och i testamentet är en gjord till fideicommiss, samt på lika sätt nämnd i ett annat bref. I ett bref stå fem rusthåll nämde, som arfwingen skulle få, om den blefwe en dotter; i testamentet står hela den lösa och fasta ägendomen. Ett testamente bör ej på halfwa skiäl skilja någon från dess naturliga och lagliga rätt, allra minst på suppositioner, som här anföres, men efter min tancka aldrig böra gälla.

Herr justitiarien Faxell: Här är en praeliminaire qvaestion upgifwen, ang:de förlikning. Lät oss nu först afgjöra den. Lyckas förlikningen icke, måste wi skrida till sjelfwa sakens afslutande.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: Det hörer domaren till, att utsöka testatoris wilja, genom sådane slutsattser, som omedelbarligen följa af hans yttrande, men icke af någre sidoskiäl. Här är ett bref som nämner, att om capitaine Wulfcrona finge en dotter, skulle hon få i arf 5 rusthåll, det öfrige af ägendomen skulle blifwa fideicommiss. Men testamentet rör icke wid denna omständigheten, utan säger: *Om Gud mig icke lifsarfwingar förlänandes warder, göra hela min lösa och fasta ägendom till fideicommiss.* Här bör noga märkas det ordet *lifsarfwingar*, hwarunder jämwäl en dotter warit begrepen, om hon blifwit född, så wäl som sonen; och blifwer testatoris rena mening omedelbarligen denna: *Om Gud förlänar mig lifsarfwingar, gör jag icke min lösa och fasta ägendom till fideicommiss*, så att genom det förbehåll, hwilcket i sig sjelft är tydeligit och oemotsägeligit, äro barnen undantagne ifrån all testamentarisk disposition, och fölgackteligen borde de enligt lag ärfwa deras fader, och modern dem. All annan slutsatts går för långt, och kan icke härpå dragas, utan att man måste lägga till en eller annan praesupponerad omständighet, som icke finnas uti desse testatoris ord, hwilcke likwäl äro testamentets grund, och utom hwilcken det ingen warelse äger.

Herr borgmästaren Renhorn: Alle testamenten äro öfwer lagen, och äger fölgackteligen ingen rättighet, att ändra dem, eller taga skiäl af lagen deremot. Här är fråga, om ett testamente, som i den delen är aldeles tydeligit, att testator welat göra dess ägendom till fideicommiss, och har herr borgmästaren Lönbohm på rigtige grunder wisat detta efter lagfarehetsprinciper, hwarmed jag ock till alle delar instämmer; och will allenast lägga här-

till, att om någon enda omständighet wore, som tyckes fordra närmare uplysning, så bör man ärhindra sig, att det icke är menniskjom gifwit, att göra så aldeles fullkomliga dispositioner, som icke lemna något tillfälle till motsägelse. I slikt fall wore det bäst, om parterne kunde förlikas, och begär jag fördenskull, att detta må försökas, och saken imedlertid hwila.

Herr justitiarien Faxell: Saken är nog ventilerad, så utom, som innom detta ståndet. Allmänheten i riket har noga kundskap derom, af de tryckte papperen, och hyser mycken upmärksamhet däröfwer, huru riksens ständer den wilja afsluta. Jag finner wäl, att capitaine Wulfcrona welat göra dess ägendom till fideicommiss. Men detta är likwäl skjedt med ett tydeligit förbehåll, som wid ett förefallande wist wilkor tyckes göra hela dispositionen till intet, så mycket mera, som alle casus eventuales icke äro däruti införde. Och som man således icke med någon den ringaste wisshet kan säga, om de warit af testatore påtänckte, eller icke, så bör lagen, som är tydelig, härutinnan följas. Såsom lagstiftande kan och bör jag anföra skjäl, hwarföre en sak bör anses så eller annorlunda, och hwarföre en sådan och ingen annan lag bör stiftas. Men såsom lagskipande, eller domare, äger jag aldeles ingen rättighet, att genom raisonnements och tilläggningar bättra det, som uti en sak felar, eller finnes otydeligit. En sådan casus är wärkeligen denne: Domarne hafwa på origtiga grunder dömt capitaine Armfelts fru ifrån dess i lag fästade rättighet.

Herr borgmästaren Schauv: Det går ej an, att säga, att testator warit en elak fader, eller medborgare, för det han gjordt en testamentarisk disposition till fideicommiss. Man har ju exempel, att en fader, som haft flere barn, likwäl gjordt älste sonen till fideicommissarius, men derföre har man ej haft rätt, att kalla honom hård, ty han äger till en sådan disposition rättighet efter lag. Som det nu står fast, att capitaine Wulfcrona welat göra dess ägendom till fideicommiss, och sonen, som borde wara första fideicommissarien, dödde kort efter födslen, så bör ägendomen tillhöra lieutenanten Wulfcrona, som genom testamente blifwit därtill utnämnd. Det är sant, att en och annan omständighet tyckes wara mindre tydelig, men testator har sjelf gifwit wid handen, att han ej warit lagklok. Icke dess mindre hafwa parterne häraf fått anledning, att förfägta deras sak å ymse sidor; och wore således bättre, att de förlikas, än att man här efter godtycko skulle afsluta detta ärende.

Herr talman: Som bägge parterne haft anledning, att fullfölja denne widlyftige och kostsamme process, så hemställer jag, om icke bäst wara lærer, att söka huruwida någon förlikning dem emellan må kunna träffas. Detta lærer och wara nyttigast för dem sjelfwe; ty det ser så ut, att den som tappar blifwer ruinerad. Låtom oss fördenskull nemna någre ledamöter, som måge kalla parterne till sig, och söka förlikning dem emellan.

Herr borgmästaren Sacklen begärte ren proposition i saken, och andre flere instämde hermed.

Herr talman: Låtom oss wisa, det wi äro ömme om folcks wälfärd, och fördenskull försöka om de icke kunna förlikas. Kan det skje, är saken hulpen. I annor händelse har ståndet budit till att gjöra det, som bäst och nyttigast för dem kunnat wara, och är därwid ingenting förlorat; ty ståndet kan ju snart, sedan saken är redan nogsamt ventilerad, nästa plenidag afgjöra den samme.

Änteligen kom ståndet öfwerens, att nämna följ. herrar ledamöter till att gjöra parterne proposition till förlikning, neml:n

herr justitiaeborgmästaren Robeck,

herr borgmästaren Schauv,

herr borgmästaren Sacklen och

herr borgmästaren Gabriel Hagerdt.

Herr borgmästaren Sacklén gjorde det förbehåll, att detta ärende, i händelse förlikning ej kan träffas, ej må nästa plenidag företagas, innan ståndet allmänt hunnit samla sig. Flere herrar ledamöter instämde härmed.

Och ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Sacklén anmälte vidare, det han wore sinnad, att på någre dagar resa bort, och will fördenskull förfråga sig, om icke honom måtte tillåtas, att aflemna des skrifteliga votum i detta mål, i fall han wid des afgjörande ej kunde wara tillstädes.

Men ståndet fant aldeles betänkeligit, att bifalla denna begäran.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och aflemnade ordföranden Lars Torbiörnsson, 2:ne extracta protocolli, uti det förre begärtes, att alle skattebref, som hittils för rusthållare å augmentshemman icke blifwit utfärdade, måge hwila till dess riksens ständer utlåtut sig öfwer 1756 års förordnande i detta mål.⁸⁴⁰ Det senare angik bonden Olof Erssons ansök-

⁸⁴⁰ Daterat 1 juni 1761. Tryckt i *BdP* 8, bil. 28.

ning, om skatteköp af cronohemmanet Malma, belägit i Bondkyrkio sokn och Upsala län. Anhållandes ordföranden, om borgareståndets bifall i detta mål.

Herr talman försäkrade, att borgareståndet icke lærer underlåta, att taga de anmälda ärender i behörigt öfwerwägande, och deröfwer rättwist utslag meddela.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Schauv: Jag bör anmäla, att sedan ståndet afgjort saken, rörande husarecorpsen och därwid bifallit bondeståndets yttrande,⁸⁴¹ tog jag löparen till mig, och war sinnad att gå dermed till prästeståndet, emedan jag äger all anledning att tro, det sidstberörde stånd lærer jämwäl bifalla bondeståndets resolution. Men jag hade icke förr fått detta document i fickan förr än redan folck war i förmaket, som kallade mig ut, och begärte det samme, att dermed gå till expeditionsdeputationen, som redan skall wara bodad att sammanträda i eftermiddag till detta ärendets expedierande. Hwarifrån desse fått underrättelse, att detta ärende blifwit afgjort, och att jag hade det hos mig, kan jag ej weta. Men det är nog eftertänckeligt, att ingenting hålles tyst, som skjer innom ståndet. Och emedan ståndet redan för någon tid sedan utfärdat dess extractum protocolli, angående husarecorpsen, men härpå icke ännu något swar blifwit utlemnadt, så är frågan, om denna löpare, hwarom nu qvaestion är, skall aflemnas till expeditionsdeputationen, innan sådant skiedt, eller man fått höra, huru prästeståndet utlåter sig öfwer bondeståndets resolution.

Ståndet fant godt, att löpare, ang:de husarecorpsen blifwer hos ståndet qwarliggande, tills widare.

Herr borgmästaren Renhorn: Här går så till med tystheten, att afskrifter löpa i kring staden af det, som åtskillige ledamöter wid wisse tillfällen talt, och synes det, som wederbörande ärhållit utdrag af protocollet deröfwer.

Ståndets secreterare försäkrade, att sådant så mycket mindre skje kunnat, som han hade alle protocoller under lås och dess nyckel, som han ständigt bär hos sig, och aldrig tillåter någon, att genomse protocollerne, utan att han är sjelf närwarande.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag föränlåtes, att anmäla ett ärende, som sig tilldragit i secreta deputationen. Wisse beswär äro dit remitterade, det

⁸⁴¹ Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

ena däröfwer, att Kongl. Mai:st gillat kongl. cammarcollegii förslag till en cammarrådssyssla, hwarigenom en wiss man, som trodt sig äga bättre förtjenster, blifwit ifrån förslaget utesluten; det andre ett lika beswär öfwer secreterareförslaget i wälbemälte kgl. collegio. Icke dess mindre och oakadt sökanderne bewist, att deras beswär blifwit af riksens ständer⁸⁴² uptagne, och ligga under afgjörande, har likwäl cammarrådsförslaget blifwit föredragit, och sysslan är bortgifwen. Hwarföre deputationen begär att få weta, hwad härwid nu mera åtgjöras bör.

Herr borgmästaren Schauv: Härwid lærer nu mera ingen annan utwäg wara öfrig, än att deputationen författar dess remarqve öfwer ett sådant förfarande, och aflemnar den till plena. Då får detta ståndet tillfälle, att yttra sig däröfwer.

Herr borgmästaren Finerus: Statssecreteraren baron Düben bör höras, och remarqve bör författas öfwer detta ärende. Men här fordras ännu ett, neml. att statssecreteraren wid ansvar förbiudes, att föredraga någre sådane ärender, som med anförde beswär hos riksens ständer hafwa någon gemenskap. Rättwisan, folcks wälfärd och ständers wärdighet äskar detta. Det är ju snörrätt stridande emot rättwisa, lag och ordning, att ett ärende skall föredragas och afgjöras hufwudsakeligen, innan sökanden, som anført beswär hos öfwerdomaren uti en praeliminaire qvaestion, fått utslag deröfwer. Det rörer ju folcks wälfärd på det ömaste, att ens wälgrundade beswär gjöras aldeles onyttige, i det en syssla bortgifwes, till hwilcken han ägt rättighet att stå på förslag. Och ständers rätt och wärdighet förklenas ju och blifwer i högsta motton lidande, enär de ärender, som efter grundlagarne endast höra till deras högsta domstohl, föredragas wid en underdomstohl, utan att ständers yttrande afbides. Ho kan wara säker om rättwisa och sin wälfärd, om sådan oordning får inrita sig?

Herr talman hemstälte, om icke bäst wore, att herr borgmästaren Finerus måtte författa extractum protocolli häröfwer, med den tilläggnig, att sådane ärenders föredragande må förbiudas, wid laga answare och tjenstens förlust för den, som deremot bryter.

Detta hemställande bifölls.

⁸⁴² ständers i prot.

Uplästes ett af herr borgmästaren Cervin inlemnadt memorial,⁸⁴³ ang:de weds utförsell ifrån Skåne och Halland, som blifwit danske hofwet tillåten, till 4 a 6 000 famnar årligen, och som i desse landsorter är mycken brist på skog, och stor klagan öfwer dyrhet på wed och byggningsämnen, hwarföre ock borgareståndet antagit detta ärende bland dess allmänne beswär, och saken blifwit remitterad till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, men herr borgmästaren ej har bekennt, hwad därwid kan wara tillgjordt, ty anhåller herr borgmästaren å Helsingborgs stads wägnar, att ståndet⁸⁴⁴ täckes på tjenligaste sätt befordra, att wedutskjepningsfriheten imedlertid ofördröijeligen inhiberas, på det brist och dyrhet på wed i berörde orter ej må blifwa ju längre dess swårare.

Herr justitiarien Faxell: Detta ärende har warit före i secrete utskottet, och är expeditionen redan färdig, samt lærer snart till plena inlemnas.

Herr talman: Saken är nästan färdig i secrete utskottet, och återstår således allenast, att ståndets ledamöter därstädes skaffa slut därå näste gång, när secrete utskottet sammanträder.

Ståndet förklarade sig nögt härmed.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag bör påminna, att hos ståndet wid början af riksdagen ofta warit omtalt, att någon författning skulle tagas, till de imellan riksdagarne utkomne förordningars öfwerseende. Jag kan ej annat minnas, än att då resolverades, det extractum protocolli härom afgå. Men sådant lærer icke wara wärkstältdt, och hemställer jag, om sådant icke nu bör skje.

Herr justitiarien Faxell: Man irar sig då men tror, att sådant icke blifwit i wärket stält. Att det skjedt, och att 2:ne extracta protocolli blifwit härom utfärdade, wet jag så mycket mera, som jag sjelf upsatte det förste extractum protocolli i detta ärende, och nogsamt minnes, att ståndets secreterare upsatt protocollsutdrag, som sedermera härom afgådt.⁸⁴⁵

Herr rådman Falk begärte lof, att resa hem på någon tid, till sin hälsas och andre angelägenheters skiötsell. Hwilcket bewiljades.

Herr directeuren Schenbom anhölt jämwäl, om tillstånd, att få resa bort på 10 a 12 dagar.

Och denne anhållan bifölls likaledes.

⁸⁴³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 126.

⁸⁴⁴ *ståndets* i prot.

⁸⁴⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 29. Se ovan vid not 127.

Herr talman anmälte, att herr handelsman Bagge för 3:ne dagar sedan begärt, tillstånd, att resa bort på 10 a 12 dagar. Hwilcket herr talman honom bewiljat.

Herr talman anmälte, att i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken, samt de öfrige talemännen wore öfwerenskommit, att ståndens secreterare skola upsättja förteckningar öfwer alle afgjorde och oafgjorde, samt hwilande mål, på det deraf må kunna inhämtas, hwad ännu återstår att gjöra, till redighets ärhållande i ståndens cancellier imellan.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁸⁴⁶ ang:de bergmästaren Magnus Biuggrens, deröfwer anförde beswär, att han wid sökte befordingar icke skall tillgodo niutit riksens ständers föreskrift och Kongl. Mai:sts i anledning därpå honom meddelte nådiga fullmagt på bergmästarenamn och -heder, samt löfte om befordran wid sig yppande ledighet. Och hölt deputationen före, i anledning af anförde skiäl, det bör Biuggrens uprättelse bestå däruti, att han, som sedermera blifwit befordrad till protonotarius i bergscollegio, hwilcken beställning är af lika wärdighet med bergmästaresyssla, tillerkännes tour till vidare befordran såsom wärkelig bergmästare näst efter bergmästaren Urlander, ifrån den dag, då bergmästaretjensten i Östra och Västra Bergslagen blef bortgifwen, och att Biuggren i fall han än skulle åstunda bergmästaresyssla, warder hos Kongl. Mai:st ensam anmäld, till ärhållande af den första sådan syssla, som han söker.

Uplästes dissentientium vota i detta mål.⁸⁴⁷

Herr justitiarien Faxell: Riksens ständers föreskrift för bergmästare Biuggren är aldeles tydelig, och han hade bordt i anledning därpå befordras. Som det icke skjedt, kommer det på riksens ständer an, att låta honom wederfaras uprättelse. Riksens ständer hafwa och alltid i sådane fall wist ömhet för de sökande. Ett exempel härpå gifwer ett tydeligit bewis. Nu warande hofrättsrådet Strokirck hade, wid riksdagen 1751, fått ständers föreskrift, men icke niutit den till godo, ehuru han gjordt flere ansökningar. Ständer gåfwo honom den reparation, att han blef alle dem föredragen, som gådt honom förbi. Så borde det och här skje. Ty Biuggren är icke hulpen med den återstälde touren, emedan 2:ne, som då allenast woro nota-

⁸⁴⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 17.

⁸⁴⁷ Ibid.

rier, när han hade bordt blifwa bergmästare, sedermera avancerat den ene till secreterare och den andre till advocatfiscal, och borde således icke competera med Biuggren, men likwäl måste han nu stå under dem. Och om han skulle wilja söka en bergmästaresyssla, äro sådane sysslor allenast 12 i riket, och ingen kan weta, huru snart en sådan blifwer ledig, så att han äfwen på det sättet måste alt ständigt blifwa lidande. Det lærer således wara med rättwisan enligt, att bifalla det första särskilte votum.

Herr borgmästaren Sundblad yttrade sig i samma mening, som nyss anförd är.

Herr rådman Hanqvist: Det är oförnekligit, att bergmästaren Biuggren bör hafwa reparation, men frågan är, huru den uprättelse bör blifwa. Jag har mig icke så noga bekant, om ständernes föreskrift för honom är wilckorlig, eller icke. Wore hon wilckorlig, och han finge den nyss föreslagne reparationen, blifwa de praejudicerade, som äro äldre än han, och tient längre. Att gifwa honom assessorssyssla, håller jag för betänckeligit, ty han kan då pro forma söka blott för att utestänga andre, och sedan marchandera. Exempel gifwes på sådane, som gjordt detta.

Herr borgmästaren Schauv: Bergmästaren Biuggren bör undfå full reparation efter ständers föreskrift. Detta fordrar⁸⁴⁸ både rättwisan och ständers wärdighet. Han har i anledning af föreskriften bordt befordras till bergmästare. Af betänckandet ser jag, att han icke hade kunnat få den sökta bergmästaresysslan i Roslagen, som först blef ledig, emedan Urlander, som feck den samma, stådt 3:ne gångor förrut på dylikt förslag och blifwit af yngre praejudicerad. Men han hade likwäl bordt få den andra, i Östra och Västra Bergslagen, som näst efter åt blef ledig. Detta är icke skjedt, och bör Biuggren fördenskull hafwa reparation, emedan han härigenom blifwit lidande, i det 2:ne andre mindre förtiente blifwit honom föredragne till bättre sysslor, och bör hans reparation således bestå däruti, att han blifwer assessor på det sätt, som i särskilte voto föreslagit är. Men som jag wet, att äldre gifwas, och i synnerhet en, som redan warit bergmästare i 20 år, så bör och han få assessorsfullmagt, eljest blifwer han lidande.

Herr borgmästaren Unger: Bergmästaren Biuggren bör ock få lönen ifrån den tid han bordt få bergmästaresysslan, och denna böra de ärsättja honom, som gjordt honom orätt.

⁸⁴⁸ *fordran* i prot.

Herr borgmästaren Lange: Rättaste och genaste vägen till reparation är den, att den som feck den sysslan, som bergmästaren Biuggrén bordt hafwa, bör afgå därifrån, och Biugren insättjas i stället. Han bör ock hafwa ärsättning af wederbörande, för den lön, han har måst sakna.

Herr borgmästaren Kock yttrade sig i samme mening, med den tillägging, att kongl. bergscollegium och rådet borde betala hälften hwardera af denna ärsättning.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag finner flere swårigheter, wid denna föreslagne ärsättning, och twiflar fördenskull, att den kan komma till wärkställighet.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla, att den, som fått Wästra och Östra Bergslags-jurisdictionen, hwilcken bergmästaren Biuggren bordt hafwa, må därifrån afgå, och Biuggren insättjas i dess ställe.

Detta hemställande bifölls.

Herr rådman Östberg begärte lof, att få resa bort på en wecka. Hwilcket bewiljades.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1761 den 3 Julii

S.d. Anmälte herr bor[g]mästaren Unger, det han, i följe af ståndets begäran, hade upsatt extractum protocoll, rörande rådman Schenbergs ansöking, om understöd till de afbrände husens upbyggande i staden Schenninge, och hade herr borgmästaren härwid följt ståndets resolution, men derwid funnit, att en omständighet återstode, hwaröfwer ståndet icke resolveradt, nemligen, huru många frihetsår dem må tilläggas, som af wådelden lidit.

Berörde extractum protocoll uplästes och gillades,⁸⁴⁹ med den tillägging, att tijo frihetsår måtte bewiljas dem i staden Schenninge, som af wådelden lidit.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck hemställte, om icke ståndet behagade låta sig berättas, huru ärendet aflupit, som warit honom och wisse herrar

⁸⁴⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 333.

deputerade anförtrödt, angående den tillämnade förlikningen, imellan capitainen Armfelt och lieutenanten Wulfcrona.

Men ståndet fant godt, att härmed måtte hafwas anstånd, till dess ståndet hunnit aldeles samlas.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁸⁵⁰ ang:de åtskillige såpebruksägares sökte befrielse, från de uti 1756 års taxa,⁸⁵¹ å inkommande olja lagde manufacturfond, samt årsättning för hwad i förflutne åren deraf blifwit betaldt. Gifwandes deputationen wid handen sig icke kunna styrka till bifall för sökanderne, att af manufacturfonden ärhålla restitution, af den penningeafgift, som för inkommen olja i förflutne 3:ne åren, till följe af lag och laga stadgar, blifwit af dem krafwd och ärlagd. Men widkommande sökandernes andre begäran, att från ofwannämde afgift framdeles warda befriade, åberopar deputationen sig dess, den 25 nästl:ne April. afgifne project till en ny manufacturfondstaxa, hwaruti minskning af 5 d:r s:rmt redan är worden tillstyrkt, så att allenast 5 d:r samme mynt blifwa nu manufacturfondsafgift för hwarje åhm hädanefter inkommande olja.

Uplästes särskilte votum uti detta mål,⁸⁵² med förklarande, att dissentientes äro med deputationen ense, hwad restitutionen angår, men för öfrigit af den tancka, att inkommande olja må ifrån manufacturfond, så wäl som all annan afgift, undantagandes $\frac{1}{8}$ procent recognition, enligt såpebruksägarnes privilegier, befrias.

Uplästes ett af herr borgmästaren Frans Cervin inlemnadt memorial,⁸⁵³ hwaruti de af deputationen anförde skiäl, till dess tillstyrkanden, uptages och beswaras, samt sluteligen anhålles, å såpebruksägarnes wägnar, om restitution för det, som sedan sidste riksdag i manufacturfond för inkommande olja är utbetald, samt att såpebruken till deras bestånd och upmuntran, måge framgent, efter deras privilegier, förskonas för vidare af-

⁸⁵⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 12.

⁸⁵¹ Tryckt taxa 4 oktober 1756: *Taxa, Hwarefter Ifrån then 1. Januarii 1757, the på thenna Förtekning upförde Inkommande och Utgående Waror Komma at betala Afgiften Til Manufactur Fonden.*

⁸⁵² Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 12, bilagor.

⁸⁵³ Ibid.

gift, än $\frac{1}{8}$ procent recognition. Anhållandes för öfrigit, att detta ärende, ju förr dess häldre må afgjöras, på det såpebruksägarne i god tid måge kunna förskaffa sig utifrån behörigt förråd af olja.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har bilagt wid detta memorial 2:ne transumter, det ena af kongl. commercecollegii meddelte privilegium för såpesjuderiet i Carlshamn, det andre af Kongl. Mai:sts nådige resolution, den 2 April 1752, hwaraf tydeligen finnes, att detta såpsiuderi är, enligt manufacturprivilegiernes 12 §, ifrån all annan afgift, utom $\frac{1}{8}$ procent recognition, för inkommande olja, befriad, och anhåller i anledning häraf, att wederbörande måge wid detta deras wälfågne privilegium bibehållas.

Herr borgmästaren Lange: Privilegierna för såpsjuderierne innehålla allenast frisägelse för tullafgiften, utom en $\frac{1}{8}$ procent recognition, men icke någon befrielse för den afgift, som manufacturfondstaxan utsätter. Detta är så mycket tydeligare, som manufacturfondstaxan är senare utfärdad, än det åberopade privilegium, hwilcket fördenskull härigenom blifwit uphäfwit. För öfrigit bör jag påminna, att detta ärende, ang:de manufacturfond af inkommande olja, är sista plenidag afgjordt, och ståndets resolution, genom utdrag af protocollet utfärdad, hwarföre icke eller någon ändring däruti nu bör eller kan tillåtas.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är aldeles af den tancka, att privilegier böra äga bestånd, när de wärkeligen äro sådane, som här påstås. Andre lära och wara af samme tancka som jag, men när wi således täncke, böra wi och nog se till, att ingen missmohn gjöres, eller att genom den enas privilegier, den andre någon skada tillfogas, som och i sitt ämne med privilegier är försedd. I detta mål hafwa ständer måst gå in, och belägga inkommande olja med afgift, på det plantagernes och oljeqwarnarnes ägare, måtte upmuntras, att med så mycket större flit fortfara i deras wärf, och andre att anlägga nye plantager och wärk. Om nu såpesjuderierne ägare skola befrias för afgiften af inkommande olja? böra ock de, som anlagt plantager, af oljefrön, och oljeqwarnar, få någon annan upmuntran, eljest ruineras de, ock måste nedläggas, ty såpsjuderierne kunna taga sitt igen, wid den tillwätkade wahrans försäljande, men oljeqwarnsägarne icke så, hwilcke måste försälja deras tillwätkning till det pris, som utländske oljan kostar. Om nu någon jämnkning härutinnan skall skie, så fordrar billigheten, ja sjelfwa rättwisan, att stadgas må, det såpebruksidkarne wäl måge befrias för afgiften på inkommande olja, men derhos förbindas, att emottaga

all den olja, som wid oljeqwarnarne tillwärcas, och det till sådant pris, som oljeqwarnsägaren skjäligen utsätter, efter uträknad skillnad i prisen på inkommande olja, som med afgift wore belagd. Jag har mig bekant, att wackre plantager, och jämwäl oljeqwarnar äro inrättade wid Malmö. Detta lærer ock wara skjedt på andre ställen, om dessa aldeles uteslutas ifrån behörig upmuntran, måste de gå under.

Herr borgmästaren Schultén: Jag finner, att herr borgmästaren Cervins memorial innehåller 2:ne momenta, det ena ang:de restitution af den afgift, som sedan sidste riksdag, för inkommen olja till såpsjuderierne, blifwit af ägarne betald. Det andre rörer befrielsen från all sådan afgift hädanåt. Det förre momentet kan så mycket mindre bifallas, som man nog säkert kan tro, att wederbörande redan tagit sitt igen af dem, som kjøpt deras tillwärcade wara, och detta föröfrigit skulle gifwa anledning till alt för många dylike ansökningar, emedan en stor del råämnen, som utifrån till fabriqvernes förnödenhet inkomma, äro med manufacturfond belagde. Hwad det senare momentet angår, så är jag aldeles ense med herr borgmästaren Schauvs nyss anförde yttrande däröfwer.

Herr borgmästaren Cervin: Interessenterne uti Carlshamns såpsjuderi hafwa begärt, att få kjøpa olja från Malmö, men wi hafwa icke fått något, och tror fördenskull jag, att tillwärcningen därstädes ej lærer särdeles långt sträcka sig. Hwad den utbetalte fonden beträffar, så lærer hwar och en finna, att den warit obillig dryg. Och som deputationen detta märkt, och styrkt till dess förminskande, så fordrar och billigheten, att såpebruksidkarne böra så mycket mera få det åter, som de öfwerbetalt, som de enligt privilegierne bort wara aldeles frie, och de hos deputationen bewist, att de icke stegrat prisen, på såpan, ehuru de måst betala en dryg afgift för den inkommande oljan.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Wi hafwe warit så lidande, att wi icke ens fått 2½ procent för våre uti såpesjuderierne instukne capitaler. Men wi hafwa ändå icke welat höija prisen på wahran, i hopp om restitution, enär riksens ständer fått öfwerwäga vår billiga ansökning. Wi hafwa och sökt att få kjøpa olja ifrån oljeqwarnarne, och derföre budit 25 procent mera, än den ryske oljan kostar, som likwäl nu stigit i prisen på kort tid till 50 procent, men wi hafwa icke kunnat ärhålla något, fast mindre så mycket wi begärt.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det wore wäl, om såpesjuderierne kunde få fritt införskrifwa olja, emot den förbindelsen, att de emottaga den olja, som wid oljeqwarnarne i riket tillwärcas för ett skjäligit pris. Men jag finner icke, huru detta skall kunna så låta sig gjöra, att icke oljeqwarnsägarna skola blifwa lidande, ty om all afgift på inkommande olja uphörer, måste ock all upmuntran saknas, för inhemske oljetillwärcningen, och den samma fölgakteligen afstadna.

Manufacturfonden bör skiljas från tullen. För den senare äro de efter privilegierne befriade, och betala den icke eller, men den förre böra de ärlägga, som nu, efter deputationens förslag, blir allenast 5 d:r s:rmt för en åhm. Hwar skall eljest manufacturfond tagas, till de nödige utgifters bestridande?

Herr borgmästaren Schauv: Rikens ständer hafwa sjelfwe efter noga öfwerläggning, sidstledne riksdag, faststält denna på inkommande olja lagde fond. Jag will till närmare uplysning berätta, huru härmed tillgeck. Secrete handels- och manufacturdeputationen gaf plenis wid handen nödwändigheten, att manufacturfondstaxan måtte öfwerses, och närmare jämkas efter då warande omständigheter, hwarföre och deputationen begärte tillstånd, att få projectera en sådan taxa till secrete utskottets vidare skiärskådande. Detta bewiljades, och secrete utskottet fastställte projectet, samt att 20 d:r s:rmt i följe deraf skulle betalas för hwarje åhm inkommande olja. Secrete utskottet såg nogsamt, att om afgiften blefwe mindre, skulle inhemske oljetillwärcningen sak[n]ja behörig upmuntran, och att således ändamålet, att få tillräkel. inhemska olja, ej skulle kunna winnas. Detta har och sin fulla rigtighet, ty om utländska oljan blir fri för all afgift, måste inhemska oljeqwarnarne ruineras.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Jag lemnar den consideration i sitt goda värde, och förklarar mig fördenskull nögd, att det må blifwa wid den fond, som deputationen nu projecteradt. Men som den afgift wi förrut, och sedan sidste riksdag, betalt, oförnekneligen warit altför dryg, så fordrar och billigheten, att wi åter få den difference, som wi mera betalt, än nu föreslagit är. Och är detta så mycket mera rättwist, som wi gådt in på god tro, enligt ärhållne privilegier, uti inrättningarne, och dessutom icke stegrat prisen på vår tillwärcning, ehuru rudimaterien blifwit anseenligen högre belastad, än förrut.

Herr talman: Här talas om privilegier, men manufacturfonden har dermed aldeles ingen gemenskap, är ej eller däruti nämnd, utan allenast friheten för tullafgifterne, undantagandes $\frac{1}{8}$ procent recognition. Således kan här icke klagas öfwer privilegiernes rubbning. Sidste riksdag pålades 20 d:r s:rmt på hwarje åhm inkommande olja, nu är den minskad till 5 d:r samme mynt, och denna lærer med alt skjäl böra äga bestånd, eljest ruineras inhemske oljetillwärkningarne aldeles. Hwad återställandet beträffar, af det, som öfwer desse 5 d:r blifwit sedan sidste riksdag utbetaladt, så finner jag den aldeles omöijeligen, så framt man icke will medgifwa, att afgiften för alle andre, till fabriqvernes behof, inkomne ämnen skall återbetas. Hwilcket likwäl alldeles icke låter sig gjöra.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Wi begära icke just nu återbetalning, utan wilja låta oss nöija dermed, att wi få afskrifning efter hand på inkommande olja, för så mycket, som wi förrut öfwerbetalt.

Herr borgmästaren Cervin förklarade sig jämwäl härmed aldeles nögd.

Herr borgmästaren Renhorn: Man bör reducera denne sak till sin princip, på det man må kunna ärhålla tydeligit begrep, om det som gjöras bör. Det är oförnekligit, att såpebruksidkarne betalt sedan sidste riksdag 20 d:r s:rmt i manufacturfond, för hwarje åhm inkommen olja. Om de nu kunna bewisa, att de icke stegrat prisen, utan sålt waran för samme pris, som förrut, så tyckas de och böra få restitution men i annor händelse icke. Wi böra och tänka på, att dyrheten på denna outhärliga wahra icke blifwer för stor, i synnerhet för den fattige, hälst det wore obilligt, att de skola betala en wahra alt för drygt, på det oljeqwarnarne måge upmuntras.

Herr borgmästaren Sacklén begärdte, att detta ärende måtte hwila, och wisse deputerade imedlertid nämnas, till dess närmare öfwerseende.

Herr Rådman Hanqvist: Jag kan icke se, hwarföre detta ärende skall hwila, sedan så mycket deröfwer blifwit discoureradt. Hela saken ankommer förnämligast på 2:ne omständigheter. 1:o om såpebruksidkarne haft större tillwärkning, än afsättning, då kun[n]a de sägas hafwa lidit någon skada, i det wahran legat dem på händerne oförsåld, och fölgakteligen de däruti instuckne penningar stått ofruktbare. Men om 2:do en snar afsättning altid följt på tillwärkningen, kan jag icke finna hwaruti skadan skall bestå; ty jag må icke gärna tro, att de sålt waran för mindre pris, än den bordt kosta. Och således wet jag ej, hwad det är, som skall restitueras. I öfrigit är jag af den tancka, att de projecterade 5 d:r s:rmt i afgift på ut-

ländsk ålja böra för framtiden äga bestånd, ty eljest måste inhemska oljetillvärdningen sakna all upmuntran och fölgaktel:n ruineras nu i dess början.

Herr borgmästaren Schauv: Om wid såpans närwarande dyrhet, någon skulle begära lof, att få införskrifwa denna wahra, månne sådant skulle honom bewiljas, utan att belägga den inkommande såpan med någon sådan dryg afgift, att såpebruken kunde hålla pris med honom. Denna kunde likwäl på samma grund tro, att honom skiedde orätt, ehuru den pålagde afgiften wore högst nödig, så framt man ej wille, att såpebruken skola ruineras. På lika sätt förehåller det sig med oljeqwarnarne. Desse måste afstadna, om icke den inkommande oljan belägges med någon skiälig afgift. Här äro redan åtskillige oljebruk i riket inrättade, och ännu flere tillärnas, de förtiena upmuntran. Hwad restitutionen angår, blir det oförnekeligit, att om wi gå in för desse, måste wi ock bewilja det samma åt alle andre, som på lika skjäl gjöra därom ansökning.

Ståndet fant nödigt, att detta ärende må hwila.

Uplästes ett af herr borgmästaren Renhorn inlemnadt memorial,⁸⁵⁴ hwaruti wid handen gifwes, det herr borgmästaren fått weta, det commercerådet och riddaren Nordencrantz uti ett på riddarhuset ingifwit, och den 30 nästl. upläst memorial, behagat anföra, det herr borgmästaren skulle gifwit anledning till dess tryckte boks⁸⁵⁵ skrifwande. Och ehuruwäl herr borgmästaren icke hade nödigt att förklara sig, hade han likwäl, till att betaga de willfarelser, som en så hederlig herres berättelse kan medfölja, ansedt nödigt, att berätta förloppet af denne sak, hwilcket och herr borgmästaren uti detta dess memorial anført, som kan ses, ut in actis.

Herr borgmästaren Renhorn anmälte widare, att han wore sinnad att gå med detta dess memorial till de öfrige stånden, begärandes påskrift derå, att det wore hos ståndet upläst. Hwilcket bewilljades.

Uplästes ett af öfwersten och riddaren Rudbeck ingifwit memorial,⁸⁵⁶ ang:de den af commercerådet och riddaren Nordencrants hos riksens ständer inlemnade tryckte bok, påståendes öfwersten Rudbeck, att commercerådet Nordencrantz, och censor för denna bok eller så kallade memorial icke måge ställas under tilltal, mindre answar, men boken, såsom till

⁸⁵⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 127.

⁸⁵⁵ A. Nordencrantz: *En wördsam föreställning ...* (Stockholm 1759).

⁸⁵⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 128.

riksens ständer ingifwen, remitteras till stora deputation, som, enligt dess instruction, den samma genomgår, och gillar, om däruti, till regeringssätets mera styrka och befastande, något finnes, men det öfrige nedlägger eller förkastar.

Uplästes jämwäl ett af censor, cancellierådet Oelreich, inlemnadt memorial,⁸⁵⁷ hwaruti censor anförer de omständigheter, som föränlåtit honom, att lemna tillstånd till tryckandet af commercerådet Nordencrantz hos riksens ständer inlemnade bok, med mera, som censor, till bokens och dess auctors försvar, andragit, ut in actis.

Ståndet fant godt, att bägge desse nyss upläste memorialer måge remitteras till den deputation, som kommer att uptaga sjelfwa saken, ang:de commercerådet Nordencrantz och censor Oelreich, men att påskrifterne imedlertid måge hwila, till dess ståndet får se, uti hwad slut de öfrige respective stånden öfwer detta ärende kunna stadna.

Herr talman påminte, att Armfeltske och Wulfcroniske saken måtte nu, enligt ståndets beslut sidsta plenidag, företagas och afgjöras.

Uplästes ett af capitainen Armfelt hos herrar deputerade till förlikning inlemnadt memorial,⁸⁵⁸ hwaruti capitainen wid handen gifwer de skjäl och omständigheter, som nu mera afhålla honom, att ingå uti någon förlikning med lieutenanten Wulfcrona.

Herr justitiaborgmästaren Robeck: Deputerade hafwa, i följe af ståndets beslut, förekallat i dag klockan 8 capitainen Armfelt och lieutenanten Wulfcrona, och förestält dem de betydande skiäl, som föränlåtit ståndet, att råda till förlikning, desse parter imellan. Bägge hade haft anledning till processens fullföljande, bägge hade kostat mycket på denne widlyftige rättegång, så att den som tappade, om icke aldeles ruinerades, likwäl tyckes wara nära därtill. Capitainen Armfelt hade wäl 2:ne stånd för sig, men det wore likwäl owist ännu i hwad slut de 2:ne öfrige stånden kunde stadna. I denna owisshet wore rådeligast, att parterne förena sig och förlikas. Men capitaine Armfelt ingaf då det memorial, som nyss förrut nu blifwit upläst, samt förklarade därhos mundteligen, att han nu mera icke kunde ingå någon förlikning. Lieutenanten Wulfcrona häremot, förklarade sig till förlikningen beredwillig, och det på ett af 3:ne följande wilckor, hwilcket capi-

⁸⁵⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 129.

⁸⁵⁸ Ibid.

tainen Armfelt wille antaga: 1:o att ägendomen deltes mitt i tu, och hwardera parten toge sin hälft; 2:do att capitainen Armfelt måtte återfå hela ägendomen, men betala till lieutenanten Wulfcrona inalles 50 000 d:r s:rmt; eller ock 3:tio att lieutenanten Wulfcrona måtte behålla hela ägendomen, men betala till capitaine Armfelt 70 000 d:r samma mynt, samt tillika wara ansvarig för det, som testamentet i öfrigit förbunde honom till. Men intet dera af desse wilckoren antogs, ehuru bewekelige föreställningar af deputerade gjordes.

Herr borgmästaren Schauv: Häraf är nu klarligen bewist, att det är sant, hwad jag tillförene sagt, att lieutenanten Wulfcrona welat förlikas. Han har och wisat bögelighet därtill i början. Det har ömmat honom, att hafwa process med en så nära slägtinge, som capitaine Armfelts fru är. Och ehuru han haft skiäl för sig och 2:ne domar, samt nu slutel:n justitiaedeputationens betänckande, war han likwäl därtill beredd, och föreslog sådane wilckor, som nyss anförde äro. Deputerade gjorde capitaine Armfelt en bewekelig föreställning, och att, ehuru han nu hade 2:ne stånd för sig, torde saken dock till slut utfalla annorlunda, än han sig förestälte, samt att den som tappade, blefwe ruinerad. Han swarade, det han skrifwit till sin fru därom, men hon hade icke welat gå in däruti, hwarföre ock han nu icke eller kunde gå vidare, än han memorialet förklarar. Men som det är oförnekeligit, att de bägge haft skiäl till rättegång, och härjämte nog tydeligen synes, att den som tappar, måste stadna i ett drygt lidande, så lærer wara nödigt, att tillse, huru detta må kunna afböijas. Och håller jag före, att sådant kan skje, om ägendomen delas i tu, och hwardera undfår hälften. Wulfcrona har budit Armfelt 70 000 d:r om han finge behålla ägendomen, men förklarar sig nögd med 50 000, om Armfelt wille behålla den.

Herr borgmästaren Sacklén: Jag wiste nogsamt förrut, att capitaine Armfelt icke skulle ingå uti någon förlikning, emedan hans fru icke welat därtill samtycka, och han är sin fru så tillgifwen, att han ej welat besluta något emot hennes wilja. Utom detta fruktar och Armfelt för någon widlyftighet med Wulfcroniska familjen, som icke torde godkjenna någon förlikning, och wore således för honom ej annat öfrigt än att låta saken ankomma på riksens ständers sluteliga yttrande. Men icke dess mindre har Armfelt lofwat, om han winner, att få hederligen ihogkomma Wulfcrona, att han skall wara nögd.

Herr borgmästaren Renhorn: På detta sättet dependerar han af sin fru, och är icke man för sig. Detta är föga anständigt.

Herr borgmästaren Kiörning: Han dependerar ej af frun, såsom man, utan som det är hennes ägendom, så will han icke mot hennes wilja ensidigt bortgifwa något däraf, och detta är både billigt och rättwist, hälst han eljest borde råka i någon widlyftighet med Wulfcroniske famillen, som torde påstå, att Wulfcrona ej wore berättigad, att ingå någon förlikning. Här anföres mycket till lieutenanten Wulfcronas fördel. Men här torde äfwen så något kunna andragas för capitaine Armfelt. Han har lagen för sig, som är tydelig och klar, men icke dess mindre har han lofwat, att hederligen skilja Wulfcrona från sig, ehuru han icke kan gå in uti någon förlikning. Låtom oss fördenskull afgiöra saken, genom ordentelig proposition och votering.

Herr borgmästaren Renhorn: Till att undwika widlyftighet, will jag allenast säga, det jag warit ense med det, som herr borgmästaren Schauv anført. Jag will allenast lägga härtill, att jag warit den förste, som giordt proposition, efter Wulfcronas begäran, att egendomen måtte delas. Men jag feck icke något swar derå. Nu är denna proposition äfwenledes gjord, och tyckes böra beswaras. Man medgifwer, att de å ömse sidor haft skiäl till rättgång, om så är, hwilcket icke kan nekas. Så blifwer frågan, hwilcken skall bestå kostnaden, som på rättgången blifwit använd, enär bägge parterne blifwit utan deras skuld införde däruti. Jag menar, att capitainen Wulfcrona, som, genom sin gjorda författning, warit därtill wållande, och att fördenskull rättwisan fordrar, att den som tappar, bör få 30 till 40 000 d:r, som utur ägendomen böra gäldas.

Herr justitiaeborgmästaren Robeck: Jag har öfwerwägat de mot och med anförde skiälen, och funnit dem nog betydande, å ymse sidor, hwarföre det ock har mycket bekymrat mig, att den tillärnade förlikningen, icke blef antagen. Jag wille och gärna gå in uti den föreslagne delningen af ägendomen, om jag funne någon lag, hwarpå den kunde grundas. Men som jag icke detta finner, så kan jag ej styrka därtill.

Åtskillige herrar ledamöter begärte proposition.

Och herr talman hemställte, om icke justitiaedeputationens betänckande i detta mål finge bifall.

Härtill swarades både Ja och Nejj.

Herr borgmästaren Renhorn begärte, att propositionen således måtte inrättas, det den som tappar, kommer att undfå af den vinnande 30 till 40 000 d:r kopp:rmt.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Denna projecterade propositionen passar sig icke rätteligen till bägge parterne, utan wore mera fördelaktig för Wulfcrona, ty å Armfelts sida säges, att Wulfcrona drifwit processen med revenuen af Armfelts frus ägendom. Detta kan icke eller nekas, och som Armfe[l]t lofwat, att i fall han winner, så hederligen skilja sig från Wulfcrona, att publiqven skall wara nögd därmed, så lærer ingen annan ärsättning kunna eller böra fordras.

Herr borgmästaren Schauv: Det är sant, att capitainen Armfelt detta lofwat, men man har sig icke bekant, hwaruti det skall bestå. Och ho wet, om Armfelt står fast därwid, om han winner. Derföre bör qvaestionen nu förrut afgjöras.

Herr borgmästaren Brunssell: Här är redan nog talt i denne sak, men man har dock icke ännu kunnat komma öfwerens om propositionen. Den ena will, att ägendomen skall delas. Den andra, att den tappande skall tilläggas 30 a 40 000 d:r. Den tredje begär ren proposition. Efter min tanka, bör den qvaestionen först afgjöras, om ägendomen skall delas.

Herr borgmästaren Malmstén: Häruti kan jag ej finna mig, ty man äger icke något lagsens rum, hwarpå man kunde resolvera till delning. Men proposition bör således först göras på betänckandet, sedan kan den frågan afslutas, ang:de ärsättning för kostnaden.

Herr borgmästaren Renhorn: Lagen säger, att expenser skola tillika med hufwudsaken afgjöras. Så bör ock här skje, och desse uti en och samme proposition intagas.

Herr borgmästaren Sacklen jämte flere andre herrar ledamöter, swarade på en gång Neij till detta herr borgmästaren Renhorns yttrande, och herr borgmästaren Sacklén med den tilläggning, att Wulfcrona borde så mycket mindre få någon ärsättning, som han drifwit processen med Armfelts frus penningar.

Herr talman: Som Wulfcrona haft anledning till process af det ärhållne testamentet, och han blifwit ytterligare därtill berättigad, så lærer och rättwisan fordra, att han får någon ärsättning utur den omtwistade egendomen.

Herr borgmästaren Renhorn förklarade sig ense härmed, och uprepade, hwad han nyss förrut sagt.

Herr justitiarien Faxell: För min del, finner jag wäl icke Wulfcrona berättigad till någon ärsättning. Men om den änteligen skall skie, bör Åbo hofrätt och rådet ärsättia honom kostnaden.

Herr talman: Mig tyckes, att denne sak kan aldrabäst hjälpas, om ståndet behagar, utan att ingå uti votering, yttra sig, det Armfelt har rätt, och fördenskull bör återfå ägendomen, men att Wulfcrona, som haft all anledning till processen, bör befrias från redogjörelse för den tid han ägendomen innehaft, och därjämte undfå 30 till 40 000 d:r, för dess använde kostnad.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Jag wille medgifwa, att Wulfcrona må befrias från redogjörelsen, för den tid, han ägendomen innehaft, men att honom skulle bewiljas någon ärsättning för använd kostnad, därtill finne jag så mycket mindre skiäl, som kostnaden är skjedt af contrapartens penningar.

Härmed instämde åtskillige andre herrar ledamöter.

Herr rådman Hanqvist: Jag har tillförene yttrat mine tanckar i detta ärende, och will fördenskull allenast gjöra följande tilläggnig: Det medgifwes, att Wulfcrona haft skjäl till processen. Han har ock 2:ne domar för sig. Om nu tu stånd skulle stadna emot tu, i detta mål, bör icke Armfelt då betala rättegångskostnaden? Som ingen kan neka detta, så tyckes och Wulfcrona nu äga rättighet till någon ärsättning. Hwad befrielse för redogjörelsen beträffar, så är den i sig sjelf alldeles billig, och kan följackteligen icke nekas.

Herr justitiarien Faxell begärdte, att hufwudfrågan måtte först afgjöras, genom proposition på betänckandet, och sedan qvestionen om expenser.

Herr borgmästaren Renhorn påstod häremot, att qvestionen om ärsättning för kostnaden till 30 a 40 000 d:r, måtte uti en och samma proposition om hufwudsaken införas, begärandes proposition till votering, om icke propositionen borde sålunda inrättas.

Herr borgmästaren Brunssell: En wiss ledamot har sagt, att domarne borde ärsättja omkostnaden. Detta är för djerft och aldeles oanständigt. Jag har genomsedt de skiäl och omständigheter, hwarpå domarne grundat deras yttranden, och funnit nogsamt, att de haft mycken raison därtill. Jag har och sjelf sutit, som domare, i deputationen öfwer denne sak, och bör icke tola, att man brukar insimulationer, fast mindre att man olagligen skall påstå, att domarne skola ärsättja omkostnaden, enär de grundat deras dom på laga skjäl.

Åtskillige herrar ledamöter begärte på en gång ren proposition, till votering på deputationens betänckande.

Herr talman proponerade fördenskull: Behagar ståndet bifalla justitiaedeputationens betänckande, öfwer Armfeltske och Wulfcroniske twisten? Den, som skrifwer Ja, bifaller betänckandet, och fölgakteligen, att lieutenanten Wulfcrona behåller den omtwistade ägendomen. Den som skrifwer Neij, bifaller, att capitaine Armfelt åter får ber:de ägendom, men likwäl så att capitaine Armfelt ej må fordra af lieutenanten Wulfcrona någon redogjörelse den för förflutne tiden.

Denna proposition uplästes 2:ne gånger och godkiändes, förutan af herr borgmästaren Renhorn, som begärdte den tilläggning, att den tappande parten borde få 30 till 40 000 d:r i årsättning för använd kostnad.

Icke dess mindre skreds till votering, och sedlarne insamlades och öppnades, hwarefter befants, att 24 röster varit för Ja och 48 för Neij.

Herr borgmästaren Malmsten: Sedan nu ståndet stadnat i det slut, att capitaine Armfelt bör återfå den omtwistade ägendomen, må och den frågan afgjöras, om icke lieutenanten Wulfcrona bör undfå någon årsättning för använd kostnad. Men ståndet behagade icke uptaga denna fråga.

Herr rådman Hanqvist: Ståndet har wäl behagat resolvera, att lieutenanten Wulfcrona skall befrias för all redogjörelse för den förflutne tiden. Men låtom oss se till, att resolutionen gjöres så tydelig, att icke någon twist å nyo kan yppa sig, ty här är mycket, som under det ordet *redogjörelse* kan dragas, neml:n egendomens afkomst, samt dess häfd och åbyggnad.

Herr talman: Innan saken expedieras, bör ju resolutionen justeras i ståndet, då får man tillfälle, att göra den så tydelig, som behöfwes.

Herr talman anmälte, att ståndets secreterare förfrågat sig, hur han borde förfara med saken, ang:de husarecorpsen,⁸⁵⁹ om den skall ligga qwar till vidare, och att i medlertid wisse deputerade måtte afgå, till prästeståndet, och försöka, om icke wälbemälte stånd behagar tillika med detta ståndet bifalla bondeståndets påskrefne resolution. Om icke prästeståndet fogade sig, kunde ingen expedition af saken blifwa, emedan tu stånd bifallit secrete utskottets tillstyrkande simpliciter, och de öfrige tu icke annars, än med uttryckeligit förbehåll och wilckor.

⁸⁵⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 31.

Herr borgmästarne Malmsten och Johan Boberg afgingo i detta mål till prästeståndet.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har fått notificationsbref ifrån Enköping, ang:de stadens fullmäktiges och detta ståndets ledamots, borgaren Enemans olyckligen timade dödsfall, i det han blifwit slagen af en häst, och, efter mycken utstånden smärta, dagen därpå aflidit. Jag är ock kallad till stadens fullmäktig uti Enemans ställe, och har fördenskull bordt detta anmäla.

Herr borgmästaren Sundblad gaf wid handen, att han ock haft bred från en rådman i Enköping, med förfrågan, om icke herr borgmästaren wille åtaga sig stadens fullmäktigskap. Men om herr borgmästaren Renhorn åtog sig det, wore han icke deremot.

Herr borgmästaren Renhorn upläste Enköpings magistrats till honom ankomne kallelsebref.⁸⁶⁰

Och ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herrar borgmästarne Malmstén och Johan Boberg återkommo med berättelse, att prästeståndet warit åtskildt, innan de dit kommit, och att ärendet således icke kunnat uträttas.

Ståndet fant godt, att det committerade ärendet må hwila till nästa pleni-dag, då deputerade därom till prästeståndet skola afsändas.

Uplästes en af herr borgmästaren Finerus upsatt expedition, ang:de secreta deputationens ledamöters klagan däröfwer, att ett cammarråds förslag blifwit af statssecreteraren föredragit, hwaröfwer likwäl beswär hos riksens ständer woro anförde.

Men som denna projecterade expeditionen innehölt jämwäl ett annat ärende, som tycktes böra handteras särskilt, så fants godt, att expeditionen må ändras, och aflemnades den samma till herr borgmästaren Unger.

Och ståndet skildes åt.

⁸⁶⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1361.

Åhr 1761 den 6 Julii

S.d. Uplästes prästeståndets extractum protocollii af den 30 i nästledne månad,⁸⁶¹ ang:de bergmästaren Biuggrens anförde besvär däröfwer, att han, wid åtskillige sysslors besättjande, icke fått till godo njuta riksens ständers honom, sidstledne riksdag, meddelte föreskrift, och Kongl. Mai:sts honom i anledning däraf gifne nådige löfte, om befordran wid yppande ledighet, och hade prästeståndet resolveradt, att bergmästaren Biuggren, till uprättelse för sådant lidande, må undfå assessorsfullmagt med säte och stämma uti bergscollegio, samt blifwa ensam föreslagen till första borgmästareledighet, som existerar och hwartill han sig anmäla will, med mera ut in actis.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes herr generallieutenanten A. Ehrensvärds memorial,⁸⁶² hwaruti majoren och riddaren grefwe Douglas hos riksens ständer anmäles till någon tillräckelig pension, och det så i anseende till den af grefwe Douglas under warande krig altid bewista tapperhet och nit, att fullgjöra dess skyldighet, som dess olycka wid Passevalk, hwarest han så swårt blifwit bleserad, att han utan att, som officér, kunna tiena sitt fädernesland, med en afstympad kropp, måste tillbringa sine öfrige dagar, under knappa wilkor och medellöshet.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remiteradt till secreta utskottet, hwarmed och borgareståndet nu instämde.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁸⁶³ ang:de de af lieutenanten Fridr. Otto Billberg anförde besvär, öfwer liden praejudice, tilstyrkandes deputationen, det må lieutenanten Billberg hos Kongl. Mai:st anmälas till capitainsfullmagts ärhållande wid kongl. ammiralitetet, och därefter, wid sig yppande tillfällen, hugnas med nådig befordran i sin tour, såsom capitainelieutenant, från den dag han efter capitainen Rahm bordt, efter kongl. ammiralitetets förslag, blifwa befordrad, m.m. ut in actis.

Uplästes herrar riksens råds öfwer detta ärende infordrade yttrande.⁸⁶⁴

⁸⁶¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 17, bilaga.

⁸⁶² Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 130.

⁸⁶³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 18.

⁸⁶⁴ Ibid.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla secreta deputationens öfwer detta mål afgifne betänckande.

Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Efter ståndets godtfinnande sidsta plenidag, afgeck herr borgmästaren Malmstén, tillika med en annan ledamot, nu till prästeståndet, till att förnimma, om prästeståndet behagade fatta en och samma resolution med borgare- och bondestånden, ang:de husarecorpsen.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och anmälte ordföranden, hofmarskalcken grefwe Lagerberg, det ridderskapet och adelen hade förehaft borgareståndets extractum protocoll, ang:de den af commercerådet och riddaren Nordencrantz till riksens ständer, wid början af riksdagen, inlemnade bok, och hade ridderskapet och adelen remitterat denna bok, till stora särskilta deputationens öfwerseende, och yttrande däröfwer, dock utan att commercerådet Nordencrantz eller censor ställes till något ansvar.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen.

Och deputerade afträdde.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁸⁶⁵ ang:de de af assessoren i kongl. commercecollegio, Nils Elias Hoffling, anförde besvär, öfwer Kongl. Mai:sts nådige utslag af den 24 Maj 1757, i följe hwaraf han icke skall njutit till godo det rum i bem:te collegio, som honom tillkommit. Och emedan riksens ständer, sidstledne riksdag, förbehållit Hoffling touren framför alla dem, som till assessor i commercecollegio då blefwo anmälte, ty håller deputationen före, att häraf följer, det borde Hoffling en sådan företrädesrätt till godo njuta, i stöd hwaraf han ock wore berättigad, till tourens åtniutande, äfwen för assessorerne Brusén och Heggardt. Men som han icke begärt mera, än touren framför assessoren Ehrenfalk, samt eftergifwit sitt påstående om företräde för de 2:ne förre, hwilcket jämwäl billigt anses, emedan Brusén och Heggardt äro äldre. Fördenskull är deputationen af den tancka, att assessoren Hoffling, nu mera icke kan undfå annan tour till befordran, samt rum i commercecollegio, än näst framför assessoren Ehrenfalk, samt näst efter assessoren Heggardt.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.⁸⁶⁶

⁸⁶⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, secreta deputationens expeditioner, nr 19.

⁸⁶⁶ Ibid.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila, till närmare genomseende.

Herr borgmästaren Cervin anhölt, att saken, ang:de såpebruksinteressenternes ansökning, som sidsta plenidag blef liggande på bordet, måtte nu företagas, och afgjöras. Och som detta bewilljades, upläste herr borgmästaren följande dess dictamen till protocollet öfwer detta ärende, lydande, ut in actis.⁸⁶⁷

Herr borgmästaren Sundblad: När detta ärende sidsta plenidag förehadet, hölt man före, att oljeqwarnarnes inrättning icke kunde äga bestånd, eller winna upkomst, om icke utländsk inkommande olja belägges med någon afgift. Man sade ock, att om såpebruksägarna, till följe af de åberopade privilegierne, finge betalning för den utbetalte manufacturfonden, borde jämwäl andre fabriqver undfå en sådan restitution för den fond de ärlagt, för inkomne rudimaterier. Jag lemnar desse skjäl i deras goda värde. Men som jag finner, att såpebruksägarna, ehuru de ärlagt en ganska dryg afgift för inkommen olja, men likwäl icke uphögt prisen på såpa, utan sålt den samma till ett lika pris, som förrut, så är det aldeles billigt, och rättwist, att de få restitution och ärsättning.

Herr borgmästaren Schauv: Jag sade sidsta plenidag min mening, men jag måste jämwäl nu uprepa en del deraf. Om såpebruksidkarnes privilegier skola anses sådane, att de i följe deraf åter få hwad de utbetalt i manufacturfond för inkommande olja, som i detta afseende är att räkna för en rudimaterie, så böra ock alle andre fabriqver, i anledning af manufacturprivilegierne, återfå hwad de i manufacturfond ärlagt, för deras råämnen, till exempell yllefabriqverne, hwilcke betalt en dryg afgift för inkommen ull, äfwen som andre flere, hwar och en efter sitt ämne. Desse hafwa wäl icke klagat, utan lika fullt hållit deras wärk i fullkommen gång. Men de äro icke derföre mindre berättigade till ärsättning. Om de få ett praejudicat för sig, sådant, som detta, det de ju snart lära inkomma med lika ansökningar. Bewilljar man denna, men icke deras ansökningar, så hafwa de största orsak, att klaga öfwer mannamáhn. Men hwar skola så dryga summor tagas, som härtill ärfordras? Widare, wi weta hwar ock en, att en stor del handlande blefwo, igenom förbudsförordningen, skilde wid deras ägendom, för hwilcken de wid inkommandet betalt dryge utgifter, såsom i

⁸⁶⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 12, bilaga.

synnerhet för winer och franska brännewiner. Desse hafwa ju lidit och borde så mycket mera få ärsättning, som detta lidande blifwit dem åbragt, utan att riksens ständer genom någon författning gifwit anledning därtill. Men hwar skall man finna fond dertill?

Herr borgmästaren Pihlgardt: Wi hafwa trodt, och böra söka ärsättning hos ständer, som sjelfwe gjordt den författning, hwarigenom wi kommit att lida. Att wi lidit, lærer wara klart nog, enär wi kunna bewisa, att wi sålt wår tillwårkning för samma pris, som förrut, innan den pålagde afgiften af oss fordrades. Och som wi härmed haft den goda afsigt, att undwika allmänhetens klagan, öfwer dyrhet på en så oumgängelig wara, som såpa är, så lærer och sjelfwa billigheten fordra, att wi få restitution, hwartill jämwäl utwäg lærer finnas, utan någon särdeles swårighet, om wi allenast få afskrifning efter hand, på den å inkommande olja nu projecterade afgiften.

Herr rådman Hanqvist: Det är wäl sant, att de considerationer herr borgmästaren Schauv anført, fordra mycken eftertancka, så tyckas jämwäl alle andre böra ärhålla det samme. Och hwar skola då tillräckelige medel härtill tagas? Men härwid bör likwäl anmärkas, att om yllefabriqverne hafwa betalt någon dryg afgift, för den inkomne rudimaterien, så hafwa de och i proportion derefter, stegrat deras waror, och således återtagit, hwad de ärlagt. Med winer och brännewiner har det gått äfwenså. De hafwa genom förbudet stigit till ett oerhört pris, så att ägarne icke tappat, utan fast mera wunnit därpå. Hwad åter såpebruksidkarne beträffar, så tyckes rättwisan fordra, att de återfå de 15 d:r s:rmt, som de utbetalt för inkommen olja mera, än nu projecteradt är, enär de bewist, att de icke stegrat prisen, utan sålt för samma kiöp, som förrut.

Herr talman: Om det anses för rättwist, att alla de skola få ärsättning, som betalt en dryg manufacturfond, så böra wisseligen cattunstryckerierne härwid komma i consideration, de hafwa ock lika privilegier med andre. Icke dess mindre belades de inkommande hwita cattuner med en ganska dryg afgift, till att därigenom upmuntra inhemske wärfwerierne. Innan förordningen utkom, hade interessenterne införskrifwit 2:ne lika stora partier hwita cattuner. Det ena partiet hant komma hit, innan förordningen war publicerad, och derföre ärlades i manufacturfond wid pass 6 000 d:r. Det andre partiet ankom senare, ehuru det från uphandlingsorten före afgåt, och derföre hafwa interessenterne måst ärlägga öfwer 16 000 plåtar. Men skola de derföre äga rättighet, att begära åter, hwad de öfwer-

betalt? Detta wore ju att stöta alle andre fabriqver, och helt och hållit ruina manufacturfonden, som till andre behof äro så högstnödige.

Herr borgmästaren Unger: Jag will tro, att såpebruksidkarne sålt deras wara med någon förlust, men om det sig så förhåller, så är det deras egen skuld, enär de sjelfwe både kunnat och bort genom prisets stegrande göra sig skadeslöse. Att wid så fatte omständigheter bewilja dem ärsättning, det wore ett farligit praejudicat, som icke annat kunde, än medföra farliga påföljder. Och om all afgift uphäfwes på inkommande olja, måste både lin- och hampeplantagerne, samt oljeqwarnarne sakna all upmuntran, hwilcket dock är stridande emot en förnuftig hushållning.

Herr borgmästaren Frans Cervin: Hampefrö finnes icke i landet tillräckeligt till utsäde, mindre till oljeprässning, äfwen så linfrö. Och det wore wisseligen en förwänd hushållning, om sådane frön skulle användas till oljeprässning, som likwäl böra nyttias till utsäde. Icke dess mindre äro såpebruksidkarne nögde, att betala 5 d:r s:rmt, för hwarje inkommande åhm olja, allenast de återfå hwad de däröfwer, sedan sidste riksdag, ärlagt. Om detta icke af ståndet bewiljas, begär jag, att få gå med mitt memorial till de öfrige stånden.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hörer nu att såpebruksidkarne äro nögde, att ärlägga 5 d:r för hwarje åhm hädanefter inkommande olja. Detta är godt och wäl, samt länder till någon upmuntran för oljeprässningen här hemma. Men den slutsatsen är orätt, som herr borgmästaren Cervin anført i dess dictamen, att wi icke skola så lin och hampa, så länge wi icke hafwa tillräckel:t säd i landet. Det ena bör göras och det andre icke eller försummas. Jag måste och härwid anmärka, att den tanckan är aldeles ogrundad, att någon nyttiar till oljeprässning lin- och hampefrö, som är dugeligt till utsäde. Twärtom, härtill användes allenast sådant frö, som kan fås för någorlunda skiäligit pris, hwaremot det, som till utsäde duger, kostar wist 4 om icke 5 gånger mera, men gifwer ganska litet mera olja. Hwad restitution beträffar, så åberopar jag mig, hwad jag förrut anført, och sådant bör wisseligen skie, om wi icke wilja göra mannamån. Bewiljes det, då komma alla, och ibland dem cattunfabriqvesinteressenterne, samt begära ärsättning, hwartill någre och tjugu tunnor guld måste ärfordras. Hwar skola desse tagas?

Herr borgmästaren Malmstén: Jag har sidste plenidag yttrat min mening i detta mål, och will fördenskull nu allenast säga, att såpebruksidkarne

tyckas böra få den begärte restitution. Detta lærer och beqwämligen kunna skje, om de få afskrifning efter hand på den inkommande oljan.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig i samme mening, som herr borgmästaren Schauv nyss förrut anfört, ang:de den begärte ärsättningen.

Herr borgmästaren Cervin: Här blandas saker tillsammans, som likwäl böra skilljas hwarannan. Såpebrusidkarne hafwa gjordt ansökning om restitution, så i anledning af deras privilegier, som ock på den grund, att de, till undwikande af klagan öfwer wahrans dryghet, icke stegrat prisen därpå, utan behållit den sådan, som den war förrut. Hwaremot de öfrige, som man nu håller före wara berättigade till en lika ärsättning, aldrig gjordt derom någon ansökning, eller kunna den göra, emedan de stegrat prisen, och därigenom tagit sitt igen på deras försålde tillwärcningar.

Åtskillige herrar ledamöter begärte proposition öfwer deputationens betänckande i detta mål.

Och herr talman frågade, om secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande, öfwer förewarande ärende, finge bifall.

Denna frågan beswarades med Ja och Neij. Och i anledning häraf begärtes votering.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Hwartill kan wäl votering i detta mål wara nödig, enär man förrut nogsamt kan se, huru den skall utfalla.

Men som votering icke dess mindre begärdes, ty gjorde herr talman följande proposition: Behagar ståndet bifalla secreta handels- och manufacturdeputationen betänckande, öfwer förewarande mål? Den som skrifwer Ja, bifaller betänckandet simpliciter. Den som skrifwer Neij, bifaller att sökanderne få restitution af 15 d:r s:rmt, som i manufacturfond blifwit utbetalte, för hwarje åhm, sedan sidste riksdag inkommen olja, till såpebruken.

Voteringssedlarne insamlades och öppnades, hwarefter befants att 45 röster varit för Ja, samt 16 för Neij.

I följe hwaraf deputationens betänckande war simpliciter bifallit.

Herr rådman Hylphers begärte resa hem på åtta dagar, hwilcket bewiljades.

Uplästes justitiaedeputationens betänckande,⁸⁶⁸ ang:de expeditionens contrasignerande hos riksens ständer och uti deras deputationer, hemställ-

⁸⁶⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 13.

andes deputationen, om icke förordnas må, att hädanefter alle afgående expeditioner och betänckanden, så från deputationerne, som riksens ständer sjelfwe, måge contrasigneras af dem, hwilcka såsom secreterare, gå till handa, och expeditionerne upsatt hafwa.

Herr talman frågade, om icke detta betänckande finge bifall.

Och denna fråga beswarades med Ja.

Uplästes ett af herr borgmästaren Sundblad inlemnad memorial,⁸⁶⁹ ang:de den olägenhet, som förordsakas, genom det myckna fikandet efter tjenster, löner och rang, i vårt folckfattige fädernesland, hemställandes herr borgmästaren, om icke all rang må warda uphäfwen och till intet förklarad.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Schauv upläste dess memorial och författade tankar,⁸⁷⁰ ang:de ärendernes föredragande, hos Kongl. Mai:st och rådet, samt de omständigheter, som derwid tyckas böra i akt tagas.

Herr borgmästaren Malmsten förklarade sig wara af enahanda tancka med detta upläste memorial, men hölt härhos före, att häruti borde jämwäl införas, huru ärenderne uti justitiarevisionen böra rättel:n skjötas och handteras.

Herr borgmästaren Schauv påminte, att ärendernes skiötande uti justitiarevisionen wore af en särskild beskaffenhet, och fordrade fördenskull en särskild öfwerläggning och expedition, hwarföre ock herr borgmästaren jämwäl derom hade författadt ett memorial, som han wille skaffa till hands, och upläsa, enär det wore afgjordt.

Herr borgmästaren Cervin: Jag måste ärhindra, att witen äro afskaffade, men likwäl tillstyrkes de här, att föreläggas collegier och ämbetsmän, hwarföre jag och hemställer, om icke detta må tagas i närmare öfwerwägande.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är sant, att witen äro uphäfne, och det för det missbruk skull, som dermed öfwades, i det en allenast i kort tid wid wite förelades till förklaring, så att chicanen icke egenteligen bestod i witet, utan i den korta förelagde tiden, innom hwilcken wederbörande mången gång omöjeligen kunde fullgjöra det, som fordrades.

⁸⁶⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 131.

⁸⁷⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 132.

Herr talman hemställte, om icke detta herr borgmästaren Schauvs memorial, måtte antagas och remitteras till justitiae- och secreta deputationernes öfwerwägande och utlåtande deröfwer.

Detta hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Malmstén: Det är så mycket mera nödigt, att någon wiss författning tages, ang:de nedre justitiaerevisionen, som wederbörande därstädes sitta utan ansvar. Min mening är, att då rådet bifaller nedre revisionens tanckar i ett mål, bör den samma wara derföre ansvarig. Detta är så mycket mera billigt, som nedre revisionen lagt grunden till den resolution, som blifwit fattad. Men när rådet går derifrån, må det och swara allena.

Herr borgmästaren Sundblad: Man lærer och böra täncka däruppå, att landssecreterare och cammererare ställas i något närmare ansvar, för deras gjöromål, ty af desse utarbetas de förefallande målen, och händer det icke sällan, att sådant skier, utan att landshöfdingen wet sakens sammanhang, innan den föredrages, genom wederbörandes författade expedition, som ofta nog befinnes mindre rättwis. Icke dess mindre stadnar answaret på landshöfdingen, som blifwit förledd, och förd bakom liuset, då likwäl landshöfdingen tyckes då ensam böra wara ansvarig, enär han gådt ifrån landssecreterarens eller cammererarens mening.

Herr borgmästaren Pihlgardt: Det skier ofta, att wederbörande få permission, och hela landshöfdingeämbetet skiötes blott af 2:ne substituerade cancellister. Ho kan då undra, att mycken oordning därwid förefaller?

Herr borgmästaren Schauv upläste dess memorial och tanckar, ang:de ärendernes skjötande i justitiaerevisionen.

Ståndet fant godt att detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Wallentein begärte lof, att resa hem på 10 a 12 dagar, hwilcket bewiljades.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁸⁷¹ ang:de åboernes å Räk-säter, Mutebo och Dömestorp hemman i Östergöthland uti urskillningsdeputationen ingifne, men afslagne memorial och anhållan, om slut uti deras, wid sidste riksdag, hos riksens ständer anmälte ansökning, om ändring uti kongl. resolutionen af den 5 Nov. 1755, som bewiljar assessoren och

⁸⁷¹ Daterat 16 april 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 22. Tryckt i *BdP* 8, bil. 25.

landscammereraren Iggström, att framför dem ärhålla skatteköp och bref å berörde hemman, hemställandes bondeståndet, om icke detta ärendet, öfwer hwilcket tu stånd stadnat emot tu sidstl. riksdag, nu må åter uptagas, och, enligt cammar- oeconomie- och commercedeputationens sidstl. riksdag däröfwer afgifne betänckande⁸⁷² afgjöras.

Herr rådman Hanqvist: Detta ärende är redan sidste riksdag således af ståndet afgjort, att Iggström blifwit bibehållen wid skatteköpen å desse hemman. Det samma har och ridderskapet och adelen gjordt, men präste- och bondestånden däremot hafwa tillärkiänt åboerne skatterättigheten. Ärendet kom in till riksens ständer och afgjordes i deputationen, utan att Iggström wetat däråf, mindre någonsin däröfwer blifwit hörd, och hoppas jag fördenskull, att ståndet lærer förblifwa wid dess häröfwer en gång fattade resolution.

Herr talman frågade, i anledning häråf, om icke ståndet behagade stå fast, wid dess öfwer detta mål sidstledne riksdag fattade resolution.

Hwilcken fråga beswarades med Ja.⁸⁷³

En ock annan hölt före, att desse sökande borde anses med pligt för deras obefogade beswär. Men ståndet fant godt, att de derföre måtte förskonas, så i anseende dertill, att de till ansökningen tyckas haft någon anledning, som ock, att bondeståndet den samma uptagit och recommenderadt.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁸⁷⁴ ang:de åboernes ifrån Stolpetorp och Backa byar samt Carlskoga sokn, hos riksens ständer anförde, men af urskillningsdeputationen afslagne beswär, öfwer Kongl. Mai:sts utslag af den 20 Decembr. 1759. Och hade bondeståndet tyckt billigt wara, att desse beswär måge uptagas och remitteras till justitiaedeputationen.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hwila.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll⁸⁷⁵ af den 30 Martii sidstl:e, ang:de allmogens uti Gästriklands, Kopparbergs och Wässmanlands och

⁸⁷² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, kammar-, ekonomi- och kommersdeputationens expeditioner, nr 141.

⁸⁷³ Se borgarståndets protokollsutdrag 6 juli 1761, Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 325.

⁸⁷⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 23.

⁸⁷⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 19. Tryckt i *BdP* 8, bil. 19.

Uplands läner, som gräntsa in till Dalälffwen, hos riksens ständer anmaldte, men af urskillningsdeputationen afslagne beswär däröfwer, att rätta kungsådran uti Dalälffwen skall uti senare åren, i anledning af kongl. cammarcollegii bref till konungens befallningshafwande i Upland, utaf Elfcarleby laxfiskes arrendatorer blifwit igenstängd, och hållen tillsluten, emot 34 § af 1741 års kongl. resolution⁸⁷⁶ på allmogens allmänne beswär, begärandes bondeståndet, att detta ärende må remitteras till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens skärskådande.

Herr borgmästaren Sundblad: Jag känner denne sakens sammanhang helt noga, och finner, att desse sökande haft rättmätig orsak till deras beswär, ty arrendatorerne af Elfcarleby laxfiske hafwa, twärtemot kongl. resolutionen af år 1741, igenstängt den rätta kungsådran, som är uti den 3:dje grenen af strömmen imellan wästre landet, och den så kallade Laxön, hwaräst laxen endast kan stiga upp, i synnerhet i torre år, emedan de öfrige 2:ne strömmarnes grenar hafwa för höge och branta fall, och som sökanderne skulle alt för mycket blifwa lidande, i fall de till näste riksdag skulle ifrån deras rätt blifwa utestängde, så fordrar billigheten, att deras beswär nu måge uptagas och afgjöras.

Herr borgmästaren Wallentein: Jag har wäl icke något att påminna emot sjelfwa saken; den kan wara rätt och billig nog. Men det strider likwäl emot processen, att uptaga en sak hos ständer, som icke blifwit hos Hans Kongl. Mai:st anmald, mindre resolution däröfwer utfallen.

Herr justitiarien Faxell: Allmogen har ifrån långliga tider klagat däröfwer, att rätta kungsådran blifwit igenstängd. År 1741 ärhöllo de riksens ständers resolution, att kungsådran skulle hållas öppen. Den blef och öppnad. Men sedan har kongl. cammarcollegium ansedt denna resolution såsom otydelig, och derföre begära de sökande förklaring öfwer resolutionen hos ständer, som den samma utfärdat.

Herr talman hemstälte, om icke bondeståndets extractum protocoll i detta mål wunne bifall, hwilcket med Ja beswarades.

⁸⁷⁶ Tryckt resolution 1 september 1741: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänna beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theras utskickade fullmäktige, hafwa wid thenne riks-dagen i underdånighet andraga låtit.*

Uplästes prästmannen magister Johan Wænnerbergs memorial,⁸⁷⁷ hwaruti wid handen gifwes, att Rystads pastorat, hwilcket af 3:ne respective stånd warit ärnadt till uprättelse, åt honom, för liden praejudice, wore nu af Hans Kongl. Mai:st, innan förslaget utlegat, bortgifwit. Och anhåller han fördenskull, det han må förhjelpas till Nykjöpings ledige församling, eller ock, att han måtte undfå survivancen till Åby pastorat, i Lindkjöpings stift, efter sin gamle swärfader, probsten Bagge, hwaräst han i 16 år warit denne dess swärfader till hjälp förordnad.

Herr borgmästaren Schauv: Det som prästmannen Wænnerberg nu skjedt, är rent af wåld. Han har sidstl:e riksdag ärhållit ständers föreskrift till befordran, men icke fått niuta den till godo. 3:ne stånd har i anledning däraf yttrat sig nu, det han, till uprättelse för des lidande, skulle få Rystads pastorat, men förslaget därtill är föredragit, innan liggetiden war ute, och pastoratet är af Hans Kongl. Mai:st bort gifwit åt en annan, ehuru Wænnerberg wid handen gifwit, att 3:ne stånd redan yttrat sig för honom. Detta är för hårdt, och böra wi fördenskull nu så förfara, som sidstl:e riksdag skjedde med Wästerliungs pastorat i Södermanland, i det den som sig där inträngt, måste afträda pastoratet till den som af pluraliteten war kallad. Wænnerberg bör få Rystad, och den andre gå därifrån.

Åtskillige herrar ledamöter påminte det nödigt wore, innan man fattade något wist beslut i detta mål, att efterhöra, om förslaget blifwit föredragit, innan liggetiden warit ute, och om rådet haft sig bekandt, att 3:ne stånd resolveradt, det Wænnerberg skulle få detta pastorat.

Ståndet fant godt, att secreteraren måtte uti inrikes civildeputationen göra sig härom underrättad, till näste plenidag, samt derhos efterfråga hos statssecreteraren, om icke ståndets skrifwelse, angående Wadstena magistrats förfarande emot stadens riksdagsfullmäktig, handelsmannen Jansson, blifwit Hans Kongl. Mai:st föredragen.

Skilledes åt.

⁸⁷⁷ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 6, bilaga.

Åhr 1761 den 9 Julii

S.d. Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de herr borgmästaren Schauvs memorial,⁸⁷⁸ rörande ärendernes föredragande hos Kongl. Mai:st och rådet, och lyder som följer:⁸⁷⁹

S.d. Lät borgareståndet sig föredraga närlagde, af riksdagsfullmäktigen och borgmästaren Arved Schauv inlemnade memorial, ang:de ärendernes föredragande hos Hans Kongl. Mai:st och rådet, och emedan ståndet häraf med nöije inhämtade, att de föreslagne utvägar lända till närmare uplysning wid målens föredragande och afskiötande, samt till mera säkerhet för alla sökande, ty pröfwade borgareståndet nödigt, att detta memorial må remitteras till justitiae- och secreta deputationernes utarbetande, och gemensamma betänckande deröfwer. Hwilcket fördenskull hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall, hörsamt, tjenst- och wänligen skulle anmälas.

Ståndets secreterare gaf wid handen, att han till följe af ståndets befallning sidste plenidag, hade i går hos statssecreteraren baron Düben frågat efter förloppet, om det af Hans Kongl. Mai:st bortgifne Rystads pastorat, och hade wälbemälte statssecreteraren låtit ståndets secreterare läsa det i rådet hållne protocoll, öfwer detta ärende, hwaraf warit att inhämta, det statssecreteraren hos rådet anmält, det Hans Kongl. Mai:st befalt, att listan på de mål skulle förfärdigas, som borde Hans Mai:st i cabinettet föredragas, innan Hans Mai:sts afresa till Loka hälsobrun. Bland desse förslag hade ock förslaget till Rystad blifwit nämndt, hwarwid likwäl statssecreteraren anmält, att ännu 2:ne dagar felades, innan förslaget wore utlegat, och att prästmannen Wænnerberg gifwit wid handen, genom inlemnadt underdånigt memorial, att 2:ne stånd resolveradt, det Wænnerberg skulle hos Hans Kongl. Mai:st anmälas, till århållande af detta pastorat. Men herrar riksens råd hade yttrat sig, att detta icke borde hindra målets föredragande. Samma omständigheter hade och statssecreteraren anmält, då detta ärende i cabinettet Hans Kgl. Mai:st föredrogs. Men Hans Mai:st hade likwäl i nåder funnit godt, att bortgifwa denna syssla.

Herr borgmästaren Schauv: Här af finner jag, att förslaget till Rystads pastorat blifwit 2:ne dagar förr föredragit, innan det bordt skje, och på det

⁸⁷⁸ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 132.

⁸⁷⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 106.

wi emot slikt olagligt förfarande måge kunna taga så mycket säkrare mått, hemställer jag, om icke nödigt wara will, det ståndet må begära att så se sjelfwa protocollet.

Herr borgmästaren Omnberg: Ståndets secreterare har ju berättat, att han genomläsit protocollet angående detta ärende hos statssecreteraren. Och som af denna aflagde berättelse finnes att statssecreteraren riktigt anmält detta målets omständigheter hos rådet, och jämwäl hos Hans Kongl. Mai:st, då förslaget föredrogs i cabinettet, så kan jag icke se, hwartill sjelfwa protocollet kan wara nödigt, icke eller huru det mera kan utbegäras af ståndet. Men om äntel:n så nödigt synes, må Wænnerberg sjelf begära utdrag af rådsprotocollet, om sakens förlopp.

Herr borgmästaren Schauv: Detta lærer blifwa swårare för denna fattiga prästmannen, än att han kan det uträtta eller begära, ehuru billigt det eljest wore, ty man kan nog föreställa sig, huru långt han vågar gå.

Herr talman: Man ser nogsam af Wænnerbergs memorial, att han nu mera slagit Rystads pastorat utur tanckarne, emedan han anhållit, att blifwa förhulpen till Nykiöping, eller ock till survivancen efter sin swärfader. Om ståndet behagar bifalla detta senare, så är han aldeles nögd.

Herr borgmästaren Schauv: Ehuru jag gärna ser, att Wænnerberg warder hulpen, så talar jag dock icke nu egenteligen för honom, utan om en sak, som angår ständers rätt och wärdighet, hwilcket icke i detta mål blifwit iackttagen, och begär jag fördenskull, att protocollet må infordras, på det wi måge hafwa något wiss document, att grunda wår författning uppå.

Herr borgmästaren Unger åtog sig, att hos statssecreteraren begära utdrag af protocollet härom.

Herr talman frågade fördenskull, om ståndet behagade bifalla, att herr borgmästaren Unger måtte utbegära detta protocoll. Och som denna fråga beswarades med Ja, så anmodade herr talman härjämte herr borgmästaren Unger, att hos statssecreteraren påminna, det ståndets skrifwelse, ang:de Wadstena stads magistrats upförande emot handelsmannen Jansson, måtte föredragas och afgjöras.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 1 i denne månad,⁸⁸⁰ ang:de den heder och tour, som secreteraren wid den förordnade

⁸⁸⁰ Borgarståndets arkiv, vol. R 1348, sekreta utskottets expeditioner, nr 45.

försäkringsrätten tyckes böra tilläggas. Och som bemälte rätt, genom kongl. försäkrings- och hafweristadgan, blifwit förklarad, för en öfwerrätt, ifrån hwilcken beneficium revisionis ej får sökas eller bewiljas, ty hemställer secrete utskottet, om icke secreteraren wid berörde rätt må undfå lika heder och tour, med secreterare i kongl. collegierne.

Herr talman hemställte, om icke detta protocollutdrag finge bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁸⁸¹ ang:de gouvnermentscammereraren Salomon Schytzers deröfwer anförde beswär, att han icke niutit befordran, enligt riksens ständers, den 8 Majj 1756, honom lemnade föreskrift. Hemställandes deputationen, i anledning af anförde skjäl, om icke cammereraren Schytzer måtte förordnas till extraordinarie assessor i kongl. cammarrevisionen, med sin nu innehafwande gouvnermentscammererarelön, till dess han näst efter dem, som nu äro extraordinarie assessorer i bemälte collegio, kan komma till åtniutande af assessorslön.

Uplästes ett särskilt votum i detta mål.⁸⁸²

Uplästes cammereraren Schytzers inlemnade memorial,⁸⁸³ rörande detta ärende, och hwaruti han anhåller, det i händelse han skulle befordras till extraordinarie assessor i kongl. cammarrevisionen, honom då därstädes måtte lemnas ett rum, hwarifrån kan snart kunde flyttas till ordinarie lön, och hans nu innehafwande löns indragande.

Herr borgmästaren Schauv: Af betänckandet finner jag, att cammereraren Schutzer sökt en cammereraresyssla i kongl. cammarcollegio, men att han icke beswärat sig däröfwer, att han ifrån förslaget till denne syssla blef utesluten. Således tyckes hans nu anförde beswär icke äga rum. Nu ehuruwäl jag icke är däremot att han må hjälpas, hwarigenom jämwäl lönen, som han nu njuter, kunde indragas, så finner jag dock den af deputationen dertill föreslagne utwäg, aldeles icke därtill lämpelig, ty i kongl. cammarrevisionen sittia redan förrut 6 eller 7 extraordinarie assessorer, så att Schytzer kan få komma att sittja där i hela 15, ja flere år, innan han till någon ordinarie lön kan warda förhulpen, så att ändamålet, som är hans befordran, och dess nu innehafwande löns indragande icke härigenom winnes.

⁸⁸¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1349, sekreta deputationens expeditioner, nr 20.

⁸⁸² Ibid.

⁸⁸³ Ibid.

Herr borgmästaren Cervin: Deputationen har haft 3:ne ögnamärken, wid detta dess hemställande: 1:o att cammereraren Schytzer måtte, i anseende till dess ägande förtienster, niuta någon upmuntran, 2:o att han ej alt framdeles må stå staten till gravation, genom dess nu innehafwande lön, och 3:tio att han, så länge han denna lön niuter, må likwäl sättias i stånd, att kunna göra det allmänna någon nytta. Och kan jag icke annat se, än att desse ändamål kunna ärhållas, enär han får tour, att söka befordran utom wärket, i händelse han inom det samma ej kan hjälpas.

Herr borgmästaren Lange: Schytzer är en skickelig och wälförtient man, som bör hjälpas, och är det så mycket billigare, att det skier på det af deputationen föreslagne sätt, som han derigenom får tillfälle, att göra gagn för dess nu innehafwande lön.

Härmed instämde herr borgmästaren Saklén, med den tillägning, att i kongl. cammarrevisionen woro en myckenhet återstående arbete, så att Schytzer finge nog där att göra, och således tillfälle, att åstadkomma någon nytta för dess nu innehafwande lön.

Herr rådman Lilja: Här talas om, att uti cammarrevisionen är nog att göra. Det är och sant. Jag är uti cammaroeconomideputationens räkenskapsutskott, och har mig fördenskull bekandt, att en myckenhet böker där finnas oreviderade. Till att afhjelpa detta och annan oordning, har utskottet ärnat upgifwa en ny författning, som nu är under arbete. Om detta ärende hwilar, torde Schytzer kunna hjälpas, när deputationen inkommer med dess bet:de.

Herr borgmästaren Sundblad: Cammereraren Schytzer är en wälförtjent man. Han har tjent i 32 år, dels i kongl. cammarcollegio såsom cammar-skrifware, dels sedan, som commissarius wid utredningscommissionen 1741, och de följande åren, hwaröfwer han ärhållit Kongl. Mai:sts nådigste yttrande, att han wisat berömmel. oförtrutenhet, nit och trohet i de honom anförtrorde ärender. Han har ock sedan wid gouvernementscammererare-sysslan ådagalagt all flit och oförtruten möda, i anseende till hwilcket alt, han ärhållit riksens ständers föreskrift till befordran. Det är wäl sant, att han icke beswärat sig däröfwer, att han ifrån ett cammererareförslag i kongl. cammarcollegio blef utesluten. Men detta bör icke hindra riksens ständer, att hjälpa en så wälförtjent man.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Hwad herr rådman Lilja anført, bör ej hindra detta målets afgjörande, utan snarare befordra det, ty cammar-

oeconomie- och commercedeputationen lærer komma in med något förslag, om betjeningens tillökning i cammarrevisionen, till arbetets desto bättre drift, och då behöfwes cammereraren Schytzer. Låtom oss förden skull bifalla betänckandet.

Herr borgmästaren Schau: Jag wet wäl icke, hwad förslag och arbetsordning cammaroeconomiedeputationen ärnar tillstyrka, men det har jag mig bekandt, att cammarrevisionens collegiirevisions arbete är indelt till wisse contoir, som hafwa till förman en af ordinarie ledamöterne, till följe hwaraf en assessor, som icke har contoir, icke eller kan befatta sig med revisionsarbetet. Men som därstädes ändå torde wara nog att gjöra, och Schytzer är wälförtient, så bifaller jag betänckandet.

Herr talman hemställte, om icke secrete deputationens betänckande öfwer detta ärende finge bifall.

Och detta hemställande beswarades med Ja.

Herr assessoren Anthonsson: Jag bör anmäla, att en stark disput yppat sig uti bergsdeputationen, öfwer 59 § af ståndets beswär, rörande 4 öre som skola betalas af järn, som ifrån skattebruken till städernes wågar inkommer, samt commissionairerne, som sådant järn emottaga.

Denne § uplästes. Och herr assessoren Anthonsson yttrade sig vidare, att ståndets ledamöter hafwa på alt möjligit sätt sökt förswara denne § men funnit den starkaste motsägelse derwid af de öfrige stånden. Änteligen hade ståndets ledamöter märkt, att ber:de 4 öre angingo allenast staden Stockholm, men icke de öfrige städerna, som hafwa gammal ordning och inrättning i detta mål. Och som ståndets ledamöter befahrat, att de öfrige städerna härigenom torde komma att lida, om § blifwer afgjord, efter de öfrige deputationens ledamöters påstående, så hade ståndets ledamöter begärt om anstånd därmed, och tagit § till sig, och hemställte herr assessoren, om icke bäst wore, att denne § wid så fatte omständigheter måtte aldeles återtagas, och ej vidare yrkas; hälst emedan de öfrige stånden påstått, att dess innehåll wore aldeles olagligit.

Uplästes kongl. bergscollegii bref och föreställning hos Hans Kongl. Mai:st, angående detta mål.⁸⁸⁴

Och herr assessoren utlät sig ytterligare: Uppå denna kongl. bergscollegii föreställning har Hans Kongl. Mai:st resolverat, och som inga beswär

⁸⁸⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1356, nr 344.

däröfwer äro anförde, fölgackteligen fatalierne försummade. Men de öfrige stånden äro aldeles emot oss, och hota att inskicka sine egne betjente, att draga försorg om wägningen, med det mera, hwarigenom den lilla förtjenst, som städerne häraf haft, kunde gå dem utur händerne, det jämwäl kan wara att befrukta, det Stockholm jämwäl kan mista desse ören, så håller jag för bäst, att § återtages.

Herr grosshandlaren Clason: Om Stockholms stads beswärs punct i detta mål, som för allmän blifwit ansedd, framtages, skall man nogsamnt blifwa öfvertygad, att fatalierne icke äro försummade, som här föregifwes.

Herr talman: Stockholms stads ansökning är aldeles riktig, ty den går allenast därpå ut, att 4 öre böra betalas för hwarje från skattebruken inkommande skeppund järn. Bruksägarne äro icke derföre berättigade, att insända sine betjente, och borttaga commissionerne. De äro och allenast 2:ne, som klagat sig, och beswärat sig däröfwer. Men de hafwa orätt. Hela felet består nu däruti, att § icke blifwit rätt och så tydeligen författad, som wederbordt.

Herr assessoren Anthonsson: Denna författning rörer Stockholm allena, och således hade Stockholm bordt anmäla dess ansökning hos riksens ständer genom urskillningen, såsom ett enskilt mål. Om ståndet will gjöra § till allmän, skadas de öfrige städerne, ty detta är en aldeles okjänd pålaga hos dem, som kunde åstadkomma mycken orede.

Herr grosshandlaren Clason: Af taxeringslängderne kan wisas, att commissionairene ingen orätt skjedt, men icke dess mindre knota de däröfwer. Jag vill allenast nämna ett exempel: Assessoren Wirell emottager skepstadbruksjärn. Han är icke bruksbetjent, utan commissionaire, och har han fördenskull blifwit taxerad. Och häruti ligger hela orsaken till klagomålet.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Här säges, att § är oredigt inrättad, men det förhåller sig icke så. § är aldeles inrättad, efter Stockholms stads beswärs punct, som för allmän blifwit antagen. Riktig skilnad är och gjord emellan skatte- och frälsebruk. Den som emottager järn från de förre, bör betala en wiss contingent derföre.

Herr rådmän Hanqvist: Skillnaden imellan frälse- och skattebruk är aldeles riktig. Den som emottager järn från de sednare, bör betala wiss afgift derföre till staden. Och som detta är enligt med rättwisan, så bör ock § stå fast.

Herr assessoren Anthonsson: § är aldeles otydelig, och bör fördenskull inrättas efter qvaestionen, så framt han ej skall lända de öfrige städerne till skada.

Herr justitiarien Faxell: Här är ingen qvaestion om förordningen, utan om taxeringen. Uti upstäderna har ingen annan commission från bruken, än borgare. Här skjer det annorlunda, och måste commissionairene fördenskull taxeras. Uti upstäderna wet man icke eller af någon skillnad imellan skatte- och frälsebruksjärn, och således är denna § för dem onödig.

Herr talman hemställte, om icke deputerade måge utnämnas, till detta ärendets närmare genomseende och jämnckning. Detta bifölls, och utnämndes härtill:

herr justitiaeborgmästaren Robeck,
herr rådman Inde Betou
herr grosshandlaren Clason,
herr borgmästaren Renhorn,
herr borgmästaren Johan Boberg,
herr assessoren Anthonsson och
herr justitiarien Faxell.

Uplästes å nyo secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁸⁸⁵ ang:de handelen med franska meubler och nipper.

Uplästes ett af herr borgmästaren Eek inlemnadt memorial,⁸⁸⁶ ang:de detta mål.

Herr talman anmälte, att åtskillige af de öfrige meublehandlarne, utom Tellerstedt och Levin, hade inlemnadt deras memorialer i detta ärende. Hemställandes herr talman, om icke desse jämwäl måtte upläsas.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Det strider emot all ordning, att desse memorialer blifwit emottagne, fast mera att de skulle upläsas.

Herr rådman Hanqvist frågade, om desse meublehandlare blifwit hörde i deputationen, och således fått afgifwa deras påminnelser. Om detta skjedd, wore deras hörande nu icke nödigt, men i annor händelse fordrade rättwisan, att hela saken remitterades tillbaka till deputationen, och att desse meublehandlare häröfwer därstädes warda hörde, på det man må är-

⁸⁸⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 10.

⁸⁸⁶ Ibid.

hålla tillfälle, att se, om Tellerstedts privilegium är så exclusivt, som man will tro.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Desse meublehandlare hafwa icke klagat öfwer den af Hans Kongl. Mai:st Tellerstedt meddelte resolution, och således har icke eller deputationen haft någon anledning, att höra dem. Det är ock wist, att desse icke hafwa utskjeppat någre meubler, eller nipper, hwilcket deputationen inhemtat af manufacturcontoirets förteckning öfwer utdelte praemier, för sådane utskjeppade wahrer, uti hwilken förteckning allenast Tellerstedt och Levin stå nämde.

Herr borgmästaren Schauv: Billigheten fordrar, att de öfrige meublehandlarne måge höras, ty saken angår deras wälfärd. Wi böra ock få se magistratens dem meddelte resolutioner på deras handel, innan wi kunna utlåta oss i saken, imellan dem och Tellerstedt.

Herr borgmästaren Renhorn frågade, om desse meublehandlare woro borgare? I den händelsen borde de och niuta lika rätt, som Tellerstedt och Levin.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf wid handen, att Tellerstedt och Levin allenast woro borgare, de öfrige hade icke begärt eller ärhållit burskap, utan blott tillstånd, att handla med gamla kläder och annat dylikt.

Herr assessoren Anthonsson: Att de öfrige meublehandlarne sälja odrägelige och illa förfärdigade waror, det kan jag bewisa med ett litet thébord, som jag köpte af en för någon tid sedan. Jag hade det allenast någre dagar, så war foten, så wäl som skifwan söndersprucken. Jag begärte, att säljaren skulle återtaga denna dess bedrägeliga wara, men han wägrade det. Hade Tellerstedt såldt detta bord, hade han utan gensagu återtagit det straxt. Men de öfrige låta liksom med flit förfärdiga odugelige wahrer, på det de skola få dem för godt kjøp, då de likwäl sedan sälja dem till dubbelt dyrare pris. Jag wet icke hwad beskydd sådane förtjena.

Herr talman: Som det är billigt, att de öfrige meublehandlarne måge höras, innan saken afslutas, så hemställer jag, om icke hela detta ärende må remitteras tillbaka till deputationen, som har att höra desse meublehandlare, och sig däröfwer utlåta.

Detta hemställande bifölls, förrutan af herr borgmästaren Johan Boberg, som begärte proposition på betänckandet i detta mål, och hölt före, att icke hela saken, utan allenast de inkomne memorialerne borde till deputationen återwisas.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, att Stockholms, Åbo och Gefle städers fullmäktige hade skrifteligen författadt deras tanckar,⁸⁸⁷ ang:de de inkomne särskilte ansökningar, rörande fem stapelstäders inrättning i Öster- och Västerbotn samt Wästernorrland. Och inlemnade herr grosshandlaren ett memorial härom,⁸⁸⁸ hwilcket uplästes, af innehåll, att desse ansökningar woro stridande emot berörde städers privilegier i synnerhet och ståndets rätt i allmänhet.

Uplästes ett af rådmannen Petter Stenhagen i detta ärende inlemnadt memorial,⁸⁸⁹ hwaruti angelägenheten, ang:de stapelstäders inrättning i Österbotn, anföres.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli och bifall till 3:ne stapelstäders inrättande i Österbotn.⁸⁹⁰

Uplästes prästeståndets protocolsutdrag,⁸⁹¹ med lemnadt bifall till bondeståndets yttrande, ang:de 3:ne stapelstäders inrättande i Österbotn, samt att staden Hernösand må århålla stapelstadsfrihet, tillika med en af de i Västerbotn belägne städer.

Herr borgmästaren Kiörning begärdte, att detta ärende måtte hwila, på det herr borgmästaren måtte hafwa tillfälle, att närmare genomse det af stapelstädernes herrar fullmäktige nu inlemnade memorial, och gjöra sine påminnelser därwid.

Herr rådmän Stenhagen anförde en lika begäran.

Discursen yppades, om detta ärende skulle hwila, eller icke. Och änteligen fant ståndet godt, att det skulle ligga på bordet till nästa plenidag.

Åtta deputerade från prästeståndet ankommo, och gaf ordföranden, doctor Benzeltierna, wid handen, att hos prästeståndet kommit under öfwerwägande, det riksdagen nu redan gådt ut på tijonde månaden, till en nog dryg känning för hemmawarande committenter, men att likwäl det mästa af riksdagsarbetet ännu återstodo oafgjordt. Hwarföre prästeståndet

⁸⁸⁷ Memorial 30 juni 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 133. Tryckt: *Ödmjukt memorial* (Stockholm 1761), se Bring 1961, s. 52.

⁸⁸⁸ Detta memorial har ej återfunnits.

⁸⁸⁹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1358, nr 134.

⁸⁹⁰ Daterat 9 mars 1761. Borgarståndets arkiv, vol. R 1355, bondeståndets protokollsutdrag, nr 24. Tryckt i *BdP* 8, bil. 17.

⁸⁹¹ Tryckt: *Utdrag af protocollet, hållit i prästeståndet d. 25 Maji 1761* (Stockholm 1765).

funnit nödigt, att arbetet med mera eftertryck hädanefter må företagas, och att till den ändan plena måge sammanträda klockan åtta, då prästeståndet hoppas, och önskar, att riksdagen må kunna slutas 3 månader till räknande från denne dag.

Herr talman tackade för underrättelsen, och yttrade sig, det borgareståndet lærer instämma i en och samma önskan med högwördige prästeståndet, samt till den ändan närmare öfwerwäga huru det må kunna skjje. Hwarefter ståndet sedan ej skall underlåta, att yttra sig.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Fröberg begärte lof, att resa hem på 14 dagar, hwilcket bewiljades.

Herr borgmästaren Pihlgardt påminte, att då ärendet, ang:de manufacturfondens betalande för den till såpebrukens behof inkommande oljan, förehades,⁸⁹² woro förgätit, att utsättja wis tid, ifrån hwilcken den nu föreslagne fonden af 5 d:r s:rmt för hwarje åhm skall betalas. Detta wore en angelägen omständighet, och att något wist häruti stadgas, wore så mycket mera nödigt, som wäl en del såpebruksidkare torde redan hafwa gjordt anstalt, till oljas införskaffande, andre åter torde wilja dröijja dermed, till dess de kunna få weta terminen, när den nye fonden skall taga dess början. Drogen härmed ut på tiden, torde desse senares wärk, i brist på olja, aldeles afstadna, då såpan måste upstiga till ett alt för högt pris, eller och aldeles saknas. Hwarföre hemställes, om icke bäst wore, att förordna, det den nye afgiften 5 d:r s:rmt må taga sin början med innewarande års begynnelse.

Ståndet fant godt, att uppskiuta dess yttrande häröfwer, till dess löparen i detta mål ankommer, och ståndets resolution påskrifwes.

Herr borgmästaren Schauv: Det oroar mig, att jag skall hos ståndet anmäla, det jag, när detta ärende sidst förehades, wid min nederkomst på torget blef angripen af en ståndets ledamot, med oanständiga utlåtelse och hotelse, att wilja betala mig, för det jag talt i saken. Hwar och en ledamot äger rättighet, att yttra sig öfwer förekommande mål. Detta har jag och gjordt, och det icke lönskt, eller af illwilja, utan efter bästa wett och samwete, så att jag det inför Gud will och kan förswara. Jag hade förden-

⁸⁹² Se Borgarståndets arkiv, vol. R 1351, sekreta handels- och manufakturdeputationens expeditioner, nr 12.

skull och bordt wara fri för ett så oanständigt angripande. Men icke dess mindre har herr borgmästaren Cervin gjordt det.

Herr borgmästaren Cervin: Jag nekar icke, att det rört mig, att höra herr borgmästaren Schauvs widriga utlåtelse emot såpebruksidkarnes ansökning, och därom har jag talt, men aldeles icke brukat några oanständige utlåtelse, fast mindre någon hotelse.

Herr borgmästaren Schauv: Det wore mig lätt att bewisa, att så skjedd, som jag anfört, ty flere woro närwarande, som hörde det. Men jag will för denna gång låta härmed bero.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och berättade ordföranden Sven Håkansson, att bondeståndet förehaft prästeståndet, genom deputerade, nyss anmälte yttrande, ang:de riksdagens slut, och det samma bifallit, med tilläggning, att icke allenast plena, utan ock deputationerne måge börja deras arbeten klockan åtta.

Herr talman tackade för underrättelsen, och lofwade, att ståndet skall företa sig detta ärende, och yttra sig däröfwer.

Uplästes justitiaedeputationens betänkande,⁸⁹³ ang:de secreterarens uti kongl. Swea hofrätt, Carl Daniel Forelii, ansökning, att utan hinder få förblifwa wid secreteraresysslans förrättande, och ej hädan efter warda hofrätten, såsom ledamot, adjungerad. Hwilcket deputationen tillstyrkt, och funnit rättwist, det han icke må förbindas att fortfara wid biträdet uti wisse concurssaker, wid hwilcke han warit adjungerad, utan så är, att han sjelf dermed är nögd, då honom dagtractamente bör bestås. I öfrigit hemställer deputationen, om icke denne gamle och wälförtjente ämbetsmannen med någon belöning må warda hugnad.

Uplästes prästeståndets extractum protocollis af detta dato,⁸⁹⁴ rörande detta ärende. Och hade prästeståndet bifallit secreteraren Forelii ansökning, dock på det sätt, att i händelse han skulle fortfara med biträde uti de öförmälte concurssaker, må honom dagtractamente tilläggas af öfwerskott af lagmans- och häradshöfdingeräntan, hwarjämte prästeståndet pröfwat skiäligit, det denna wälförtjente och skickelige ämbetsman må hugnas med lagmans namn och heder.

⁸⁹³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1352, justitiedeputationens expeditioner, nr 14.

⁸⁹⁴ Ibid.

Herr talman hemställte, om icke detta prästeståndets yttrande finge bifall.

Hvilcket med Ja beswarades.

Skildes åt.